

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
ЗО «Могильовський державний університет імені А. О. Кулешова»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Збірник абстрактів

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
28-29 березня 2018 року

Переяслав-Хмельницький – 2018

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
ЗО «Могильовський державний університет імені А. О. Кулешова»**

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Збірник абстрактів

Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

28-29 березня 2018 року

Переяслав-Хмельницький – 2018

**Ministry of Education and Science of Ukraine
SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hrihorii Skovoroda
State Pedagogical University»
National Pedagogical Dragomanov University
Mogilev State A. Kuleshov University**

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION

Book Abstracts

of International Scientific and Practical Internet Conference

March 28-29, 2018

Рекомендовано Вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол № 6 від 21 лютого 2018 р.)

Рецензенти:

Зданевич Лариса Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, завкафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія;

Кузьменко Віра Улянівна, доктор психологічних наук, професор кафедри теоретичної та консультативної психології НПУ імені М. П. Драгоманова.

Редакційна колегія:

1. Калмикова Лариса Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», голова;
2. Волженцева Ірина Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри психології ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
3. Гавриш Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
4. Лохвицька Любов Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, заступник декана факультету педагогіки і психології з наукової роботи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
5. Андреева Тамара Титівна – кандидат філософських наук, доцент, заступник завідувача кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
6. Луценко Ірина Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методик та технологій дошкільної освіти Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.
7. Прокоф'єва Ольга Олегівна – завідувач кафедри педагогіки дитинства і сім'ї, кандидат педагогічних наук, доцент ЗО «Могилювський державний університет ім. А.О. Кулешова» (Республіка Білорусь).

Інноваційні технології в дошкільній освіті: Збірник абстрактів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 28-29 березня 2018 р. / за заг. ред. Л. О. Калмикової, Н. В. Гавриш. Переяслав-Хмельницький: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2018. 266 с.

У виданні вміщено матеріали наукових розвідок учасників Міжнародної інтернет-конференції «Інноваційні технології в дошкільній освіті». Розкрито актуальні проблеми розробки та впровадження інноваційних технологій розвитку, виховання і навчання в системі дошкільної освіти в контексті сучасних суспільних трансформацій; здійснено презентацію доробку передових технологій; виокремлено сучасні тенденції у реалізації інноваційних технологій в дошкільній освіті на всіх її рівнях.

Рекомендовано фахівцям системи дошкільної освіти: науковцям, викладачам, аспірантам, вихователям, методистам, студентам.

ЗМІСТ

ПРЕФЕЙС	13
----------------	-----------

РОЗДІЛ І. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Баль О. В. Особливості застосування арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку	14
Голінська О. Г. Використання інноваційних технологій в психології розвитку дитини дошкільного віку.	16
Кузьменко В. У. Технологія урахування індивідуальних особливостей розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО та внутрішньо-переміщених осіб	17
Lokhvytska L. V. A new perspective on moral education for preschool children – based on psychological patterns of behaviour.	18
Люта М. С. Формування емоційної зрілості дитини дошкільного віку	19
Рула Т. О. Спілкування дитини з однолітками як засіб соціалізації особистості	21
Терещенко Л. А., Мойзрист О. М. Невротичні розлади в психології розвитку дитини дошкільного віку	22
Шелиспанская Э. В. Использование нетрадиционных техник рисования для преодоления конфликтных ситуаций в семье дошкольника	24

РОЗДІЛ ІІ. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Демченко В. А. Засоби формування узагальнених уявлень про соціально схвалювальні форми самовираження	26
Калмикова Л. О. Інноваційні психолінгводидактичні технології розвитку мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку	27
Крутий К. Л., Зданевич Л. В. Дитячі okazіоналізми як продукт мовної системи та феномен дитячого мовлення	28
Мисан І. В. Психолінгвістична технологія збагачення мовлення старших дошкільників фразеологізмами	30
Побірченко Н. А. Психолінгвістика технологій розвитку нового типу економічного мислення у дошкільників	31
Товкач І. Є. Індивідуалізація психолого-педагогічної роботи з дітьми старшого дошкільного віку за авторською методикою «Розглядай та пізнавай»	34
Форноляк І. В. Психолінгвістика у формуванні усвідомленого ставлення учнів до збереження здоров'я	38

Харченко Н. В. Визначаємо, чи розуміють діти денотативне значення слів?	39
---	-----------

РОЗДІЛ ІІІ. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ (ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКА)

Андрющенко Т. К. Технологія формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників	45
Аніщук А. М. Використання інтерактивних технологій оптимізації мовленнєвого самовираження дошкільників	46
Антоненко Ю. Г. Особливості трудового виховання старших дошкільників в умовах сьогодення	47
Барна Х. В., Бобирєва О. С. Проектна діяльність як метод розвитку допитливості у старших дошкільників	49
Барна Х. В., Епереші О. В. Інтерактивне навчання як суб'єкт- суб'єктний підхід в організації навчальної взаємодії з старшими дошкільниками	50
Барна Х. В., Кляп Є. І. Інтегрований підхід – потенціал для формування інтелектуальних умінь у дітей старшого дошкільного віку	51
Башаркина Е. А., Секацкая А. О. Межличностные отношения детей старшего дошкольного возраста в контексте инновационных подходов воспитания	52
Бурчик В. О. Особливості розвитку звукової культури мовлення дітей у добуковарний період	54
Вакуленко А. В. Національне виховання і навчання дошкільника	55
Василенко Н. М. Здоров'язберігаючі технології в системі музичного виховання дітей дошкільного віку	56
Гавриш Н. В. Сучасні технології роботи з літературним текстом у дошкільному закладі	58
Гагаріна Н. П. Інтелектуальні карти та коректурні таблиці як засіб інтеграції змісту дошкільної освіти	60
Гусєва Н. Г. Формування у дошкільників мотивації до дій і моделей поведінки, орієнтованих на сталий стиль життя	62
Дармостук Є. Ю. Інноваційні технології формування творчої особистості дошкільника в освітньому просторі ДНЗ	64
Ежкова Н. С. Приобщение старших дошкольников к социокультурным ценностям: теоретико-технологический аспект	65
Ільїна Д. В. Пізнавально-розважальне шоу як засіб ознайомлення старших дошкільників з науковими експериментами у контексті STREAM підходу	67
Карпенко Ю. М. Інноваційні технології в дошкільній педагогіці (виховання і навчання дошкільника)	69

Карпук О. Б. Особливості розвитку фонематичного слуху дітей старшого дошкільного віку у процесі навчання грамоти	71
Козелецька Ю. Г. Культура розмовно-побутового мовлення дітей старшого дошкільного віку в сім'ї	73
Курінна С. М. Сміхова культура як засіб морально-етичного виховання дошкільників	74
Курінний Я. В. Використання ігрових технологій у процесі економічної соціалізації дітей дошкільного віку	76
Ласло Н. Ч., Гребя І. З. Szakmák iránti érdeklődés formálása az óvodás korba	78
Ласточкіна О. В. Інформаційні технології в логопедичній роботі з дошкільниками	79
Lytwyschko O. M. Soziale Kompetenz des Vorschulkindes als die Hauptkomponente der Erziehung eines modernen Kinds: theoretische Analyse	81
Лущик Л. М. Інноваційні технології в дошкільній педагогіці (виховання і навчання дошкільника)	82
Люріна Т. І. Технологія психолого-педагогічного супроводу формування моральної сфери особистості	83
Мартинюк Л. В. Ретро-інновації в ігровій діяльності сучасних дітей (на прикладі настільних ігор)	85
Маршицька В. В. Сучасні підходи до соціалізації дітей старшого дошкільного віку	87
Матвієнко С. І. Формування у дітей старшого дошкільного віку основ здорового способу життя засобами ігрових технологій	88
Мирончук О. Ю. Особливості використання старшими дошкільниками у мовленні різних частин мови (слів-назв, слів-дій, слів-ознак)	90
Михайленко О. В. Про впровадження програми «Скарбниця моралі»: здобутки у моральному вихованні дошкільників	91
Музиченко Є. І. Формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом української народної казки	93
Назаренко Г. А. Концептуальні засади технології педагогічної фасилітації формування та розвитку автентичності особистості дошкільника	94
Остапук Ю. В. Формування різних типів моральної поведінки у дітей старшого дошкільного віку у процесі сюжетно-рольових ігор	95
Остряньська О. А. Формування соціально-комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти засобами театрального леп буку	98
Панасюк В. В. Лялько педагогіка в різних видах театру	100

Пісоцька Л. М. Методика формування знань про робітничі професії у контексті інноваційних процесів у дошкільній освіті	103
Поворознюк С. І. Етнокультурні технології у вихованні дітей із родин учасників антитерористичної операції та внутрішньо переміщених осіб	104
Порва М. І. Технології соціалізації старших дошкільників з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах ЗДО	106
Приходько О. В. Знайомство дошкільників з творами живопису	107
Прокофьева О. О. Технология поликультурного воспитания детей дошкольного возраста	111
Пушкіна М. М. Валеологічне виховання дітей дошкільного віку, як фактор формування здорового способу життя	112
Пушкіна М. М. Комплексна система здоров'я збережувальної діяльності дошкільного навчального закладу – школи сприяння здоров'ю	117
Рудківська Н. Л. Технологія формування синтаксичної будови мовлення дітей старшого дошкільного віку	122
Руріч Л. О. Сучасні підходи до організації дошкільної освіти засобами впровадження інноваційних технологій	124
Сакир С. В. Формування сенсорної культури у дітей старшого дошкільного віку засобом дидактичної гри	125
Сапранкова І. Г. Гребенюк І. І. Використання інноваційних технологій в групі дітей з порушенням мови	127
Севернёва Л. В. Использование информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе учреждения дошкольного образования	136
Смирнова О. О. Підготовка дітей старшого дошкільного віку до читання засобами дидактичних ігор	138
Соцька О. П. Індивідуальне спрямування еколого-естетичного розвитку особистості дитини раннього віку	139
Ткаченко Л. М. Сучасне заняття в закладі дошкільної освіти з використанням технології ТРВЗ	140
Чернова А. В. Вплив кольору на здоров'я дитини	141
Чігірін О. І. Театралізована діяльність як засіб формування зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку	146
Швецова Т. Ю. Использование личностно ориентированных технологий в обучении детей дошкольного возраста	147
Шейченко М. В. Комплексна система оздоровчих заходів, спрямованих на розвиток і формування здорової дитини	149

Шишук Н. В. Технології формування соціальної компетентності старших дошкільників в умовах сільських НВК «Загальноосвітній навчальний заклад – Заклад дошкільної освіти»	154
Янда Л. М. До проблеми гендерного виховання дітей старшого дошкільного віку в Україні	155

РОЗДІЛ IV. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МЕТОДИК ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Андреева Т. Т., Андреева А. П. Современные технологии экологического образования средствами сказки	157
Атрощенко Т. О., Зеленчук С. І. Теоретичні аспекти виховання творчої спрямованості особистості дітей старшого дошкільного віку в процесі мовленнєвої діяльності	158
Ватутіна О. А. Технологія роботи над описом сюжетних картин як інноваційна методика попередження мовленнєвих порушень зв'язного мовлення у дітей	159
Дронова О. О. Мистецтво автопортрету як засіб становлення образу «Я» у дітей дошкільного віку	161
Кіндрат І. Р. Літературні проекти у системі освітньої роботи дошкільного закладу освіти: інноваційні підходи у роботі з літературними творами	163
Ліхницька Л. М., Вічавська О. С. Інноваційні методи навчання мистецькій діяльності майбутніх учителів музики	165
Мишакіська Л. О. Розвиток діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	167
Мурашко Е. А. Использование виртуальной среды музеев в работе педагога учреждения дошкольного образования	169
Пасічник С. О. Використання схем-моделей у мовленнєвій роботі закладу дошкільної освіти.	170
Рибалко В. О. Інноваційні технології та методики формування логічного мислення у галузі дошкільної освіти	171
Савченко Н. В. Інтерактивні технології в системі роботи з дітьми старшого дошкільного віку	173
Сон С. І. Формування у дітей моральних соціально-комунікативних вмінь та навичок засобами використання в роботі інтелектуальних карт та коректурних таблиць	175
Фененко А. В. Інформаційно-комунікаційні технології в логопедичній роботі	184
Швидка І. А. Застосування методів трив у роботі з дітьми дошкільного віку	186

РОЗДІЛ V. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ЗМІНИ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ ЗВО

Божок Н. В. Діагностика стійкого інтересу до професійної діяльності	188
---	------------

Данильченко І. Г. Використання інтерактивних технологій у процесі формування еколого-літературної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	189
Дем'яненко С. Д. До питання дистанційного навчання фахівців дошкільної освіти	190
Загородня Л. П. Використання рольової гри у підготовці майбутніх директорів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО	191
Концеренко В. А. Формування інноваційних компетенцій майбутніх вихователів ДНЗ	193
Косенчук О. Г. Інноваційно-освітні технології як засіб підготовки конкурентоспроможного фахівця сучасного закладу дошкільної освіти	195
Легін В. Б. Готовність вихователя ДНЗ до інноваційної діяльності	196
Осіп Н. Б. Інноваційні технології у процесі підготовки педагога-дошкільника до фізичного виховання дітей	198
Пастушенко Н. Б. Формування професійної компетентності майбутнього вихователя сучасного дошкільного закладу як суб'єкта інноваційної діяльності	199
Пихтіна Н. П. Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти до профілактики негативної поведінки у дошкільників засобами інтерактивного навчання	202
Рида Н. В. Підготовка майбутніх викладачів до розробки навчальних курсів на засадах принципу наступності та перспективності	204
Тернова Л. В. Підготовку аінструкторів з фізичної культури дошкільного профілю до впровадження інноваційних технологій в практику роботи ЗДО	206
Федорович А. В. Ідеї Софії Русової щодо змісту підготовки фахівців дошкільної освіти	207
Франчук Н. П. Особливості навчання студентів бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта курсу «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми»	208
Цвєткова Г. Г. Модернізація змісту підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю	211
Химич Н. Є. Виховання духовного потенціалу майбутніх педагогів у процесі викладання курсів духовно-морального спрямування	212
Шелковнікова В. В. Інтерактивне навчання як засіб оптимізації роботи педагогічного колективу закладу дошкільної освіти	213

РОЗДІЛ VI. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Городиська В. В. Наукові підходи до інноваційної діяльності педагога-дошкільника	215
--	------------

Данильчик М. В. Особливості психолого-педагогічного супроводу сюжетно-рольових ігор дітей старшого дошкільного віку	216
Кожа О. П. Технології підвищення рівня професійної компетентності вихователів ЗДО	218
Мельник Н. І. Європейський досвід підвищення кваліфікації працівників дошкільної освіти	219
Олійник Л. М. Хмарні технології як засіб підвищення кваліфікації керівників закладів дошкільної освіти Миколаївщини	221
Таран В. О. Майстер-класи, творчі майстерні як інноваційні форми роботи з педагогами	223
РОЗДІЛ VII. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЗАРУБІЖЖЯ	
Прудник В. В. Інноваційні технології комп'ютерної грамотності у дошкільних навчальних закладах Великої Британії	227
Роменкова В. А. Проблемы инноваций в дошкольном образовании	228
Фунтікова О. О. Дошкільна освіта в австрії та фактори стримання впровадження інноваційних технологій	229
Шапарєва Г. П. Освітня технологія «Ситуація» Л.Г. Петерсон	230
РОЗДІЛ VIII. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР	
Редзюк Т. О., Салата Н. І. Інноваційні технології в дошкільній педагогіці в контексті глобальних трансформацій ХХІ століття	233
Шулигіна Р. А. Розвиток креативності майбутнього вихователя: шлях до євроінтеграції	234
Фасолько Т. С. Гуманістична спрямованість інноваційних процесів у системі дошкільної освіти	235
Якушко К. Г. Критерії успішності здійснення педагогічних інновацій	236
РОЗДІЛ IX. ІННОВАЦІЙНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
Безсонова О. К. Змістовні та процесуальні характеристики технології наставництва в системі управління професійним розвитком молодих педагогів у ЗДО	238
Закаблучна В. Ю. Інноваційні управлінські технології в системі дошкільної освіти	239
Косенко Н. М. Напрями демократизації управління дошкільним закладом	241
Низковська О. В. Моделювання предметного освітнього простору закладів дошкільної освіти: нормативне врегулювання	243

РОЗДІЛ X. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСПЕКТИВНОСТІ І НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

Авраменко К. Б.

Використання інноваційних технологій як умова реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками освіти

247

Дюміна І. В.

Забезпечення наступності між дошкільними навчальними закладами і початковою школою в межах освітнього округу

248

Горела І. М.

Перспективність та наступність між дошкільною і початковою освітою

255

Луценко І. О.

Інноваційні технології реалізації принципу перспективності і наступності між базовим компонентом дошкільної освіти і державним стандартом початкової освіти

255

Полевикова О. Б.

Словоцентризм как лингвометодическая инновация в реализации преемственности между дошкольным и начальным образованием

257

Порядченко Л. А.

Інноваційні технології реалізації наступності в навчанні дітей 5-6 років будувати свої висловлювання у формі опису

258

Фещенко О. В.

Дошкільня й початкова школа: наступність, технології, державна підсумкова атестація

260

АВТОРСЬКА ДОВІДКА

263

ПРЕФЕЙС

Матеріали науково-практичної конференції присвячені найважливішій проблематиці сьогодення – інноваційним технологіям. Мета конференції: інтеграція зусиль науковців і практичних працівників ЗДО в розробці і реалізації нових технологій і методик дошкільної освіти, адже стрімкі соціально-економічні зміни, які відбуваються в усіх країнах сучасного світу, закономірно зумовлюють докорінні зміни і в освіті, вимагають від освітян вияву творчості й креативності в педагогічній діяльності, яка по суті є інноваційною педагогічною діяльністю. Феномен «інноваційно-педагогічна діяльність» розкривається через поняття «педагогічна інновація» й «педагогічна новація».

Педагогічна інновація – кінцевий результат інноваційної педагогічної діяльності у формі удосконаленого, модернізованого або нового освітнього процесу й продукту (в широкому значенні), який має якісні переваги порівняно з традиційним при проектуванні і впровадженні в практику ЗВО та ЗДО, а головне – суспільне значення й використовується в освітній діяльності педагогів.

Педагогічна новація – педагогічне нововведення, пов'язане з припиненням використання старих педагогічних підходів, принципів, методик, технологій і заміною їх новими; вона може мати форму або якісно нового доповнення до освітнього процесу або повністю нової зміни, що відбуваються в ньому. Педагогічна новація обов'язково і завжди зупиняє дію попередніх педагогічних стратегій і тактах, а її автор – новатор, ініціатор і творець нового прогресивного й перспективного – отримує сертифікат про авторство та має право розглядати презентовану педагогічній громадськості новацію як інтелектуальну власність.

Інноваційні технології дошкільної освіти являють собою радикально нову чи істотно удосконалену стратегічно й тактично систему реалізації освітнього процесу, яка містить мету, завдання, зміст, методи, форми і засоби й суттєво поліпшує умови й результати освіти. Здебільшого ці технології мають знижену собівартість, а за результатами навчання, характеризуються більшою ефективністю й продуктивністю. Вони забезпечують психічне здоров'я і психічний розвиток тим, хто навчається, знижують їхні зайві психоенергетичні затрати.

До інноваційних технологій відносяться такі технології, що побудовані на принципах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, особистісно-орієнтованого навчання і виховання, толерантності, мультикультурності, розвивальної освіти, здоров'язбереження та інших принципах, реалізація яких забезпечує гармонійний розвиток особистості дошкільника. Передбаченими напрямками конференції організаційний комітет намагався врахувати можливість висловити своє бачення нових підходів у вихованні навчанні дітей дошкільного віку різним фахівцям дошкільної освіти: від науковців – до освічених вихователів і управлінців та майбутніх педагогів.

Калмикова Л. О.,

завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
доктор психологічних наук, професор
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,
академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти,
академік Академії наук вищої освіти України

РОЗДІЛ І

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 373.2:001.895 (082)

Баль О. В.,
ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне училище імені А. С. Макаренка»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство – один з найважливіших етапів в житті дитини. Саме в цей період вона активно пізнає навколишній світ, отримує перший досвід взаємодії з іншими людьми, прагне знайти своє місце серед них, у неї формуються перші елементарні знання. А отже на сучасному етапі розвитку освіти, завдання спеціалістів дошкільного виховання полягає в тому, щоб створити комфортні умови, в яких дитина буде отримувати досвід, знання і навички.

Сьогодні фахівці сучасної дошкільної освіти шукають такі форми і методи педагогічного впливу, які б повною мірою сприяли реалізації права дитини на всебічний розвиток, забезпечували виявлення здібностей і потенційних можливостей особистості. З метою розвитку творчих здібностей дошкільника, зниження в окремих дітей проявів агресивності та жорстокості, усунення страхів, подолання тривожності варто використовувати в практичній діяльності педагогічних працівників дошкільних установ інноваційну технологію – арт-терапію.

Аналіз актуальних досліджень. Проблему впливу арт-терапії на самопочуття людини різнобічно представлено в дослідженнях А. Готсдінера, Є. Іванченка, М. Кисельової, О. Семашка, М. Старчеуса та інших; розглянуто арт-терапію як інструмент прогресивної психолого-педагогічної допомоги (Л. Єрмолаєва-Томіна, М. Кисельова, О. Копитін, М. Костевич, А. Старовойтов та інші); вивчено як компонент навчальної діяльності (О. Вознесенська, О. Деркач, І. Дмитрієва, Л. Мова, О. Плетка та інші); досліджено особливості застосування арт-терапії у процесі роботи з дітьми [5].

Мета статті полягає у розкритті особливостей застосування різних видів арт-терапії в роботі педпрацівників сучасного дошкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Арт-терапія являє собою методику лікування і розвитку за допомогою художньої творчості. Окрім того, арт-терапія – чудовий спосіб безболісно для інших висловити свої емоції та почуття. Дитяча арт-терапія – простий та ефективний спосіб психологічної допомоги, заснований на творчості та грі. Основна мета арт-терапії полягає в гармонізації розвитку особистості через розвиток здібності самовираження і самопізнання.

Існують показання для проведення дитячої арт-терапії: впертість, агресія, страхи, кризові стани, невпевненість в собі, гіперактивність, труднощі у спілкуванні з однолітками тощо.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях виділено низку різноманітних видів арт-терапії, що постійно доповнюються новими. Однією з найбільш розповсюджених та описаних є казкотерапія.

Казки сприяють пізнавальному розвитку дітей, виховують моральні почуття, впливають на уявлення особистості дитини, спрямовуючи розвиток бажань і вчинків малюка. Одна з важливих цілей занять казкотерапією – перетворити негативні образи на позитивні.

Під час гри, перевтілюючись у казкового героя, малюк може спокійно розповісти про свої почуття, думки. Саме під час сеансів казкотерапії діти засвоюють необхідні моделі поведінки, вчаться реагувати на життєві ситуації, підвищують рівень знань про себе й оточуючих, тому що казки зрозуміліші їм порівняно з поясненнями педагогів та батьків. Казка дає можливість знайти спільну мову між дорослим і дитиною. Мова казки зближує. Казка дитину веде вперед, а дорослого повертає назад, в дитинство.

Діти 3-4 років люблять робити героями своїх казок іграшки, маленьких чоловічків, тваринок. Діти 4-6 років використовують образи старовинних казок – фей, принцес тощо. В 6-7 років герої схожі на самих дітей [6, с. 118].

Основним принципом підбору казок є спрямованість проблемної ситуації, характерної для даного віку, моральний урок, який дає казка, доступний для усвідомлення дітьми дошкільного віку.

В результаті використання казкотерапії, дитина відчуває підтримку дорослих, яка їй так необхідна. Також у казці і через сприйняття казкового світу можна створити необхідні умови для розвитку емоційної сфери дошкільника, збагатити його образами, які формують уяву [3, с. 48].

У різних джерелах презентовано значну кількість арт-терапевтичних технік, але одним з найбільш вживаних залишається малюнок, тобто техніка ізотерапії як терапії образотворчим мистецтвом, у першу чергу, малюванням.

Робота над малюнками, картинками, скульптурами – безпечний спосіб розрядки руйнівних та саморуйнівних тенденцій, що дозволяє пропрацювати думки та емоції, які людина звикла придушувати. Не

можна не погодитися з Л. Лебедевой, яка вказує, що ізотерапія створює позитивний емоційний настрій у групі, полегшує процес комунікації з однолітками, зміцнює культурну ідентичність дитини, розвиває почуття внутрішнього контролю, сприяє творчому самовираженню, розвитку уяви, естетичного досвіду і соціалізації дитини [5].

Заняття з ізотерапії розкривають потенціал малюка, надихають і відкривають нові можливості. Ігрові заняття з малювання проводять, як індивідуально, так і невеликими підгрупами. Ізотерапія включає кілька напрямків: особистий малюнок, що дозволяє висловити своє «Я» і його аналіз; використання художніх готових творів.

У своїй практичній діяльності фахівці використовують дитячий малюнок як в діагностиці, так і в корекційно-розвиваючій роботі з дошкільниками, що мають проблеми в емоційно-вольовій сфері (висока тривожність, агресія, низька самооцінка, боязкість, сором'язливість). Можна запропонувати дитині окрему тему для малювання, наприклад, родина. Дитячий малюнок дасть можливість зрозуміти, що турбує малюка в даний момент. Якщо на малюнку тато знаходиться далеко від дитини, то в реальності малюк відчуває брак уваги зі сторони батька. Коли на малюнку зображено неіснуючу домашню тварину, можна припустити, що дитині потрібен друг. Але ще краще, коли дитина малюватиме те, що їй заманеться. Адже вона сама знає, що хоче показати дорослим.

Арсенал способів створення зображення широкий: акватуш, гуаш, акварель, пальчикові фарби, олівці, кольоровий папір, пластилін, глина, малювання сипучими продуктами або засушеним листям, пульверизатором тощо. Якщо додати трішки фантазії, і на піску, який приклеїли до паперу, розквітнуть квіти, в повітря полетить фейерверк з мілких папірців, клякси перетворяться на метеликів, плями фарби – на фантастичних тварин. Діти відчують свій успіх, адже вони зможуть перемогти злих чудовиськ, спалити свої страхи, помирити іграшки [4, с. 85].

Маючи перед собою великий вибір матеріалів, майже кожна дитина захоче «виразити себе» за допомогою малюнка. В ізотерапії використовують такі інноваційні техніки і прийоми: малювання пальчиками і долоньками, кляксографія, малювання шерстяними нитками (нитка складається навпіл, робиться петелька, опускається в гуаш і тягнеться через папір), малювання поролоновими губками, малювання мильними бульбашками, змішаними з гуашшю, малювання ватяними кульками, відбиток зім'ятим папером тощо.

Наступним напрямком арт-терапевтичної роботи, який розглянемо, є ігротерапія. Ігротерапія в дитячому садку сьогодні вважається однією з тенденцій сучасного часу.

Роль ігротерапії для дитини-дошкільника величезна. Вона сприяє розвитку здібностей малюка, подоланню конфліктів і досягненню психологічного балансу. Ігровий процес допомагає дитині легше і швидше навчатися, здобувати навички, які їй знадобляться в подальшому житті.

Ігротерапія забезпечує дошкільнятам емоційну розрядку, знімає нервову напруженість, зменшує страх перед темрявою, покарань, замкнутих просторів, оптимізує гнучкість в діях, сприяє освоєнню групових норм поведінки, налагодження контакту між малюками та їхніми батьками, розвиває координацію рухів і спритність. Важливим в ігротерапії є повага до бажань дитини, її активна позиція в грі.

Ігротерапія для дошкільнят як методика корекційного впливу на їх психіку може застосовуватися для роботи, починаючи з дворічного віку. Дитині пропонують рольову ігру для дослідження її емоційного стану, страхів і можливих психотравм, про які дитина не в змозі розповісти. Фахівці в ігровій терапії стверджують, що за допомогою ігрового процесу можна навчити дітей вільніше взаємодіяти з оточенням, зменшити їх гіперактивність, агресивність та інші розлади поведінки. Наведемо приклад гри, що орієнтована на корекцію різних страхів і являє собою рольове програвання ситуацій. Гра «Сміливі миші», в якій вибирається кіт і мишки. Мишки бігають і пищать, в той час як кішка спить у своєму будиночку. Потім кішка прокидається і намагається наздогнати мишок, які можуть зникнути в будиночку. Через певний час діти міняються ролями. Гра в «дочки-матері» з ляльками також має терапевтичний вплив, виявляє потенціал і розкриває внутрішній світ малюків. В ігрових процесах дитина моделює ситуацію відповідно до обстановки у себе вдома. Тобто, дитина буде проектувати відносини в родині на гру. Тому найголовнішим завданням психотерапевта в ігровій терапії є уважне спостереження за поведінкою дітей. Не рекомендується регламентувати правила гри, форсувати або сповільнювати ігровий процес. В процесі ігротерапії необхідно зрозуміти почуття малюка, стати для нього своєрідним дзеркалом, що допомагає йому побачити себе. А корекційний процес в грі повинен відбуватися автоматично. Від психолога потрібна щира віра в те, що дитина може самостійно впоратися з проблемами, які виникли. Заняття ігровою терапією з малюками дозволяє зблизитись дитині з дорослими і сприятливо діє на особистісний розвиток малюка, допомагає йому в процесі соціалізації і освоєнні соціальних норм. Ігротерапія позбавляє дітей від впливу стресових факторів і травмуючих життєвих ситуацій.

Висновки. Отже, в сучасній психолого-педагогічній літературі описано значну кількість арт-терапевтичних методик, що можуть впроваджуватися в роботі з дошкільниками та нести в собі позитивний психолого-педагогічний ефект. Поеднуючи у своїй роботі перевірнені часом техніки та інноваційні, можна достатньо швидко досягнути позитивного результату, так як для дошкільників подібна діяльність є цікавою, захоплюючою, незвичайною, а це в свою чергу допомагає налагодити взаємодію та досягти бажаного результату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Л. М. Використання методів арт-терапії у роботі з дітьми дошкільного віку / Л. М. Бондар // Педагогічний пошук. – 2014. – №1 (81). С. 54-57
2. Воронова А. А. Арт-терапия для детей и их родителей /А. А. Воронова. – М. : Феникс, 2013. – 253 с.
3. Зинкевич-Евстигнеева Т. Путь к волшебству (теория и практика сказкотерапии) / Т. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : Златоуст, 1998. – 352 с.
4. Практикум по арт-терапии / под. Ред А. И. Копытина. – С.Пб. «Питер», 2000.– 448 с.
5. Лисенкова І. П. Особливості застосування різних видів арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку
6. <https://www.narodnaosvita.kiev.ua/>
7. Ройз С. Чарівна паличка для батьків: Дитинознавство (теорія розвитку та виховання); Як із буки зробити посміхайку (практикум для батьків); Секрети дорослого життя (практикум для дітей). – К. : Ніка-Центр, 2016. – 184 с.

УДК 159.922:373.2.09

Голінська О. Г.,
КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний
коледж імені І.С. Нечуя-Левицького»

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасне суспільство живе у світі знань і високих технологій. Проблеми автоматизації виробництва, комп'ютерне моделювання передбачають наявність у більшості сучасних працівників достатньо розвинуеного вміння чітко і послідовно аналізувати процеси, які виконуються. Дитину вже з перших років життя оточує різноманітна інформація. Тому дошкільна освіта повинна бути спрямована на виховання у дітей звички до повноцінної логічної аргументації всього, що нас оточує.

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в нових ситуаціях, основою яких є інноваційні технології. Інноваційні технології пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Вони забезпечують умови розвитку особистості. Тому серед завдань забезпечення якості освіти одним з головних є переведення системи освіти у режим інноваційного розвитку, впровадження сучасних інноваційних технологій у практику, забезпечення інноваційної діяльності закладу дошкільної освіти.

Дошкільний вік – період бурхливого накопичення дитиною досвіду, знань, які знадобляться їй у подальшому житті. Важливою складовою формування особистості дитини-дошкільника є його вміння відтворювати набуті знання у різних видах діяльності: ігровій, трудовій, мовленнєвій, пошуково-дослідницькій, конструктивній, зображувальній, музичній.

Психічний розвиток дитини - процес всебічний. Діти вивчають світ через зв'язок з ним. Разом з тим у процесі пізнання формуються внутрішні передумови до подальшого розширення цих зв'язків, поступово змінюється і сама діяльність, вона стає свідомо спрямованою на оволодіння знаннями про предмети і явища об'єктивного світу. Завдяки діяльності дитини відбувається її саморух, саморозвиток. Психічний розвиток – це розгорнуті в часі кількісні та якісні зміни, що ведуть до формування особистості. Таким чином, індивідуальний розвиток особистості є не тільки кількісним збільшенням наявних у неї знань, умінь та навичок а й передбачає якісні зміни її психічної діяльності, виникнення нових форм і засобів відображення об'єктивної дійсності, поступовий перехід від нижчих до вищих ступенів розвитку свідомості, самосвідомості.

Психічний розвиток дошкільника включає розвиток уваги, відчуттів і сприймань, пам'яті, мислення, уяви. Сприймаючи, дитина пізнає в основному зовнішні властивості предметів: величину, форму, колір тощо. Мислення – це засіб пізнання внутрішніх, істотних властивостей предметів, різноманітних зв'язків між ними (причинних, часових тощо). Ці різні пізнавальні процеси пов'язані між собою. Спочатку розвиваються відчуття і сприймання. Сприймання стає основою для розвитку мислення, а мислення в свою чергу, позитивно впливає на розвиток сприймання. Тому для розумового розвитку дітей необхідно дбати про розвиток їхнього сприймання і мислення. Спочатку сприймання у дітей має активно-дійовий характер, поступово перетворюючись в самостійний процес, і на його основі розвивається здатність до спостереження. Поступово від маніпуляцій з предметом діти переходять до ознайомлення з ним на основі дотику і зору. Зорове сприймання, вбираючи в себе досвід інших видів пізнавальної діяльності, стає в дошкільному віці одним з основних засобів безпосереднього пізнання предметів і явищ. У розвитку сприймання дошкільників провідне значення має мова і мовлення. Називаючи предмети (чи їх ознаки) дитина відрізняє їх один від одного,

усвідомлює реальні відношення між предметами. Водночас розвивається мовлення дітей, що стає основою для формування складної форми мислення – словесно – логічної. Мислити – означає вміти користуватися знаннями, кожного разу вибирати із свого досвіду ті, які потрібні в певній ситуації. Пам'ять дитини, як і інші психічні процеси, формується й розвивається в процесі діяльності. Пам'ять дошкільника має в основному мимовільний характер та за сприятливих умов успішно розвиваються довільні процеси пам'яті. Надзвичайно важливу роль в усій психічній діяльності дошкільників, відіграє увага. Саме завдяки високому ступеню розвитку уваги, її стійкості, зосередженості, довільності зумовлюється, будь-яка успішна діяльність дитини. Розвиток, формування уваги та інших пізнавальних процесів – одне з найважливіших ланок у педагогічній діяльності педагогів.

Загальною формою психічного розвитку дитини є навчання та виховання. Навчання створює зону найближчого розвитку, тобто активізує внутрішні процеси розвитку, які спочатку можливі лише у сфері взаємовідносин дитини з дорослою людиною. Засвоєння дитиною соціального досвіду, оволодіння знаннями, вміннями та навичками – саме це напряму впливає на її пізнавальний розвиток. У зв'язку з цим актуальним є питання використання інноваційних педагогічних технологій навчання для розвитку пізнавальної сфери дошкільняти, використання в освітній діяльності різних навчальних та розвивальних методик залежно від вікових та індивідуальних особливостей дитини для розвитку різноманітних форм мислення, творчості та соціальних можливостей особистості.

Дослідженнями встановлено, що розвиток пізнавальної сфери є вищим у тих дітей, в роботі з якими реалізують освітню програму за допомогою інноваційних технологій. Це пов'язано з тим, що розвивальні технології значно розширюють можливості дитини і, відповідно, сприяють більш високому розвитку уваги, сприйняття, пам'яті та мислення. Застосування інновацій у пізнавальному розвитку дошкільника допомагає вирішувати такі питання у вихованні та розвитку дошкільників:

- здійснення системного підходу в ознайомленні дошкільників з навколишнім світом розвитку мислення;
- виховання інтересу до особистих відкриттів через пошуково-дослідницьку діяльність;
- формування у дошкільнят особистісних якостей, які будуть необхідні для життя у сучасному соціумі;
- розвиток навичок визначення та розв'язання проблем, що постають перед дитиною.

Тому розвиток у дошкільників узагальнених способів розумової діяльності шляхом використання інноваційних технологій, засобів побудови ними своєї пізнавальної діяльності – важлива засада формування у них життєвої компетентності, вміння орієнтуватися в мінливому навколишньому світі, пристосовуватися до нових умов життя, продуктивно та гармонійно взаємодіяти з довкіллям.

УДК 159.96

Кузьменко В. У.,
НПУ імені М. П. Драгоманова

ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОДИН УЧАСНИКІВ АТО ТА ВНУТРІШНЬО-ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Діти дошкільного віку з родин учасників АТО та внутрішньо-переміщених осіб (ВПО) пережили психологічну травму, що потребує моніторингу їхнього психічного стану, надання їм спеціальної психолого-педагогічної допомоги, виявлення індивідуальних особливостей розвитку як позитивного, так і тривожного характеру, розробки та впровадження технології урахування індивідуальних особливостей розвитку. Зарубіжними та вітчизняними психологами здійснено вагомий внесок у дослідження проблем стресу та психологічних травм у дорослих та дітей дошкільного віку (М. Буянов, О. Захаров, В. Панок, Н. Пезешкіан, С. Сельє, Т. Титаренко). Ці та інші автори ґрунтовно вивчали питання виникнення страхів та тривожності у дітей, емоційних розладів, прояву агресивності та жорстокості, замкненості. Вченими розроблено систему ефективних психотерапевтичних занять з використанням казкотерапії, арттерапії, музикотерапії (І. Вачков, Г. Вебер, І. Кучера, Н. Пезешкіан, К. Шефлер, Б. Хеллінгер). Розроблено та обґрунтовано систему ключових положень щодо консультування батьків з метою оптимізації стилю родинного виховання (І. Бех, О. Кононко, Ю. Приходько, Н. Ньюкомб). Однак, аналіз досліджень свідчить, що ресурси психолого-педагогічного супроводу, недостатньо використовуються для вирішення сучасних завдань, зокрема пов'язаних зі станом виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і ВПО. Зокрема, недостатньо вивчені особливості перебігу психологічної травми, її наслідки, особливості формування посттравматичного симптомокомплексу, механізми активізації психологічних захистів на етапі дошкільного дитинства. У психологічній науці не встановлено оптимізуючі ресурси особистості, що допомагають подолати психологічну травму такого характеру та вибудовувати гармонійну картину світу.

Саме тому актуальним є проведення дослідження на тему: «Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб», у ході якого ми здійснювали вивчення індивідуально-психологічних особливостей розвитку та виховання дітей дошкільного віку з родин вказаних категорій. Ми припускали, що діти дошкільного віку з родин учасників АТО та ВПО

пережили психологічну травму, унаслідок чого потребують додаткової психологічної допомоги з боку психологів та педагогів. Перенесена психотравма може спричинити виникнення негативних психічних проявів (нервові напруження, тривожність, стресові розлади, фобії, образливість, замкненість, агресивність, жорстокість тощо). Однак, можливим наслідком посттравматичного симптомокомплексу можуть бути прояви протилежного спрямування, а саме: активізація внутрішніх захисних механізмів, підвищення рівня самосвідомості та саморегуляції поведінки, пришвидшення процесів ієрархізації цінностей, формування життєвих смислів та світоглядних уявлень. Отже, *метою* даного прикладного дослідження, що виконується за рахунок видатків загального фонду державного бюджету МОН України, є: розробка, апробація та запровадження методики психолого-педагогічного супроводу, в якій будуть інтегровані технології моніторингу та урахування індивідуальних відмінностей, технології активізації психологічних захистів й духовного та творчого потенціалу, актуалізації здібностей, технології соціально-морального, національно-патріотичного виховання та інших, що сприятиме успішній адаптації та реабілітації дітей з родин учасників АТО і ВПО та гармонізації їхнього розвитку. Підстава для проведення дослідження: наказ МОН України від 31 жовтня 2016 р. № 1296, наказ МОН України від 10 лютого 2017 р. № 199.

Результати емпіричного дослідження підтвердили припущення про те, що цим дітям притаманні певні позитивні властивості особистісного спрямування (турботливість, активність, патріотизм та відповідальність), серед тривожних переважають порушення емоційної сфери (мінливість настрою, розсіяність, страхи, порушення сну, тривожність), когнітивної (розсіяність) та комунікативної (недовіра, агресивність, замкненість). Структура технології урахування індивідуальних особливостей розвитку передбачає реалізацію диференційованих та індивідуалізованих програм розвитку. Диференційовані програми розподіляються на 10 варіантів: 1) програма урахування вікових особливостей; 2) статевої належності; 3) особливостей фізичного розвитку; 4) здібностей та інтересів; 5) типу вищої нервової діяльності; 6) самосвідомості; 7) соціально-етичного; 8) емоційно-вольового; 9) потребово-мотиваційного; 10) пізнавального розвитку. Реалізація індивідуалізованих освітніх програм для дітей передбачає визначення індивідуально-орієнтованого змісту навчально-виховної роботи, вибір своєрідних методів та прийомів роботи, проведення індивідуальних занять із фахівцями (психологом, логопедом, інструктором з фізичного виховання та ін.), створення індивідуально-орієнтованих умов для розвитку таких дітей. Перспективами подальшої роботи є розробка та запровадження диференційованих та індивідуалізованих програм у практику роботи дошкільних закладів освіти та створення інтегрованої методики психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО та ВПО.

UDK 159.923.2:[373.2.015.31:17.022.1

Liubov Lokhvytska,
State High Educational Institution
«Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»

A NEW PERSPECTIVE ON MORAL EDUCATION FOR PRESCHOOL CHILDREN – BASED ON PSYCHOLOGICAL PATTERNS OF BEHAVIOUR

The presentation describes the innovative technology of psycho-pedagogical support for the moral-identity-formation of preschool children. The author offered correctional and developmental system of moral education treatment for preschool age children (methodology of forming experiment) “The Way to moral Self” (L. Lokhvytska, 2016) [3]. Its conceptual basis is found in principles of Ukrainian and western psychological theories (L. Artemova, I. Bekh, V. Kotyrlo; A. Beaumaris, G. Kochanska, D. Narvaez, D. Lapsley, J. Rest and other) of moral development and self-identity moral formation. The key innovation is the inclusion of preschoolers’ immoral-educational situations using dolls as “moral guides”. These dolls represent moral feelings and emotions, moral reasoning, moral behaviour, moral choices, moral values and beliefs, and moral actions. Using doll therapy in the moral education of pre-school children is based on our awareness of preschool children’s level of moral awareness and development, and their potential for continuing development. Our subjects included juniors (4 years old), “secondaries” (5 years old) and “seniors” (6 years old). The dolls began to “come” to the children (it is realized in the process of internalization, externalization of moral ideals, samples, standards and rules that underlie the basic ethical concepts) gradually – step by step. In this way the integration process, so vital to moral education, was combined with the crucial principle of coherence. Dynamics of moral development in early childhood is mediated by moral feelings of the child and determined by contradiction between the desire to keep a positive image of “Self” by a child and conception of the real image of “Self”. Its development is due to the effect of general psychological mechanism of basic moral internalization (ethical) concepts and personal (partial) mechanisms of imitation – from the external (simulation, identification, etc.) to internal (self-evaluation). The development of moral self-consciousness in these children was then the basic goal. Thus, a new perspective on moral education of preschoolers – is focusing on its psychological patterns.

Concerning methods of psychological influence, we consider the main: suggestions; settings; beliefs; own example; exercising and playing training. In the selection of techniques (methodical receptions) we focus on: solving moral problems; didactic games; reading works of fiction; learning 'reconcilers' by heart; stories; using cartoon characters; theatralised games; modeling games (relationships simulating creates situations or creating dolls with plastic materials (clay, dough, plasticine etc.) as a form of reaction, "working off" emotions, feelings, attitudes); compilation of stories about Doll-heroes; theatrical etudes; polylogue (discussing the situation, questions – answers). These are also reasonable: besting – is used to stabilize mental condition, exercises and games that are held to improve children self-esteem, self-confidence and consolidation in the team; polylogue – discussion of technique proposed by J. Kehoe & N. Fischer (2009) [2]: positive predicate (statement) – is used to help children to overcome fears and doubts (kind of using poster "I am good (moral)"); visualization – is creation of visual images of desirable situations; rewriting the script – accustoming to look positively "in a new way" on something that didn't happened, learn "lessons" and produce "plan" for future similar events; instructions – provide an opportunity for children to learn about "rules"; acceptance of the virtues – the approval and support of the child for moral actions ("Hall of Fame"); virtues recognition and honoring of surroundings; eradication of negativity – discussion the difference between positive (moral) and negative behaviour with the child, making joint conviction that positive actions are always the best for both hands; method of the opposite opinion – counteracting negative opinion with the opposite one: "I have no friends" – "I have many friends".

We divide views of N. Gavrysh, O. Brezhneva, I. Kindrat, O. Reypolska (2015) concerning expediency of methods use [1]: method of empathy (personal analogy) – explained by reaction of feeling, "living in" the image of the other; interpretation – child's explanation, interpretation (at the level of one's understanding) moral norms and rules; imaginative vision – through the evolution of imagination it promotes the ability development how to "draw", reproduce the effects of moral choice and moral action ("What would happen ...?"); concept constructing – provides a basis for children understanding (senior preschool age) the essence of some terms, for example, responsiveness, responsibility, kindness, etc.; sensual cognition – a development of children's ability to perceive the world through the prism of feelings. As well as are offered our own techniques: creating projects "Parade of Emotions", "Planet of Moral Actions", "In the World of Goodness" and others (for children of senior group); Acceptance of transformation ("Be the Way You Want to See Your Friend"); creating posters (collages) "What is Good, What is Bad", "Good Wins" and others; creation situations of success (search for a moral decision); setting to a positive; making portfolio "Moral Self", "I am a Good Friend", etc.; promptings – it requires a children support for displays of efforts on their implementation, not just for the result that promotes development of confidence in overcoming difficulties; method of inversion (turning, rearranging) – aimed at finding ideas of moral task solutions in new versions.

The expected results are being perceived at the raising level of moral education of preschoolers and its substance is a development of moral consciousness. Will be verified such structural components: emotional, cognitive and behavioural. This means a new opinion about preschoolers' education – focusing on its psychological regularities.

REFERENCES

1. Гавриш, Н., Брежнёва, О., Кіндрат, І., Рейпольська, О. (2015). *Розумне виховання сучасних дошкільників* (за заг. ред. О. Брежнєвої). Київ: Вид. Дім «Слово».
2. Кехо, Д., Фишер Н. (2013). *Сила разума для детей* (пер. с англ. П. А. Самсонов). (6-е изд.). Минск: Попурри.
3. Лохвицька, Л. В. (2016). *Особистість дошкільника: Дорога до Я-морального* (навч. посіб.). Тернопіль: Мандрівець.

УДК 373.2:001.895 (082)

Люта М.С.,
ЗДО № 15 «Колосок»

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Обґрунтування. В даний час педагогічні колективи ЗДО інтенсивно впроваджують в роботу різні типи інноваційних технологій. Тому основне завдання педагогів дошкільного закладу – вибрати методи і форми організації роботи з дітьми, інноваційні педагогічні технології, які оптимально відповідають поставленій меті повноцінного розвитку особистості.

Сучасні педагогічні технології в дошкільній освіті спрямовані на реалізацію державних стандартів дошкільної освіти.

Взаємодія всіх суб'єктів відкритого освітнього простору (діти, співробітники, батьки) ЗДО здійснюється на основі сучасних освітніх технологій.

Число сучасних технологій постійно поширюються та з досвіду роботи відзначили би такі технології, які найбільш впливають на формування емоційної зрілості дошкільника та його становлення в сучасному суспільстві. Привертають увагу до ігрової та особистісно – орієнтованої технології.

Ігрова технологія будується як цілісне утворення, що охоплює певну частину навчального процесу та об'єднане загальним змістом, сюжетом, персонажем. У неї включаються послідовно:

- ігри та вправи, що формують уміння виділяти основні, характерні ознаки предметів, порівнювати, зіставляти їх;
- групи ігор на узагальнення предметів за певними ознаками;
- групи ігор, в процесі яких у дошкільнят розвивається вміння відрізнити реальні явища від нереальних;
- групи ігор, які виховують вміння володіти собою, швидкість реакції на слово, фонематичний слух, кмітливість і ін.

Складання ігрових технологій з окремих ігор і елементів - турбота кожного вихователя.

Навчання у формі гри може і повинно бути цікавим, але не розважальним. Для реалізації такого підходу необхідно, щоб освітні технології, що розробляються для навчання дошкільників, містили чітко позначену систему ігрових завдань і різних ігор з тим щоб, використовуючи цю систему, педагог міг бути впевненим в тому, що в результаті він отримає гарантований рівень засвоєння дитиною того чи іншого предметного змісту. Безумовно, цей рівень досягнень дитини повинен діагностуватися, а використана педагогом технологія повинна забезпечувати цю діагностику відповідними матеріалами.

У діяльності за допомогою ігрових технологій у дітей розвиваються мислення, пам'ять, сприйняття, увага, уява.

Особистісно – орієнтовані технології ставлять у центр всієї системи дошкільної освіти особистість дитини, забезпечення комфортних умов в сім'ї та дошкільному закладі, безконфліктних і безпечних умов її розвитку, реалізація наявних природних потенціалів.

Особистісно-орієнтована технологія реалізується в розвиваючому середовищі, що відповідає вимогам змісту нових освітніх програм.

Відзначають спроби створення умов особистісно-орієнтованих взаємодій з дітьми в розвиваючому просторі, що дозволяє дитині проявити власну активність, найбільш повно реалізувати себе.

Однак, сьогодення ситуація в дошкільних установах не завжди дозволяє говорити про те, що педагоги повністю реалізують ідеї особистісно-орієнтованих технологій, а саме надання можливості дітям самореалізації в грі, режим життя перевантажений різними заняттями, на гру залишається мало часу.

В рамках особистісно-орієнтованих технологій самостійними напрямками виділяються:

- *гуманно-особистісні технології*, що відрізняються своєю гуманістичною сутністю психолого-терапевтичної спрямованістю на надання допомоги дитині з ослабленим здоров'ям в період адаптації до умов дошкільного закладу.

Дану технологію добре реалізувати в нових дошкільних установах, де є кімнати психологічного розвантаження - це м'які меблі, багато рослин, що прикрашають приміщення, іграшки, що сприяють індивідуальним іграм, обладнання для індивідуальних занять. Музичний і фізкультурний зали, кабінети долікування (після хвороби), приміщення з екологічного розвитку дошкільника і продуктивної діяльності, де діти можуть обрати собі заняття за інтересом. Все це сприяє всебічному повазі і любові до дитини, віру в творчі сили, тут немає примусу. Як правило, в подібних дошкільних установах діти спокійні, поступливі, не конфліктні.

- *Технологія співробітництва* реалізує принцип демократизації дошкільної освіти, рівність у відносинах педагога з дитиною, партнерство в системі взаємовідносин «Дорослий – дитина». Педагог і діти створюють умови розвивального середовища, виготовляють посібники, іграшки, подарунки до свят. Спільно визначають різноманітну творчу діяльність (ігри, праця, концерти, свята, розваги).

Сутність технологічного освітньо – виховного процесу конструюється на основі заданих вихідних установок: соціальне замовлення (батьки, суспільство), освітні орієнтири, цілі і зміст освіти. Ці вихідні установки повинні конкретизувати сучасні підходи до оцінки досягнень дошкільнят, а також створювати умови для індивідуальних і диференційованих завдань.

Виявлення темпів розвитку дозволяє вихователю підтримувати кожну дитину на його рівні розвитку.

Таким чином, специфіка технологічного підходу полягає в тому, щоб виховно-освітній процес повинен гарантувати досягнення поставлених цілей. Відповідно до цього в технологічному підході до навчання виділяються:

- постановка цілей та їх максимальне уточнення (виховання і навчання з орієнтацією на досягнення результату);
- підготовка методичних посібників (демонстраційний і роздатковий) відповідно до навчальних цілей і завдань;
- оцінка актуального розвитку дошкільника, корекція відхилень, спрямована на досягнення цілей;
- заключна оцінка результату - рівень розвитку дошкільника.

Особистісно-орієнтовані технології ґрунтуються на демократичному підході, де панує атмосфера любові, турботи, співпраці, що сприяє гармонічному розвитку дошкільника.

СПІЛКУВАННЯ ДИТИНИ З ОДНОЛІТКАМИ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Соціалізація особистості в дошкільному дитинстві – це процес становлення дитячої особистості у взаємодії із соціальним оточенням, результат входження у світ конкретних соціальних зв'язків, оволодіння досвідом людських взаємин та конструювання власного образу світу. Соціалізація дитини, тобто її входження у світ людей, починається від самого народження і проходить у певному соціальному середовищі. У дитячому віці величезний вплив на процес соціалізації мають батьки, однолітки, з якими він спілкується, а також дошкільний навчальний заклад.

У дошкільному віці світ дитини вже не обмежується родиною. Мама й тато тепер не єдині значущі для неї люди. В процесі дорослішання вже важливішого значення набуває спілкування малюка з іншими дітьми, з його однолітками. Саме в процесі набуття досвіду спілкування малюка з іншими людьми закладаються основи моральних якостей особистості.

Проблема розвитку соціальної компетентності та емоційної спрямованості дошкільника на довкілля та на самого себе належить до однієї з найважливіших у дитячій психології та педагогіці. Проблемою соціалізації особистості дошкільника займалися психологи і педагоги, зокрема О. В. Запорожець, А. П. Усова, Л. В. Лідак, В. О. Сухомлинський, Н. А. Короткова, Р. Г. Жуковська, О. Ю. Яницька, Т. В. Апатова, О. М. Ростохіна, Р. А. Іванкова, А. А. Рояк, Л. В. Артемова, Г. П. Щедровицький, М. Л. Лисіна, Р. С. Немов, С. Ф. Русова.

Одним з найважливіших надбань дошкільного дитинства є прихильність до людей, уміння співпереживати. Недаремно В. О. Сухомлинський наголошував: «Ввести дитину в складний світ людських стосунків – одне з найважливіших завдань виховання».

Майбутнє дитини значною мірою залежить від того, як малюк зуміє адаптуватися до соціального середовища.

Колектив дослідників під керівництвом А. Г. Рузької вирізняє три форми спілкування з ровесниками у дошкільному віці, а саме: емоційно - практичне, ситуативно - ділове, позаситуативно - ділове.

Спілкування має велике значення у формуванні людської психіки, її розвитку і становленні розумної культурної поведінки. Через спілкування з психологічно розвинутими людьми, дякуючи широким можливостям до навчання, людина набуває всіх своїх вищих пізнавальних здібностей і якостей. Через активне спілкування з розвинутими особистостями вона сама перетворюється в особистість. Психічний розвиток дитини починається із спілкування.

Головним змістом потреби дітей у спілкуванні з ровесниками є прагнення налагодити ділову співпрацю, узгодити свої дії з партнером по діяльності. Співпраця дітей носить переважно ігровий характер та зосереджена не на результаті діяльності, а на її процесі.

Також варто зазначити, що важливим механізмом соціалізації є ідентифікація. Діти ростуть, засвоюють все більше різноманітних норм, взаємин і форм поведінки, які властиві їх батькам, одноліткам, оточуючим людям. Дитина ідентифікує себе з ними, переймає їх погляди і життєвий досвід. Завдяки ідентифікації вона набуває різних видів статево - рольової поведінки.

За словами С. Русової, «гра - це перша «всесвітньо» соціальна форма об'єднання дітей». В ігровому середовищі велике значення мають іграшки. Ігри впливають безпосередньо на соціальну адаптацію дітей. Завдяки грі дитина краще починає сприймати навколишній світ, вчиться спілкуватися з оточуючими, формуються комунікативні вміння й навички.

Важливим є використання ігор, що вимагають від дітей взаємодопомоги, прояву співпереживання. Зупинимось на конкретному описі гри:

Живі ляльки

Вихователь розбиває групи на пари. «Давайте уявимо, що ваші ляльки оживають. Вони вміють говорити, просити, бігати та інше. Уявимо, що один з вас - дитина, а інший - його лялька - дівчинка чи лялька - хлопчик. Лялька буде щось просити, а її господар - виконувати її прохання і піклуватися про неї». Дорослий пропонує навмисно помити ляльці руки, погодувати, погуляти, вкласти спати і т. д. При цьому вихователь попереджає, що господар повинен виконувати всі забаганки ляльки і не змушувати її робити того, чого вона не хоче. Коли діти зрозуміють ігрову ситуацію і захопляться нею, нехай продовжують грати самі. У наступній грі вони повинні будуть помінятися ролями.

Після проведення таких ігор спостерігається зрушення в характері ігрової діяльності і дитячих взаємин. Завдяки досвіду, набутому в подібних іграх, для більшості дітей стали властивими товариськість, взаємодопомога, прагнення старанного виконання правил поведінки.

Основні джерела соціалізації індивіда: сім'я, школа, преса, радіо, телебачення, система освіти.

До механізмів соціалізації відносяться наслідування, навіювання, соціальна фацілітація, конформність і дотримання норм.

Нормою процесу соціалізації у дитини є об'єм знань, умінь, навичок достатній для її віку, вміння, бажання спілкуватися з дорослими та однолітками. Якщо дошкільня не ізольоване в групі однолітків, відбувається міжособистісна та статево-рольова ідентифікація особистості дитини.

Основними причинами відхилень в соціалізації дитини, за наслідками спостережень, є егоцентризм, властивий для «єдиної» дитини в сім'ї, а іноді й егоїстична спрямованість особистості.

Негативні соціально-психологічні наслідки для дитини несе в собі й неповна сім'я.

Важливо, щоб дитина не спостерігала сцен агресії як в реальному оточенні, так і в теле- і відеофільмах. Обов'язковим правилом нехай стане заохочення і позитивна оцінка доброзичливих стосунків дошкільника до ровесників, здатність стримувати свій гнів.

Отож, пам'ятаймо, що майбутнє дитини значною мірою залежить від того, як вона зуміє адаптуватися до соціального середовища і саме в дошкільному віці варто не прогавити момент більш інтенсивного процесу соціалізації особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г. С. Вікова психологія. – М., 1999.
2. Абрамова Г. С. Практикум з вікової психології. – М., 1999.
3. Белєцька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. – К. «Світлич». – 2006.
4. Відносини між однолітками в групі дитячого саду (досвід соціально - психологічного дослідження) / під ред. Т. А. Репін / М. Педагогіка, 1976.

УДК 159.938.363.6

Терещенко Л. А., Мойзріст О. М.,
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

НЕВРОТИЧНІ РОЗЛАДИ В ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні ми все частіше стикаємося з такими проявами психічного нездоров'я дітей, як підвищена тривожність, страх, невпевненість в собі, надмірна ранимість тощо. Саме тому вирішення проблеми збереження психічного здоров'я кожної дитини є одним з головних завдань дошкільної і шкільної освіти. Адже від стану психічного здоров'я залежить подальший розвиток особистості.

Межові нервово-психічні розлади, серед яких значне місце займають неврози, міцно утримують лідируюче положення у великій групі психічних захворювань.

Термін «невроз» став дуже часто використовуватися в нашому житті. У психологічному відношенні дитячий невроз – засіб вирішення особистісних проблем, реактивно-захисний засіб їх перероблення, неусвідомлюване намагання позбутися від них і отримати душевну рівновагу. Якщо це намагання не здійснюється, то внаслідок цього у дитини виникає песимізм, невіра у свої можливості і особистісний регрес.

Невротичні розлади у дітей мають шість основних проявів: депресія, астения, порушення поведінки, вегетативні розлади, порушення сну, тривожність. Невротичні порушення проявляються у взаєминах з іншими людьми, а також в особливостях внутрішнього світу дитини, складності її переживань.

Негативні емоційні прояви у дітей можуть існувати у двох типах поведінки – з переважанням станів збудження або пригнічення.

Психологічні особливості, які проявляють неврівноважені легко збудливі діти під час спілкування з однолітками:

- нестримність емоцій, що може стати причиною дезорганізації діяльності дитини;
- схильність до афективних проявів під час конфліктів – спалахи гніву, образи, що супроводжуються плачем, грубістю та бійками;
- вегетативні зміни – почервоніння шкіри, посилення потовиділення тощо;
- здатність швидко збуджуватися, а відтак швидко заспокоюватися.

Діти з депресивними станами мають такі **особливості у спілкуванні** з однолітками, як от:

- стійке негативне ставлення до спілкування; злопам'ятність;
- стриманість, відлюдкуватість, уникання спілкування;
- емоційне неблагополуччя, яке часто проявляється як небажання відвідувати дитячий садок, незадоволеність взаєминами з вихователем або однолітками;
- вразливість, яка часто спричиняє внутрішній конфлікт.

Тривога і страх є найістотнішими симптомокомплексами, які сприяють формуванню і розвитку невротичних розладів та передневротичних станів.

Розрізняють тривогу як емоційний стан і тривожність як стійку властивість, рису особистості. За змістом особистісна тривожність є рисою емоційного складу особистості, яка має умовно рефлекторну природу.

За несприятливих умов особистісна тривожність може **переродитися у невротичну тривогу**. Це тривога, яка формується на основі внутрішніх, особистісних протиріч – завищений рівень домагань, низький рівень моральності, мотивації тощо.

Дитині з невротичною тривогою притаманна неадекватність реакцій. Тобто вона більш тривожно реагує, очікує загрози в ситуаціях, які об'єктивно є безпечними.

Невроз страху – це найбільш розповсюджений невроз дитячого віку. Також найбільш частим симптомом дитячих неврозів є страхи.

Страх – це емоційно загострене сприйняття небезпеки для життя, а також для самопочуття та благополуччя дитини. Зазвичай страх поділяють на жах, переляк, власне страх, тривогу, побоювання, занепокоєння, хвилювання, але здебільшого описують емоції страху і тривоги.

Страхи починають турбувати дітей від двох років та досягають максимального ступеню в шестирічних дітей. Найчастіше діти бояться самотності, нападу, тварин, казкових персонажів, темряви, стихійного лиха, пожежі.

Причинами страхів можуть бути невинувато жорстка виховна позиція дорослих, часті покарання, завищені вимоги, обмеження ініціативи та вільної активності дітей через велику кількість обов'язкових для виконання завдань. Від страхів здебільшого страждають діти з неповних сімей, а також сімей, у яких домінує мати.

Дитина, яка намагається стримати свій страх, боїться негативної реакції на них дорослих, страждає ще більше, ризик виникнення в неї неврозів зростає.

Постійне напруження (афект) разом зі страхом «бути не таким» виникають через дитячі побоювання не відповідати очікуванням і вимогам дорослих, втратити їхню прихильність, отримати негативну оцінку і, зрештою, бути покараним.

Лякають дитину й розповіді дорослих про страшні події, катастрофи, трагедії. Дитина довго не може заспокоїтися, заснути, включитися у гру. У виникненні страхів значну роль відіграє уява дитини. Дитина ще не має достатньо досвіду, аби зрозуміти, що «так не буває!». Завдяки яскравій дитячій уяві «буває все!».

Аби вчасно вжити корекційних заходів, необхідно відрізнити від нормального, вікового страху патологічний.

Патологічний, або невротичний, страх, на відміну від вікового, перешкоджає спілкуванню, розвитку особистості, психіки, призводить до соціальної дезадаптації і відтак – до аутизму, психосоматичних захворювань.

Патологічним є страх, який або не виправданий конкретною загрозою, або який не відповідає їй за ступенем значущості. Такий страх завжди має психологічні підстави для виникнення – відповідну мотивацію. Класичною моделлю невротичного страху є фобії.

Невротичні страхи з'являються внаслідок тривалих переживань або гострих психічних розладів, часто – на тлі хворобливого перенапруження нервових процесів. За наявності таких страхів дитина стає скутою, напруженою, пасивною. У неї розвивається афективна замкнутість. Тому невротичні страхи потребують особливої уваги психологів, педагогів і батьків.

Визначальну роль у патогенезі психічного нездоров'я відіграє психологічний, тобто внутрішній конфлікт, що є зіткненням суперечливих ставлень особистості. Переживання, що виникають під час цього конфлікту, можуть стати джерелами захворювання лише тоді, якщо конфлікт не розв'язується, тобто не зникає патогенне напруження і не знаходиться раціональний, продуктивний вихід із ситуації, що склалася.

Згадаймо коло потреб дитини, які пов'язані зі спілкуванням, з життям серед людей. Дитині потрібно:

- щоб її любили, розуміли, визнавали, поважали;
- щоб вона була комусь потрібною і близькою;
- щоб вона була успішною у своїх справах;
- щоб вона могла реалізуватися, розвивати свої здібності і поважати себе.

Провідною умовою психопрофілактики відхилень у здоров'ї і розвитку є наявність ціннісного середовища, у якому зростає дитина, – сімейні ідеали, цінності, потреби, пріоритети.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НЕТРАДИЦИОННЫХ ТЕХНИК РИСОВАНИЯ ДЛЯ ПРЕОДОЛЕНИЯ КОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЙ В СЕМЬЕ ДОШКОЛЬНИКА

Конфликтные ситуации в семье, к сожалению, не редкость. Частые скандалы между домочадцами, негативная внутрисемейная обстановка, отсутствие психологической поддержки и взаимопонимания вызывают хроническую тревогу у ребенка, которая со временем перерастает в страхи. Конечно, обычные страхи, свойственны в той или иной степени большинству детей 3 – 6 лет, легко появляются и нередко сами собой исчезают. Однако у детей, проживающих в конфликтных семьях, если они не корректируются, то переходят в навязчивые формы, что является сигналом неблагополучия в эмоционально-личностной сфере ребенка.

Изотерапия (рисуночная терапия) как метод психологической коррекции предоставляет ребёнку возможность пережить, осознать конфликтную ситуацию, а также проиграть какую-либо проблему максимально удобным для детской психики способом. Методы изотерапии позволяют погрузиться в проблему настолько, насколько сам ребёнок этого хочет и готов её заново переживать. Зачастую сам малыш даже не понимает, что с ним происходит.

Рисунок помогает детям осознать и разрешить проблемную ситуацию, внешне ее выразить в рисунке и определить выход из нее.

Изотерапия – это направление арт – терапии, применяющее в своей работе методы изобразительного искусства. Данное направление психотерапевтической практики получило широкое распространение, как в работе с взрослыми, так и с детьми. Термин «арт-терапии» был введен в употребление Адрианом Хиллом в 1938 году. Это словосочетание было применено относительно всех видов занятий искусством, которые осуществлялись в центрах сохранения психического здоровья. Основная цель арт – терапии заключается в гармонизации личности через способность самопознания и самовыражения [4].

Рисование – это творческий процесс, позволяющий ребенку ощутить и понять самого себя, выразить свободно свои мысли и чувства, освободиться от конфликтов и сильных переживаний, свободно выражать мечты и надежды. Рисуя, ребенок дает выход своим чувствам, желаниям, мечтам, перестраивает свои отношения в различных ситуациях. Ведь в любом человеке природой заложена способность к проецированию своих внутренних состояний в визуальной форме. Считается, что основной механизм изобразительной деятельности – это отражение индивидуально-психологических свойств автора, его мироощущения, характера, самооценки [2].

Один из эффективных приемов для работы с конфликтующими семьями – совместное рисование членов семьи. Совместное рисование родителя и ребенка поможет наладить их отношения. Ведь иногда невербальные средства являются единственно возможными для выражения и прояснения сильных переживаний и убеждений. Совместное участие в изобразительной деятельности может способствовать созданию позитивных внутрисемейных отношений и чувство взаимного принятия, также дать социально приемлемый выход агрессивности и другим негативным чувствам, проработать мысли и чувства, которые ребенок привык подавлять. Также такой процесс дает возможность невербального контакта, способствует преодолению коммуникативных барьеров и психологических защит.

Занятия изотерапией, как пассивные, так и активные, помогают ребенку выстроить адекватную систему защиты. Неосознаваемые внутренние конфликты и переживания часто бывает легче выразить с помощью зрительных образов. Рисование каждому предоставляет возможность почувствовать себя творцом, научиться компенсировать средствами искусства негативные переживания, моделировать коммуникативный процесс в семье и с окружающими людьми, почувствовать свою значимость.

Побочным продуктом изотерапии является чувство удовлетворения, которое возникает в результате выявления скрытых талантов и их развития. Однако, в терапии изобразительной деятельностью качество рисунка не выступает критерием его оценки, здесь рисунок обладает собственной ценностью, связанной с последовательностью этапов разрешения личностных проблем ребенка.

С детьми младшего дошкольного возраста рекомендуется использовать: рисование пальчиками, оттиск печатками из картофеля, рисование ладошками. Рисование пальцами не бывает безразлично ребенку. Для ребёнка это целый ритуал: опустить пальчик в баночку с краской, размешать краску в баночке, подцепить некоторое количество и перенести на бумагу, оставив первый мазок. Пальчиковые краски хорошо развивают не только мелкую моторику, что влияет на умение малыша использовать свои ручки, но и способствует развитию речи. Занятия с пальчиковыми красками – это еще и хороший рефлекторный массаж. Рисование пальчиковыми красками способствует раннему развитию творческих способностей: рисуя, ребенок самовыражается, передает свои ощущения на бумагу [2].

Детей среднего дошкольного возраста можно знакомить с более сложными техниками: «тычок» жесткой полусухой кистью, печать поролоном, печать пробками, использование восковых мелков (свечи) и акварели,

отпечатки листьев, рисование ватными палочками и т.п.

А в старшем дошкольном возрасте дети могут освоить еще более трудные методы и техники: рисование песком, рисование мыльными пузырями, мятой бумагой, кляксография обычная и с трубочкой, печать по трафарету и т.д.

Каждая из этих техник – это маленькая игра. Их использование позволяет детям чувствовать себя раскованнее, смелее, непосредственнее, развивает воображение, дает полную свободу для самовыражения.

В процессе изобразительной деятельности создаются благоприятные условия для развития произвольности и способности к саморегуляции. Использование метода изотерапии существенно повышает личную ценность ребенка, содействует формированию позитивной самооценки и повышению уверенности в себе.

ЛИТЕРАТУРА

1. Киселев М. В. Арттерапия в работе с детьми: руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми / М. В. Киселева. – СПб.: Речь, 2007. – 160 с.
2. Котова Е. В., Кузнецова С. В., Романова Т. А. Развитие творческих способностей дошкольников: Методическое пособие. М.: ТЦ Сфера, 2010. – стр.128. – (Библиотека Воспитателя).
3. Лебедева, Л. Д. Арт-терапевтические занятия / Л. Д. Лебедева // Начальная школа. – 2001.– № 5.
4. Лебедева Л.Д. Педагогические аспекты арттерапии / Л. Д. Лебедева // Дидакт.– М., 2000.

РОЗДІЛ II

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 373.2:001.895 (082)

Демченко В. А.,
Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка
Науковий керівник: викладач вищої категорії,
викладач-методист Пастушенко Н. Б.

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ УЗАГАЛЬНЕНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО СОЦІАЛЬНО СХВАЛЮВАЛЬНІ ФОРМИ САМОВИРАЖЕННЯ

У статті розглянуто особливості формування узагальнених уявлень про соціально схвалювальні форми самовираження дітей старшого дошкільного віку.

Актуальність досліджуваної проблеми пов'язана з посиленням уваги до формування свідомої особистості, здатної вільно й відповідально визначати свою позицію серед інших, приймати рішення, спираючись на систему певних знань, правильно оцінювати себе та навколишню дійсність, чітко усвідомлювати свої бажання та наміри, доводити, обґрунтовувати, відстоювати у соціально прийнятних формах власну гідність.

На етапі дошкільного дитинства дану проблему досліджували А. Проколієнко, Д. Фельдштейн, Л. Калмикова, О. Кононко, А. Анішук, Л. Березовська та ін. Зокрема, О. Кононко акцентує увагу на особистісному становленні дошкільника, яке включає в себе визначення пріоритету гідності і відповідальності кожної дитини, її права на самовираження, прояв індивідуальності.

Старший дошкільний вік – це завершення початкового етапу становлення особистості як соціально зрілої людини, що діє та реагує на оточуючий світ. Дитина здатна до правилодоцільності, може визначити свою провину, поступатися власними інтересами заради спільних, вчиняти по совісті, діяти справедливо. Зрілих форм набувають такі базові моральні якості як працелюбність, людяність, самолюбність, самовладання, справедливість, відповідальність.

К. Альбуханова-Славська вважає, що головною умовою самовираження є установка адекватності, яка визначається у більшості випадків самою особистістю, між внутрішнім світом (його запитами, орієнтирами, цінностями) і зовнішнім способом вираження внутрішнього світу, безперервний рух до реальної суспільно і особисто значущої мети, наявність перспективи зростаючої особистості. На думку авторки, самовираження має різний ступінь зрілості, має свої особливості на різних вікових етапах. Так, на ранніх етапах самовираження, як правило, проявляється у формах «демонстрації» свого «Я». Зрілою формою самовираження стає той етап особистісного самовираження, на якому прояви себе перетворюються у дійсну потребу адекватного і сутнісного вираження свого «Я».

Основним компонентом поведінки на думку К. Альбуханової-Славської є пошукова активність дитини, що визначає стійкість проти різноманітних шкідливих впливів, зміни емоцій відповідно до обставин. Тому щоб сформувати у старших дошкільників узагальнені уявлення про соціально схвалювальні форми і засоби самовираження, педагог має вирішити низку завдань:

- формування вміння розкривати за допомогою мовлення своє «Я» у процесі спілкування виявляти свою індивідуальність і неповторність;
- навчання дітей виражати за допомогою мовлення та поведінки свої думки, почуття, бажання, наміри, збагачувати словник дитини словами, що виражають відповідні емоційні стани;
- навчання «бачити» образливі слова і розуміти їх вплив на інших, сприяти розвиткові рефлексії;
- проведення корекційної роботи з подолання у мовленні дітей неприємних, образливих слів;
- орієнтуватися у розпізнанні стану інших, відповідно емоційно, доречно на нього відгукуватись;
- пояснення доступних за віком понять, що передбачені Базовою програмою «Я у світі».

Досліджуючи прийоми показу і пояснення у вихованні культури поведінки Т. Піроженко рекомендувала створювати ситуації морального вибору типу «Як вчинити правильно?», «Як би ти вчинив, якщо?», та передбачала використання особливих вправ, спрямованих на формування моральних мотивів поведінки.

Запропоновані Н. М. Дятленко ряд дидактичних ігор та вправ, сприяють збагаченню активного словника. Її методика ґрунтується на переказуванні літературних текстів, мовленнєвих іграх та іграх-драматизаціях. Через мовленнєву творчість, як зазначає автор, дитина задовольняє головну потребу – вона самостверджується і самореалізується.

Виходячи з аналізу досліджень процесу формування узагальнених уявлень про соціально схвалювальні форми самовираження, основними критеріями та показниками сформованості особистості є: прагнення заявити про себе, вміння виявити індивідуальність, здатність у соціально прийнятній формі відстояти своє право на мовленнєве самовираження. Тому основними завданнями педагога є створення умов для формування узагальнених уявлень про соціально схвалювальні форми самовираження.

Такими умовами є:

- розвиток в дошкільника самосвідомості (усвідомлення дошкільником свого «Я», реалістичної самооцінки);
- формування у дітей усвідомленого ставлення до соціально схвалювальних дій та вчинків;
- висловлювання педагогом довіри, підтримки, сподівань, надання права дітям на вираження власної думки;
- наявність позитивних зразків мовленнєвої культури та культури поведінки дорослих.

Отже, проблема формування у старших дошкільників узагальнених уявлень про соціально схвалювальні форми самовираження є важливою в освітньо-виховному процесі ДНЗ. Згадані вище засоби сприятимуть розвитку уявлень у дітей старшого дошкільного віку про соціально схвалювальну поведінку та вираження власного «Я». Вихователь в першу чергу має віддавати перевагу таким методам роботи як: бесіда, вправи, ігри, читання художніх творів, програвання ситуацій. Підбираючи літературні твори необхідно передбачати, щоб вони були доступними, мали захоплюючий сюжет, яскраво зображували позитивні вчинки героїв. Системний підхід до проведення різних форм роботи з урахуванням індивідуальності кожного вихованця та надання йому права реалізації власної ініціативи забезпечить успіх у формуванні узагальнених уявлень у дітей про соціально схвалювальні форми самовираження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщук А. М. Особистісне самовираження дошкільників як педагогічна проблема / А.М. Аніщук // Наукові записи Ніжинського держ. ун-ту імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2007. – №1 – С.36-39.
2. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299с.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку Я у світі / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К.: Світлич, 2009. – 430с.
4. Дятленко Н.М. Самоповага формує особистість / Н. М. Дятленко // Дошкільне виховання. – 2002. – № 4. – С.18-19.
5. Поніманська Т. І. Виховання людяності: технологічний аспект / Т. І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2008. – №2. – С. 3-4.

УДК 81'23

Калмикова Л. О.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ІННОВАЦІЙНІ ПСИХОЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Технології формування мовленнєвих операцій (психолінгводидактичні – надалі ПЛДТ) передбачають забезпечення їх розвитку у формах психокорекції і психотерапії. Одночасно з *психологічними цілями* ПЛДТ мають і *цілі суто мовні*: операціоналізацію мовних структур, які за критеріями вживання дітьми під час говоріння не відповідають кодифікованим мовним зразкам і можливостям здійснення мовленнєвої діяльності. *Психологічне обґрунтування вибору змісту оволодіння дошкільниками мовленнєвою діяльністю* здійснене на підтвердження розвивального характеру визначеного нами для формувального впливу мовного матеріалу. *Психолінгводидактичний матеріал* з української мови – це своєрідні операнти, вербальні ілюстрації. Вони розглядаються в якості мовного знаряддя – одиниць мови (традиції використання для здійснення мовленнєвого спілкування), які в процесі опанування стають психолінгвістичними одиницями – кодами породження і сприймання мовлення. Це перший вид допомоги, розрахований на презентацію виокремленого розвивального мовного змісту у способах, що враховують специфіку опанування первинно автоматизованих мовленнєвих операцій. Другий вид допомоги передбачає забезпечення психічного здоров'я дітей, їх психологічної готовності до оволодіння мовленнєвою діяльністю та її реалізації, а також нівелювання у дошкільнят відчуття мовленнєвої неповноцінності, усунення труднощів і дискомфорту при говорінні, подолання психологічних бар'єрів перед публічним мовленням. Формування *операцій з побудови речень* і створення висловлювань ґрунтується на *врахуванні внутрішньої динамічної схеми фрази і тексту*, яка бере участь у їх розгортанні. Головний психокорекційний принцип ПЛДТ – це, по-перше, усунення труднощів із реалізації внутрішнього мовлення шляхом заміни ще не розвинених у дітей внутрішньомовленнєвих операцій психодидактично обґрунтованою системою розгорнутих зовнішніх дій; по-друге, ліквідація складнощів перебігу поверхневого (зовнішнього)

мовлення шляхом спільного з дітьми підбору композицій висловлювань, способів зв'язку речень у них і доречних для того чи іншого функціонально-сміслового типу мовлення моделей речень; по-третє, використання оптимальних психотехнік, які гарантували б дітям оволодіння і володіння операціями мимовільної, ненавмисної, неусвідомлюваної побудови дискурсу. Враховувалася ПЛДТ і необхідність впливу на *механізми*, що забезпечують операціоналізацію мовних одиниць: *неусвідомлюваний мовленнєвий автоматизм, неусвідомлювані настановлення*. Градація мовленнєвих завдань з поступовим їх ускладненням передбачає різну міру активності дошкільнят під час складання плану висловлювання, різний ступінь самостійності в доборі композиції висловлювання і його граматичного оформлення. У навчальній співпраці психолога і дитини відбуваються спільні з дитиною постановка мети, планування її висловлювання, досягання вільний і ненапружений перебіг навчально-мовленнєвого процесу. В цьому виявляється *суб'єкт-суб'єктний характер взаємин* і розмежування функцій суб'єкта-психолога і суб'єкта-мовця (дитини). Одночасно реалізуються й *особистісні аспекти* мовленнєвого процесу. Беруться до уваги психологічні бар'єри, захисні механізми, ціннісні орієнтації дітей, рівень їх домагань, психологічна готовність до опанування висловлювань, труднощі спілкування, внутрішні конфлікти та інші особистісні чинники.

Технології формування мовленнєвих дій (металінгвопсиходидактичні – надалі МЛПДТ) спрямовані на опанування дітьми пов'язаних з ними *мовних понять, елементарних знань про мову й її об'єктивування та рефлексію над мовленням*, започаткування елементарної мовленнєвої діяльності. Металінгвопсиходидактичний матеріал з української мови – це метамова для осмислення, усвідомлення та унормування мовлення, структурування набутих емпіричним шляхом мовно-мовленнєвої компетентності та операціоналізованих мовленнєвих структур. Психолінгвістичний сенс забезпечення *трансформації мовленнєвих операцій у мовленнєві дії*, яка відбувається на основі *механізму зміщення умови на мету*, полягає в такому: якщо операції були одиницями неусвідомлюваного контролю, то при впровадженні металінгвопсиходидактичних технологій вони переходять через ступінь актуального усвідомлення на рівень свідомо контрольованих. Відтак, у психіці дітей виникає інше співвідношення між “оперативними мовленнєвими одиницями” й “одиницями контролю” (О. О. Леонтьєв). При цілеспрямованому формуванні у дітей мовленнєвих дій змінюється зміст психічного відображення: воно стає усвідомленим, а вид регуляції діяльності – довільним. Крім того, ми враховували *механізми*, які забезпечують динаміку власне мовленнєвої діяльності. Це передусім *аттитуд*, що обумовлює її сталий, стійкий характер і цілеспрямованість у постійно змінюваних навчальних ситуаціях мовленнєвої комунікації, тобто *механізм цільового і смислового настановлення* – усвідомлений рівень регулювання мовлення. Передбачено завдання і граматичні вправи на побудову речень і висловлювань, які потребують прояву спрямованості і зосередженості на суті завдання, довільної уваги – свідомо регульованої. Така увага розвивається спочатку під впливом тих, хто її формує, а пізніше – шляхом самоконтролю. Завдяки цьому мовний матеріал сприймається і пізнається глибше, якісніше, повніше. Вправи і завдання передбачають максимальну активність і самостійність у програмуванні висловлювань. З метою його полегшення внутрішні дії дітей з вичленування і розташування ланцюгів сюжету замінюються їхніми самостійними зовнішньомовленнєвими діями. Аналогічний алгоритм застосовується і при формуванні у дітей дій продукування описів і міркувань з урахуванням моделі та специфіки мовного змісту цих типів мовлення.

УДК 373.2.016:81-028.31

Крутий К.Л.,
Тернопільський національний педагогічний університет
Зданевич Л.В.,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ДИТЯЧІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ ЯК ПРОДУКТ МОВНОЇ СИСТЕМИ ТА ФЕНОМЕН ДИТЯЧОГО МОВЛЕННЯ

Аналіз відомих наукових праць стверджує, що процес засвоєння дитиною рідної мови складає велику загадку психології (Т. Ушакова), проте ця загадка й до сьогодні є не розгаданою до кінця як у психології, так і в лінгводидактиці. На думку Т. Ушакової, слушним є погляд на те, що найбільш загадковим є творчий бік дитячого мовлення [3]. У своїх щоденникових спостереженнях за мовленням дітей М. Рибніков писав про це явище як “про чудо дитячого мовлення”, “приховану дитячу логіку, яка неусвідомлено превалює над розумом дитини”. Наявність в мовленні дітей значної кількості інновацій, тобто самостійно створених ними мовних одиниць або модифікованих одиниць дорослої мови, є фактом, який не підлягає сумніву (С. Цейтлин). Загальновизнано, що провідним механізмом таких утворень є аналогія. За результатами свого дослідження, О. Гвоздев дійшов висновку, що власне словотворчість розгортається в пізньому віці – від 5 до 8 років [2]. Сучасна дослідниця процесів формування граматичної будови мови в російськомовних дітей А. Арушанова впевнена, що словотворчість виникає як стратегія пошуку знайомого, але мало засвоєного слова, нарешті, із часом перетворюючись у спосіб пошуку незнайомих слів, мовний експеримент, мовну гру [1].

Експериментальні дослідження А. Арушанової засвідчують, що за умов стихійного засвоєння мови інтенсивність словотворчості знижується на сьомому році життя. Проте, якщо перед дитиною висувається завдання пошуку нового, незнайомого слова, то пошукова активність старших дошкільників виявляється більш високою, ніж в дітей двох-п'яти років. За даними М. Львова, зазвичай словотворчість повністю завершується в четвертому-п'ятому класах загальноосвітньої школи.

На думку Л. Айдарової, причиною “затухання” лінгвістичного ставлення до слова є практичне життя дитини, яке майже не пропонує перед нею завдань, для вирішення яких необхідно таке ставлення. Як видно з наведених досліджень, віковий діапазон у роботах науковців достатньо великий і сягає від 5 до 12 років. На нашу думку, причина цього криється в термінологічній невизначеності, а саме – що автори вважають словотворчістю, а що оказіоналізмами. У своїх дослідженнях О. Гвоздев особливу роль відводив саме дитячим мовленнєвим інноваціям, які він називав “утвореннями за аналогією”, підкреслюючи тим самим психолінгвістичний механізм їх виникнення. Зіставляючи значущість для лінгвістики вивчення дитячих новоутворень і оказіоналізмів письменників, науковець підкреслює, що перші мають більшу цінність, тому що “...дитина знаходить стихію мови без будь-якого перекручування” [2].

Дитячі мовленнєві інновації, на думку О. Шахнаровича, формуються на основі особливих механізмів: вони є наслідком функціонування в мовленні дітей “моделей-типів”, що склалися на основі генералізації мовних моделей. Сучасний психолінгвіст І. Горелов, спираючись на визначення терміна “творчість” як діяльності, що породжує щось якісно нове, яке ніколи раніше не існувало, піддає сумніву існування дитячої словотворчості. С. Цейтлін навпаки стверджує, що дитина вдається до інновації, щоб дати найменування тим явищам, нормативні назви яких їй ще невідомі [4]. Цьому явищу є й психологічне пояснення. Так, М. Жинкін пояснює активність словотворчих процесів у дошкільному віці певним устроєм довготривалої пам'яті, яка охоплює декілька зон. Т. Ушакова подає визначення дитячої словотворчості як вироблення оригінальних словесних новоутворень, які не запозичені з мовлення оточуючих. До феномену дитячої словотворчості науковець також відносить як новоутворення типу словесних знахідок, так і мовленнєві помилки.

На думку С. Цейтлін, дитяча граматика більш послідовна, ніж та, якою користуються дорослі. Створена таким чином система не зазнає винятків і логічних невідповідностей, зокрема, в ній не має перешкод, які накладаються на носіїв мови граматичною нормою [4]. Ненормативні морфологічні форми дитячого мовлення нагадують продукти мовної гри дорослих, але відмінність в тому, що мовна гра базується на свідомому порушенні норми, тоді як дитина створений оказіоналізм вважає єдиною можливою формою (І. Горелов, К. Седов). Зазначимо, що між пограничними рівнями системи й норми мови існують так звані фільтри, які обмежують дії моделі на більш низькому рівні. Ці фільтри можуть бути фонетичними, формально-структурними, лексико-семантичними. В мовленні дітей дошкільного віку до певного часу система фільтрів відсутня. С. Цейтлін пропонує навіть ввести поняття “списочний фільтр” на позначення групи слів, які необхідно запам'ятати “списком”. Саме цей вид фільтру відноситься до рівня мовної норми. У процесі аналізу дитячого мовлення науковці використовують терміни “словотворчість”, “оказіоналізм”, “новоутворення”, “новації”, “неологізми”, “інновації”. Теоретичне розмежування понять й дотепер не зроблено. Зміст уживаних термінів чітко не окреслено, а дехто з мовознавців зовсім заперечує таке розмежування. Природно, що й у дошкільній лінгводидактиці немає витонченої, відшліфованої термінології на позначення відповідних явищ в мовленні дитини [4].

Ми будемо використовувати усталений у дошкільній лінгводидактиці термін “словотворчість” як синонім до слова “оказіоналізми”. З метою наукової коректності слід відмежовувати терміни “неологізми”, “новоутворення”, “новації”. На нашу думку, жодна з аналізованих дефініцій не задовольняє потреби точного визначення змісту. З'ясуємо ще два терміни – “дитячі мовленнєві інновації” і “оказіоналізми”. Під дитячою мовленнєвою інновацією усвідомлюють будь-який мовний факт, зафіксований у мовленні дитини й відсутній у загальному вжитку. С. Цейтлін виокремлює різні типи інновацій: словотвірні, формотвірні (морфологічні), лексико-семантичні, синтаксичні [4].

Отже, в дитячих мовленнєвих оказіоналізмах відбивається нібито “саморозвиток” мовної системи, а “оказіоналізми” є начебто надмірністю продуктів такого “саморозвитку”. Так, Т. Аркадьєва під *оказіоналізмами* розуміє достатньо широкий прошарок слів, який охоплює унікальні слова, що відсутні в нормативній мові, а також створені дітьми на основі комбінації відомих кореневих та афіксальних морфем за продуктивними словотвірними моделями (або за схожістю звукового складу). До оказіоналізмів, слід також віднести загальноновживані слова літературної мови, але які одержали в дитячому мовленні своє змістове наповнення, свої семантичні характеристики, які не збігаються з узуальними, тобто виходять за межі нормативно закріплених. Науковці, що працюють у галузі дефектології, більш категоричні щодо визначення терміна. Так, Р. Лаласєва, Н. Серебрякова оказіональними формами дитячого мовлення вважають аграматизми. Оказіоналізми найчастіше з'являються в мовленні дитини засобом формотворення. С. Цейтлін виокремлює такі *види оказіоналізмів засобом формотворення*: уніфікація місця наголошеного складу; усунення чергування голосних; ігнорування чергування прикінцевих приголосних; відсутність суплетивізму при формотворенні [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Арушанова А. Г. Речь и речевое общение детей. / А. Г. Арушанова. – М.: Мозаика-Синтез, 1999. – 272 с.

2. Гвоздев А. Н. Развитие словарного запаса в первые годы жизни ребенка / А. Н. Гвоздев. – Куйбышев: Изд-во Сарат. универ., 1990. – 104 с.
3. Ушакова Т. Н. Речь человека в общении / Т. Н. Ушакова. – М.: Наука, 1989. – 192 с.
4. Цейтлин С. Н. Язык и ребенок. Освоение ребенком родного языка : учеб. пособие для вузов / С. Н. Цейтлин. – М. : ВЛАДОС, 2017. – 240 с.

УДК 81'23

Мисан І. В.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ЗБАГАЧЕННЯ МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ФРАЗЕОЛОГІЗМАМИ

Фразеологізми з погляду їх уживання дошкільниками постають як важливе для їхнього комунікативно-мовленнєвого зростання психолінгвістичне явище. Головними принципами збагачення мовлення дітей є створення інтенсифікованого розвивального комунікативно-фразеологічного середовища; постійне вживання вихователем фразеологізмів, доречних в навчанні та вихованні, а також різних ситуаціях спілкування; забезпечення розвиненості чуття фразеологічної мови, досягнення розуміння фразеологічних значень та сформованості експресивності дитячого мовлення тощо. Згідно з розробленою нами технологією збагачення мовлення дітей здійснюється поетапно.

Діагностично-збагачувальний етап дослідження полягає у тому, аби не тільки виявити вихідний, первинний стан володіння дітьми фразеологізмами, а й привернути їхню увагу до незвичайних для них і разом із цим виразних мовленнєвих засобів, які влучно характеризують життя людей і, зокрема дошкільників, а також до надтонкої “матерії” фразеологічної мови. Технологія передбачає те, щоб викликати зацікавленість дітей у влучних та образних висловах, що вдало й витончено передають висловлений зміст відповідно до певної ситуації. Усі завдання у процесі педагогічної діагностики невіддільно збагачують мовлення дітей, закарбовують в їхній пам’яті комунікативно-виражальні, своєрідні за своїм функціональним навантаженням засоби мови. Найголовніше, що вже на цьому етапі діти виявляють неабиякий інтерес і природну вмотивованість сприймати подані їм фразеологізми і пояснювати, як саме вони розуміють їх; проявляють ініціативу і просять експериментатора ще й ще раз подавати їм нові фразеологізми, щоб вони мали змогу пояснювати їх зміст, а також із задоволенням намагаються відтворити ті, якими вони володіють. Значний інтерес дітей до фразеологізмів ми пояснюємо винятковістю ФО, незвичкістю сприймання дітей до цих висловів, нехарактерними для дитячої субкультури складом лексики, змістом семантики та її метафоричністю. Підвищений інтерес до фразем обґрунтовується також і чуттям мови, що бурхливо розвивається в дітей у цьому віці, активізуючи і стимулюючи їхню мимовільну увагу до не таких, як у їхньому мовленні, засобів, до стійких словосполучень, що відрізняються як за особливостями смислу, так і оригінальністю і незвичністю звучання. Окрім того, фразеологізми викликають у дітей і радість, і сміх, і задоволення від роботи з експериментатором, ці емоції ми розглядаємо, як позитивне явище, оскільки будь-яке навчання дошкільників має бути радісним і ненапруженим.

Когнітивно-збагачувальний етап пов’язаний із формувальними заходами щодо розвитку в дітей розуміння конотативно-стилістичного співзначення фразеологічного змісту. Саме тому робота на цьому етапі спрямовується на те, щоб влучні й точні вислови влітали в різні навчальні й життєві ситуації як важливі компоненти для побудови дидактично орієнтованої фразеовідтворюваної мови вихователя, “її образності, ясності, алегоричності, абстрагуючого узагальненого роздумування, конкретизуючого роз’яснення” (В. Ващенко), щоб спонукати дітей на осмислення й оцінку свого життєвого досвіду, природи і соціальної дійсності через мудро витлумачені народом процеси і явища навколишньої дійсності. Основні зусилля цього етапу сфокусовувалися на досягненні розуміння фразеологічного значення ФО, на роздумах дітей, пов’язаних з цими стійкими повчальними висловами, на постановку важливих запитань до розуміння змісту фразеологізмів, на збагачення чуттєвих та інтелектуальних можливостей кожної дитини. Також заохочуються й позитивно оцінюються всі спроби дошкільнят до ініціативного використання у мовленні фразеологізмів, зокрема прислів’їв і приказок. Створюються умови для подальшого розвитку в дітей “чуття” фразеологізмів, особливо привертається їхня увага до мовленнєвих побудов фразеологічного типу, спроможних сконденсовано і стисло передати певну ситуацію із життя дітей, подати конкретний зміст дитячої думки, розкрити соціальні явища в їх різноманітних істотних ознаках. Технологія зорієнтована на те, щоб доступно донести до дітей складність фразеологічної семантики, актуалізуючи образний зміст ФО, пробуджуючи активний процес дитячої уяви і виділяючи трансформаційним шляхом ступені абстракції фразем.

Прагматично-збагачувальний етап центрований на розвиток у дошкільників прагматичних навичок і умінь уживати у висловлюваннях ФО, доречні для тієї чи іншої комунікативної ситуації. Отже,

психолінгводидактичні зусилля на цьому етапі були сконцентровані на формуванні в дітей влучного, образного, гнучкого, точного, виразного, глибокого метафоричного мовлення; на задоволенні домагань дітей висловлюватися за допомогою фразеоструктур найдотепніше, найточніше і найвиразніше, а також дохідливо і переконливо, вичерпно й повно; на швидку і своєчасну актуалізацію фразеологізмів у тих життєвих ситуаціях, які спонукають дітей до уживання фразеологічних одиниць. Основним завданням цього етапу є вдосконалення мовленнєвих актів спілкування дітей засобами ФО, виокремлення фразеологізмів з уже сформованих у дошкільників мовних засобів, забезпечення вільного функціонування й доречного використання фразем поряд з іншими мовними одиницями; охорона, цілеспрямовування і культивування паростків фразеовідтворювального становлення мовленнєвої особистості дошкільника. Особливим завданням цього етапу є формування в дітей *експресивності* усного мовлення, обумовленої виразально-зображувальними особливостями ФО, ужитими дітьми у різних висловлюваннях при різноманітних ситуаціях спілкування; актуалізація конотативної частини фразеологічного значення – системи образів, закріплених у фразеологізмах. Цей етап органічно поєднується із змістом попередніх етапів і надає можливість комплексно вирішувати завдання збагачення імпресивного й експресивного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Організація збагачення мовлення дітей фразеологізмами за означеною технологією спрямована на те, щоб фраземи з'являлися в мовленні дітей тоді, коли, по-перше, у них уже сформований пасивний фразеологічний словник, накопичений певний запас ФО у довготривалій пам'яті, по-друге, у дошкільників з'явилася потреба, викликана ситуацією спілкування, в образному, емоційному й експресивному відображенні позамовної дійсності, переважно оцінному соціальному й соціально-побутовому. Тому основна увага в технології приділяється відтворенню фразеологізмів, хоча не припиняється робота і над їхньою семантикою, і над значенням нових фразем, що вводилися у мовленнєвий обіг дітей.

Підсумково-збагачувальний етап має на меті не тільки закріплення мовленнєвих умінь і навичок дітей розуміти й уживати фразеологізми (на вже відомих їм матеріалах із діагностичних і формувальних засобів), а й використання ще невідомих їм фразем у якості контрольних-діагностичних. Упровадження на цьому етапі нових для дітей ФО сприяє логічному продовженню процесу збагачення мовлення дітей фразеологічною лексикою. Їх застосування значною мірою засвідчує, як діти поведуть себе в нестандартній для них ситуації щодо пояснення й уживання незнайомого фразеологізму. Впровадження в практику роботи кількох закладів дошкільної освіти України запропонованої нами психотехнології довело її ефективність, оскільки дає змогу збагачувати як пасивний, так і активний фразеологічний словник дітей, розвивати здатність сприймати та розуміти значення фразеологізмів, доречно вживати їх у різних комунікативних актах, формувати мовленнєві фразеосемантичні та фразеовідтворювальні навички.

УДК 373.2:001.895 (082)

Побірченко Н. А.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ПСИХОЛІНГВІСТИКА ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ НОВОГО ТИПУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Економічне мислення дошкільників має соціальну, психічну, пізнавальну природу та активізується новизною виховного середовища. Економіка і мислення, при цьому, можуть окремо складати об'єкт і предмет спілкування у сім'ї та з вихователями на заняттях. Мислення належить до психічних і пізнавальних процесів. СENS економічного мислення у навчанні дошкільників в тому, що вони одержують нові інформації про предмети і явища. Такі інформації викликають в них потребу спілкуватися з дорослими та ровесниками. У програмний матеріал виховання дошкільників розвиток економічного мислення не вписується. Але, якщо проаналізувати і ввести дане поняття в такі програмні розділи як спілкування, мовлення, образотворча діяльність, трудове виховання, то економічне мислення є перспективним. З поняттями «гроші», «бізнес», «купити», «продати» діти ознайомлені з трьох років. Об'єктом економічного мислення стає пізнавальна сфера на засадах якої виникають у дітей думки та ідеї.

Поняттям «економічне мислення» розкривається система взаємодій зовнішніх об'єктів з внутрішніми операційно-цільовими процесами. У дошкільників економічне мислення формується в умовах взаємодії зв'язків між уявленнями, образами уявлень, зміст яких може реалізуватися спілкуванням, мовленнєвими діями, поведінкою, мнемотехнічними методами.

Зміст економічного мислення набувається і реалізується чуттєвим пізнанням, відчуттями, сприйманням, запам'ятовуванням тощо.

Анотація. Психолінгвістика в економіко-мисленнєвих технологіях, це нові напрями наукових психологічних і економічних досліджень дитини дошкільного віку. Мета: розкрити сутнісний зміст психолінгвістики як нової науки в дослідженнях дитини дошкільного віку. Об'єкт: психологічний зміст

технологій. Предмет – психолінгвістичні засоби дослідження та реалізації в життєвій практиці, навчально-виховній роботі з дітьми.

Тематика досліджень:

- ✓ розвивально-виховне спілкування;
- ✓ життєво-творчі схильності дітей;
- ✓ соціально-лінгвістичне угруповання;
- ✓ потребнісно-мотиваційні навички;
- ✓ конструктивно-мовленнєві дії.

Актуальність. У базовому компоненті дошкільної освіти України, який ґрунтується на основних положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», інших нормативних актах у галузі дитинства, підкреслюються важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття спеціальних знань, умінь та навичок. Робота з дітьми дошкільного віку має спрямовуватися на інноваційно-орієнтовані лінії розвитку мислення у взаємодії з економічними, психологічними та побутовими предметами.

Статистичні дані свідчать про зростання кількості дітей дошкільного віку з ознаками агресивності, тривожності, емоційної нестабільності. Прогнозуємо, що з впровадженням економічного мислення у систему виховання дітей дошкільного віку стане необхідним і доцільним у встановленні тісного контакту з дошкільниками як з боку сім'ї, так і з боку вихователів. Розумінням внутрішніх психічних проблем, що виникають у дошкільному віці, мають оволодівати дорослі. У дошкільників важливо формувати уявлення про те, що праця забезпечує добробут сім'ї, кожен дорослий працює і за це отримує гроші (заробітну плату), які витрачають на потреби сім'ї. Завдяки економічному мисленню у дошкільників:

- ✓ розширюються поняття про природні ресурси як необхідну умову для життя всіх живих істот;
- ✓ поглиблюється розуміння правил користування водою, електроенергією, зберіганням води та тепла;
- ✓ користуються елементарними економічними поняттями: «гроші», «товар», «купівля», «продаж», «покупець», «продавець».

У дітей успішно розвивається спеціалізований словниковий запас із розділу «Юний бізнесмен». Здатності дошкільників оволодівати економічним мисленням сприяють ігровим ситуаціям типу «Чудеса в гаманці», «Моя пошта», «На городі», «Збираємо врожай», «Магазин», «Я водій», «Моя сім'я». у дітей виникають потреби прибирати територію ігрового майданчика, створювати клумби для квітів, пошити одяг для ляльок тощо.

Навчально-виховна діяльність як аспект розвитку економічного мислення помітно впливає на математичну, конструктивну, художню працю та на пізнавальний інтерес до оточуючого світу природи рідного краю, на їх різнокольорову візуалізацію.

Психолінгвістично-організаційна культура технологій (розраховано на дітей від 3 до 6 років).

До уваги. У поданих нижче технологіях визначаються: тема, зміст роботи, форма проведення, щоденне урізноманітнення дій, ігри та дозволя.

Технологія	Емблема	Зміст	Форма	Доповнення	Ігри	Дозвілля
1.	Звідки беруться гроші	Історія виникнення грошей. Інформація про їх джерела надходження. Ощадливість у ставленні до грошей	Заняття – екскурс в історію виникнення грошей	Прислів'я та приказки про гроші, «Як знайти спільну мову з грошима», сутність і функції грошей, «Звідкіля прийшли гроші», «Банкноти України», поняття	Творчі ігри: «Магазин одягу», «Магазин предметів розкоші», «Магазин іграшок», «Магазин продуктів»	Похід в супермаркет

2.	Збережене сто разів віддячить	Уявлення дітей про вторинну переробку сировини: метал, скло, папір – їх значення для економії природних ресурсів країни (ліс, корисні копалини). Використання старих речей. Що таке бережливість. Творчість, уява, працелюбство.	Виставка робіт з непотрібног о для вжитку матеріалу	Художня праця. Панно з клаптиків тканини. Вивчення приказок. Бесіда «Що ми матимемо взамін». Виготовлення атрибутів для театралізованих вистав з поламаних іграшок.	«Що з чого зроблено?» «Так – ні». Творчі ігри: «Художня майстерня», «Художній салон»	Виставка робіт «Умілих рученьт»
3.	Хоч стареньке, та чистеньке	По-господарськи використовувати речі, що були у вжитку, знаходити їм нове застосування. Розуміння того, що виготовлення речей, потребує праці. Матеріал слід зберігати. Розвиток фантазії, образів уяви, творчий підхід до виготовлення та користування речами.	Заняття – гра	Виготовлення лялькового одягу для творчих ігор, театралізованої діяльності. Для прикрашення групи спільно з батьками виготовляється панно з тканини.	Дидактична гра «Що важливіше?» Творча гра з майстрами	Свято родинного оберегу здоров'я
4.	Гроші та їх використання	Поглибленні знання про гроші, джерела їх надходження та раціонального використання. Поняття «валюта», гроші інших держав, види валют – євро, долари, ліри, марки. Дії обміну валют, самостійність, практичність, діловитість у користуванні грошима.	Екскурсія в банк	Вивчення вірша «Гривенька» Читання оповідання «Історія гривні»	Економічна гра «Пункт обміну валют» Мисленнєва гра «Банк», «Крамниця»	Свято «Від серця до серця» гарний настрій за гроші не купиш
5.	Моя вулиця	Культура поведінки, дбайливе ставлення до громадського майна. Історія твоєї вулиці та її значення для мешканців.	Екскурсія по вулицях дитячого садка, огляд будинків та адміністративних споруд.	Аплікація «Моя вулиця» Малюнок «Дім, в якому я живу»	Творча гра «Будівельники»	Мандрівка по рідному місту «Україна – моя країна», «Рідне місто моє – Київ»
6.	Ціна однієї хвилини	Цінування часу. Раціональне використання часу. Збереження кожної хвилини. Бережливість – вміння цінувати час.	Заняття	Скласти режим дня. Намалювати «Мій день»	Гра «Машин день», «Оціни себе», «Годинник іменинник»	В гостях у Володаря Часу

7.	Крамниця моєї мрії	Активна участь в сімейній економіці. Етичні уявлення про взаємозв'язки покупця та продавця. Уявлення про різні види магазинів, торгівельних об'єктів, про їх роботу	Заняття – бесіда, запитальна діалогіка	Разом з батьками намалювати «Крамницю своєї мрії» Зробити рекламу власному товару Екскурсія в магазин художніх виробів	Дидактичні ігри «Розклади товар», «Постав ціну». Визначити відмінності «магазин – ринок – супермаркет»	Робота в групах. Свято «Народні промисли та ремесла»
----	--------------------	---	--	--	--	--

Психолінгвістика для батьків та дітей. Питання для ділового спілкування.

Мета: виявити рівень свідомого відношення батьків до проблеми економічного мислення дошкільників.

Питання до батьків:

1. З якого віку ви б хотіли прилучити дитину до навчання елементарної економіки.
2. Звідки дитина отримує знання по економічному мисленню.
3. Як ставляться інші члени родини щодо ознайомлення дитини із фінансовою грамотністю?
4. Як ви вдома допомагаєте дитині бути фінансово обізнаною?
5. Що може зробити дитячий заклад для засвоєння дитиною економічної грамотності?

Питання до дітей:

1. Що таке гроші?
2. Де їх можна використовувати?
3. Чи все можна купити за гроші?

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [упоряд. О. Л. Кононко]. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / [Богуш А. М., Беленька Г. В., Богиніч О. Л., Гавриш Н. В. та ін. / за заг. ред. А. М. Богуш]. – К, 2012. – 26 с.
3. Економічна психологія: [у 2 ч.] / Н. А. Побірченко. – К. Наук. світ, 2009. – 112 с.

УДК373.2 : 159.922.7

Товкач І.С.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА АВТОРСЬКОЮ МЕТОДИКОЮ «РОЗГЛЯДАЙ ТА ПІЗНАВАЙ»

Проблема *індивідуалізації* навчання дітей дошкільного віку досліджувалася за такими напрямками: індивідуальний підхід у вихованні дітей (Є. Аркін, А. Асмолов, І. Дикопольська, Л. Ковальчук, В. Кузьменко та ін.); навчання дітей елементів математики (Т. Степанова, К. Щербакова), розробка диференційованих програм з навчання української мови (А. Богуш, І. Луценко та ін.).

Ученими (Є. Аркін, В. Крутецький, В. Кузьменко, Н. Менчинська, С. Рубінштейн, Н. Тализіна та ін.) доведено, що *індивідуалізація* освітнього процесу сприяє поглибленню знань дітей про навколишню дійсність, позитивно впливає на ставлення до навчання, сприяє розвитку самостійної діяльності, під час якої на ґрунті певних знань, вона накопичує нові й відкриває шляхи, який вимагає творчого підходу, кмітливості тощо.

Отже, науковцями доведено, що індивідуалізація та диференціація сприяють поглибленню знань дітей про навколишню дійсність, розвитку пізнавальної активності, самостійної пізнавальної діяльності, позитивно впливає на ставлення дитини до навчання, під час якого на ґрунті певних знань, вона накопичує нові й відкриває шляхи, який вимагає творчого підходу, кмітливості тощо, в результаті чого визначаються перспективи подальшого гармонійного вдосконалення особистості.

Індивідуалізація передбачає урахування індивідуальних особливостей дітей. Тому доцільним є вивчення питань індивідуальних особливостей розвитку пізнавальної активності у дітей, що пов'язано з тим, що власна активність людини є однією з умов, які детермінують її психічний розвиток (А. Адлер, Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, Г. Костюк, В. Котирло, С. Ладивір, С. Максименко, Т. Піроженко, та ін.).

Варто також вказати, що *індивідуальні особливості* ми розуміємо як відмінності психічних процесів, станів, властивостей (природних й соціальних), що відрізняють дітей один від одного. До *індивідуальних особливостей старших дошкільників*, які в першу чергу слід ураховувати під час *індивідуалізації освітнього*

процесу належать: типи темпераменту, загальні розумові здібності (в тому числі креативність), а також спеціальні здібності, навчальні уміння; навчуваність, яка складається з програмових і позапрограмових знань, умінь і навичок; пізнавальні інтереси (на фоні загальної навчальної мотивації); імпульсивність (гіперактивність) і загальмованість (пасивність) дітей та ін.; урахування названих показників являється важливим для усіх дітей. У окремих випадках до цих особливостей додаються ще деякі фактори, які у відношенні даної дитини здійснюють специфічний вплив на її навчальну діяльність (дуже важливі серед цих факторів сімейні умови виховання).

Психологи, педагоги та батьки обов'язково мають брати до уваги індивідуальні відмінності дітей в різних видах знань: програмові знання, у рамках одного і різних видів діяльності, позапрограмові чи попередні знання (А. Адлер, М. Алексєєва, С. Ладивір та ін.). Так С. Ладивір зазначила: «Особистість - це форма існування психіки людини, яка являє собою цінність, здатну до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності і саморегуляції та має свій унікальний неповторний внутрішній світ» [1, с. 105].

А найважливішим завданням виховання – є навчити дитину жити серед людей, рослинного й тваринного світу, світу предметів; орієнтуватися в них; усвідомлювати їх значення в житті людини; привласнювати соціально значимі цінності тощо [1]. А це означає формування здатностей: помічати значимі деталі в навколишньому й природному світі, розпізнавати й негативні вияви (зло, агресію, неприязнь) бути партнером у певній діяльності (ігровій, мовленнєвій, художньо-мовленнєвій тощо), адекватно реагувати на ситуації взаємодії з однолітками й дорослими (вихователями, батьками).

Також переконані, що дошкільне дитинство – саме той час, коли варто прилучати дитину до книги. Йдеться не так про навчання дітей дошкільного віку читання, як, насамперед, про формування інтересу до цього процесу, вміння і бажання працювати з книгою, спілкуватися за її змістом, виховання читацької культури. На жаль, сьогодні реалізувати це завдання стає дедалі складніше. Значною мірою через нестримний потяг сучасних дітей до мультимедійних розваг, що домінують над усіма можливими джерелами пізнання і розвитку, зокрема й над читанням.

Тому нами була розроблена **«Розглядай та пізнавай»** – авторська методика роботи з ілюстрованим змістом для дітей з ігровими й творчими завданнями для організації індивідуальної і групової роботи з дошкільниками в умовах закладу дошкільної освіти та сім'ї, побудований на результатах психолінгвістичного дослідження. Рецензентами серії посібників виступили: Н. Богданець-Білоskalенко, доцент кафедри української літератури і компаративістики Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук; Т. Хівренко, вихователь-методист ДНЗ № 147 Дарницького району м. Києва.

Головна *мета* цієї психолого-педагогічної розвивальної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з урахуванням не лише вікових, а й індивідуальних особливостей кожної дитини, її інтересів, нахилів, можливостей тощо – створення сприятливого розвивального середовища, завдяки використанню можливостей засобів, форм методів та прийомів організації життєдіяльності дитини старшого дошкільного віку для підвищення рівня їх пізнавальної активності, гармонізації її структурних компонентів, розвитку творчості в процесі мовленнєвої діяльності, формування інтересу до художньої літератури різних жанрів, вміння і бажання працювати з книгою, спілкуватися за її змістом, виховання читацької культури.

Зміст системи роботи було розроблено на засадах дошкільної дидактики – (С. Русова, К. Ушинський, Д. Ельконін та ін.); дошкільної лінгводидактики – (А. Богуш, Н. Гавриш та ін.); психології, що розкриває проблему розвитку індивідуальних якостей, саморозвитку, самореалізації людини в процесі соціалізації – (Б. Ананьєв, А. Брушлінський, Л. Виготський, Л. Венгер, О. Запорожець, С. Максименко, С. Рубінштейн та ін.); педагогічної та вікової психології, тобто роботи, що вказують на значущість розвитку Я, її індивідуальних особливостей у взаємодії, спілкуванні з іншими людьми, в соціальних видах діяльності – (В. Котирло, С. Кулачівської, В. Кузьменко, С. Ладивір, В. Мухіна, Т. Піроженко та ін.); психолінгвістичних досліджень (Т. Вівер, Л. Блум, Л. Виготський, Д. Ельконін, Л. Калмикова, Р. Левіна, О. Леонтьєв, О. Потебня та ін.).

Основними методологічними *принципами* цієї роботи були наступні: гуманізації (передбачає організацію взаємодії дитини з об'єктами освітнього середовища, адекватної віковим (за рівнем розвитку) й індивідуальним (особистісним) особливостям і можливостям, здібностям і нахилам кожної дитини); розвитку (полягає у спрямованості від простого до складного, від знайомого до нового під час добору змісту організації діяльності; узгодженості із законами розвитку системи і забезпеченні умов вибору не директивного, а природного характеру, якій відповідатиме тенденціям розвитку; забезпеченні різноманіття як основи для вибору найоптимальніших тенденцій розвитку); цілісності (утверджує опору як на біологічне, так і соціальне у проявах особистості дитини у процесі організації діяльності, а також взаємозв'язок всіх компонентів діяльності педагога від цілепокладання до рефлексивного аналізу результатів; оптимальне поєднанні традицій і новітніх тенденцій організації діяльності дітей старшого дошкільного віку, забезпечення різноманіття і збереження стабільності її структури); виховного навчання і виховання в діяльності, наочності, активності і реальності, доступності, цілеспрямованості, свободи вибору, усвідомленості, послідовності, реалізації особистісно орієнтованого підходів, емоційного благополуччя; індивідуального підходу; індивідуалізації та диференціації [2].

Індивідуалізація психолого-педагогічної роботи з дітьми шести підгруп включала систему роботи з використанням *авторських казок, дидактичних ігор та вправ*, спрямовану на гармонізацію структурних компонентів пізнавальної активності старших дошкільників у мовленнєвій діяльності шляхом збалансування рівнів розвитку показників її емоційно-мотиваційного, процесуально-операційного та контрольного-оцінного структурних компонентів на різних етапах роботи із низьким, середнім, високим рівнями пізнавальної активності у мовленнєвій діяльності [2].

Відповідно було організовано методичний супровід цього напрямку роботи через розробку і реалізацію в навчальних посібниках [3-5]. Розглянемо детальніше, у чому полягає індивідуалізація психолого-педагогічної роботи у запропонованих посібниках, що містить методичні й практичні матеріали.

У *методичній частині* для батьків і педагогів, які працюють із дітьми старшого дошкільного віку, подано методичні рекомендації для роботи з дітьми. *Практичну частину* становлять художні літературні твори різних жанрів (загадки, вірші, авторські казки, оповідання), створені українськими письменниками й поетами, як класиками, так і сучасними. Усі художні твори й ігрові завдання дібрано за принципом тематичної єдності відповідно до змісту освітньої діяльності з дітьми старшого дошкільного віку. Після творів подано запитання для проведення бесід з урахуванням індивідуальних особливостей дітей, рубрику «Цікавинки», що містить пізнавальні факти з теми. Це можуть бути відомості про природу, тварин: свійських та диких; рослини: овочі та фрукти; професії людей; дорожні знаки й Правила дорожнього руху, які діти п'яти-семи років можуть опанувати разом з дорослими.

У посібниках також є завдання, що передбачають роботу дитини з папером та іншими матеріалами. Виконуючи їх, дорослі мають змогу уточнювати й закріплювати знання дітей і відповідну лексику про кольори та різні параметри величини (найбільший, менший, найменший), форму предметів (коло, квадрат, прямокутник, трикутник, овал, ромб та ін.); учити видозмінювати геометричні фігури шляхом поділу на частини та складанням із частин тощо.

Зміст у кожному навчальному посібнику подано у двох варіантах: для дітей із цифрами та предметними малюнками до кожної теми (для самостійного й усвідомленого вибору дитиною творів для слухання або читання, якщо вона вже володіє відповідними навичками) та для дорослих – у традиційній формі.

Отже, особливістю цих посібників є те, що в кожному з них подано *окремих зміст для дітей*, укладений так, щоб дитина сама могла обирати літературний твір, який хоче послухати чи прочитати разом із дорослим. Біля кожного тематичного блоку є предметний малюнок, що характеризує його зміст, і цифра, яка означає порядковий номер. Дитина розглядає малюнки в змісті для дітей, розмірковує, про що може йтися у творах, а потім самостійно обирає художній твір, який її зацікавив. На цьому етапі дорослий звертає увагу дитини на цифри й пояснює, що твори можна відшукати в книжці як за малюнком, так і за цифрами. Дитина за порядковим номером чи малюнком знаходить обраний тематичний блок (наймолодшим за потреби допомагає дорослий). Так у дошкільників формується вміння самостійно користуватися змістом книжки, що в подальшому стане в пригоді під час навчання в школі.

Ураховується й пізнавальний інтерес дитини, адже вона має право вибору. Також передбачено інтегрований підхід у реалізації завдань, передбачених дошкільною освітою. Наприклад, у змісті з предметними малюнками дитину зацікавило зображення трамвая. Дорослий читає (дитина з навичками читання може робити це самостійно) ім'я та прізвище автора, назву твору (наприклад: А. Камінчук. Біжить трамвайчик; П. Король. У веселому трамваї та ін.). Потім привертає увагу до цифр, що стоять біля назви, пояснюючи, що це число відповідає малюнку. Гортаючи книжку, дитина шукає на сторінці малюнок, який вона обрала, і відповідні числа, якими позначена кожна з тем, уміщених у посібнику. Опануванню дитиною знань про число й цифру (називати числа від будь-якого числа до 10, від 10 – до будь-якого числа; уміти рахувати предмети в межах 10; знати порядкову й кількісну лічбу; мати уявлення про загальні властивості чисел та ін.) сприятиме прообраз «числового променя» в нижній частині кожної сторінки посібника. Слід звернути увагу дитини на цифри на сторінці, а потім запропонувати знайти їх на «числовому промені», порівняти з іншими відповідними цифрами або числами тощо.

Пізніше слід показати дитині, як користуватися змістом для дорослих, орієнтуючись лише на текст: назву теми й відповідну сторінку. Можна розглянути оформлення сторінок і змісту в різних книжках.

Далі відбувається робота з творами обраного тематичного блоку. На сторінці дитина спочатку розглядає сюжетний малюнок до твору. Дорослий пропонує їй дати відповіді на подані запитання, що стимулюють її пізнавальну й мовленнєву активність: «Як ти думаєш, про що зараз дізнаєшся? Як ти про це здогадався (здогадалася)?», «Про що тобі хотілося б запитати, дивлячись на малюнок?» тощо. Дорослий стимулює дитину до відповідей на поставлені запитання.

Після цього можна розпочинати слухання або читання творів. Таке залучення дітей до читання потрібно здійснювати поступово. По-перше, слід заохочувати дитину до прийняття на себе активної ролі під час читання вами текстів. По-друге, забезпечити дитину зворотним зв'язком. Він може бути у формі схвалення, наприклад: «Дуже добре, Романо! Це дійсно трактор!», «Чудово, Даринко! Це – трамвай! Він належить до пасажирського транспорту, бо перевозить людей» тощо.

Проводити роботу з дошкільниками, слід *враховуючи їхні вікові, індивідуальні й психофізіологічні особливості*. Це дає можливість використовувати різноманітні *диференційовані завдання*, а саме:

- завдання базового (першого) рівня – для дітей, які цікавляться (або не цікавляться) книжками: слухають (або намагаються слухати), коли хтось читає, виявляють інтерес до самих себе й до природи та навколишньої дійсності, здатні виконати прості інтелектуальні та творчі завдання;
- завдання високого (другого) рівня – для дітей, які люблять слухати, коли хтось читає, виявляють бажання навчитися читати, активно сприймають об'єкти природи, предмети, події, ставлять багато запитань і можуть виконати більш складні інтелектуальні та творчі завдання. У цих дітей краще сформовані мовленнєві вміння, а також здатність спостерігати, збирати інформацію, аналізувати, міркувати, знаходити відповіді на запитання, що їх зацікавили, активно виявляти допитливість, продукувати оригінальні ідеї тощо. Вони складають і розповідають іншим дітям свої казки, активно вигадують власні варіанти до запропонованих ігор, створюють атрибути для самостійних ігор за змістом художніх творів тощо.

Опис рівня складності завдання можна вважати показником у роботі з дитиною. Щоб визначити рівень завдань, які дитина може виконати на певному етапі свого розвитку, уважно спостерігайте за нею протягом якогось часу. Мета спостережень може бути різною. В одних випадках педагог чи батьки спостерігають, як дитина оволоділа вимовою окремих звуків (скажімо, звуків [с], [ч], [ш], [р]), в інших – чи правильно наголошує слова; установлюють рівень розвитку діалогічного (монологічного) мовлення або обсяг словникового запасу відповідно до вивчених тем. Спостереження допомагають дорослим своєчасно усунути недоліки в роботі, накреслити програму індивідуальних занять із дитиною. Іноді виникає необхідність провести індивідуальну бесіду з дитиною для перевірки рівня засвоєння нею окремих мовних явищ, граматики, лексики, умінь будувати монологічне й діалогічне мовлення. Однак зазначений рівень складності не означає, що з дитиною, яка має більш високий рівень розвитку, не можна виконувати завдання першого рівня складності. Їх варто виконати як підготовчі до більш складних або обрати серед них ті, які, на думку дорослого, допоможуть краще зрозуміти прочитане, дадуть змогу вдосконалити певні навички дитини, пригадати, повторити тощо.

Наведемо приклад запитань та завдань двох рівнів складності з посібника «Транспорт» (2018) за змістом казки «Про вантажівку» (Ірина Товкач).

«Завдання базового (першого) рівня:

1. Про кого ця казка?
2. Де жили вантажівки?
3. Чому їх саме так називали?
4. Що перевозили вантажівки?
5. Чому вантажівка одного разу назвала себе «швидкою допомогою»?

Завдання високого (другого) рівня:

1. Що вантажівки привозили для будівництва? А що возили для їжі?
2. Чому вантажівка почувала себе щасливою?
3. Придумай своє закінчення цієї історії. Умова: розкажи про те, як ледача вантажівка стала працюютою.
4. Зроби малюнок до придуманого тобою закінчення цієї казки.
5. Поміркуй, для чого людям потрібна поліцейська машина. А аварійна водопровідна? А сміттєвоз?» [5, с. 38].

Загальновідомим фактом є те, що провідною діяльністю періоду дошкільного дитинства є гра, про що пишуть відомі психологи: Г. Ануфрієва, Е. Аркін, Е. Берн, О. Запорожець, Л. Калмикова, Т. Піроженко, Д. Ельконін та багато інших. Тому гра має залишатися значущим чинником розвитку та формування особистості дитини та її психологічних досягнень. Варто вказати, що особливу увагу серед ігор старших дошкільників, надаємо дидактичним іграм. У них, як формі навчання закладено одночасно два завдання: навчальне (пізнавальне) та ігрове (розважальне); часто так і ігри спрямовані на однолітка як на партнера по грі; основними властивостями дидактичних ігор є активність, самостійність, колективність, творчість (діти придумують свої варіанти до гри, змінюють правила, придумують наочний матеріал тощо). Тому в зазначеній системі психолого-педагогічній роботі з старшими дошкільниками нами розроблено дидактичні ігри, вправи, які можна пропонувати дітям під час опанування матеріалів посібників й виконувати, різноманітні ігрові, розвивальні та творчі завдання для дітей логіко-математичного змісту (з паперу, картону, пластиліну, природних матеріалів тощо) або тоді, коли дитина намагається використовувати здобуті нею знання на практиці: під час ігор з іншими дітьми, самостійної художньої діяльності, на прогулянках тощо[3-5].

Отже, педагогам та батькам радимо самостійно створювати завдання за змістом прочитаного ними твору для окремої дитини. Головне – орієнтуватися на вікові та індивідуальні особливості дошкільників, їхній досвід, здобуті ними знання й рівень сформованості їхніх ключових компетентностей, розумно дозувати навантаження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ладивір С. О. Рушійні цінники повноцінного розвитку дитини /С. О. Ладивір // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К., ТОВ «СрібнаХвиля», 2016. – Т. IV, вип. 12. – С. 95-105.
2. Товкач І. Є. Характеристика підгруп старших дошкільників за рівнями прояву пізнавальної активності та взаємозв'язку між її структурними компонентами в мовленнєвій діяльності / І. Є. Товкач // International

3. Товкач І.Є. Працюють усі навколо нас: навч. посіб. для дітей ст. дошк. віку / І.Є. Товкач. – К. : Грамота, 2015. – 96 с. – (Серія «Розглядай та пізнавай»).
4. Товкач І.Є. Рослини: овочі та фрукти: навч. посіб. для дітей ст. дошк. віку / І.Є. Товкач. – К. : Грамота, 2016. – 72 с. – (Серія «Розглядай та пізнавай»).
5. Товкач І.Є. Транспорт: навч. посіб. для дітей ст. дошк. віку / І.Є. Товкач. – К. : Грамота, 2018. – 88 с. – (Серія «Розглядай та пізнавай»).

УДК 373.2:001.895 (082)

Форноляк І.В.,
Навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 -ліцей»
Обухівської міської ради Київської області

ПСИХОЛІНГВІСТИКА У ФОРМУВАННІ УСВІДОМЛЕНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Проблема формування усвідомленого ставлення учнів шкільного віку до збереження власного здоров'я є досить актуальною для розвитку сучасної освіти. Вона визначена державною нормативною базою, локальними документами, передовим педагогічним досвідом вчителів України, результативними досягненнями багаторічного експериментального дослідження проблем, пов'язаних зі збереженням здоров'я учнів.

Аналіз актуального стану досліджень з проблем здоров'я свідчить про те, що, які б методи збереження та зміцнення здоров'я не пропонувалися, очікуваного ефекту не виникає, якщо у самих людей не сформовані потреби усвідомленого та розумного ставлення до власного здоров'я, не вироблені уміння й навички у вдосконаленні свого фізичного і психічного здоров'я.

Поняттям «ставлення» розкривається свідомий, з опорою на досвід, вибір психологічного зв'язку людини з різними сторонами життя. Цей зв'язок проявляється в її діях, реакціях, переживаннях. Ставлення характеризують ступінь інтересу, сила емоцій, бажання, потреби і виступають рушійною силою розвитку особистості. У структурі ставлень особистості до себе найважливішим є ставлення до свого здоров'я, яке виявляється у самопізнанні, емоційно-ціннісному ставленні до себе.

Науково обґрунтованим є факт, що стан здоров'я людини залежить не тільки від зовнішніх чинників (екологічних, соціально-економічних), а й від психологічних критеріїв (установка на довге та здорове життя, оптимістичний світогляд, усвідомлення здоров'я як основної життєвої цінності). Такі установки, орієнтири найефективніше закладати в дитинстві, коли дитина може усвідомити своє здоров'я. Усвідомлення - це відображення в психіці ідеальних образів дійсності, своєї діяльності, себе в цій діяльності. Усвідомлення свого здоров'я відбувається дитиною лише за умови, що вона має знання про нього, розуміє свій фізичний і психологічний стан, уміє доглядати за своїм тілом, володіє гігієнічними навичками тощо.

Таким чином, усвідомлене ставлення до здоров'я - це система зв'язків особистості з різними явищами навколишньої дійсності, що сприяють її здоров'ю, а також певна оцінка індивідом свого фізичного і психічного стану та організована самою людиною життєдіяльність, що сприяє збереженню здоров'я, особистісному росту, творчому функціонуванню.

У структурі усвідомленого ставлення до збереження здоров'я прийнято виділяти кілька компонентів, серед яких важливе місце посідає когнітивний компонент. Психолінгвістика як когнітивна дисципліна створює можливості для формування насамперед цього компоненту.

Критерієм когнітивного компоненту є знання; показниками виступають знання про здоров'я та його складові, сформований активний пізнавальний інтерес до проблем здоров'я, адекватна самооцінка власного здоров'я.

До умов формування когнітивного компоненту усвідомленого ставлення учнів до збереження здоров'я доцільно віднести: навчально-методичні комплекси інноваційного змісту навчання; форми організації навчання; спроектовані здоров'язбережувальні ситуації в структурі навчально-виховної діяльності вчителя; організована самостійна робота учнів; підготовка когнітивно-орієнтованого на збереження здоров'я глосарію; навчання учнів визначати сутність, сенс і смисл понять, відповідних до теми дослідження; психолого-педагогічна допомога учням здійснювати пошук, розуміти і запам'ятовувати ознаки зв'язку між змістом навчального матеріалу та постійно діючими станами здоров'я; залучення учнів до обґрунтування і визначення тем занять, напрямів гуртків, спеціально створених для оволодіння уміннями складати плани збереження здоров'я; створення ігрових ситуацій для дискусій, спрямованих на підбір засобів збереження здоров'я; набір і комплектування учнями і вчителями практичних фактів, якими підтверджується важливість усвідомленого

ставлення до збереження здоров'я (такими фактами можуть бути певні події, природні явища, пов'язані зі здоров'ям людей).

Основною формою організації навчання, яка використовується в процесі формування когнітивного компоненту усвідомленого ставлення учнів до збереження здоров'я, слід вважати форму «соціуму». Заняття, уроки, семінари, ігри з різноманітною імітацією, ділові зустрічі організовуються як результат групового дослідження.

Форма організації навчання «соціум» у здоров'язбережувальних умовах школи набуває пріоритетного характеру. Базується на спільній діяльності вчителів, батьків, медиків, фахівців підприємницької сфери у межах усвідомленої відповідальності за судження, оцінки, рекомендації, вимоги, вчинки, необхідну матеріальну та моральну підтримку.

У процесі формування когнітивного компоненту усвідомленого ставлення учнів до збереження здоров'я використовуються такі методи, як група когнітивних методів (метод вивчення і розуміння поняття, метод образного бачення (власне здорове тіло, емоції, характер, увага тощо)); група методів запитань (діалоги в обговоренні планів збереження здоров'я); група методів аналізу явищ, подій та процесів (метод «бачення» навколишнього середовища, особливості ставлення до позитивних і негативних елементів у збереженні здоров'я); група методів порівняння (цільове спостереження); група методів конструювання понять (актуалізація наявних дій запам'ятання, мислення, відтворення, пережитих і нових станів здоров'я).

Значущими у дослідженні є група методів конструювання правил і норм поведінки (метод часових обмежень, метод вигадок і підказок, мозковий штурм, метод моделювання, метод самоорганізації, метод самооцінки, метод проекту, метод контролю за дотриманням розробленого плану збереження здоров'я).

До активних форм і методів, що сприяють формуванню в учнів навичок критичного мислення, ініціативи і творчості, належать: ситуаційно-рольова гра, соціально-психологічний тренінг, метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним спрямуванням, робота над проектами «Я і моє здоров'я», психолого-педагогічний семінар, просвітницькі бесіди, лекції, методи вправ, спрямованих на розвиток навичок контролю і самоконтролю, ефективного спілкування, розв'язування конфліктів, спільної діяльності та співробітництва.

Таким чином, проблема формування в учнів усвідомленого ставлення до збереження здоров'я актуальна як в педагогіці, так і психології досить тривалий час. Як свідчить аналіз публікацій, інноваційний досвід шкіл України ефективним у цьому напрямку є цілеспрямована організація роботи зі створення здоров'язбережувального середовища в закладі освіти з використанням цілого арсеналу різноманітних технологій, серед яких важливе місце посідає психолінгвістична технологія.

УДК 81'23

Харченко Н.В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ВИЗНАЧАЄМО, ЧИ РОЗУМІЮТЬ ДІТИ ДЕНОТАТИВНЕЗНАЧЕННЯ СЛІВ?

Слово як мовна одиниця – це стійкий звукокомплекс, що має лексичнезначення, є носієм узагальнення; «жива єдність звука й значення, що містить у собі, як жива клітинка, в найпростішому вигляді всі основні властивості, притаманні мовленнєвому мисленню в цілому» [1, с. 17]. Слово поєднує об'єкти у відповідні системи, тобто, за словами О. Р. Лурії, «кодує наш досвід» [2, с. 32]. Основною функцією слова є номінація, позначення предметів, дій, якостей, явищ позамовної дійсності. Ця функція визначається як «предметна співвіднесеність» (Л.С. Виготський) і є функцією представлення, заміни предмета. Маючи предметну співвіднесеність слово може набувати форму або іменника, або дієслова, або прикметника. У результаті, як зазначає О. Р. Лурія, «світ людини *подвоюється* і включає світ предметів, що безпосередньо сприймаються і світ образів предметів, якостей і дій, що номінуються словами і раніше не були складовими досвіду суб'єкта» [там само, с. 40]. Друга важлива функція слова – власне *значення* – «категоріальне» або «понятійне». Слово не тільки номінує предмет, але й аналізує предмет, уводить цей предмет у систему складних зв'язків і відношень, узагальнює предмет, відносить предмет до окремої категорії (Л. С. Виготський, О. Р. Лурія, С. Л. Рубінштейн). Отже, «предметна співвіднесеність слова» і «значення слова» – важливі складові психологічної структури слова і «смыслового поля» (О. Р. Лурія). Крім того, слово реалізує «лексичну функцію», тобто входить у певні класи словесних відношень; слово створює різне число необхідних потенційних зв'язів одних слів із іншими, близькими з ним за наочною ситуацією, за попереднім досвідом, забезпечуючи перехід від одиничних слів до їх «синсемантичних» зв'язів. Таким чином, слово стає вузловим цілого «семантичного поля», комплексу асоціативних значень, що мимовільно спливають під час сприймання слова. У психології це психолінгвістичне явище називається «валентністю слів». Саме «валентність» слів є важливим додатковим фактором, що спричиняю різноманітні граматичні зв'язки з іншими словами, забезпечуючи словосполучуваність. Отже, «сприймання слова передбачає не тільки осмислення його

предметної співвіднесеності (або «найближчого значення» – О. Р. Лурія), а й тієї системи смислових (наочних або опосередкованих) зв'язків, які за нею приховуються. Сприймання слова передбачає й осмислення його як одиниці живого мовлення і водночас пов'язане зі збудженням системи семантико-синтаксичних відношень його з іншими словами [3, с. 236]. Таким чином, слово – «це особлива форма відображення дійсності» [там само, с. 40]. Значення слова з психологічного боку «виступає не тільки як узагальнене відображення дійсності, а й як процес відображення, як складний акт» [4, с. 198], як аудіативний процес.

Отже, виявлення в процесі психодіагностики спроможності дитини старшого дошкільного віку розуміння значення слова означатиме те, що вона здатна виконувати операції з виокремлення певних ознак у предметові, узагальнювати їх і вводити в систему відомих категорій, осмислювати зв'язки певних предметів, дій, якостей, явищ із вербальними знаками, а також розуміти зв'язки і відношення позамовної дійсності, які потенційно стоїть за відповідними лексемами.

Діагностування доречно проводити індивідуально – для того, щоб діти не мали змоги повторювати відповіді однолітків. Форма проведення діагностики – ігрова. Для фіксування результатів, отриманих у ході визначення стану розвитку операцій розуміння денотативного значення слів у дітей старшого дошкільного віку, доречно вести протокол.

Гра «Пояснимо Незнайці, що означає слово»

Мета: дослідити стан розвитку в дітей операцій розуміння денотативного значення слів.

Психолог: Сьогодні до нас у гості прийшов Незнайко. Але він дуже сумний. А знаєш, чому? Тому що, коли він спілкується зі своїми друзями, то не розуміє багатьох слів, які чує. А коли він не розуміє слів, тоді він не може зрозуміти, про що цікаве розповідають його товариші. Тому Незнайці важко спілкуватися з друзями. Допоможеш йому?

Поясни, як ти розумієш слово (...)?

Завдання 1. Пояснити значення слів, що номінують назви предметів (іменники).

Протокол дослідження стану розвитку операцій розуміння денотативного значення слів, що номінують назву предметів

Прізвище, ім'я дитини _____

Група _____ Дата _____

Мета: дослідити стан розвитку операцій розуміння слів, що номінують назви предметів.

Інструкція: відповіді дитини записуються в протокол і порівнюються з поданим тлумаченням. Навпроти потрібного балу на кожне стимульне словопоставте позначку (+). Підсумуйте загальну кількість балів.

Стимульні слова: м'яч, парасолька, олівець, лопата, годинник, собака, ножиці.

Характеристика відповідей дітей та оцінювання у балах:

3 бали – дитина виокремлює комплекс ознак в предметі, узагальнює їх і вводить у систему відомих категорій і понять – дає словникове визначення слову (Парасолька – «Це такий предмет, за допомогою якого захищаються від дощу і сонця»).

2 бали – дитина відтворює одну-дві функції (ознаку, дію) названого предмета (М'яч – «Щоб ним гратися у футбол». Годинник – «Він цокає», або визначає слова за допомогою родового поняття (М'яч – «Це така іграшка для дітей») – 2 бали.

1 бал – дитина вводять даний предмет чи явище в певну конкретну ситуацію (М'яч – «Ним ми граємося на вулиці, коли гуляємо»; «Годинник» – «Мама дивиться скільки годин на ньому»).

0 балів – дитина або орієнтується тільки на випадкові й суб'єктивні ознаки предмета, або замість тлумачення значення слова розповідає про щось конкретне, або взагалі не дає ніякої відповіді.

№	Слова-стимули	Відповідь дитини	Денотативне значення слова	Бали			
				3	2	1	0
1	М'яч		Гумова куля, що відскакує від поверхні, коли вдаряється об неї				
2	Парасолька		Предмет для захисту від дощу і сонця				
3	Лінійка		Предмет, яким щось вимірюють, або відміряють				
4	Ножиці		Предмет (інструмент), яким щось ріжуть, вирізають, відрізають				
5	Олівець		Паличка із дерева з графітною серцевиною, якою малюють, креслять				
6	Годинник		Прилад для вимірювання часу протягом доби.				
			Загальна кількість балів				

Стан розвитку операцій розуміння денотативного значення слів, що номінують назви предметів:
 15 -18 балів – розвинені повною мірою.
 9 - 14 балів – частково-розвиненні.
 5 - 8 балів – розвинені мінімально.
 0 - 4 бали – нерозвинені.

Завдання 2. Пояснити значення слів-іменників, що номінують ознаку характеру людини.

Протокол дослідження стану розвитку операцій розуміння
 денотативного значення слів, що номінують ознаку характеру людини

Прізвище, ім'я дитини _____

Група _____ Дата _____

Мета: дослідити стан розвитку операцій розуміння слів, що номінують ознаку характеру людини.

Інструкція: відповіді дитини записуються в протокол і порівнюються з поданим тлумаченням. Навпроти потрібного балу на кожне стимульне слово поставте позначку (+). Підсумуйте загальну кількість балів.

Слова-стимули: ледар, хвастун, боягуз, брехун, базіка, вередун.

Характеристика відповідей дітей та оцінювання у балах:

2 бали – дитина дає словникове визначення слову (Ледар – «Людина, яка не робить працювати»; «Це він лінується і нічого не робить»).

1 бал – дитина або уводить слово-стимул у конкретну ситуацію (Боягуз – «Це Тодік боявся собаки, коли ми з ним йшли в садочок»), або пояснює значення прослуханої мовної одиниці через повторення слова-стимулу, але в дієслівній формі (Брехун – «Бреше»; «Базіка» – «Базікає»).

0 балів – дитина або говорить, що «не знає, як пояснити слово», або взагалі мовчить.

	Слова-стимули	Відповіді дитини	Денотативне значення слів	Бали		
				2	1	0
1	Ледар		Людина, яка не любить працювати			
2	Хвастун		Людина, яка любить вихвалятися			
3	Боягуз		Людина, яка всього боїться			
4	Брехун		Людина, яка завжди говорить неправду (яка бреше)			
5	Базіка		Людина, яка любить багато говорити			
6	Вередун		Той, хто не слухається			
			Загальна кількість балів			

Стан розвитку операцій розуміння денотативного значення слів, що номінують ознаку характеру людини:

10 - 12 балів – розвинені повною мірою.
 6 - 9 балів – частково-розвиненні операції.
 3 - 5 балів – розвинені мінімально.
 0 - 2 бали – нерозвинені операції.

Завдання 3. Пояснити значення слів-прикметників, що номінують особистісні риси.

Протокол дослідження стану розвитку операцій розуміння
 денотативного значення слів, що номінують особистісні риси

Прізвище, ім'я дитини _____

Група _____ Дата _____

Мета: дослідити стан розвитку операцій розуміння слів, що номінують особистісні риси.

Інструкція: відповіді дитини записуються в протокол і порівнюються з поданим тлумаченням. Навпроти потрібного балу на кожне стимульне слово поставте позначку (+). Підсумуйте загальну кількість балів.

Слова-стимули: лінивий, чесний, розумний, добрий, беззахисний, товариський.

Характеристика відповідей дітей та оцінювання у балах:

3 бали – дитина виокремлює основні диференціальні ознаки прослуханого слова-стимулу і дає словникове визначення слова-стимулу (Лінивий – «Людина, яка не любить працювати, ухиляється від роботи»).

2 бали – дитина тлумачить значення лексичної одиниці через уведення слова-стимулу в конкретну життєву ситуацію (Добрий – «Наталка дарувала всім квіточки»).

1 бал – дитина або пояснює значення слова через значення іншого слова, здійснюючи підміну понять (Добрий – «Дуже веселий»; Чесний – «Ділиться»), або пояснює значення слова через асоціативний (синтагматичний) зв'язок (Чесний – «Тато»; Беззахисний – «Собака»).

0 балів – дитина або пояснює слово-стимул через тавтологію (Добрий – «Добра людина»), або взагалі мовчить.

	Слова-стимули	Відповіді дітей	Денотативне значення слів	Бали			
				3	2	1	0
1	Лінивий		Людина, яка ухиляється від роботи, не любить працювати.				
2	Чесний		Який завжди говорить правду				
3	Розумний		Людина, яка багато знає				
4	Добрий		Людина, яка доброзичлива, чуйно ставиться до інших людей				
5	Беззахисний		Який не може захистити себе, безпорадний				
6	Товариський		Людина, яка доброзичлива, приязна				
			Загальна кількість балів				

Стан розвитку операцій розуміння денотативного значення слів, що номінують особистісні риси:

15 - 18 балів – розвинені повною мірою.

10 - 14 балів – частково-розвиненні.

5 - 9 балів – розвинені мінімально.

0 - 4 бали – нерозвинені.

Завдання 4. Пояснити значення слів, що позначають дії (розуміння дієслів).

Протокол дослідження стану розвитку операцій розуміння денотативного значення слів, що номінують дії

Прізвище, ім'я дитини _____

Група _____ Дата _____

Мета: дослідити стан розвитку операцій розуміння слів, що номінують дії.

Інструкція: відповіді дитини записуються в протокол і порівнюються з поданим тлумаченням. Навпроти потрібного балу на кожне стимульне слово поставте позначку (+). Підсумуйте загальну кількість балів.

Слова-стимули: іти, їхати, бігти, доглядати, стояти, будувати.

Характеристика відповідей дітей та оцінювання у балах:

2 бали – дитина виокремлює основні диференціальні ознаки прослуханого слова-стимулу і дає словникове визначення (Іти – «Рухатися, не стояти на місці»).

1 бал – дитина або пояснює значення слів через включення їх у конкретну ситуацію (Іти – «Піти на роботу»), або розкриває значення прослуханих дієслів через іменники, що номінують назви предметів (Будувати – «Будинок», Малювати – «Малюнок»), або тлумачить значення дієслів через утворення приїменникового словосполучення з відношенням місця (Їхати – «Їхати на машині»), або пояснює значення дієслів через утворення іншої форми сприйнятого слова-стимулу (Іти – «Ідеши»; Їхати – «Їдеши»).

0 балів – дитина взагалі мовчить і ніяк не тлумачить значення слова.

	Слова-стимули	Відповіді дітей	Денотативне значення слів	Бали		
				2	1	0
1	Іти		Значить рухатися, не стояти на місці.			
2	Їхати		Рухатися швидко на якомусь транспорті (велосипеді, автобусі, мотоциклі, поїзді)			
3	Бігти		Рухатися швидко, переставляючи ноги			

4	Доглядати		<i>Турбуватися, піклуватися про когось, або про щось</i>			
5	Стояти		<i>Не рухатися</i>			
6	Будувати		<i>Споруджувати, зводити яку-небудь будівлю</i>			
			Загальна кількість балів			

Стан розвитку операцій розуміння денотативного значення слів, що номінують дії:

10-12 балів – розвинені повною мірою.

6-9 балів – частково-розвинені операції.

3-5 балів – розвинені мінімально.

0-2 бали – нерозвинені операції.

Завдання 5. Пояснення значення абстрактних слів.

Протокол дослідження стану розвитку операцій розуміння денотативного значення абстрактних слів

Прізвище, ім'я дитини _____

Група _____ Дата _____

Мета: дослідити стан розвитку операцій розуміння абстрактних слів.

Інструкція: відповіді дитини записуються в протокол і порівнюються з поданим тлумаченням. Навпроти потрібного балу на кожне стимульне слово поставте позначку (+). Підсумуйте загальну кількість балів.

Слова-стимули: радість, краса, дружба, добро, свято.

Характеристика відповідей дітей та оцінювання у балах:

3 бали – дитина виокремлює основні диференціальні ознаки прослуханого слова-стимулу і дає словникове визначення (Краса – «*Все гарне, прекрасне, привабливе в навколишньому, чим людина милується*»).

2 бали – дитина тлумачить значення слова або через синонімічну заміну (Радість – «*Коли людина весела*»; Краса – «*Це коли людина гарна, у неї гарний одяг із прикрасами і обличчя таке ... симпатичне*»), або через використання антонімії (Радість – «*Людина ніколи не сумна*»; Дружба – «*Це коли ми не сваримося друг з другом, ділимося*»).

1 бал – дитина або повторює слово-стимул у змінений формі (Радість – «*Це коли радуватися*»), або перераховує слова, які входять у семантичне поле слів-стимулів (Свято – «*Новий рік, масляна, день народження*»), або тлумачить слово через асоціативний зв'язок із почуттями й станами (Свято – «*Це коли дуже радісно*»), або уводить слово-стимул у життєву ситуацію (Свято – «*Це коли мої подружки і сестричка подарили мені подарунок, коли у мене був день народження*»), або пов'язує слово-стимул з матеріальними благами (Радість – «*Це коли тобі подарили щось*»).

	Слова-стимули	Відповіді дітей	Денотативне значення слів	Бали		
				2	1	0
1	Радість		<i>Це почуття, коли людина задоволена</i>			
2	Краса		<i>Все гарне, прекрасне, привабливе в навколишньому, чим людина милується</i>			
3	Дружба		<i>Довірливі, віддані, товариські, духовні стосунки (відносини) між дорослими, між дітьми</i>			
4	Добро		<i>Все гарне, позитивне в житті людей</i>			
5	Свято		<i>День, коли всі люди відзначають відомі події, влаштовують урочистості</i>			
6	Щастя		<i>Коли людина задоволена, відчуває радість від життя</i>			
			Загальна кількість балів			

Стан розвитку операцій розуміння денотативного значення абстрактних слів:

15-18 балів – розвинені повною мірою.

10-14 балів – частково-розвинені.

5-9 балів – розвинені мінімально.

0-4 бали – нерозвинені.

Кількісна характеристика розвиненості операцій розуміння денотативного значення слів, що номінують предмети (іменники), ознаку характеру людини (іменники), особистісні риси (прикметники), дії (дієслова), абстрактні слова (іменники) можна відобразити в таблиці (див.: табл. 1).

Таблиця 1

Стан розвитку операцій розуміння денотативного значення слів

	Високий	Достатній	Середній	Низький
%				
n (кіл-ть дітей)				

За результатами діагностування можна гіпотетично виокремити орієнтовні рівні розвитку в дітей операцій розуміння денотативного значення слів із прямим значенням: високий, достатній, середній, низький (див.: табл. 2).

Таблиця 2

Якісна характеристика розвитку в дітей операцій розуміння денотативного значення слів із прямим значенням

Рівні розвитку операцій	Бали	Характеристика розвиненості операцій розуміння денотативного значення слів із прямим значенням
Високий	63-78	У дітей розвинені повною мірою операції розуміння денотативного значення слів; вони виокремлюють комплекс ознак у предметі, узагальнюють їх і вводять у систему відомих категорій і понять – дають словникове визначення слову
Достатній	39-62	У дітей частково розвинені операції розуміння денотативного значення слів; вони не вводять слово в систему відомих категорій і понять (тобто не дають словникове визначення слова), проте або відтворюють одну-дві функції (ознаку, дію) названого предмета, або визначають слова за допомогою родового поняття, або тлумачить значення слова через синонімічну заміну (абстрактні слова).
Середній	19-38	У дітей мінімально розвинені операції розуміння денотативного значення слів; вони тлумачать значення слова або через уведення його в певну ситуацію, або через значення іншого слова, здійснюючи підміну понять, або пояснюють через асоціативний (синтагматичний) зв'язок.
Низький	0-18	У дітей нерозвинені операції розуміння денотативного значення слова; вони або орієнтуються тільки на випадкові й суб'єктивні ознаки предмета, або замість тлумачення значення слова розповідають про щось конкретне, або пояснюють слово-стимул через тавтологію, або взагалі не дають ніякої відповіді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л.С. Мышление и речь. Москва: АСТ :Астрель, 2011. 637 с.
2. Лурия А.Р. Язык и сознание / под ред. Е.Д. Хомской. Ростов н/Д. : Изд-во «Феникс», 1998. 416 с.
3. Лурия А.Р. Письмо и речь: Нейролингвистические исследования. Москва : Академия, 2002. 352 с.
4. Морозова Н.Г. О понимании текста. *Известия АПН РСФСР*. 1947. Вып. 7: Вопросы психологии понимания. С. 191-240.

РОЗДІЛ ІІІ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ (ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКА)

УДК 373.2

Андріюшенко Т.К.,

КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У контексті соціально-економічних змін, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, проблема збереження здоров'я підрастаючого покоління виходить на пріоритетні позиції. Успішне вирішення зазначеного завдання можливе за умови впровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти розробленої нами технології формування в дітей здоров'язбережувальної компетентності [1].

Технологія розрахована на формування у дітей здоров'язбережувальної компетентності на основі дванадцяти життєвих навичок впродовж трьох років їх перебування у всіх вікових дошкільних групах. У структурі технології враховано належність життєвих навичок до певних сфер здоров'я. Відповідно до зазначеного, матеріал об'єднаний у три розділи: «Життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю», «Життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю», «Життєві навички, що сприяють психічному і духовному здоров'ю». Визначено зміст діяльності педагогів під час опрацювання матеріалів кожного розділу.

Формування здоров'язбережувальних життєвих навичок відбувається у певній послідовності за єдиним алгоритмом: мотивація здоров'язбережувальної діяльності – формування системи доступних знань – відпрацювання навички в розвивальному здоров'язбережувальному середовищі. Технологія формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку передбачає проведення з ними цілеспрямованої роботи впродовж трьох етапів: мотиваційно-стимулювального, освітньо-змістового, операційно-процесуального.

Метою першого – **мотиваційно-стимулювального етапу** є розвиток мотиваційно-ціннісної сфери дошкільників, виховання бережливого ставлення дітей до власного здоров'я, привчання до здорового способу життя, мотивація на збагачення досвіду здоров'язбережувальної поведінки дітей.

Змістово-організаційними засадами на цьому етапі виступили: перегляд мультфільмів, спостереження за здоров'язбережувальними діями дорослих і дітей, читання утішок, примовок, перегляд плакатів, картин, ігри-бесіди, валеохвилинки, міні-заняття (молодша група); проблемно-ігрові завдання, ігрові вправи, моделювання здоров'язбережувальних ситуацій та їх аналіз, ситуації успіху, ігри-уяви, фотовиставки, придумування закличок (додано в середній групі); перегляд презентацій, спостереження, аналіз ситуацій, проблемне завдання, виготовлення індивідуальної карти-схеми «Я хочу...», створення казок-фантазій, віртуальні подорожі, валеологічний ланцюжок, «атракціон ідей», вистава-шоу (додано в старшій групі).

Другий етап – **освітньо-змістовий** – передбачає озброєння дітей необхідними знаннями щодо збереження і зміцнення власного здоров'я, здорового способу життя, усвідомлення необхідності його дотримання, формування у дітей життєвих навичок, які сприяють фізичному, соціальному, психічному, духовному здоров'ю.

Змістово-організаційними засадами на цьому етапі виступили: заняття, дидактичні ігри, образотворча діяльність; спостереження, бесіди, розповіді, читання художніх творів відповідно до життєвої навички, що формується; збагачення словникового запасу дітей словами-назвами ознак здоров'я та чинників збереження здоров'я; вивчення пісень і віршів за темами, настільні ігри, ігри-драматизації, інсценування, театралізовані ігри, рухливі ігри та вправи, пісочна терапія, музикотерапія (молодша група); екскурсії; тематичні творчі розповіді дітей, відгадування загадок, складання діалогу з метою оцінювання ситуацій з позиції здорового способу життя, логічні завдання, дослідницька діяльність, конструктивно-будівельні ігри, колективне конструювання, рухливі вправи, дидактичні вправи, складання казок, малювання стопами та пальцями ніг, створення альбому дитячих малюнків, «Країни добра» (додано в середній групі); розповіді дітей із власного життєвого досвіду, тематичні проекти, тренінги, інтерактивні методи навчання, створення «Країни добрих вчинків», колективний колаж «Планета Здоров'я», графічні вправи (додано в старшій групі).

Метою третього – **операційно-процесуального** – етапу визначено активізацію та закріплення здоров'язбережувальних життєвих навичок у дітей дошкільного віку у спеціально створеному розвивальному здоров'язбережувальному середовищі. Там діти мають можливість самостійно моделювати свою поведінку, діяльність, приймати рішення, діяти за внутрішнім переконанням, нести відповідальність за свої вчинки, набуваючи власного досвіду свідомого дотримання здорового способу життя.

Змістово-організаційними засадами на цьому етапі були: позитивний приклад здоров'язбережувальної діяльності дорослих, рухливі ігри та вправи, сюжетно-рольові ігри, стежинки здоров'я, фізкультурні свята і розваги, різні види масажу, імпровізація рухів (молодша група); ігри-подорожі, ігри-інсценівки, рухливі вправи-імпровізації, змагання, вправи із психогімнастики, практичні завдання і вправи, доручення, фітбол-гімнастика, кольоротерапія, сміхотерапія, створення «Екрану настрою», оформлення плакатів «Що таке добре, що таке погано», прийом перевтілення, моделювання ситуацій, Дні дорослих, «Тиждень радості», банкомат приємних слів, зустрічі зі спортсменами та довгожителами, степ-аеробіка, конкурси для родин, піклування про мешканців куточка природи (додано в середній групі); вправи для релаксації, складання реклами, включення нових елементів у відомі ігри, завдання парадоксального характеру, створення портфоліо «Я – здоровий», етюди-пантоміми на запропоновану тему, стретчинг, мудри, бестінг («Коло побажань», «Коридор успіху») (додано в старшій групі).

На кожному з окреслених етапів результативність підвищення рівня здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку певною мірою залежить від оцінки їхніх досягнень і застосування комплексу діагностичних методик.

Впровадження в освітній процес дошкільних навчальних закладів технології формування здоров'язбережувальної компетентності забезпечує позитивний вплив на розвиток мотивації на здоровий спосіб життя, формування знань, умінь і навичок збереження здоров'я, практичне застосування життєвих навичок, що сприяють фізичному, соціальному, психічному і духовному здоров'ю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко Т. К.. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку : дис. д-ра. пед. наук : 13.00.08 / Андрющенко Тетяна Костянтинівна; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань., 2015. – С. 263–272.

УДК: 373.2 : 808.5

Аніщук А.М.,
Ніжинський державний університет
Імені Миколи Гоголя

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОПТИМІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства особливо актуальною є проблема формування особистості нового типу, з високим рівнем духовності й культури, здатної вільно й відповідально визначати свою позицію серед інших, гнучко реагувати на зміни в навколишній дійсності, конструктивно на неї впливати. Тож одне із завдань модернізації освіти в Україні – формувати *мовленнєву особистість*, яка б вільно та творчо користувалася мовленнєвими засобами для вираження своїх потреб, інтересів, можливостей, намірів, володіла основними формами *мовленнєвого самовираження*.

Саме дошкільний вік є періодом фактичного становлення особистості, розвитку базису її культури, формування вміння вербалізувати свої життєві враження й виражати ціннісне ставлення до людей, природи, предметів. У старшого дошкільника з'являється потреба розкрити власну індивідуальність, він навчається відчувати емоційний стан іншої людини, виявляти співчуття, поступатися власними інтересами тощо. Це засвідчує потребу і здатність юної особистості до мовленнєвого самовираження.

Особистісно орієнтована освітня модель є своєрідною навчально-виховною технологією оптимізації процесів різних видів діяльності дошкільників, в тому числі і мовленнєвої. Засобами реалізації особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти є індивідуальний та диференційований підходи. Педагог має навчитися бачити в кожній дитині риси, притаманні саме їй, а не абстрактному представникові певної статеві-вікової групи. Тому організовуючи мовленнєву діяльність дітей, слід використовувати *інтерактивні технології*, суть яких полягає в організації засвоєння знань і формуванні певних умінь та навичок через сукупність організованих дій активної взаємодії дітей між собою та побудові міжособистісного спілкування з метою досягнення запланованого результату. Організація інтерактивного навчання передбачає *моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин і відповідної ситуації*. Особливу увагу варто приділити створенню *мовленнєвого середовища*, розвивальний ефект якого зумовлюється не стільки сукупністю природних, предметних або соціальних умов, скільки характером висловлювань дорослого та дитини, створенням таких ситуацій, які дають дошкільникові можливість прийняти самостійне рішення, висловити думку, дібрати відповідні слова та вирази; способами та завданнями, розв'язання яких стимулюватиме мовленнєвий розвиток, активність та самостійність кожної дитини.

Лінгводидактичні підходи до створення мовленнєвого середовища, зорієнтовані на цінності та інтереси дитини, висвітлені у працях К. Менга, М. Монтессорі, Л. Федоренко, М. Львова, А. Богуш, К. Крутій, А. Гончаренко, Л. Калмикової та ін. Основне завдання щодо створення мовленнєвого середовища, як вважає

К. Менг, є включення дитини в «інтеракційну (взаємодіючу) діяльність», яка передбачає наявність в неї мовленнєвих знань, умінь і навичок, що є однією з базисних характеристик особистості, її компетентності [4]. М. Монтессорі найважливішою передумовою розкриття дитиною внутрішнього світу вважала вільну самостійну діяльність у створеному педагогом середовищі. А. Богуш, А. Гончаренко, О. Кононко, М. Львов, Л. Федоренко зазначають про розвиваючі можливості мовленнєвого середовища, в якому росте дитина. Л. Калмикова, К. Крутій пропонують створювати мовленнєві ситуації та мовленнєві вправи, які стимулюють мовленнєвий розвиток, активність і самостійність дитини дошкільного віку.

Доцільними у роботі з дітьми з метою оптимізації їх мовленнєвого самовираження є *інтерактивні вправи та ігри*, мета яких полягає у розвитку вміння дітей виражати ставлення до партнера; активізації їхнього словника; виховання поваги до інших. Такі вправи як «Культура взаємин», «Привіт, друже», ігри «Приємні звернення», «Хто знає більше ввічливих слів», «Компліменти», «Ланцюжок компліментів», «Естафета компліментів», «Чарівні слова ввічливості», «Школа ввічливості» та ін. навчають дітей ввічливо звертатися один до одного, активізують різні форми звертання, збагачують словник дитини приємними, ввічливими словами, забезпечують засвоєння мовленнєвого етикету у різних ситуаціях: знайомство, прощання, вдячність [1]. Під час дидактичних ігор використовується *метод «мікрофон»*, який дає можливість кожній дитині висловитися у порядку черги, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку.

Розігрування *мовленнєвих ситуацій* з такої проблематики: «Знайомство», «Зустріч друзів», «Інтерв'ю», «Культура взаємин», «Захоплення», «Розмова по телефону» та ін. сприяють закріпленню вміння у дошкільників презентувати себе оточуючим, розвивають навички вести діалог (слухати, говорити, сперечатись, відстоювати свою думку, домовлятись, привертати увагу, повідомляти про свої враження, висловлювати свої емоції). *Розігрування діалогів за малюнками* стимулює дошкільників до ведення діалогу, вираження емоційно-ціннісного ставлення до інших, сприяє вихованню мовленнєвої культури, збагаченню активного словника дітей ввічливими словами, словами-поважаннями. Саме за умов діалогічного особистісного спілкування дитина, зустрічаючись з конкретно-практичною орієнтацією однолітка стосовно себе, виробляє власне ставлення до нього, яке передбачає ціннісну особистісну позицію як до іншого, так і до самої себе.

Ігри-драматизації та сюжетно-рольові ігри стимулюють дітей до мовленнєвої активності, дошкільники вправляються в умінні за допомогою емоційно виразних засобів передавати образи персонажів, оволодівають вмінням проявити словесну творчість. Сюжетно-рольова гра сприяє самостійному висловлюванню дітей, активізує певну групу словника, який обслуговує взаємини між учасниками гри. В. Захарченко зазначає, що сюжетно-рольова гра містить у собі мовленнєву активність дітей, яку викликають ігрові дії, що супроводжуються мовленнєвими висловлюваннями, в яких дитина пояснює, узгоджує свої дії, доповнює їх словом, виражає думки і почуття [2, с. 17]. Н. Луцан виділила «самодіяльну гру» [3], яка дозволяє дитині реалізувати себе як особистість, виявити своє ставлення до навколишнього, створює найсприятливіші умови для вираження кожною дитиною свого внутрішнього світу.

Таким чином, застосування інтерактивних технологій навчання та виховання сприяють оптимізації мовленнєвого самовираження дошкільників, формуванню у дітей умінь і навичок звертатися із проханням, пропозицією, планувати й коригувати спільні дії, ставити запитання, виражати свої судження і думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщук А. М. Педагогічні умови оптимізації процесу мовленнєвого самовираження дошкільників різної статі : дис. канд. пед. наук. 13.00.08 – дошкільна педагогіка / Аніщук Антоніна Миколаївна. – К., 2009. – 267 с.
2. Захарченко В. Г. Мовленнєвий розвиток дошкільників в сюжетно-рольовій грі: навч.-метод. посіб. / Віра Григорівна Захарченко. – К.: Вища шк., 2001. – 60 с.
3. Луцан Н. І. Місце вербальних ігор у мовленнєвому розвитку дошкільників / Луцан Н. І.: міжвуз. зб. наук. праць // Актуальні проблеми дошкільного виховання. – Рівне, 1997. – С. 112–116.
4. Менг К. Коммуникативно-речевая деятельность старших дошкольников в ситуативной обусловленности (компоненты и градации) / К. Менг // Психолингвистика: сб. статей / : отв. ред. А. М. Шахнарович. – М., 1984. – С. 241–259.

УДК 373.2:001.895 (082)

Антоненко Ю.Г.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку зі світом праці на сучасному етапі обумовлено тим, що в педагогічній науці та методиці дошкільної освіти вона є недостатньо вживаною. Суспільство на рубежі

тисячоліть зіткнулося з низкою соціальних проблем розвитку підростаючого покоління: недостатня підготовленість до самостійної життєдіяльності; не сформованість готовності до напруженої роботи й відповідальності за вибір засобів досягнення мети; прихильність певної частини молоді до «легкого життя», утриманства; схильність впливу пропаганди культу сили і насильства, що ведеться засобами масової інформації.

Трудове виховання розглядаємо як важливий напрямок соціального та пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. В закладах дошкільної освіти, сім'ї, громадському оточенні – всюди дитина стикається з працею дорослих, користується її результатами. Дослідження показали, що в дошкільному віці діти виявляють великий інтерес до праці дорослих. У них виникає бажання наслідувати старших, брати участь у їх праці. Діти відчують радість і задоволення від трудових зусиль, усвідомлюють користь своїх дій, виявляють бережне ставлення до праці дорослих. Вплив праці дорослих на поведінку дітей можна спостерігати і в дитячих іграх, де вихованці прагнуть точно відобразити той чи інший вид праці, підкреслюючи злагодженість дій, акуратність, точність.

Значення праці як фактора розвитку особистості дитини знайшло відображення в історії вітчизняної педагогіки: працях П.П. Блонського, А.С. Макаренка, В.А. Сухомлинського, С.Т. Шацького та ін. Теоретичне обґрунтування трудового виховання молоді висвітлено в роботах П.Р. Атутова, А.А. Ахматова, С.Я. Батишева, К.Н. Катханова, В.А. Полякова та ін. Визначено місце праці в педагогічному процесі ЗДО, розроблено його зміст (Е.І. Корзакова, В.Г. Нечаєва, О.І. Радіна та ін.); виділено форми організації дітей у праці (З.Н. Борисова, Р.С. Буре, А.Д. Шатова); вивчено формування позитивного ставлення до праці дорослих (В.І. Глотова, В.І. Логінова, Я.З. Неверович, А.Г. Тулегенова, М.В. Крулехт та ін.), виділено особливості трудового виховання дошкільників у сім'ї (Д.О. Дзінтере, Л.В. Загік, Т.А. Маркова), досліджено вплив праці на розвиток морально-вольових якостей дітей, їх взаємин (Р.С. Буре, Г.Н. Годіна, А.Д. Шатова та ін.); розвиток у дітей любові до праці досліджено (І.В. Житко, Г.Н. Каменєва, Р.Н. Кузьміна, А.О. Люблінская, Г.С. Малунова, Т.А. Маркова, О.П. Мачехіна, Я.З. Неверович, Л.Е. Образцова, Д.В. Сергєєва, И.Ф. Свадковский, А.Д. Шатова, М.И. Шилова та ін.).

Послідовне ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з працею дорослих у найближчому оточенні, а потім і за межами ЗДО дозволяє розвивати у них уявлення про суть і значення трудових дій, суспільний устрій життя в цілому. Спочатку увагу дітей привертають лише зовнішні моменти праці, про це в своїх дослідженнях наголошують О.В. Запорожець, В.С. Мухіна. На думку В.І. Логінової, В.Г. Нечаєвої повсякденні спостереження дитини за різнохарактерною працею людей – обов'язкова умова трудового виховання, при цьому дітям необхідно дати достатньо систематизовані дані про працю дорослих та на їх основі сформувати повагу до праці, її результатів, до тих, хто працює. Велику роль у цьому може зіграти художнє слово, яке возвеличує працю, ознайомлює з працею дорослих, її видами, знаряддями праці, результатами. Уявлення дітей старшого дошкільного віку про працю дорослих впливають на формування правильного ставлення до праці, проте вони можуть залишитися формальними, якщо ознайомлення з трудовою діяльністю не буде здійснюватися послідовно, систематично, з опорою на образне світосприйняття і позитивні емоції, про це говорять В.Г. Нечаєва, Т.А. Маркова [4].

У роботі дошкільного закладу є свої складності в здійсненні трудового виховання: значна частина праці дорослих протікає не на очах у дітей тому в них обмежені можливості спостереження за працею. Відтак, необхідно знайти шляхи і форми наближення дітей старшого дошкільного віку до праці дорослих, показавши його суспільну значимість, сутність трудових дій, результатів праці, визначити умови найбільш дієвого впливу праці дорослих на формування образних уявлень дітей.

Важливе значення трудовому вихованню надавав К.Д. Ушинський, який у багатьох своїх роботах визначив теоретичний і методологічний погляд на працю дітей. У роботі В.Г. Нечаєвої говориться, що знання дошкільників про працю дорослих мають вплив на формування їх правильного ставлення до праці.

Як свідчить практичний досвід роботи вихователів закладів дошкільної освіти, формування уявлень старших дошкільників про працю, здійснюється недостатньо цілеспрямовано і систематично й потребує розробки нових сучасних технологій для ознайомлення підростаючого покоління з світом професій дорослих. Формуючи працьовитість у дітей, не слід забувати одну з аксіом педагогіки: виховувати працелюбність лише словесними сентенціями неможливо. Вирішення багатьох питань трудового виховання підростаючого покоління істотно залежить від правильного розуміння функцій, цілей і психологічного змісту дитячої праці. Праця дошкільника має свою специфіку. Підготувати дитину до праці – це значить сформувати у неї готовність працювати. Психологічна готовність до праці означає рівень розвитку особистості, який є достатнім для успішного освоєння будь-якого виду виробничої праці.

Отже, у нових соціальних умовах, пов'язаних із процесами демократизації, гуманізації суспільного устрою, відбулися зміни у ставленні до праці, її соціальної значущості, функцій у суспільстві, що не могло не позначитися на процесі трудового виховання дітей. Діти швидко переймають нові оцінки результатів праці (вигідно – не вигідно тощо) і установки дорослих. Діти завжди в своїх іграх, заняттях віддзеркалюють загальну картину багатьох цінностей суспільства, тому в нинішніх умовах необхідно багато чого переосмислити в організації педагогічної роботи з трудового виховання.

Таким чином, в основі виховання дитини старшого дошкільного віку повинно лежати трудове виховання, тому що праця завжди залишається основою життя всебічно розвиненої людини. Дитина – це майбутній

трудівник, активний учасник грандіозних звершень, що відбуваються в нашій країні, де дошкільний заклад – перша сходинка на цьому шляху. Трудове виховання, за словами К.Д. Ушинського, це – можливість праці й любов до неї, найкраща спадщина, яку може залишити своїм дітям і бідний, і багач, виховання не тільки повинно прищепити вихованцеві повагу й любов до праці: воно повинно дати йому і звичку до праці, бо ділова, серйозна праця завжди важка [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г.В. Зростання дошкільників в праці: навчально-методичний посібник / Г.В. Беленька. – К.: Шк. світ, 2010. – 120 с.
2. Кондрашов В.П. Уведення дошкільнят у світ професій: Навчально-методичний посібник / В.П. Кондрашов. – Балашов: Вид-во «Миколаїв», 2004.
3. Малунова Г.С. Трудовое воспитание детей в семье, детском саду, школе / Г.С.Малунова. Монография. – Москва: АПК и ПРО, 2005. – 208 с.
4. Маркова Т.А. Воспитание трудолюбия у дошкольников / Т.А.Маркова. – М.: Просвещение, 1991. – 112 с.
5. Сергеева Д.В. Воспитание детей дошкольного возраста в процессе трудовой деятельности / Д.В.Сергеева. – М.: Просвещение, 1987. – 94 с.
6. Ушинский К.Д. Труд в его психическом и воспитательном значении /К.Д.Ушинский // Избранные труды в 4 х. кн. / Проблемы педагогики. – М.: Дрофа, 2005. – Кн. 1. – С. 169 - 191.

УДК 373.2.091.33-028.22(045)

**Барна Х.В.,
Бобирсва О.С.,**

Мукачівський державний університет

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ДОПИТЛИВОСТІ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Дошкільне дитинство – є початковим етапом формування особистості людини. Сьогодні відбувається активне проникнення науково-технічного прогресу у всі сфери життєдіяльності. Це диктує педагогові обирати ефективніші способи навчання і виховання з урахуванням сучасних методів і нових інтегрованих технологій.

Одним з перспективних методів, які сприяють вирішенню цієї проблеми, є метод проектної діяльності. Базуючись на особистісно-орієнтованому підході до навчання й виховання, він розгортає пізнавальний інтерес, допитливість до різноманітних галузей знань, формує навички співробітництва, практичні вміння.

У основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок дітей, умінь самостійно конструювати знання, умінь орієнтуватися у інформаційному просторі, розвиток критичного творчого мислення. Це - шлях пізнання, спосіб організації процесу пізнання. Тому, коли ми говоримо про метод проектів, тут маємо на увазі саме спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), які мають завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим чи іншим чином. Дидакти, педагоги звернулися до цього методу, аби розв'язувати свої дидактичні завдання. У основу методу проектів покладено ідея, складова поняття «проект», його прагматична спрямованість на результат, який виникає під час вирішення тієї чи іншої практично чи теоретично значимої проблеми. Цей результат потрібно осмислити, застосувати у реальній практичній діяльності. Для того результату, необхідно навчити діток самостійно мислити, знаходити і розв'язувати проблеми, залучаючи знання з різних галузей, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Дослідження педагогів і психологів свідчать про те, що дошкільнята здатні не лише усвідомлювати окремі факти дійсності, а й пояснювати їх. Особливу роль в цьому відіграють дорослі (батьки, вихователі), які спонукають дитину до осмисленого виконання дій, самостійного пошуку; розвивають вміння запитувати, міркувати, спростовувати, відстоювати свою точку зору; впливають на дитячу ініціативу, творчу та пізнавальну активність. Тобто розвивають інтелект у дитини, під яким розуміють рівень розвитку розумових здібностей, маючи на увазі запас знань і розвиток пізнавальних процесів, тобто повинен бути визначений кругозір, запас конкретних знань, в розумінні основних закономірностей.

Під розумом людини розуміється така функція мозку, яка полягає в точному й адекватному відображенні закономірностей явищ навколишнього життя і в регуляції на цій основі діяльності людини, спрямованої на перетворення, як об'єктивної дійсності, так і на вдосконалення самої людини. У широкому сенсі слова розум це сукупність пізнавальних процесів від відчуттів і сприйняття до мислення і уяви включно.

Розвиненому розуму притаманні допитливість і допитливість як постійне прагнення до пізнання невідомого, до поповнення наявних знань, широкі, досить стійкі і глибокі пізнавальні інтереси.

Одним з аспектів розуму, який формується в процесі інтелектуального виховання дошкільнят, є критичність. Критичність розуму означає здатність оцінити результати пізнавальної діяльності (власної та інших людей), вибрани способи вирішення завдань, висновки, судження.

Пізнавальна активність або допитливість дитини характеризується як активне прагнення до пізнання навколишнього світу, пошук способів задоволення жаги до знань і формується до п'яти-шести років. Якщо ми не навчимо дитину мислити в цей період, то вчити її цьому в школі буде вже менш ефективно, тому що втрачений безповоротно найбільш сприятливий період для розвитку її мислення.

Метод проектів завжди передбачає розв'язання якоїсь проблеми. Рішення проблеми передбачає, з одного боку, використання сукупності, різноманітних методів, засобів, з другого, передбачає необхідність інтегрування знань, умінь використовувати знання з різних галузей науки, техніки, технології, творчих областей. Результати виконаних проектів мали би бути, що називається, «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то конкретне його виконання, якщо практична – конкретний результат, готовий до використання (на занятті, у повсякденному житті). Якщо казати про метод проектів як справу педагогічної технології, то ця технологія передбачає сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Вимоги до використання методу проектів:

1. Наявність значущої дослідницькому, творчому плану проблеми, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку її розв'язання
2. Практична, теоретична, пізнавальна значимість результатів
3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність дітей.
4. Структурування змістової частини проекту (із зазначенням етапних результатів).
5. Використання дослідницьких методів, які передбачають певну послідовність дій.

Дитяча потреба у дослідницькому пошуку обумовлена біологічно, дитина народжується дослідником. Саме це внутрішнє прагнення до дослідження породжує відповідну поведінку і створює умови у тому, щоб психічний розвиток дитини спочатку розгортався як процес саморозвитку. Навіть дошкільник може здійснити самостійну проектну діяльність – у вигляді деяких видів ігор (рольової, режисерської тощо.). Дослідження веде дитину до спостережень, до дослідів над властивостями окремих предметів, до допитливості. І це в сукупності дає міцний фундамент для поступового орієнтування дітей у навколишньому, для побудови міцних знань і утворення в свідомості наукової картини світу.

УДК 373.2:004.5.931.42(045)

Барна Х.В.,
Епереші О.В.,

Мукачівський державний університет

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУБ'ЄКТ- СУБ'ЄКТНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ

Соціальні зміни в українській державі спричинили реформування в галузі освіти. Нова освітня філософія визначила головну стратегію педагогічної діяльності: спрямованість навчально-виховного процесу на формування духовного світу особистості, затвердження загальнолюдських цінностей, розкриття потенційних можливостей і здібностей дітей.

Вирішення цих актуальних проблем можливо тільки на основі широкого впровадження нових педагогічних технологій, направлених на всебічний розвиток дитини. Одними з основних методичних інновацій є інтерактивні методи навчання. Цю проблему досліджували Б. Бадмаєв, В. Гузєєв, О. Маркова, Д. Махотін, Л. Куликова та ін.

У сучасному розумінні процес навчання розглядається як взаємодія між педагогом і дітьми (заняття) з метою залучення дітей до певних знань, навичок, умінь і цінностей. З перших днів існування навчання й до сьогоднішнього дня склалися, утвердилися й набули значного поширення три форми взаємодії педагога та дітей. Методи навчання можна розділити на три узагальнені групи: пасивні; активні та інтерактивні. Кожен з них має свої особливості.

Інтерактивний – здатність взаємодіяти або знаходитися у режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Саме слово „інтерактивність” прийшло до нас з латинської мови від слова „interactio”, що має на увазі „inter” – „взаємний, між” і „actio” – дія. Таким чином, інтерактивність – одна з характеристик діалогових форм процесу пізнання. Широке визначення поняттю „інтерактивна взаємодія” дає педагогічна психологія. Інтерактивним, на думку Б. Бадмаєва, є таке навчання, яке засноване на психології людських взаємин і взаємодій. Він вважає, що при інтерактивній взаємодії у процесі навчання педагог спілкується не безпосередньо з кожною дитиною й не з усією групою відразу (фронтально), а опосередковано з кожною дитиною через навчальну групу і/або засіб навчання. У ході цього спілкування відбувається не тільки процес пізнання, процес особистісного зростання тих, хто навчається, але й процес

взаємодії осіб, де кожен має право висловити свою точку зору, відстоювати свою позицію, грати свою роль. У цьому випадку можна говорити, що відбувається не стільки „обмін символами”, скільки „обмін смислами” між учасниками інтерактивної взаємодії. Ґрунтуючись на цьому загальному представленні взаємодії, Д. Махотін стверджує, що інтерактивна взаємодія сприяє інтелектуальній активності суб’єктів навчання, створенню умов для конкуренції (суперництва) і для кооперації їхніх зусиль; окрім цього, діє такий психологічний феномен, як зараження, і будь-яка, висловлена партнером думка здатна мимоволі викликати власну реакцію з цього питання. Використання інтерактивного навчання, уважає він, повинно включати дії, які допомагають тим, хто навчається, розвивати оцінне й критичне мислення, попрактикувати на реальних завданнях і у виробленні рішень, набути навичок, необхідних для подальшої ефективної роботи з аналогічних проблем.

Інтерактивна діяльність припускає організацію й розвиток діалогового спілкування, яке призводить до взаєморозуміння, взаємодії, до спільного вирішення загальних, але значущих для кожного учасника завдань. Інтерактив виключає домінування як одного промовця, так і однієї думки над іншим. У ході діалогового навчання діти вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, ухвалювати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Автор виділяє такі характерні риси інтерактивного навчання:

по-перше, це взаємодія тих, хто навчається, між собою і педагогом (безпосередньо або опосередковано), яка дозволяє реалізовувати в навчанні ідеї взаємонавчання й колективної мислєдїяльностї;

по-друге, це процес спілкування „на рівних”, де всі учасники такого спілкування зацікавлені в ньому й готові обмінюватися інформацією, висловлювати свої ідеї та рішення, обговорювати проблеми й відстоювати свою точку зору. Зазначимо, що саме це відображає комунікативний бік інтерактивного навчання, у тому числі й з використанням сучасних інформаційних технологій.;

по-третє, це навчання „реальності”, тобто навчання, засноване на реальних проблемах і ситуаціях навколишньої дійсності. У тому випадку, якщо це навчання не є таким, то його не можна повною мірою вважати інтерактивним, оскільки нецікаве (неактуальне, незатребуване в цей момент) навчальне завдання ніколи не викличе взаємний особовий відгук для активного спілкування та відповідно набуття особистого досвіду кожного суб’єкта навчання.

Д. Махотін визначає інтерактивне навчання як такий режим навчання, який припускає комунікативні зв’язки, що постійно діють і змінюють напрям, між тими, хто навчається, і повчальною системою в процесі їхньої продуктивної взаємодії (навчання).

Суть інтерактивних методів навчання – в орієнтації на мобілізацію пізнавальних сил і прагнень дітей, на пробудження самостійного інтересу до пізнання, становлення власних способів діяльності, у розвитку вміння концентруватися на творчому процесі й отримувати від нього задоволення. Саме інтерактивні методи звертаються за допомогою до суб’єктного досвіду тих, хто навчається, і допомагають йому в процесі навчання освоїти свої способи відкриття соціального досвіду.

УДК 373.2.015.31.091.33(045)

Барна Х.В.,
Кляп Є.І.,

Мукачівський державний університет

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД – ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В останнє десятиліття все більше актуалізується проблема розробки концептуальних підходів до побудови системи безперервної інтелектуальної освіти дошкільнят.

Кожна людина талановита по-своєму, у кожного є значний творчий потенціал. Інтелектуальні здібності – це ті психологічні якості, які визначають легкість і швидкість засвоєння нових знань і умінь, можливості їх використання для вирішення різноманітних завдань. Інтелектуальний розвиток – складний процес: це формування пізнавальних інтересів, накопичення різноманітних знань і умінь, оволодіння мовленням.

Проблема інтелектуального розвитку дитини давно і плідно розробляється в психології та педагогіці. У дошкільному віці формується пізнавальний потенціал розумових процесів. Дослідження вітчизняних психологів П. Гальперина, А.Запорожця свідчать про те, що застосовувані в дошкільному дитинстві форми пізнання мають неминуче значення для інтелектуального розвитку дитини в майбутньому. А. Запорожець зазначив, що якщо відповідні інтелектуальні та емоційні якості дитини не розвиваються належним чином на стадії дошкільного дитинства, то пізніше подолати виникаючі недоліки в становленні особистості в цьому аспекті виявляється важко або зовсім неможливо.

Теоретичні основи формування інтелектуальних умінь широко представлені в цілій низці психолого-педагогічних досліджень (Л. Виготський, П. Гальперін, Е. Кабанова-Меллер, Н. Менчинська, В. Паламарчук, С. Рубінштейн, Т. Шамова, І. Якиманська та ін).

Доцільність реалізації принципу інтеграції в дошкільній освіті пояснюється синкретичною природою дитини дошкільного віку, яка у власному пізнанні світу «йде одночасно у різних напрямках» і має здатність до цілісного світосприймання за допомогою чутливих інформаційних каналів. Психологи, фізіологи, педагоги, аналізуючи пізнавальну сферу дошкільника, зазначають цілісність дитячої психіки, вказують на синкретизм дитячих уявлень про світ як основну якість дитячого мислення, зокрема особливості розвитку здатності до узагальнення у дошкільнят (Л. Венгер, О. Запорожець, С. Рубінштейн та інші)., в той же час глобальність та слабку диференційованість психічних процесів (Л. Виготський, Е. Кляпаред, К. Коффка, Ж. Піаже); і в цілому характерне для дошкільників домінування процесів інтеграції (синтезу) над процесами диференціації (аналізу) (М. Под'яков, О. Под'яков).

Інтегрований підхід дає змогу, не знижуючи програмних вимог, зробити процес цілеспрямованого пізнання захоплюючим, цікавим для дошкільнят, оптимізувати його за рахунок переструктурування змісту навчання і принципового оновлення структури і характеру занять. Специфіка інтегрованого навчання створює сприятливі умови для вияву творчості вихователів і дітей. Вона забезпечує певну свободу дій у розкритті теми, змісту, засобів, що використовуються на заняттях. Цей вибір може визначатися як перспективними, так і поточними дидактичними, виховними і розвивальними завданнями.

Інтегрований підхід у навчанні, безперечно, сприяє розширенню соціально-пізнавального досвіду дітей, інтенсивному розвитку когнітивних процесів; формуванню допитливості, активного ставлення до подій і явищ дійсності; сприяє становленню особистості в суспільних стосунках, і в цілому забезпечує дошкільну зрілість. Однак, варто пам'ятати, що інформативність і привабливість змісту навчального матеріалу самі собою не забезпечують ефективності його засвоєння і розвитку окремих сторін особистості дошкільника. Для цього необхідне стратегічне бачення віддалених та близьких цілей, ретельний добір засобів, методів і прийомів навчально-виховної роботи у структурі цілісної дидактичної системи.

Інтегрований підхід передбачає:

- створення у дошкільника цілісного уявлення про навколишній світ (тут інтеграція розглядається як мета навчання). В результаті такої інтеграції дитина одержує ті знання, які відображають зв'язаність окремих частин світу як системи, бо дитина з перших кроків представляє світ як єдине ціле, в якому всі елементи зв'язані;

- знаходження загальної платформи зближення наочних знань (тут інтеграція – засіб навчання). На стику вже наявних традиційних наочних знань діти одержують все нові й нові уявлення про явища навколишнього світу, систематично доповнюючи їх та розширюючи;

- розвиток особистості дошкільника: інтеграція в навчанні характеризується діалектичним характером сучасного наукового стилю мислення. Для дітей спостереження об'єкту, який вивчається, не залишається ізольованим елементом. Дошкільник, порівнюючи, будуючи висновки, мислить про даний об'єкт в різносторонній сфері уявлень і понять, що актуалізуються завдяки різносторонньому сприйняттю даного предмету. Встановлення зв'язків між різними формами розумових процесів і наочною дією, забезпечує цілісність діяльності дітей, її системність.

Отже, інтегровані знання дозволяють охопити зміст багатьох природних станів і явищ в їх взаємозв'язку і динаміці. Досягненням мети інтегрованого заняття може бути послідовне формування в свідомості дітей цілісного погляду на навколишній світ, який стає можливим завдяки розвитку у них умінь давати комплексну оцінку явищам в природі.

УДК 37.025

Башаркина Е. А.,

Секацкая А. О.,

Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова

МЕЖЛИЧНОСТНЫЕ ОТНОШЕНИЯ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПОДХОДОВ ВОСПИТАНИЯ

Современные инновационные подходы к организации воспитания определяют рассмотрение формирования межличностных отношений детей старшего дошкольного возраста через актуальные современные условия формы их проявления. В контексте гуманистического подхода к воспитанию к данным формам относятся идентификация и кооперативность. Реализация названных форм межличностных отношений свидетельствует о формировании гуманных отношений дошкольников.

Процесс формирования идентификации как гуманно направленного отождествления себя с другими людьми и кооперативности как оказания помощи в системе отношений дошкольников опирается на их возрастные особенности [2, с. 40]:

- первичные этические инстанции (моральное сознание, регуляция поведения, социально-нравственные чувства, моральные оценки);

- формирование «внутренней позиции», ребенок, желая помочь, ассоциирует себя с другими (героями сказок, сверстниками);
- в процессе самопознания собственной индивидуальности и самооценности происходит их сочетание с самосознанием;
- оценочное и объективное отношение к себе и другим.

В социально-педагогическом контексте возраст ребенка-дошкольника характеризуется овладением таких видов отношений как: общение с близкими взрослыми, игровые и реальные отношения со сверстниками. Взаимоотношения с другими – наиболее сильный и важный источник переживаний ребенка [4, с. 93].

В обозначенном возрасте формируются начальные представления о таких понятиях, как дружба и дружеские взаимоотношения. От того как складываются эти отношения зависит положение ребенка в коллективе, успешность его социализации.

Особенности дружеских взаимоотношений определяются сценариями межличностных взаимоотношений в группе – это нормы, установки и ценности, регулирующие поведение ребенка, особенности реализации этих норм, последовательность их развития.

Типы сценариев межличностных взаимоотношений детей старшего дошкольного возраста (в зависимости от характеристик межличностных отношений, продуктивности и приближенности к дружеским взаимоотношениям) [5, с. 24-29]:

- сценарий непродуктивных межличностных взаимоотношений – ключевыми характеристиками данного сценария выступают: игнорирование, получение желаемого, агрессия;
- к сценарию низкопродуктивных межличностных взаимоотношений можно отнести: подражание, диктатуру, подчинение;
- сценарий межличностных отношений со средней продуктивностью: получение признания, взаимовыгода, соперничество;
- сценарий высокопродуктивных межличностных взаимоотношений – в роли характеристик данной категории выступают: сотрудничество, совместное общение, взаимопомощь.

Идентификация и кооперативность являются определенными показателями высокопродуктивных межличностных взаимоотношений дошкольников. В их основе эмоционально-чувственные состояния, связанные с успехом идентификации. Идентификация позволяет эмоционально «присвоить» себе чувства другого человека и переносить свои чувства, ценности, мотивы, переживания на другого человека. Самая типичная форма идентификации дошкольника – идентификация в форме сострадания [3, с. 225].

Идентификация обеспечивает усвоение норм и способов поведения ребенка. Когда ребенок в группе идентифицирует себя с ее участниками, у него происходит групповая эмоциональная идентификация. Один из параметров групповой эмоциональной идентификации – наличие качества гуманности [1, с. 76-85].

Дошкольный возраст является сензитивным периодом для формирования гуманных чувств. Источником зарождения гуманных отношений у детей выступают отношения с близкими людьми. Условием же возникновения этой категории отношений у ребенка является распознавание состояния, которое переживает другой [1, с. 163].

Кооперативность – еще одна форма проявления гуманности в дошкольном возрасте. Ребенок готов не только поделиться ценным для себя предметом, но и оказать услугу, помощь сверстнику. Однако, возможен и вариант того, что ребенок при осознании нужд и желаний другого ребенка может их проигнорировать, ссылаясь на то, что ему и самому это нужнее и важнее [1, с. 163-164].

Вместе с тем обобщенным вариантом проявления межличностных отношений дошкольников будет являться их гуманная направленность, которую закрепляют формируемые нравственные представления о таких понятиях, как «хорошо» и «плохо», определяющие оценки собственных действий и поступков сверстников. При этом ребенок, идентифицируя себя со сверстниками, рассматривает свое поведение в соответствии с нравственными нормами. В результате происходит проигрывание всей ситуации и предвидение последствий, к которым она приведет. Это предвидение дает возможность ребенку понимать, как его действия отразятся на состоянии других, и строить свою деятельность так, чтобы никому не причинить вреда. Соответственно, происходит практическое выражение идентификации и кооперативности как форм межличностных гуманных отношений детей старшего дошкольного возраста.

ЛИТЕРАТУРА

1. Абраменкова, В. В. Сорадование и сострадание в детской картине мира / В. В. Абраменкова. – М.: ЭКО, 1999. – 224 с.
2. Бабунова, Т. М. Дошкольная педагогика. Учебное пособие / Т. М. Бабунова. – М. : ТЦ Сфера, 2007. – 208 с.
3. Мухина, В. С. Возрастная психология. Феноменология развития: учебник для студ. высш. учеб. заведений / В. С. Мухина. – 10-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 608 с.
4. Першина, Л. А. Возрастная психология: учебное пособие для вузов. – 2-е изд. / Л. А. Першина. – М. : Академический проект: Альма Матер, 2005. – 256 с.

5. Тюнников, Ю. «Когда мои друзья со мной...» : (формирование дружеских взаимоотношений между старшими дошкольниками) / Ю. Тюнников, М. Мазниченко // Дошкольное воспитание. – 2004. – № 10. – С. 24–30.

УДК 373.2:001.895 (082)

Бурчик В.О.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ У ДОБУКВАРНИЙ ПЕРІОД

Одним із важливих завдань мовного розвитку дітей старшого дошкільного віку є виховання звукової культури мовлення, яку розуміємо як правильну і чітку вимову всіх звуків рідної мови, правильний наголос, уміння користуватися силою голосу, інтонацією, правильним темпом, виразністю мови, мовним диханням та добрий фонематичний слух.

Питання виховання звукової культури мовлення у старших дошкільників досліджувалося науковцями дошкільної лінгводидактики в різних напрямках: навчання дітей правильної звуковимови (М. О. Александровська, В. І. Городілова, О. Л. Жильцова, В. І. Радіна, М. Ф. Фомічова), формування фонематичного сприймання (Н. В. Дурова, Л. Є. Журова, Т. Б. Філічова), усвідомлення дітьми лінійності звукової будови слова (Ф. О. Сохин, Г. А. Тумакова), особливості розвитку уявлень про звукову дійсність мови в дошкільників (Є. І. Труве), розвиток усвідомлення дітьми фонематичних узагальнень і диференціацій (Л. Ф. Ткачова), навчання дітей звукового аналізу слів (Д. Б. Ельконін), оволодіння звуковою будовою мови (О. М. Гвоздев, В. И. Бельтюкова, Д. Б. Ельконін, М. Е. Хватцева, Е. И. Радіна, О. С. Трифонова) та ін.

У старшому дошкільному віці мовленнєві вміння дітей значно вдосконалюються. Дошкільники в своєму мовленні рідше допускають заміну звуків чи їх пропуски; частіше вживають багатоскладові слова, не порушуючи їх структури. Значно покращується слухове сприйняття, удосконалюється розвиток артикуляційного апарату дітей, інтенсивно розвивається їх фонематичний слух. Для дітей старшого дошкільного віку характерним є стійке зростання пізнавального інтересу до слова: його звучання, змісту, звукового складу. Діти без особливих зусиль не лише прислуховуються до слів, а й намагаються зрозуміти, що слово складається із звуків, які вимовляються один за одним, тобто в потрібній послідовності. Як свідчать численні психолого-педагогічні дослідження вчених, у дітей 4-6 років з'являється прагнення до звукового аналізу мови, інтерес до звуко-букв. Діти шостого року життя легко помічають і виправляють мовленнєві неточності, огріхи і помилки як у мовленні інших, так і у своєму власному.

Вивчаючи особливості звукового аналізу слів старшими дошкільниками з'ясували, що насамперед, у період підготовки до навчання в школі, важливо розглядати такі аспекти як: анатомо-фізіологічні та психологічні передумови оволодіння правильною звуковимовою в дошкільному віці (всі органи мовлення тісно взаємопов'язані й регулюються функціями кори головного мозку); формування мовлення під контролем слуху (вченими доведено існування взаємозв'язку в діяльності слухового і мовленнєво-рухового апаратів); особлива сприйнятливості дітей до звукового боку мови, інтерес до звуків мовлення (належний розвиток слухового аналізатора і фонематичного слуху доповнюється особливою сприйнятливостію дітей до звукового боку мови, до звуків мовлення, прагнення оволодіти ними); здатність до наслідування звуків мовлення. Експериментальне вивчення звукової культури мовлення старших дошкільників свідчить, що на завершальному етапі мовленнєвої підготовки до навчання в школі не всі діти оволодівають вимовою всіх звуків рідної української мови (82%). Із-за невірної (нечіткої) вимови слів відсутні уміння правильно вимовляти, диференціювати звуки: с-з; с-ш; с-ц; л-р; ш-ж.

Засвоєння дошкільниками звукової сторони слова – тривалий процес. У старшому дошкільному віці особлива увага приділяється формуванню умінь у дітей звукового аналізу слова (виділення із слів і висловлювань заданих звуків, називання слів із вказаним звуком, визначення місця звука в слові (початок, середина, закінчення)), що досягається завдяки достатньо розвинутому мовному слуху й артикуляційному апарату. Готовність робити повний звуковий аналіз слова у переддень вступу до школи зафіксовано у 74% опитуваних дітей, що свідчить, насамперед, про пріоритетність розвитку фонематичного сприймання, звукового аналізу мовлення, виховання інтонаційно-звукової виразності та орфоепічної-правильності мовлення у дітей.

Отже, теоретичний аналіз та практичне вивчення проблем виховання звукової культури мовлення дітей старшого дошкільного віку свідчать про такі фонетичні та вікові особливості: завершення оволодіння вимовою здебільшого всіх звуків рідної мови, розвиток мовленнєвого слуху, артикуляційного апарату і мовного дихання. Потребує подальшого розвитку фонематичне сприймання дітей, здатність до звукового аналізу мовлення,

інтонаційно-звукове розрізнення, формування орфоепічно-правильного мовлення як необхідні елементи мовленнєвих умінь старших дошкільників у добуковарний період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева М. М., Яшина В.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников: Учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский цент «Академия», 1998. – 400 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: 2016. – 47с.
3. Колесникова Е. В. Развитие фонематического слуха у дошкольников / Е. В. Колесникова. – М.: Гном, 2000.
4. Швецова И. П. Формирование фонематического восприятия и звукового анализа у дошкольников. // Дошкольное воспитание. – 2007, №5.

УДК 373.2:001.895 (082)

Вакуленко А.В.,
ЗДО № 15 «Колосок»

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКА

Становлення України як демократичної держави, посилення її взаємодії з країнами Європи на всіх рівнях, інтеграція України в Європейський освітній простір дала змогу доповнити та удосконалити систему національної освіти України.

Із розвитком суспільства відбувається закономірне зміння політичних, економічних, полікультурних потреб суспільства і, як наслідок, постає актуальність впровадження інноваційних технологій у систему безперервної освіти України, починаючи з початкової ланки – дошкільної освіти.

Затвердження на законодавчому рівні Закону України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу»; Указу Президента України від 30.09.2010 р. «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні»; Концепції Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти до 2017 р.; резолюції І Всеукраїнського з'їзду педагогічних працівників дошкільної освіти України; Закону України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» стали значним кроком до досягнення стандартів навчання і виховання європейського суспільства.

Поступово відходячи від радянського взірця виховання якому було притаманне скептичне ставлення до індивідуальності та прагнення до самореалізації вихованця, на перший план виходить гуманізація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, застосування інноваційних технологій навчання і виховання з метою розвитку креативної, творчо мислячої особистості, що вміє знаходити рішення у нестандартних ситуаціях.

Проведення освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти містить у собі [1] :

- особистісно-орієнтований підхід до розвитку особистості дитини;
- демократизація та гуманізація педагогічного процесу;
- відповідність змісту, рівня й обсягу дошкільної освіти особливостям розвитку та стану здоров'я дитини дошкільного віку;

Пріоритетними інноваційними технологіями у зміні дидактичних та виховних завдань освітнього процесу України у закладах дошкільної освіти стали здобутки вітчизняних та зарубіжних педагогів.

Варто зазначити, що інноваційна діяльність у закладах дошкільної освіти є постійним явищем, тому доцільно виділити умовне розмежування інноваційних технологій на групи [2, С. 18]:

1. Системні інноваційні педагогічні технології:

- гуманно-особистісна педагогіка Василя Сухомлинського, розкриває поняття дитиноцентризму та наголошує на доцільності виховання та навчання в умовах наближених до природних можливостей дитини;
- «національний дитячий садок» Софії Русової має на меті поєднання розвитку дитини з її природженими задатками та можливостями приділяючи значну увагу вихованню національної самосвідомості і загальнолюдської моралі;
- технологія саморозвитку Марії Монтессорі є однією з найбільш апробованих, застосованих і осмислених педагогами сучасності. Феномен педагогіки М. Монтессорі полягає в її вірі у природу дитини, в її прагненні виключити будь-який авторитарний тиск на людину, яка формується, в її орієнтації на ідеал вільної, самостійної, активної особистості;
- технологія вільного розвитку (педагогіка Р. Штайнера «Вальдорфський дитячий садок») пропонує поступове оволодіння знаннями у гармонії із тілесно-душевним розвитком дитини матиме найкращий результат.

2. Модульні та локальні інноваційні педагогічні технології:

- технології раннього навчання (Програма М. Зайцева, Г. Домана, В. Ліщука, Б. Нікітіна);
- технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера («ТРВЗ»);
- особистісно орієнтована освіта «Крок за кроком»;
- музикотерапевтична технологія «Піснєзнайка».

3. Здоров'язбережувальні, оздоровчі та здоров'яформувальні технології:

- система природного оздоровлення Порфирія Іванова «Детка»;
- театр фізичного виховання й оздоровлення дітей Миколи Єфименка;
- освітньо-оздоровчі програми з валеології;
- психогімнастика;
- оздоровчі системи східних народів.

4. Авторські, альтернативні педагогічні технології:

- Методика використання схем-моделей у лексично - граматичній роботі Катерини Крутій;
- Технологія мовленнєво – творчого розвитку Н. Гавриш ;
- Методика розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників А. Богуш ;
- інтегрована особистісно орієнтована технологія Світлани Якименко;
- технологія психолого-педагогічного проектування (П 3) (програма «Радість розвитку») Тамари

Піроженко;

- природне виховання Лілії Блудової;
- школа ігровий майстерності Миколи Шутя.

Сучасні потреби суспільства, крім цілісної системи універсальних, життєвонеобхідних знань і практичних умінь, вимагають від дошкільників досвіду й самостійної діяльності.

Соціальний запит на самостійну, творчу, здорову, допитливу особистість виступає основоположним орієнтиром у структуруванні та змістовому наповненні сучасної дошкільної освіти і лише вміння використання та застосування на практиці інноваційних технологій у закладах дошкільної освіти матиме незаперечний результат - сформовану соціально зрілу, працелюбну, творчу особистість, здатну до свідомого суспільного вибору і збагачення інтелектуального, духовного, економічного, соціально-політичного і культурного потенціалу свого народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про дошкільну освіту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст. 6)
2. Формування інноваційного простору дошкільної освіти: наук.-метод. посіб. /упоряд. Н. В. Любченко, О. А. Прокопенко; А. С. Виноградова за ред. Є. Р. Чернишової /Ун -т менедж. освіти НАПН України. – К., 2012. – Ч. 1. – 112 с.
3. <https://studfiles.net/preview/5643763/page:1-6/>

УДК 373.2:001.895 (082)

Василенко Н.М.,

Костянтинівський дошкільний навчальний заклад
№ 6 «Червона шапочка»

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Суть досвіду – музичний розвиток дитини в аспекті фізичного має свою давню історію. Музика, що сприймається слуховим рецептором, впливає не лише на емоційне, але і на загальне фізичний стан людини, викликає реакції, пов'язані зі зміною кровообігу, дихання. Розвиток емоційної чуйності і музичного слуху допомагають активізувати розумову діяльність.

Новизна – система музично-оздоровчої робота з дітьми дошкільного віку, представлена музично-валеологічними заняттям.

Доступність – система музично-оздоровчої роботи може бути використана в освітньому процесі дошкільних закладів і установ додаткової освіти.

Результативність – зниження показників захворювання верхніх дихальних шляхів у дітей; підвищення показників фізичного розвитку і розвитку дихальної системи дітей. Поліпшення рухових навичок і якостей (пластичність, координація, орієнтування в просторі); вдосконалення вокальних навичок і умінь.

Останнім часом з'явилася потреба в технологіях, що зберігають здоров'я, в дошкільній освіті. Під цією складною назвою ховається система, яка дозволить в період навчання дитини в дошкільній установі не лише отримати потрібні знання, але і збереже і навіть зміцнить його здоров'я.

Головна мета технологій, що зберігають здоров'я – правильне, послідовне і гармонійне навчання дітей, без збитку для їх здоров'я.

Метою музично-валеологічного виховання в дошкільній освітній установі є: зміцнення психічного і фізичного здоров'я, розвиток музичних і творчих здібностей, формування потреби в здоровому образі життя. В результаті роботи над цією проблемою була створена система музично-оздоровчої роботи, що об'єднує традиційне музичне заняття з оздоровчими заходами.

Система музично-оздоровчої роботи спирається на використання на кожному музичному занятті таких здоров'язберігаючих технологій:

- Логоритміка;
- Валеологічні пісеньки-розпівки;
- Дихальна гімнастика;
- Артикуляційна гімнастика;
- Оздоровчі і фонопедичні вправи;
- Ігровий масаж;
- Пальцеві ігри;
- Мовленеві ігри;
- Психогімнастика;
- Музична терапія.

Логоритмічна ритміка – це система музично-рухових, мовнорухових і музично-мовних ігор і вправ, здійснюваних в цілях логопедичної корекції, рухової активності.

Мета: Виховання цілісної мовної і музично-рухової активності на музичному занятті.

Валеологічні пісеньки-розпівки.

З них починаються усі музичні заняття. Прості добрі тексти підіймають настрій, встановлюють позитивний сигнал для сприйняття навколишнього світу, поліпшують емоційний клімат на занятті, допомагають підготувати голос для співу.

Дихальна-гімнастика.

Дихальна гімнастика коригує порушення мовного дихання, допомагає виробити діафрагмальне дихання, а також тривалість, силу і правильний розподіл видиху.

Вона дає можливість зарядитися бадьорістю і життєрадісністю, зберегти високу працездатність.

Артикуляційна гімнастика.

Основна частина артикуляційної гімнастики – вироблення якісних, повноцінних рухів органів артикуляції, підготовка до правильного вимовлення фонем. Вправи сприяють тренуванню м'язів мовного апарату, орієнтуванню в просторі, учать імітації рухів тварин.

Оздоровчі і фонопедичні вправи.

Проводяться для зміцнення крихких голосових зв'язок дітей, підготовки їх до співу, профілактики захворювань верхніх дихальних шляхів. У роботі використовуються оздоровчі вправи для горла, ігри із звуком.

Ігровий масаж.

Виконання масажних маніпуляцій розширює капіляри шкіри, покращуючи циркуляцію крові і лімфи, активно впливає на обмінні процеси організму, тонізує центральну нервову систему. Використання ігрового масажу підвищує захисні властивості верхніх дихальних шляхів і усього організму, нормалізує вегетосудинний тонус, діяльність вестибулярного апарату і ендокринних залоз. Частота захворювань – знижується.

Пальчикова гімнастика. Пальчикові ігри.

Кінчики пальців – є другий головний мозок. Систематичні вправи по тренуванню рухів пальців разом із стимулюючим впливом на розвиток мови є потужним засобом підвищення працездатності головного мозку. Формування словесної мови дитини починається, коли рухи пальців рук досягають достатньої точності. На музичному занятті пальчикові ігри проводяться найчастіше під музику - як попівки, пісеньки, супроводжуються показом ілюстрацій. Ігри дозволяють розминати, масажувати пальчики і долоньки, сприятливо впливаючи на усі внутрішні органи.

Мовленеві ігри.

Дозволяють дітям зміцнити голосовий апарат і опанувати усі виразні засоби музики. Мовне музичення потрібне, оскільки музичний слух розвивається в тісному зв'язку із слухом мовленевим. До звучання додаються музичні інструменти, звучні жести, рух, сонорні і колористичні засоби. Крім того, формування мови у людини йде за учас-тю жестів, які можуть супроводжувати, прикрашати і навіть замінювати слова. Пластика вносить в мовленеве музикування пантомімічні і театральні можливості.

Ритмопластика.

Музично-ритмічні рухи є синтетичним видом діяльності, отже, будь-яка програма, ґрунтована на рухах під музику, розвиватиме і музичний слух, і рухові здібності, а також ті психічні процеси, які лежать в їх основі. Танці, ритмічні рухи - фізіологічна потреба дитячого організму, що розвивається. Вони мобілізують фізичні

сили, виробляють грацію, координацію рухів, музичність, зміцнюють і розвивають м'язи, покращують дихання, активно впливають на кровообіг, сприяють виробленню багатьох речовин, необхідних дитячому організму.

Музикотерапія.

Слухання правильно підбраної музики підвищує імунітет дітей, знімає напругу і дратівливість, головний і м'язовий біль, відновлює спокійне дихання.

Висновок:

Валеологічні знання привчають дитину піклуватися про своє здоров'я, жити в гармонії з самим собою, зі своєю сім'єю і навколишнім світом.

УДК 373.2.016:82

Гавриш Н.В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З ЛІТЕРАТУРНИМ ТЕКСТОМ У ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Актуальність проблеми оновлення методів роботи з літературними творами зумовлюється, з одного боку, місцем і роллю художнього слова як ключового засобу виховання, навчання й освіти дітей, з іншого, – негативною тенденцією до зменшення місця книги й художнього слова в цілому в житті сучасної дитини.

Виховна та художня цінність літературного мистецтва обумовлена специфікою засобів втілення в ньому художнього образу як спресованої типовості узагальнених життєвих явищ, створення художньої моделі реального світу.

На важливість заохочення дітей до художньої літератури як мистецтва слова вказували педагоги, психологи, психолінгвісти (Л. Айдарова, Х. Барна, А. Богуш, Л. Виготський, О. Запорожець, В. Зеньковський, Н. Карпінська, І. Кіндрат, Ф. Сохін, Л. Таллер, Є. Тихеева, О. Ушакова, К. Ушинський, Л. Фесюкова, Є. Фльоріна, О. Шахнарович та ін.), підкреслюючи неперевершене значення літератури у формуванні світогляду дошкільника, розвитку мислення й уяви, збагачення емоційної сфери, сприйняття дивовижних зразків рідної мови. Вчені зауважують на особливості сприймання дітьми змісту й форми літературних творів різних жанрів, в якому дитина проходить довгий шлях від наївної участі в зображуваних подіях до більш складних форм естетичного сприймання. Специфіку сприйняття літературних текстів автори пояснювали передусім конкретністю мислення, невеликим життєвим досвідом, безпосереднім ставленням до дійсності.

Ключовою для усвідомлення необхідності удосконалення змісту й способів роботи з літературним твором (у широкому розумінні цього поняття) є думка, що він акумулює в собі надзвичайні розвивальні й виховні можливості мистецтва, педагогіки і психології, які можуть бути реалізовані лише за умови готовності дитини до його сприйняття, прийняття й активного творчого **со-діяння** з героями твору чи в середовищі, відображеному в ньому. Отже, адекватний виховний та розвивальний вплив літературного мистецтва стає можливим за умови забезпечення активного сприйняття твору, максимально повного емоційного переживання й проживання подій, взаємин, почуттів, про які в ньому йдеться, заснованих на його розумінні.

Мету статті вбачаємо в представленні оптимальної технології роботи з літературними текстами в закладах дошкільної освіти. Послугуючись терміном «літературні твори», ми в жодному разі не намагаємося мінімізувати значення й місце творів усної народної творчості в освітній роботі з дошкільниками.

Літературні твори можуть сприйматися дітьми по-різному: як джерело інформації, забава, інтелектуальне завдання, витвір мистецтва, повчальна соціальна ситуація, моральне правило, виконання якого є обов'язковим для всіх, ігровий сюжет, джерело й стимул до творчості. В освітньому середовищі дошкільного закладу здавна існували й існують і тепер різноманітні форми організованого й неорганізованого ознайомлення дітей з літературою. Найпоширенішими формами в ознайомленні дошкільників з літературними й фольклорними творами в дошкільному закладі традиційно були і залишаються заняття з художнього читання й розповідання чи заучування віршів напам'ять з обговоренням і відтворенням змісту. Як правило, основна увага приділялась засвоєнню дітьми змісту твору, усвідомленню головної його ідеї, увиразненню мовлення засобами словесної образності за допомогою численних лексико-граматичних вправ та запитань (Н. Карпінська, О. Ушакова) [7, с.3]. У роботі з казковими творами найпоширенішими є різноманітні інсценізації, драматизації і для посилення унаочненого сприйняття твору (в молодших групах розповідання казки, як правило, супроводжувалося показом фланелеграфу, настільного, іграшкового чи пальчикового театру), чи закріплення сюжету через його відтворення в інсценізованих діалогах, іграх-драматизаціях за сюжетом літературних творів (А. Віноградова, Н. Карпінська, В. Захарченко, Ю. Косенко). Малі форми ігрового фольклору традиційно використовувалися у групах раннього віку та як засіб удосконалення артикуляційних умінь, у роботі над дикцією в середньому та старшому віці (О. Амазьєва, О. Трифонова).

Організацією сучасного освітнього процесу передбачено зменшення кількості загальногрупових занять на користь урізноманітнення форм організації навчально-розвивальної роботи, зокрема, збільшення малих

форм. Звична практика спеціальної організації заняття з ознайомлення з художньою літературою за таких умов має змінитися на більш мобільні, різноманітні способи презентування, осмислення й проживання дітьми літературних творів. Передусім йдеться про нагальну потребу в розробці технологій планування й проведення занять інтегрованого типу на основі чи із застосуванням літературних творів, адже кожен з цих підходів має свою специфіку. Відчувається також потреба в урізноманітненні способів ознайомлення дітей з художнім словом поза межами занять. Причому йдеться не лише про внесення окремих змін в методику проведення занять за літературними текстами. Вбачаємо необхідним оновлення, як репертуару літературних творів для дошкільнят, так і самих способів проведення відповідних занять. Залежно від окресленої мети, конкретно визначеного завдання, доцільно добирати відповідні методи роботи з текстом. Насмілимося стверджувати, що застосування єдиної методики ознайомлення з літературними творами (без урахування жанрових особливостей текстів, їх змістової, ідейної спрямованості, націленості дітей на ті чи інші аспекти їхньої діяльносної взаємодії) не дає можливості повноцінно використовувати потужний виховний вплив художніх творів в різних напрямках такої роботи (інтелектуального, мовленнєвого, соціального, особистісного розвитку), здійснювати літературознавчу пропедевтику. Вважаємо, що в кожному випадку для забезпечення максимального педагогічного впливу слід вибудовувати специфічну партитуру заняття, добирати доцільні методи й прийоми роботи з текстом. Не зупиняючись на найпоширеніших підходах до подання дошкільникам літературного тексту як мистецтва слова, визначимо інші можливості щодо використання літературних і фольклорних творів в інтегрованому просторі дошкільного закладу.

Пропонуємо декілька ліній використання літературних творів як основи для побудови освітньої роботи з дітьми. Перша з них – коли текст виступає як соціальна ситуація, засвоєння якої допомагає дітям усвідомити певне соціальне моральне правило, соціальний закон, сутність якого відбито в літературному тексті, а не просто запам'ятати сюжетну лінію твору. Зауважимо, що впливовість художнього твору значною мірою залежить від осмисленого попереднього прочитання вихователем цього твору, виокремлення ним ключової чи ключових ліній, за якими можна змоделювати заняття.

Якщо представити дітям літературний твір як проблемно-пізнавальне поле чи інтелектуальне завдання, алгоритм педагогічних дій має спрямовуватися на розгортання на очах дітей «кухні» мисленнєвого процесу, в який самі діти за допомогою та за участю вихователя виявляються втягнутими (на відміну від більш поширеного способу обміну пізнавальною інформацією, яку діти сприйняли на віру). Зазначимо, що залежно від тексту, його місця в проблемно-пізнавальному полі заняття, така робота може охоплювати невеличкий фрагмент заняття, або утворити стрижень, змістовий скелет всього заняття. У першому випадку доцільно використовувати описові чи метафоричні загадки або проблематизовані віршовані тексти. Для аналогічної фрагментарної роботи на заняттях можна також використовувати проблематизовані вірші або короткі оповідання, тобто такі тексти, в яких легко виявити певні невідповідності, таємниці. Реалізація пізнавально-навчального підходу до використання літературних текстів може також відбуватись у вигляді цілісного заняття інтегрованого типу, побудованого на основі літературного тексту, що дає змогу повною мірою використати текстові пізнавально-розвивальні можливості.

Літературний текст можна успішно використовувати як стимульний матеріал для дитячої творчості, передусім словесної, розвитку творчих здібностей, що є найкоротшим шляхом, за словами Василя Сухомлинського, до душі вихованця [4, с. 68].

Відзначаючи надзвичайну роль літературного мистецтва у збагаченні емоційно-чуттєвого досвіду, загалом психічного життя дитини, яке під впливом художнього слова стає різноманітнішим та витонченішим, у стимулюванні її творчих проявів, науковці пов'язують це зі здатністю дітей дошкільного віку до емоційного сприйняття літературних творів, намаганням «примірювати» до себе різні за характером образи, типи, умінням прийняти їх позицію у проживанні різних ситуацій, відчуттям переживання літературних героїв (Л. Березовська, Є. Жарський, О. Запорожець, О. Никіфорова, О. Ушакова). Останнім часом домінуючою стала ідея щодо доцільності забезпечення синтезуючого впливу різних видів мистецтв у художньо-естетичному вихованні малюків (Є. Белкіна, А. Богущ, Н. Георгян, О. Дронова, С. Макаренко, О. Половіна, О. Саприкіна, А. Шевчук та ін.) за провідною роллю художнього слова. У різних видах художньо-мовленнєвої творчості художнє слово виступає стрижнем, навколо якого чи за допомогою якого створюються різноманітні яскраві образи, втілені засобами зображувальної діяльності, музики, танцювально-ритмічних рухів, театралізованої гри тощо. Важливо допомогти дітям відчуті різні нюанси зображеного образу, сприйняти й усвідомити вжиті автором способи створення образу та знайти власні способи його втілення, відбиття через різні види художньої діяльності. Алгоритм застосування літературного тексту в художньо-мовленнєвій діяльності залежить, як від самого тексту, так і від домінуючої лінії заняття.

Літературні тексти незамінні як один з найкращих засобів створення, а потім і збереження в групі комфортного психологічного клімату, адже природний гумор, вміння розуміти й продукувати смішне – одна з найкращих рис українського народу. Жартівливі вірші, вірші-забавки допомагають розвивати виразність, точність, влучність мовлення дітей, а також сприяють формуванню поетичного смаку, виховують інтерес до краси українського художнього слова. Художньо-образна поетична форма цих віршів спонукає дітей до усвідомлення інтелектуального, логічного завдання через осмислення значення мовних образів. Але завдяки жартівливій, цікавій ситуації діти сприймають їх залюбки, весело, як гру. Гумористичні фрагменти, підкріплені жартівливими текстами, є чудовим доповненням до будь-яких занять, вносять позитив у побуту

моменти, підносять настрій будь-коли, роблять привабливішими дитячі розваги. Вони є пропедевтикою сприймання та усвідомлення народної сміхової культури.

Використання жартівливих текстів потребує створення доброзичливої, невимушеної атмосфери, підтримки доброго настрою дітей, демонстрування їм багатих можливостей культурного прояву веселого настрою, зацікавлення логічними завданнями, заохочення до активної розмови. На жаль, у теорії та практиці дошкільної освіти аспект використання творів народної сміхової культури як засобу педагогічного впливу майже недосліджений та методично мало розроблений, хоч актуальність його не викликає сумніву.

Резюмуючи зазначене, зауважимо, що успішна гуманізація та гуманітаризація сучасної освіти в усіх її ланках неможлива без застосування мистецтва слова. Водночас зменшення ролі книги в житті сучасної родини, а й відповідно дитини, втрата ціннісного ставлення до книги як джерела знання, духовного й душевного зростання, – все це об'єктивні ознаки сучасного суспільства. Застосування застарілих форм роботи з літературними текстами, невідповідність їх добору інтересам і потребам сучасних дітей і молоді лише загострює означену проблему, мінімізує можливості її позитивного розв'язання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості. У двох книгах. – К.: Либідь, 2003. – Ч. 1. – С. 160 – 196. 2. Макаренко С. І. Формування естетичної логосфери дошкільнят в образотвірчій діяльності / С. І. Макаренко // Дошк. виховання. – 2010. – № 4. – С. 8 – 12. 3. Выготский Л.С. Психология искусства. – М.: Педагогика, 1987. – С. 186 – 251. 4. Мелик-Пашаев А.А. Педагогика искусства и творческие способности. – М.: Знание, 1981. – 96 с. 6. Ушакова О. С. Знакомим дошкольников с литературой: конспекты занятий / О. С. Ушакова, Н. В. Гавриш. – М.: ТЦ «Сфера», 2015. – 224 с.

УДК 373.291

Гагаріна Н.П.,
Комунальний заклад
«Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ КАРТИ ТА КОРЕКТУРНІ ТАБЛИЦІ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що «традиційна освіта», орієнтована на передачу знань, умінь і навичок, не задовольняє потреби молодого покоління. Саме тому, проблема інноваційних методів навчання і виховання являється найбільш актуальною у сьогоденні. Причинами нововведень, тобто інновацій, у дошкільній ланці освіти є необхідність вести активний пошук шляхів розв'язання проблем, наявних у дошкільній освіті; бажання не зупинятися на досягнутому; прагнення педагогічних колективів підвищити якість освітніх послуг, урізноманітнити їх, задовольняючи зростаючі запити батьків.

Одним із пріоритетних напрямів навчально-мовленнєвої діяльності дошкільного навчального закладу є формування у дітей зв'язного мовлення, вміння самостійно складати різного типу розповіді. Такими дослідженнями займаються А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, О. І. Білан. Досягнення творчого рівня розвитку особистості можна вважати найвищим результатом будь-якої педагогічної технології. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти та викликами Нової української школи актуалізуються питання інтегрованої освіти дошкільників як такої, що формує цілісну картину світу та відповідає особливостям сприйняття дитиною себе та довкілля. У свою чергу, інтелектуальна карта як процес та результат пізнавальної діяльності відображає інтегровані зв'язки ключового поняття, дає змогу вибудувати логіку вивчення певної теми, реально інтегруючи зміст освіти. Отже, чітко видно інтеграцію завдань з розвитку мовлення, спостережливості, мислення, уяви.

Крутії К. Л. пропонує розглядати інтеграцію як природний динамічний процес, що охоплює взаємопроникнення та взаємозв'язок елементів, розділів та освітніх напрямів на основі системного і всебічного розкриття процесів та явищ, спрямованих на забезпечення цілісності знань і вмінь.

В основу сучасного соціокультурного простору освіти покладено такі характеристики, як інноваційність та інтегративність. Актуалізація питання готовності педагогів до інноваційної діяльності потребує постійного творчого зростання та самовдосконалення кожного педагога на основі розуміння ролі особистості в навчанні, яка реально має стати суб'єктом пізнання, навчання, освоєння досягнень культури людства. Це є умовою ефективності сучасного освітнього процесу, спрямованого на забезпечення умов для формування особистості шляхом привласнення здобутків національної та загальнолюдської культури, – на думку І. Р. Кіндрат.

Здійснення освітнього процесу за «старими» методами не призводить до бажаних результатів. Отже виникла потреба спробувати методи та інструментальні прийоми створення інтелектуальних карт, схем, коректурних таблиць, ТРВЗ, асоціативних павутинок.

Метою дослідження є аналіз та характеристика особливостей впровадження сучасних інноваційних технологій.

Кожній людині має бути доступна творчість найвищого рівня. Вона здатна пізнавати радість відкриття й знаходити собі застосування в різних сферах діяльності. Вивчаючи дослідження сучасних науковців (О. Митник, І. Стеценко) видно, що ними зацентована увага на те, як плекати особистість нового типу, готову впевнено реагувати на виклики сучасного життя. Дошкільник-дітя – це особистість, яка вміє розмірковувати, планувати свої дії на кілька кроків уперед, доводити власну думку, створювати інтелектуальні продукти (казки, вірші, загадки, конструкції, умови задач тощо). І, дійсно, щоб виховати таку особистість маємо розвивати в дитини логічне мислення, чітке доказове мовлення, навчити її здійснювати розумові дії (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення), знаходити аналогії, класифікувати та систематизувати поняття і факти. Для цього слід застосовувати відповідні методи, прийоми, технології, інтегрований підхід.

В ракурсі обґрунтування концепції інтеграції змісту дошкільної освіти, К. Л. Крутий зосереджує свою увагу на інтегрованому навчанні. Отже, інтегроване навчання дітей дошкільного віку – це процес, побудований на посиленні взаємозв'язків усіх його компонентів (змісту освітніх напрямів, що відображає тією чи іншою мірою цілісну картину Всесвіту в його природних взаємозв'язках та взаємозалежностях), і спрямований на розвиток та виховання особистості дитини за допомогою знань, умінь і навичок.

Як показує життєва практика, дошкільникам посильні прийоми винахідництва, методи психологічної активізації творчого процесу, за допомогою яких, заняття – це пошук, проблеми, знахідки, винаходи, ланцюжки питань. Стають на допомогу коректурні таблиці. Це інформаційно-ігрове поле, заповнене предметними картинками та сприяє унаочненню процесу встановлення причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами та явищами дійсності тощо.

Очевидним є те, що для розвитку творчості в будь-яких видах художньої діяльності дітям необхідно одержати різноманітні враження про навколишнє життя, природу, познайомитися з творами мистецтва (образотворчого, музичного, літературного, архітектури, народного мистецтва), придбати певні знання про предмети і явища, опанувати навички і вміння, освоїти способи діяльності; необхідним є освоєння дітьми багатого художнього досвіду як на заняттях, так і в повсякденному житті (на прогулянках, у різноманітних іграх, при знайомстві з творами мистецтва). Методикою навчання дітей розповідання за займалися А. М. Бородич, Е. П. Короткова, Є. І. Тихєєва, із сучасних науковців звертаємось до праць Н. В. Гавриш, А. М. Богуш, Л. Шелестової та ін.

Під час розгляду даного питання важливим є врахування того аспекту які характеристика має сучасне покоління – «покоління Z»!

Отже, науковцями акцентована увага на тому, що перехід людства з постіндустріальної на інформаційну фазу розвитку вимагає від нас негайних корінних змін у підході до освіти, передачі досвіду та культурних кодів. ЮНЕСКО ввела термін «реверсивне наставництво». Йдеться не тільки про те, що молодше покоління навчає старше. При такій формі взаємодії обидві сторони змушені виходити з зони комфорту та думати, працювати і навчатися по-новому. При цьому толерантно сприймаючи вікові та комунікативні особливості один одного. Тож покоління Z – це діти, народжені в цифрову епоху. Вони дуже волелюбні, бажають отримувати драйв від усього, чим вони займаються, мають природну допитливість та дослідницький хист. «Цифрове покоління» акумулює багато знань, готове багато пізнавати й робити, але готове і ділитися цим. Водночас, у них зовсім немає проблем з субординацією поколінь – їх не турбує, що ви іншого віку, соціального статусу, наскільки ви популярні. Вони абсолютно на рівних спілкуються з вами – розкомплексовані, дуже рухливі, люблять свободу і незалежність. Вони вже зараз демонструють можливості «кліпового» мислення, справляючись з величезним потоком інформації, мають швидкий відгук і неможливість концентрації на одній справі. Звичайно, всі ці вагомні аспекти впливають на освітній процес в сучасному закладі дошкільної освіти.

Діти п'яти років мають значний досвід, багатий словник, вміють описувати предмети, іграшки, встановлювати прості причинні зв'язки між предметами та явищами. Від них треба вимагати вміння не тільки розповідати за змістом репродукції, складати описову та сюжетну розповідь, а й виходити за межі зображеного художником, пов'язувати зміст картини зі своїм досвідом. Для цього педагог ставить евристичні запитання (чому? як? для чого? чим?), які наштовхують на певну думку, спонукають до глибшого дослідження певного об'єкта чи явища, порівняння та аналізу фактів. В останні роки намітилася прогресивна тенденція в практиці роботи дошкільних установ до перегляду педагогічних цінностей і пріоритетів, важливе місце серед яких стали займати завдання виховання творчої особистості, розвитку здібностей і формування головної з них – життєздатності. Вона складається з умінь оцінити, проаналізувати будь-яку ситуацію й знайти способи вирішення проблем, що виникають. Для цих умінь недостатньо готових знань, отриманих стандартним шляхом.

Життєздатність багато в чому забезпечується компетентністю людини, її здатністю нестандартно мислити, бадьорістю й жвавістю духу. Формуванню цих найцінніших накопичень сприяє інтеграція змісту дошкільної освіти та застосування інтерактивних форм проведення.

Як наслідок:

- самовираження, самоствердження особистості;
- випередження (знання, які є, дозволяють рухатися далі, розвиватися);
- народження чистих емоцій, зняття затисків, відхід від догм, штампів, стереотипів; введення різних аналізаторів, а також розвиток всіх психічних процесів - уваги, пам'яті, волі, уяви, спостережливості.

При складанні занять важливим є врахування принципів доступності і послідовності у викладені матеріалу, сезонність, використання емоційного компонента. Заняття проходить у ритмічній зміні діяльності: «Діалог – гра – робота = захват + захоплення + задоволення!». Важливим є створення проблемного характеру кожного заняття. Вихователь має спрямовувати дітей на «відкриття» нової інформації, розгляд проблеми під різними кутами зору та пошук оригінальних шляхів її розв'язання при цьому спиратись на життєвий досвід вихованців. Результативність такої діяльності досягнута буде тільки у співпраці різних категорій педагогічних працівників дошкільних закладів та батьків вихованців.

Сумісні заняття з батьками сприяють взаємодії й співпраці батьків із дитячим садком виходячи зі спільних інтересів щодо розвитку власної дитини. Батьки з цікавістю опановують прийоми винахідництва, нові підходами в подачі матеріалу дитині. Звичайно, з однієї сторони, проводити подібні заняття складно, адже вони повинні бути відкритими, але, з іншого боку, простіше, тому що залучається величезний інтелектуальний і творчий потенціал батьків. У співпраці з батьками результативність інноваційних технологій полягає в навчанні дітей дошкільного віку висловлювати відношення до власних вчинків та вчинків інших, використовуючи альтернативні шляхи пошуку інформації, сприймати їх зв'язок з реальними життєвими ситуаціями.

Отже, застосування інтелектуальних карт та коректурних таблиць є ефективним способом формування системності знань на основі інтеграції змісту дошкільної освіти.

УДК 373.2:001.895 (082)

Гусєва Н.Г.,
дошкільний навчальний заклад № 34 «Вуглик»

ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ МОТИВАЦІЇ ДО ДІЙ І МОДЕЛЕЙ ПОВЕДІНКИ, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛИЙ СТИЛЬ ЖИТТЯ

Дитина може навчити дорослого трьом речам: радіти без усякої причини, завжди знаходити собі заняття й наполягати на своєму. П. Коельйо

Актуальність досвіду

Світ на порозі нових перетворень. Яким він буде - багато в чому залежить від нас і від тих основ, які ми закладемо в свідомість дітей – майбутніх творців нового життя. Від цих основ буде залежати весь духовний і матеріальний добробут держави і суспільства.

Особливості впровадження в освітній процес дошкільного закладу ідей сталого розвитку зумовлені специфікою розвитку дошкільників, однак принципи освіти для сталого розвитку є загальними для дітей різного віку. І головний принцип полягає в тому, щоб сформувати у сучасного покоління дітей уявлення про необхідність скеровувати розвиток суспільства в потрібному руслі, прагнути до гармонійного, стабільного й безпечного життя сьогодні і в майбутньому.

Сталий (стійкий) розвиток – це стабільний, спрямований, збалансований розвиток економічної, соціальної сфер при раціональному використанні екологічних ресурсів.

Мета та завдання досвіду

Мета:

- Формувати у дошкільників мотивації до дій і моделей поведінки, орієнтованих на сталий стиль життя.
- Сприяти формуванню мислення, орієнтованого на стале майбутнє та відповідні смисложиттєві цінності і пріоритети.

Завдання:

- Створювати умови для формування у дітей початкових уявлень про дії та поведінку, що орієнтовані на сталий розвиток;
- забезпечити усвідомлення дошкільниками необхідності збереження ресурсів землі та особистої відповідальності за майбутнє: власне, всього суспільства і природи;
- розвивати у дітей звички і моделі поведінки, що відповідають сталому розвитку і бажання діяти у цьому напрямі.

Форми організації роботи з дітьми

Пріоритетними формами роботи в процесі організованої освітньо-розвивальної діяльності є:

- ✓ інтегровані заняття,
- ✓ тематичні дні,
- ✓ сюжетно-рольові ігри,
- ✓ ділові ігри,
- ✓ ігри імпровізації,
- ✓ продуктивна діяльність,
- ✓ різні види праці,
- ✓ драматизації казок,

- ✓ екскурсії,
- ✓ дослідження,
- ✓ акції.

Розробила «Перспективний тематичний план занять з освіти для сталого розвитку на II півріччя». У плані подано назви всіх тем та підтем, які складають їх зміст за темами: «Здоров'я», «Економіка», «Флора і фауна».

Структура розвивального середовища

Насичене та раціонально облаштоване предметно-ігрове та природне розвивальне середовище є місцем для ігор дітей, спонуканням до певних самостійних занять. Приваблюють дітей, підказують їм творчі задуми, допомагають елементарно зорієнтуватись у ситуації вибору і викликають прагнення до змістовної зайнятості такі елементи предметно-ігрового середовища.

- Екологічна бібліотека.
- Острівці спілкування.
- Економічна ігровотка.

Сценарій проживання тематичного дня

Кульмінацією першої половини дня є спеціально організоване інтегроване заняття, що поєднує кілька освітніх ліній з пріоритетом однієї з них. Особливо дітям подобається спілкуватись в процесі самодослідження, де вони відповідають на питання, які пояснюють моделі поведінки.

Тематичні акції

Особлива роль належить природоохоронним акціям, в яких беруть участь як дорослі, так і діти. Тематика їх різноманітна, але завжди збігається з яскравими подіями сезонів. Наприклад «Природа потребує допомоги», «Збережемо первоцвіти», «Пташина їдальня».

Співпраця з батьками

Роботу і спілкування з батьками розумію, як процес співпраці, формування єдиних інтересів і потреб між дитячим садком і сім'єю, єдиних ліній і наступності в сім'ї та дошкільному закладі. У роботі з батьками використовуємо різні форми роботи, такі як:

традиційні форми роботи з батьками:

- батьківські куточки
- екологічні газети для батьків
- Дні відкритих дверей;
- Консультації;
- відкриті покази;
- Батьківські збори тощо

нетрадиційні форми роботи з батьками:

- Ділові ігри, тренінги
- Домашні завдання
- Анкетування, тестування
- Круглі столи
- Екскурсії в природу
- Спільна праця, «трудові десанти»

Як результат у дошкільнят з'явилося бажання спілкуватися з природою і висловлювати свої враження через різні види діяльності; сформовано усвідомлене ставлення до природних явищ і об'єктів; діти отримали практичні знання з охорони природи; розвиваються мовні навички дітей; діти вчать експериментувати, аналізувати, робити висновки.

Отже, ідея сталого розвитку в освіті – об'єктивна вимога часу, оскільки зумовлює майбутнє будь якої країни і може відігравати важливу роль у визначенні пріоритетів, стратегії соціально-економічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р. наук.; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низовська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Помінанська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю..
2. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. – К.: ТОВ «Українська академія дитинства», 2017. – 80с.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богінч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.] наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Гринченка. – К.: Київ ун-т ім. Б. Гринченка, 2016. – 304с.
4. Дошкільнятам - освіта для сталого розвитку : навч.-метод. посіб. для дошкільнят навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. – Д.: «ЛПРА», 2014. – 120с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ДНЗ

Створення творчого простору занять, націлених на формування творчо спрямованої особистості з урахуванням її компонентної структури передбачає зміну традиційної моделі побудови заняття на інноваційну з визнанням пріоритету цінностей особистісного розвитку над знаннявим компонентом.

Основним завдання інноваційних технологій формування творчої особистості дошкільника для вихователів став розвиток здатності до фантазії, креативності, нестандартності мислення. Метою стало виховання творчої особистості, підготовленої до прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, розкриття творчого потенціалу дитини в процесі навчання та соціалізації. Вихователі допомагають своїм вихованцям зрозуміти проблеми, підводять їх до розуміння суті завдань, максимально конкретизують завдання, звужують його до рамок звичайного протиріччя, тоді рішення буде знайдене набагато швидше.

Кінцевим результатом роботи є:

- дошкільник має явлення про роль пізнавальної активності у власному розвитку, цікавиться особливостями свого сприймання, пам'яті, уяви, уваги, мислення;
- здійснює елементарні розумові процеси (аналізує, порівнює, синтезує, узагальнює). Володіє початковими формами дослідництва, експериментування, винахідництва, формулює запитальні речення, робить спроби самостійно дошукатися відповідей;
- вміє вивчати навколишній світ, радіє відкриттям;
- застосовує набутий творчий досвід в іграх, повсякденному житті і на святах;
- виявляє сприйнятливість, допитливість, уважність, спостережливість, відрізняє головне від другорядного, володіє елементарними формами критичного мислення, творчої уяви, пам'яті;
- може скласти елементарну прогностичну оцінку майбутнього результату, обґрунтувати її. Підтримує загальну для всіх мету діяльності; узгоджує власні задуми, дії зі спільною метою та бажаннями партнерів; обмінюється з ними інформацію; розподіляє та координує дії учасників;
- вміє самостійно поставити перед собою близьку мету, спланувати дії;
- вміє розв'язувати і проявляти гнучкість у розв'язуванні проблемних і конфліктних ситуацій;
- вміє виявляти ініціативу, естетичне ставлення, власну пошукову зацікавленість під час образотворення. Прагне привернути увагу до результатів власної образотворчої діяльності самобутністю, оригінальністю, неповторністю;
- вміє захищати власну думку; в разі потреби звертається по допомогу до товариша та пропонує йому свою;
- справляється з власними емоціями, спокійно діє.

Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає.

Педагоги-практики розробляють авторські технології, які поєднують у різних варіантах елементи апробованих технологій. Як правило, всі вони зорієнтовані на реалізацію змісту і досягнення мети різнорівневого і різнопрофільного навчання. Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії, концепції.

На основі однієї теорії навчання можуть вибудовуватися різні технології. Так, асоціативно-рефлекторна психологічна теорія породила варіантні технології навчання, які по-різному поєднують слово і наочність. Теорія проблемного навчання покладена в основу технологій, що розвивають творчі здібності, пізнавальну активність, інтерес, самостійність особистості. Водночас побудова на одній теорії, концепції кількох технологій навчання не є свідченням їх ідентичності. Вони завжди будуть відрізнятися за кількісними і якісними параметрами. У зв'язку з цим важливо мати цілісну систему засобів опису педагогічних технологій, враховуючи, що кожна з них містить концептуальний, змістовий та процесуальний аспекти.

Підвищення якості навчально-виховного процесу шляхом упровадження інноваційних технологій на засадах компетентнісного підходу до навчання та виховання дітей передбачає реалізацію гуманно-особистісного підходу до дитини; використання в навчально-виховному процесі інноваційних технологій, ефективного педагогічного досвіду; створення комфортних умов для забезпечення фізичного, психічного та духовного здоров'я дітей.

Пісочна терапія та сольова анімація. На сьогодні дуже популярним став метод sandplay, що з англійської дослівно означає «пісочна гра». Завдяки цьому методу діти вчаться будувати з піску і невеличких фігурок свій

індивідуальний і неповторний світ у мініатюрі. Граючись, вони відтворюють на піску те, що спонтанно виникає в їх свідомості.

Ігри з піском є ефективним засобом всебічного розвитку дітей у цілому і творчих здібностей зокрема, вони надали дітям змогу відчувати себе впевненими і вмілими. Діти створюють щось нове, не бояться ламати стереотипи, змінювали його. У пісочниці педагоги створювали оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу дитини, активізували просторову уяву, образно – логічне мислення, тренували дрібну моторику рук. В процесі колективних ігор, діти усвідомлювали морально – етичні норми, формували гармонійний образ світу.

На думку педагога Л.М. Шульги, малювання – благодатна діяльність для виховання почуттів. Передусім тому, що майже всі діти люблять малювати. А ще тому, що це продуктивна діяльність, яка дає дитині змогу відтворити на аркуші паперу світ своїх почуттів і думок. Ось чому головним завданням організації зображувальної діяльності Л.М. Шульга вважає виховання естетичних почуттів, розвиток творчих здібностей, а допоміжним - навчання технічних прийомів.

Необхідною умовою успіху є творча атмосфера на занятті. Саме тому бесіди під час занять відбуваються у вільній формі. Висловлюються всі, хто бажає. Дошкільнята повинні впевнитись, що «неправильних» фантазій не буває, дорослий повинен зрозуміти і прийняти кожен знахідку дитини, кожне її відкриття.

Кожен творчий педагог завжди шукає форми організації навчального процесу, які є ефективними саме для тих дітей, з якими він працює на даний момент. Безумовно, цей пошук сприяє розробці, апробації та впровадженню, в практику роботи інноваційних технологій, які, на мій погляд, і є гвинтиками в досить складному механізмі, який носить назву «освітній процес».

УДК 373.2

Ежкова Н. С.,
ФГБОУ ВО «Тульский государственный педагогический
университет им. Л. Н. Толстого»

ПРИБОЩЕНИЕ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ К СОЦИОКУЛЬТУРНЫМ ЦЕННОСТЯМ: ТЕОРЕТИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.

Одной из важнейших задач дошкольного образования сегодня является приобщение детей к социокультурным ценностям. Выступая ключевыми основаниями жизни человека, социокультурные ценности раскрывают главные стороны общественных отношений, дают возможность актуализировать способы поведения в ситуации выбора, направляют оценочные действия, суждения ребёнка. Успешная реализация этого направления обогащает детей яркими, незабываемыми образами, питающими их духовное и нравственно-этическое развитие, возможность самостоятельной творческой самореализации в разных видах деятельности, привнести в жизнь ребенка неповторимое, самобытное видение окружающего мира и отношения к нему. Можно выделить различные ракурсы научного анализа проблемы приобщения дошкольников к социокультурным ценностям:

- репродуктивный характер постижения мира культуры через восприятие информации, выполнение заданий, следование инструкции педагога и др.;
- постижение ценностно-ориентированного содержания образования в процессе ознакомления с разными видами искусства и погружения детей в активную творческую деятельность;
- овладение современной игровой культурой посредством внесения в контекст игры вариативного социокультурного начала и др.

Дошкольный возраст относится к начальному периоду освоения ценностей. На этом возрастном этапе дети стремятся к признанию себя среди других людей, они открыты для познания мира, ярко прослеживается произвольность всех познавательных процессов: восприятия, мышления, воображения, памяти. Дети могут продумывать, контролировать и оценивать способы действий, поведения, эмоционально откликаться на события, проявлять сочувствие и сопереживание, основанные на эмоциональном принятии чувств другого человека.

Важным направлением и этапом в приобщении дошкольников к социокультурным ценностям является развитие представлений о социокультурных ценностях. Развитие таких представлений закладывает необходимую базу для обогащения ценностного отношения дошкольников к окружающему миру и социально-значимых форм поведения[1].

Для того, чтобы социокультурные ценности стали частью жизненного опыта детей, внутренним регулятором и побудителем к действиям, оцениванию поступков и событий, необходимо, чтобы они относились не просто к категории результатов познания, но и эмоционально принятой, составляли необходимый момент внутреннего существования в личностно значимых образах. Эмоциональная окрашенность любой социокультурной ценности несёт важный самостоятельный смысл, служит своего рода

механизмом её принятия или непринятия личностью. Важное место следует отвести всем видам искусства, которые служат неисчерпаемым источником обогащения представлений дошкольников о социокультурных ценностях. Благодаря особым, художественным средствам выразительности, каждый вид искусства привносит в жизнь детей свое индивидуально-самобытное видение окружающего мира и отношения к нему и т.д. Непосредственное восприятие художественных произведений пробуждает эмоциональные впечатления, способствует возникновению образов, сотворенных самим ребенком на основе «чувствования», вживания, идентификации, перевоплощения и т.д. [2].

Важное место, при организации образовательной работы с детьми в данном направлении должны занимать вопросы, направленные на:

- побуждение детей к выражению своих впечатлений о художественном произведении в целом;
- выявление того, что и как дети восприняли и поняли в художественном произведении;
- выяснение связей и взаимоотношений между персонажами, персонажем и сложившейся ситуацией;
- побуждение к проявлению своего отношения к персонажам, их поступкам, оценке событий, отражению своих ощущений, настроений;
- побуждение к сравнению разных способов передачи одного и того же содержания или настроения, например, отражение ценностного отношения к природе в живописных полотнах Д. Поленова и И. Левитана или роли труда в жизни человека в художественной литературе и живописи;
- побуждение к идентификации, постановки себя на место героя произведения, погружение в переживание посредством обращения к витagenному опыту;
- раскрытие допустимых вариантов развития событий и поступков действующих лиц, возможных мыслей персонажей через побуждение к фантазированию, рассуждениям, поисковым действиям;
- установление ассоциативных связей с жизненным опытом детей, требующие сравнения, сопоставления поступков, поиска аналогий и обобщений;
- побуждение к называнию ценностей, отраженных в произведении.

Целесообразно предлагать детям задания, побуждающие к образному выражению своего отношения к воспринимаемой ценности. Средствами образного выражения могут быть речевые (стихотворные тексты, рассказы, т.д.), изобразительные (рисунок, конструкция, т.д.), музыкальные (исполнение фрагментов музыкальных произведений, песен), двигательные (ритмические жесты, образное самовыражение в танце, др.) [2]. Примеры таких заданий:

- Задания на выражение отношения к ценностям посредством выбора иллюстрации, поэтических строк и т.д. (Выберите изображение, которое вам наиболее близко и дорого, когда мы говорим о роли знаний в жизни человека; Какие стихи отражают ваше отношение к труду?).

- Задания на выражение отношения к теме разговора с помощью создания рисунка, импровизаций и др. (Передайте своё отношение к слову «Семья», используя изобразительные средства, музыкальные инструменты, стихи, танцевальные движения? т.п.)

Нельзя не подчеркнуть, что в процессуальной стороне приобщения дошкольников к социокультурным ценностям важную роль играет личность педагога. Выступая посредником между ребенком и миром социокультурных ценностей, он обеспечивает возможность восприятия окружающего мира не просто информируя, показывая способы действий, запрещая или одобряя поступки, поведение. Он дает возможность почувствовать красоту, величие поступков, значимость событий и др. Иными словами, выстраивает взаимодействие с детьми, пробуждая эмоции и чувства. Педагогу крайне необходимо владеть невербальными средствами общения: фонетическими (тембр речи, ее темп, громкость и т.д.), кинетическими (выразительность жестов, мимики, поз). Образцы отзывчивости, яркая подача художественного содержания произведений позволяет достичь эмоционального резонанса с каждым ребёнком, служит благоприятным фоном для обогащения детей художественными, ценностно-ориентированными образами.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ежкова Н. С. Приобщение дошкольников к ценностям: теория и методика. – Тула: Изд-во ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2006. – 119 с.
2. Ежкова Н. С. Дошкольное образование и мир детских эмоций: теоретико-методические основы взаимодействия. – Тула: Изд-во ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2014. – 156 с.
3. Леонтьев Д. А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.follow.ru/article/344>. – (Дата обращения 15.05.15).
4. Федеральный государственный образовательный стандарт дошкольного образования, утверждённый приказом Министерства образования и науки РФ от 17 октября 2013 г.

**ПІЗНАВАЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНЕ ШОУ ЯК ЗАСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З
НАУКОВИМИ ЕКСПЕРИМЕНТАМИ У КОНТЕКСТІ STREAM ПІДХОДУ**

Модернізація дошкільної освіти України передбачає дослідження нових підходів до реалізації її змісту шляхом розроблення й упровадження освітніх програм, зорієнтованих на світові педагогічні практики та інновації. Незважаючи на те, що використання експериментів у роботі зі старшими дошкільниками позитивно впливає на розвиток їхнього пізнавального інтересу до навчання, сучасні освітні програми не достатньо орієнтовані на їх використання. Проведений аналіз освітніх програм, за якими працюють сучасні заклади дошкільної освіти дозволяє констатувати, що у більшості з них («Дитина», «Українське дошкілля», «Впевнений старт», «Стежина») залучення дітей дошкільного віку до наукових відкриттів здійснюється лише частково, у рамках розділу «Ознайомлення дітей з навколишнім середовищем».

Однією з актуальних проблем у дошкільній освіті сьогодення є використання STEM підходу та його модифікації STREAM, що дозволяє створити платформу для реалізації дитячої науково-дослідницької діяльності у різних галузях. Паралельно діючим STREAM-лабораторіям, зі світом наукових відкриттів діти також ознайомлюються під час пізнавально-розважальних шоу («Тесла-шоу», «О-шоу», «Винахідник»), які представлені лише у сегменті бізнесу, і не практикуються у закладах дошкільної освіти.

Мета нашого дослідження полягає у розкритті можливостей пізнавально-розважального шоу як засобу реалізації STREAM-підходу у процесі ознайомлення старших дошкільників з науковими експериментами.

Пізнання навколишнього світу в період дошкільного віку найбільш ефективно відбувається у процесі дитячого експериментування. Пошукова активність, виражена в потребі досліджувати навколишній світ, закладена генетично. Завдання дорослих лише в тому, щоб створити умови для реалізації цієї активності. При формуванні основ природничонаукових і екологічних понять, експериментування розглядають як метод, близький до ідеального. Самостійно здобуті знання у процесі дослідів та відкриттів завжди є більш міцними. За використання цього методу навчання виступали такі класики педагогіки як Я. Коменський, І. Песталотці, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинський і багато інших. Особливості експериментування були вивчені в цілому ряді досліджень (Д. Годовікова, К. Крутій, М. Лісіна, С. Новосолова) [3, с. 4].

М. Подд'яков розглядав дитяче експериментування, як один із видів навчання, засвоєння інформації та соціалізації у суспільстві [5, с. 74]. Дослідником виокремлені наступні особливості дитячого експериментування:

- дитяче експериментування є особливою формою пошукової діяльності, в якій найбільш яскраво виражені процеси цілеутворення, виникнення і розвитку нових мотивів особистості, що лежать в основі саморуху, саморозвитку дошкільників;
- у дитячому експериментуванні найбільш потужно проявляється власна активність дітей, спрямована на отримання нових відомостей, нових знань (пізнавальна форма експериментування), на отримання продуктів дитячої творчості – нових будівель, малюнків, казок і т.п. (продуктивна форма експериментування);
- дитяче експериментування є стрижнем будь-якого процесу дитячої творчості;
- у дитячому експериментуванні найбільш органічно взаємодіють психічні процеси диференціювання й інтеграції при загальному домінуванні інтеграційних процесів [5, с. 69].

Аналіз наукової літератури показав, що експериментування має свою структуру:

- цілі і завдання проведення експерименту;
- зміст: інформація про об'єкти і явища, предмети;
- засоби: мова, пошукові дії;
- форми: елементарно-пошукова діяльність, експерименти, досліді;
- умови: поступове ускладнення, організація умов для самостійної та навчальної діяльності, використання проблемних ситуацій;
- результат: досвід самостійної діяльності, дослідницької роботи.

На думку К. Крутій дослідницька активність дітей спрямована саме на пошук інформації про об'єкт та способи використання цього об'єкта в діяльності [2]. Науково-дослідницька робота колективу авторів (Т. Грицишина, І. Стеценко та ін.) під керівництвом К. Крутій, результатом якої було розроблення першої в Україні парціальної програми зі STREAM-освіти дошкільників, дозволяє констатувати, що можливості цього підходу вивчені й реалізовані у сфері дошкільної освіти недостатньо [1].

STREAM-освіта дошкільників охоплює природничі науки, технології, технологічну творчість, читання і письмо, інжиніринг та математику. Така освіта передбачає не тільки засвоєння знань, умінь та навичок, вона здійснює підготовку до майбутньої професії. Це напрям в освіті, який передбачає посилення в навчальних програмах природничо-наукового компоненту та інноваційних технологій. Технології використовують навіть у вивченні творчих, мистецьких дисциплін.

Наприклад, за кордоном музикантів навчають не тільки музикувати, але й використовувати комп'ютерні програми для створення музичних творів.

Актуальність STREAM-освіти полягає у стрімкості еволюції технології, що призводить до засвоєння складних понять та явищ вже у дошкільному віці. Постає питання актуальності даного освітнього напрямку для української науки та дитячого експериментування. Навчання – це не просто передача знань від учителя до учнів, це спосіб розширення свідомості і зміни реальності. Зараз в закладах дошкільної освіти почали створюватися так звані STREAM-лабораторії, які дозволяють дітям експериментувати у різних напрямках та засвоювати певні знання та навички саме через практичний досвід.

Уже сьогодні у світі великої популярності набувають наукові центри для дітей, у яких однією з форм роботи є пізнавально-розважальні шоу, серед яких: «Еврика» (Гельсінкі, Фінляндія), Музей науки (Лондон, Великобританія) тощо. Музеї популярної науки створені і в нашій країні, а саме: «Експериментаріум» (м. Київ), Ландау-центр, Woom (м. Харків), де відвідувачам пропонують різноманітні науково-популярні шоу: «Реактив-шоу», «Тесла-шоу», «Експерименти на кухні», акустичне шоу тощо.

На наш погляд, *пізнавально-розважальне шоу* представляє собою симбіоз гри та театральної постанови, що дозволяє реалізувати два основних завдання: формування наукових знань та активізація пізнавальних процесів.

Специфікою проведення подібних шоу є яскраво виражений пізнавальний та розважальний ефект, оскільки експерименти пов'язані з ознайомленням дітей з такими речовинами як «сухий» лід та рідкий азот, фізичними та хімічними дослідженнями. Проводять наукові дитячі шоу актори - «професори», які ознайомлюють дітей з основними поняттями, властивостями речовин та демонструють їх на практиці. Між тим, слід відзначити, що дидактичний аспект даної форми роботи є недостатньо методично й науково обґрунтованим для використання в закладах дошкільної освіти.

Використання пізнавально-розважального шоу під час ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з науковими експериментами, повинне відбуватися в симбіозі з освітнім процесом, щоб не порушувати дидактичний принцип систематичності та послідовності опанування знань, які набувають діти у ЗДО. Вихователі можуть долучатися до проведення таких програм на базі STREAM-лабораторій, вносити свої корективи, спрямовувати «шоу» за лініями (напрямами) розвитку та навчання дітей, що позитивно відобразиться на пізнавальній активності дошкільнят. Така форма роботи, як пізнавально-розважальне шоу вирішить такі глобальні питання:

- модернізація освітнього процесу;
- новий формат засвоєння складних понять та знань з таких наук, як фізика та хімія;
- підвищення рівня пізнавальної активності й самостійності дітей старшого дошкільного віку;
- мимовільне запам'ятовування основних характеристик вивченого об'єкту.

Отже, підводячи підсумки, можна визначити наступне: використання пізнавально-розважального шоу для ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з науковими експериментами має відбуватися саме у контексті STREAM-підходу, щоб не порушувати систематичності й послідовності процесу оволодіння науковими знаннями про навколишній світ дітьми у ЗДО. На сьогоднішньому етапі розвитку дошкільної освіти в Україні методика організації дитячого експериментування у контексті STREAM підходу представлена у науково-методичному полі недостатньо. Стрімкий розвиток дошкільної освіти передбачає пошук нових форм роботи, відмову від стандартизованих занять з дітьми, серед яких значний потенціал мають пізнавально-розважальні шоу. У той же час заклади дошкільної освіти ще не готові до використання пізнавально-розважальних шоу у навчальному процесі, що обумовлено багатьма причинами: недостатньою теоретичною обґрунтованістю, нестачею методичної літератури, і, що найголовніше, недостатнім рівнем підготовки педагогів і матеріально-технічного забезпечення.

Подальше дослідження цього питання полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних аспектів проблеми використання та впровадження пізнавально-розважальних шоу у контексті STREAM підходу у навчально-виховному процесі закладів дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ЛПІС, 2018. – 146 с.
2. Крутій К. STREAM-лабораторія як новий елемент предметно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти/ К. Крутій// Дошкільне виховання.- 2017.-№ 1. – С. 6-9. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ukrdeti.com/category/stream-osvita-doshkilnikov/>
3. Короткова Н. А. Познательно-исследовательская деятельность старших дошкольников / Н. А. Короткова // Ребёнок в детском саду. – 2003. – №3. – С.4.
4. Подьяков Н. Н. Детское экспериментирование и эвристическая структура опыта ребенка-дошкольника // Исследователь / Researcher 2009, – 2. – 68-75 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ (ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКА)

В умовах реалізації Базового компоненту дошкільної освіти принципово новою є необхідність розв'язання мовленнєвих завдань у контексті дитячої діяльності (ігри, дитячого дослідження, праці, експериментування), не переводячи її у навчальну за формою і методами впливу. Це вимагає нових, інноваційних технологій комунікативного та мовленнєвого розвитку дошкільнят.

Рідна мова є загальною основою навчання і виховання дітей у дошкільному закладі. Оволодіння нею як засобом пізнання і способом спілкування є найбільш вагомим досягненням дошкільного дитинства. Адже психофізіологічними дослідженнями доведено, що саме дошкільний вік є найсприятливішим для оволодіння рідною мовою.

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття.

Інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Проблемі мовленнєвого розвитку дитини з позиції інноваційних технологій присвячені дослідження Р.Є. Левіна, М. Мастюкова, Є.Ф. Соботович. Водночас особливості навчання та виховання дошкільників розглядаються у роботах В.Н. Аванесова, Ж.В. Антипова, Г.М. Бавикіна, Г.Д. Розенгарт, Пупко Б.С., Садирова та ін. Усі ці науковці вважають обов'язковим своєчасне проведення профілактичних робіт для попередження відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.

Метою статті є вивчення особливостей інноваційних технологій в дошкільній педагогіці (виховання і навчання дошкільника)

Розвиток науки і техніки сприяв появі нових форм навчальної комунікації, новітнім методам розв'язання освітніх завдань. З огляду на це роль вихователя набула нової якості. Він розвиває пізнавальні якості дошкільника, його життєву компетентність у різних соціальних інституціях. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових новітніх освітніх технологій.

Досвід показує, що все нове із часом стає традицією і що традиції утворює соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформаторського типу. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття.

Інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Інноваційні педагогічні технології мають гуманістичну спрямованість у системі освіти, зумовлену співіснуванням і складними взаєминами в науковій педагогіці й педагогічній практиці традиційної наукової педагогіки. Вони належать до системи загального наукового і педагогічного знання. Виникли і розвиваються на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти. Інноваційні педагогічні технології є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства.

Інноваційні педагогічні технології є специфічними і досить складними, потребують особливих знань, навичок, здібностей.

Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних

технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр, багатоваріантність педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх класифікації.

Комунікативна технологія – це спеціально організований процес усної або письмової комунікації, спрямований на досягнення комунікативного наміру учасників. Людина, що володіє комунікативною технологією чітко утримує 3 позиції: я знаю, як це робити; я вмію це робити; я можу навчити цього іншого.

Комунікативна технологія (як і будь-яка інша технологія) включає мету (комунікативний намір), засоби її досягнення (методи, прийоми, алгоритми); масштаб використання (сфера, обмеження у застосуванні); варіативність використання (хороша технологія завжди має зону невизначеності, в якій проявляється індивідуальне мовне майстерність комунікатора) і результат (вплив, спонукання, переконання, прийняття спільного рішення).

При виборі технології необхідно орієнтувати на такі вимоги:

- орієнтація технології не на навчання, а на розвиток комунікативних умінь дітей, виховання культури спілкування та мовлення;
- зміст технології зорієнтований на становлення позиції суб'єкта спілкування та мовленнєвої діяльності;
- технологія повинна носити здоров'язберігаючий характер;
- основу технології складає особистісно-орієнтоване взаємодія з дитиною;
- реалізація принципу взаємозв'язку пізнавального і мовного розвитку дітей;
- організація активної мовленнєвої практики кожної дитини в різних видах діяльності з урахуванням її вікових та індивідуальних особливостей.

Технології мовленнєвого розвитку:

- проектна діяльність;
- технологія портфоліо;
- дослідницька діяльність, колекціонування;
- ігрові технології;
- інформаційно-комунікаційні технології;
- технологія проблемного навчання;
- альтернативні технології.

Метод проектів

Рекомендується проводити з дошкільниками монопроекти, зміст яких обмежується рамками однієї освітньої галузі та інтегровані проекти, в яких вирішуються завдання з різних освітніх областей програми.

Технологія портфоліо

Портфоліо дозволяє враховувати результати, досягнуті вихованцем в різноманітних видах діяльності. Даний спосіб фіксації індивідуальних досягнень дозволяє відобразити позитивні емоції, творчі успіхи, враження, нагороди, забавні висловлювання.

Технологія дослідницької діяльності, колекціонування

Пізнавальна активність реалізується дітьми в спостереженнях, сенсорному обстеженні, дослідях, експериментуванні, евристичному обговоренні, розвиваючих іграх і т. д. Дитина може міркувати, сперечатися, заперечувати, доводити свою точку зору до активної пізнавальної діяльності. З цією метою педагог може використовувати різноманітні побутові та проблемні ситуації, що містять пізнавальні завдання, запозичувати їх художньої і наукової літератури, явищ і процесів навколишнього природного світу.

Ігрові технології

Мнемотехніка

Дана технологія включає різні прийоми, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій.

Особливості технології: застосування не зображення предметів, а символів для опосередкованого запам'ятовування. Це значно полегшує дітям пошук і запам'ятовування слів. Символи максимально наближені до мовного матеріалу, наприклад для позначення диких тварин використовується ялинка, позначення домашніх – будинок.

Моделювання

Моделі особливо ефективні при разучуванні віршів. Суть полягає в наступному: ключове слово або словосполучення в кожній віршованій рядку «кодується» підходить за змістом картинкою. Таким чином, весь вірш замальовується автоматично. Після цього дитина по пам'яті, спираючись на графічне зображення, що відтворює вірш цілком. На початковому етапі пропонується готова план-схема, а по мірі навчання дитина активно включається в процес створення своєї схеми.

У процесі розвитку мовлення старших дошкільників використовуються спеціальні предметно – схематичні моделі.

LEGO-технологія

Застосування LEGO-технологій, орієнтованих на розвиток дрібної моторики, є незамінними в мовленнєвому розвитку дошкільнят.

При складанні переказів дуже велику допомогу дітям надають моделі-ілюстрації до літературного твору, створені самими дітьми. Переказ не по сюжетній картинці, а за об'ємному зображенню декорацій з конструктора, допомагають дитині краще усвідомити сюжет, що робить переказ більш розгорнутим і логічним.

Технологія проблемного навчання

Це організація освітньої діяльності, яка припускає створення під керівництвом вихователя проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність вихованців, в результаті чого і відбувається мовленнєвий розвиток. Педагог виступає не жорстким керівником, а організатором спільної освітньої діяльності, який супроводжує і допомагає дитині стати активним комунікатором, що актуально в даний час.

Технології навчання образного мовлення:

Технологія навчання дітей складання порівнянь розвиває у дошкільників спостережливість, допитливість, уміння зіставляти ознаки предметів, збагачує мову, сприяє розвитку мотивації мовленнєвої і розумової діяльності.

Технологія навчання дітей складання метафор.

Метафора – це перенесення властивостей одного предмета (явища) на інший на підставі ознаки, спільної для обох подібних об'єктів. Не обов'язково називати дітям термін «метафора».

Пропонована технологія розрахована на навчання дітей складання двох типів розповідей по картині.

1 - «текст реалістичного характеру»

2 - «текст фантастичного характеру»

Обидва типи розповідей можна віднести до творчої мовленнєвої діяльності різного рівня.

Основоположним моментом в пропонованій технології є те, що навчання дітей складання розповідей по картині ґрунтується на алгоритмах мислення. Навчання дитини здійснюється в процесі її спільної діяльності з педагогом за допомогою системи ігрових вправ.

Технологія сінквейну

Сінквейн – вірш без рими з п'яти рядків. Завдяки технології сінквейну вивчений матеріал набуває емоційне забарвлення, що сприяє його глибшому засвоєнню; відпрацьовуються знання про частини мови, про реченні; діти вчаться дотримуватися інтонацію; значно активізується словниковий запас; удосконалюється навичка використання в мовленні синонімів, антонімів; активізується, розвивається розумова діяльність; вдосконалюється вміння висловлювати власне ставлення до чого-небудь, здійснюється підготовка до короткого переказу; діти вчаться визначати граматичну основу речень.

Технологічний підхід, тобто нові педагогічні технології гарантують досягнення дошкільника і надалі гарантують їх успішне навчання в школі.

Створення технології неможливе без творчості. Для педагога, який навчився працювати на технологічному рівні, завжди буде головним орієнтиром пізнавальний процес у його розвиненому стані.

УДК 373.2:001.895 (082)

Карпук О.Б.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Проблема розвитку фонемного слуху виникає у навчанні дітей грамоти в період підготовки до школи. Досліджуючи готовність дітей старшого дошкільного віку до оволодіння грамотою, з'ясовується невміння більшості старших дошкільників розкласти слово на його складові – звуки. Науковці та практики, пояснюючи причини цього, схилиються до думки, що дитина не чує їх у слові. Однак, як свідчать дослідження І.Х. Швачкіна, О.І. Гвоздева та ін. ще з раннього віку діти дуже тонкого розрізняють звукові комплекси. На їх думку, формування фонемного слуху закінчується до двох років, про це говорить повне фонемне розрізнення дитиною всіх звуків рідної мови. Проте в звуковому складі дітей наявні неправильності й неточності, О.І. Гвоздев пояснює їх «моторними причинами» тобто недосконалістю дитячої артикуляції і невмінням дитини старшого дошкільного віку «почути» окремий звук у середині слова [2]. Невміння дитини виділити окремий звук у слові пояснює тим, що вона не чує цього звуку, що у неї недостатньо сформований фонемний слух.

Під фонематичним слухом учені розуміють здатність чути і виділяти кожний окремий звук серед інших звуків слова (Н.П. Савельєва), вміння проводити аналіз звукової форми слів за допомогою внутрішнього їх промовляння (Д.Б. Ельконін), сприймання членороздільної мови (О.І. Соловйова), здатність розрізнявати і відтворювати всі звуки рідної мови, співвідносно з фонетичною системою мови (М.Ф. Фомічова) [7]. Так, учені Д.Б. Ельконін і Л.С. Журова розуміють під фонематичним сприйманням спеціальні дії з виділення звуків мови та встановлення звукової структури слова як одиниці [4]. На їхню думку, в процесі формування фонематичного сприймання відбувається перебудова первісного мовленнєвого слуху, оволодіння ним та використання здійснюється з метою розв'язування нових завдань. На думку вчених М.Г. Генінг і М.А. Герман, фонематичне сприйняття – це здатність сприймати на слух і точно диференціювати всі звуки мови (фонemi), особливо звуки, подібні за звучанням [40 ;95].

У закономірності становлення звукової культури мови, входить два взаємопов'язані процеси: сприймання дітьми фонем на слух, або розвиток фонематичного (мовного) слуху, і промовляння (артикуляція) фонем. Ці процеси здійснюються з допомогою слухового (вухо) та мовно-рухового (мовний апарат) аналізаторів.

Тонке фонемне сприйняття дитини, здатність розрізняти на слух усі особливості мови оточуючих її дорослих є необхідною основою виділення звука в слові. Але вище сказане є недостатнім для створення уміння здійснювати таке виділення звука. Завдання робити звуковий аналіз слів перед дитиною само по собі ніколи не виникає, оскільки для спілкування з оточуючими не потрібно уміти членувати слово на звуки, з яких воно складається. Необхідність уміння аналізувати звуковий склад слова виникає тільки при навчанні грамоті.

Розвиток фонематичного слуху залежить від диференціації звуків під час артикуляції. Для вимовляння фонем, важливо навчитись відрізняти на слух її відмінне звучання від інших фонем [с], [з], [ц] почути її, тобто виділити її чисте звучання та відтінки залежно від наступної голосної (*зір, Зоя, зима*). Тільки виділивши її, сприйнявши фонему, дитина починає вимовляти її. Також дитина на основі диференціації звуків починає розуміти значення слів, відрізняє слова, якщо вони різняться навіть одним звуком (*зірка, нірка, кірка, бірка, дірка; коса-коза*).

За дослідженнями В.І.Бельтюкова, розрізнення звуків на слух дитиною відбувається в такій послідовності: шиплячі – свистячі, тверді – м'які, сонорні – шумні, глухі – дзвінкі, проривні – фрикативні. Артикуляція звуків засвоюється в такій послідовності: сонорні – шумні, глухі – дзвінкі; проривні – фрикативні, тверді – м'які, шиплячі – свистячі. Як бачимо, послідовність розрізнення на слух і засвоєння артикуляції не співпадають, шиплячі та свистячі найлегше розрізняються і найважче артикулюються дитиною. Вчені відмічають, що найлегше дітям дається артикуляція голосних *a, i, y*. Голосний звук *u* з'являється із запізненням. Важко сприймаються на слух голосні *o-u, e-i*, діти їх змішують [1].

На кінець дошкільного віку дитина правильно чує кожну фонему рідної мови, оволодіває правильною артикуляцією звуків, усвідомлює їх. Як відмічає Д.Б.Ельконін, усвідомлення звукової сторони мовлення у дошкільному віці є центральним моментом її засвоєння, передумова оволодіння звуковою стороною мови, що пов'язано з навчанням грамоти – читанню та письму [8].

Отже, дитина шести років готова до навчання в школі за станом розвитку звукової системи мови. Сприйняття мовних звуків формується в процесі активного артикуляторного досвіду, тому одночасно з артикуляцією (тобто рухом і положеннями мовних органів, потрібними для вимовляння звуків) дитина засвоює і систему диференціальних ознак, необхідних для розрізнення звуків рідної мови. Для розвитку фонематичного слуху вихователь пропонує дітям вправи, під час яких вони на слух визначають наявність того чи іншого звуку в слові. При проголошенні слів вихователь виділяє голосом звуки, слова, а діти визначають, чи є в цьому слові заданий звук. Для вдосконалення у дітей навички вимови звуків, пропонується їм говорити слова повільно, протяжно, виділяючи голосом окремі звуки; вимовляти в сповільненому темпі. Використовують ігри на розвиток фонематичного слуху побудовані з поступовим ускладненням ігрових і навчальних завдань. Спочатку дітей вчать чути, розрізняти і визначати перший звук в одному слові, потім – перший і останній звуки в ряді слів. Далі вони визначають будь-яку позицію звука в слові (на початку, в кінці і в середині). Таким чином, розвиток фонематичного слуху дітей старшого дошкільного віку сприятиме успішному навчанню грамоти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бельтюков В. И. Об усвоении детьми звуков речи / В. И. Бельтюков. – М.: Просвещение, 1964. – 91 с.
2. Гвоздев А. Н. От первых слов до первого класса: дневник научных наблюдений / А. Н. Гвоздев. – Саратов: СГУ, 1981. – 323 с.
3. Єфімова В. Ігри зі звуками та літерами / В. Єфімова // Дошкільне виховання. 2006, – № 8.
4. Журова Е. Н. Обучение дошкольников грамоте / Е. Н. Журова. – М.: Школа-Пресс, 1998.
5. Колесникова Е. В. Развитие звукобуквенного анализа у детей 5-6 лет / Е. В. Колесникова. – М.: Гном и Д, 2000.
6. Колесникова Е. В. Развитие фонематического слуха у дошкольников / Е. В. Колесникова. – М.: Гном и Д, – 2000.
7. Фомичева М. Ф. Воспитание у детей правильного звукопроизношения / М. Ф. Фомичева. – М.: Просвещение, 1989.
8. Эльконин Д. Б. Собр. соч.: у 6-ти т. Д. Б. Эльконин. – М.: 1984. – Т. 4

**КУЛЬТУРА РОЗМОВНО-ПОБУТОВОГО МОВЛЕННЯ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СІМ'І**

У Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти України, зазначено, що головним завданням виховання є розвиток у дитини мовленнєвої культури як домінуючого джерела у структурі особистості. Поняття «мовленнєва культура» різнобічне й містить у собі звичаї, традиції, мораль, етикет, а також пов'язане з поведінкою, етичними й естетичними поглядами, які відображені в мовленні людини. Знання правил культури мовлення розширює внутрішній світ дитини, створює для неї можливості успішного спілкування в навколишньому світі. Дошкільники ще не знають усього складу мови і послуговуються нею переважно в межах розмовно-побутового стилю. Розмовно-побутове мовлення – це найбільш невимушене, максимально вільне, літературне мовлення, яке іноді свідомо порушують із певною комунікативною метою, вдаючись до діалектизмів чи інших не літературних одиниць. Характерним середовищем для його прояву є насамперед спілкування в сім'ї. Часто батьки, знімаючи з себе відповідальність за культуру мовлення своїх дітей, передаючи її навчальним закладам, і цим наносять своїм дітям величезну шкоду, адже сім'я є тією ареною, у якій формується і розвивається розум дитини, її смаки й інтереси, а це все є фундаментом правильної, літературної усної та писемної мови дитини. Саме в сім'ї з дитинства складається те чи інше ставлення до розмовного мовлення.

Увагу вчених-дослідників привертають різні аспекти означеної проблеми. На думку вчених, починати навчання правилам і нормам культури мовлення доречно вже у дошкільному віці, оскільки період дошкільного дитинства – це час безперервної зміни людини, коли вона більше, а ніж у інші періоди життя, піддається впливу культурного осередку. Вчені В. Горбачова, Ф. Левін-Щіріна, В. Мухіна, В. Нечаєва, С. Субботський, С. Якобсон й ін. вказують на те, що дошкільники здатні усвідомлено засвоювати не лише правила, але й норми поведінки й взаємин. Важливо навчити дитину скрізь і у всьому, поважати суспільство в цілому й кожного його члена окремо, ставитися до них із повагою.

Питання виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку вивчали вчені: Л. Артемова, Л.Грибова, І.Маркова, В.Нечаєва, М.Федорова та ін.; виховання культури спілкування – Л. Даренська, А.Ізєва, Г.Лаврентєва, О.Яницька та ін.; виховання культури мовленнєвого спілкування – О. Амаєєва, А.Богуш, Н.Горбунова, М.Ляшенко, С.Кулачківська, С.Ладивір, І.Луценко, Т.Піроженко та ін.; виховання мовленнєвого етикету – О.Корчинова, І.Курочкіна, Н.Формановська; культури побутового мовлення – Н.Бабиш та ін.; формування гуманістичної спрямованості спілкування – О.Козлюк [2] та ін. Пояснюючи необхідність подібних досліджень М.Ляшенко стверджує, що дитина в різних життєвих ситуаціях повинна вміти правильно себе поводити, знати правила мовленнєвого етикету, володіти основами культури мовлення, що сприяє встановленню доброзичливої, сприятливої атмосфери спілкування з родичами, старшими людьми, ровесниками і зменшує можливість виникнення конфліктів.

Навчання дітей культурі розмовно-побутового мовлення та правильній і доцільній поведінці може здійснюватись через їх ознайомлення з основними правилами сучасного етикету, в якому проявляються компоненти культури поведінки дитини (культурно-гігієнічні навички і звички, культура діяльності та культура спілкування). Формування навичок і звичок культури поведінки, засвоєння елементарних норм мовленнєвого етикету відбувається в результаті цілеспрямованого впливу дорослого і всього довкілля в тому числі мовленнєвого середовища сім'ї. Їхня міцність і гнучкість перебуває у прямій залежності від умов, у яких живе дитина, її віку, емоційного рівня, вправлення у навичках, культурного мовленнєвого середовища. Основу етикетної поведінки становлять моральні норми та принципи, тому необхідно постійно звертати увагу дітей на те, що й чому добре або погано. Вибравши правильний тон спілкування вихователя й вихованця, у якому проявляються повага до особистості дитини, розуміння її, дружелюбність і довіра, вихователю тим самим створює найкращі умови для формування етикетної поведінки. В сімейному вихованні увага та старання батьків повинні бути направлені на те, щоб діти чули мову правильну, чітку і логічно послідовну, без помилок та вад, літературну.

Закріплення правил культури мовлення дітей в повсякденному житті доцільно здійснювати у дидактичних іграх: «Оціни вчинок», «Магазин ввічливих слів», «Добрый і поганий вчинок», «Ввічливі малюнки», «Кого можна назвати чемною людиною» та ін. Під час читання художніх творів: оповідань В. Сухомлинського «Дівчинка і Ромашка», «Скажи людині: Здрастуйте», «Для чого кажуть Спасибі», «Красиві слова і красиве діло»; віршів Л.Забашти «Людина починається з добра!», І.Коломійця «Доброта»; української народної казки «Лисиця і журавель» та ін.

Отже, у тісній співпраці ЗДО і сім'ї з дотримання старшими дошкільниками культури розмовно-побутового мовлення створюються можливості успішного спілкування дітей в навколишньому світі у будь-якій розмовно-побутовій ситуації. При цьому розширюється коло етикетних мовленнєвих форм висловлювання,

уявлень дітей про значення культури мовленнєвого спілкування в повсякденному житті, вдома, у громадських місцях й уточнюються поняття «вихованість», «ввічливість», «культура спілкування», формується почуття відповідальності за свою поведінку й розвиток уміння використовувати різноманітні форми мовленнєвого етикету залежно від ситуації у сюжетно-рольовій грі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довідник з української мови. Мовні стилі. Розмовно-побутовий стиль. – К.: Освіта, 1986.
2. Козлюк О.А. Вплив сім'ї на формування гуманістичне спілкування у дошкільників // Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців, 17-18 травня 2007 р. – Рівне, РДГУ, 2007. – 39-40 с.
3. Куликова Т.А. Семейная педагогика и домашнее воспитание: Учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений / Т.А.Куликова. – М.: – 1999. – 478 с.
4. Кульчицька Є.І. Батькам про виховання культури дітей / Є.І. Кульчицька. – К.: Рад. шк., – 1980. – 126 с.
5. Курочкина И.Н. Этикет для детей и взрослых / И.Н.Курочкина. – М.: Академия, – 2001. – 252с.
6. Лаврентьева Г.П. Культура общения дошкольников Г.П Лаврентьева. – К.: Рад. шк. – 1988. – 125с.
7. Островская Л.Ф. Беседы с родителями о нравственном воспитании дошкольников П.Ф.Островская. – М.: – 1987. – 279 с.
8. Симоненко Т. Виховувати мовну культуру з дитинства / Т. Смоненко // Початкова школа. – 2000. – №8, – с.44 - 46.
9. Ушинський К.Д. Про сімейне виховання / К.Д. Ушинський. – К.: 1974. – 254 с.

УДК [373.2.015.31:17.022.1]:398.23

Курінна С. М.,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

СМІХОВА КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Народна дидактика здавна використовувала рідну мову як провідний засіб виховання дітей. Немає народу, байдужого до материнської мови до рідного слова, рідної домівки, рідної землі. Рідна мова насамперед через фольклорні твори та національну культуру, частиною якої є фольклор – взаємопов'язані.

Золотими краплинами виблискує в них сміхова народна традиція, висока культура народної сміхової культури. Саме тому задля визначення рис гумористичного та смішного необхідно оглянути жанри усної народної творчості.

Усну народну творчість – праматір літературної творчості – науковці відносять до мистецтва слова. В ній художнє відображення дійсності відбувається в словесно-музично-хореографічних формах колективної народної творчості, що відбивають світогляд народних мас, і нерозривно пов'язані з їхнім життям та побутом.

Багатий і різноманітний фольклор нашого народу: чарують нас мелодійні пісні та думи, барвисті коломийки та ліричні хороводи; з вікових глибин постає перед нами фантастичний світ казок; відгомін далеких подій відчувається у легендах та переказах; веселять, а часом і гостро дошкуляють народні усмішки та анекдоти. До безцінних коштовностей усної народної сміхової творчості належать: прислів'я та приказки, загадки, анекдоти, каламбури, вітання, забавлянки, усмішки, лічилки, віршики-смішинки тощо.

Вагомою частиною народної сміхової творчості є дитячий фольклор – твори спеціально складені для дітей, спрямовані на їхнє виховання і розвиток. Фольклористи, які розглядають твори усної народної творчості з позиції гумористичного змісту, відзначають, що головне призначення цих фольклорних творів полягає в найблагороднішому “насилстві”, в тому, щоб “змусити” дітей сміятися, адже діти життєрадісні від природи і дуже люблять сміятися.

За образним висловом відомих фольклористів подібно до того, як в краплині роси віддзеркалюється сонце, так у багатьох цих творах зафарбовані не тільки світорозуміння і психологія дітей, а й різні грані нашої історії. Природа їх виникнення, на думку вчених, пов'язана з історією людського роду, відбиває особливості народного життя (В. Стельмахович).

Так колискові пісні, пестушки і утішки були створені, наприклад, з метою приспати або потішити дитину, дець порівнянне в пізній час осілого землеробства, можливо, і самими матерями, а можливо, і нянями, серед яких були також і діти. Жартівливі пісні з цікавим сюжетом, заклички-промовки, загадки, казки, ігри, які в свій час мали і обрядовий характер перейшли з фольклору дорослих в дитячий репертуар. Окремі скоромовки, лічилки та дражнилки хоч і створювалися самими дітьми, але часто за допомогою дорослих. До речі, науковці підкреслюють умовність меж дитячого фольклору, оскільки процес засвоєння дітьми народнопоетичних творів з репертуару дорослих відбувається безперервно. Отже, дитина від початку свого життя природно приймає смішне через ознайомлення з фольклорними творами свого народу, адже вже колискові пісні відрізняє легка іронія, теплий гумор. Пізніше, коли життя дитини, стосунки її з іншими дітьми ускладнюються, народна

мудрість, яскравим виразником якої є сміх, одержує найрізноманітніші форми.

До поетичного фольклору належать і небилиці, нісенітничі-жартівливі, смішні тексти, які містять гумор, описують не існуючі вигадані події. У дітей вони викликають сміх, бажання запам'ятати і переказати текст іншим, насмішити їх.

Нісенітницям, небилицям, перевертням відводиться особливе місце у дитячій творчості – в них міститься незвичайно притяжна для дитини сила.

Існує багато дитячих віршиків які є продуктами гри, але ці вірші-перевертні і самі по собі є гра.

До всіх категорій гри, про яких ми знаємо із робіт Л. Артемової, А. Богуш, Н. Гавриш та інших, можна ще приєднати цю категорію: ігри розумові, ігри розуму, тому що дитина грає не тільки кубиками, ляльками а й думкою. Гумор до цього ж робить цю гру дуже привабливою для дітей.

Жадання грати в перевертні притаманне майже кожній дитині на повному стані її розумового життя.

Саме тяжіння зворотної координації речей породжено в дитині прагненням до гумору.

Суттєва особливість перевертнів – це народження гри. Вона міститься в самій її комічній природі: саме перевертні доводять дитину так близько до першооснов гумору. А це задача велика: виховати в дитині гумор – дорогоцінну якість, яка, коли дитина підросте, збільшить його опору всякому найменш сприятливому середовищу і поставить його високо над дріб'язками.

У дитини взагалі є велика потреба сміятись. Дати їй добротний матеріал для задоволення цієї потреби – одна із не останніх задач виховання.

Узагальнюючи все сказане, можна стверджувати, що твори народної сміхової творчості є невичерпним джерелом формування морально-етичної поведінки дітей різного віку.

Мовна лексика сміхової культури специфічна. Іноді навмисно вжите грубувате слово надає смішного забарвлення всьому творові, викликає усмішку слухача. Педагогічна наука традиційно використовувала сміх як могутній засіб впливу на виховання, інтелектуальний і емоційний розвиток дитини.

Науковці відзначають, що діти специфічно усвідомлюють значення творів. Наприклад, будь-яку метафору малюки сприймають переважно у прямому сенсі (О. Нікіфорова, О. Ушакова, Н. Юр'єва). Це пов'язане, на думку вчених, із особливостями мислення дітей, їх світосприймання (М. Гвоздев, К. Чуковський, В. Харченко). Діти мислять образами предметів, які існують у досвіді, адже їхня думка на перших кроках пов'язана тільки з конкретними образами, завдяки яких народжуються такі дивовижні історії. Розвиток розуміння комічного чи смішного є процесом значною мірою індивідуальним. Його рівень та швидкість формування залежить від загального інтелектуального розвитку, емоційного досвіду, ступеня засвоєння, суспільних форм поведінки, індивідуальних та типологічних особливостей дітей.

Морально-етичне виховання засобами сміхової культури здійснюється поступово. Психологи і педагоги вважають, що про формування морально-етичної поведінки дітей дошкільного віку за допомогою сміхової культури можна говорити, коли в дитини визначається здатність помічати і достатньо усвідомлювати комічний зміст творів, правильно оцінювати комічні ситуації та дії комічних героїв; встановлювати зв'язки між зображенням комічним у творі та навколишньою дійсністю і помічати смішне в реальних життєвих ситуаціях; зрозуміти жарт дорослого, однолітка або пожартувати самому і відобразити та створити комічні ситуації у творчій діяльності; посміятися над своїми невдалями діями та вчинками. Усі перелічені компоненти розглядаються у їх елементарній формі (Т. Алієва, О. Запорожець, О. Кононко, В. Кудрявцев, В. Кузьменко, С. Кулачківська).

Розвиток здатності правильно сприймати та оцінювати гумористичні твори, встановлювати зв'язки між художніми образами та дійсністю позитивно впливає на поведінку дітей у групі; їх стосунки у колективі. Це зумовлено появою нових якостей у ставленні дітей до оточуючого, що передбачає більш життєрадісне сприймання світу, вчинки дітей та дорослих, появлення доброзичливості, готовності допомогти іншим.

Основним засобом формування культури поведінки у дітей виступають літературні, художні твори, які на думку вчених сприяють розвитку в них зацікавленості до гумористичних творів. Необхідними умовами щодо цього є продуманий і цілеспрямований добір творів, своєрідна методика роботи із художнім твором, визначена рівнем розвитку позитивного сприймання комічного і утворення емоційно-позитивної атмосфери у групі; використання радісного доброзичливого тону в розмові з дітьми, зацікавленість самого вихователя до даного літературного жанру, його вміння донести до дітей художній твір, посміятися разом з ними. У процесі виховання враховуються індивідуальні особливості дітей і, у зв'язку з цим використовуються різні методи та прийоми, які забезпечують можливість формування моральної поведінки дітей.

Грицько Бойко – саме дитячий поет, всією творчістю відданий дошкільникам і школярам. Його наступні строки:

Вийшов синочок	Не загубися!...
Сам в дитсадочок.	- Добре мамусю,
Вчить його мама:	- Не загублюся
Йди собі прямо,	Я ж вам не голка
Йди та дивися -	Я ж вам Миколка!

Просто, безхитрісно, безпретензійно й лаконічно, а головне – з добротою і любов'ю до дитини. Отак поет розуміє і творить лірику гумористичного дитячого вірша.

Як чутливий педагог, Грицько Бойко розумів, що сміх – засіб виховання, а не покарання, отож його

м'який і зичливий, покликаний покепкувати й допомогти, а не принизити дитину, і побудований здебільшого на комедійній ситуації, яку автор відстежував у житті або й дотепно фантазував.

Резюмуючи вищезазначене: веселі, гумористичні твори здатні формувати у дітей гарну поведінку й активну позицію в подоланні труднощів. Аналіз наукових досліджень довів, що твори сміхової культури можна використовувати як засіб не тільки формування певних знань, а й для виховання моральних уявлень і почуттів, розвитку самостійності, ініціативи, відповідальності та інше.

УДК 373.2.015.31:33

Курінний Я. В.,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Найбільш ефективною стратегією соціалізації сьогодні вважається стратегія формування готовності особистості до переходу в нові соціальні умови, починаючи з дошкільного періоду дитинства. Практичне вирішення зазначеної стратегії забезпечить більш ранню психологічну готовність особистості до економічної діяльності та більш успішне її входження в систему соціально-економічних зв'язків сучасного суспільства. Вітчизняна наука (А. Богуш, Н. Гавриш, А. Іванова, Е. Корнак, Н. Кривошея, К. Крутій, І. Рогальська-Яблонська, Т. Степанова, Б. Шем'якін) наголошує на розумінні первинної економічної соціалізації дошкільників як процесу засвоєння ними елементарних економічних понять та набуття „ринкових” навичок поведінки вже з перших років життя, оскільки знання, уміння, навички, стереотипи поведінки саме в дошкільному віці є фундаментом для становлення людини взагалі та її Я-економічного. Провідним інститутом соціалізації на зазначеному віковому етапі є заклад дошкільної освіти, призначення якого – забезпечити життєву компетентність дитини від народження до п'яти-шести років, сформувати цілісне ставлення до світу. Одне з основних завдань освітнього процесу закладу дошкільної освіти в сучасних умовах – первинна економічна соціалізація, яку розглядають у межах єдиного процесу соціалізації особистості як її складник та яку ми визначаємо як процес раннього входження дитини 5 – 6-річного віку в економічну сферу суспільства на підставі вироблення адекватних уявлень про економічні категорії, економічні цінності та формування Я-економічного відповідно до потреб і вимог сучасного суспільства.

Експериментальна робота з економічної соціалізації дітей старшого дошкільного віку відбувалася поетапно, використовуючи педагогами закладів дошкільної освіти різні освітні технології взаємодії. Одними із найефективніших технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку є ігрові технології (ігрова форма взаємодії педагога і дітей, яка сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету). В сучасній науці до ігрових технологій відносять театралізовані ігри, ділові, рольові, ситуативні, комп'ютерні та ігрове проектування. В нашій експериментальній роботі ефективно виявилася „гра-стратегія” (вперше представлена Наталією Гавриш), що дозволила розвивати вміння дітей планувати свої дії, коригувати їх залежно від зміни подій.

Гра-стратегія – (в окремих наукових працях називається ситуативною грою) складна, багатопланова діяльність, яка передбачає не тільки усвідомлення ігрового задуму, сюжетної лінії, а й певну послідовність спрямованих сукупних дій усіх учасників гри, з якими необхідно домовитися, об'єднати зусилля, неодноразово визначитися в особистому та колективному моральному й інтелектуальному виборі [2, с.8]. Стратегічна гра стає можливою за умови здатності її учасників передбачити можливі результати своїх дій, готовності до планування послідовності кроків, уміння визнавати помилки та власно корегувати їх, знаходити нестандартні способи розв'язання проблеми. Гра-стратегія має всі структурні компоненти гри: задум, ігрові ролі, відповідний сюжет, ігрові дії, результат гри. Передусім в її основу покладено інтригу, реальну проблему, визначено загальну мету, для реалізації якої й необхідно об'єднати спільні зусилля, обговорюючи всі подальші кроки. У процесі гри вихователь декілька разів ускладнює завдання, „чинить” перепони, які діти мають долати. Гра-стратегія надає вихователям унікальну можливість спостерігати за процесом збагачення соціального та економічного досвіду дітей, їхніми ціннісними пріоритетами, особистісними проявами у зовсім не простих, наближених до реальних ситуаціях. Вихователь має можливість оцінити здатність кожної дитини до конструктивних рішень, самостійного вибору тощо.

Використовуючи гру-стратегію в процесі економічної соціалізації дошкільників, ми враховували той важливий факт, що економіка і фінанси в сучасному світі, крім усього іншого, становлять єдиний грошово-економічний простір. Тому стратегія первинної економічної соціалізації дошкільників нерозривно пов'язана із стратегією фінансового виховання дітей, яка виявляється в галузі майна, майнових відносин. Володіння власним „майном” розвиває в дітей почуття відповідальності за нього, якщо, звичайно, дотримуватися принципів „фінансового” виховання дітей: 1) дотримуватися гарантії недоторканності особистої власності (тим, що належить дитині, може розпоряджатися тільки вона сама; це стосується не тільки грошей, але й іграшок, підручників, колекцій листівок, фантиків тощо); 2) прийняти всі збитки заздалегідь (нехай дитина здійснить

більше помилок у дитинстві за участю дорослих, ніж зіткнеться із незворотною ситуацією в дорослому житті); 3) завжди поясняти, чому витрачає гроші саме таким чином (у покупці важлива не вона сама, а обговорення коло неї – можливі варіанти, співвідношення якості і вартості, її вплив на відносини з іншими); 4) чітко дотримуватися домовленості (ніяких „додаткових” фінансових впливів, якщо дитина нераціонально розпорядилася певною сумою; завжди треба віддавати „обіцяне”, в іншому випадку – не обіцяти нездійсненого, особливо це стосується грошових подарунків); 5) обов’язково визначати систему фінансування дитини (фінансування – не спосіб заохочення або покарання, а засіб розвитку певних фінансово-економічних якостей дитини; фінансування – періодичність сум, що видаються, її розмір/сума, перелік витрат, система штрафів у вигляді ділової гри. Гра-стратегія фінансово-економічного змісту [4] сприяє: розвитку вмінь уважати (у прямому арифметичному сенсі: складати, помножувати, ділити тощо); обирати (між двома „хочеться”, між потрібним і необхідним, добрим і поганим), відмовлятися (від менш потрібного, від неякісного, від менш цінного – і відповідно визначати пріоритети), прораховувати власні дії, бачити наслідки того чи того рішення; формування знань основних фінансових понять („кредит”, „договір”, „борговий обов’язок”) щодо співвідношення вартості речей (послуг); підвищення самооцінки, почуття власної гідності („Я сам щось вирішую”); пізнанню себе й інших (грошові відносини є „лакмусовим папірцем усіх інших відносин”); радощі благодійності, безоплатної допомоги іншим; можливості проявити себе „на рівних” у взаєминах із батьками. Усе це є базою для становлення суб’єктності дитини, її Я-економічного.

Стратегічна гра стає можливою лише за умов, що її учасники здатні передбачати можливі результати своїх дій, знаходити нестандартні способи розв’язання проблеми, планувати послідовність дій. В іграх-стратегіях здобувають розвиток інтелектуальні здібності, логічне мислення, уява, відбувається збагачення мовленнєвого досвіду.

Змагальність, суперництво – внутрішня пружина гри. Змагальність націлює на виграш, хоча й не завжди. Гра звичайно дозволяє будь-кому із її учасників використати максимально свої сили, досвід, майстерність для досягнення основної мети. Однак, специфіка гри-стратегії складається зі взаємодії усіх дітей у процесі гри. Гра-стратегія можлива лише за умов, що її учасники здатні передбачити можливі результати своїх дій, знаходити нестандартні способи розв’язання проблеми, планувати послідовність дій, та найважливіше, узгоджувати свою діяльність з іншими гравцями [3].

Гра-стратегія стимулює сили її учасників, викликає підйом активності, творчості, створює умови для мобілізації всіх потенцій дитини.

Гра-стратегія надає вихователю унікальну можливість спостерігати за процесом збагачення соціально-економічного досвіду дітей, їхніми ціннісними пріоритетами, особистісними проявами у зовсім не простих, наближених до реальних ситуаціях. Вихователь може оцінити здатність кожної дитини до конструктивних рішень, самостійного вибору тощо. Аналіз результатів спостережень зумовлює подальші дії педагога. І саме в цьому полягає особливе значення гри-стратегії.

Ігрова діяльність супроводжується візуалізацією, експериментуванням, бесідами, вирішенням проблемних ситуацій, проектною діяльністю, що значно посилює потенціал економічної гри-стратегії у формуванні Я-економічного особистості дитини 5 – 6-ти років.

Робота з моделювання реальних життєвих ситуацій відпрацьовувалась з дітьми засобами сюжетно-дидактичних ігор („Ким бути”, „Обмін”, „Сімейний бюджет”, „Маленькі покупки”, „Кондитерська фабрика”, „Ательє для маленьких красунь”, „Рекламна агенція”, „Пункти обміну валюти” та інші), у яких дошкільники, граючись у різні професії, осягали сенс праці, відтворюючи трудові процеси дорослих, і водночас „навчалися” економіки. У цих іграх моделювалися такі реальні життєві ситуації, як: операції купівлі-продажу, виробництва і збуту готової продукції та ін. У канву сюжетно-дидактичних ігор природним чином „впліталися” логічні й арифметичні задачі, задачі-жарту, виконання завдань за малюнком, завдань-подорожей на ощадливість і раціональне використання ресурсів („Подорож Капи і Капельки”, „Як Гном Економ економить електроенергію”) тощо, що значно поширило економічний кругозір наших вихованців, дозволяло їм глибше зрозуміти роль праці в житті людини, специфіку товарно-грошових відносин і реклами, розумної витрати грошей і ощадливого ставлення до світу речей, відчувати красоту світу речей, природи, людей і отримувати радість від зустрічі з ними.

В експерименті групування ігор здійснювалося за економічною ознакою в такі основні блоки:

1. Світ грошей (знайомство з грошовими знаками, установлення залежності між якістю товару й прибутком з його продажу. Це, наприклад, ігри „Банк”, „Банкомат”, „Монетний двір”, „Універсам-супермаркет”, „Пункт обміну валюти”, „Музей грошей”, „Подорож” тощо.

2. Моє місто (дані щодо підприємств міста, господарств міста, провідні професії міста, виробництво товарів і речей). До них ми віднесли такі ігри, як: „Кондитерська фабрика”, „Ательє”, „Фермер”, „Завод”, „Шахта” тощо.

3. Світ товарів (знайомство з різними формами збуту продукції). Отже, використано ігри „Аукціон”, „Рекламна агенція”, „Будинок ляльки”, „Будинок книги”, „Дитяча лотерея”, „Ярмарок талановитих саморобок” тощо.

4. Моя країна (знайомство із ресурсами свого краю, регіону, країни), де застосовано ігри: „Подорож товарів”, „Геологи”, „Газовики”, „Пошта” тощо.

Отже, використання ігрових технологій, особливо гри-стратегії, як технології пізнавальної активності дитини, має високу ефективність у процесі економічної соціалізації дітей 5 – 6-ти років в умовах закладу дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляева Н. Л. Экономическое воспитание детей старшего дошкольного возраста: дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.07. Елабуга, 2008. 236 с.
2. Варяниця Л. О. Дитяча субкультура як фактор соціалізації молодшого школяра в навчально-виховному процесі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2006. 235 с.
3. Гавриш Н., Брежнева О., Кіндрат І., Рейпольська О. Розумне виховання: методичний посібник. Київ: Видавничий Дім „Слово”, 2015. 176 с.
4. Іванова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Південноукраїнський нац. ун-т ім. К. Д. Ушинського, Одеса, 2007. 187 с.

УДК: 372.3

Ласло Н.Ч.,
Греба І.З.,

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ.

SAKMÁK IRÁNTI ÉRDEKLŐDÉS FORMÁLÁSA AZ ÓVODÁS KORBAN

A szakma- bizonyos tevékenységi kör betöltéséhez szükséges ismeretek, készségek, képességek, tapasztalatok együttesét jelenti. A munka világában egy meghatározott feladatcsoport elvégzéséhez szükséges szaktudás [3].

A gyermek jövőjének alapköve az otthon, a szülők nagyban befolyásolják a gyermekek későbbi életét, szakmáját. A falusi gyerekek felnőtté válásuk után elmennek dolgozni a gyárakba, gazdaságokba, erdészetekbe, szántóföldekre, mezőgazdászok lesznek belőlük. Ennek oka, hogy a gyermek környezete nagy hatást gyakorol a későbbi pályaválasztásra. Ezért fontos, hogy már óvodás korban, észrevegyék a különböző szakmák szépségét és sokféleségét, ezt nem lehet elérni játék és tanulás nélkül [2].

A foglalkozások megismertetésének több módját is megkülönböztetjük. Ilyen módszer a játék, közvetlen tapasztalat, a felnőttek munkájának nyomon követése, kirándulások, beszélgetés, felolvasás, művészeti alkotások megtekintése, képek bemutatása, szerepjáték, és a gyerekek személyes tapasztalatainak a feldolgozása, átbeszélése [4].

Szerves részét képezik a gyerekek elképzeléseinek a szakmákhoz kapcsolódó tulajdonságok. Fontos, hogy már kisgyerekkorban felismerjük mely szakmához milyen jellem és magatartás szükséges, pl. orvos-rendezett, figyelmes; tanár- vicces, okos, figyelmes, szigorú; rendőr- jó, ügyes, erős. A gyerekeknek tisztelniük kell a szakmákat és a dolgozó embereket. Fontos megérteniük társadalmi jelentőségüket. A korai szakaszban a gyerekek érdeklődését az érzelmek befolyásolják, így például gyakori, hogy egy kislány óvónő akar lenni, mert szereti az óvó nénit. Az ismeretek bővítésével ezek a kezdetlegesen kialakult „tervek” nagyban változhatnak [1].

A gyerekek óvodás korban nagy érdeklődést mutatnak a felnőttek, szüleik szakmái iránt. Vágyat éreznek, hogy az idősebbeket utánozzák, és az ilyen feladatok elvégzése után, ha sikerrel járnak nagy örömet és elégedettséget éreznek, hogy ők maguk is alkottak valamit, hasonlót, mint a szüleik. Kipróbálhatják magukat a különböző szakmákban (képletesen értve), mely lehetővé teszi, hogy a későbbiekben azt az utat válasszák, mely számukra leginkább megfelelő és kedvező, és ezáltal aktív tagjai legyenek a társadalomnak.

A szakirodalmak szerint az esetek túlnyomó többségében a gyermek a szülei hivatását szeretné követni, ugyanis számára annál szebb és jobb foglalkozás nincs. Gyakori, hogy a szülő önfényező magatartása is hozzájárul ahhoz, hogy a gyerek szüleinek foglalkozását látja a legkiemelkedőbbnek [2].

A különféle szakmák és foglalkozások esetében a tulajdon vagy kereset mellett fontos mérlegelési szempont a legtöbb ember számára a tevékenységhez kapcsolódóan gyakorolható életvitel, életstílus, fogyasztási szokások. Ezeket pedig a társadalomban uralkodó aktuális értékek, normák és preferenciák határozzák meg. Mai társadalmunk tükrében annál értékesebb egy ember minél többet keres. De milyen hatással van ez korunk gyermekeire?

Minden szülő a legjobbat szeretné gyermekének, de nem lehet benne biztos, hogy az valóban a legjobb-e. Sok esetben a szülők gyermekkori álmait, melyeket nem tudtak elérni, gyermekeikben szeretnék beteljesíteni.

Munkánkban szerettük volna megvizsgálni, milyen szinten hat a szülők foglalkozása a gyermekek szakmák iránti érdeklődésére, melyek a gyerekek körében leginkább kedved szakmák, illetve milyen motiváció rejlik választásaik mögött.

Munkánk során 3 óvodában végeztünk felmérést. Melyek közül kettő falusi egy városi óvoda volt. Ezen belül is két Magyarországi (a Gemzei és Debreceni), és egy Ukrajnai (a Salánki) óvodát választottunk. A 3 óvodából összesen 46 gyereket kérdeztünk meg az örök kérdést: „Mi leszel, ha nagy leszel?”. A válaszok nagyon eltérőek voltak, 46

gyerek 28 féle foglalkozást nevezett meg. Ez azt mutatja, hogy a gyerekek jól tájékozottak a szakmákat illetően. Mindhárom óvodában jól kialakított terv szerint ismertetik meg a gyerekeket a szakmákkal.

A Gemzsei óvodában, a szakmák oktatása főként a gyerekek előzetes ismeretein alapszik. A gyermekek korábbi élményeit is felhasználják az oktatásban, pl.: a foglalkozás előtt ellátogatnak a boltba, az iskolába stb. Időnként egyes szakmák képviselőit is meghívják óvodájukba. A itt megkérdezett gyerekeknél minden esetben a szülők vagy munkanélküliek, vagy közmunkások voltak. Ennek ellenére egy gyerek sem mondta azt, hogy nem szeretne sehol dolgozni, mindenkinek volt valamilyen elképzelése a jövőbeni foglalkozását illetően, mely igencsak bizató jelnek tekinthető.

A Salánki óvodában a szakmák oktatása az óvoda utolsó évében, nagy csoportba történik. Melynek keretében a gyerekeknek lehetőségük nyílik ellátogatni a helyi orvosi rendelőbe, a tűzoltóságra, az iskolába és az erdőszetre. Az ukrán tantervi követelménynek megfelelően ismertetik meg a gyerekekkel a szakmákat. Az óvodában történt felmérés során azt tapasztaltuk, hogy bizonyos szakmák gyakrabban hangzottak el, mint mások. A gyerekek annak ellenére, hogy több foglalkozást is ismernek 6-6 szakma közül válogattak (fiúk 6 és lányok 6).

A három óvoda közül a Debreceni óvodában volt a leg sokszínűbb a gyerekek válasza. 17 gyerek 15 féle szakmát választott és nevezett meg. 5 gyerek 2 választ is megadott mely a másik két óvoda esetében egyszer sem fordult elő. A szülők foglalkozásai is sokszínűbbek, mint a falusi gyerekek szüleié. Ennek magyarázata, hogy a városon élők számára sokkal jobb lehetőségek vannak biztosítva. A városi körülmények lehetővé teszik, hogy sokféle szakmával találkozhatnak, akár csak az utcán is.

Összesítés képen, kislányok körében leginkább elterjedt szakmák a szépségiparhoz köthetően, ezen belül is a fodrász szakma a legnépszerűbb. A 3 óvoda közül 2-ben elhangzott ez a szakma, mint jövőbeni cél. A kisfiúk körében a rendőr szakma bizonyult a legnépszerűbbnek. Olyan foglalkozás mely mindhárom óvodában elhangzott volna, nem akadt. A két falusi óvoda között igen nagy volt az átfedés a Gemzsei óvodában megnevezett 6 foglalkozás közül 4-et a Salánki óvodások is kiválasztottak. Míg a Salánki és Debreceni óvoda között csak 3 szakma egyezett meg, a 18-ból.

A megkérdezett 46 gyerekből 15 szeretné ugyanazt a szakmát végezni, mint a szülei. Ez az arány igen nagy szám. A szülők nagy hatással vannak gyermekeikre. A gyerekek közül 1 indokolta azzal választását, hogy az édesanyja mondta neki, hogy az adott szakmát kell választania.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грузинська, І. (2011): Формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності. Київ, 24 pp.
2. Дудкевич, Т. В. (2012): Дитяча психологія. Навчальний посібник. Центр учбової літератури. Київ, 424 pp.
3. Осовська, О.І (2004): Формування уявлень про професії дорослих у дітей дошкільного віку. Режим доступу: <http://www.psyh.kiev.ua>
4. Терещенко І. (2013): Педагогічні умови формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку. Режим доступу: <http://svyatoshinruo.kiev.ua/2013-10-10-14-41-03/3562-2015-04-02-08-34-39>

УДК 376.36:371.315.7

Ласточкина О.В.,

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Своєчасний мовленнєвий розвиток у дошкільному дитинстві є запорукою створення оптимальних умов для якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини, що виявляються в специфічних дитячих видах діяльності, творчості та пов'язані з комунікацією. Мовлення супроводжує та вдосконалює пізнавальну діяльність дітей, робить більш цілеспрямованою й усвідомленою трудову активність, збагачує ігри, сприяє виявленню творчості і фантазії в образотворчій, музичній, літературній діяльності.

Застосування комп'ютерної техніки виступає як один із ефективних засобів підвищення мотивації навчальної діяльності, створює сприятливі умови для інтенсифікації, диференціації та індивідуалізації навчання, сприяє зростанню активності та розвитку творчих здібностей дітей із особливостями психофізичного розвитку. Використання цього засобу навчання створює умови для якомога повнішого використання психофізіологічних особливостей сприймання, дає змогу активніше залучати дітей із особливостями психофізичного розвитку до інтенсивної творчої діяльності, стимулює їх розумову та пізнавальну діяльність (М. В. Антонюк, Л. О. Лісіна, Т. В. Дубова, М. С. Головань, Т. П. Михневич, А. М. Сільвейстр, В. Е. Краснопольський, О. А. Гаманюк, С. О. Семеріков, Т. Л. Архіпова).

Сучасний розвиток комп'ютерних технологій привів до того, що персональний комп'ютер стає незамінним помічником для логопеда, адже він поєднує в собі різні функції медіа-технічних пристроїв може бути цінним партнером для дитини під час гри.

Використання комп'ютерних програмних продуктів у лого-корекційній роботі на сьогодні може забезпечувати наступні переваги:

- цікавий зворотній зв'язок для дитини;
- швидкий емоційний контакт логопеда з дитиною;
- вибір, дозованість і контроль інформації;
- можливість проведення порівняльної діагностики дистанційно;
- зручне перенесення частини логокорекційної роботи в домашні умови;
- дистанційна корекційна робота з дитиною-логопатом через всесвітню мережу Інтернет;
- вибір і виготовлення різноманітного якісного дидактичного матеріалу.

Відповідно до основних напрямків логокорекційної роботи науковцями-дослідниками розроблено наступні види програм:

- **діагностичні;**
- **програми для розробки дидактичного лого-корекційного матеріалу;**
- **корекційні;**
- **розвивальні** (побудовані за принципом інтерактивних мультимедіа енциклопедій чи мультфільмів, наприклад, програмні видавництва «Кирилл и Мефодий»: різноманітні енциклопедії для дітей і безліч інтерактивних мультимедіа фільмів, зокрема, «РыбкаФредди» та ін.);
- **програми для візуалізації мовлення** (виконують фізичний та логічний аналіз параметрів відтворюваних звуків);
- **програми для розпізнавання мовлення** (комп'ютерні програми, завдяки яким комп'ютер «розуміє» команди оператора певним чином реагує на них; наприклад, російські програми «MagicGooddy» і «Горыныч» та ін.);
- **програми для розпізнавання параметрів звука** (комп'ютерні програми, завдяки яким здійснюється аналіз фізичних параметрів звуків – висота, спектр, тембр, амплітуда, довжина мовленнєвого видиху та інші. Наприклад, програми «SpeechViewer» (розробка від IBM), а також «Визуальный тренажер произношения» (Білорусія);
- **локальні програми** (призначені для роботи на комп'ютері без використання комп'ютерних мереж);
- **програми для інтернет мережі** (комп'ютерні програми, що дозволяють працювати дистанційно з використанням глобальної мережі Інтернет).

Сьогодні широкого розповсюдження набувають різні спеціальні комп'ютерні програми країн далекого та близького зарубіжжя, що використовують технології візуалізації мовлення. Це Програмно-апаратний комплекс «SpeechViewer– 3» (розробка корпорації IBM), програма «Візуальний тренажер вимови» (розробка білоруських дослідників), комп'ютерна технологія «Ігри для Тигри», спеціалізована комп'ютерна логопедична програма «Сонячний замок», логопедичні тренажери «Дельфа-141», «Дельфа-142», (розробки російських дослідників).

Цікавим та ще не розповсюдженим на сьогодні програмно-технічним продуктом на території країн пострадянського простору є комп'ютерно-технічна система «Палатометр» (Palatometer), що призначена для діагностики та корекції порушень мовлення різної етіології (створена американським дослідником Самуїлом Флетчером, 2005 р.).

Технологія «Палатометр» також є візуальним інструментом зворотного зв'язку: на відміну від традиційних способів та засобів, є ефективним інструментом для корекції порушень звуковимови; у режимі реального часу ця система відображає зразкову аудіоспектрограму (систему точкових контактів язика з піднебінням) та аудіоспектрограму пацієнта-логопата. Процес корекції звуковимови за допомогою системи «Палатометр», порівняно з традиційним впливом, є значно коротшим у часі; він реалізується протягом 15-30 сеансів (3 рази на тиждень) та триває приблизно 30 хвилин. Під час корекційної роботи відбувається налаштування взаємного імпульсаційно-кінестетично-мовленнєвого контакту (відображається на екрані комп'ютера у вигляді двох піднебінних схем) між логопедом (пропонує зразок вимови звука або групи звуків) та пацієнтом-логопатом (сприймає імпульсацію від піднебінної пластини-фіксатора та відтворює звукові зразки).

Система «Палатометр» може бути успішно використана для логокорекційної роботи з дітьми від 4-х років та інших пацієнтів, включаючи дорослих з мовленнєвою патологією різної етіології.

Отже, використання комп'ютерних програмно-технічних продуктів на сьогодні дозволяє проектувати принципово нові педагогічні технології, що сприяють активізації та ефективному функціонуванню компенсаторних механізмів із метою корекції порушень мовлення різної етіології.

SOZIALE KOMPETENZ DES VORSCHULKINDS ALS DIE HAUPTKOMPONENTE DER ERZIEHUNG EINES MODERNEN KINDS: THEORETISCHE ANALYSE

In der heutigen Gesellschaft wird das Problem des Eintrittes eines Kinds in die öffentliche soziale Umwelt immer wichtiger und bekommt eine besondere Bedeutung. Die Hauptaufgabe der Wissenschaftler, Erzieher und Eltern ist, die Persönlichkeit eines Kinds im Vorschulalter zu studieren, wie auch alle Faktoren, mit Hilfe von denen man auf ihre Bildung und Entwicklung ausüben kann. Die soziale Umwelt spielt dabei eine besondere Rolle, denn dank ihr geht die Bildung der Persönlichkeit eines Kinds, werden die wichtigsten Charakterzugsmerkmale, des Verhaltens, der Existenz in der Gesellschaft. Das Vorschulalter ist ein wichtiger Zeitraum der Kindheit, in dem das Kind zur gesellschaftlichen Umwelt adaptiert; in dem sich ethische, moralische, kulturelle, physische, psychische, seelische Entwicklungsaspekte von einer Persönlichkeit wie die Verhaltensnorm in der Gesellschaft entwickeln; in dem der Sozialisationsprozess geschieht und die Grundlagen zur sozialen Kompetenz eines Vorschulkinds gegründet werden.

Die vorschulische Bildungseinrichtung spielt eine sehr wichtige Rolle im Leben eines Kinds, in der Bildung seiner Weltauffassung und Weltansichten, seiner Verhaltensfertigkeiten in einer modernen Gesellschaft, der elementaren Hygieneregeln und des allgemeinen Sozialisierungsgrades der Persönlichkeit. Hier lernt das Kind seine Gleichaltrige kennen, lernt Freundschaft schließen, sich Spielzeuge teilen, verschiedene mobile Spiele mitspielen, nimmt an verschiedenen von Pädagogen organisierten Sportveranstaltungen und festlichen Feiern teil, strebt nach Unabhängigkeit, Verantwortung und Disziplin.

Über die Bedeutung der sozialen Entwicklung von Kindern im Vorschulalter wird es in der Staatlichen Nationalprogramm «Die Bildung» (Ukraine des XXI. Jahrhunderts), im Gesetz der Ukraine „Über die vorschulische Bildung“, «Über den Schutz von Kind», «Über die soziale Arbeit mit den Kindern und Jugend», in der Konzept zur Entwicklung der vorschulischen Bildung 2010-2016, in der Grundlegenden Komponente zur vorschulischen Bildung, in den aktualisierten Programmen «Sicherer Start», «Das Kind».

Eine besondere Bedeutung in unserer Zeit konzentriert sich auf den Prozess der Sozialisation und Bildung der sozialen Kompetenz bei den Kindern im Vorschulalter, auf die Mittel, mit Hilfe von denen dieser Prozess durchgeführt wird.

Das Vorschulalter ist eine Zeit der Kindheitsentwicklung, in der die wichtigsten Charakterzüge festgelegt werden, sich moralische Werte, wie die soziale Anpassung, das Bewusstsein und das Verhalten entwickeln, die Erkenntnis des eigenen «Ich» geschieht. Das Kind beginnt, sich der Umwelt und der sozialen Umgebung anzupassen. Von Geburt an geht das Kind die Phase der Sozialisation durch, die noch in der Familie beginnt und in der frühkindlichen Bildungseinrichtung weiter geht, wo die Hauptetappe der Bildung von Grundlagen für die soziale Kompetenz bei den Vorschulkindern spielt.

Die Grundlagen der sozialen Kompetenz von Kindern im Vorschulalter werden noch in der Familie begründet und der vorschulischen Bildungseinrichtung fungiert als eine wichtigste Institution, mit deren Hilfe die Bildung der Grundlagen von einem sozial kompetenten Vorschulkind geschieht. In der vorschulischen Bildungseinrichtung lernt das Kind den Erziehern helfen, befreundet sein, Freundschaften mit Gleichaltrigen schließen, ältere Menschen, Eltern, Erzieher respektieren; bei ihnen beginnt die Vorstellung über die Güte der Welt, die Aufrichtigkeit in den Beziehungen, die Sensibilität und die Barmherzigkeit für Nächsten, die Äußerung der Unterstützung in schwierigen Lebenssituationen zu formieren. In der heutigen Welt entsteht vor Eltern, Erziehern, Pädagogen und Wissenschaftlern die Aufgabe, ein kompetentes Kind im Vorschulalter zu erziehen, das in der Lage wird, selbst zu dieser oder jener Entscheidung zu kommen, sich allen Bedingungen des Lebens anzupassen, eigene Interessen zu schützen und in jedem Moment zu Hilfe zu kommen, sich mit der Entwicklung seiner kreativen Fähigkeiten zu beschäftigen.

In der vorschulischen Kindheit lernt das Kind die Umwelt kennen, nimmt mit eigener Perspektive alles um sich herum wahr, macht dem Älteren nach, bemüht sich, sie im Ganzen nachzuahmen, also sozialisiert sich. Das vorschulische Kind wird selbständiger, lernt sich selbst ankleiden, auf seinen Aussehen achten, für die persönliche Gesundheitspflege sorgen, was ein wesentlicher Bestandteil der lebenswichtigen Kompetenzen ist, der unserer Meinung nach zum Konzept «soziale Kompetenz» gehört. In der vorschulischen Bildungseinrichtung kann das Kind bestimmte soziale Rollen, Normen und Regeln des Verhaltens mit den Erziehern und Gleichaltrigen in der Gesellschaft beherrschen, lernt höflich, gewissenhaft, pünktlichen sein.

Unserer Meinung nach wird die soziale Kompetenz eines Vorschulkinds als eine komplexe integrative Bildung definiert, die bei den älteren Kindern im Vorschulalter die Wissen über die Welt wie auch die Entwicklung von sozialen Fähigkeiten und Fertigkeiten bildet, die für die Erlernung der wichtigen Kommunikationsregeln und des Verhaltens der Kinder in der Gesellschaft nötig sind.

In der vorschulischen Kindheit lernt das Kind die Umwelt kennen, nimmt mit eigener Perspektive alles um sich herum wahr, macht dem Älteren nach, bemüht sich, sie im Ganzen nachzuahmen, also sozialisiert sich. Das vorschulische Kind wird selbständiger, lernt sich selbst ankleiden, auf seinen Aussehen achten, für die persönliche

Gesundheitspflege sorgen, was ein wesentlicher Bestandteil der lebenswichtigen Kompetenzen ist, der unserer Meinung nach zum Konzept «soziale Kompetenz» gehört. In der vorschulischen Bildungseinrichtung kann das Kind bestimmte soziale Rollen, Normen und Regeln des Verhaltens mit den Erziehern und Gleichaltrigen in der Gesellschaft beherrschen, lernt höflich, gewissenhaft, pünktlichen sein.

Unserer Meinung nach wird die soziale Kompetenz eines Vorschulkindes als eine komplexe integrative Bildung definiert, die bei den älteren Kinder im Vorschulalter die Wissen über die Welt wie auch die Entwicklung von sozialen Fähigkeiten und Fertigkeiten bildet, die für die Erlernung der wichtigen Kommunikationsregel und des Verhaltens der Kinder in der Gesellschaft nötig sind.

УДК 373.2:001.895 (082)

Лущик Л.М.,

ЗДО № 8 «Пролісок»;

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ (ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКА)

Змінюються цілі та завдання, що постали перед сучасною освітою в інформаційному суспільстві, поступово на зміну традиційній системі навчання приходить особистісно-орієнтована, традиційні методи замінюються інноваційними, що передбачають зміщення акцентів у навчальній діяльності, її спрямування на інтелектуальний розвиток дітей за рахунок зменшення долі репродуктивної діяльності; використання завдань для перевірки різних видів діяльності дошкільників, збільшення кількості завдань для пояснення навколишнього світу тощо.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті визначила, що головною метою української системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості.

Реформування освіти передбачає відновлення змісту навчання з орієнтацією на “ключові компетентності”, оволодіння якими дозволить учням вирішити різні проблеми в професійному, соціальному, повсякденному житті. Серед новітніх освітніх технологій особливе місце посідає метод проектів. Використання проектно-технологічної діяльності на уроках та у позаурочний час сприяє розвитку творчих рис особистості, вмінню орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно добувати, переробляти інформацію, одержану з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення.

Наявний науковий фонд свідчить про те, що означена проблема є предметом дослідження багатьох учених. Так, О.Дорошко, І.Зверев, В.Кашлев, Т.Корнер, Н.Левчук, А.Сидельковський, О.Сластьоніна та ін. вважають необхідним застосування гносеологічного підходу у вирішенні даного питання.

Інноваційні технології в дошкільній педагогіці (виховання і навчання дошкільника) досить різноманітні. В це поняття також входить і проектна діяльність в ЗДО.

Проектна діяльність – це дидактичний засіб активізації пізнавального і творчого розвитку дитини та одночасно формування особистісних якостей дитини. Знання, що здобуваються дітьми в ході реалізації проекту, стають надбанням їхнього особистого досвіду. Експериментуючи, дитина шукає відповідь на питання і тим самим, розвиває творчі здібності, комунікативні навички. Ряд вчених (Т. А. Даніліна, М. Б. Зуйкова, Л. С. Кисельова, Т. З. Лагода та ін.) розглядають проектну діяльність як варіант інтегрованого методу навчання дошкільнят, як спосіб організації педагогічного процесу, заснований на взаємодії педагога і вихованця, як поетапну практичну діяльність по досягненню поставленої мети.

Під методом проектів розуміється сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій учнів з обов’язковою презентацією цих результатів. Суть методу проектів - стимулювати інтерес дітей до певних проблем, які передбачають володіння певною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв’язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування отриманих знань. Таким чином, проектна діяльність являє собою особливий вид інтелектуально – творчої діяльності; сукупність прийомів, операцій оволодіння певною областю практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності; спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим або іншим чином.

Метою статті є розкриття ролі інноваційних технологій в дошкільній педагогіці.

Сучасні педагогічні технології спрямовані на реалізацію Базового компоненту дошкільної освіти. Основним завданням педагогів ЗДО – вибрати методи та форми організації роботи з дітьми, інноваційні технології, оптимально відповідні поставленої мети розвитку особистості. Принципово важливою стороною в педагогічних технологіях є позиція дитини у виховно - освітньому процесі, ставлення до дитини з боку дорослих. Дорослий у спілкуванні з дітьми дотримується положення: «Не поруч, не над, а разом!» Його мета – сприяти становленню дитини як особистості.

Педагогічна технологія – це продумана модель спільної педагогічної діяльності по проектуванню, організації і проведенню виховного процесу із забезпеченням комфортних умов для дітей. Сьогодні бути хорошим висококваліфікованим педагогом можна без вивчення всього широкого спектру інноваційних педагогічних технологій. Найважливіші з них: здоров'язбережувача і оздоровча технології, які просто необхідні для збереження фізичного та психічного здоров'я дитини (щоденні прогулянки на свіжому повітрі, ігротренінги, самомасаж, психогімнастика, гімнастика для очей, фізкультхвилинки, правила здорового харчування, забезпечення рухової активності, релаксація і багато що інше.)

З них впливають медико – профілактичні технології (щеплення, кварцування, вітамінізація, точковий масаж, контроль за дотриманням норм і вимог Санпіну, організація моніторингу здоров'я, контроль за харчуванням, фізкультурно-оздоровчі (зарядка, фізкультурні заняття, прогулянки, рухливі і спортивні ігри). Технологія соціально-психологічного благополуччя дитини включає в себе діагностику, консультації, корекційну роботу і спрямована на забезпечення емоційного комфорту і позитивного психологічного співчуття дитини в процесі спілкування. Також у цьому напрямку необхідна технологія валеологічної освіти батьків (наочний матеріал, консультації, батьківські збори, спортивні оздоровчі свята). Широко в роботі з дошкільниками використовуються ігрові технології, які дозволяють використовувати різноманітність ігор (пізнавальні, розвиваючі, сюжетно - рольові, імітаційні, дидактичні і т. д.) Розрізняють ігри за видами діяльності, за характером педагогічного процесу, за ігровою методикою, по ігровому середовищі. Ігрові технології дають можливість підвищити значущість гри, виховувати через ігрові дії, розвиває мислення, творчу уяву, пошукову активність.

Гуманно-особистісні технології спрямовані на надання допомоги дітям з ослабленим здоров'ям, у період адаптації. Технологія співробітництва – це рівність у стосунках педагога з дитиною, партнерство між ними.

Технологія проектної діяльності зміцнює пізнавальний мотив, розвиває і збагачує соціально - особистісний досвід, мотивує на активний усвідомлений пошук. Технологія дослідницької діяльності формує здатність до дослідницького типу мислення.

Використання ІКТ в роботі з дітьми полягає у вдосконаленні програмного і методичного забезпечення, матеріальної бази, підвищення кваліфікації педагога. Це дає можливість педагогу оперативно поєднувати різноманітність засобів, які сприяють глибокому засвоєнню матеріалу, дає можливість користуватися досвідом інших і поширювати свій досвід.

У дошкільній освіті метод проектів розглядається як один із варіантів інтеграції (інтеграція освітніх галузей на основі єдиного проекту). Використання методу проектів у навчанні дошкільників є підготовчим етапом для подальшої його реалізації на наступному ступені освіти. Особливістю проектної діяльності в системі дошкільної освіти є те, що дитина ще не може самостійно знайти протиріччя в навколишньому, сформулювати проблему, визначити мету (задум). Тому у виховно-освітньому процесі ЗДО проектна діяльність носить характер співробітництва, в якому беруть участь діти та педагоги ЗДО, а також залучаються батьки та інші члени сім'ї. Батьки можуть бути не тільки джерелами інформації, реальної допомоги і підтримки дитині й учителю у процесі роботи над проектом, але і стати безпосередніми учасниками освітнього процесу, збагатити свій педагогічний досвід, випробувати відчуття причетності і задоволення від своїх успіхів та успіхів дитини. Основною метою проектного методу є розвиток вільної творчої особистості, яке визначається завданнями розвитку і завданнями дослідницької діяльності дітей.

Проблемою використання проектної діяльності цікавилися не лише сучасні дослідники, а й видатні педагоги минулого, однак цілісного дослідження здійснено не було.

Володіння виховними технологіями - одна з головних складових професійної компетенції педагога. Використання педагогічних технологій дозволяє наповнити виховний процес конкретним змістом, а ціннісно-орієнтовані педагогічні ідеї збагачують професійну свідомість вихователя.

УДК 159.922.7

Люріна Т.І.,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодення висуває високі вимоги до рівня сформованості морально-ціннісної позиції особистості. «Останніми десятиріччями в освітньо-виховній системі складається особлива культура підтримки, а також допомоги дитині та її батькам шляхом психолого-педагогічного супроводу» і підтримки в умовах модернізації освітньо-виховного процесу, що «забезпечує особистісний розвиток і виховання в умовах освітнього процесу» [3]. Як доводять учені, інтенсивний моральний розвиток людини відбувається вдошкільному віці. При всьому різноманітті досліджень різних сторін процесу і технології

психолого-педагогічного супроводу формування різних сфер особистості до теперішнього часу потребує значної уваги розгляд питання щодо особливостей психолого-педагогічного супроводу формування моральної сфери особистості дошкільника.

«Супровід – це допомога дитині в різних ситуаціях розвитку, що передбачає такий підхід, який ґрунтується на співпраці з нею задля забезпечення її самопізнання, самоусвідомлення, уміння управляти собою й робити особистий вибір» [2, с. 91-92]. Ученими виокремлюється поняття «психологічний супровід» як створення психологічних умов для емоційного благополуччя, як «систему професійної діяльності психолога, що забезпечує створення соціально-психологічних умов для успішного навчання і психологічного розвитку дитини в ситуаціях взаємодії» [1, с. 5].

Надання означеному процесу комплексного і системного характеру, його організація на основі психолого-педагогічної взаємодії суб'єктів виховного мікросоціуму сприяє застосування інноваційної технології психолого-педагогічного супроводу формування моральної сфери особистості «прогнозованої діяльності» із комплексом виховних дій, які забезпечують досягнення запланованих результатів» [2, с. 91]. Це передбачає планування виховно-освітньої діяльності від дитини: від її інтересів, потреб, від її інтелектуально-пізнавальних, особистісно-емоційних, моральних та інших проблем. Потреба індивідуального підходу зумовлена тим, що будь-який вплив на дитину переломлюється через її індивідуальні особливості, через «внутрішні умови» становлення етичних інстанцій, що передбачає розвиток моральної свідомості, моральної саморегуляції поведінки і соціальних, моральних почуттів; формування морально-прагматичної поведінки, що засновано на посиленні зовнішнього контролю, розгалуженні його форм, ієрархізації і переієрархізації прагматичних мотивів нормативної поведінки і виникнення передумов до безкорисливої моральної поведінки. Здійснення такого підходу формує в усіх суб'єктів педагогічного процесу морального ставлення до дитини, що проявляється в любовній увазі, чуйності й піклуванні.

Мета процесу супроводу формування моральної сфери особистості дошкільника полягає у створенні повноцінних психолого-педагогічних умов для морального розвитку дитини. З огляду на принципи побудови моделі процесу, його мети і на основі дослідження особливостей моральної сфери особистості дошкільника, морального потенціалу вихователів і батьків були визначені загальні задачі супроводу: 1) виявлення особливостей і посилення морального потенціалу оточуючого дошкільника соціального мікросередовища, виховного мікросоціуму (батьки і педагоги); 2) виявлення особливостей моральної сфери особистості дошкільника та індивідуально-диференційована робота з дітьми, що сприяє підвищенню активності дитини в освоєнні морального досвіду; 3) цільова підготовка і підтримка вихователів дошкільного закладу в роботі з формування моральної сфери особистості дошкільника.

Мета, завдання, теоретична модель формування моральної сфери особистості дошкільника, виявлення особливостей морального розвитку дітей і морального потенціалу їх виховного мікросоціуму визначили зміст психолого-педагогічного супроводу, в якому виділяємо такі основні змістові компоненти:

1. Комплексна діагностика моральної сфери особистості дошкільника. Завданнями якої є вивчення рівня морального розвитку дошкільників на основі засвоєння базових етичних категорій; вивчення морального потенціалу їх педагогів і батьків; відстеження результатів формування моральної сфери особистості дошкільника. Основні форми і методи: психолого-педагогічна діагностика і моніторинг. Основна форма роботи з батьками – комплексна технологія «Моральний потенціал».

2. Формування моральної сфери особистості дошкільника: моральна свідомість; моральні почуття і переживання; моральна поведінка і моральні відносини; єдність і взаємодія моральної свідомості, поведінки, відносин, почуттів і переживань; моральні якості. Основна форма роботи з дітьми – комплексна технологія «Моральна єдність».

3. Моральний потенціал виховного мікросоціуму. Завдання: підвищення моральної культури батьків, побудоване на діагностичній основі, цільова психолого-педагогічна підготовка вихователів. Основна форма роботи з педагогами – комплексна технологія «Моральна культура», змістовий стержень якої можна представити трьома блоками: «Моральна свідомість», «Моральна поведінка», «Моральні почуття і переживання».

Для ефективності запропонованих комплексних технологій були використані п'ять критеріїв: критерій морального знання, критерій морального ставлення, критерій моральної поведінки, критерій морального переживання і узагальнюючий критерій морального розвитку. Найбільш позитивні зрушення досягнуті у сфері формування моральної свідомості важче всього відбувалися зміни у сфері моральних переживань. Загалом застосування комплексних технологій «Моральний потенціал», «Моральна єдність», «Моральна культура» сприяло підвищенню ефективності виховно-освітнього процесу дошкільних закладів освіти з формування моральної сфери особистості на основі засвоєння базисних етичних категорій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зінченко В. М. Організація психолого-педагогічного супроводу дитини в умовах дошкільного закладу / В. М. Зінченко // Дошкільна освіта. – 2004. – № 1. – С. 15-17.
2. Лохвицька Л. В. Особистість дошкільника: Дорога до Я-морального : [навч. посіб.] / Л. В. Лохвицька. – Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 408 с.
3. <http://ru.osvita.ua/school/method/upbring/1334/>

РЕТРО-ІННОВАЦІЇ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ
(НА ПРИКЛАДІ НАСТІЛЬНИХ ІГОР)

З давніх-давен і донині, незалежно від віку, люди грали і грають у різні ігри. Неперевершене значення гри й іграшки як одного з особливих видів суспільної практики, що відтворює норми людського життя й діяльності, забезпечує пізнання і засвоєння предметної та соціальної дійсності, а також ефективного засобу інтелектуального й морального розвитку особистості, – протягом століть забезпечило проблемі ігрової діяльності стійкий науковий інтерес для істориків, педагогів, психологів і медиків, філософів і соціологів, культурологів і етнографів.

Серед теоретиків існують різні думки щодо питання та призначення гри. Зрозуміти природу гри, визначити її характерні особливості, проаналізувати причини виникнення, намагалися у різні часи мислителі різних країн світу (А. Адлер, Е. Берн, Ф. Бройтендейк, Х. Гадамер, К. Гроос, Д. Ельконін, І. Кант, Г. Спенсер, З. Фройд, Й. Хьойзінг та ін.) [5, с. 88-106]. Спільними, не зважаючи на різні аспекти вивчення ігрової проблематики, є бачення гри як засобу і способу підготовки до майбутньої діяльності і головним змістом життя дитини, засобом відображення й водночас переживання окремих моментів життя. Науковці підкреслювали культурологічне, історичне, соціальне та особистісне значення гри для розвитку людини, зокрема, дитини.

Дослідження гри в контексті психофізичного і соціального розвитку дитини присвячені наукові розвідки вітчизняних учених М. Басова, П. Блонського, Л. Виготського, Д. Ельконіна, П. Коптерева, які визначали гру – джерелом розвитку, що створює зону найближчого розвитку дитини, адже, у грі дитина завжди вище свого середнього віку, вище своєї звичайної поведінки: вона у грі нібито на голову вище за саму себе. До того ж учені визначили соціальний характер гри. Так, Л. Виготський у своїй праці «Психологія гри» дає визначення грі, як такій діяльності, у якій відтворюються соціальні стосунки між людьми поза умовами безпосередньої утилітарної діяльності» [1, 48]. Велике значення для розвитку теорії гри, її психологічного аспекту мала праця Д. Б. Ельконіна «Психологія гри», в якій представлено гіпотезу щодо історичного виникнення цієї форми гри, яка є типовою для дошкільнят. Д. Ельконін теоретично довів, що рольова гра є соціальною за походженням та змістом. Учений розкрив і проаналізував умови виникнення гри в онтогенезі та показав її розвиток під впливом виховання. Він розглянув внутрішню психологічну структуру гри, простежив її розвиток і згасання. Д. Ельконін зазначив, що основним змістом гри є людина, її діяльність і ставлення до неї однієї людини до іншої. Тому гра є формою орієнтації у завданнях і мотивах людської діяльності. Він установив, що ігрова техніка – це перенесення значення з одного предмета на інший. Чіткість і узагальнення ігрових дій – важлива умова проникнення дитини у сферу соціальних відносин, їх своєрідного моделювання в ігровій діяльності. Д. Ельконін визначив функції гри в психічному розвитку дітей дошкільного віку. [2].

Про вплив гри на особистість дитини в процесі виховання й навчання неодноразово писав К. Ушинський: «У ... грі формуються всі сторони душі людської, її розум, її серце і її воля, і якщо говорять, що ігри прорікають майбутню долю дитини, то це правдиво в подвійному розумінні: не тільки у грі виявляються здібності дитини і відносна сила її душі, але й сама гра має великий вплив на розвиток дитячих здібностей і нахилів, а одночасно і на її майбутню долю» [3, с. 64].

Ці думки щодо впливу гри на духовний світ дитини були розвинені й збагачені В. Сухомлинським [4, с. 78-94].

І до сьогодні *продовжують проводитись* дослідження гри, пов'язані з їх педагогічним, психологічним, терапевтичним призначенням, як засіб соціального та особистісного розвитку (Л. Артемова, А. Бондаренко, Н. Кудикіна, А. Матусик, Т. Піроженко та ін.).

Розглядаючи гру як суспільне явище, що вбирає в себе стан розвитку культури, традицій, вірувань, що відображаються у певному часі, в економічному, політичному, соціальному стані розвитку суспільства, неможливо обійти увагою аспект забезпечення ігор атрибутикою («іграшкою») без якої, іноді, вони не можливі. Іграшка завжди була пов'язана з грою. Як і гра, вона є відображенням своєї епохи. Історія іграшки є невід'ємною частиною історії культури суспільства. Для кожної історичної епохи характерні свої іграшки, оскільки розвиток матеріальної основи суспільства, його духовної культури позначається не лише на змісті дитячих ігор, а й на тематиці та формах атрибутики (іграшок). Великий і цікавий пласт ігор, в які людство грає вже не одне тисячоліття – є «настільні ігри».

Настільна гра (як для дорослих, так і для дітей) заснована на маніпуляції відносно невеликим набором предметів, що можуть розміститися на столі або в руках гравців. До числа настільних, належать: ігри зі спеціальним полем (лото, рулетка, шахи, шашки, нарди, маршрутні ігри з певним сюжетом, більярди); набори карт; мороки (головоломки); доміно; мозаїки; кубики; розрізні (висічні) картинки; парні картки; тактичні ігри; театри (тіней, настільний); кросворди; паперові ляльки з набором одягу тощо.

Кожна з настільних ігор, які залишаються популярними не одне століття, має свою історію, свого автора. До них належать настільні театри і книжки-іграшки, набори «Одягни ляльку» (якими граються дівчатка 250

років), кубики – з яких починається дорога до знань: з картинками (предметними і сюжетними, тематичними, з літерами і цифрами, кубики – вкладники («Гірки») тощо; прості і складні мороки (головоломки), різноманітні лото, парні і висічені картинки (з малюнками і цифрами, тематичні, предметні і сюжетні; триміно, доміно: класичне (для розваг) і тематичне для навчання; вишикувались у довгий ряд улюблені з дитинства маршрутні ігри, у яких відображається шлях, що відображають розвиток країни протягом певного історичного періоду. Серед дослідників настільної гри: Наталія Кончаловська і Ріна Зельоная 40-ові роки, українські автори: Аврутин і Гарніч, Береговський і родина Надеждіних 50-70 роки, Юліан Раєвський і Тетяна Пржегодська 70-90-ті. Окремо можна виділити ігри Ю.В. Раєвського, як автора і художника; зробити наголос на унікальних, за художнім оформленням роботах Григорія Миколайовича Карлова (50-60 роки). Ігри готувалися різними видавництвами («Детский мир», «КОИС», ЛОУМП...), українськими «Веселка» і «Грайлик», друкувалися у Києві, Харкові і Львові, Одесі і Херсоні, є також ігри іноземного виробництва, зокрема, Німеччини 50-60 років.

Завдяки дослідженням, що об'єднали зусилля істориків, культурологів, мистецтвознавців, педагогів була встановлена історія багатьох настільних ігор, спільних для різних країн світу і різних часів. Так, досліджено історію походження традиційних кубиків – кісток (Lexaleatoria (alea-гральна кістка), які мають дуже давню історію. Давні люди називали їх астрагалами і робили із суглобів тварин (між фаланговий суглоб вівці або собаки). Згодом так почали називати чотиригранні кубики з поглибленнями і пластинки (плашки) з двома сторонами, чорною та білою (як у давньоруській грі «зернь»), навіть горіхи дерева вібхідака (Індія). Існували кості і пірамідальної форми – найдавніші з них виявлені при розкопках у царській гробниці шумерського міста Ур (III тис. до нашої ери). Деякі з давньоєгипетських костей були величиною з тенісний м'яч і за формою теж наближалися до кулі – так багато на них було граней. У Елладі винахід костей приписувався греку Паламеда, учаснику Троянської війни (за Софоклом). За іншою версією (за Геродотом), кості, поряд з іншими давньогрецькими іграми, винайшли лідійці (народ, що населяв Малу Азію) в епоху правління Атіса, щоб відволіктися під час великого голоду («один день весь час займалися іграми, щоб не думати про їжу, а наступного дня їли, припиняючи ігри»). У Давній Греції існувало два типи костей: куби, ідентичні сучасним (називалися «барила», грали трьома, пізніше – двома), і астрагали (мали чотири грані з розмітками у вигляді поглиблення: відповідно 1, 3, 4, 6 (грали чотирма астрагалами). Кості викидали зі спеціальної гуртки (невелика ємкість, посудинка): той, у кого випадала найбільша сума очок, вигравав. Під час бенкету переможця у грі в кості зазвичай обирали сімпосіархом. Існували й спеціальні гральні будинки для гри в кості.

У Стародавньому Римі грати в кості дозволялося лише під час свята Сатурналій. Про поширення гри в кості у древніх германців свідчить Тацит (у книзі «Про походження германців і місцезнаходження Німеччини»), відзначаючи при цьому крайню азартність гри і жорсткість правил: «... втративши все своє надбання й кидаючи востаннє кості, призначають ставкою свою свободу і своє тіло. Той, хто програв, добровільно віддає себе в рабство, навіть якщо він молодший і сильніший від того хто виграв, безмовно дозволяє взяти себе і виставити на продаж».

Багато давніх народів (північноамериканські індіанці, ацтеки, майя, острівне населення південно-тихоокеанського регіону, ескімоси, африканці та ін.), грали в кості, зроблені з різноманітних матеріалів, мали різну форму і маркування. Вони виготовлялися з насіння, із сливових і персикових кісточок, кісток овець, бізонів, карібу, лосів, з оленьчих рогів, гальки, кераміки, шкаралупи горіхів, із зубів бобрів і бабаків. Пізніше (у Стародавній Греції і Римі) кості робили зі слоновієї кістки, а також з бронзи, агата, гірського кришталю, онікса, чорного бурштину, алебастру, мармуру, порцеляни тощо. Кості кубічної форми з маркуванням, практично ідентичні сучасним, були виявлені при археологічних розкопках у Китаї (відносяться до 600 року до н. е.) і в єгипетських гробницях, датованих приблизно 2000 роком до н. е. Багато ігрових міфів і вірувань американських індіанців поєднуються з духовим досвідом, що описаний у великих практиках індусів, які використовують настільну гру пачісі, як символ світу, що постійно помирає і відроджується через гру. Аналог пачісі до нині залишається популярним серед індіанців (4 гравці по-черзі рухають різнокольорові фішки, відстань руху визначає кидок кості, кінцева мета – досягнути «божественної країни»).

Про розповсюдження ігор з кістками тварин (ігри в «щиколотки», «костилі», «козулі») у слов'ян і на язичницькій Русі свідчать численні археологічні знахідки на великій території, що включає як слов'янську прабатьківщину (Польща, відроги Карпат і Бескид, Волинь), так і райони більш пізнього розселення слов'ян (Новгород, Східна Україна). Кості зберегли популярність в нижчих шарах суспільства і після християнізації слов'ян, про що свідчать гнівні викриття ігор християнськими проповідниками. У Київській Русі найчастіше зустрічається найпростіший варіант гри в кості – зернь. Невеликі плашки з білою і чорною сторонами кидали на стіл. Вигравав той, у кого вони падали умовною стороною. У XIX і на початку XX століття ігри в кості (лодиги, щиколотки) фіксувалися етнографами в районах російської Півночі. Грали, в основному, під час святко. Кості розфарбовувалися в різні кольори (червоний, чорний, жовтий).

В сучасній практиці дошкільної освіти відомі різні способи застосування кубиків у роботі з дітьми раннього віку (складання картинок, конструювання, серіації, групування тощо), різноманітних інтелектуально-мовленнєвих ігрових вправ і завдань проблемного, пошукового характеру для дітей старшого дошкільного віку на основі ігор з кістками і кубиками.

Отже, можна зробити висновки. Настільні ігри, зокрема, ігри з кістками, направлено на розвиток психічних процесів, встановлення і підтримки ігрової взаємодії дитини та дорослого. Настільні ігри сприяють підтримці позитивного психологічного клімату в колективі, подоланню особистісних комплексів:

нерішучості, сором'язливості. Не менш важливим фактором є те, що настільна гра – це засіб формування самостійності, ініціативності, комунікабельності, вона створює рівні умови в діяльності, мовленнєвому партнерстві, руйнує бар'єр між педагогом і вихованцем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виготський Л. Психология развития ребенка. — М: Изд-во Смысл, Изд-во Эксмо, 2004. — 512с.
2. Ельконин Д. Психология игры. 2 изд. — М.: ВЛАДОС, 1999. — 278с.
3. Ушинський К. Человек как предмет воспитания. — Ин-т педсупс: http://elibr.gnpbu.ru/text/ushinskiy_sobranie-sochineniy_t8_1950/go,2;fs,1/
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти т. — Т.3. — К.: Рад. школа, 1977. — С. 9–98.
5. Пискунов А. Хрестоматия по истории педагогики. — Ин-т ресурс: lib.mgppu.ru/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:153610/Source

УДК 373.2.091:17.022.1:316.3

Маршицька В. В.,

Інститут проблем виховання НАПН України

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аналіз соціально-педагогічних досліджень свідчить про зростаючий інтерес учених до проблеми ранньої соціалізації дітей. У більшості сучасних досліджень визнається перевага закладу дошкільної освіти як інституту соціалізації, у якому створено умови для особистісного розвитку дитини, вправлення у соціальній поведінці, формування гнучкості, здатності пристосовуватися до оточення (Л. Артемова, А. Богущ, Н. Гавриш, О. Кононко, Т. Поніманська, І. Печенко та ін.). Аналіз філософських та психологічних досліджень показав, що процес виховання емоційно-ціннісного ставлення до соціальної дійсності як складової загальної культури особистості пов'язаний із формуванням низки структурних компонентів особистості: 1/ потреб, що обумовлені функціями соціального довкілля; 2/ емоційної готовності до усвідомлення цінностей соціальної дійсності; 3/ мотивів взаємодії з соціумом на основі усвідомлення цінностей соціального довкілля; 4/ особистого досвіду емоційно-ціннісного ставлення до соціальної дійсності.

Тому на вирішення завдань формувального експерименту було розроблено особистісно орієнтовану технологію виховання емоційно-ціннісного ставлення до соціальної дійсності у старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

У розбудові процесу виховання досліджуваної якості особистості у дітей старшого дошкільного віку етапи визначено відповідно до структури цього ставлення, дотримуючись взаємозалежності його складових компонентів: 1/ потреби особистості, викликані життєвою значущістю соціальної дійсності; 2/ емоції і оцінки як механізми безпосереднього переживання ставлення, цілі, що забезпечують свідоме ставлення й чіткі уявлення про результати дій; 3/ мотиви як переважаючі ставлення; 4/ дії як фактори стійкого й активного ставлення (поведінка, вчинки, діяльність).

Кожний виділений компонент ставлення особистості до соціальної дійсності характеризується певним внутрішнім (психологічним) механізмом. Відповідний механізм виявляється і в процесі появи кожного наступного компонента на основі попереднього.

Оскільки ці механізми позначаються на сутності етапів виховання емоційно-ціннісного ставлення дітей до соціальної дійсності, охарактеризуємо їх детальніше. Ставлення старших дошкільників до соціальної дійсності визначається ступенем особистісної значущості окремих елементів соціальної дійсності та довкілля в цілому. Воно є наслідком потреб, переживань дітей і спонукає їх до діяльності. За своїм характером потреби багатозначні і перебувають у відповідному взаємозв'язку як між собою, так і з іншими спонуканнями в цілісній системі спрямованості особистості старшого дошкільника. В основі емоційно-ціннісного ставлення до соціальної дійсності лежить сукупність соціальних та ідеальних потреб, які, в свою чергу, зумовлюють спрямованість емоцій дитини на певні об'єкти, що включені в її систему цінностей. Позитивне ціннісне ставлення особистості до соціальної дійсності формується на основі позитивних емоцій.

Емоційно-ціннісне ставлення до соціальної дійсності формується в процесі соціального розвитку дитини, який здійснюється як засвоєння соціально-історичного досвіду в процесі активної взаємодії дитини з соціумом, веде до формування особистого досвіду.

Враховуючи складність структури емоційно-ціннісного ставлення, взаємозв'язок розглянутих послідовних компонентів, у процесі виховання зазначеної якості особистості старшого дошкільника виділено такі етапи: 1 етап – спрямований на корекцію потреб, емоцій, мотивів, дошкільників; 2 етап – спрямований на

формування у дітей особистого досвіду емоційно-ціннісного ставлення до соціальної дійсності.

Серед засобів, що дозволяють корегувати потреби, емоції, мотиви, спонукати перетворення цінності соціальної дійсності на особистісну, доцільні: 1/ емоційно-соціальні ігри, соціоадаптивні ігри; 2/ ситуації соціального досвіду.

Оскільки корекційного впливу, насамперед, мають зазнати потреби дошкільнят у соціальній активності, як у плані їх розширення, так і посилення духовної спрямованості, на першому етапі використовуються емоційно-соціальні ігри, соціоадаптивні ігри. Емоції зазвичай мають ситуативний характер і виражають оцінку особистістю певної ситуації, пов'язаної із задоволенням її потреб у цей момент. Ігри соціальної спрямованості задіюють емоційну сферу дитини, спонукають її до прийняття певних рішень і виконання відповідних дій. Дитина, проживаючи ситуацію вибору, набуває безцінного життєвого досвіду, що сприяє формуванню її ціннісних орієнтацій.

Соціоадаптивні ігри сприяють узгодженості дій індивідів, формують уміння домовлятися та працювати в команді. Пропонуємо такі види ігор: ігри на виявлення лідера; для створення команди; ігри, спрямовані на прояв внутрішньої свободи дитини; ігри-прогнозування.

Особливістю ситуації соціального досвіду в дітей дошкільного віку є те, що емоційні переживання випереджають осмислення соціального впливу. Діти у спілкуванні з вихователями ще знаходяться у серйозній залежності від їх оцінок та авторитету. Дитячий соціальний досвід – це завжди образ реально пережитої ситуації. Н. Голованова [1] зазначає, що сприйняття соціального світу дітьми організується вихователем у двох типах ситуацій соціального досвіду: 1/ситуації звертання до соціального досвіду, який вже є в дитини, актуалізація цього досвіду, його рефлексивний аналіз; 2/ ситуації соціального досвіду будуються навколо особистого вибору дитини: від неї вимагається пояснити свій вибір словами, стати ініціатором ігрової взаємодії чи продемонструвати особисту відповідальність у прийнятті рішення: *“вербальна ситуація вибору”*. *“ігрова ситуація вибору”*, *“реальні ситуації самовизначення в соціумі”*.

Другий етап виховання емоційно-ціннісного ставлення старших дошкільників до соціальної дійсності спрямовувався на формування особистого досвіду. На цьому етапі продуктивним був метод проєктів. Застосування емоційно-соціальних, соціоадаптивних ігор, ситуацій соціального досвіду, проєктів з метою виховання емоційно-ціннісного ставлення відповідно до виділених етапів неможливе без врахування типологічних та індивідуальних особливостей дітей досліджуваного віку.

Соціалізація дитини – процес складний і тривалий. З одного боку, суспільство зацікавлене в тому, щоб дитина прийняла і засвоїла певну систему соціальних і моральних цінностей, ідеали, норми і правила поведінки, стала повноправним членом правової держави. З іншого боку, на формування особистості дитини впливають різноманітні стихійні, спонтанні процеси, що відбуваються в соціумі. Сукупний результат таких цілеспрямованих впливів не завжди передбачуваний і відповідає інтересам суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребенка /Н.Ф. Голованова. – СПб. : Речь, 2004. – 272с.
2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш, С.М. Курінна, І.П. Печенко; Наук. ред. А.М. Богуш; За заг. ред. Н.В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.
3. Дитина у сучасному соціопросторі: навчальний посібник / Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, К.В. Карасьова [та ін.]; за ред. Т.О. Піроженко. – К.– Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 272 с.

УДК: 373.2:613.95

Матвієнко С.І.,

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОЇ ВІКУ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Соціально-економічні реалії, екологічні проблеми України в останні роки призвели до цілого ряду невирішених проблем та негативно позначилися на здоров'ї людини. Саме воно визначається показником успішності людини й має закладатися з періоду дошкільного дитинства. Тому проблема формування основ здорового способу життя (*тут і далі – ЗСЖ*) не зникає з поля зору вчених та педагогів практиків. На сьогодні визначається важливим відповідно до суспільних реалій та освітніх запитів оновлювати підходи до формування основ здорового способу життя дітей як провідної концепції дошкільної освіти, забезпечувати розвиток дитини необхідним запасом знань, умінь та навичок у сфері ЗСЖ.

Формування в дитини старшого дошкільного віку основ здорового способу життя повинно відбуватися з опорою на провідний вид дитячої діяльності, яким є гра. Гра являє собою сукупність методів впливу на дитину, викликаючи в неї позитивні переживання й почуття за допомогою рухової, пізнавальної та комунікативно-

творчої діяльності.

У валеологічному вихованні дошкільників можливо використовувати широкий спектр ігрових технологій, серед яких навчальні, виховні, продуктивні, соціалізуючі, творчі, комунікативні, сюжетно-рольові, трудові та народні ігри. Використання цих ігор ґрунтується на закономірностях фізкультурно-оздоровчої, розважально-ігрової та художньо-видовищної діяльності. Використання ігрових технологій у процесі формування основ ЗСЖ відкриває нові можливості для духовного зростання особистості дитини-дошкільника, сприяє підвищенню її освітнього рівня, покращенню фізичного та психічного стану шляхом позитивного впливу на емоційну сферу.

Серед видів ігор, які мають найбільший вплив на формування у старших дошкільників основ здорового способу життя, слід назвати, перш за все, сюжетно-рольові, дидактичні та рухливі ігри. Коротко схарактеризуємо їх стосовно проведення валеологічної роботи з дітьми.

Потенціал **сюжетно-рольових ігор** щодо набуття дітьми знань та умінь здорового способу життя визначається можливістю відображення в іграх суспільних дій (гра-подорож до тренажерної зали, гра в аптеку, лікарню тощо). В іграх цього виду діти, відображаючи професійну діяльність дорослих, їхні відносини один із одним, навчаються норм валеологічної поведінки, діяльності у галузі здорового способу життя. Виконуючи роль, дитина, перш за все, повинна засвоїти характерні прояви поведінки або професійних дій дорослих, норм спілкування щодо емоційних проявів тощо. Безперечно, цим і визначається, по-перше, можливість перенесення в зміст сюжетно-рольових ігор різноманітних життєвих та професійних ситуацій у галузі здорового способу життя (відвідування лікаря, підготовка до спортивної Олімпіади, купівля ліків в аптеці тощо). По-друге, зміна різноманітних життєвих та професійних ситуацій надає педагогу можливість збагачення ігор дітей новими подіями, фактами, атрибутами, пов'язаними із здоров'ям тощо. Однак, частіше при проведенні відомих сюжетно-рольових ігор «Сім'я», «Дитячий садок», «Лікарня», «Аптека» дошкільники використовують тільки поняття, пов'язані з хворобою, її лікуванням, причинами захворюваності, аніж оперують знаннями і навичками здоров'язберігаючої поведінки.

Потенціал **дидактичних ігор** стосовно залучення дітей старшого дошкільного віку до здорового способу життя полягає в можливості надання дитині широкого спектру знань про здоров'я, здоровий спосіб життя (в усіх напрямках роботи). Серед дидактичних ігор, використання яких у роботі зі старшими дошкільниками спрямоване на підвищення рівня їхніх знань, уявлень про здоровий спосіб життя, а також формування відповідних навичок, можна назвати наступні: «Дозвілля дитини», «Сам удома», «Безпека на дорозі», «Роби правильно», «Для чого це потрібно», «Частини тіла», «Упізнай за смаком», «Скажи на смак», «Збери потрібне (лікарські рослини)» тощо.

Особливою категорією ігор є **рухливі ігри**. Вони допомагають дітям дізнатися про роль рухів для життя людини, дозволяють змістовно організувати дитяче дозвілля тощо. У валеологічній роботі зі старшими дошкільниками можна використовувати широкий спектр народних рухливих ігор, ігор-естафет, спортивних ігор. Із сюжетів народних рухливих ігор діти можуть дізнатися про традиції українського народу щодо загартування, ведення військової справи, занять працею та рухом під час дозвілля тощо. Це такі ігри, як: «Бондар», «Їду на Січ», «Чорноморець-біломорець», «Чий батько дужчий», «Посіяла огірочки», «Мисливець» та інші.

У старшому дошкільному віці дитина легко включається в різні види валеологічної діяльності: трудову, художньо-творчу, дослідно-експериментальну, моделюючу, ігрову. У зв'язку з цим необхідно акцентувати увагу на валеологічну спрямованість ігрової діяльності, яка ґрунтується на:

- перевазі ігор з валеологічним змістом, в яких дитина може виступити носієм норм здорового способу життя або своєрідним «рятівником», «помічником» дорослого з надання елементарної допомоги тому, хто погано себе почуває («медична сестра», «лікар», «аптекарь», «інструктор з фізичного виховання» тощо);
- наповненні ігор валеологічним змістом;
- відмові від ігор, пов'язаних з деструктивним впливом на людське середовище щодо завдання шкоди здоров'ю людини.

Завданнями організації роботи щодо використання ігрових технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку з формування у них основ здорового способу життя є:

- засвоєння певної системи знань, пов'язаних із здоров'ям, соціальних норм і дотичних до цього норм та зразків соціальної поведінки, які відповідають завданням, спрямованим на сформованість у дитини знань і навичок підтримки власного здоров'я, відповідних засад валеологічної культури;
- виховання почуття відповідальності за власне здоров'я, здоров'я оточуючих та безпеку життєдіяльності;
- виховання відповідальності за належний стан навколишнього середовища;
- формування уявлень про роль фізичної культури та спорту у житті людини щодо підтримки та зміцнення її здоров'я;
- залучення дітей до духовних та культурних цінностей, народних традицій у галузі виховання здорової людини.

Отже, гра є потужним засобом формування в дошкільників основ здорового способу життя. Специфіка ігрової технології визначається тим, що в грі дитина накопичує знання, розвиває здібності, формує пізнавальні інтереси, а також вправляється у навичках здорового способу життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко Т. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку : метод. посібн. / Т. В. Андрущенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2016 – 120 с.
2. Матвієнко С. І., Заплішний І. І. Українські народні рухливі ігри в дошкільному навчальному закладі : навч.-метод. посібн. / С. І. Матвієнко, І. І. Заплішний. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 3-тє вид, переробл. та доповн. – 134 с.
3. Родионова Е. Б. Социально-культурные условия формирования основ здорового образа жизни дошкольников средствами игровых технологий : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Теория, методика и организация социально-культурной деятельности» / Родионова Е. Б. – Тамбов, 2009. – 21 с.

УДК 373.2:001.895 (082)

Мирончук О.Ю.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ У МОВЛЕННІ РІЗНИХ ЧАСТИН МОВИ (СЛІВ-НАЗВ, СЛІВ-ДІЙ, СЛІВ-ОЗНАК)

У загальній системі мовно-мовленнєвої роботи в ЗДО питання збагачення, уточнення й активізації словника дітей займає важливе місце. Проблема лексичного розвитку дошкільників є досить складною та багатоаспектною й не обмежується лише накопиченням нової лексики, а пов'язана з розвитком умінь дітей виокремлювати слова з різними лексичними відтінками (слова-назви, слова-дії, слова-ознаки).

Дослідженням питання присвячено роботи психолінгвістів, лінгвістів, педагогів, методистів, дефектологів (А. Г. Арушанова, А. М. Богуш, О. О. Гвоздев, Л. О. Калмикова, Ф. А. Сохін, М. К. Шеремет, А. В. Усова, Т. Ю. Ляховська, В. І. Логінова, Г. Н. Бавикіна, Т. А. Ладиженська, А. К. Маркова, К. Д. Ушинський, С. Д. Дем'яненко та ін.).

Вивчаючи та аналізуючи мовлення старших дошкільників, з'ясовано, що його активне збагачення відбувається через наповнення лексики дітей словами-назвами, словами-діями, словами-ознаками без аналізування їх значеннєвих відтінків. На заняттях із розвитку мовлення вихователі, в основному, реалізують завдання з розвитку зв'язного мовлення дітей через формування у них умінь підбирати слова на позначення якостей предметів і явищ; збагачують словник дітей узагальнювальними поняттями (рослини, тварини, меблі та ін.). Завдяки цьому збагачується активне мовлення дітей прикметниками, прислівниками, дієсловами, дієприкметниками, дієприслівниками, числівниками, займенниками без наявності у них елементарних уявлень про слова-назви, слова-дії, слова-ознаки. У зв'язку з цим неможливо досягти об'єктивного сприймання і підбору адекватної лексики мовлення старшими дошкільниками. Із дітьми не проводяться заняття, які повністю присвячені формуванню мовленнєвих умінь розпізнавати слова-назви, слова-дії, слова-ознаки.

З розповідей дітей старшого дошкільного віку з'ясовано, що в їхньому зв'язному мовленні переважають іменники та дієслова. Прикметники виражені незначною мірою. Розповідаючи, діти дошкільного віку не дотримуються композиційної структури розповіді, чи опису, їх обсягу. В своєму мовленні діти використовують слова-назви, слова-дії, слова-ознаки несвідомо, не об'єктивують їх.

На нашу думку, збагаченню мовлення дітей старшого дошкільного віку сприятиме використання різних видів діяльності в ЗДО. Пріоритетним вважаємо дидактичні ігри, метою яких є усвідомлення слова як одиниці мовлення, виокремлення слова-назви, слова-дії, слова-ознаки з мовного потоку та збагачення лексичного складу мовлення дітей.

Для формування умінь виокремлення слів-назв, слів-дій, слів-ознак з мовного потоку та на збагачення лексичного складу мовлення дітей використовують такі ігри: «Назви істот та не істот», «Добери ознаку», «Самостійна лялька Інна», «Хто більше розповість про професії», «Іграшку передавай – ознаку називай», «Назви та запитай», «Упізнай, де предмет, а де слово?», «Назви слова за запитаннями», «Слова, які живуть у кухні», «Хто більше», «Слова, які живуть всюди», «Знайди за описом», «Опиши предмети», «Слова, які живуть у ванній кімнаті», «Хто що робить?», «Виростимо квіти», «Поговоримо про погоду» та ін.

Отже, для збагачення словника дітей старшого дошкільного віку потрібно вводити в лексику дітей слова-назви, слова-ознаки, слова-дії, наповнюючи їх суттєвими ознаками (називає предмети, позначає дії називає ознаки, якості, узагальнює предмети, явища та ін.), спонукати дітей до усвідомленого їх вживання у мовленні. Учти дітей розрізняти слова за їх характерними ознаками: назвами предметів, дій, ознак; виокремлювати слова з мовлення, які позначають предмети, об'єкти, явища, характерні ознаки цих предметів в різних дидактичних іграх та вправах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А.М.Богуш. – Харків: Ранок, 2012. – 17 с.
2. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: Монографія / Л. О. Калмикова, Н. В. Харченко, С. Д. Дем'яненко Л. А. Порядченко. За аг. ред. Л. О. Калмикової. – К. Вид-во «ПП Медведєв», 2007. – 304 с.
3. Тиндюк Н. Т. Педагогічні аспекти розвитку словника дітей дошкільного віку / Н. Т. Тиндюк // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1.45. – С. 145-148.

УДК 37.015.31:17.022.1-053.4

Михайленко О.В.,
ЗДО №7 «Берізка»

ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ «СКАРБНИЦЯ МОРАЛІ»: ЗДОБУТКИ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Всім відомо, що дошкільне дитинство — це яскравий і незабутній період у житті кожної людини. Саме в цьому віці зароджуються проекти майбутніх успіхів або невдач зростаючої особистості. Сучасний ритм життя, досягнення технічного прогресу істотно змінюють вимоги до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку. Тож педагогічні працівники закладу дошкільної освіти № 7 «Берізка» м. Переяслава-Хмельницького Київської області постійно вдосконалюють уже відомі та шукають нові форми роботи для виявлення, підтримки й розвитку дітей, їх самореалізації та постійного самовдосконалення. Педагогічні працівники закладу впроваджують різноманітні сучасні педагогічні технології, які дають змогу розкривати й розвивати здібності дітей, їхні природні задатки і нахили.

З 2015 року розпочалася співпраця нашого колективу з кафедрою психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» щодо застосування у роботі закладу парціальної Програми з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі» (авт. Л.В. Лохвицька) [4]. Упровадження положень зазначеної програми задля реалізації завдань сучасної дошкільної освіти визначило доцільність здійснення дослідно-експериментальної роботи локального рівня на тему «Я-моральний: особистість дошкільника у сучасному світі» (науковий керівник Л.В. Лохвицька, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»).

Актуальність теми очевидна, адже за останнє століття погляди на моральне виховання особистості (зокрема дошкільників) зазнали значних змін: від сприйняття дитини як об'єкта здобуття та засвоєння знань про норми моралі та обов'язковості їх дотримання до визнання її суб'єктом власного життєтворення, що має усвідомлену потребу бути моральною. На початкових етапах було проведено діагностику стартового рівня моральної вихованості дітей, обізнаності педагогів і вмотивованості батьків вихованців щодо проблеми морального виховання дошкільників та розроблено і апробовано складову технології – систему роботи з ляльками-«моральними путівниками» як основного засобу реалізації дослідно-експериментальної роботи.

Спираючись на науковий доробок в аспекті морального розвитку дітей дошкільного віку, стверджуємо, що діти четвертого року життя є «засвоювачами» моральних правил і норм, які вони сприймають на емоційному рівні. Опановуючи і засвоюючи ці правила і норми, молодші дошкільники роблять їх основою власних моральних правил. Діти п'ятого року життя обирають роль «контролерів» — вони стежать за дотриманням цих правил іншими малюками (відбувається ніби дзеркальне відтворення). Діти шостого року життя стають уже «захисниками», відстоюючи моральні переконання і обороняючи моральні цінності.

Основним методом визначено метод інтегрованої ігрової моральної інклюзії, тобто охоплення дітей виховною взаємодією шляхом залучення їх до розв'язання моральних ситуацій, що подаються їм через образи відповідних ляльок — «моральних путівників». Цей метод стимулює прояв дітьми активності й збагачує їхній моральний досвід. Лялька для дошкільника – основна іграшка. Ляльки-«моральні путівники» є реальними образами з українськими іменами – четверо дівчаток і стільки ж хлопчиків. Кожна з них має свій колір та уособлює певну чесноту або рису характеру. Розподіл ляльок за віковими групами зумовлений психологічними особливостями морального зростання дошкільників. Застосування ляльок здійснюється на основі принципу взаємозв'язку всіх складових морального виховання: емоційної, когнітивної та поведінкової. Основна ідея цієї системи роботи така: діти йдуть дорогою до Я-морального, долаючи кроки (своєрідні етапи у моральному вихованні), й здобувають знання та досвід зі скарбниці моралі. У цьому їм допомагають ляльки — «моральні путівники» [3].

З 2017 року під керівництвом Л.В. Лохвицької у закладі здійснюється дослідно-експериментальна робота регіонального рівня на тему: «Становлення основ моральної вихованості у дітей дошкільного віку в умовах освітніх трансформаційних процесів сьогодення» (рішення колегії департаменту освіти і науки Київської

обласної державної адміністрації, пр. №5 від 27.12.2016 р.), метою якої є розробка і апробація технології наскрізного методичного супроводу морального виховання дітей дошкільного віку. Напрацювання сучасних українських науковців доводять, що ефективність формування моральної поведінки дітей залежить від змісту та способів організації їхньої діяльності, а також від побудови взаємин з ровесниками й дорослими. Розвиток емоцій і моральних почуттів у період дошкільного дитинства є рушійною силою становлення моральної поведінки дитини. Важливо допомогти дитині зрозуміти суть моральних норм, прийняти їх, щоб свідомо керувати ними у різних життєвих ситуаціях.

Формування в дітей моральної обізнаності та практичних навичок моральної поведінки відбувається у процесі повсякденної освітньої роботи та фрагментарно — на окремих заняттях. Головне — це організація спілкування, спільної проектної діяльності дітей, створення можливості відчувати її «моральний дух»; екскурсії та цільові прогулянки, проведення спільних свят, вікторин, конкурсів, тематичних вечорів; заходів дитячої благодійності; виставок; флешмобів тощо. Досвід нашої роботи дає можливість стверджувати, що варіації у комбінуванні методів, технік і прийомів морального виховання можуть бути різноманітними.

Відповідно до програм дослідно-експериментальної роботи педагогічними працівниками закладу вже здійснено багато заходів, а саме:

- проведено роз'яснювальну роботу, семінари, майстер-класи для педагогічного колективу закладу та батьківські збори щодо значення морального виховання дітей дошкільного віку в сучасних умовах;
- спроектовано теоретичну модель впровадження технології застосування ляльок-«моральних путівників» у закладі дошкільної освіти та визначено психолого-педагогічні умови її ефективного впровадження у педагогічну практику;
- проведено комплексну діагностику готовності учасників освітнього процесу до роботи в експериментальному режимі;
- проведено тренінги, теоретичні семінари та семінари-практикуми для педагогічних працівників;
- підібрано діагностичний інструментарій для виявлення рівня моральної вихованості особистості дошкільника.

Педагогічний колектив долучився до укладання посібників «Особистість дошкільника: Дорога до Я-морального» [3] та «Моралінки для Миколки і Маринки» [2] (автор Л.В. Лохвицька), що підтверджується автором на сторінці 11 першого посібника (підбирали ігри, ігрові техніки та літературні твори морального спрямування); вихователь Ж.О. Кучеренко уклала презентацію (перший прихід) кожної ляльки (відображено на с. 119-127 посібника «Особистість дошкільника: Дорога до Я-морального»).

Традиційними у закладі стали акції: «День доброти»; «Допоможемо пташкам перезимувати»; «Поділися іграшками». А також виставки спільних робіт дітей та батьків на теми: «Все починається в житті з любові, все починається в житті з добра», «Коли в серці живе доброта».

З метою спільного вирішення проблем морального виховання дітей дошкільного віку укладено Угоди про співпрацю щодо реалізації програми дослідно-експериментальної роботи ЗДО №7 «Берізка» м. Переяслава-Хмельницького Київської області із ЗДО № 3 «Смородинка» м. Лубни Полтавської області та ЗДО №29 «Ластівка» м. Черкаси.

У 2016 році на базі нашого закладу пройшов Всеукраїнський науково-методичний семінар-практикум на тему: «Інновації у моральному вихованні дошкільників: обґрунтування специфіки і досвід впровадження». Його програма передбачала теоретичне обґрунтування інноваційної технології морального виховання дітей дошкільного віку та практичний показ фрагментів роботи освітнього процесу з дітьми.

Вихователі закладу систематично проводять різноманітні відкриті форми роботи з використанням ляльок-«моральних путівників», на яких присутні педагоги закладів дошкільної освіти міста. Досвід нашої роботи висвітлено на сторінках журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу»: № 5, 2017: стаття «Іграшки – «моральні путівники» дошкільників», автором якої є Л.В. Лохвицька, та конспекти занять «Мама – найдорожча в світі людина» та «Що таке совість» (автори вихователь-методист О.В. Михайленко, вихователі Л.А. Єфіменко, Т.М. Гнатенко); №1, 2018: конспект заняття «Співчуття і доброта здатні творити дива» (автори вихователь-методист О.В. Михайленко, вихователь А.С. Василенко) [1; 5].

Перші результати роботи за Програмою «Скарбниця моралі» вже відчутні в поведінці дошкільників: діти старшого дошкільного віку вміють формулювати моральні судження, вони стали частіше дотримуватися норм моралі всупереч власній вигоді та інтересам без зовнішнього контролю чи примусу з боку дорослих; мають розвинені моральні почуття (співпереживання, співчуття, совість), проявляють здатність до вольової регуляції власної моральної поведінки, спрямованість на здійснення моральних учинків.

Можна стверджувати, що педагогічний колектив нашого закладу активно шукає нові підходи до морального виховання дітей дошкільного віку, які мають забезпечити прийняття дітьми моральних норм на емоційно-особистісному і внутрішньо усвідомленому рівнях. Здобутки в моральному вихованні дітей дошкільного віку на основі впровадження парціальної програми «Скарбниця моралі» висвітлені на сайті нашого закладу http://berizka7.at.ua/index/doslidno_eksperimentalna_robota/0-29.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лохвицька Л., Михайленко О., Гнатенко Т., Єфіменко Л. Іграшки-«моральні путівники» дошкільників // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2017. № 5. С. 15-23.

2. Лохвицька Л. В. Моралинки для Миколки і Маринки: Збірник ігор до програми з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі»: метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 200 с.
3. Лохвицька Л. В. Особистість дошкільника: Дорога до Я-морального: навч. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 408 с.
4. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
5. Михайленко О., Василенко А. Співчуття і доброта здатні творити дива // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2018. № 1. С. 61-64.

УДК 373.2:001.895 (082)

Музиченко Є.І.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Моральне виховання — цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі та практичної діяльності. [3, с.28]

Моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування у зростаючої особистості моральних позицій, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб. Адже на цьому етапі закладаються основи морального розвитку особистості, відбувається розвиток моральних уявлень, почуттів, звичок, які спрямовують її подальше вдосконалення.

На сучасному етапі суспільних змін проблема морального виховання набуває все більшої актуальності. В умовах дегуманізації відносин у соціумі, підкорення їх потребам ринку, втрати виховних ідей, відчуження людей один від одного важливими є пошук ефективних методів і засобів морального виховання, починаючи з дітей дошкільного віку.

Багатогранність і значущість моральних почуттів у становленні особистості зумовили посилену увагу до вивчення проблеми їх формування у поглядах низки філософів (В.Блюмкін, А.Донцо), психологів (Г.С Костюк, К. Ушинський, П. М. Якобсон), педагогів (Я. Артемова, Т. Поніманська, С.Д. Максименко.).

Моральні почуття - почуття, в яких виявляється стійке ставлення людини до суспільних подій, до інших людей і до себе самої. Вони нерозривно пов'язані з нормами моральної поведінки, прийнятими в певному суспільстві, з оціненням відповідності цим нормам дій, учинків, намірів людини.

Почуття – стійкі емоційні ставлення людини до явищ дійсності, які відображають значення цих явищ у зв'язку з потребами й мотивами. А саме, почуття - одне з найбільш яскравих проявів особистості людини. [2, с.107]

Дитина старшого дошкільного віку здатна усвідомлювати моральний смисл своєї поведінки. Як стверджують дослідники (Л. Артемова, Т.Поніманська) у дітей 6-7 років почуття обов'язку є мотивом їхніх вчинків, переживається глибоко, стає стійким. Воно впливає на поведінку, спонукає до вияву турботи про однолітків та інших членів своєї сім'ї, чуйності, симпатії, відповідальності, сприяє подоланню егоїстичних тенденцій в їх поведінці. [1, 3]

Казка активізує уяву дитини, змушує дитину співпереживати і внутрішньо співдіяти з персонажем. У результаті цього у дошкільників з'являються не лише нові моральні знання і уявлення, але й нове емоційне ставлення до оточуючих людей, предметів та явищ.

Казка, як жанр українського фольклору, завжди була найпопулярнішим видом усної народної творчості для використання в роботі з дітьми дошкільного віку. Уже в ранньому дитинстві малюк охоче слухає, коли дорослі читають вголос, легко запам'ятовує невеличкі тексти, переживає разом з героями, співчуває одним і подитячому осуджує інших. Казка має дивовижну властивість впливати на дитину, вчити її справедливості, виховувати почуття товариськості та дружби, викликаючи бажання допомогти слабшому.

Дієвість казки в освітньому процесі з дітьми визначається тим, що в процесі роботи над казкою дитина спостерігає різні варіанти взаємостосунків між героями. У дітей старшого дошкільного віку добре розвинутий механізм ідентифікації - процес емоційного об'єднання себе з іншою людиною, персонажем і засвоєння його моральних норм, цінностей, зразків як своїх. Тому, сприймаючи казку, дитина, з одного боку порівнює себе із казковим героєм. З іншого боку, засобом ненав'язливих казкових образів дитині пропонуються варіанти пошуку з різноманітних складних ситуацій, шляхи розв'язання конфліктів що виникають, позитивна підтримка її можливостей і віри в себе. При цьому дитина отожденоє себе з позитивним героєм.

Це дозволяє дитині засвоювати належні моральні норми і цінності, розрізняти добро та зло, будувати систему власної поведінки у відповідності із засвоєними через казку типами взаємодії між героєм та іншими персонажами. У казках відтворюється світогляд народу, його морально-етичні й естетичні принципи, багатовіковий досвід виховання підростаючого покоління.

Через казку легше всього пояснити дитині перші та основні поняття моральності: що таке «добро» і що таке «зло». Казкові герої завжди або хороші або погані.

Через емоційну взаємодію з образами героїв разом, діти засвоюють певні моральні знання і уявлення, у них розвиваються конкретні моральні судження, формулюються особистісні умовисновки. Чим яскравішим є образ, тим сильніше впливає він на почуттєво-моральну сферу дитини, забезпечуючи міцність запам'ятовування отриманої інформації. Яскраві моральні образи у поєднанні з пізнавальною інформацією втілені саме у казках та поведінці їх героїв.

Таким чином, казка містить величезні можливості для здійснення завдань морального виховання. Людські стосунки у казках прості та зрозумілі, дитина вчиться співпереживати горю, радіти щастю казкових героїв, перемозі «добра» над «злом». Слухаючи казку діти роздумують над вчинками і діями головних персонажів, вчать жити в середовищі. Найважливіша функція казки - виявити моральні цінності, що базуються на засвоєнні гуманних принципів, розвитку здатності до етичних суджень і оцінок, формуванні у слухачів дружніх відносин, моральних вчинків і належної поведінки в цілому. Тому доцільно максимально використовувати усні народні казки в процесі морального виховання дітей старшого дошкільного віку. Адже казки сприяють розвитку моральних почуттів, звичок, понять, цінностей. Допомагають сформувати високоморальну особистість ще з дошкільного віку. Казки стимулюють дитину знаходити вихід зі складних моральних ситуацій, вірити в силу добра, любові, справедливості, краси тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. В. Формирование общественной направленности ребенка-дошкольника в игре / Любовь Викторовна Артемова. – К. : Вища школа, 1988. – 160 с.
2. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку “Скарбниця моралі” / Л. В. Лохвицька. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 128 с.
3. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників : [навч. посіб.] / Тамара Іллівна Поніманська. – К. : Вища школа, 1993. – 111 с.

УДК 373.21

Назаренко Г. А.,

«Черкаський обласний інститут післядипломної освіти
педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ФАСИЛІТАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АВТЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Основні положення Концепції «Нова українська школа», Закону України «Про дошкільну освіту», Базового компоненту дошкільної освіти спрямовують зусилля вихователів закладів дошкільної освіти на формування свідомого ставлення дитини до себе та розвиток у неї потреби в реалізації власних здібностей у повсякденному житті. Освітній процес нині має організовуватись з урахуванням вікових особливостей фізичного, психічного і розумового розвитку дошкільників та спрямовуватись на виховання у дитини позитивного ставлення до своєї зовнішності, формування у дошкільника позитивного образу «Я», створення бази особистісної культури дитини. Передбачається, що у результаті виховного впливу дошкільник матиме уявлення про існування свого внутрішнього світу (власні думки, почуття, бажання, ставлення), усвідомлюватиме свої уподобання, прихильності, інтереси, орієнтуватиметься у своїх основних емоціях і почуттях, знатиме, чого хоче (не хоче), а також зможе обґрунтувати своє ставлення до самого себе, інших людей, життєвих подій і явищ оточуючого довкілля.

Необхідність вирішення означених завдань актуалізує проблему формування та розвитку автентичності зростаючої особистості. Слід наголосити, що у дошкільному дитинстві формування та розвиток *автентичності як здатності зростаючої особистості жити в гармонії із своїм внутрішнім світом, діяти, не зраджуючи своєму істинному «Я»*, лише розпочинається та потребує педагогічної фасилітації.

Передусім, наголосимо, що у науковий обіг термін “*фасилітація*” (від англ. – to facilitate – допомагати, полегшувати, створювати сприятливі умови) вперше був уведений К. Роджерсом, який трактував зміст цього терміну як підтримку, допомогу і водночас стимулювання педагогом процесу становлення особистості як суб'єкта власного життя, сприяння її активному функціонуванню та особистісному зростанню [139].

Технологію педагогічної фасилітації формування та розвитку автентичності особистості дошкільника розглядаємо як систему науково обґрунтованих процедур поетапного розгортання освітнього процесу в єдності

змісту, принципів, методів, форм, організаційно-педагогічних умов взаємодії його суб'єктів, що спрямовується на допомогу кожній дитині в усвідомленні себе як самоцінності, пізнання власних здібностей і потенційних можливостей у всіх сферах життєдіяльності, реалізацію вихованцем свого природного потенціалу як ознаки автентичності зростаючої особистості. Своєю чергою, педагогічну фасилітацію трактуємо як спільний пошук та взаємодію вихователя й дошкільника, спрямовану на узгодження зовнішніх впливів із внутрішніми властивостями особистості вихованця, що забезпечує зміни у його свідомості та поведінці, спонукає до активних зусиль щодо розкриття власних внутрішніх потенцій. При цьому кожен суб'єкт фаліситативної взаємодії визнається неповторною особистістю, рівною серед інших у прояві своєї індивідуальності.

Розроблена нами технологія спрямовується на формування такої важливої ознаки автентичності дошкільників, як самосвідомість, зокрема, розвиток у дитини адекватної ідентифікації себе зі своїм «Я», вміння знайти спільне і відмінне між собою та іншими, формування впевненості у власних силах і можливостях, здатності орієнтуватись у своїх чеснотах і вадах, спроможності виявляти самоповагу та власну гідність, співвідносити свої бажання і можливості. У результаті таких виховних впливів у дошкільника формуються такі ознаки автентичності особистості, як обізнаність із образом самої себе, своїм місцем у системі людської життєдіяльності (у сім'ї, групі однолітків, соціально-комунікативному просторі, у різних видах діяльності); здатність до самооцінки, позитивного ставлення до власного внутрішнього світу, оптимістичне світовідчуття.

Дитина має усвідомити, хто вона є в цьому світі, яка вона є насправді, яким є її внутрішній світ, чого вона хоче, які здібності та потенційні можливості допоможуть їй успішно самореалізуватись у подальшому (шкільному) житті. Іншими словами, дитина пізнає власну особистість, усвідомлює ті сутнісні характеристики, які принципово відрізняють особистість дитини від усіх інших, відшукує ті особистісні здібності й ресурси, які забезпечать її природовідповідну повноцінну життєдіяльність.

Педагогічна фасилітація формування та розвитку автентичності особистості дошкільника сприятиме утвердженню відносин позитивної *емоційної підтримки* і *психологічного захисту* дитини та базується на *розумінні, визнанні та прийнятті* вихованця (за І. Бехом):

- *розуміння* дитини передбачає вміння вихователя правильно оцінити її емоційний стан, здатність сприймати та адекватно інтерпретувати поведінку вихованця безпосередньо у кожний момент спілкування; це емпатійне усвідомлення всього суперечливого “Я” вихованця, вміння вислухати і, головне, почути та зрозуміти його;

- *визнання* дитини означає усвідомлення її права бути самою собою, не схожою на інших індивідуальністю, неповторною у тому розумінні, що вона має лише їй притаманні природно задані темперамент, характер, задатки, які визначають специфіку її інтересів, потреб, здібностей; це усвідомлення неповторності, автономності, суверенності, самостійності особистості, її права на власний життєвий шлях;

- *прийняття* дитини означає безумовне позитивне ставлення до неї такої, якою вона є, з усіма властивими їй якостями; це увага до почуттів і думок дошкільника. Прийняття дитини передбачає повагу до особистості дитини та проявляється у співчутті, доброзичливості та щирості стосунків, які сприяють самопізнанню та особистісному зростанню вихованця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
2. Гуманістична психологія : антологія у 3-х т.: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Р. Трача, Г. Балла. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2001. – 252 с.

УДК 373.2:001.895 (082)

Остапук Ю.В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ФОРМУВАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР

Дошкільне дитинство – важливий етап у становленні різних сторін особистості. Першочергове значення в особистісному зростанні має моральний аспект, що забезпечується реалізацією завдань морального виховання. Про важливість морального виховання дітей дошкільного віку зазначено в документах, що регулюють освітню діяльність закладів дошкільної освіти у нашій державі, зокрема, у Законі України «Про дошкільну освіту» (із правками 2017 р.), Базовому компоненті дошкільної освіти [1; 8]. Завдання морального виховання здійснюється в різних видах дитячої діяльності, є в усіх формах організації дітей, тому фактично його нереально відділити від інших виховних впливів [6]. Таким чином, загально визнано провідне значення морального виховання в дошкільному дитинстві, саме тоді, коли відбувається становлення особистості,

формування в неї моральних настанов щодо самої себе, здатності відповідно впливати на умови життєдіяльності, усвідомлювати власне «Я».

У сучасних наукових дослідженнях І. Беха, С. Заболоцької, І. Булах, О. Кононко, Л. Лохвицької, Р. Павелківа, М. Савчина та ін. розкриваються психологічні механізми формування у дітей різного віку моральної поведінки, в основі якої лежить особливий мотив людських учинків – допомагати іншому. Значна частина наукових досліджень присвячена проблемі нормативності як основної характеристики поведінки дитини-дошкільника (у дослідженнях Л. Артемової, Л. Божович, В. Котирло, М. Лісіної, І. Зубрицької-Макоти, Т. Поніманської, Є. Суботського, С. Якобсон).

Люди використовують різні типи моральної поведінки у спілкуванні з іншими людьми та у повсякденному житті. Для формування типів моральної поведінки важливе значення має моральний розвиток особистості.

Моральний розвиток – рівень засвоєння уявлень про моральні норми, їх узагальнення і перетворення у внутрішні «моральні інстанції», сформованості моральних почуттів і моральної поведінки. Моральний розвиток – результат морального виховання, впливу навколишнього середовища і власного морального досвіду дитини [6, с. 70-74]. За дослідженнями видатного українського психолога І. Беха, «дитина не народжується ні моральною, ні аморальною, не є від початку злого чи доброю. Які моральні якості в неї розвинулися, залежить від ставлення до неї тих, хто її оточує, від методів виховання» [2, с. 6]. Звідси, проблема формування різних типів моральної поведінки у дітей старшого дошкільного віку є важливим завданням морального виховання.

Моральне виховання – це цілеспрямована взаємодія дорослого і дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки [6, с. 95]. Моральна поведінка формується лише під час пошуку дитиною різних варіантів вирішення ситуації взаємодії за умови критичного, вибіркового ставлення дошкільника до морального правила. Різні типи моральної поведінки реалізуються у моральних вчинках та діях, моральних ставленнях, моральних оцінках, самооцінках, моральних позиціях. Вчинок визначається як свідоме дія, що оцінюється як акт морального самовизначення людини, в якому вона стверджує себе як особистість у своєму ставленні до іншої людини, до себе самої, до групи або до суспільства, до природи в цілому [7, с. 174].

На думку зарубіжного вченого К. Роджерса, дії дитини відображають правду її буття, а процес соціалізації є початком формування моральної поведінки. Дитина навчається змінювати свою поведінку так, щоб вона відповідала прийнятим у суспільстві моральним нормам. Це навчання відбувається частково цілеспрямовано, а частково завдяки природній тенденції до наслідування [9, с. 421]. Тим самим особистість засвоює моральні поняття, уявлення, набуває сукупності звичок, у неї виникають упередження, бажання і потреби. Кожна з цих структур відображає особливості внутрішнього світу особистості та зовнішнього соціального оточення. Це значить, що в процесі соціального розвитку біологічні закономірності, зберігаючись, відступають на задній план, втрачаючи своє провідне значення. «Все в особистості, – писав Л. С. Виготський, – побудовано на родовій, природній основі і разом з тим все в ній умовне, тобто соціальне» [3, с. 155].

Нам імпонують наукові позиції, що викладені у дослідженні С. Заболоцької, а саме такі типи моральної поведінки: 1) гармонійно-розвинутий; 2) правильні; 3) егоїстики; 4) невгамовні.

1. Гармонійно-розвинутий тип характеризується високими та в окремих випадках середніми рівнями оволодіння основними складовими моральних форм поведінки дошкільником. Зазначені форми поведінки проявляються у сфері спілкування, діяльності (гри, навчання), де дошкільник ставиться до ровесника та дорослого як до самоцінної особи. Він дуже емоційний, емпатійно реагує на внутрішній стан інших, добре знає ситуативні інтереси, настрої і бажання тих, що його оточують. Охоче, за власною ініціативою ділиться тим, що має, допомагає іншим не з розрахунку на похвалу чи взаємність, а тому, що сам отримує від цього радість і задоволення. Дитина пояснює свій вибір моральними установками; емоційні реакції адекватні, ставлення до моральних форм поведінки активне й стійке; розвинені узагальнені уявлення про чесність, справедливість, сміливість, скромність, ввічливість, працелюбність, доброзичливість, турботливість, дружбу на конкретних прикладах («Чесний – той, хто каже правду мамі і всім теж»).

«Правильні». Специфіка цього типу полягає у тому, що дошкільники з цієї типової групи намагаються проявити свої моральні якості лише під наглядом, або за похвалу з боку важливого для них ровесника чи дорослого. Особливості моральних форм поведінки цілком визначаються старшим (батьки, вихователі, важливий дорослий). Головним є мотив мати правильний вигляд в очах іншої особи, заслужити похвалу, оцінку, але сама моральна поведінка не має глибокого особистісного сенсу. Дошкільник з цим типом розвитку моральних форм поведінки, як правило, проявляє акуратність, виконавчість, дисциплінованість, надійність, навіть наполегливість, старанність та інші поведінкові акти, однак рідко проявляє відвертість, тактовність, щирі допомогу, дещо некритично ставиться до засобів реалізації предмета моральних форм поведінки. Він часто буває просто у ролі виконавця й тому не доводиться говорити про високий рівень його розвитку як суб'єкта даного типу поведінки. Відсутня ініціатива, а часто і самостійність у реалізації моральних форм поведінки. Такі діти дають правильну моральну оцінку діям інших чи своїй, але аргументувати її можуть лише з допомогою дорослого.

«Егоїстики». У дітей цього типу моральні форми поведінки сформовані недостатньо. Поведінка цілком зумовлена думками про власну користь, власні інтереси переважають над інтересами інших. Дитині байдужі інші діти, а її інтереси зосереджені на іграшках, предметах, з якими вона може бавитися. Часто вони

допускають на адресу однолітків грубість, агресивність. Зазвичай ці дошкільники нічого не знають про своїх ровесників і навіть не завжди пам'ятають їх імена, зате іграшки чи солодощі, які приносять інші, дитина зауважує завжди.

«Невгамовні». Дошкільники цього типу не піддаються педагогічним впливам і не зважають на регуляційні впливи з боку батьків чи інших референтних дорослих. У дошкільника відсутня будь-яка позитивна мотивація здійснювати моральні вчинки та виконувати обов'язки. Усі доручення й завдання, які даються дорослими, мають негативний особистісний смисл. Характерна потреба у захопленні своєю особою, велике прагнення будь-що звернути увагу оточення на себе. Властивий егоїзм, впертість, висока необґрунтована самовпевненість і відсутність сумнівів щодо правильності [5, с.124-125].

Обґрунтування зазначених типів моральної поведінки взято за основу в проведенні нами наукового пошуку.

Дослідниця Т. Поніманська зазначала, що реалізуючи в грі прагнення прилучитися до життя дорослих, дитина здійснює своє бажання бути такою, як вони. Засвоєння норм людських взаємин, їх моральних цінностей – усе це відбувається в процесі гри без прямих педагогічних впливів вихователя. Відображаючи реальне життя, гра є найбільш активною сферою спілкування дітей: вони обмінюються думками, переймають досвід та вміння дорослих, оцінюють себе й інших, висловлюють власні моральні судження і цим впливають один на одного. Саме створюючи умови для виникнення гри, у процесі якої дитина без прямих педагогічних впливів засвоює норми людських взаємин, моральні цінності, вихователь найбільш ефективно впливає на процес формування морально-етичних рис особистості [7, с. 197].

За дослідженнями Л. Артемової, Л. Виготського, О. Запорожця, Д. Менджерицької, Д. Ельконіна, Т. Поніманської у вихованні моральної поведінки провідне місце займають сюжетно-рольові ігри. Вони є дуже важливими для розвитку дитини, формування навичок її поведінки у соціумі, виховання її як морального і відповідального члена людського суспільства. Сюжетно-рольова гра відповідає потребам та інтересам дітей, сприяє вияву їхньої самостійності, ініціативи, творчості, імпровізації, перевірці себе. Вихователь повинен заохочувати дітей до доброзичливих стосунків у грі, формувати у них розуміння, що саме так можна отримати найбільше задоволення від гри. Таким чином, гра у педагогічному процесі закладу дошкільної освіти використовується як засіб не тільки формування певних знань, а й для виховання моральних уявлень і почуттів, розвитку самостійності, ініціативи, відповідальності, а також різних типів моральної поведінки.

Отже, формування різних типів моральної поведінки в дітей старшого дошкільного віку у процесі сюжетно-рольових ігор є досить складним завданням, яке потребує свого розв'язання і створення відповідної методики психолого-педагогічного супроводу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 2015. – № 6. – 20 с.
2. Бех І. Зростити моральну особистість – головна турбота / Іван Бех // Дошкільне виховання. – 2015. – № 4. – С. 6.
3. Выготский Л. С. К вопросу о динамике детского характера / Л. С. Выготский // Собр. соч.: [в 6 т.]. – М.: Педагогика, 1984. – Т. 5. – 360 с.
4. Заболоцька С. І. Психологічні умови розвитку моральних форм поведінки у навчально-ігровій діяльності дошкільників: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец.19.00.007 «Педагогічна та вікова психологія» / С. І. Заболоцька; Нац. ун-т «Остроз. акад.». – Острог, 2013. – 298 с.
5. Лохвицька Л. В. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до процесу морального виховання дітей / Л. В. Лохвицька // Рідна школа. – 2012. – № 12. – С. 70-74
6. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі» / Л. В. Лохвицька. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 128 с.
7. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників : навч. посіб. / Тамара Іллівна Поніманська. – К. : Вища школа, 1993. – 214 с.
8. Про дошкільну освіту: Закон України. – К. : Дошкільне виховання, 2001. – 56 с.
9. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / Карл Рэнсом Роджерс ; [пер. с англ.]. – М.: Издательская группа «Прогресс»; «Универс», 1994. – 480 с.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОГО ЛЕПБУКУ

Із метою науково-методичного супроводу процесу розробки й упровадження науково-дослідної теми лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України *«Теорія і практика соціалізації старших дошкільників в умовах дошкільного навчального закладу»* та підтеми *«Формування соціально-комунікативних умінь у старших дошкільників у процесі театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі»* (виконавець підтеми – к.п.н., доц. О.А. Остряньська) забезпечується тісна співпраця з вихователями експериментальних ЗДО і НВК м. Полтави, Обухова, Рубіжного, Сватова за підтримки і сприяння науково-дослідній роботі працівників Управління освіти, Міських методичних кабінетів, фахівців обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти (Полтавського, Луганського, Рівненського).

У процесі експериментальної роботи з проблеми формування соціально-комунікативних умінь у старших дошкільників у театралізованій діяльності нами ефективно застосовувалася інтерактивна *технологія лепбукінгу* [1].

Лепбук (*lapbook*, з англ. *lep* – коліна, *book* – книга, перекладається як «наколінна книга») – це саморобна (рукотворна) тематична інтерактивна папка (тека) з певної теми у вигляді паперової книги з карманами й рухомими деталями (у вигляді віяла, дверцяток, віконця, хмаринок, пелюсточок квітки та ін.), які дошкільник може самостійно відкривати, діставати звідти у стислому вигляді зібрану й упорядковану інформацію (словесну, наочну практичну) і користуватися нею (наприклад, складати розповіді, діалоги, переглядати ілюстрації, перекладати вміст папки на свій розсуд тощо). Основою *театрального лепбуку* є папка (тека) чи інша легка й міцна основа (картон, ватман, канцелярський пластик) із наклеєними з внутрішнього боку маленькими книжечками-розкладанками, карманчиками, конвертиками, в які можна покласти цікаві для дітей розрізні картинки, пазли, розмальовки, вірші, загадки, маленькі оповідання, казки, ребуси, світлини, слова, схеми, речення та ін. У цілісному освітньому процесі закладу дошкільної освіти використання *театральних лепбуків* (рукотворних папок (тек), книг, блокнотів, альбомів, альбомів-скриньок) об'єднало дітей, вихователів та батьків дошкільників у дружній творчій співпраці (включаючи духовно-моральну, соціально-комунікативну, пізнавальну, технологічну, художню творчість).

Дидактична й виховна цінність використання театрального лепбуку для формування соціально-комунікативних умінь у старших дошкільників полягає в тому, що:

1) лепбук допомагає дітям за своїм бажанням систематизувати інформацію з певної теми, краще осмислити, зрозуміти і запам'ятати матеріал;

2) це прекрасний спосіб для повторення й узагальнення матеріалу, адже в будь-який зручний час діти відкривають лепбук і з радістю повторюють засвоєне, розглядаючи книжечку, в створенні якої вони брали участь;

3) діти вчатьса самостійно або у співпраці з іншими людьми (дітьми, дорослими) збирати і впорядковувати інформацію, розміщати її у відповідних розділах;

4) завдання варіюються в залежності від визначеної навчальної, розвивальної, виховної мети, а також від віку дітей, тобто лепбук допомагає побудувати освітню діяльність на основі індивідуальних особливостей і пізнавальних інтересів вихованців, забезпечити підтримку ініціативи дитини (зокрема, комунікативної, пізнавальної);

5) лепбук допомагає істотно збагатити процес соціального розвитку вихованця прожитою особистісно значущою для дитини інформацією;

6) лепбук допомагає налагодити співробітництво дітей і дорослих (у сім'ї, у закладі дошкільної освіти) та прилучити дітей до традицій сім'ї і суспільства.

Лепбуки бувають різноманітними за тематикою і використаними матеріалами. На основі аналізу психолого-педагогічних джерел і досвіду роботи педагогів-практиків нами узагальнено таку *класифікацію лепбуків*:

I. *За формою організації діяльності суб'єктів педагогічного процесу (в ході виготовлення і використання):* індивідуальні та колективні.

II. *За тематикою:* вузькоспеціалізовані, загальні. У таких лепбуках дібрано матеріали з конкретної теми (наприклад, загальної - «Театральне мистецтво України», або вузької - «Театр тіней», «Театр на магнітах» та ін.), які виконують навчальну, розвивальну й виховну функції.

III. *За призначенням:* освітні (навчальні, виховні, розвивальні); *дозвіллієві* (ігрові, вітальні, святкові, автобіографічні);

IV. *За провідною ідеєю змісту:* 1) *артбук* (*art* – мистецтво, *book* – книга) – графічний альбом, творчий щоденник, що вміщує колекцію зображень, ілюстрацій, фотографій, зібраних із окремих сторінок під єдиною обкладинкою, рукотворна книга, створена і проілюстрована автором; 2) *смейбук* – «щоденник життя», творчий блокнот з великою кількістю орігамі, наліпок, стікерів, кишеньок, конвертів, вирізок; 3) *фемелібук* – сімейний

альбом або книга; 4) *френдбук* – книга про друзів; 5) *тревелбук* – книга подорожей; 6) *дрімбук* – книга мрій; 7) *скетчбук* – блокнот для швидких ескізів і нарисів; 8) *кукбук* – блокнот або альбом для кулінарних записів; 9) *неймбук* – книга про імена; 10) *лепбук* – книга, в якій зібрані мапи (географічні карти).

V. *За формою й різновидами папки-основи, використаної у лепбуці*: 1) стандартна книжка формату А4, А3 із двома розворотами; 2) папка з 3-5 розворотами; 3) книжка-гармошка; 4) фігурна папка. При цьому *спосіб організації матеріалу, вміщеного в лепбуці, може бути представлений*: кишеньками (стандартними, гармошками, книжками); конвертами (звичайними і фігурними); рухомими віконцями й дверцятами; обертовими деталями (що висуваються, розкриваються (розгортаються)); картками; тегами; стрілками; пазлами; чистими аркушами для нотаток та ін. [2].

Так, у рамках науково-методичного супроводу науково-дослідної роботи з виконання теми, зокрема, в ході організації майстер-класів для педагогів експериментальних майданчиків «*Театральний майстер-клас для педагогів – вихователям найкраща допомога*» старшим науковим співробітником ІПВ НАПН України О.А. Остряньською презентовано *узагальнену класифікацію лепбуків, представлено особливості використання особистісних, інструментальних, методологічних засобів технології лепбукінгу з метою соціалізації старших дошкільників у духовно-моральному просторі закладу дошкільної освіти і родини вихованців, та запропоновано алгоритм створення лепбуків за відповідними етапами*:

- 1) вибір теми, визначення виду лепбука і його освітньої мети (навчальної, розвивальної, виховної);
- 2) складання плану лепбука, який допоможе різнобічно (повністю чи частково) розкрити тему;
- 3) малювання макету лепбука (у вигляді теки, книги, альбому);
- 4) створення лепбука в натуральний розмір:

а) попередній добір і орієнтовне розміщення матеріалу на сторінках лепбука відповідно до теми і визначеної мети;

б) коригування назв, змістових розділів, підрозділів лепбука та їх наповнення;

в) остаточна фіксація частин лепбука на єдиній основі.

При створенні *театралізованого лепбука* добирається детальна інформація, що різнобічно характеризує цей вид мистецтва:

- 1) зображення казкових героїв;
- 2) тексти казок, оповідань, ігор для театралізації;
- 3) зображення засобів праці співробітників театру (наприклад, декораторів (грим, перуки), костюмерів (голка, нитки, п'яльця, наперсток, канва, праска та ін.);
- 4) вірші про театр, легенди, оповідання, пісні, прислів'я, приказки, настанови для акторів;
- 5) загадки про театр та казкових героїв;
- 6) розмальовки театральних костюмів для казкових героїв, які можна зафарбувати за зразком і за вільним вибором дитини;
- 7) світлини музеїв театру, музею театральних іграшок, їх визначних експонатів;
- 8) скарбничка ігор, ситуацій, вправ для дошкільників (пов'язаних із названою темою);
- 9) «чарівна скринька сімейного театру» (світлини сімейних костюмів, театральних реліквій, дитячих виробів, спільних виробів дорослих і дітей);
- 10) «театральна абетка»;
- 11) зразки сценаріїв вистав (наприклад, із різних регіонів України (можна дібрати і зразки сучасних вистав зимової (новорічно-різдвяної), весняної (великодньої), літньої, осінньої тематики тощо)).

Як показали результати експерименту, впровадження технології лепбукінгу, а саме, *театральних лепбуків* у практику роботи вихователів сприяє багаторазовому застосуванню вихованцями соціально-комунікативних умінь для розв'язання проблемних ситуацій у різних формах спільної конструктивної взаємодії в групі ЗДО і сімейній дозвілєвій діяльності з членами родини, згуртуванню дитячого колективу, зміцненню міжпоколінних зв'язків, розширенню духовно-морального простору спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крутій К.Л. Лепбук як дослідницький проект дошкільника / К.Л. Крутій / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrdeti.com/lepuk-yak-doslidnickij-proekt-doshkilnika>
2. Остряньська О. А. Використання технології лепбукінгу в процесі соціалізації старших дошкільників у закладі дошкільної освіти / О.А. Остряньська, О.І. Цехмистро, І.В. Козлова // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – Вип. 21. – Кн. 3. – Том IV (78). – К. : Гнозис, 2017. – С. 343-353.

УДК 373.2:001.895 (082)

Панасюк В.В.,
Костянтинівський дошкільний навчальний заклад №6 «Червона шапочка»

ЛЯЛЬКО ПЕДАГОГІКА В РІЗНИХ ВИДАХ ТЕАТРУ

В сучасному дошкільному навчальному закладі арт педагогіка набуває все більшого значення. Арт педагогіка – терапія мистецтвом, турбота про душу дитини за допомогою мистецтва, що передбачає велику палітру видів діяльності: від зображувальної діяльності до театралізації.

Лялькопедагогіка - це один з напрямків арт-терапії, що використовується в якості впливу ляльки, як проміжного об'єкту взаємодії дитини і дорослого. Лялькопедагогіка виступає окремим блоком психокорекційної роботи педагога. Лялькопедагогіка, запропонована Т. Д. Зінкевич-Євстігнєвою має такі етапи роботи: виготовлення ляльки, «оживлення» та знайомства з лялькою, використання ляльки у казкових сюжетах. Вчені розглядають гру з ляльками як діагностичне та терапевтичне явище одночасно (Irwin, 1993). За методикою, запропонованою Зінов'євою Н. О. та Михайловою Н. Ф., для дітей, що пережили насилля, або мають проблеми у соціалізації, рекомендують набір із 15–20 різних ляльок: агресивні, миролюбні, ляльки, що зображують родину, вчителів, вихователів, міліцію, лікарів, ляльки-відьми, ляльки-тварини тощо. Лялькопедагогіка дозволяє в ігровій формі, за допомогою ляльок, безпечно для дитини відтворити і програти травматичну ситуацію, знявши таким чином травмуючий фактор. Також в процесі лялько педагогіки відбувається зміна ставлення дитини до себе, тобто Коригується самооцінка, йде активне накопичення позитивного емоційного досвіду.

Ідентифікуючи себе з лялькою, дитина в умовній ситуації проектує свій внутрішній світ і проявляє реальні почуття та емоції.

Лялькопедагогіка дозволяє:

- розвивати мовлення дитини ;
- впливати на емоційну та моторну активність;
- розвивати комунікативні якості;
- розвивати просторове орієнтування;
- зміцнювати зв'язок з батьками,

Особливого значення набуває процес виготовлення ляльки, який об'єднує дитину з дорослим. Методику «лялько педагогіка» відносять до проєктивних діагностичних, оскільки, створюючи власну ляльку (за власним бажанням та задумом), дитина часто відображає в ній себе, свої проблеми. Іноді така лялька візуально буває схожою на свого творця, що підтверджує проєктивний характер зазначеної методики. У спільній роботі дитини та педагога над створенням ляльки основна ідея-проект має належати самій дитині. Дорослий стимулює дитячу фантазію (емоційна підтримка, похвала, обговорення питань вибору матеріалів та техніки виготовлення, тощо) та допомагає на технічному рівні реалізувати дитячий задум. Досвід роботи показує, що ця спільна робота носить виховуючий характер, допомагає краще пізнати дорослому й дитині один одного, отримати реальний досвід об'єднання у спільній діяльності, провести весело та цікаво час.

Можна виділити наступні функції, які виконує лялькопедагогіка:

- комунікативні - встановлення емоційного контакту, об'єднання дітей в колектив;
- релаксаційні - зняття емоційної напруги;
- розвиваючі - розвиток психічних процесів (*сприйняття, пам'ять, увага*);
- навчальні - збагачення інформацією про навколишній світ.

Лялько педагогіка також може використовуватися в різних видах психотерапії: психодрами, ігротерапії, казкотерапії, арт терапії. Під арт терапією спочатку розуміли вираження своїх почуттів і станів через живопис, скульптуру, дизайн. Лялько педагогіка широко застосовується для вирішення конфліктів, поліпшення соціальної адаптації, в корекційній роботі зі страхами, заїканням, порушеннями поведінки, а також в роботі з дітьми, що мають емоційну травму. Ляльки допомагають розвинути природні здібності, образне мислення, пам'ять, емоційну сферу, самосвідомість і самоконтроль. Вони сприяють формуванню позитивних установок, емоційної і моторної адекватності, комунікативних навичок.

Будь-яке заняття по лялькотерапії проходить в три етапи:

перший етап - виготовлення ляльки (в більшості випадків для дітей дошкільного віку ляльки виготовляють дорослі або процес виготовлення відбувається спільно дитина-дорослий);

другий етап - знайомство зі своєю лялькою з допомогою «чарівних питань»;

третій етап – театралізація за допомогою ляльок та використання схем по створенню казок.

Таким чином, лялько педагогіка – це захоплююча і доступна форма роботи з дітьми, оптимальна можливість корекції поведінки, гармонізації особистості дітей з проблемами через розвиток здібностей самовираження і самопізнання.

Методичною основою досвіду роботи можна вважати метод

«Лялько- педагогіка » - «Гра» - «лялька» - «ляльковий театр».

Діяльність лялько педагогіки спрямована на розвиток таких функцій, як:

- комунікативна - встановлення емоційного контакту, об'єднання дітей в колектив;

- релаксаційна - зняття емоційної напруги;

- виховна - психокорекція проявів особистості в ігрових моделях життєвих ситуацій; - розвиваюча - розвиток психічних процесів (пам'яті, уваги, і т. д., моторики);

- навчальна - збагачення інформацією про навколишній світ.

Світ дитини - це світ дії і діяльності, а за допомогою лялько педагогіки з'являється можливість увійти в цей світ. Слід зазначити, що правильний підбір іграшок та ляльок має велике значення: це можуть бути звичайні ляльки, іграшки або лялькові будинки, які можуть зображувати членів сім'ї дитини, які надають можливість дітям безпосередньо виражати свої почуття. Коли діти розігрують сцени з ляльками, то є можливість спостерігати відношення між членами сім'ї: суперництво чи суперечки між братами або сестрами, піклування членів родини одне про одного та інше.

Лялько педагогіка об'єднує в собі переваги арт-педагогіки, казки та гри. Ляльки та іграшки не випадково є природним і незамінним атрибутом дитинства. Ляльки стають зручним посередником між дитячим та дорослим світом: в іграх з ними малюк вчиться базовим соціальним взаємодіям, відпрацьовує комунікативні навички і нові для себе соціальні ролі. У той же час, ляльковий світ є своєрідною проекцією реального світу таким, яким його бачить сама дитина. Цей аспект дозволяє спостерігати і, за необхідності, коригувати дитяче сприйняття.

Отже, в яких випадках лялько педагогіка особливо ефективна? Фахівці підкреслюють наступні можливості:

- придбання важливих соціальних навичок, досвіду соціальної взаємодії;

- розвиток комунікативних навичок;

- вирішення внутрішніх конфліктів;

- розвиток самоконтролю;

- розвиток мови.

Спочатку слід визначитися з об'єктом: яка це буде лялька? Пальчикові ляльки та ляльки-рукавички більше підійдуть для малюка-дошкільника.

Маріонетки можна застосовувати в більш старшому віці - вони більш складні в управлінні, але цікаві своїм символізмом. Бебі-ляльки допоможуть дитині в засвоєнні гендерної ролі і забезпечать більш повну проекцію світу дорослих.

Керуватися при виборі ляльки необхідно не тільки цілями і віком дитини, а й її бажаннями, адже вона інтуїтивно знає, який вигляд підійде їй більше всього. Обрану ляльку можна і бажано зробити самим разом з дитиною. Процес виготовлення такої ляльки сам по собі дуже захоплюючий. До того ж, з лялькою, зробленою власними руками, встановиться більш тісний емоційний контакт.

В практиці роботи з дітьми я використовую виготовлення таких ляльок: пальчикові ляльки, тіньві ляльки, плоскосні ляльки (на прищіпках, на ложках, ляльки з дроту, кухонні лопатки).

РОБОТА БУДУЄТЬСЯ В ТРИ ЕТАПИ:

ПЕРШИЙ ЕТАП

Знайомство з професією, створення робочого місця

Виготовлення ляльки

ДРУГИЙ ЕТАП

Навчання «водіння» ляльки (лялькова аеробіка під керівництвом тренера-ведучого, щось типу: «Ляльки сіли, ляльки встали, ляльки вклонилися»), церемонія «пожвавлення» ляльки, взагалі знайомство зі своєю лялькою...

ТРЕТІЙ ЕТАП

- власне, театралізація з допомогою ляльок. Постановка міні-вистави, розповідання казки з допомогою ляльки, виконання складних сюжетних завдань Ведучого з допомогою ляльок і т. п. Ляльковий театр...

Який же процес вважається найважливішим тут, в лялькопедагогіці?

Може бути, Ви здивуєтеся - але найважливіший етап лялькопедагогіки - це перший етап.

Бо немає нічого важливіше самого процесу виготовлення ляльки - цього процесу творення нового життя, нехай і казкового...

Так, іграшка, зроблена дитиною за допомогою дорослого, є не лише результатом праці, але і творчим вираженням його індивідуальності. Лялька, що пройшла через руки дитини, стає особливо привабливою. Річ, над якою він працював, вкладаючи в неї вигадку, фантазію і любов, оживає в його руках, доставляючи радість дитині і оточуючим.

Із вже готовою лялькою можна грати. Але не просто так, а цілеспрямовано, моделюючи певні ситуації. Наприклад, можна влаштувати знайомство ляльки з членами сім'ї. Нехай вона розповість про себе, таким чином, дитина зможе висловити абсолютно несподівані емоції та думки. Також буде корисно змоделювати ситуації дня народження ляльки (який подарунок подарувала б їй дитина), хвороби ляльки. Така лялька може стати своєрідним посередником, що полегшує взаємодію дитини з оточуючими, і дозволяє висловити глибокі, не завжди усвідомлювані стани, бажання, приховані мотиви вчинків. Так, улюблена іграшка «приймає участь» у драматизації.

Ляльки зазвичай використовуються для дитячих лялькових театрів, різних інсценувань, зображення казок.

Театр допомагає дитині глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає її до самовдосконалення, викликаючи естетичні почуття та емоції в ході театралізованого дійства з лялькою.

Театралізована діяльність є ефективним засобом педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника. Вона передбачає формування в дошкільників умінь «входити в образ», та «утримувати» його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлювати мовленнєві та виконавські дії, передавати характерні особливості різних художніх образів; переносити здобуті уявлення в самостійну ігрову діяльність.

Дитяча гра повна сенсу і важлива для дитини, оскільки через гру стали доступними ті області, де їм важко знайти слова. Діти використовують ляльок для того, щоб сказати, зробити те, що їм самим незручно зробити, і виражають почуття, які можуть викликати несхвалення оточення. Таким чином, світ дитини - це світ дії і діяльності, а лялькопедагогіка, не бентежачи і не травмуючи дітей, дає можливість увійти до цього світу і об'єднати власні інтереси дітей із завданнями педагога. В якості основного прийому дії в лялькопедагогіці використовується лялька, як проміжний об'єкт взаємодії вихованців і педагога. Одягаючи на руку ляльку, діти "передають" їй з радістю свої кращі почуття, забуваючи про проблеми і страхи, відкриваючи в собі приховані резерви.

Процес виготовлення ляльок також є корекційним. Захоплюючись процесом виготовлення ляльок, діти стали спокійнішими, врівноваженими. Виготовлення ляльок - це свого роду медитація. У дітей, коли вони самі роблять ляльок, завдяки цьому процесу розвиваються дрібна моторика рук, уява, здатність до концентрації, усидчивість.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ ПРО РОБІТНИЧІ ПРОФЕСІЇ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

В сучасних соціокультурних умовах вагомого значення надається новітнім аспектам розвитку, виховання і навчання в системі дошкільної освіти у різних видах дитячої діяльності. Зокрема сфера трудового виховання – ознайомлення дітей старшого дошкільного віку із робітничими професіями є ідеальною складовою для реалізації особистісно орієнтованих технологій, оскільки забезпечує розвиток і становлення особистості дошкільника, його соціальної компетентності, підготовку до самостійного життя.

Трудове виховання спрямоване на формування у дітей цікавості до праці, яка у старшому дошкільному віці складається із прагнення до самостійності, інтересу до життя і праці дорослих, схильності до наслідування і певного результату діяльності. Виникнення у дошкільників інтересу до праці, формування навичок трудової діяльності, набуття ними практичного досвіду передбачає наявність конкретних знань, які є результатом ознайомлення дитини із працею дорослих.

Ознайомлення дітей з працею дорослих, на нашу думку, найбільш краще здійснювати шляхом формування у старших дошкільників *знань про робітничі професії* (типи фахової діяльності людини, які носять перетворювальний характер і виконуються кваліфікованим робітником певного освітньо-кваліфікаційного рівня), які включають: назву фаху і його належність до галузі господарства, суспільну й особистісну значущість, моральну відповідальність фахівця перед соціумом і необхідність професійного навчання. Ці елементи знань є важливими для дітей дошкільного віку, оскільки окремі їх елементи знаходять відображення у поглядах науковців і програмах дошкільної освіти щодо ознайомлення малюків із професіями дорослих. Такий зміст трудового виховання сприятиме задоволенню дітьми потреби у новій інформації і формуватиме у них налаштованість «на шкільне навчання як цікавий і відповідальний процес» [3]. Реалізація змісту ознайомлення дітей із робітничими професіями передбачає «творче використання різних педагогічних технологій» [2], а тому актуальним завданням є створення методики формування у старших дошкільників знань про робітничі професії.

Методика формування знань про робітничі професії у своїй основі мала науково обґрунтований зміст робітничих професій, а реалізовувалася у співпраці з сім'ями вихованців. Суть методики полягала у дотриманні етапів формування у дітей системи знань про робітничі професії, переліку, змісту та послідовності використання методів і форм взаємодії учасників трудового виховання у руслі окреслених педагогічних умов на кожному з етапів. Основними етапами роботи були наступні: структурування матеріалу, підготовчий етап, пізнавальний (основний) етап, діяльнісним та підсумковий. Педагогічними умовами конструктивного етапу створення методики були: підбір інформації про особливості робітничих професій, враховуючи активізацію процесів соціального розвитку старших дошкільників; визначення місця ознайомлення із робітничими професіями дітей в освітньому процесі ДНЗ; облаштування предметно-ігрового середовища для формування знань про робітничі професії у дітей. Педагогічними умовами другого етапу були: виникнення у дітей інтересу до трудової діяльності; зустрічна активність учасників трудового виховання; взаємоповага й емоційна підтримка партнерів у взаємодії; єдність змісту і вимог ДНЗ і сім'ї по ознайомленню дітей з робітничими професіями. Педагогічними умовами основного етапу були: пріоритет гуманістичних цінностей у формуванні в дітей культури життєдіяльності та моральних якостей особистості; підбір та використання широкого спектру методів і форм роботи; акцент на формуванні у дітей системних знань і уявлень про робітничі професії; забезпечення керівництва пізнавальною активністю старших дошкільників у різних видах продуктивної діяльності. Педагогічними умовами четвертого етапу були: стимулювання процесів уяви та фантазії дітей; залучення бажання дітей приймати участь у грі та продуктивних видах діяльності, відображаючи при цьому ціннісний зміст праці кваліфікованих робітників; наявність позитивних емоцій, почуття задоволеності дітей від участі у різних видах продуктивної діяльності, де представлені аспекти знань про робітничі професії. Основною педагогічною умовою підсумкового етапу - узагальненість знань про сутність робітничої професії, значення для суспільства і людини. Основними методами роботи були: порівняння, узагальнення, теоретичне моделювання; бесіда, дидактична гра, читання творів художньої літератури; розповідь вихователя про професію, розглядання ілюстрацій; творчі ігри, спільна праця дітей і дорослих; бесіда про сучасні професії. Основними формами роботи на різних етапах були: консультація як форма співпраці дитсадка і родини; зустріч із представником професії, екскурсія; самостійна продуктивна праця дітей; конкурс дитячих малюнків.

Отже, на *конструктивному етапі*, створюючи методику, визначено, що фах фермера, будівельника, модельєра, поліграфіста, машинобудівника становлять зміст ознайомлення старших дошкільників про працю дорослих. На *підготовчому етапі* налаштовували дошкільників до сприймання інформації та батьків до співпраці. На *пізнавальному етапі* формували у дітей системні знання про трудову діяльність людей за алгоритмом: назва, атрибутика, трудові дії, суспільна й особистісна значущість фаху, колективна взаємодія її учасників, моральна відповідальність, зв'язок з іншими професіями. На *діяльнісному етапі* спрямовували активність дітей на відтворення набутих знань про робітників та їх працю у продуктивних видах діяльності. Позитивне ставлення та повагу дошкільників до робітничої професії і кваліфікованих робітників закріплювали на *підсумковому етапі*.

Така технологія формування знань про робітничі професії у дітей старшого дошкільного віку є тим новітнім процесом, який максимально сприяє вихованню працелюбності, розумінню необхідності старанно працювати та навчатися для того, щоб в майбутньому обрати певну професію і, завдяки трудовим зусиллям, принести користь іншим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пісоцька Л.М. Формування знань про робітничі професії у старших дошкільників як умова їх підготовки до навчання у школі // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. Коваленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. - № 2. – С. 135 - 139.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» [нова редакція]. У 2 ч. Ч. I. Від народження до трьох років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 204 с
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» [нова редакція]. У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести [семи] років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 452 с.

УДК 37.015.31:392.3-054.73-057.36АТО(477)

Поворознюк С. І.,
НПУ імені М. П. Драгоманова

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ІЗ РОДИН УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ТА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Сучасний освітній процес потребує розробки нових психолого-педагогічних підходів у вихованні дітей, і зокрема дошкільного віку, в зв'язку з появою нових категорій громадян, а саме: родин, члени яких беруть участь у бойових діях в зоні АТО, а також таких, що мають статус внутрішньо переміщених осіб. Категорію «діти з родин учасників АТО», на нашу думку, можна окреслити як «діти з родин військовослужбовців і працівників Збройних сил України, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, осіб рядового і начальницького складу, військовослужбовців, працівників МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС, військових формувань, які беруть/або брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції». А категорію «діти з родин внутрішньо переміщених осіб» визначено як «діти, які були змушені залишити місця звичайного проживання на території Донбасу чи Криму, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, окупації, проявів насильства, порушень прав людини, які не перетинали міжнародно визнаного кордону України» [1, с. 211].

Невід'ємною складовою життєдіяльності будь-якої нації є її культура, тобто «успадкований від предків комплекс господарського і соціального життя, матеріальної і духовної культури, які визначають стиль життя, виконують етноідентифікуючу роль, дають можливість виділити і протиставити себе іншим етносам» [4].

Етнокультурною технологією є система виховання дітей на етнокультурних засадах, що охоплює підпорядковані спільній меті форми, методи, способи та прийоми виховання дітей із використанням компонентів духовної та матеріальної культури народу.

Використання народної казки в роботі з дітьми дошкільного віку з родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб насамперед є одним із засобів психологічної діагностики та корекції почуттєвої та поведінкової сфер, оскільки діти, виконуючи роль певного казкового персонажа, можуть спокійно розповісти про свої думки і почуття, переживання, що виникли внаслідок пережитої психотравмівної ситуації. Також цей засіб сприяє розвитку в них активності, ініціативності, самостійності, творчості, прискорює процес ресоціалізації таких дітей, адже вони засвоюють інформацію про допустимі та недопустимі норми поведінки та ціннісні морально-етичні пріоритети, необхідні для швидкої адаптації в нових умовах. Основними прийомами роботи з казкою є такі: а) аналіз казки з подальшим детальним обговоренням сюжету, мотивів і персонажів твору, формулюванням необхідних повчальних висновків; б) розповідь казки дитиною від першої або третьої особи; в) «переписування» казки шляхом заміни її сюжетної лінії, кінцівки або деяких персонажів. При цьому «дитина сама обирає найбільш відповідний її внутрішньому стану розвиток подій і знаходить той варіант розв'язання ситуації, що дозволяє їй позбутися внутрішнього напруження – у цьому полягає психокоригувальний сенс «переписування» казки [2]; г) інсценізація дітьми змісту народної казки з використанням костюмів казкових персонажів і необхідних для перевтілення в роль сценічних атрибутів; г) самостійне складання дітьми казкового твору за моделлю, в якій головним є персонаж із народної казки; д) використання народної казки як продуктивного матеріалу для настільного театру, театру картинок та ігор-драматизацій.

Підвищенню ефективності роботи вихователя ЗДО з дітьми означеної категорії сприятиме насамперед врахування їх індивідуально-психологічних якостей та вибір казкового матеріалу відповідно до віку дітей: казки про тварин («Колобок», «Рукавичка», «Коза-дереза», «Лисичка-сестричка», «Заячі страхи», «Про двох цапків», «Півник та двоє мишенят», «Лисичка та Журавель», «Колосок», «Цап та Баран», «Як звірі хату будували», («Лисичка-сестричка і Вовк-панібрат», «Пан Коцький» та ін.), чарівні казки («Солом'яний бичок», «Кривенька качечка», «Івасик-Телесик», «Сніжниця», «Ох», «Яйце-райце», «Котигорошко», «Іван-Побиван», «Розумниця» та ін.), соціально-побутові казки («Дідова дочка і бабина дочка», «Гаманець», «Мудра дівчина», «Про язикату Хвеську», «Як мужик пана душив», «Ківш лиха» та ін.).

У роботі з дітьми із родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб, які можуть потребувати допомоги вихователя у подоланні набутого за відповідних психотравмівних обставин стресу чи страху, зокрема пов'язаного з перебуванням одного із членів родини в зоні АТО чи зміною місця та умов проживання, слід використовувати і дитячі казки-«страшилки», які є одним із видів своєрідного дитячого фольклору і виконують насамперед психотерапевтичну функцію, адже «складаючи й розповідаючи «страшилки», дитина самостійно моделює емоціями подолання своїх страхів. Вербалізація страхів викликає почуттєву відповідь, емоційне перемикає, яке виступає в ролі психологічного захисту» [3]. Основною метою цієї роботи є сприяти усвідомленню дитиною того, що казкові персонажі є вигаданими, і залежно від її бажання, вони можуть бути не тільки страшними і непривабливими, а й добрими, щирими та кумедними.

В освітньому процесі ЗДО необхідно використовувати колискові пісні, які створюють атмосферу любові, ніжності, затишку та заспокоєння, а також є ефективним етнокультурним засобом у подоланні тривожних почуттів, які нерідко охоплюють дитину дошкільного віку. Це можуть бути такі колискові, як, наприклад: «Ой, ходить сон коло вікон», «Сонько-дрімко», «Котику сіренький», «Заходить до хати зоря-зоряниця», «Люлі, люлі, люлі, налетіли гулі» та ін.

Використання різноманітних забавлянок допомагає вихователю створити невимушену позитивну атмосферу, комфортне середовище для виховання дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб, і відповідно пришвидшити процес їх ресоціалізації в нових умовах. Зокрема, це забавлянки: «Ладки», «Сорока-ворона», «Де коза рогата», «Зайчику, зайчику», «Оцей пальчик – наш дідусь», «Сидить білка на поріжку», «Печу, печу хлібчик», «У мене, Омелька, чимала сімейка» та ін.

Метою використання пісень-казок у вихованні дітей дошкільного віку з родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб є насамперед зниження рівня тривожності, зняття внутрішньої напруги як наслідків пережитих ними психотравмівних ситуацій, а в подальшому формування в дітей емоційного стану внутрішньої рівноваги, бадьорості. Найбільш поширеними у практиці ЗДО є такі пісні-казки, як «Два півники», «Веселі гуси», «Летів шпак через мак», «Іхав цап дорогою», «Качка йде», «Танцювали миші по бабиній хижі», «Ой зібралась звірина з цілої громади» та ін.

Небилиці є допоміжним етнокультурним засобом створення невимушеного комунікативного середовища в умовах ЗДО, подолання пригніченого емоційного стану дітей, адже парадоксальність описуваної в цих піснях ситуації викликає в них радісний, веселий настрій, спонукає до логічного розмірковування, фантазування, а також сприяє розвитку/або відновленню почуття гумору («Був собі журавель», «Ми з тобою йшли?», «Ой піди ж ти, кицю», «Танцювала риба з раком», «Ходить гарбуз по городу», «Чи ви чули, Тодосію, про таку чудасію», «Ішла коза попід ліс», «Я вам, люди, заспіваю ні сеї, ні тої»).

У роботі з дітьми дошкільного віку з родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб використовуються різноманітні народні іграшки як етнокультурні засоби естетичного, розумового, морального, творчого та фізичного розвитку, а також як ефективні засоби корекційно-виховної роботи, що здійснюється для забезпечення успішної адаптації дитини означеної категорії в нових умовах, її ресоціалізації, а саме: створення на етнокультурних засадах позитивного емоційно-чуттєвого фону сприйняття дитиною навколишнього середовища, мимовільне встановлення з дитиною комунікативного контакту. Народна іграшка також є важливим засобом національно-патріотичного виховання, адже через маніпулятивні дії з нею дитина засвоює та передає набутий етнокультурний досвід наступному поколінню.

Участь дітей у народній грі сприяє засвоєнню ними загальнолюдських цінностей, розвитку морально-вольових якостей, фізичному загартуванню організму дитини, і насамперед, що набуває особливого значення в роботі з дітьми дошкільного віку з родин учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб, спонукає до максимального комунікативного контактування з присутніми поряд однолітками та дорослими людьми, виховує почуття дружби та поваги до свого товариша, формує почуття відповідальності за власні вчинки. Також це продуктивний засіб ознайомлення з історією свого народу, особливостями його світоглядної системи, прищеплення почуття любові до рідного народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жданович Ю. М. Соціально-педагогічна підтримка дітей вимушених переселенців як наукова проблема [Електронний ресурс] / Ю. М. Жданович // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2015. – Вип. 19(1). – С. 204-213. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2015_19%281%29_21
2. Казка як метод розвитку взаємовідношень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dnz416.edu.kh.ua/storinka_psihologa/poradi_psihologa/kazka_yak_metod_rozvitku_vzayemovidnoshenj/

3. Кошонько Г. А. Дитячі страхи та способи їх корекції [Електронний ресурс] / Г. А. Кошонько // Деструктивні емоційні стани учнів: проблеми теорії та практики : збірник матеріалів Міжобласної науково-практичної конференції (18 – 19 грудня 2010 року) / за заг. ред. М. С. Томчука. – Вінниця: ВОПОПП, 2010. – С. 42 – 47. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/3344>
4. Тиводар М. Етнологія [Електронний ресурс] / М. Тиводар. – Львів: Світ, 2004. – 624 с. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/2266811/page:17/>

УДК 373.29.016.-056.26

Порва М.П.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ ЗДО

Актуалізація проблеми соціального пристосування дитини з особливими освітніми потребами потребує уваги з боку працівників освіти, зумовлює необхідність підвищити рівень обізнаності батьків і вихователів в цьому питанні, виробити доцільні засоби корекції соціальної поведінки, спрямовані на гуманізацію взаємин дошкільнятків з особливими освітніми потребами найблищим оточенням (у сім'ї і поза нею).

Для дитини дошкільного віку необхідно, щоб закладі дошкільної освіти були створені сприятливі умови, які дадуть їй можливість задовольнити природні духовні потреби, – у любові, увазі, турботі, самоповазі, у спілкуванні з приємними їй людьми, у пізнанні. Актуально це питання постає для дітей з особливими освітніми потребами.

Важливим чинником соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти є забезпечення їх емоційної рівноваги.

Одним із методів досягнення емоційної рівноваги дитини є подолання її невпевненості й відчуття страху перед оточуючим середовищем. Вихователь може дати дітям змогу шляхом малювання (фарбами, олівцями, фломастерами, крейдою) звільнитись від страху, напруження, негативних переживань. Задля цього можна запропонувати різні теми малюнків: „Коли я вдома один”, „Я засмучений”, „Що мені наснилося”, „Ми з мамою радіємо”, „Мій страх” тощо. Головне, щоб дитина усвідомила свої переживання і намагалась передати їх кольором та зображенням.

Важливим аспектом співіснування в колективі ровесників є уміння дітей емоційно адекватно реагувати на подію, вчинок, результат діяльності. Закономірно, що педагог має вправляти дітей дошкільного віку в умінні правильно переживати як перемогу, так і програш; формувати у вихованців помірковане ставлення до труднощів, оптимістичне ставлення до необхідності їх долати.

Зміст педагогічної роботи, спрямованої на забезпечення емоційної рівноваги дітей з особливими освітніми потребами також включає виховання сили волі дошкільників, корекцію їх у проявах довільної поведінки. Педагог має відмовитись від практики звичного оцінювання кінцевих результатів праці, акцентуючи увагу дітей на самому процесі подолання труднощів. Оцінювати, насамперед, вкладені у досягнення зусилля дитини, її намагання впоратися зі складною ситуацією.

Важливим моментом у справі створення комфортних умов перебування дітей з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти є надання їм можливості періодично розвантажуватись, розслаблятись. З цією метою можна використати ігри у „клякси” або ігри з папером (маніпуляції з папером сприяють релаксації). Для зняття агресії, вивільнення негативних емоцій можна використовувати гумову грушу, яку можна боксувати. Також можна запропонувати дитині виконати певні фізичні вправи, танцювальні рухи.

Провідною діяльністю дошкільного і періоду є гра. Тому, створюючи умови для інтелектуального розвитку дітей, дорослі також повинні пам'ятати думку Л.Виготського про єдність інтелектуальних та емоційних (аферентних) процесів [1].

Розвиток емоційної сфери дітей, також як і інтелектуальної, найбільш ефективно проходить у грі. Ігрову діяльність можна скорегувати у вигляді корекції – ігротерапії. Ігротерапія – це терапія засобами ігрової діяльності, побудова стосунків між дорослими та дитиною за допомогою гри, в яких вона відчуває себе значимою особистістю, яку цінують і люблять. У процесі ігротерапії дитина відкривається для прояву своїх емоцій, завдяки чому звільняється від напруги, фрустрації та відчуття пригніченості [3].

Насамперед, слід зазначити, що у дітей із психофізичними особливостями розвитку спостерігаються емоційні та особистісні дефекти, які є вторинними порушеннями. У процесі ігротерапії створюються такі взаємини з дітьми, які коригують і певною мірою запобігають виникненню вторинних порушень.

Під час ігротерапії навколишнє середовище і стосунки з дитиною створенні, пристосовані до її можливостей, її індивідуального рівня психічного розвитку. Це одна з „головних умов, що забезпечує позитивний терапевтичний ефект” [4].

У педагогічному процесі закладу дошкільної освіти окремим місцем виступає словесний вплив, який є провідним чинником у процесі формування свідомості дошкільника. Слово педагога – це дуже тонкий інструмент, за допомогою якого він впливає на особистість зростаючого дошкільника.

Поєднання слова, музики та руху (різноманітні ігри та фізкультхвилинки) дають новий напрямок корекційної роботи – логоритміки. Включення логоритмічних складників у будь-який вид роботи педагога (вихователя, логопеда) сприятиме корекції розвитку дитини із різноманітними відхиленням (порушення мовлення, затримки психічного розвитку тощо).

Заняття з логоритміки надають широкі можливості для розвитку оптико – просторових уявлень, навичок орієнтації на співбесідника (для дітей із порушенням стану зорового аналізатору), сприяють формуванню у координації загальних рухів, тонкої довільної моторики, міміки обличчя (для дітей із ДЦП), виховують почуття темпу та ритму в русі [2].

Таким чином, специфіка психофізичного розвитку дітей з особливостями психофізичного розвитку, їх емоційно – рольова сфера й освітні потреби є вирішальними чинниками у доборі методів, засобів і прийомів соціальної адаптації для створення технології соціалізації цієї категорії вихованців. У процесі педагогічної взаємодії з дітьми особливими освітніми потребами використовуються як загальнопедагогічні методи, прийоми і засоби виховного впливу, так і специфічні, зумовлені корекційною спрямованістю співпраці з ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Е. Адаптация к детскому саду //Волкова Е. Трудные дети или трудные родители? – М., 1992. – С.79-82.
2. Власова О. Провідні чинники розвитку соціального потенціалу особистості//Соціальна психологія. - 2001. - №2. – С.55-64.
3. Ляпина Г. Игра как средство активизации учебно-воспитательного процесса. – Алма-Ата: МЕКТЕП, 1978. – 64с.
4. Шевченко С.Г. Коррекционно – развивающие обучение. – М.Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 215 с.

УДК 373.2:001.895 (082)

Приходько О.В.,

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад
(ясла-садок) комбінованого типу №2 «Оленка»

ЗНАЙОМСТВО ДОШКІЛЬНИКІВ З ТВОРАМИ ЖИВОПИСУ

Проблема залучення дитини до мистецтва в умовах сучасного розвитку освіти є вкрай важливим напрямком педагогіки і має багато недосліджених аспектів. Оскільки освіта сьогодення набула особистісно-зорієнтованого спрямування, то повноцінне художнє виховання дошкільників неможливе без розгляду аспекту особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва взагалі і, живопису зокрема. Під поняттям «особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва» розуміємо позицію особистості (дитини), яка складається внаслідок сприйняття творів образотворчого мистецтва (зокрема, живопису) і проявляється у вираженні нею естетичних почуттів, емоцій, суджень, об'єктивної оцінки, що впливають із задоволення її духовних потреб та проявляються у прагненні до відтворення сприйнятого в різних видах художньо-творчої діяльності.

Завдання естетичного виховання шляхом ознайомлення дошкільників з образотворчим мистецтвом визначені у нормативних та законодавчих документах: у Законі України «Про дошкільну освіту», «Концепції дошкільного виховання в Україні (проект)», «Базовому компоненті дошкільної освіти». Відповідно до вимог вище перелічених документів, естетичне виховання дитини має здійснюватися у процесі формування її естетичних потреб та досвіду (емоцій і почуттів, поглядів, смаків, ідеалів, інтересів) як основи виховання естетичного ставлення, активності до сприймання, освоєння та перетворення дійсності.

Це, в свою чергу, сприятиме вихованню різнобічно й гармонійно розвиненої особистості.

Згідно із завданнями, передбаченими цими документами, дитина входить у світ практичної та духовної діяльності людини, розвивається її потреба в реалізації власних творчих здібностей, удосконалюються вміння цінувати рукотворні вироби, виявляти інтерес до надбань національної та світової культури, володіти різноманітними способами реалізації власних творчих здібностей.

У ході дослідження проблеми використання творів живопису в сучасній практиці освітньо-виховної роботи з дошкільниками я звернулась до державної програми дошкільного виховання «Дитина» аналіз яких показав, що в дошкільному навчальному закладі передбачається ознайомлення старших дошкільників з творами українських (Е. Волобуєв, М. Глушенко, С. Шишко, Т. Яблонська та ін.), російських (І. Айвазовський, В. Васнецов, І. Рєпін, О. Саврасов, І. Шишкін та ін.) та зарубіжних художників.

Звернула увагу, що перелік пропонованих творів образотворчого мистецтва в програмі «Дитина» свідчить про їх жанрову різноманітність (пейзаж, натюрморт, портрет, побутовий та анімалістичний жанри). Програма пропонує розвивати у дошкільників сприймання творів живопису на основі інтеграції з іншими видами мистецтва, тобто враження дітей підсилюються відповідними музичними та літературними творами. Акцент робиться на емоційнесприйманні дітьми старшого дошкільного віку творів образотворчого мистецтва та формування в них емоційного ставлення до картин та їх змісту; розвитку здатності розуміти зображувально-виражальні засоби, що використовували художники при написанні живописних картин.

Аналіз періодичної літератури з дошкільного виховання, в якій постійно друкуються методичні розробки щодо естетичного виховання дітей у процесі їх ознайомлення з творами живопису, показує, що практикам пропонуються плани-конспекти спеціальних занять з образотворчого мистецтва, інтегрованих занять з використанням творів живопису, мистецькі розповіді про художників та їх картини. Поширився інтерес вітчизняних періодичних видань до висвітлення різноманітного методичного матеріалу на допомогу вихователям дитячих навчальних закладів і батькам з питань ознайомлення дітей з живописом.

Методика дошкільного виховання традиційно орієнтується на те, що педагогом здійснюється інтерпретація творів мистецтва, а потім опосередковано доноситься до дитини, а це є ознакою старих підходів до ознайомлення дітей з живописом. У фаховій літературі прослідковується часткове вирішення питання формування особистісно-ціннісного ставлення до живопису. Це зумовило виникнення інноваційних підходів до ознайомлення дітей з живописом.

У сучасній практиці дошкільного виховання С.Огурцова зробила спробу визначити технології особистісного спілкування дітей зі скульптурою. Узявши їх за основу, можна виділити такі типи особистісного спілкування дітей з живописом:

1) мистецтво ↔ дитина (твір живопису зацікавлює дитину, вона безпосередньо сприймає його, але у неї не може самостійно формуватися ставлення до самого мистецтва, як елемента людської культури);

2) дитина ↔ мистецтво (дитина сприймає твір живопису, внаслідок цього у неї виникає бажання малювати, тобто створити щось подібне до того, що вона споглядала);

3) дитина ↔ мистецтво ↔ дитина (дитина сприймає твір живопису, а потім ділиться своїми враженнями з іншими);

4) дитина ↔ мистецтво ↔ педагог (дитина сприймає твір живопису, а тоді веде з педагогом бесіду за картиною);

5) мистецтво ↔ дитина ↔ педагог (твори живопису зацікавлюють дитину, а потім вона висловлює своє ставлення до картини, ділиться своїми враженнями в процесі бесіди з педагогом);

6) педагог ↔ мистецтво ↔ дитина (педагог знайомить з твором живопису, а тоді ніби „підказує” дитині враження, нав’язує власну оцінку картини, техніки її виконання).

У дошкільній педагогіці може існувати багато типів спілкування дитини з живописом, та, на жаль, у сучасній практиці найбільш поширеним є останній тип, який недостатньо активізує особистісний фактор, не сприяє саморозвитку дитини. Вихователь є ініціатором оцінки творів живопису, при цьому його думка є нав’язаною дитині. Тому пропонується брати до уваги тип - дитина ↔ мистецтво ↔ педагог, коли дитина сприймає твори живопису, самостійно намагається розібратися у виразно-зображувальних засобах, техніці виконання, визначає настрій картини, звертається до педагога із запитаннями про незрозуміле, цікаве. І тоді педагог запитує дитину про її думки, судження, оцінки, повідомляє про своє розуміння авторського задуму. Отже, зусилля практиків спрямовані на саморозвиток естетичних здібностей, збагачення духовної культури, формування особистості та розвиток творчого потенціалу дошкільників; надавання дитині незалежності та самостійності у проявах її почуттів та власних суджень.

Таким чином, мистецтво живопису – яскрава, багатогранна сторінка людської культури, вивчення якої починається в дошкільному віці. І щоб дитина розвивалась як самостійна особистість із власними поглядами, вона має оволодіти здатністю самостійно опановувати галузь живопису в процесі цікавих ситуацій особистісного спілкування з ним, однолітками і дорослими на матеріалі цього мистецтва..

Конспект заняття в старшій групі на тему:

«Подорож у світ мистецтва».

Програмний зміст: продовжувати вчити дітей впізнавати і називати картини художників; розрізняти жанри живопису, визначати і називати характерні особливості пейзажу та його види; розвивати мовленнєво-творчі здібності дітей, уміння емоційно сприймати твори живопису; виховувати відчуття краси та своєрідності кольорової гами, уміння бачити, відчувати, милуватися, захоплюватися чарівним світом мистецтва.

Матеріал: добірка репродукцій картин художників (зокрема

І. Шишкіна, І. Левітана, І. Грабаря, І. Остроухова, А. Пластова) уривки з віршів; набір карток з зображенням різних видів пейзажу; палітри з картону і різнокольорові кружечки для гри «Склади палітру»; картинки овочів, фруктів, квітів для гри «Склади натюрморт»; матеріали для малювання.

Попередня робота: розглядання репродукцій картин видатних художників; читання літературних творів, спостереження в природі; розглядання різних видів пейзажу; екскурсія до краєзнавчого музею.

Діти стають в коло.

Доброго ранку, доброго дня!

Каже весела усім дівчата.

Будьте здорові, щасливі щодня!
Бажаємо ми вам! Бажаю вам я!
-Доброго ранку, Іване!
-Доброго ранку, Насте!

(Під час привітання діти потискують руки товаришеві, який поруч)

Кожного дня ми з вами приходимо у наш садочок. Разом граємося, спілкуємося, пізнаємо щось нове. А чим вам найбільш подобається займатися? (Гратися, танцювати, ходити на прогулянки, малювати...) Всі ви любите малювати. А що ми робимо з гарними малюнками? (Робимо виставки). А навіщо? Ваші малюнки - це маленькі картини, якими милуються ваші батьки і всі, хто до нас заходить. А де можна побачити справжні картини? І ми з вами нещодавно побували в музею. Давайте пригадаємо, як це було. (Діти розглядають фотографії, які були зроблені в музею, на екрані проектору).

-Що вам найбільш запам'яталося? Які картини сподобалися? Як ви гадаєте, навіщо потрібні музеї, картинні галереї? Так, там зберігаються різні дивовижні речі, твори мистецтва, для того, щоб люди змогли споглядати і милуватися ними.

Сьогодні я приготувала сюрприз. Створила малу картинну галерею. Але перш ніж зайти до зали, що треба зробити? (Придбати квитки). (Діти за бажанням вибирають квитки - бейджи білого, синього або блакитного кольору). – Зверніть увагу на колір наших квитків. -Як ви гадаєте, чому саме вони такого кольору? Чий це кольори? (Зими). Так, зараз зима і тому в нашій галереї зимові квитки. А ще ці квитки нам допоможуть. А як, ви дізнаєтесь пізніше. Тож запрошую до картинної галереї.

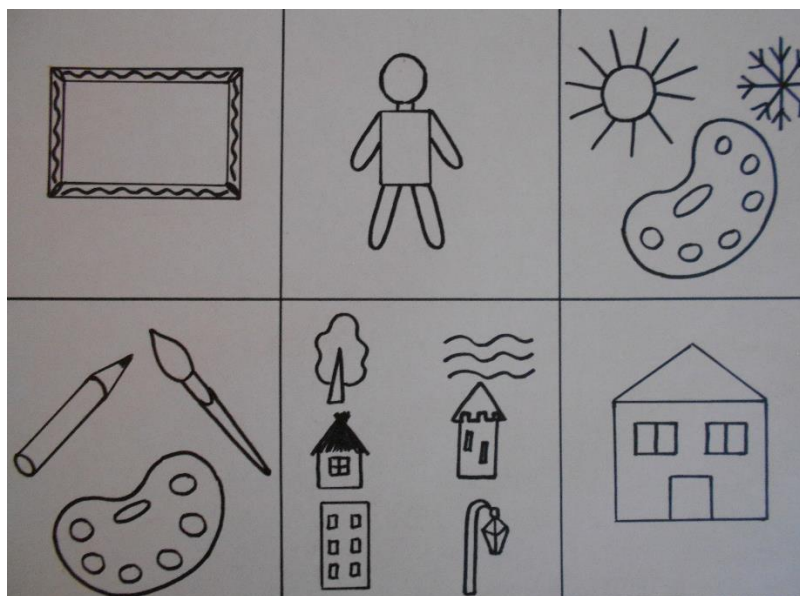
В галереюми прийшли,
Тихо в залу всі зайшли.
Зайняли свої місця,
Почалась екскурсія.

Пропоную вам підійти ближче і розглянути картини, які в ній знаходяться.

-Вам відомі ці картини? –А хто їх створив? (Художники).

-Давайте згадаємо назви цих картин і художників, які написали їх.

-Хто бажає розповісти про свою улюблену картину?
(Бажаюча дитина розповідає користуючись таблицею).

-Всі картини різні і написані різними людьми, але в них є щось спільне. -Що це? (На всіх картинах зображена природа). -Як називається вид живопису, що зображує природу? (Пейзаж).

-Зображення природи на картинах називають - пейзаж. Людини завжди було властиво спостерігати за природою і прагнути зобразити її. Для цього художники обирали дуже гарні, привабливі місця, милувалися самі і з нами поділилися своєю радістю, намалювавши ось такі чудові пейзажі.

-Які види пейзажу ви знаєте? (Природний, міський, сільський, парковий, архітектурний, морський).

-Пропоную вам пограти в гру **«Знайди вид пейзажу»**. (Кожна команда дітей: «біла», «блакитна», «синя» викладають на столах картки з певними видами пейзажу, а потім разом з вихователем перевіряють правильність вибору та характеризують кожен вид пейзажу).

-А тепер пропоную знову повернутися до нашої виставки картин.

Ми вже з вами сказали, що всі ці картини створили художники. І створити це справжнє диво, їм допомагають їхні помічники. - Хто вони? (Фарби, пензлики, олівці).

- Художник за допомогою пензлів і фарб створює як би живий світ. Під його пензлем оживають дерева, квіти, море. Художник вміло підбирає кольори і кожна фарба в його руках може розповісти не тільки про те, що він бачив, але і про те, що він у цей час відчував.

-Подивіться, у нас теж є друзі художника. Це мольберт, пензлики. -А це що? (Палітра). -А чого на ній не вистачає? (Фарб). Художники не можуть працювати без фарб.

Без слів не можна вірша написати.
Без нот не можна музики заграти.
А у художника своя є мова –
Це мова фарб, це гама кольорова.

-Тож пропоную вам зібрати палітру художника. **Гра «Склади палітру»**. (На столі у кожної дитини картка з зображенням палітри без фарб, кружечки різних кольорів та відтінків та картка з зображенням будь якого виду пейзажу (різні пори року). Дітям потрібно підібрати ті кольори та відтінки, які присутні на карточці та викласти палітру).

-А тепер давайте розкажемо і покажемо які бувають кольори.

Мелодекламація «Є різні кольори».

Є різні кольори на цьому світі,
Є колір жаху, колір заздрості, нудьги.
Є ніжні кольори, як світлий вітер,
Є колір волі й висоти.
Є колір і кохання, і турботи,
І сонця, і повітря, і землі.
У всього колір свій є – неповторний,
Тож вибирайте той, що до душі.

-Ми з вами вели мову про пейзаж, а які ще жанри живопису ви знаєте? (Натюрморт, портрет). -Які види натюрморту вам відомі? (Квітковий, овочевий, фруктовий...).

Пропоную зараз пограти в гру **«Склади натюрморт»**. (Діти з карток з зображенням квітів, овочів, фруктів складають різні види натюрморту).

-Сьогодні ми з вами побували в багатому світі мистецтва. Але на цьому знайомство з цим світом не завершилося. Ми і надалі будемо відкривати для себе нові твори мистецтва і нові імена.

-А тепер пропоную вам уявити себе справжніми художниками і створити свої картини. (Діти малюють в техніці «Ебру»).

ТЕХНОЛОГИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В связи с происходящими в настоящее время глобализационными процессами в мировой педагогической теории и практике широкое развитие получила проблема поликультурного воспитания личности. Поликультурное воспитание рассматривается как приобщение личности к этнической, общенациональной и мировой культурам в целях духовного обогащения и формирования готовности к изменениям для жизни в многокультурной среде. Особую актуальность данная проблема приобрела в связи с активизацией международного сотрудничества, расширением информационного пространства, а также массовой международной миграцией.

Теоретические основы современной концепции поликультурного воспитания были заложены педагогами и мыслителями прошлого. Так, Я. А. Коменский в своем труде «Всеобщий совет об исправлении дел человеческих» обосновывал необходимость проведения реформ в сферах образования и культуры, направленных на создание общества, в котором преобладало бы гуманистическое отношение к личности, а также осуществлялась защита достоинств и прав каждого человека независимо от его национальной принадлежности.

Немецкий педагог Ф.А.В. Дистервег в труде «Руководство к образованию немецких учителей» раскрыл ряд основополагающих принципов, которые в дальнейшем легли в основу концепции поликультурного воспитания.

В раскрытии сущности поликультурного образования особую роль играют философско-гуманистические и педагогические идеи К. Д. Ушинского. Он заложил идейно-теоретические основы национального воспитания, которые в настоящее время являются составной частью теории поликультурного образования.

Вопрос сочетания национального и общечеловеческого воспитания, который широко освещается в теории и практике поликультурного образования, был поднят русским педагогом П. Ф. Каптеревым.

Как показал анализ исследований в современных условиях поликультурное воспитание направлено на этнокультурные и общечеловеческие ценности личности, обеспечивая ее эффективную социализацию в многокультурной среде с сохранением национальной самобытности.

Успех поликультурного воспитания зависит от целенаправленности формирования поликультурности личности ребенка начиная с дошкольного возраста. Поликультурное воспитание – новое, недостаточное исследованное направление дошкольной педагогики. Достижения зарубежной и отечественной педагогики детства показали важность профессионального, грамотного подхода к осуществлению поликультурного воспитания детей дошкольного возраста.

Поликультурное воспитание дошкольников как целенаправленный и сознательно осуществляемый педагогический процесс выполняет следующие функции: культурологическую, образовательно-развивающую, гуманистическую, коммуникативно-интеграционную.

Содержание образования в дошкольных учреждениях, имеющее культурно-практическую направленность, должно быть нацелено на воспитание и развитие основ национального самосознания ребенка, на воссоздание его исторической, духовной и деятельностно-практической преемственности поколений. С учетом вышесказанного в педагогическом процессе поликультурно-образовательного пространства О.В. Гукаленко определила наиболее значимые компетенции субъектов педагогического процесса:

- общекультурные и социальные компетенции: предполагают знание основ и закономерностей развития культур, поликультурного воспитания, умение организовывать различные виды деятельности в поликультурном образовательном пространстве;

- компетенции, касающиеся жизни в поликультурном обществе: способность к осуществлению межкультурного взаимодействия, овладение эффективными социокультурными методами организации деятельности;

- компетенции, связанные с организацией и управлением продуктивной коммуникацией: коммуникативные способности детей при осуществлении межнационального общения, культуре вербального и невербального взаимодействия при общении.

Эмоциональная насыщенность игры, разнообразие притязаний и достижений ребенка в игре позволяют многое понять в его личностном становлении и поликультурном развитии. Эта особенность игры была отмечена известными психологами и педагогами (Р.И.Жуковская, А.В.Запорожец, А.Н.Леонтьев, Д.В.Менджерицкая, Н.Я.Михайленко, С.Л.Новоселова, С.Л.Рубинштейн, А.П.Усова, Д.Б.Эльконин др.). Возрастающая поликультурная ориентированность современного дошкольного образования определяет необходимость дальнейшего изучения игры и ее роли в поликультурном воспитании детей дошкольного возраста, в становлении его субъектных свойств, в проявлении детской самостоятельности, активности и

творчества. В игре, как свободной и самостоятельной деятельности, создаются реальные возможности развития ребенка как личности, способной к самореализации, развивается способность к самостоятельному выстраиванию ребенком собственного опыта, что является показателем его активной социализации. Таким образом, тщательное изучение игры, доказывает, что она включает в себе механизмы поликультурного воспитания личности ребенка.

На основе теоретического анализа педагогической, психологической и методической литературы нами была разработана технология поликультурного воспитания дошкольников посредством игры. Целью которой явилось поликультурное воспитание ребенка-дошкольника в контексте близкородственного билингвизма посредством игры. Задачи включали в себя: овладение дошкольниками элементарными представлениями о культуре своего народа; формирование первоначальных представлений о многообразии культур в Республике Беларусь и воспитание интернациональных чувств у дошкольников; создание предметно-игровой среды и включение ребенка в игровую деятельность поликультурной направленности; профессиональная подготовка будущих педагогов системы дошкольного образования к поликультурному воспитанию ребенка-дошкольника.

Технология поликультурного воспитания детей дошкольного возраста посредством игры, включала в себя три взаимосвязанных этапа: когнитивный, мотивационно-ценностный, нравственно-деятельностный.

Мотивационно-ценностный этап основывается на коммуникативно-продуктивном взаимодействии педагогов с детьми, при котором ребенок должен выступать в роли субъекта, стремится к реализации собственных потребностей и интересов.

Когнитивный этап предполагает формирование у дошкольников представлений о языке, истории, традициях и ценностях культуры не только своего народа, но и народов других стран.

Нравственно-деятельностный этап предполагает образовательную и духовную деятельность дошкольников с целью формирования основ национального самосознания, уважения к людям других национальностей, их обычаям и традициям.

УДК 373.2:001.895 (082)

Пушкіна М. М.,

Костянтинівський дошкільний навчальний заклад №6 «Червона шапочка»

ВАЛЕОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

"Я не боюся ще і ще сказати: турбота про здоров'я - найважливіша робота вихователя. Від життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили."

В. Сухомлинський

Здоров'я - необхідна умова активної і нормальної життєдіяльності людини. Турбота про своє здоров'я бере початок у народній культурі. «Здоров'ю ціни немає», «Хвороба людини не красить» - говорить народна мудрість. Нова психологія людини третього тисячоліття - це здоровий спосіб життя. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, активізували проблеми формування здорового способу життя особистості. Основи майбутньої здорової особистості закладаються в дошкільному віці. Правильно поставлене виховання дитини, починаючи з перших днів життя, грає величезну роль не тільки в розвитку характеру, а й у зміцненні його фізичного і психічного здоров'я. Важливість виховання здорового способу життя у дітей обумовлена розумінням, що тільки з самого раннього дитинства можна прищепити основні знання, навички і звички з охорони здоров'я, які з часом перетворяться на важливий компонент загальної культури людини і вплинуть на формування здорового способу життя всього суспільства.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Здоров'я дітей – найцінніше надбання цивілізованого суспільства. Воно створює фізичний, духовний і соціальний базис, інтелектуальний та фізичний потенціал України. Навчання людини бути здоровим у полі зору науки про здоров'я - валеології. В останні роки однією з провідних стала ідея валеологізації освіти, згідно з якою здоров'я дітей розглядається як пріоритетна цінність, необхідна умова і результат успішного педагогічного процесу. Валеологія - наука про здоровий спосіб життя, збереження, формування та управління здоров'я. Валеологія як наука виникла не так давно. "Батьком" сучасної валеології називають вченого І. І. Брехмана, який в 1982 році науково обґрунтував необхідність охорони здоров'я практично здорових людей. Предметом вивчення валеології є здорова людина, тому часто термін «валеологія» пояснюють як наука про здоров'я людини або здоров'я здорових. Інтегрований курс "валеологія" в дитячому садку - перший важливий етап неперервної валеологічної освіти людини, яка повинна забезпечити реалізацію таких завдань:

- виховання у дітей свідомості того, що людина - частина природи і суспільства;
- встановлення гармонійних відносин дітей з живою та неживою природою;

- формування особистості дитини;
- виховання звичок особистої гігієни;
- загартовування дитини та її рухова активність.

Чи можливо це в дошкільному віці? При створенні певних умов можливо. Необхідне занурення дитини в особливо організоване життєве середовище формує звички здорового способу життя без їх декларування дорослими. Тому саме на етапі дошкільного віку пріоритетними є завдання виховання у дітей мотивації на здоров'я, орієнтації їх життєвих інтересів на здоровий спосіб життя.

На сьогоднішній день існують певні труднощі у вирішенні проблеми формування здорового способу життя у дітей:

- По-перше, дітям пропонується досить складна інформація щодо структури та функцій мозку, нирок, печінки, серця і т.д.;
- По-друге, формування здорового способу життя в умовах дошкільного навчального закладу обмежується окремими заходами, які проводяться здебільшого епізодично і безсистемно;
- По-третє, при проведенні з дошкільнятами занять по валеології переважає репродуктивний метод;
- По-четверте, відсутність наочного матеріалу та недостатнє матеріальне забезпечення;
- По-п'яте, проблема формування здорового способу життя дошкільників недостатньо висвітлена в психолого-педагогічній літературі;
- По-шосте, часто заняття з валеології не введені в розклад і не інтегруються з іншими видами занять;
- По-сьоме, в більшості вихователів труднощі у формуванні здорового способу життя пов'язані з недостатнім знанням понятійного апарату валеології як науки, неадекватним розумінням цілей і завдань першої ланки валеологічної освіти з підбором і адаптацією валеологічного змісту.

Успіх виховання здорової дитини забезпечується наступними обов'язковими **умовами**:

- Готовністю педагога до здійснення валеологічної освіти дітей;
- Особистісно-орієнтованим взаємодією дорослого і дитини в процесі освоєння програми;
- Активною участю батьків у виховному процесі;
- Встановленням педагогом зв'язків зі школою, громадськими організаціями, установами додаткової освіти.

Добре усвідомлюючи цю проблему, вважаю за необхідне формування нової стратегії сучасного дошкільного навчального закладу, в якому здоров'я розглядалося б, як необхідний компонент освіти. Важливо педагогічній завданням має бути виховання валеологічно грамотної людини.

ТЕОРЕТИЧНА БАЗА ДОСВІДУ

Навчання людини бути здоровим у полі зору науки про здоров'я – валеології, від латинського *veleo* - будь здоровий. Думки, емоції, поведінка, які виникають, як результат взаємовідносин, породжують настрій позитивний, негативний. Позитивний дає радість та приплив нових сил. Негативний - роздратованість, агресивність, тривожність, що призводить до депресії, втрати сил, здоров'я. Звідси і виникають характеристики здоров'я: фізичного, психічного, духовного і соціального, які мають постійну взаємодію, взаємовплив та причинно-наслідкову підпорядкованість. Психічний стан дитини в поєднанні з достатнім рівнем розвитку психічних процесів, складає психічне здоров'я малят. Головні показники якого - це уважність, доброзичливість, радість, активність, цупка пам'ять та розвинена мова. Характер мислення і емоцій є чинником фізичного і морального здоров'я чи нездоров'я дітей, внутрішнього комфорту, успіхів або невдач у їх житті. Показниками духовного і соціального здоров'я є: висока моральність, чисті помисли, культура поведінки і буття, чутливість до людини, милосердя, доброта, любов до всього живого, бережне ставлення до результатів особистої та людської праці, повага до себе, однолітків, дорослих, позитивне ставлення до них. Ушинський писав, що національний характер складається з двох компонентів "природного, що корениться в тілесному організмі людини та духовного, що формується в житті під впливом виховання обставин".

З метою виховання у дітей дбайливого ставлення до свого здоров'я введено новий навчальний курс "Валеологія".

Головна мета цього курсу є формування у дітей компетентності у галузі сфери діяльності „Я Сам” "Базового компонента дошкільної освіти в Україні" і мотивації вести здоровий спосіб життя.

Основними завданнями дошкільного інтегративного курсу „Валеологія” є:

- формування і розвиток теоретичних знань та практичних умінь у дітей раннього і дошкільного віку, необхідних для розуміння багатомірного та багатоскладового поняття здоров'я та процесу його укріплення і збереження;
- здобуття основ знань та практичних вмінь у сприянні і використанні сучасних і давніх методик фізичного, психічного, духовного і соціального оздоровлення. Виховання зацікавленості до досвіду народної оздоровчої системи;
- формування елементів валеологічного світогляду, оволодіння елементарною оздоровчою термінологією;
- доцільне структурування і комплексування знань, практичних вмінь дітей з оздоровлення людини в різних видах навчальної, ігрової, трудової і побутової діяльності;
- формування у кожної дитини розумових вмінь аналізу свого особистого стану з метою своєчасної самопомогі;
- виховання бажання і потреби дітей у використанні теоретичних і практичних знань в оздоровленні членів своєї родини, інших людей.

Валеологічне виховання дошкільників ґрунтується на наступних принципах:

1. Системний підхід - тобто виховання здійснюється не ізольовано, а в зв'язку з моральним, естетичним, психофізичним формуванням рівня розвитку дитини. Неможливо зберегти тіло здоровим, якщо не вдосконалювати емоційно-вольову сферу, не працювати з душею і моральністю. Успішне вирішення завдань валеологічного

виховання можливо тільки при об'єднанні зусиль дитячого саду і батьків.

2. Діяльнісний підхід. Валеологічна культура освоюється дітьми в процесі спільної діяльності з дорослими.

3. Принцип "Не нашкодь" Передбачає використання в валеологічній роботі тільки безпечних прийомів оздоровлення.

4. Принцип гуманізму. Визнається самоцінність особистості дитини. Моральними орієнтирами виховання є загальнолюдські цінності.

5. Принцип альтруїзму. Передбачає потреба ділитися освоєними цінностями валеологічної культури: "Навчився сам - навчи одного".

6. Принцип почуття міри. Для здоров'я добре те, що в міру.

ТЕХНОЛОГІЯ ДОСВІДУ

Основне завдання, що стоїть перед колективом дошкільного закладу - формування у дітей необхідності в збереженні та зміцненні здоров'я, складові частини якого (фізичне, психічне та соціальне) взаємозалежні, взаємопроникливі, взаємопов'язані. Система форм роботи по формуванню валеологічної свідомості у дітей включає три компонента: пізнавальний - формування установок на їх рішення, практичний, що передбачає практичні дії дітей по самопізнанню виховання соціальної активності, мотиваційний, який спрямований на забезпечення у дітей потреб, інтересів, планування своєї поведінки, відповідно правил здорового способу життя.

Система роботи побудована з урахуванням вікових, психофізичних та психологічних особливостей дітей дошкільного віку, спиратися на основні принципи психології та дошкільної педагогіки.

Формування культури ЗСЖ проходить протягом всього часу перебування дитини в ДНЗ:

- Режимні моменти: ранкова гімнастика, прогулянка, режим харчування, післяобідній сон.

- Навчально-виховний процес: навчально-виховні заняття (гімнастика, пізнавальна частина, релаксація, хвилинка здоров'я, фізхвилинка, хвилинка психологічного розвантаження), фізкультурні заняття, музичні заняття, малювання.

Формування здорового способу життя у дошкільнят - це цілісний процес. Він вимагає оволодіння сумою певних знань з валеології та вивчення різних прийомів роботи з дітьми, а також пропаганди валеологічних знань серед батьків.

Однією з умов ефективного валеологічного виховання дошкільників є постійне самовдосконалення; суб'єктна позиція педагога, яка дозволяє постійно розвивати та збагачувати свою професійну компетентність, а також практичні способи їх реалізації у професійній діяльності; розширення професійного кругозору і

Важливою умовою виховання і розвитку дитини є і створення валеологічного розвиваючого середовища.

Валеологічне розвиваюче середовище створюється з метою навчити дітей орієнтуватися в ній, вміти використовувати її в вирішенні завдань зміцнення, збереження і підтримання здоров'я.

Таким чином, виховання валеологічної культури дошкільнят забезпечується через взаємодію таких педагогічних **умов**:

- компетентність педагога у вирішенні завдань, пов'язаних з вихованням валеологічної культури дошкільнят;

- валеологічна культура батьків;

- інтеграція завдань виховання валеологічної культури у цілісний педагогічний процес;

- створення валеологічних розвиваючого середовища в ДНЗ, групі і педагогічна підтримка дитини в ній;

- врахування вікових особливостей дітей та здійснення індивідуального підходу до кожної дитини в ході освоєння валеологічної культури.

Зміст валеологічного виховання дошкільників спрямовується на виховання бажання і вміння змалку турбуватися про своє здоров'я. В дошкільному навчальному закладі № 6 "Червона шапочка" м. Костянтинівки – Школі сприяння здоров'ю Національної мережі вся робота проводиться в інтеграції, міст валеологічного виховання дошкільників спрямовується на виховання бажання і вміння змалку турбуватися про своє здоров'я і реалізується в усіх розділах діючих програм, бо кожний розділ програми несе в собі валеологічний зміст. Формування валеологічної свідомості відбувається постійно, систематично, як на заняттях, так і в різних режимних процесах, важливим моментом валеологічної освіти і виховання є блочно-тематичне навчання. Тема, що розглядається на занятті, логічно продовжується в іграх, щоденному спілкуванні дорослого та дитини, святах, розвагах, інших видах діяльності. Немає такої частини педагогічного процесу, в який неможливо було б включити валеологічний зміст: заняття з розвитку мовлення, з фізичної культури, з природи, музики, математики, народознавства, прогулянка, гігієнічні процедури, тощо. Причому кількість занять не збільшується, їх проводять за рахунок інтеграції занять. Однак це не значить, що вихователь щодня, кожну хвилину повинен надавати дітям валеологічні знання. Необхідно остерігатися втрати дітьми зацікавленості до валеології по причині "передозування" інформацією. Важливо, щоб кожне повідомлення валеологічного змісту було відкритим для дітей, кликало до самоаналізу, подальшого розвитку. Система форм роботи по формуванню валеологічної свідомості у дітей включає три компонента:

пізнавальний - формування установки на їх рішення. Практичний, що передбачає практичні дії дітей по самопізнанню виховання соціальної активності. Мотиваційний, який спрямований на забезпечення у дітей потреб, інтересів, планування своєї поведінки, відповідно правил здорового способу життя.

Одним з напрямків роботи є формування уявлення про свій організм, різні органи та системи, їх взаємодії. Резерви людського організму великі, але не безмежні. Тому дуже важливо виконувати правила поведінки, які стосуються збереженню і зміцненню здоров'я, всіх систем та органів людського організму. Для цього необхідні:

а) прості знання і уяви про організм, сформовані не шляхом механічного запам'ятовування, а через обміркування сталого матеріал;

б) самостійна, активна діяльність по застосуванню цих знань;

Тому робота по формуванню спрощених уявлень про організм, починаючи з дошкільного віку направлена на:

а) здоровий спосіб життя;

б) зменшення кількості захворювань і травм;

в) змінювання внутрішніх позицій особисті по відношенню до людей з обмеженням життєдіяльності.

Пропонуємо ряд методичних прийомів формування у дошкільників простих уявлень про організм людини (на прикладі системи органів почуттів). Ця робота ставить інтегрований процес так, як в ній використовуються:

а) різноманітні форми і методи праці (заняття-бесіди пізнавально-евристичного характеру, різноманітні ігри та ігрові вправи, експерименти та досліді);

б) різноманітні форми організації дітей в залежності від цілі роботи (групова по 3-5 дітей, індивідуальна, фронтальна).

Активізація та закріплення засвоєних знань проходить не тільки в самостійній діяльності дітей, але і на заняттях (музичних, фізкультурних, по малюванню). Для прикладу приводимо валеохвилинки, що проводяться в старшій групі по формуванню уявлень про органи почуттів у дітей старшого дошкільного віку, відібраний зміст умовно може бути поділено на шість частин: системи органів почуттів; очі - орган зору; вуха - орган слуху; шкіра - орган дотику; ніс - орган нюху; язик - орган смаку.

Якщо ми навчимо дітей з самого раннього віку цінувати, берегти і зміцнювати своє здоров'я, якщо ми будемо особистим прикладом демонструвати здоровий спосіб життя, то можна сподіватися, що майбутнє покоління буде більш здоровим і розвиненим не тільки фізично, а й особистісно, інтелектуально, духовно.

В даний час завдання збереження і зміцнення здоров'я дітей, як фізичного так і психічного, прилучення його до здорового способу життя та оволодіння сучасними здоров'язбережувальними технологіями в сучасному дошкільному закладі є однією із значущих і пріоритетних.

Висновки.

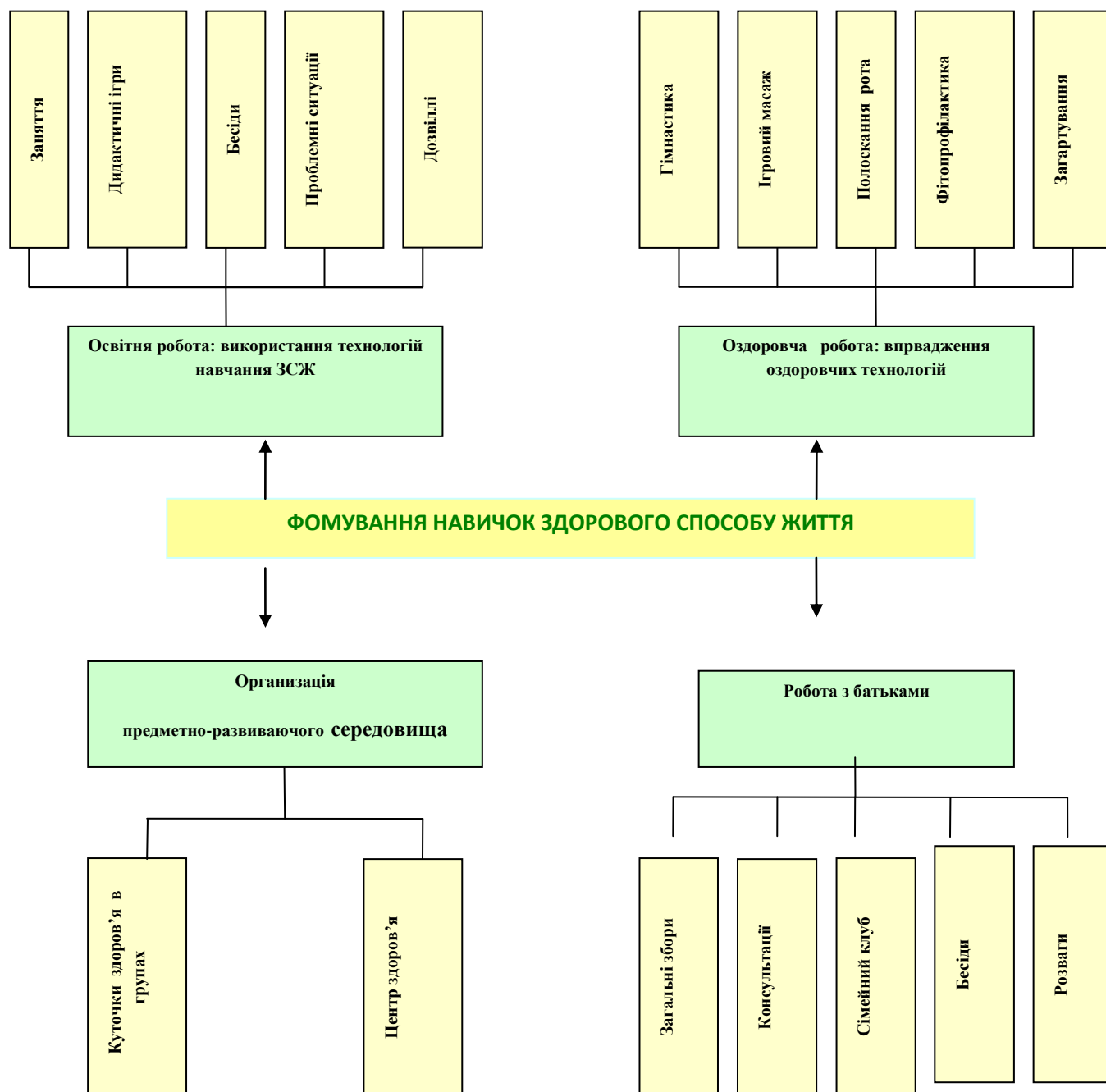
Процес виховання валеологічної культури забезпечується активністю і самостійністю самої дитини, тому доцільним є підтримка цієї активності, створення умов для виникнення інтересу до вирішення завдань валеологічного змісту і успішності цього рішення шляхом забезпечення інтеграції валеологічного виховання з іншими видами діяльності.

Однією з умов ефективного валеологічного виховання дошкільнят є постійне самовдосконалення; суб'єктна позиція педагога, яка дозволяє мені постійно розвивати і збагачувати свою професійну компетентність через: самоаналіз і самовизначення в сфері виховання валеологічної культури дошкільнят; самозбагачення і збагачення вже освоєних теоретико-методологічних основ валеології, а також практичних способів їх реалізації у професійній діяльності; розширення професійного кругозору і можливостей реалізації творчого потенціалу в ході роботи.

Про ефективність розроблених заходів по вихованню здорового способу життя свідчить позитивна динаміка в розвитку життєвої компетентності дошкільників: сформувалося уявлення про своє тіло і організм, підвищився інтерес дітей до оздоровлення власного організму, з'явилося вміння у дітей визначати свій стан і відчуття, сформувалися навички ведення здорового способу життя.

Бути здоровим - природне бажання кожної людини. Основи фізичного і психічного здоров'я закладаються в дитячому віці. Вважаю, що важливо з самого дитинства формувати у людини здоровий спосіб життя. Треба вчити дитину любові до себе, до людей, до життя. Тільки людина, що живе в гармонії з собою і зі світом, буде дійсно здоровою.

Модель формування у дітей мотивації здорового способу життя

**КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ – ШКОЛИ СПИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю***«Здоров'я – це не все, але
все без здоров'я – це ніщо»*

В період розбудови української держави важливого значення набуває реформування системи освіти на основі гуманізації через оновлення форм та змісту освітньо-виховного процесу та впровадження здоров'язберігаючих технологій. В Законі України «Про дошкільну освіту» записано: «Дошкільний заклад освіти забезпечує право дитини на охорону здоров'я, здоровий спосіб життя через створення умов для дітей, раціональне харчування. Здоров'я, його охорона та зміцнення, безпека дітей повинні бути життєвою стратегією, пріоритетом у роботі дошкільних закладів.» Враховуючи актуальність проблеми здоров'я, національні програми визначають найважливішими стратегічними завданнями всебічний розвиток людини, становлення її духовного, психічного та фізичного здоров'я, формування у дітей відповідального ставлення до нього як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності. Стан здоров'я дітей є одним з найважливіших показників досягнення суспільства. Серед пріоритетних напрямків розвитку освіти, визначених Національною доктриною розвитку освіти, є пропаганда та стимулювання у молоді прагнення до здорового способу життя. Фізично здорова дитина - це здорова психіка, здорова духовність і достатній обсяг набутих із досвідом знань. Здоров'я дитини є важливим показником, оскільки визначає не тільки фізичні можливості, але і перспективи всебічного розвитку.

Видатний педагог В. А. Сухомлинський підкреслював, що від здоров'я і життєрадісності дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, всебічний розвиток і віра в свої сили. Фундамент здоров'я закладається саме в дитинстві. Здоров'я дитини, формування характеру, виховання в нього корисних навичок та вмінь - найважливіші задачі, які стоять перед сучасними педагогами. Виконуючи рішення державних документів, колектив ДНЗ має працювати над удосконаленням шляхів організації педагогічного процесу, визначенням ефективних методів та прийомів роботи з дітьми і батьками.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСВІДУ.

У концепції дошкільної освіти передбачено не тільки збереження, але і активне формування здорового способу життя і здоров'я вихованців. Питання здоров'язбереження займали педагогів у всі часи. Але особливо актуальні тепер, коли здоров'я підростаючого покоління визиває тривогу. Турбота про здоров'я – одна з найважливіших завдань кожної людини.

Наш дошкільний заклад багато років працює за цим напрямом. Модернізація дошкільної освіти характеризується інноваційними процесами, тому педагогічний колектив постійно перебуває в пошуку нетрадиційних форм оздоровлення дітей. Останнім часом у дитячих колективах з'являється все більше дітей, які потребують особливої уваги (тривожні, невпевнені в собі, гіперактивні, сором'язливі, імпульсивні, агресивні діти).

Погіршення стану здоров'я дітей дошкільного віку є великою проблемою для держави, і вона опікується цим. Про це свідчать не тільки низка Законів України та державних програм: "Про освіту", "Про дошкільну освіту", "Про охорону дитинства", "Освіта", "Діти України", Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, але питання здоров'я дітей дошкільного віку хвилює педагогів, психологів, практиків, які активно шукають ефективні шляхи його покращення та зміцнення.

Із цією метою впроваджуються інноваційні технології, які спрямовані на покращення фізичного розвитку та зміцнення дитячого здоров'я.

Останнім часом у вирішенні проблем оздоровлення дошкільнят, їх фізичного та психічного розвитку, широкого розповсюдження в практиці дошкільних закладів набувають використання нових технологій фізичного виховання: ароматерапія, фітотерапія, кольоротерапія, казкотерапія (бібліотерапія), естетотерапія; арттерапія, музикотерапія, кінезотерапія, рефлексотерапія; масаж та самомасаж; фітбол-гімнастика; горизонтальний пластичний балет тощо.

Важливим завданням педагогів є пошук можливих варіантів оздоровлювальних занять з дітьми різного віку для забезпечення максимального за гартувального ефекту та створення емоційного комфорту малят. Важливо виробити у дітей свідоме ставлення до оздоровчих процедур, роз'яснити їм значення впливу природних чинників на діяльність людського організму, сформувати бажання бути здоровими, цінувати життя, здоров'я в усіх його аспектах (фізичному, духовному, соціальному).

Таким чином, зміцнення здоров'я дітей має стати ціннісним пріоритетом всієї виховно-освітньої роботи ДНЗ: не тільки в плані фізичного виховання, але й навчання в цілому, організації режиму, лікувально-профілактичної, корекційної роботи, особистісно-орієнтованого підходу при роботі з дітьми, озброєння батьків

основами валеологічних знань, їх психолого-педагогічної освіти. Особливістю організації та змісту навчально-виховного процесу має стати валеологічний підхід, спрямований на виховання у дошкільника потреби у здоровому способі життя та створення здоров'язберігаючого середовища в ДНЗ.

Саме в дошкільному дитинстві закладаються ті основи всебічно розвиненої особистості, яка потім крокує вгору по сходинках освіти. Основним змістом проекту є формування у дитини усвідомлено-правильного ставлення до свого здоров'я. Воно формується через застосування здоров'язберігаючих технологій, з якими вона знайомиться у дитячому закладі.

Особливо ефективні оздоровчі технології терапевтичного спрямування : арт-терапія, піскова терапія, ігрова та казкотерапія, сміхотерапія, музична терапія, кольоротерапія. Терапія означає «лікування». В умовах дошкільного впровадження таких технологій передбачає профілактику різних захворювань, поліпшення психоемоційного стану дошкільнят.

У повсякденному житті малят варто використовувати якнайбільше оздоровчих технологій, ажде вони переважно прості у використанні, дають вихованцям велике задоволення, а головне – мають ефективний комплексний вплив на формування їхнього здоров'я. Здоров'ятворчі та здоров'язбережувальні технології можна використовувати у різних організаційних видах роботи, у повсякденні, інтегруючи їх у різні види діяльності дітей.

Створення в дошкільному закладі повноцінного розвивального середовища та забезпечення відповідної позиції вихователя в організації діяльності дітей – провідний засіб реалізації завдань сучасного реформування освіти. Адже правильно організоване розвивальне середовище сприяє соціалізації дитини, впливає на всі аспекти її розвитку.

Дошкільний навчальний заклад – це простір життя дитини з раннього до старшого дошкільного; тут вона не готується до шкільного життя, а повноцінно живе, і тому вся діяльність закладу повинна вибудовуватися так, що сприяти становленню особистості яка вміє планувати стратегію власного життя, орієнтуватися у системі найрізноманітніших суперечливих й неоднозначних цінностей, визначати своє кредо і свій стиль.

Єдина комплексна система роботи

Наш санаторний дошкільний заклад є Школою сприяння здоров'ю Національної мережі. Тому **головною метою нашої діяльності визначено збереження і зміцнення здоров'я дітей та формування у них позитивної мотивації на здоровий спосіб життя.**

Для вирішення основного завдання ми звернулися до питання залучення різних як стандартних так і нестандартних здоров'язберігаючих технологій в практику роботи з дітьми. На сьогодні в практиці роботи нашого закладу склалася ціла система здоров'язберігаючих технологій, які практично реалізуються в нашій роботі з дітьми з метою збереження і зміцнення їх здоров'я.

Діяльність дошкільного навчального закладу спрямована на:

- ☞ всебічний гармонійний розвиток особистості кожної дитини
- ☞ формування і розвиток фізично, психічно і морально здорової особистості із стійкими переконаннями та системою знань про здоров'я, здоровий спосіб життя,
- ☞ застосування комплексних фізкультурно-оздоровчих, лікарсько-профілактичних, та психологічних заходів з метою зниження захворюваності дітей.

В дошкільному створена власна система роботи "Організація здоров'язбережувальної діяльності", основними складовими якої є забезпечення належного фізичного розвитку, надання знань про засоби збереження та зміцнення свого здоров'я, комплексне використання ефективних методів валеологічної, фізкультурно-оздоровчої, оздоровчо-профілактичної роботи.

Необхідність пошуку шляхів для розвитку здорової успішної дитини, зумовили нас до створення нормативного забезпечення. Враховуючи багатосистемність, різноманітну та розвивальну спрямованість цього питання, було створено концептуальну модель Школи сприяння здоров'ю. З метою реалізації визначених завдань внесено зміни до «Концепції дошкільного закладу», оптимізована «Програма розвитку дошкільного закладу - «Школи сприяння здоров'ю»»

Розуміючи, що вирішення проблеми оздоровлення дітей - цілеспрямована, спланована, послідовна робота всього колективу дошкільного закладу на тривалий термін, виникла необхідність у розробці **програми "Здоров'я", яка б відображала систему діяльності по здоров'я збереженню дітей, ефективні підходи до комплексного вирішення питань оздоровлення.**

З огляду на специфіку дошкільного закладу визначилися **наступні особливості організації діяльності дошкільного закладу:**

*Встановлення партнерських відносин «дитина-батько», «дитина-педагог», «педагог-батько», *Створення оздоровчого предметного середовища і життєвого простору в групових кімнатах з метою забезпечення профілактично - оздоровчого ефекту протягом всього часу перебування дитини в умовах дошкільного закладу. *Зміна форми і організації освітнього процесу (перехід від фронтальних занять до занять підгрупами з урахуванням психофізичних можливостей і стану здоров'я дитини), посилений медико – педагогічний контроль за організацією фізкультурно-оздоровчого процесу. *Використання здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі (дихальна гімнастика, статичні вправи, загартувальні процедури, оздоровчий біг і піші щоденні прогулянки, самомасаж і ін.), які сприяють формуванню навичок здорового способу життя, що роблять позитивний вплив на стан здоров'я вихованців. *Удосконалення професійної майстерності педагогів за допомогою узагальнення і поширення позитивного досвіду своєї роботи, зростання їх загальної культури.*

**Єдність впливу з боку всіх співробітників дитячого саду для організації єдиного освітньо-виховного та оздоровчого процесу.*

Наступним етапом діяльності стало проведення інформаційно - аналітичної роботи, яка стала основою всієї послідовної діяльності колективу. З цієї метою проводяться моніторингові дослідження стану фізичного, психічного і соціального здоров'я дітей. З 2008 року ми залучились до регіональної обласної програми «Моніторинг оздоровчої функції освіти». Моніторинг стану здоров'я дошкільнят, який проводиться медичними працівниками, визначає форму основного захворювання та супутних захворювань, дає оцінку функціональних і адаптаційних можливостей організму дитини. Одночасно педагогами і психологом проводиться діагностика розвитку дітей. За даними моніторингу педагогічним і медичним персоналом ведеться певна документація: лист здоров'я, паспорт здоров'я, особиста картка дитини, куди заносяться призначення лікаря, рекомендації психолога, лист спостережень на фізкультурних заняттях, психологічна і соціальна анкета, спрямована на вивчення соціального статусу сім'ї.

Робота дошкільного закладу побудована в **трьох напрямках:**

- *фізкультурно - оздоровча робота;*
- *профілактична та лікувально-реабілітаційна робота;*
- *валеологічна освіта дітей.*

Для того щоб комплексна система оздоровлення органічно увійшла в загальний режим роботи дошкільного закладу, була переглянута організація навчально - виховного процесу. Відповідно до першого напрямку розроблено режим дня, де всі фізкультурно – оздоровчі заходи, яким відводиться переважна частина часу природно взаємопереплітаються з іншими видами діяльності дітей. Комплексна система оздоровлення плавно включена в освітньо-виховну діяльність. Основою більшості занять є ігрове дійство, в яке ненав'язливо вплітаються навчальні, корекційні, оздоровчі та виховні завдання. Важливе місце в системі лікування відводиться фізіотерапевтичним процедурам, які проводяться за призначенням лікаря. Отримують дошкільники і медикаментозне лікування, вітамінно-стимулюючу терапію. Важлива складова оздоровчого курсу – це лікувальна фізкультура у поєднанні з масажем та сеансами фізіотерапії. Паралельно проводиться загартування повітрям, водою. Значну увагу в оздоровленні приділяється фіто- та аромотерапії (за згодою з батьками та лікарями). В осінньо-зимовий період для цього використовується цибуля, часник, настої лікарських рослин (евкаліпт, лимонник, ромашка та інші), соки. У всіх вікових групах з жовтня по квітень діти сплять поряд з мішечками з сухими лікарськими рослинами (лаванда, меліса, ялівець). Але й тут дотримуємося принципу індивідуального підходу, бо в деяких малят трави викликають алергію. З метою вирішення третього напрямку роботи, паралельно з фізичним розвитком, прищеплюються дітям навички культури здоров'я. Валеологічний матеріал органічно включається в структуру занять, що сприяє розширенню знань дітей про будову людини, впливу фізичних вправ на організм, про безпеку життєдіяльності. Зміст валеологічного виховання дошкільників спрямовується на формування бажання і вміння змалку турбуватися про своє здоров'я. (Програма "Крок до здоров'я" (Формування валеологічної компетентності дітей дошкільного віку).) Один раз на тиждень за розкладом проводяться валеологічні заняття. Залучаючи дітей до художньої діяльності, пропонуємо складати казки і створювати малюнки про те, що допомагає бути здоровим, про звички, які зберігають, і які руйнують здоров'я, про чуйність і байдужості, про дружбу тощо. В систему роботи щодо формування культури здорового способу життя входять різні види гімнастики, масаж, медитація,

релаксація, хвилинки здоров'я, тощо. На розвиток емоційної сфери дитини позитивно впливає музика, художнє мистецтво, література, природа.

Особливу увагу приділяємо фізкультурно-оздоровчій роботі та організації рухової діяльності вихованців з урахуванням їх вікових і індивідуальних особливостей, пори року і режиму роботи дитячого садка. Фізкультурно-оздоровча робота спрямована на задоволення природної потреби дітей в руховій активності.

В її організації виділені три блоки:

1 блок. Спеціально організоване навчання, де дорослі виступають в якості партнера-ініціатора. Використовуються різні варіанти фізкультурних занять: традиційні, ігрові, сюжетні, тематичні, комплексні, підсумкові, фізкультурно-пізнавальні – інтеграція пізнавальної та рухової активності (виконання образних фізичних вправ, рухливі ігри, ігрові завдання, вправи на дихання, елементи релаксації, обмін враженнями).

2 блок. Спільна діяльність дорослого і дітей, яка включає різні форми активності: щоденний оздоровчий біг, динамічні паузи між заняттями, щодня ігровий час в другу половину дня, рухливі ігри на прогулянках, «Дні здоров'я», спортивні свята, фізкультурні дозволя, індивідуальна і гурткова робота з дітьми.

3 блок. Вільна самостійна діяльність дітей, яка передбачає формування самостійної рухової діяльності. Рационально організована діяльність з фізичного виховання дозволяє отримувати позитивну динаміку фізичної підготовленості дітей.

Відповідно до другого напрямку роботи (*профілактична та лікувально-реабілітаційна робота*) , оздоровлення впродовж дня здійснюється планово.

В дошкільному закладі створена єдина комплексна, збудована на одній методологічній основі, система організаційних та психолого-педагогічних прийомів, методів, технологій, спрямованих на укріплення здоров'я дитини .

Дана концепція є результатом вивчення спеціальних медико-педагогічних літературних джерел, аналізу сучасних здоров'язберігаючих технологій, апробації оригінальних ідей, узагальнення досвіду оздоровчо - профілактичної роботи з дітьми в умовах . дошкільного навчального закладу.

Зміст роботи відображено в структурній моделі

Структура роботи по системі формування культури здорового способу життя у дошкільників передбачає тісну співпрацю всього колективу ДНЗ, а також батьків вихованців. Робота по формуванню основ здорового способу життя дошкільників не дасть бажаного результату без ефективної взаємодії в системі «педагоги — дитина — батьки», і тому

Модель включає три напрямки взаємодії.

1.Напрямок взаємодії з педагогами.

Мета взаємодії: Розробка принципів та виявлення висококваліфікованої допомоги, використання сучасних

інноваційних технологій, підвищення кваліфікації спеціалістів.

2.Напрямок взаємодії з дітьми.

Мета взаємодії: Закріплення соматичного та психичного здоров'я дітей, забезпечення їх оптимального фізичного розвитку і рухливої підготовленості. Розвиток у дітей потреби у здоровому образі життя.

оздоровча та корекційна діяльність (лікувально-профілактичні заходи, корекційно-розвиваючі заняття, індивідуальні заняття, тренінги).

3.Напрямок взаємодії з батьками.

Мета взаємодії: включення батьків у навчально-виховний процес ДНЗ. Але для того, щоб зберегти здоров'я дитини необхідно об'єднати зусилля всіх дорослих, що оточують його (батьків, вихователів, лікарів та ін.), з метою створення навколо нього атмосфери наповненою потребами, традиціями і звичками здорового способу життя.

Результатом роботи дошкільного закладу з визначеної проблеми стало:

*Позитивні зміни стану здоров'я дітей, понизився рівень захворюваності, підвищився рівень фізичного розвитку, тобто діти зберегли і зміцнили фізичне та психічне здоров'я, мають уявлення про здоровий спосіб життя, мають позитивну установку на "Я - потенційне";

*Діагностика показала, що в результаті системної роботи у дітей значно підвищився рівень знань в області валеології. В процесі спостережень з'ясувалося, що діти усвідомлено ставляться до зміцнення свого здоров'я, а батьки більше проявляють зацікавлення до вивчення матеріалів з формування валеологічної та фізичної культури у своїй родині.

І головний результат роботи дошкільного закладу - гармонійно розвинуті, фізично, психологічно, соціально та духовно здорові діти з активною життєвою позицією, не байдужою до себе, інших та життя загалом.

Портрет здорової дитини

- Показники фізичного і психічного розвитку відповідають віковим нормам;
- Усвідомлює та виконує основні гігієнічні вимоги щодо здорового способу життя;
- Позитивно ставиться до рухової діяльності, має і задовольняє потребу в ній;
- Бадьора, життєрадісна, високої пізнавальної активності;
- Сформовані уявлення про норми та правила поведінки на підставі духовних цінностей;
- Активна життєва позиція;
- Особистісна і психічна готовність до прийняття певної соціальної позиції;
- Гармонійне поєднання фізичного, психічного та духовного розвитку.

Провідними цінностями в роботі з дітьми стали: цінність здоров'я, цінність розвитку, цінність дитинства і цінність співпраці, які, з одного боку, висловлюють пріоритети сучасної гуманістичної педагогіки, з іншого боку, виступають змістом ціннісного освоєння світу дитиною.

Таким чином, з вищевикладеного можна сказати, що збереження здоров'я - найважливіше в житті людини!

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНОЇ БУДОВИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Загальновідомо що слово – це основна одиниця мови, її будівельний матеріал. У структурі словосполучення слова відображають його граматичне значення, є рушійною силою творення речень, які в подальшому об'єднуються у розгорнуті висловлювання та тексти. Навички та вміння дітей формувати зі слів словосполучення, з них речення, а відповідно, з останніх усні висловлювання – являють собою ту мовну здатність дошкільників, яка лежить в основі їхньої синтаксичної будови мовлення як структурної і значеннєвої організації їхніх висловлювань.

Таким чином, спосіб уведення залежних форм у взаємозв'язок, тобто реалізація тих особливих словозмін і формоутворення, з якими, власне, пов'язане включення повнозначних слів у словосполучення, а останніх – в речення, лежить в основі формування синтаксичної будови мовлення. Виходячи з цього положення, запропонована нами технологія формування синтаксичної будови мовлення ґрунтується на двох мовно-змістових модулях: 1) збагачення мовлення дітей словосполученнями; 2) поширення речень, які вже наявні в мовленнєвому досвіді дитини, новими для її комунікативної практики видами словосполучень. Відтак ця технологія від початку передбачає виявлення стану і рівнів розвитку синтаксичної будови мовлення дітей, відповідно до яких вона буде використовуватися, а також, опору в реальному освітньо-мовному процесі на мовленнєвий досвід цих дітей з метою оптимального становлення їхньої синтаксичної будови мовлення в зоні найближчого (потенційного) розвитку. Цю технологію ми відносимо до інноваційної, оскільки, по-перше, в сучасній дошкільній освіті відсутні як зміст формування у дітей синтаксичної будови мовлення так і обґрунтовані й розроблені психотехнології і методики; по-друге, створені нами окремі методичні підходи до роботи над словосполученнями і реченнями (Рудківська, 2014; 2015) вже використовуються в окремих ЗДО при розвитку мовлення дітей, що є свідченням інновацій; по-третє, в дошкільній освіті до цього часу не сформоване наукове уявлення про феномен синтаксичної будови мовлення, не визначене відповідне йому поняття, і нарешті, не встановлена відповідність між психолінгвістичним явищем "синтаксична будова мовлення" і педагогічним – "формування синтаксичної будови мовлення у дітей дошкільного віку". Враховуючи специфіку словосполучень як першої змістової мовної одиниці, які в структурі технології вирізняються серед інших змістових одиниць їх функціональною утворювальною властивістю, варто відзначити їх величезну роль у всебічному розвитку дітей дошкільного віку.

1. Будучи номінативними, словосполучення називають відношення між предметами та явищами дійсності, а відтак, сприяють розвитку перцептивної і когнітивної сфер психіки дитини.

2. Як будівельний матеріал для речень, словосполучення виконують одночасно й функціональну роль, виражаючи в одному реченні різні види зв'язків (причинових, атрибутивних, часу, місця тощо) і допомагаючи у такий спосіб здійснювати комунікативні акти. Словосполучення сприяє розвитку мовленнєвих процесів. Синтаксично виразнішими стають висловлювання дошкільників в результаті оволодіння (показник розвиненості граматичної компетентності) більшою кількістю видів словосполучень.

3. Як оперативна мовленнєва (психолінгвістична) одиниця, словосполучення опосередковано (через речення) визначає той чи інший функціонально-смісловий тип мовлення: або міркування, або опис, або розповідь – залежно від синтаксичних відношень, що виражатимуться дітьми в реченнях і за допомогою яких будуватимуться ці різновиди монологів. Відтак вираження таких відношень, як-от: причинно-наслідкові, обставинні, атрибутивні, способу дії та ін. – стає можливим не тільки за допомогою складних речень, а й засобів словосполучень в простих реченнях. Зауважимо, що дітям старшого дошкільного віку більшою мірою властивий спосіб вираження синтаксичних відношень через складні речення. Щодо словосполучення, як можливого варіанту вираження цих же відношень в простому реченні, у дітей залишається не опанованим до моменту приходу їх до школи.

Причини цього феномену – різні. Головна серед них – недостатня увага науковців дошкільної освіти до цього психолінгвістичного явища, що відповідно й закономірно зумовлює відсутність у практичних працівників ЗДО надійних і ефективних технологій і методик роботи над словосполученнями.

Номінативна та виражальна функції словосполучень дозволяють їм якісно впливати на емоційно-мовленнєвий розвиток дошкільників. Експресивно забарвлені словосполучення за своїм смисловим і стилістичним навантаженням чинять позитивну дію на дитячі почуття, стимулюють довірливі дії, забезпечують мовленнєво-особистісний розвиток кожної дитини. Доречно підібрані словосполучення за їх смисловим навантаженням здатні виховувати у дітей дошкільного віку їхні моральні якості, розумові здібності, естетичні смаки і духовні цінності.

В роботі над синтаксисом на другому етапі в технології формування синтаксичної будови мовлення виступає задача розвитку навичок побудови різних типів речень, вміння поширювати їх і логічно поєднувати останні у зв'язне висловлювання.

Технологією передбачено, що спочатку складання речень за картинками полегшує дітям цей процес за рахунок того, що дія, відображена на них, не змінюється, оскільки вона статично зафіксована. В іграх-драматизаціях слово поєднується з рухом, що демонструється дією, і в такий засіб допомагає дитині будувати речення. Речення, складені за демонстрованими діями, проговорюються дітьми. Вчити дітей побудови фрази допомагає будь-яка ігрова ситуація. Пізніше вводяться вербальні (не наочні) способи формування синтаксичної будови мовлення, які надають можливість працювати над реченнями з абстрактним значенням, розвивати мислення дітей та створювати умови для реалізації кінцевої мети роботи над таким синтаксичним засобом мови як речення в мовленнєвому аспекті: формувати уміння будувати висловлювання різного типу (опис, розповідь, пояснення, міркування), виходячи зі змісту, завдань і умов навчання.

В запропонованій технології робота над простим непоширеним реченням починається з відчуття дитиною синтаксичної основи речення, тобто його підмета і присудка (наголошуємо: саме відчуття, а не усвідомлення!). Подальша робота – найважливіша. Вона спрямована на поширення і граматичне оформлення речень (різними видами) словосполученнями, що й забезпечує виформування в дітей їхньої синтаксичної будови мовлення. Від цього етапу роботи залежить, який саме індивідуальний стиль мовлення буде притаманний дітям, а саме синтаксично насичений, виразний чи збіднений, невиразний, недостатній для доречної в мовному сенсі та логічної й повнотекстової й розгорнутої вербалізації сформованих у внутрішньому мовленні думок. Від нестачі синтаксичних мовних засобів в оперативній мовленнєвій пам'яті, як зазначає Л.О. Калмикова (Калмикова 2016; 2017) страждає розвиток таких мовленнєвих операцій (навичок), як трансформація думки (сміслів) у мовні значення, розгортання останніх в лексико-граматичні структури, тобто здійснення переходу немовного в мовне в процесі породження мовлення. Розвиваючи у дітей навички розгорнуто і граматично доречно експлікувати свої думки, вихователь підводить їх не тільки до оволодіння навичками побудови простих поширених речень, а й зв'язного висловлювання.

У зміст навчання за технологією формування синтаксичної будови мовлення входить також формування у дошкільників навичок використання в мовленні різних видів складносурядних і складнопідрядних речень, поява у мовленні дітей яких свідчить про те, що вони стають здатними виражати одні й тіж відношення, що існують в реальному світі як у простих поширених реченнях, так і в різних типах і видах складних речень, маючи відтепер у своєму індивідуальному мовному арсеналі синонімічні синтаксичні засоби, які стилістично увиразнюють їхнє мовлення, забезпечують можливість продукувати монологічні висловлювання.

В цьому абстракті ми зупинилися переважно на мовно-структурно-змістових особливостях запропонованої інноваційної технології. Інші з них будуть висвітлені в наступних публікаціях.

Оволодіння дітьми старшого дошкільного віку навичками конструювання складних речень сприяють спеціально розроблені прийоми. Завдяки їх використанню дитина ставиться в такі ситуації, які спонукають її висловлюватися у формі складних речень.

У старшому дошкільному віці значно удосконалюється синтаксична сторона мовлення. Дитина опановує різноманіттям простих і складних синтаксичних конструкцій в зв'язку з розвитком діалогічного та монологічного форм мовлення.

Діти в основному правильно будують прості поширені речення з однорідними членами, з відокремленими зворотами; використовують у мовленні складносурядні і складнопідрядні речення, пряму мову, вживаючи з'єднувальні, протиставні і розділові сполучники. Мова дітей характеризується більшою зв'язністю, відсутністю залежності від наочної ситуації, тобто є контекстною.

Триває формування простих і складних речень. У зв'язку з цим особлива увага приділяється вмінням вживати правильний порядок слів, узгоджувати слова в реченні, користуватися прямою і непрямою мовою. Вихователь формує у дітей елементарні уявлення про речення і його структуру, вміння користуватися сполучниками, вводити мовні засоби для з'єднання структурних речення (*бо, адже, завжди, наприклад*).

Розвиток синтаксичної сторони мовлення здійснюється і на заняттях з навчання монологічного мовлення. Різні види оповідань спонукають дитину використовувати різні синтаксичні структури. В описі найбільш часто використовуються прості речення, оскільки це необхідно для характеристики героя або предмета. Розповідні речення вимагають викладу подій в певній часовій послідовності, тому виникає необхідність у вживанні дієслівної лексики і різних видів речень.

Ще більш складні в синтаксичному відношенні завдання ставляться в зв'язаних висловлюваннях типу міркувань. Причинно-наслідкові, часові та інші зв'язки виражаються в реченнях з підпорядкуванням.

При переказуванні літературних текстів діти вживають пряму і непряму мову. Особливо складний переказ з перебудовою тексту, коли зміст і способи передачі чужої мови перебудовуються в залежності від позиції героя, його точки зору на події, участі в них.

Таким чином, спеціальне навчання допомагає дошкільнятам подолати труднощі, які вони відчувають при виокремлення слів зі складу речень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рудківська Н. Л. Особливості словосполучень та їх роль у розвитку мовлення дитини / Н. Л. Рудківська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – № 2. – С. 152–156.
2. Рудківська Н. Л. Розвиток синтаксичної будови мовлення старших дошкільників / Н. Л. Рудківська // Zbiór raportów naukowych. «Problemy miejscowego nowoczesne przedszkole i szkolnictwa wyższego» (29.10.2014 – 30.10.2014) – warszawa: wydawca: sp. z o.o. «diamond trading tour», 2014. С. 130–132.
3. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності : діагностико-розвивальний комплекс : навч. мет. пос. / Л.О. Калмикова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. – 384 с.
4. Калмикова Л.О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри : навч.-метод. посіб. / Л.О. Калмикова. – К. : Видавничий дім «Слово», 2017 – 448 с.

УДК 373.2:001.895 (082)

Руріч Л.О.,

Заклад дошкільної освіти №34 «Вуглик»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інноваційна діяльність сьогодні є чинником розвитку дошкільного навчального закладу. Впроваджуючи інноваційні технології у практику роботи дитячого садка відбувається оновлення освітнього процесу, підвищується ефективність освітньої роботи з дітьми дошкільного віку та якість дошкільної освіти.

Мета та завдання впровадження інноваційних технологій ЗДО №34 «Вуглик»

Мета: сприяти впровадженню інноваційних технологій в освітній процес дошкільного навчального закладу; скласти умови для підвищення фахового рівня, професійної компетентності педагогів з означеної проблеми.

Виходячи з даної мети були поставлені такі **завдання:**

- ❖ визначити актуальні потреби щодо науково-методичного забезпечення інноваційної діяльності дошкільного закладу;
- ❖ формувати готовність педагогів до інноваційної освітньої діяльності, підвищення їх професійного розвитку і створення умов безперервного навчання;
- ❖ визначити основні теоретичні та практичні засади впровадження інноваційних технологій в освітній процес дошкільного навчального закладу;
- ❖ обмінятися практичним досвідом щодо впровадження інноваційних технологій в освітній процес дитячого садка.

Впровадження інноваційних технологій в роботу дошкільного закладу

Перед тим як впроваджувати ту чи іншу технологію проводимо відповідне дослідження стосовно того, як колектив дошкільного закладу або окремі педагоги сприймають ідеї щодо впровадження нової технології. Опрацьовуємо та оформлюємо матеріали нормативно – правової бази щодо організації інноваційної діяльності в дошкільному навчальному закладі.

В ході реалізації інноваційної технології дотримуємось **алгоритму роботи :**

- ❖ **1 – й етап.** Ознайомлення з програмою.
- ❖ **2- й етап.** Вивчення змісту позиції програми.
- ❖ **3- й етап.** Опрацювання науково психолого–педагогічної та методичної літератури.
- ❖ **4- й етап.** Проведення науково – методичної роботи з педагогічними кадрами й батьками щодо вироблення стратегії впровадження інновацій у навчально-виховний процес.

Інноваційна діяльність в дошкільному закладі ведеться за такими **напрямами:**

- робота з педагогами;
- робота з дітьми;
- робота з батьками.

У роботі з педагогами з впровадження інноваційних технологій активно застосовуємо як традиційні так і нетрадиційні форми методичної роботи: педагогічні поради, консультації, колективні перегляди занять, індивідуальні бесіди, огляди-конкурси, ділові ігри, круглі столи, робота творчих груп та інше. Використання цікавих форм і методів, таких як ділові та інтерактивні ігри, експрес-опитування, ІКТ-технології, мозковий штурм та інші допомогло викликати у педагогів позитивний настрій на методичну роботу, прагнення до професійного самовдосконалення і саморозвитку. Як результат вихователі прийняли участь у всеукраїнському конкурсі «Сталий розвиток – наш вибір»; Всеукраїнському фестивалі огляді «Калейдоскоп педагогічних ідей з екологічного виховання дошкільників»; обласній конференції «Реалії і перспективи національно-патріотичного

виховання у вимірі сучасності»; Арт-параді «Дитячий світ театру»; методичному фестивалі «Дошкільна палітра Добропілля». Стаття «Науково-методичний супровід втілення курсу «Дошкільна освіта для сталого розвитку» в роботі ЗДО» опублікована на регіональній науково-практичній on-line – конференції; здійснення публікація матеріалів в журналах «Вихователь-методист»; «Дошкільне виховання» та на «Методичному порталі».

Робота з дітьми

Згідно опанованих завдань в роботі з дітьми втілено такі інноваційні технології: «Психолого-педагогічне проектування» (автор Піроженко Т.І.) де діти разом з педагогами і батьками проектують свою діяльність. Технологія Ликової І.О «Кольорові долоньки» де засобами традиційної і нетрадиційної образотворчої діяльності малюють відображають навколишній світ. Цікавою для всього колективу є інноваційна технологія «Мовленнєво-творча діяльність» (Н.В.Гавриш) та «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» (Н.Гавриш, О.Саприкіна, О.Пометун). Отримані знання новітніх технологій дошкільнята демонструють на конкурсах, фестивалях, відкритих показах та в реальному житті, таких як: «Злагода» - фестиваль творчості дорослих та дітей; «Травневі соловейки» - міський конкурс солістів-вокалістів; «Розумники та розумниці»; «Совенятко» - міський шаховий та шашковий конкурстоц.

Робота з батьками

Спонукаємо педагогів до активного залучення батьків своїх вихованців до життя дошкільного закладу. Вони є учасниками різноманітних конкурсів, свят, розваг на базі дитячого садка і міста. Така співпраця з сім'єю дала високі результати: помітно поліпшились стосунки як між батьками та педагогами, так і між батьками і дітьми; відтворився дизайн дошкільного закладу який відповідає сучасним здоров'язберігаючим вимогам та сприяє вирішенню навчально-виховних завдань в дошкільному закладі. Граючи разом з дітьми батьки отримують заряд бадьорості, емоційного задоволення від спільної діяльності. Завдяки втіленню інноваційної технології наші вихованці разом з батьками є учасниками і переможцями IX Міжнародного екологічного конкурсу «Смачно, корисно, барвисто», Арт-тин виставки «Люби і знай свій рідний край»; «Дерзай малюк».

Згідно проведеної роботи з впровадження інноваційних технологій в роботу дошкільного закладу можна зробити висновок, що знання педагогів підвищились, інтерес до інноваційних технологій виріс. Педагогічний колектив є учасниками, лауреатами та переможцями різноманітних міських, всеукраїнських та міжнародних конкурсів за що і отримують дипломи та сертифікати.

УДК 373.2:001.895 (082)

Сакир С.В.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

ФОРМУВАННЯ СЕНСОРНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

На сучасному етапі розвитку інноваційних технологій та суспільства загалом, до дітей з кожним роком ставляться все більші вимоги. Для того щоб вони були повноправними членами суспільства і у майбутньому могли ефективно здійснювати певну діяльність обсяг навчального матеріалу постійно збільшується, акцентується увага на загальному розумовому розвитку дітей дошкільного віку. Важливу складову розумового розвитку дітей дошкільного віку складає сенсорний розвиток, адже саме сенсорний розвиток та формування сенсорної культури забезпечує ефективне ознайомлення дітей з навколишнім світом та збільшення їхнього досвіду. Сенсорний (лат. *sensohum* — орган чуттів) розвиток дитини — розвиток її відчуттів і сприймання, формування уявлень про властивості предметів (форму, колір, розмір, положення у просторі тощо).

Для того щоб діти могли виконувати завдання на заняттях, доручення у повсякденному житті, грати в дидактичні, рухливі ігри та щоб у них формувались певні художні навички важливо сформувати у дітей сенсорну культуру.

«Сенсорна культура – це загальноприйняті суспільством уявлення про колір, форму та інші властивості предметів. Сенсорна культура дитини – результат засвоєння нею сенсорної культури, створеної людством». [1, с.44] Діти у яких вона сформована на достатньому рівні, засвоїли сенсорні еталони та шляхом зіставлення їх з новими предметами можуть самостійно знайомитись з оточуючим середовищем, встановлювати властивості даних предметів. Тобто для отримання нових знань про навколишнє середовище вони не залежать від повідомлень дорослих, а можуть самостійно збагачувати свій сенсорний досвід. Окрім цього такі діти більш творчі, вони не бояться виражати себе, мають художній смак, тонше розуміють твори мистецтва та здатні логічно мислити в процесі осягнення навколишнього середовища.

Старший дошкільний вік вважається сензитивним для розвитку всіх пізнавальних процесів: уваги, сприйняття, мислення, пам'яті, уяви. Формування даних пізнавальних процесів залежить від рівня сформованості у дітей сенсорної культури. Адже саме сенсорна культура дає змогу дитині самостійно пізнавати світ за допомогою власних аналізаторів.

Формування сенсорної культури у дітей дошкільного віку досягається шляхом сенсорного виховання. Сенсорне виховання — система педагогічних впливів, спрямованих на формування способів чуттєвого пізнання, вдосконалення відчуттів і сприймань. До головних завдань сенсорного виховання відносять: формування сенсорних еталонів, розвиток вміння самостійно використовувати ці сенсорні еталони у власній діяльності та формування у дітей системи перцептивних(обстежувальних) дій. Тобто сенсорне виховання має на меті формування сенсорної культури у дітей дошкільного віку.

Починаючи з раннього віку у дітей вже починає формуватись сенсорна культура. Діти запам'ятовують оточуючі предмети шляхом застосування аналізаторів. Так вони засвоюють основні сенсорні еталони: геометричні фігури(круг,квадрат, трикутник), кольори (червоний, синій, зелений, жовтий), величину предметів (великий, маленький, більший, менший)засвоюють запахи. Вони вже починають розуміти що предмети бувають різні на дотик: гладенькі, шаршаві , холодні, теплі, колючі та ін. Дорослі забезпечують збагачення сенсорного досвіду дітей.

В середньому дошкільному віці діти закріплюють знання про сенсорні еталони у різних видах діяльності: конструювання, математика, аплікація, малювання. Важливе значення має ігрове середовище, адже провідна діяльність дітей у цей віковий період – ігрова. Діти постійно контактують з іграшками, здійснюють певні маніпуляції. Важливо показати дитині, що світ різноманітний у своїх характеристиках, та постійно акцентувати увагу на певних якостях предметів, давати різноманітні завдання. Засвоюючи властивості певних предметів, зокрема сенсорних еталонів, у дітей формується зорова, слухова, дотикова, смакова пам'ять. На даному віковому етапі у дітей формується система перцептивних рухів, яка дає змогу дітям самостійно обстежувати предмети.

В старшому дошкільному віці діти розширюють свої знання про зовнішні властивості предметів, так вони ознайомлюються з новими фігурами(багатокутники), кольорами які не відносяться до основного спектру та вчать розрізняти їхні відтінки. Діти більше звертають увагу на деталі, у них зростає рівень логічного пізнання зовнішнього світу, яке прискорює накопичення нових чуттєвих даних, сприяє їх включенню до раніше створеної системи знань і досвіду. Якщо в дитини належно розвинуті мислительні механізми, то вона виявляє неабияку здатність шукати, знаходити, фіксувати, аналізувати, інтерпретувати велику кількість інформації про світ і себе. Адже в дитини вже є певні знання про оточуючі її предмети, і ознайомлюючись з новим, незнайомим раніше предметом діти повинні самостійно аналізувати дані про цей предмет, та віднести його до певної системи.

В старшому дошкільному віці діти вже можуть давати припущення з приводу, як можна застосовувати той чи інший предмет в практичній діяльності. Адже проаналізувавши зовнішній вигляд предмета, та порівнявши його з уже відомими предметами, дитина може віднести даний предмет до певної сфери життєдіяльності людей. Продовжує розвиватись довготривала пам'ять. Про її належний розвиток може свідчити, якщо дитина здатна описати предмет, який в момент опису не знаходиться в полі її зору.

Ефективним засобом формування сенсорної культури у дітей є дидактичні ігри, адже їх різноманітність дає можливість відібрати ігри, спрямовані як на розвиток певного аналізатора (зорового, дотикового, слухового, смакового) так і ті, які сприятимуть сенсорному розвитку дітей. Дидактична гра – це різновид ігор з правилами, спеціально створювана педагогами з метою навчання і виховання дітей . Дидактичні ігри сприяють навчанню дітей диференціювати предмети за певною однією властивістю та знаходити схожі предмети в навколишньому середовищі. Що у свою чергу сприяє розвитку спостережливості, уважності до деталей. Також у дітей розвивається довготривала пам'ять, адже для виконання завдань діти запам'ятовують певні властивості, характеристики предметів тощо.

Дидактичні ігри поділяють: ігри – забави, настільно-друковані, словесні, музичні. Також поширеною є класифікація дидактичних ігор за характером матеріалу, згідно з якою виокремлюють:

1. Ігри з предметами. У таких іграх використовують дидактичні іграшки (мозаїку, кубики), реальні предмети, різноманітний природний матеріал (листя, плоди, насіння).

2. Настільно-друковані ігри. Вони передбачають дії не з предметами, а з їх зображеннями. Найчастіше вони зорієнтовані на розв'язання таких ігрових завдань: добір картинок за схожістю (деякі види лото, парні картинки), карток-картинок під час чергового ходу (доміно), складання цілого з частин (розрізні картинки, кубики) тощо.

3. Словесні ігри. Вони є найскладнішими, оскільки змушують дітей оперувати уявленнями, мислити про речі, з якими на той час вони не діють, використовувати набуті знання у нових ситуаціях і зв'язках.

Відповідно до характеру ігрових дій дидактичні ігри поділяють на (В. Аванесова):

— ігри-доручення. Ґрунтуються на інтересі дітей до дій з іграшками і предметами: підбирати, складати, роз'єднувати, з'єднувати, нанизувати тощо;

— ігри з відшукуванням предметів. Їх особливістю є несподівана поява і зникнення предметів;

— ігри з відгадуванням загадок. Вибудовуються вони на з'ясуванні невідомого: «Впізнай», «Відгадай», «Що змінилось?»;

— сюжетно-рольові дидактичні ігри. Ігрові дії, передбачені у них, полягають у відображенні різних життєвих ситуацій, у виконанні ролей (покупця, продавця, вовка, гусей та ін.);

— ігри у фанти або в заборонений «штрафний» предмет (картинку). Вони пов'язані з цікавими для дітей ігровими моментами: скинути картку, утриматися, не сказати забороненого слова тощо.

Дидактичні ігри типу «Четвертий зайвий», «Розклади по порядку», «Хто більш уважний», адже в ході цих ігор дитині потрібно не лише використати власний досвід а й мислити логічно, звертати увагу на деталі.

Отже, формування сенсорної культури важливе для ефективної діяльності дітей. Процес формування сенсорної культури відбувається на протязі всього дошкільного періоду. Зокрема у старшому дошкільному віці важливо не тільки розширювати знання дітей про різноманітні властивості предметів навколишнього середовища, а й вправляти їх у класифікації, диференціації предметів відповідно до попередньо отриманих знань.

Формування сенсорної культури важливе не лише для виконання завдань у закладах дошкільної освіти, а є необхідною основою, фундаментом для подальшої навчальної діяльності у школі та вищих навчальних закладах, під час професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дидактичні ігри та їх місце в особистісно-орієнтованому навчальному процесі дошкільних закладів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.scribd.com/doc/>.
2. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. – К., Богдана, 2003р
3. Квас О. А. Ідеї дитиноцентризму у педагогічній спадщині
4. Марії Монтессорі / О. Квас // Молодь і ринок: Щомісячний науково – педагогічний журнал. – 2011. – № 12 (83) грудень. – С. 44 – 47.

УДК 373.2:001.895 (082)

Сапранкова І.Г.,

Гребенюк І.І.,

Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад

(ясла-садок) комбінованого типу №2 «Оленка»

Слов'янської міської ради Донецької області

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГРУПІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВИ

Сучасний освітній процес, впровадження Базової програми вимагають від педагогів нового підходу до своєї діяльності, впровадження новітніх форм, методів і технологій виховання, розвитку і навчання дітей. Діти з загальним недорозвиненням мови - це особлива категорія дошкільників, яка потребує особливого підходу до навчання та розвитку. Тому ми всі свої зусилля спрямовуємо на забезпечення відповідних умов для становлення життєво компетентної, самосвідомої, творчої, а головне – цілісної особистості. Перехід до новітніх технологій навчання є неминучим, використання інноваційних методик виховання та навчання, стає щоденною практикою.

Використання «Технології розвитку творчої особистості Г.Альтшуллера» ми почали впроваджувати в сою роботу в 2005 році. Це дозволило нам навчити дітей розв'язувати проблеми різного рівня складності з використанням винахідницьких завдань.

Логічним продовженням впровадження в нашу роботу технології Альтшуллера стало введення «Ейдейтики для малюків» О. Пашенко. Ейдетика сприяє розвитку логічного й асоціативного мислення, пам'яті, полегшує обробку інформації. Дана методика добре себе показала при вирішенні корекційних завдань: розвитку фонематичного сприйняття, формуванні мовного дихання, дрібної моторики.

Психолого-педагогічне проектування Т. О. Піроженко. В результаті використання ПЗ та ТРВЗ ми дійшли такого висновку, чим частіше співпрацюємо з дітьми, тим чіткіше діти відчувають, що від кожного з них залежить успіх товаришів, всієї групи в цілому. Головним досягненням при використанні цих технологій ми вважаємо зростання рівня знань, самоповаги та віри в свої сили наших вихованців, що є дуже важливим для дітей саме нашої мовної групи.

Використання розвиваючих ігор Нікітіна ми почали 10 років тому з гри «Танграм». Результати вразили нас та спонукали збільшити скарбничку новими іграми Нікітіна.

Використовуючи в своїй роботі методику І. Стеценка «Логіки світу» ми ставимо перед собою завдання організувати таку пізнавальну діяльність, яка б ставила дитину перед необхідністю спрямувати свої розумові зусилля на пошук нових і вибіркове використання наявних у неї знань і вмінь для розв'язання нового конкретного завдання. Виконання цієї методики стимулює власне мовлення дитини, навчає давати та слідувати інструкції, накладаючи та дотримуючись певних обмежень.

Впровадження інноваційних Lego-технологій в роботі нашого дитячого садка відбулося у 2015 році.

Це дозволило підтримувати високий рівень уваги та зацікавленості дітей при виконанні добре відомих їм вправ. Бо робота з конструктором приносить велике задоволення як дітям, так і нам – педагогам. Результатом впровадження Lego-технологій стало підвищення якості та успішності навчання, набагато зросла активність дітей під час навчальної діяльності.

Використання мнемотаблиць, схем, коректурних таблиць у нашій групі дало позитивний результат – діти з легкістю та цікавістю виконують різноманітні завдання, а саме складають речення, описові розповіді, розгадують загадки, вивчають вірші, придумують історії на запропоновану тему, починають творити. Це сприяє розвитку зв'язного мовлення, що є дуже актуальним саме для дітей з порушенням мови, та урізноманітнює прийоми навчання. Діти засвоюють матеріал швидше та міцніше. Крім того, робота зі схемами та мнемотаблицями впроваджується нами і на заняттях з математики: заучування віршів про цифри, геометричні фігури, вирішенні задач. На заняттях з образотворчої діяльності та конструювання – карти розумових дій.

У 2012 році в своїй практиці ми почали використовувати кінезіологічні вправи. При використанні кінезіологічних вправ ми відмітили значне покращення загального стану дітей, сплеск сил та енергії. Діти разом з нами залюбки опановують вправи, вигадують різні ускладнення. Також впровадження в роботу нашої групи даних методик наштовхнуло нас на ідею заучування назв місяців, пір року та днів тижня супроводом показу відповідних рухів.

Пошук нового в подоланні мовних порушень та використання кінезіологічних вправ наштовхнуло нас на знайомство, а потім і впровадження в практику роботи таких методик: біоенергопластика, методика Н.Б. Ценіної «Цукерочка» по усуненню порушень звукової структури слова, креативна методика І.Г. Боровик–артикуляційні вправи. Ці методики знайшли своє місце у всіх видах навчальної діяльності як самостійні вправи, так у вигляді фізхвилинок.

У вересні 2016 року ми почали впроваджувати в роботу «Палички Кюїзенера». Введення цієї методики викликало у дітей емоційний підйом, сплеск творчості. Така активність дітей спонукала нас до використання паличок не лише на заняттях з математики, а і в різних видах навчальної діяльності, зокрема: при визначенні місця звуку в слові, кількості складів, побудові речень, складання невеличких оповідань та казок, створення середовища для сюжетно-рольових ігор. Якщо спочатку ми були ініціаторами ігор та завдань, то с часом діти самі стали пропонувати різні завдання та ускладнюють вже знайомі.

Останні 3 роки ми почали активно впроваджувати в свою роботу інформаційно-комунікаційні технології. Це надало нам можливість використання додаткового матеріалу, підвищило ступінь наочності, посилило мотивацію навчання і, як наслідок підвищився пізнавальний інтерес дітей, в тому числі і за рахунок привабливості комп'ютерної техніки.

Використання ІКТ та створення власних електронних посібників дало нам змогу більше індивідуалізувати і диференціювати процес навчання, здійснювати самоконтроль і самокорекцію дітей. А головне, підготувати наших дітей до життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства. Відкрило нові можливості, дозволило зробити навчальний процес більш різноманітним за формами, уникнути шаблонності, підвищити інтерес дітей до навчання.

Інноваційні методи, прийоми та технології, які представлені до вашої уваги були випробувані, адаптовані в нашій групі протягом останніх 5 - 10 років. За результатами моніторингу, використання цих інновацій дало змогу збільшити показники засвоєння освітнього матеріалу, рівень підготовки дітей до шкільного навчання.

Кожна інноваційна технологія використана в нашій групі не є вузько профільною за своїм призначенням. Інновація математичного напрямлення знаходить використання і в розвитку мови, при навчанні основам грамоти, в ознайомленні з оточуючим, природою, образотворчій діяльності, та навпаки. Кожна інновація стає інструментом формування цілісної, компетентнісної особистості дитини.

Конспект інтегрованого заняття з математики та грамоти у старшій групі.

Подорож до лісової школи тітоньки Сови.

Характеристика заняття:

фронтальне, інтегроване, з пріоритетом логіко – математичних завдань та елементами грамоти, навчально – ігрове.

Інноваційна ідея заняття: впроваджувати в систему освіти інноваційні методики, ефективно використовувати передові педагогічні технології та специфічний дидактично – ігровий матеріал з метою формування логіко – математичних та мовленнєвих знань та умінь.

Освітні завдання

- формувати у дітей уміння рахувати десятками (прямий та зворотній рахунок),
- вдосконалювати математичні навички використовуючи палички Кюїзенера; навички роботи з двозначними числами, за допомогою таблиці Нікітіна;
- закріплювати знання про назви, послідовність днів тижня та місяців, навички звуко-складового аналізу за допомогою символів та жестів.
- за допомогою схем вдосконалювати навички роботи з танграмом, конструктором LEGO.

Розвиваючі завдання

- розвиток комунікативних навичок дитини,
- розвивати розумову діяльність дітей, логічне мислення, вміння нестандартно міркувати, обґрунтовувати свою точку зору шляхом виконання різноманітних завдань.
- розвиток навчально – пізнавальних навичок;
- розвивати асоціативно – образне мислення, пам'ять, увагу.

Корекційні завдання

- Розвиток фонематичного слуху та дрібної моторики
- Вдосконалення орієнтування в просторі та координованості рухів з мови

Виховні завдання

- Сприяти розкриттю творчого потенціалу через гру.
- Виховувати дружні взаємини під час спільної діяльності.

Демонстраційний матеріал: м'яка іграшка Сова, бандероль, таблиця «Сотні Нікітіна», картки з цифрами, фішки для звукового аналізу, магнітні цифри, мультимедійний проектор, палички Кюїзенера 5 комплектів, картки «Логіки світу», великі модулі 1 комплект, набірне полотно, цифри та знаки, схеми портрету сови та цифр, набори з Lego.

Попередня робота: перегляд мультиплікаційного фільму «Уроки тітоньки Сови», бесіда з дітьми за змістом, виготовлення схем по танграму та лего, дидактичних ігор «логіки світу», веселих цифр, проведення ігор з паличками Кюїзенера, та на розвиток асоціативного мислення, викладання за схемами танграму та лего,

Хід заняття.

Діти стоять на килимі півколом.

Логопед: Годі, діточки, вже гратись

На заняття час збиратись.

Математику і грамоту згадаймо

І заняття починаймо.

Вихователь: Не просто слухати, а чути,

Не просто дивитись, а бачити,

Не просто відповідати, міркувати.

Завдання зараз для вас

Дружно і гарно працювати.

Діти, сьогодні вранці до нашого садочка кур'єр з Нової пошти приніс бандероль. Відкриємо її? Погляньте, тут є лист – запрошення: «Запрошуємо на день відкритих дверей в лісову школу», але запрошення розмите, мабуть, бандероль потрапила під дощ і ми не знаємо хто нас запрошує.

Логопед: Погляньте ще є в бандеролі флешка. А в запрошенні є пароль. Коли ми його відгадаємо, зможемо відкрити флешку:

Пароль - Що воно за дивна птиця

Світла денного боїться

Дзьоб гачком, великі очі

І не спиться їй щоночі

Угу- угу кричить вона,

Відгадали - це (сова)

То ж запрошує до лісової школи сова. А так як комп'ютер розуміє знаки, то напишемо пароль за допомогою знаків і флешка відкриється.

Вправа «Звуковий аналіз слова СОВА»

Пароль записали і флешка відкрилась.

Мультик «Уроки тітоньки Сови» (запис)

Вітаю вас, я мудра сова

Навчаю діток також я

Не хлопчиків, і не дівчат

Пташок, комах також звірят

Усі вони старанні, здібні

Завжди уважні і активні.

Вивчали цифри й звуки вони

Повторіть сьогодні з ними і ви.

Завдання цікаві вам даю

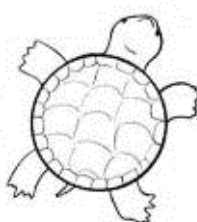
Бажаю успіхів! Угу!

Вихователь: Завдання виконаєм ми

То ж часу не гаємо, почали!

Вправа: «Які фігури сховались в тваринах»

Діти! Художник намалював тварин, які ходять до лісової школи. Назвіть їх. (їжак, заєць, черепаха)

А на які геометричні фігури вони схожі? (трикутник, овал, круг) А потім художник подумав і намалював ось таку фігуру. (прямокутник) А про що подумали ви, діти, побачивши її? А я подумала про автобус. А як ви думаєте чому? (бо коли повернути на бік буде схоже з автобусом) А з чого можна зробити вам автобус щоб пограти? (лего, стільці, модулі) Пропоную скласти автобус з модулів і він доведе нас до тітоньки Сови.

Дидактична гра «Склади з модулів автобус» (2 дитини складають)

Логопед:

а поки автобус готується відправитися в путь пропоную назвати дні тижня коли дітки ходять до школи і які дні відпочивають.

Вихователь:

а давайте спробуємо завести двигун порахувавши до 100 десятками в прямому та зворотному напрямку. Автобус готовий, вирушаємо в путь.

Логоритміка: « Автобус їде»

Колеса у автобуса крутяться,крутяться, крутяться.

Колеса у автобуса крутяться цілий день.

А вікна в автобусі хлоп, хлоп, хлоп (3 рази)

А вікна в автобусі хлоп, хлоп, хлоп цілий день.

А двірники в автобусі вжик, вжик, вжик (3 рази)

А двірники в автобусі вжик, вжик, вжик цілий день.

Дитина в автобусі ва-ва-ва (3 рази)

Дитина в автобусі ва-ва-ва цілий день.

Матуся заспокоює ш-ш-ш (3 рази)

Матуся заспокоює ш-ш-ш цілий день.

Сигнал у автобуса біп-біп-біп (3 рази)

Сигнал у автобуса біп-біп-біп цілий день.

Ось ми і приїхали до вулиці на якій знаходиться лісова школа. Але номер будинку ми не знаємо, нам відомо тільки, що він знаходиться на цій таблиці у (наприклад 3 ряді на 5 місці, як називається ця цифра, скільки у неї десятків, а скільки одиниць)

Ось ми і дістались до школи тітоньки Сови. Вона вас радо вітає і пропонує погратись її улюбленими кольоровими паличками.

Робота з паличками Кюїзенера

-Покажіть паличку,що позначає цифру 5,7,9.

-(демонстрація цифри) покажіть паличку на 1 менше(більше)

Збільшить (зменшить)рожеву паличку на 1

Покажіть паличку наступну (попередню) за паличкою, що позначає цифру 4

Закрийте очі і знайдіть паличку,що позначає цифру 3.

А тепер із закритими очима знайдіть паличку що є наступною за рожевою,яку вона позначає цифру?

Я заховала паличку ,яка знаходиться між паличками,що позначають числа 3 і 5 якого кольору в мене паличка (голуба)

Покажіть палички що позначають цифри які є сусідами даного числа.

Перед вами картки на яких зображені 3 кола різних кольорів покажіть паличку що позначає цифру яка розташована в правому верхньому кутку покладіть її в межах кіл....

Складіть будиночок в якому живе цифра 6, фундаментом є цифра 6, а дах на ваш вибір.

(діти за підгрупами записують приклади на додавання і віднімання в межах 6. Одна дитина на дошці)

Добре, а що кожна дитина бере з собою у школу, туди вона складає всі необхідні речі? Так, портфель. Давайте зберемо портфель, а допоможуть нам в цьому наші палички. Я вам буду називати речі, а ви будете викладати паличку, що відповідає кількості складів в назві речі, що знадобиться вам у школі.

Будьте уважні!

Олівець, книжка, іграшка, зошит, лінійка.

Подивитись на екран, та перевірте себе та один одного.

Фізхвилинка

Діти тітонька сова пропонує вам трішки погратись і перетворитись в маленьких совеняток (на килимку)

Сидять маленькі совенята

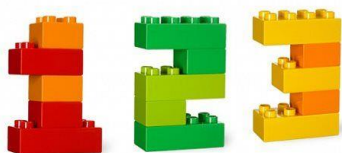
Раз -заплющили оченята,

Раз - розплющили оченята

Піднялися. Полетіли,вліво, вправо похилили.
Потім знов на гілку сіли.
Оченята блим, блим, блим. Відпочити треба їм.
Совенята будуть спати,
А ми далі працювати.

Діти, а вам сподобалось у тітоньки Сови в її лісовій школі? Пропоную вам на згадку про себе залишити дарунки для лісової школи . Давайте виготовимо цифри з лего для лісових звірят та зробимо портрет тітоньки Сови, використовуючи схеми.

Дидактичні ігри «Склади цифру» та «Склади із танграма Сову» (підгрупи)

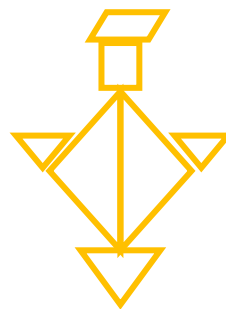
Тітонька Сова дякує за подарунки і запрошує саме вас до своєї лісової школи на навчання.

А в якому місяці ви підете до школи?

Дидактична гра «Показ місяців»

Діти називають назви місяців супроводжуючи певними рухами. Наприклад: грудень – долоньки зжаті в кулачки, січень – ребром однієї долоні вдаряємо по розкритій долоні, лютий – обіймаємо себе ніби дуже холодно.

Діти ви дуже сподобались тітоньці Сові, саме тому вона хоче розумних і старанних дітей нагородити золотими медалями.

Бінарне заняття

з математики та розвитку мовлення для старшої групи

«Подорож до країни Леголяндії»

Мета: Впроваджувати в систему освіти інноваційну методику –ЛЕГО-конструктор. Використовуючи Лего –конструктор, закріпити рахунок дітей в межах 10 (прямий і зворотній), розпізнавати цифри від 1 до9; вчити співвідносити цифру з кількістю, виконувати завдання за алгоритмом. Закріплювати назви геометричних фігур. Вчити розрізняти деталі конструктора ЛЕГО за формою, кольором; вчити складати готові схеми з ЛЕГО конструктора; формувати просторові –часові уявлення. Продовжувати знайомити дітей із звуковим аналізом слів за допомогою ЛЕГО –конструктора, тренування в узгодженні іменників з числівниками, спонукати дітей до логічного мислення. Розвивати комунікативні навички, здатність мобільно мислити і аналізувати. Сприяти розкриттю творчого потенціалу дітей через гру. Продовжити роботу над скоординованністю рухів, розвитку дрібної моторики. Виховувати дружні взаємини під час спільної діяльності.

Обладнання: мультисередовищний проектор, ноутбук, музичний центр, презентація, конструктор «Лего», Танграм, фізкультурні обручі, бейджикі

Хід заняття

Діти, подивіться скільки нас. Давайте привітаємось один з одним і з гостями.

(валеохвилинка)

Доброго ранку! Посміхнись скоріше,
І тоді весь день стане веселіше.
Я поглажу лобик, носика і щічки
Будемо красивими як в саду порічки.
Розітрем долоньки сильніше, сильніше;
Долоньками поплескаєм дружніше, дружніше.
Вушка ми тепер потрем і здоров'я збережем.
Посміхнулись знову, будьте всі здорові.

(звучить звук гелікоптера)

Що це за звук ми чуємо? Хтось летить до нас на повітряній кульці.

(уривок з мультиту «Мультитк раскраска –

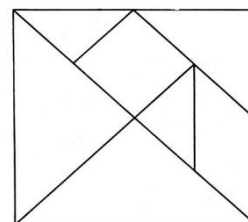
Винтиклетает на воздушномшаре»)

Подивіться хто до нас прилетів (Лего–людина на повітряній кульці)

Діти опишіть його, який він?

Діти у лего-людини є лист, давайте його прочитаємо:

«Доброго ранку, діти! Я- лего-людина, звати мене Легоша. Я прилетів до вас із математичного острова Леголяндії. Вночі у нашій Леголяндії трапилась біда. Злий чаклун зачаклував його жителів. Вони переплутали всі цифри, забули імена геометричних фігур, не пам'ятають днів тижня. Я знаю, що ви любите і знаєте

математику і зможете зняти чари із жителів математичного лего-королівства». На додачу висилаю вам карту мого острова. Вона зображена на квадраті, але що таке квадрат ми забули. Допоможіть нам

Дидактична гра «Танграм» (колективно 2 підгрупи)

Питання: - з яких геометричних фігур складається Танграм;

- скільки великих трикутників;

- квадрат площинний чи об'ємний;

- скільки у квадрата сторін, кутів;

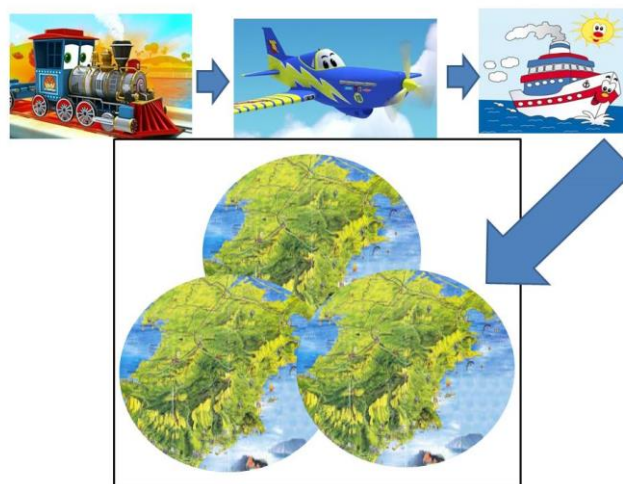
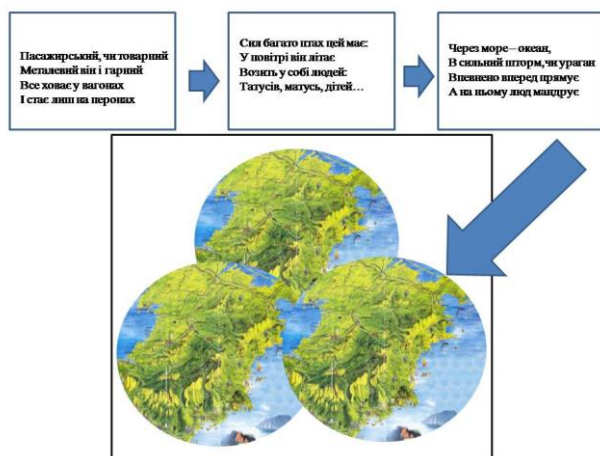
- які сторони у квадрата за довжиною;

- яка фігура схожа на квадрат, але об'ємна;

- у яких фігур площинних крім квадрата є кути і сторони.

Молодці діти! Ваші знання допомогли нам розкрити карту. А ось на яких видах транспорту ми будемо мандрувати до острова дізнаємось, якщо зможемо розгадати цю схему.

Алгоритм маршруту: (в слайдах)

Загадка потяг загадка літак загадка
корабель острів.

Але перш ніж відправитись у путь я надіну на вас бейджики, на яких вказано ким ви сьогодні будете (машиніст потяга, пілот літака, капітан корабля)

Щоб потрапити на залізничний вокзал треба підняти по сходам до приміщення вокзалу і спуститись по сходам на перон. Машиніст потребує твоєї допомоги, контролюй вірність виконання роботи друзями.

Дидактична гра «Склади сходинок вгору та вниз» (прямий і зворотній рахунок в межах 10)

Ось ми і на пероні. Потяг прибув, але він не пасажирський, а грузовий. Він везе цеглу на будівництво. Допоможіть визначити кількість грузів у вагонах і поставити відповідну цифру, а також заповнити пустий вагон.

Дидактична гра «Допоможи заповнити вагони» (сусіди числа)

Молодці! А ось і пасажирський потяг прибув. Машиніст ставай у голову потяга, будемо рушати.

Логоритміка «Потяг»

Діти ми під'їхали до наступної станції. На чому ми далі будемо мандрувати?

На літаку. Але щоб потрапити на борт треба зробити трап. Пілоте, тобі завдання: отримувати від дітей вірно названі цеглинка і споруджувати трап.

Дидактична гра «Чарівний мішечок» (наосліп називання лего-цеглинок)

Молодці! Трап зробили, запрошуй пілоте пасажирів до салону літака, а ви, діти, зручно сідайте у крісла за столами. Виводь пілоте літак на злітну смугу.

Дивиться, прямо по курсу зоряне небо. На ньому багато сузір'їв, а ось якийсь нові. Вони схожі на КОТА та ЖУКА. Ми відкрили нові сузір'я, треба записати їх назви за допомогою лего-цеглинок. Червоний колір – це голосний звук, синій – твердий приголосний, зелений – м'який приголосний.

Вправа на звуковий аналіз слів із лего цеглинок.

До речі, який сьогодні день? Наш шлях триватиме 2 дні. Коли ми прибудемо на місце? А вчора який день був?

Діти щоб жителі Леголяндії не хвилювались і нас чекали через 2 дні давайте відправимо їм зашифрований лист.

Дидактична гра «Склади шифрограму» (орієнтування на аркуші лего-цеглинками).

А шифрувати ми будемо так:

-Зліва в нижньому кутку покладіть звичайну прямокутну цеглинку;

-справа в нижньому кутку покладіть лапку;

-зліва у верхньому кутку покладіть кльовик;

-справа у верхньому кутку покладіть прямокутну цеглинку тонку.

Молодці! Шифрограму ми відіслали, а далі нас чекає наступна станція до якої ми будемо подорожувати на кораблі.

Логоритміка «Лодочка»

Попереду бачу острів. Капітане прямуй свій корабель до нього. Ос нарешті і острів. Давайте поближче з ним познайомимось.

Дидактична гра «Поклади у межах цеглинки» (обручі 3 кольорів)

Діти, жителі Леголяндії дуже раді, що ви до них припливли і допомогли пригадати математичні знання,

а розчаклуєте їх остаточно коли зробите портрети жителів математичної країни за допомогою лего – конструктора.

Дидактична гра «Відтвори портрети»

Ось ви і розчаклували жителів математичного острова. Вони дякують вам і пропонують свою дружбу. А ще Легоша і жителі Леголяндії нагороджують вас солодкими медалями за сміливість та відвагу.

Конспект заняття з розвитку мови в середній групі

«Подорож до осіннього лісу»

Мета: Використання схем у різних видах мовленнєвої діяльності, засобів біоенергопластики та кінестезії в стимуляції мовленнєвої активності дитини.

Розвивати логічне мислення, виховувати уважність, естетичне сприйняття та смак.

Продовжувати вчити грамотно складати речення за допомогою схем. Введення в словник дітей прийменників У, НА, ЗА, ПІД. Тренування в поділі слів на склади.

Розвивати фонематичне сприйняття. Вдосконалювати вміння відтворювати різні емоційні стани, тренування мімічних м'язів обличчя, узгоджувати мову з рухами, вміння володіти голосом: його висотою, силою.

Формування діафрагмального дихання, довгого та плавного видиху. Розвиток легень та вміння гармонічно використовувати дихальні резерви.

Закріпити та удосконалити знання про чергування пор року, частин доби, назв місяців.

Обладнання: мультимедійний проектор, ноутбук, музичний центр, презентація схеми, лялька ворони, запис аудіо звернення ворони, соломинки по кількості дітей, коричнева фарба, листи паперу з намальованим грибом, пензлики

Хід заняття

I. Організаційний момент.

Вправи на біоенергопластику.

Добрий день, долоньки! Хлоп, хлоп, хлоп!

Добрий день, ніжки! Топ, топ, топ!

Плескаємо у долоньки

Тупотімо

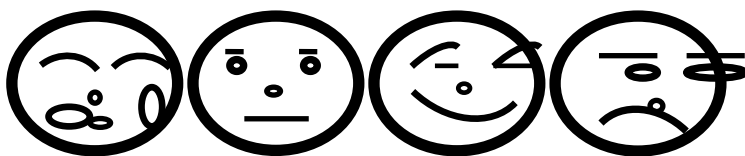
Добрий день, щічки! Плюх, плюх, плюх!
 Добрий день, вушка! Смик, смик, смик!
 Добрий день, губки! Чмок, чмок, чмок!
 Добрий день, зубки! Клац, клац, клац!
 Добрий день, носик! Біп, біп, біп!
 Добрий день, дітки! Хі, хі, хі!
 Добрий день, гості! Ради вам усім!

Хлопнемо по щічкам
 Смикаємо вуха
 Чмокаємо губами
 Клацаємо зубами
 Тремо носик
 Повертаємося в різні боки
 Уклін гостям

Скажіть мені, який у вас настрій зараз? Погляньте на ці малюнки, що ви бачите?

Тренування м'язів обличчя

На екрані по черзі з'являються схеми різних емоційних станів(слайд №1). Діти відтворюють відповідні емоції.

Слайд №1

II Основна частина

Розвиток фонематичного сприйняття.

А що це за звуки чутно? (звучить шум ліса, шуриання листя, каркання ворони)

Здається ми з вами потрапили у ліс. Скажіть мені за звуками що ми чули можна визначити яка пора року зараз у лісі? Підвести до того що зараз у лісі осінь.

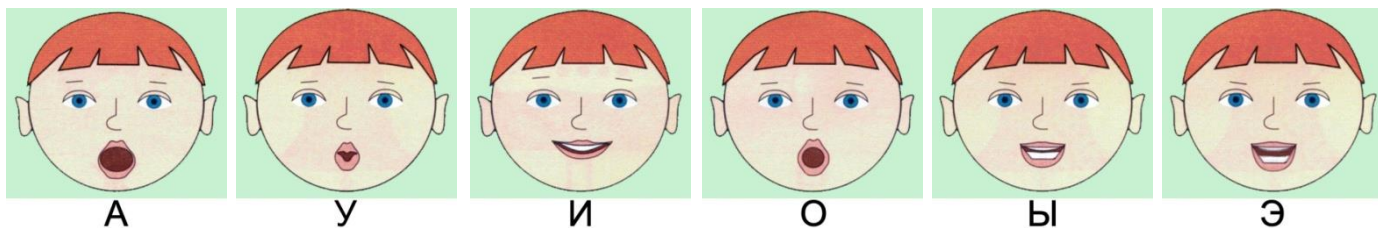
А ще який звук було чутно? (каркання ворони) Давайте її покличемо, а допоможуть нам у цьому наші схеми-символи.

Робота з голосом.

Уважно слідкуйте за моєю долонькою.

На екрані по черзі з'являються схеми-символи голосних звуків (слайд №2). Відповідно до того з гори в низ, чи з низу до гори підіймається долонька діти співають різною висотою голосу та з різною швидкістю

Слайд №2

А ось і вон, бешкетниця. (З'являється лялька ворони. Звучить запис.)

«Ой, дітки! Крах, кар-гострофа, біда! У нашому лісі все переплуталось, змішалось. За зимою прийшло літо, за ранком ніч, за вереснем травень, гриби виросли на деревах. Рятуйте! Допоможіть навести лад у лісі. Ви ж зможете, бо я чула від сороки, що дужі розумні і все, все знаєте»

Ну що, діти, допоможемо! Приведемо все до ладу. Наведемо порядок у лісі. (діти сідають на килимок)

Робота зі схемами.

Давайте пригадаємо, яка пора року йде за якою (схема пори року, слайд №3).Робота зі схемою. Діти називають у різній послідовності чергування пор року.

Слайд №3

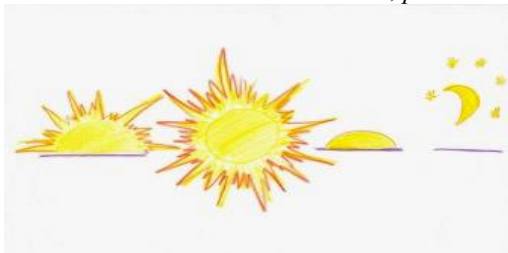
Промовляння назв місяців з використанням кінестезії

Молодці. Зараз давайте пригадаємо який місяць за яким йде. Назви місяців з показом руками
 Вересень – крутимо однією долонькою над іншою (як перше опале листячко кружляє) .

Жовтень – широко розставляємо пальці (як жовте сонечко).
 Листопад – хвилюподібні рухи з гори вниз (як листячко опадає)
 Грудень – стислі кулачки (як змерзла земля) і. т.д.

Зараз пригадаємо які частини доби ми знаємо, та що за чим йде.

Слайд №4. Схема «частини доби», робота зі схемою.

Слайд №4

Тренування в поділі слів на склади.

А що навести лад у цій частині лісу нам потрібно поділитися на 2 команди. Всі діти ліворуч від машини будуть першою командою, а праворуч від Андрійка – друга команда.

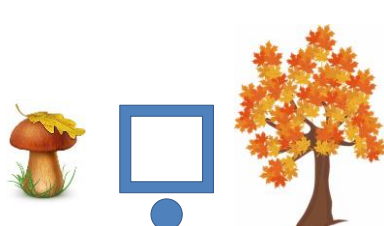
Робота на килимі. У кожній команді по 3 малюнки на яких зображені одно-, двух- та трискладові слова (1 команда: ліс, хмара, дерево; 2 команда: гриб, дощик, калюжа).

Діти повинні розкласти слова, спочатку односкладове, потім дво-, потім трискладові.

Ось і тут порядок. Залишилось розібратися що за гриби на деревах.

Складання речень за схемами з використанням прийменників НА, ПІД, ЗА, В. На екрані по черзі з'являються схеми (слайд №5).

Слайд №5

Логоритмічна вправа з елементами масажу.

Молодці, ніби всюди вже порядок. Давайте трішки відпочинемо, та помасажуємо один одного. Вишукайтесь в рядочок. Зіграємо нашу долоньки, розітремо їх.

Під різний музичний малюнок діти виконують масажні рухи один одному, супроводжуючи їх проспівуванням складів.

Застучав осінній дощик. **Ті-ті-ті**

Розтеклися великі калюжі. **Та-та-та**

Діти вдягнули гумові сапоги та пішли гуляти. **То-то-то**

Потрапили до лісу та почали шуршати опалим листям. **Тш-тш-тш.**

Та під деревом знайшли гриб! **Ти-ти-ти**

Барабанимо пальцями по спинам один одного

Поглаживання

Кулачками барабанимо

Хвилясті рухи з гори в низ

Щіпки

Розвиток зв'язного мовлення.

Дуже добре! А ми з вами знаємо вірші про гриби?. А давайте ми з вами нашої гості вірш розповімо, щоб її потішити. А що це за вірш вам допоможе пригадати ця схема.

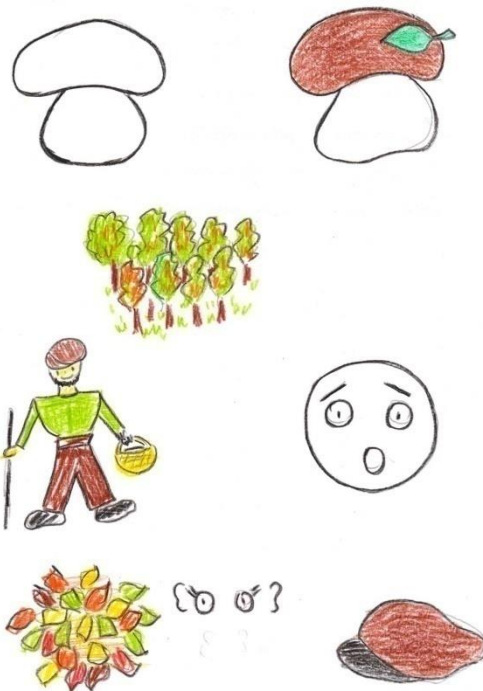
За допомогою схеми діти розказують вірш, вивчений раніш. На екрані з'являється схема вірша. Слайд №6

Білий гриб –боровик
Він до свого бору звик.
Грибника злякався -
В глицю заховався.
Не очей не вушок -
Сам лиш капелюшок.
О. Орач
Слайд №6

Молодці! І щоб остаточно навести порядок у лісі давайте на згадку вороні намалюємо де повинні рости гриби. Сідайте за столи. Настолах стоять соломинки та коричнева фарба.

Розвиток легень та вміння гармонічно використовувати дихальні резерви.

Малювати ми будемо незвичним способом, дуючи на краплинку фарби через соломинку. Діти малюють дерево.

III. Підсумок заняття.

УДК 372.3.4

Севернёва Л.В.;

Государственное учреждение образования
«Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ УЧРЕЖДЕНИЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Мир современного ребёнка резко отличается от мира, в котором росли его родители. Во все сферы жизни человека прочно вошли новые информационно-коммуникационные технологии. С младенчества ребёнку знакомы телефоны, смартфоны, планшеты, компьютеры. Сначала ему нравится просто нажимать клавиши, смотреть картинки, потом он переходит на простейшие компьютерные игры. Гаджеты для современного ребёнка – это средство познания мира.

Информатизация образования в Республике Беларусь – один из важнейших механизмов, затрагивающих основные направления модернизации образовательной системы. В инструктивно-методическом письме

Министерства образования Республики Беларусь к началу 2017/2018 учебного года среди приоритетных направлений деятельности учреждений дошкольного образования определено совершенствование качества образовательного процесса посредством внедрения в педагогическую практику современных образовательных технологий, в том числе информационно-коммуникационных технологий, электронных образовательных ресурсов [3].

Информационно-коммуникационные технологии – это инструмент, который не заменяют, а дополняет и расширяет возможности традиционной системы обучения. Это новое мощное средство интеллектуального развития детей, формирование разносторонне развитой личности.

Грамотно используя информационно-коммуникационные технологии, педагог может разнообразить и обогатить образовательный процесс, сделать образовательную деятельность динамичной, информационной, интересной, и главное – современной, может расширить возможности традиционных методов обучения и воспитания подрастающего поколения.

В государственном учреждении образования «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева» используются различные модели информационно-коммуникационных технологий:

1. Визуальная модель. Эта модель включает видеофильмы, мультимедийные презентации, видеофрагменты фильмов и мультфильмов, модули действий, слайд-шоу, виртуальные экскурсии и электронные образовательные ресурсы, подобранные и разработанные в соответствии с содержанием образовательных областей учебной программы дошкольного образования [4]. Все эти средства обеспечивают наглядность, облегчают процесс зрительного восприятия и запоминания информации при помощи ярких образов, повышают интерес к изучаемому материалу. При подборе либо создании средств визуальной модели педагогические работники учитывали ряд требований. Средства визуальной модели носят как информационный, так и развивающий характер, соответствуют возрасту детей, они интересны детям, увлекательны, не перегружены слайдами, рисунками, анимацией.

2. Аудиомодель. Эта модель включает музыкальное сопровождение, аудиокниги, радиоспектакли.

3. Игровая модель. Она включает интерактивные игры и игрушки, электронные игры, дидактические игры для интерактивной доски. Электронные игры и игрушки подразделяются на две основные категории: обучающие и развлекательные.

Дидактические игры с использованием интерактивной доски позволяет превратить образовательный процесс в увлекательную игру, в которой дети становятся ее участниками. В таком варианте возможны ситуации, когда воспитанники одновременно работают с педагогом, а на определенном этапе переходят к индивидуальной работе на доске по указаниям воспитателя. Предъявление информации на экране в игровой форме вызывает у детей огромный интерес, а движения, звук, мультипликация надолго привлекает внимание. Использование таких игр повышает креативность ребенка; умение оперировать символами на экране монитора, способствует оптимизации перехода от наглядно-образного к абстрактному мышлению; использование творческих игр создает дополнительную мотивацию при формировании образовательной деятельности. Это помогает разнообразить совместную деятельность педагога с детьми, сделать ее более насыщенной как в интеллектуальном, так и в эмоциональном плане.

Выбор форм и методов обучения с использованием информационно-коммуникативных технологий и электронных образовательных ресурсов определяется педагогическим работником самостоятельно на основе сформулированной учебной программой требований к формированию представлений и умений у воспитанников с учетом их возрастных и психологических особенностей. В специально организованной деятельности применение информационно-коммуникационных технологий и электронных образовательных ресурсов может выступать как фрагментом занятия, проводимого по подгруппам, так и в нерегламентированной деятельности воспитанников - в процессе организации дидактических игр, бесед, чтения литературных произведений, виртуальных экскурсий, доступных детскому восприятию и пониманию. Содержание работы должно быть логическим продолжением закрепления материала образовательных областей учебной программы дошкольного образования.

При этом использовать информационно-коммуникационные технологии и электронные образовательные ресурсы следует вариативно в сочетании с другими средствами. При организации образовательного процесса с использованием информационно-коммуникационных технологий и электронных средств обучения необходимо руководствоваться «Требования при работе с видеодисплейными терминалами и электронно-вычислительными машинами» [2], Санитарными нормами и правилами «Требования для учреждений дошкольного образования» [1].

Таким образом, использование информационно-коммуникационных технологий создает необходимый уровень качества, вариативности, дифференциации, индивидуализации обучения и воспитания, готовит детей к будущей жизни в информационном обществе.

ЛИТЕРАТУРА

1. Постановление Министерства здравоохранения Республики Беларусь от 25.01.2013 №8 «Об утверждении Санитарных норм и правил «Требования для учреждений дошкольного образования».
2. Постановление Министерства здравоохранения Республики Беларусь от 28.06.2013 №59 «Требования при работе с видеодисплейными терминалами и электронно-вычислительными машинами».
3. Инструктивно-методическое письмо Министерства образования Республики Беларусь к началу 2017/2018 учебного года, утвержденное 17 июля 2017 г. заместителем Министра образования Республики Беларусь Р.С. Сидоренко
4. Учебная программа дошкольного образования. – Минск : НИО, 2012. – 416 с.

УДК 373.2:001.895 (082)

Смирнова О.О.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЧИТАННЯ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Навчання грамоти дитини є одним із основних чинників її повноцінного розвитку в дошкільному дитинстві. Підготовка дітей старшого дошкільного віку до читання визначає рівень сформованості соціальних і пізнавальних мотивів, потреб та інтересів, знань, умінь і навичок дошкільника, що є фундаментом його особистісної культури.

Читання як один із видів писемного мовлення спирається на фундаментальні дослідження П.К.Анохіна, Л.С.Виготського, О.Р.Лурії, Л.С.Цветкової, О.М. Корнєва, Т.Г. Єгорова та ін., які пояснюють його як складний інтегрований, динамічний процес із багаторівневою структурою. Для дошкільників читання – процес пізнання нової інформації та гарантія подальшого успішного навчання. Зважаючи на особливості дітей старшого дошкільного віку підведення дітей до читання доцільніше здійснювати у грі. Гра у житті дитини відіграє неабияку роль. У процесі гри у дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять, інтерес до знань. У процесі гри дитина вчиться пізнавати нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює раніше набутий досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію. Дидактична гра має навчальне спрямування, поєднує нову, пізнавальну діяльність дитини із звичною для неї діяльністю, тим саме полегшуючи перехід від гри до серйозної розумової праці.

Вивчаючи уміння читання дітей старшого дошкільного віку, з'ясували, що у дошкільників не достатньо сформовані вміння читання по складах. Лише 7% дітей старшого дошкільного віку мають елементарні вміння зливання голосних і приголосних звуків, що свідчить про початковий рівень формування читацьких умінь. Більшість дітей мають труднощі при прочитуванні складів. Серед таких відсутність сформованого механізму злиття голосного і приголосного звука (16%); неуважність до позиції голосного і приголосного під час зливання складів (5%). Як виявилось, основною причиною не успіхів дітей в читанні є насамперед, відсутність інтересу, бажання навчитися читати. Таких дітей було виявлено 46%. Процес читання – складна інтелектуальна аналітико-синтетична діяльність, яка вимагає від дитини значного фізичного і психічного напруження, тому не завжди старші дошкільники надають їй перевагу.

На наш погляд, для подолання у дітей напруження та ефективного засвоєння механізмів читання необхідно постійно зацікавлювати їх. Тому для навчання дітей читання слід використовувати дидактичні гри. Постійне виконання ігрових завдань зацікавлює дітей, знімає напругу, сприяє, як формуванню навичок читання, так і різнобічному розвитку дитини. Важливо. Щоб ігри мали такі завдання: виклади з намистинок, гудзиків, ниток, природного матеріалу літеру, склад, слово; обведи та розфарбуй контури малюнків із зображеннями літер, малювання, вирізання, конструювання, ліплення тощо.

Отже, для формування умінь читання у дітей старшого дошкільного віку дієвими стануть дидактичні ігри: «Розв'яжи приклад», «Перший склад визначай і слово викладай», «Різнокольорові намистинки», «Потяг», «Цікаві білочки», «Стежинка», «Зорі», «Зачарований клоун», «Подумай і склади», які сприятимуть навчанню читання дітей старшого дошкільного віку.

ЛИТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Вчись граючись. Навколишній світ у дидактичних іграх / Л.В. Артемова. – К.: Томіріс, 1995. – 112 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: 2016. – 47с.
3. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови / А.М.Богуш, Н.В.Гавриш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ СПРЯМУВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ РАНЬОГО ВІКУ

Виходячи з того, що еколого-естетичний розвиток особистості дитини раннього віку розуміється як реалізація соціальної взаємодії у процесі формування емоційно-ціннісної сфери, з акцентуацією на позитивний емоційний досвід, через чуттєве пізнання об'єктів та явищ природного довкілля, провідним підходом до організації різних видів діяльності є культурологічний поряд з індивідуальним підходами. Відповідно до чого, еколого-естетичний розвиток особистості дитини раннього віку відбувається шляхом набуття нею історико-культурного досвіду людства й конкретного суспільства, отже сприяє індивідуальним проявам пізнавальної активності у цьому віці. Основу такого засвоєння складає пізнавальна активність, як активне ставлення до довколишньої дійсності та ініціатива; вирішальна умова діяльності дитини та її розвитку в цілому. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей раннього віку та їх активності визначаються всією специфікою загального психічного розвитку дитини в цей період.

Сучасна наукова думка щодо основ індивідуалізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку акцентує на відображенні історико-культурного досвіду людства у процесі еколого-естетичного розвитку, зокрема психічного, пізнавального, екологічного, естетичного та емоційного. Як зауважують С. О. Ладивір, Т. О. Піроженко та ін., соціальна ситуація її розвитку характеризується спільною діяльністю малюка з дорослим, спрямованій на засвоєння суспільно вироблених способів дій з предметами (об'єктами) з докладанням спільних зусиль з обов'язковими умовами – єдина ціль і спільна мотивація. Серед ознак діяльності дитини стосовно довколишнього середовища, й природного зокрема – опосередкованість стосунками дитини з дорослими; мовленнєве спілкування у становленні предметної діяльності; емоційно-позитивне ставлення дорослого до дитини як фон успішного оволодіння способами користування предметами; поетапне оволодіння предметною діяльністю, як провідної від спільних дій дорослого і малюка, частково розподілених дій, самостійних власних дій дитини за показом, за словесною інструкцією дорослого, дії співвіднесення, дії зі знаряддями тощо - до самоконтролю.

Функції дорослого – контроль й оцінка виконуваної дії дитини, демонстрування способу виконання дії із супроводженням словесного пояснення, що сприятиме виділенню у свідомості дитини уявлень про результат, прагненню досягти результату в діяльності тобто забезпечуватиме активне ставлення до змісту, який пропонується дорослим. Учені зауважують, що предметна діяльність і спілкування з дорослим та однолітками є специфічною формою виявлення індивідуальної активності дітей раннього віку, складною за структурою і детермінує цілеспрямованого формування. На етапі самоконтролю складовими становлення предметної діяльності є мета, варіанти її реалізації відповідно до норм, успіх, що саме дозволяє визначити таку діяльність у пізнавальному плані – провідною.

Новоутворенням у пізнавальній сфері дитини раннього віку є саме якісні зміни в характері сприймання: з акту реагування на предмет перетворюється в акт орієнтації в предметах; сприймання починає розвиватися як перцептивна діяльність (розпізнавання предмета (об'єкта) за його ознаками, віднесення до групи схожих тощо). Цьому сприяє: 1) чіткість дидактичних завдань – співвіднесення певних предметів (об'єктів природи) чи їх частин (прикладанням, накладанням їх один на один тощо); 2) до трьох років розглядання, перелічування знайомих їй зображених об'єктів природи із вказівкою дорослого та подальшими діями з ними; 3) слухання казок, віршів, оповідань екологічної спрямованості; 4) поєднання зі словом, яке може замінити здобути з безпосереднього, практичного досвіду знань, але впорядковує, узагальнює цей досвід; 5) емоційно-позитивне ставлення дорослого до дитини.

Екологізація предметної діяльності дитини третього року життя, як акцентуація на постійному зв'язку та залежностей живих істот від умов існування, детермінує необхідність спільних дій дорослого і дитини, часткове розподілення дій (дорослий лише допомагає, скеровує рухи малюка) до самостійних власних дій дитини за показом, а пізніше – за словесною інструкцією дорослого. Також індивідуальний підхід до еколого-естетичного розвитку особистості дитини раннього віку реалізується у процесі контролю й оцінки виконуваної дитиною дії.

Індивідуальний характер має й словесні пояснення дорослого як супроводження демонстрування дитині способу виконання певної дії. Індивідуальний підхід до предметної діяльності дитини раннього віку охоплює удосконалення сприймання, мислення, уяви, рухів, розвитку мовлення, що перебудовує спілкування і свідомість дитини та сприяє виникненню сюжетної гри.

Процес психічного розвитку дітей раннього віку відображається у розвитку предметних дій: співвіднесення, дії зі знаряддями, що створює умови для виникнення зображувальної, конструктивної та ін. видів діяльності й започаткуванню ігрової діяльності. На цьому етапі розвитку предметної діяльності індивідуалізація еколого-естетичного розвитку особистості дитини раннього віку відбувається у процесі оцінки

дорослим дитячої діяльності, що сприятиме формуванню у свідомості уявлення про результати, прагнення досягнення результату тобто активне ставлення до змісту.

Формування індивідуальної пізнавальної активності дітей раннього віку вимагає екологізації предметної діяльності й спілкування з дорослими та однолітками, що можливе в умовах ЗДО у взаємодії з сім'єю. Зауважимо, що останнім і важливим етапом в процесі становлення предметної діяльності є самоконтроль – самостійне або за допомогою дорослого визначення мети предметної діяльності, пошук варіантів її реалізації, розуміння відповідності чи невідповідності його діяльності певним нормам, що передбачені для цього виду діяльності. Наприклад, “квітка полита достатньо”.

Саме успіх діяльності дитини раннього віку є підґрунтям для формування зачатків екологічно спрямованої особистості, що відображено у самостійності й активності.

Підводячи підсумок зазначимо, що екологізація пізнавальної діяльності дітей раннього віку у природному довкіллі спрямовано на реалізацію мотиваційного (пізнавальна активність), емоційного (емоційне сприймання) та вольового (ставлення) компонентів.

УДК 378.147:373.2.016(043.2)

Ткаченко Л. М.,
Красноградський коледж КЗ «ХГПА» ХОР

СУЧАСНЕ ЗАНЯТТЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ ТРВЗ

Формування творчої особистості дитини залежить від технології педагогічного процесу. Технологія ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань) ефективно сприяє розвитку технічної творчості загалом і творчої особистості зокрема. Ця універсальна організаційно-педагогічна та методична технологія дозволяє поєднувати предметно-пізнавальну діяльність з методами активізації та розвитку мислення, а також творчого вирішення навчальних і соціальних завдань.

Суть технології полягає у формуванні системного, діалектичного мислення, розвитку творчої уяви, винахідницької кмітливості. Правильно організоване її використання допомагає не просто розвинути фантазію дітей, а вчить їх системно і творчо мислити, розуміти єдність і протиріччя навколишнього світу, бачити і вирішувати проблеми будь-якої складності.

ТРВЗ-педагогіка успішно розв'язує завдання проблемного, розвивального навчання і дає змогу вихователю отримати достатньо високий результат за умови дотримання певних дидактичних принципів.

Принцип свободи вибору передбачає надання дитині права вибору, де це можливо. При цьому формується свідоме ставлення до цього вибору і відповідальність за нього.

Принцип відкритості надає можливість самостійно обирати способи розв'язання життєвих задач і необмежену кількість відповідей.

Оскільки в основу ТРВЗ-педагогіки покладено передачу діяльності, а не знань, то принцип діяльності формує уміння самостійно знаходити потрібну інформацію через пошукову діяльність, колективне обміркування та обговорення.

Принцип зворотного зв'язку дає можливість вихователю контролювати процес засвоєння дітьми мислительних операцій та відстежувати ступінь зацікавленості задачею, рівень розуміння і засвоєння матеріалу. Яскравими показниками в цьому випадку є емоційний стан дитини, ознаки перемикання уваги; її запитання; пояснення, якими вона супроводжує продуктивні види діяльності.

Ідеальність – одне з ключових понять ТРВЗ-педагогіки. Принцип ідеальності характеризується не лише отриманою користю, а й витратами зусиль, нервової напруги тощо. Що вища ідеальність дії, то більша від неї користь і менші витрати.

Зміст роботи по використанню технології ТРВЗ у освітньому процесі закладу дошкільної освіти містить 4 основні етапи.

На I етапі вчать дитину знаходити і розв'язувати суперечності, не боятися негативного в об'єкті та явищі; вчать бачити світ у взаємозв'язку його компонентів; формують вміння бачити навколишні ресурси (засоби, можливості).

На II етапі дошкільнята «оживлюють» за допомогою ТРВЗ предмети та явища, приписуючи одним якості інших і навпаки, а також відкидають непотрібні і шукають найкращі варіанти.

III етап передбачає вирішування казкових завдань і придумування казок. Дитину вчать уникати сумного закінчення казки, не змінюючи при цьому сюжет.

На IV етапі дитина знаходить вихід з будь-якої життєвої ситуації, спираючись на набуті знання та інтуїцію, використовуючи нестандартні, оригінальні рішення.

На основі ТРВЗ розроблено методи, завдяки яким педагог разом з дітьми може знаходити логічний вихід з будь-якої ситуації, а вихованець – грамотно вирішувати свої проблеми.

Щоб стимулювати творчу активність дітей і усунути негативний вплив психологічної інерції, використовуються різні методи і прийоми, серед яких:

- метод спроб і помилок (розв’язання проблемного завдання через добір різноманітних варіантів рішень);
- метод контрольних запитань (активізація творчого мислення);
- метод фокальних об’єктів (зняття психологічної інерції, знаходження оригінальних рішень);
- метод синектики (застосування прийомів, які ґрунтуються на аналогіях);
- мозковий штурм (продукування максимальної кількості нових ідей у мінімальний термін, колективний пошук нетрадиційних шляхів розв’язання проблем).

Використання таких прийомів і методів ТРВЗ не потребує спеціального обладнання, тому вони можуть бути частиною будь-якої форми організації роботи з дітьми, що дає змогу максимально використовувати можливості та інтереси дітей.

Найбільш ефективною формою впровадження технології ТРВЗ є інтегроване заняття, яке забезпечує активність дітей і свободу вибору.

Основні правила побудови занять з використанням елементів технології ТРВЗ:

- мінімум повідомлення інформації – максимум розмірковувань, обговорень. Це правило ефективно реалізується через методику контрольних запитань. Відповідаючи на серію навідних питань, дитина сама підходить до розуміння і розв’язання проблеми;

- оптимальна форма організації обговорення проблемних ситуацій – «мозковий штурм». Такий підхід формує у дітей уміння видавати велику кількість ідей в межах заданої теми та спонукає до аналізу і вибору оригінальних рішень;

- системний підхід. За допомогою навичок системного мислення діти вправляються в пізнанні предметів, розумінні, що все в світі взаємопов’язано, будь-яке явище має розглядатися в розвитку;

- залучення до процесу пізнання всіх доступних дитині мислительних операцій і засобів сприйняття. Що більше аналізаторів буде задіяно, то кращий ефект;

- обов’язкова активізація творчої уяви та залучення дітей до продуктивної діяльності.

За умови дотримання педагогічних вимог (відповідності завдань віковим та психологічним особливостям дітей, комплексного використання різних типів завдань з ТРВЗ, належній методичній підготовці педагога) використання технології ТРВЗ допомагає:

- створювати належні умови для реалізації природного потенціалу дитини;

- розвивати базові якості особистості;

- вчити дошкільника жити у злагоді з довкіллям і самим собою, оптимістично ставитися до життя;

- виробляти гнучкість поведінки, виховувати творче ставлення до дійсності.

Використання ТРВЗ в освітньому процесі підвищує рівень внутрішньої мотивації дошкільнят до процесу отримання знань та рівень системного інтеграційного мислення. Дитина, що володіє елементами ТРВЗ, може сама розв’язувати свої проблеми, до того ж нестандартно, вміє приймати рішення і перетворювати проблеми в можливості.

УДК 373.2:001.895 (082)

Чернова А.В.,

Костянтинівський дошкільний навчальний заклад
№ 6 «Червона шапочка»

ВПЛИВ КОЛЬОРУ НА ЗДОРОВ’Я ДИТИНИ

Колір оточує людину всюди та супроводжує нас все життя. Це потужна енергія, яка постійно впливає на людський організм. На жаль, більшість людей мало замислюється про те, яку роль в їхньому житті відіграє колір, який серйозний вплив на їх фізичний, розумовий і душевний стан він здійснює. З самого народження кольори, які оточують кожного з нас виявляють вплив на організм, притягує нас і до нас, змушує робити покупки та викликає різноманітні емоції. Зумовлює раптові почуття і, навіть, фізіологічні реакції, від приливу крові до почуття холоду.

Вплив кольору однаковий для всіх, незалежно від статусу, віку та рівня інтелекту. Але в той же час відношення до певного кольору може залежати від культурно-історичних традицій та обрядів, а також ефект від впливу певного кольору залежить від значення цього кольору і того, з чим він асоціюється у даній конкретній людини. Відомо, що кімнати пофарбовані в теплі, червоні відтінки потребують менше опалення, бо в них людям менш холодно.

Колір має оздоровчі властивості. Наприклад, біль знімають відтінки блакитного. А сил надає помаранчевий. Зелений заспокоює. Недарма ми так намагаємось хоча б не на довго вирватись із міста - ближче до природи і її зеленому кольору.

Колір - це інструмент, за допомогою якого ми можемо отримати необхідні нам енергії. Також він дуже впливає на психіку людини, адже його люди навчилися сприймати набагато раніше, ніж мову. Знання кольорової дії використовуються дизайнерами, а в давнину вплив кольору на психіку та, звичайно, на все життя, було важливою частиною фен-шуй - науки про організацію навколишнього середовища.

Врешті-решт колір може видавати нас з головою. По тому, яким кольорам ми надаємо перевагу, а які уникаємо, з якими кольорами асоціюємо певні почуття, емоції, людей ми можемо багато сказати про нас самих. В психології існує маса тестів, пов'язаних з кольором, а також цілий напрям - кольоротерапія.

Оздоровлення кольором - досить популярний і, що найголовніше, ефективний засіб боротьби з різними недугами і просто поганим настроєм. Воно передбачає вплив кольором на певні ділянки тіла людини або на організм цілком.

ВИКОРИСТАННЯ КОЛЬОРУ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Кольоротерапія для дітей стала широко застосовуватися з початку 20 століття і користується великою популярністю і донині. Кольоротерапія є на сьогодні поширеною методикою. Ще Бехтерев писав, що «уміло підібрана гама кольорів здатна благотворніше впливати на нервову систему, ніж інші мікстури». Колір впливає на емоційний настрій дитини незалежно від того, чи відчуває вона це сама.

Кольоротерапію як науку відкрили англ. вчені Даун та Блунт в 1877 р. терапевтичних властивостей ультрафіолетових променів, за допомогою яких лікували шкірні захворювання і рахіт.

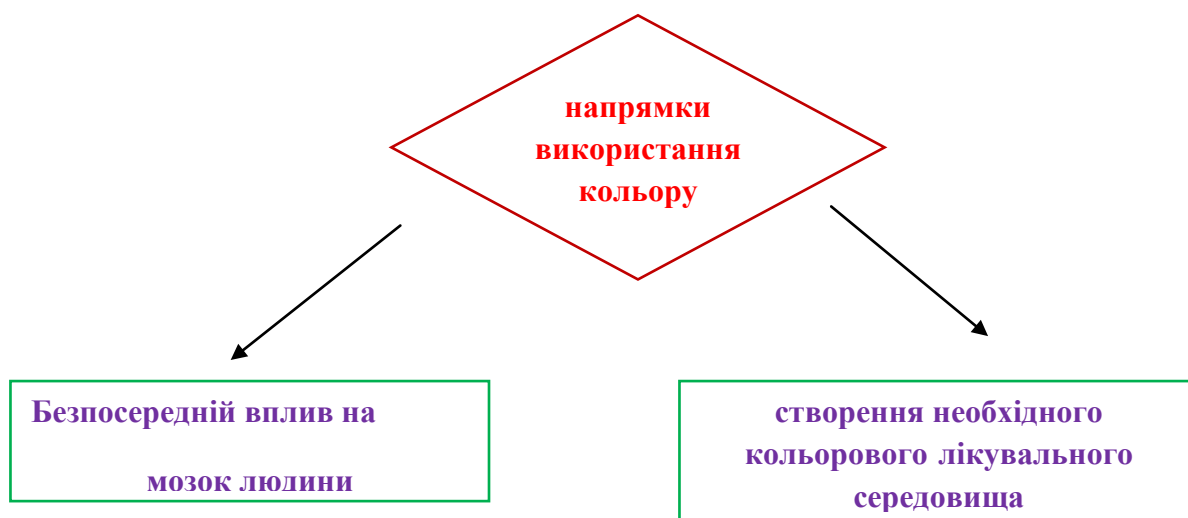
Кольоротерапія - це немедикаментозний метод лікування, заснований на тому, що кожна з біологічно активних зон організму реагує на один із кольорів: вплив кольором відбувається на орган зору, а через нього і через зоровий аналізатор - на нервову систему. Вплив певного кольору знімає енергетичну блокаду, яка є причиною функціонального розладу.

Ще у давні часи люди помітили, що колір одягу, предметів побуту, освітлення тощо здатен впливати на фізичний і психологічний стан людини. Кольором зцілювали у Давньому Єгипті, Китаї, Індії, Персії. Сучасна наука підтвердила лікувальні властивості кольорів. На основі досліджень їхнього впливу сформувалася кольоротерапія — методика покращення здоров'я людини за допомогою кольорів.

Кольоротерапія для дітей передбачає в першу чергу визначення їх улюбленого кольору, а потім наповнення цим кольором якомога більшого простору, яке його оточує. Загальновідомо, що правильно дібране забарвлення інтер'єру дитячих приміщень і одягу здатне поліпшити настрій і здоров'я малюка, а невдалий добір кольорів може спричинити стрес.

Які кольори зазвичай вибирають діти? Вони вибирають яскраві, насичені кольори - червоний, жовтий, зелений. Це свідчить про те, що діти нормально розвиваються, їм цікаво все нове, яскраве, вони динамічні і допитливі. А ось улюблений білий або чорний кольори можуть сказати, що дитина замкнута і вважає за краще самотність. Кольоротерапія якраз і спрямована на те, щоб повернути дитину в щасливий яскравий світ дитинства і радості. Дитина, освоюючи колірну культуру, повинна опанувати певними еталонами кольору, тобто навчитися бачити світ у всьому різноманітті кольору і систематизувати те, що бачить і те, з чим вона діє.

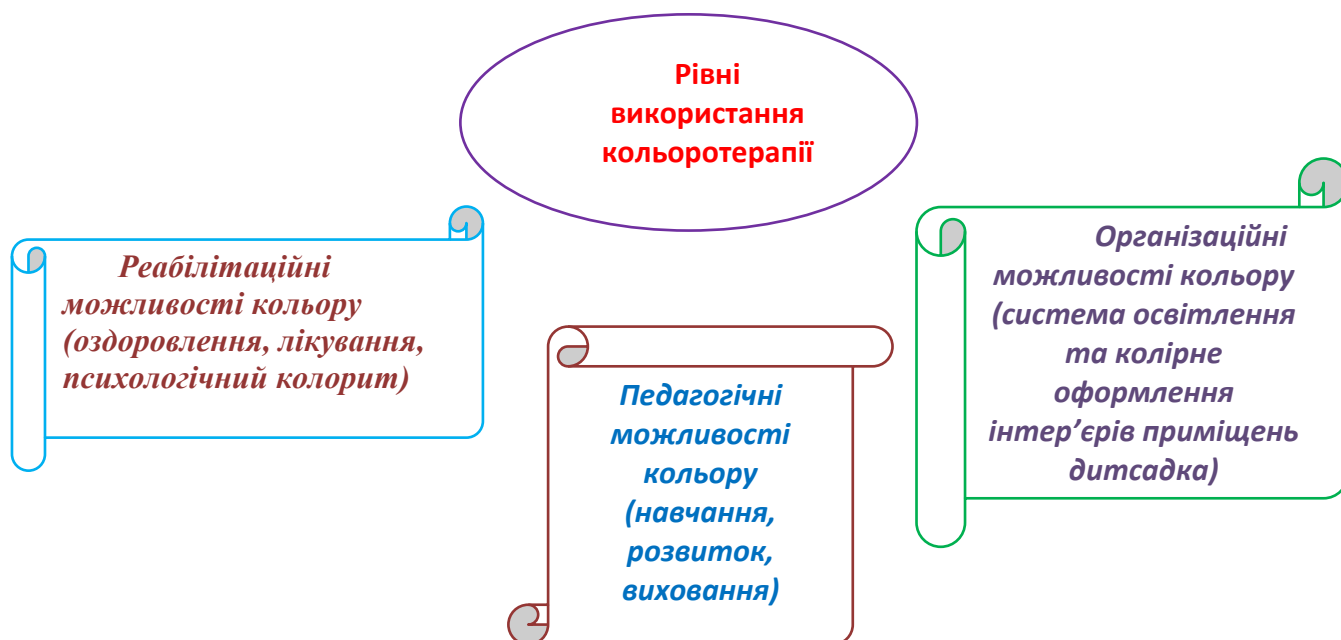
Універсальність кольоротерапії в тому, що її можна застосовувати у всіх режимних моментах - в організованій, самостійній, творчій, ігровій діяльності та ін. Наприклад, в ранковий прийом діти за допомогою вибору кольору розкажуть про свій настрій, під час прогулянки можна використовувати гру «Кольорова карусель» на підвищення рухової активності, в разі потреби використовувати релаксаційні кольоропаузи.

Було доведено: якщо середовище відзначається бідною кольоровою гамою, то виникають симптоми асенізації (недостатність кольору) та затримка інтелектуального розвитку в дітей. Тому потрібно збагачувати світ наших дітей різними яскравими кольорами, тому що загалом дітям подобається колір. Він раніше за інші засоби зображення стає в дитячих малюнках і змістовним (виражає зміст, переживання, відчуття), і естетичним (показник красивого). Для дитини кожен колір наповнений настроєм. Тому в малюнках колір використовується

для позначення того, що подобається дитині, що вона вважає красивим, добрим. Відповідно, через кольори дитина виражає своє ставлення до навколишнього світу.

Яскраві кольори радують, приваблюють дошкільнят. Вони не дратують, а навпаки заспокоюють їх, дають можливість почуватися комфортно. У практичній роботі з дошкільнятами умовно можна виділити **три рівні використання кольоротерапії**.

Емоційне і фізичне благополуччя дитини залежить від того, що його оточує. Це не тільки предметно-розвиваюче середовище, але і ми - дорослі. Саме ми повинні створити всі умови для різнобічного розвитку особистості. Гра - основний вид діяльності дитини дошкільного віку. У грі дитина розвивається, пізнає навколишній світ, набуває досвід спілкування. Тому вся робота будується на основі гри.

Завдання, умови, засоби вирішення в кольоротерапії.

1. Створення на заняттях атмосфери творчості, зацікавленості, невимушеності, експериментування, емоційного переживання, що сприяє колірному відкриттю у дітей.
2. Спрямованість на активізацію мислення як способу художнього освоєння дітьми кольору світу.
3. Розвиток у дітей сенсорного сприйняття кольору.
4. Розвиток колірного сприймання.
5. Розкриття резервів дитини у кольорі та вміння винаходити способи колористичного рішення малюнка; створювати свої колірні комбінації, виражати себе через колір.
6. Розвивати прагнення до пізнання кольору, краси фарб у природі, мистецтві, навколишньому світі.
7. Викликати бажання досліджувати колір, експериментувати з ним, створювати цікаві колірні комбінації.

Завдання, які я ставлю перед собою, використовуючи цей вид роботи:

1. Розвиток колірного сприйняття
2. Розвиток у дітей сенсорного сприйняття кольору
3. Викликати бажання досліджувати колір, експериментувати з ним, створювати цікаві колірні комбінації.

Спостереження показали, що діти дошкільного віку найчастіше називають своїми улюбленими кольорами червоний, зелений, жовтий — це свідчить про те, що дитина розвивається нормально, її цікавить усе нове, яскраве, незвичайне. Якщо улюблені кольори дитини — чорний і білий, це свідчить про її замкнутість.

Саме тому колір використовується в поєднанні з нестандартними техніками роботи, наприклад:

Заняття: «На гостини до кольорів», «Художники»;

Бесіди: «Таємниці барв», «Кольори пір року»;

Ігри – асоціації: «Що довкола синіє», «Кольори настрою»;

Художня література: «Кольорові казки», «Кольорові вірші»

Емоції в кольорі

Щоб правильно вплинути на дитину, потрібно насамперед навчити її сприймати і відчувати колір, тобто виховати культуру кольору. Цю роботу варто починати вже у молодшому дошкільному віці.

Основними завданнями роботи з розвитку кольоросприйняття і кольоровідчуття із старшими дошкільниками є:

- збагачувати сенсорний та емоційний досвід дітей;
- підвищувати рівень емоційного відгуку і комунікативності дитини;
- формувати навички самоконтролю через знайомство із прийомами керування почуттями.

Діти рано починають відчувати колір та підбирати його для зображення у свого настрою. Вони використовують в основному 5-6 кольорів. Більш широка палітра кольору говорить про натуру чутливу, багату емоціями. Якщо дитина використовує тільки 1-2 олівця, це скоріш за все вказує на негативний стан у цю хвилину: тривога(синій), агресія (червоний), депресія (чорний). Використання простого олівця іноді трактується як «відсутність» кольору, таким чином дитина повідомляє про те, що у його житті не вистачає яскравих красок та добрих емоцій.

Найбільш значимі фігури дитина завжди виділяє більшою кількістю кольорів. А відкрито несприймаємих персонажів малює чорним, або темно-коричневим кольором. Також колір може передавати риси характеру та стан.

В своїй роботі з дошкільниками я використовую метод оздоровлення кольором.

Кожний день тижня позначається відповідним кольором, а колір – ознака з основних ознак, за яким сприймається та оцінюється навколишній світ, кожний колір має свої лікувальні властивості і характеризується відповідним настроєм.

Колір можна ввести в тіло через їжу, воду, дихання, шкіру — вона вбирає колір, якого не вистачає організму.

Це відбувається таким чином:

- 10 хвилин дивимось на колір;
- знаходимось в кімнаті з таким кольором;
- використовуємо лампи з таким же кольором;
- оточуємо себе, по можливості, в побуті, на роботі цим кольором.

Користуючись правильно кольоровою гамою, можна вилікуватися, покращити свій стан, змінити емоційний стан свого організму. Колір є основним фактором у будь-якій системі зв'язування і він потрібний для душі, як повітря для тіла.

Діти дуже сприйнятливі і вразливі, вони вимагають до себе особливо дбайливого ставлення, тому в групі треба намагатись створити максимально комфортну обстановку, в першу чергу це стосується інтер'єру групи, де дитина проводить досить багато часу. У прямому сенсі слідують прислів'я: «Вдома і стіни допомагають». Перевага віддається теплій колірній гамі приміщення групи. Діти в дитячому саду постійно відчувають на собі вплив замкнутого простору, тому можна зонувати приміщення ще й за допомогою кольору.

У спальні - заспокійливий і розслаблюючий ніжно-рожевий колір, в груповій кімнаті - бежеві кольори на тлі світло-зелених стін і ніжний зелено-бежевий колір штор на вікнах створює атмосферу затишку і тепла, в роздягальні, де потрібна активність дітей - яскраві шафи і кольорові панно. Крім цього, дітей в групі оточує різноманітний яскравий і барвистий дидактичний матеріал, до якого діти мають вільний доступ і можуть самостійно його використовувати.

Пропоную вам декілька вправ, що можна використовувати в роботі, спрямованих на розвиток сприйняття і відчуття кольору:

Влітку використовуються кольорові ванни для ніг. Для створення такої ванни можна використовувати кольорову сіль або харчовий барвник. Вода має бути теплою але не гарячою.

Застосовується посуд та предмети сервірування столу визначеного кольору для покращення функцій травлення та нормалізації апетиту (блакитний колір знижує апетит , жовтогарячий – посилює) .

«ЗАПАЛИ ВЕСЕЛКУ» - у цій грі діти вчать взаємодіяти один з одним, вони спілкуються, придумують назву своєї країни, історії про її жителів.

«ФАНТАЗІЯ», яка проводиться з метою підняття настрою та тону за допомогою кольорів; розвиток творчої уяви та фантазії.

«КОЛЬОРОВИЙ ДЕНЬ»

Мета вправи - підняття настрою та тону за допомогою кольорів; розвиток творчої уяви та фантазії.

«ПОКРИВАЛА ФЕЇ» - дає відчутний терапевтичний ефект і розвиває колірні асоціації, заспокоює, налаштовує на позитивний лад, розвиває уяву і фантазію.

Реабілітаційна вправа «КОЛЬОРОВА ВОДИЧКА»

Мета: стимулювати позитивний настрій дитини; підбадьорити, підняти настрій та емоційний тонус дитини.

Усі ці методики зводяться до того, що на кольорі треба зосередитися. Дітям важко тривалий час концентруватися на одному об'єкті. Але слід привертати їхню увагу до певного кольору протягом щонайменше 3-5 хвилин. В нагоді для цього стане «кольорова казка».

«КОЛЬОРОВІ КАЗКИ» як прийом кольоротерапії

До кожного із семи кольорів спектра створено казку, в якій цей колір названо 40 і більше разів. Колір кожної казки можна не лише чути, а й бачити, адже вона супроводжується ілюстраціями, виконаними у відповідних відтінках. Казки написані з урахуванням особливостей дитячого сприймання, тому слухання казки навіть без ілюстрацій зазвичай викликає в їхній уяві потрібні колірні образи. В такому разі при слуханні «кольорових казок» малюнки є допоміжними: якщо казка зацікавила малюка, він може слухати її, не дивлячись

на ілюстрацію. Якщо ж дитині важко сприймати на слух, варто спочатку показати їй малюнки, запитати, якого вони кольору, попросити знайти у кімнаті предмети такого самого забарвлення тощо.

Зрештою, не лише колір, а й сама казка має значний психотерапевтичний вплив, адже казка — це відображення мрій, своєрідний план дій на подальше життя, засіб, що допомагає дітям позбутися страхів і комплексів.

«Кольорові» ігри в різних сферах діяльності

Ігри на розвиток емоційної сфери	Ігри на розвиток творчої і пізнавальної активності	Ігри на розвиток рухової активності
на розвиток емоцій <ul style="list-style-type: none"> • «Покривало феї» • «Хусточки» • «Намалюй настрій» • «Розфарбовуємо почуття» на корекцію поведінки <ul style="list-style-type: none"> • «Яскраве перевтілення» • «Різнокольорові окуляри» • «Різнобарвні стаканчики» • «Зоряні подушки» Світлові ігри <ul style="list-style-type: none"> • «Чарівні бульбашки» • «Колірна ілюмінація» • «Ігри з тінню» 	на сприйняття кольорів <ul style="list-style-type: none"> • «Прозорі картини» • «Чарівні плями» • «Кольорові фантазії» • «Різнобарвний натюрморт» • «Збираємо веселку» Ігри з піском <ul style="list-style-type: none"> • «Різнобарвні піщинки» • «Пісочні фантазії» • «Картина в пробірці» Експериментування з кольором <ul style="list-style-type: none"> • «Барвисті фокуси» • «Кольорова водичка» • «Чарівні кубики» • «Примхи кольору» • «Різнокольорові крижинки» • «Парафінові малюнки» 	Ігри малої рухливості <ul style="list-style-type: none"> • «Райдужний дощик» • «Повітряна затія» • «Різнобарвні мішені» З використанням інтерактивного статі <ul style="list-style-type: none"> • «На кольоровий галявині» • «Фарби неба» • «Прогулянка в осінньому лісі» • "Підводний світ" Кольорові ігрові поля <ul style="list-style-type: none"> • «Доріжки здоров'я» • «Різнокольорова карусель» • «Твістер» • «Кольорові класики»

«Кольорові тижні»

День тижня	Відповідний колір	Матеріал
Понеділок	Синій	Синя скринька, тканина синього кольору, краплинки синього кольору (за кількістю дітей)
Вівторок	Жовтогарячий	Жовтогаряча скринька, метелик із тканини (кожній дитині), стрічки жовтогарячого кольору, м'яч
Середа	Жовтий	Жовта скринька, жовті круглі хустинки (за кількістю дітей), зірочки, квіти, м'яч жовтого кольору
Четвер	Червоний	Червона скринька, червоні квіти, кружечки, хустинки, стрічки червоного кольору
П'ятниця	Зелений	Зелена скринька, зелена тканина, зелені листочки, зелені повітряні кульки

Висновки

Досвід роботи дає можливість зробити висновки, що діти стали емоційно розкутіше. Вони намагаються дати колірну характеристику музиці, казковому герою і його вчинків, погоді, яку спостерігаємо на прогулянці, своїй поведінки і вчинків. У дітей з'являються навички самоконтролю. Діти добре знають і починають відчувати кольори і відтінки. Це дуже помітно і по малюнках дітей. Вони яскраві і барвисті, різноманітні за колірною гамою. Безпосередній контакт в іграх з дітьми допоміг встановити довірні відносини. Використовуючи представлені ігри, вдається коригувати поведінку дітей, їх настрій, емоційний стан, тобто створювати сприятливий психологічний клімат в дитячому колективі. Все це, в кінцевому підсумку, благотворно впливає на фізичне і психічне здоров'я дітей.

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток зв'язного мовлення дошкільників є однією із стрижневих проблем дошкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Комплексними заходами щодо всебічного розвитку і функціонування української мови», спрямованими на вдосконалення дошкільної освіти, методів й технологій навчання дітей української мови, розвитку культури мовлення.

Пошук найбільш ефективних форм, засобів, методів стосується усіх напрямків впливу на розвиток дошкільнят. Оптимізація педагогічного процесу стосується і мовленнєвого розвитку дітей.

У розмаїтті засобів впливу на формування особистості дитини дошкільного віку важливе місце посідає театр. Цей особливий вид мистецтва органічно поєднує у собі художнє слово, драматичну дію, музику, живопис і літературу. Театр допомагає дитині глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає її до самовдосконалення, викликаючи естетичні почуття та емоції, розширює світогляд та мовленнєві здібності.

На сьогодні одним із продуктивних напрямів роботи з розвитку мовленнєвої активності дитини визнано використання театралізованих ігор з творчим та інтелектуальним навантаженням. І це не випадково, адже саме театралізована гра є провідним видом мовленнєвої діяльності в дошкільному віці. Оволодіння рідною мовою, розвиток мовлення і спілкування є одним із найважливіших надбань малюка.

Коли діти беруть участь в театралізованій діяльності, вони не лише ознайомлюються з навколишнім світом, а вміло поставлені педагогом питання спонукають дошкільників думати, аналізувати, робити висновки та узагальнення.

Поєднання літературної та театралізованої діяльності спонукає дітей до виконання творчих завдань, стимулює до імпровізації, сприяє розвитку сюжетоскладання й розвиває зв'язне мовлення дошкільників.

Театрально-мовленнєва діяльність акцентує увагу на мовленнєвому розвитку дошкільників, адже складники цієї діяльності сприяють:

- сприймання літературних творів засобами театру;
- театралізована гра, як гра для себе;
- інсценування, як підготовлений виступ дітей для глядачів.

Під час роботи над виразністю слів персонажів активізується словник дитини, вдосконалюється звукова культура мовлення, інтонація. Виконуючи роль, дитина зрозуміло, чітко промовляє текст, оволодіває літературною мовою. У неї покращується діалогічне мовлення, його граматична будова.

Нова роль, особливо діалог персонажів, ставить дитину перед необхідністю ясно, чітко, зрозуміло висловлюватися. У неї поліпшується діалогічна мова, її граматична будова, він починає активно користуватися словником, який, у свою чергу, теж поповнюється. Беручи участь в діяльності, що театралізується, діти знайомляться з навколишнім світом у всьому його різноманітті через образи, фарби, звуки, а правильно поставлені питання примушують їх думати, аналізувати, робити висновки і узагальнення, сприяють розвитку розумових здібностей.

Для театралізованої діяльності дітей дошкільного віку використовують різні види театру: тіньовий, пальчиковий, ляльковий, маріонеток, на фланелеграфі. Можна створити багато різних видів театру. Головне – фантазія і бажання педагога, завдання якого не тільки зацікавити малят театром, а й викликати у них бажання самим взяти участь у створенні театральних персонажів. Крім того, кожен з видів має свої специфічні можливості щодо розвитку мовлення дітей та їхньої ігрової діяльності: складання сюжету, відтворення діалогів, розвитку уяви.

Театралізована діяльність у різних її проявах має виняткові можливості щодо вирішення завдань мовленнєвого розвитку дошкільників. Причому, кожен із видів театралізованої діяльності дає змогу розв'язувати конкретні завдання, водночас забезпечуючи величезний позитивний вплив на загальний мовленнєвий розвиток дошкільників.

Так, наприклад, під час роботи з пальчиковими та артикуляційними вправами у дітей розвивається фонематичний слух і мовне дихання. Діти регулюють мовлення та гучність голосу залежно від ситуації, вміють практично використовувати мовні, інтонаційні та немовні засоби виразності. Володіють збалансованим словниковим запасом мовлення, елементарними навичками корекції та самокорекції мовлення, формулами мовленнєвого етикету, утворюють різні за складністю типи речень. Невимушено вступають в розмову із співрозмовником, підтримують та будують запропонований діалог відповідно до теми, володіють навичками монологічного зв'язного мовлення, вільно спілкуються залежно від ситуації.

У режисерській грі «артистами» є іграшки, а дитина, організовуючи діяльність як «сценарист і режисер» управляє «артистами». «Озвучуючи» героїв і коментуючи сюжет, вона використовує різні засоби вербальної виразності.

Творчий характер ігрової діяльності проявляється в тому, що дитина ніби перевтілюється в того, кого вона зображує, і, вірячи у правду гри, створює особливе ігрове життя й щиро радіє та засмучується під час гри. Саме на занятті-грі діти здобувають необхідні навички сценічного виступу.

Таким чином, театралізована діяльність є перспективним напрямом, одним із ефективних засобів розвитку мовленнєвих здібностей дітей. Саме тому питання розвитку мовленнєвих здібностей дітей засобами театралізованої діяльності стає для педагогічних колективів закладів дошкільної освіти надзвичайно актуальним.

УДК 372.3.4

Швецова Т.Ю.;

Государственное учреждение образования
«Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В настоящее время очевидно ускорение темпов цивилизации, что обуславливает необходимость быстрого обновления технологий во всех сферах жизни. Переход современного общества от индустриальной эпохи к эпохе информации привел к осознанию того, что истинное совершенствование жизни связано не только с внешней образованностью человека, усвоением им той или иной системы знаний и умений, сколько с развитием его ума и способностей, системы ценностей и мотивационных установок.

Долгие годы образование в качестве главной основной цели декларировало формирование гармоничной, всесторонне развитой личности с заданной обществом, заранее планируемыми качествами. В настоящее время необходимо видеть основную цель образования в развитии ребенка как неповторимой индивидуальности; в создании оптимальных условий для его становления, личностного развития; в поддержке на пути самоопределения и самореализации.

В технологиях личностно-ориентированного обучения особое значение придается такому фактору развития, который в традиционной педагогике почти не учитывался, игнорировался – субъектному опыту ребенка.

По мнению ученых «образовательный процесс в детском саду необходимо целенаправленно ориентировать на неуклонное обогащение субъектного опыта поведения и деятельности, взаимодействие дошкольников со взрослыми и сверстниками» [1, с.40].

В государственном учреждении образования «Дошкольный центр развития ребенка №1 г. Могилева» в течение ряда лет внедряются личностно ориентированные технологии: проблемно-игровая, исследовательский метод обучения, метод проектов. Главными составляющими компонентами этих технологий является активный, осознанный поиск ребенком способа достижения результата на основе принятия им цели деятельности и самостоятельного размышления по поводу предстоящих практических действий, ведущих к результату. В процессе их использования ребенок не ограничен в поисках практических действий, экспериментировании, общении, разрешения противоречий и ошибок, проявления различных интеллектуальных эмоций. Таким образом, изменяется позиция педагога: он перестает быть транслятором готовых знаний, информатором, а создает условия для включения детей в активную поисковую деятельность, поощряет детскую инициативу. Все личностно ориентированные технологии характеризует: создание ситуации успеха каждому ребенку, изменение характера оценки, характера взаимодействия, предоставление свободы выбора, как способа развития самостоятельности и ответственности, использование принципов мыследеятельности, развитие рефлексии, стимулирование мотивации.

Достаточно эффективной является проблемно-игровая технология, обеспечивающая поэтапное развитие субъектной позиции дошкольника во взаимодействии с окружающим миром. Основными средствами обучения проблемно-игровой технологии являются дидактические и ролевые игры, проблемные ситуации и вопросы, групповые дискуссии, упражнения и творческие задания, что способствует развитию активности детей дошкольного возраста.

Проблемная ситуация в условиях применения проблемно-игровой технологии рассматривается не только как средство активизации мышления, но и средство овладения поисковыми действиями, умением формулировать мысль о способах поиска, предполагаемом результате. Одной из основных назначений проблемной ситуации и проблемного обучения в целом – способствовать развитию творческих способностей ребенка» [4, с.351].

При применении проблемных ситуаций воспитатели использовали различные методические приемы их создания: подвели детей к противоречию и предлагали им самим найти способ его разрешения; сталкивали противоречия практической деятельности; излагали различные точки зрения на один и тот же вопрос; предлагали детям рассмотреть явление с различных позиций; побуждали детей делать сравнения, обобщения, выводы из ситуации, сопоставлять факты; ставили конкретные вопросы (на обобщение, обоснование,

конкретизацию, логику рассуждения); определяли проблемные теоретические и практические задания; ставили проблемные задачи (например: с недостаточными или избыточными исходными данными, с неопределенностью в постановке вопроса, с противоречивыми данными, с заведомо допущенными ошибками и др.). Проблемные ситуации конструировались на разном содержании, в них включались занимательные задачи, занимательные вопросы, одна и та же проблемная ситуация могла повторяться с некоторым усложнением, изменением сюжета и т.д. Структурными компонентами проблемной ситуации являются проблемные вопросы, но они использовались и в качестве самостоятельного методического средства. Опыт работы учреждения по использованию проблемно-игровых технологий представлен в пособии «Современные подходы к процессу образования старших дошкольников» [3].

Исследовательское обучение – путь к знанию через собственный творческий исследовательский поиск, наиболее полно соответствующий природе ребенка и современным задачам обучения. Его основные составляющие – выявление проблем, выработка и постановка гипотез, наблюдения, опыты, эксперименты, а также сделанные на их основе суждения и умозаключения. Главная цель исследовательского обучения – формирование способностей самостоятельно и творчески осваивать (и перестраивать) новые способы деятельности в любой сфере человеческой культуры [5, с.9].

Большую помощь в освоении исследовательского метода обучения нам оказала методика проведения учебных исследований детей старшего дошкольного возраста А.И. Савенкова, которая включала два этапа: первый этап – организованную деятельность с воспитателем; второй этап – самостоятельные исследования.

Порядок действий по использованию исследовательского метода обучения включал: определение целей и задач исследования, составление предварительного плана исследования: «как мы можем узнать что-то новое об этом?», проведение исследования, используя разные методы получения информации, анализ и обобщение данных, полученных в результате исследования. Занятия проводились по определенному алгоритму: сначала воспитатели задавали детям проблемные вопросы, например, как вы думаете, с чего мы начнем наше исследование? Что мы должны сделать вначале? Отвечая на вопросы, дети постепенно выстраивали линию из карточек-схем: «Подумать», «Спросить у другого человека», «Понаблюдать», «Узнать из книг», «Посмотреть видеоматериалы», «Узнать из интернета», «Обратиться к специалисту» [5, с.255]. На некоторых занятиях, исходя из темы исследования, предлагались и другие методы: «Провести эксперимент», «Позвонить по телефону специалисту». Набор методов зависел от темы исследования и реальных возможностей, однако, чем больше методов использовалось, тем более полной была информация об исследуемых объектах. Когда «исследователи» определяли последовательность работы, начинали собирать материал. Собранную информацию фиксировали пиктограммным письмом в «дневниках исследователей». Потом воспитанники обобщали всю собранную информацию и делали сообщения. Чтобы усилить значимость момента, использовали игровую ситуацию, одевали детям «академические шапочки» и «мантии». Естественно, что качество представленной информации зависело от уровня развития ребенка. Однако сами сообщения служили и важным средством развития и обучения детей. С приобретением исследовательского опыта собиралось все больше информации, сообщения становились более глубокими, развернутыми и обстоятельными. После выступлений «исследователей» обязательно организовывалось обсуждение сообщений, давалась возможность задавать вопросы. Как только воспитанники освоили общую схему деятельности, им предлагалось выбрать, исходя из познавательных интересов, индивидуальные темы исследования в рамках изучаемых тем. Перед детьми ставилась задача – собрать нужную информацию, используя возможности всех доступных источников, обобщить ее и подготовить собственное сообщение. Большую помощь в самостоятельных исследованиях детей оказывали родители воспитанников. Они помогали детям собирать информацию из разных источников, в условиях семьи исследовательская деятельность детей расширялась за счет новых возможностей. В процессе исследования у многих воспитанников проявлялась избирательная направленность на определенные объекты, они могли многократно возвращаться к любимым темам исследования, педагоги поддерживали детскую инициативу, включали в исследование новые объекты, чтобы расширить исследовательский поиск.

Метод проектов от других методов, используемых в образовательном процессе, отличается следующее: практическое применение детьми имеющихся у них представлений и умений; нежесткое формулирование задач, их вариативность, повышающие самостоятельность и творчество детей; интерес к деятельности, приносящей результат, личная заинтересованность в нем. Проектная деятельность включает в себя: задание для детей, сформулированное в виде проблемы; целенаправленную детскую деятельность; формы организации детей с педагогом и друг с другом; результат деятельности как найденный детьми способ решения проблемы проекта; презентацию собственных результатов.

Метод проектов включает в себя несколько этапов, выделенных Н.Ю.Пахомовой, и только при их соблюдении можно говорить о том, что в учреждении дошкольного образования реализуется проектная деятельность: 1) погружение в проект, 2) организация деятельности; 3) осуществление деятельности; 4) презентация результатов [2, с. 82].

С целью погружения детей в тему проекта, воспитатели формулировали проблему, цель и задачи проекта, создавали сюжетно-игровую ситуацию, вводили детей в проблему проекта, активизируя интерес к ней. После этого шло обсуждение плана совместных действий, направленных на реализацию цели проекта. Они уточняли у детей: что они знают? Что хотят узнать? Какие способы получения информации будут использовать? Все идеи и имена их авторов записывались на листе, который называется «картой трех

вопросов». Эти записи были основой планов проектов, в которые в равной степени были вовлечены воспитатели, дети и их родители. С заполненной «картой трех вопросов» знакомили родителей для того, чтобы они узнали о том, какие вопросы интересуют их детей, какой объем представлений у детей по теме проекта, определили для себя возможность участия в работе над проектом. Задача взрослых заключалась в том, чтобы дополнить идеи детей, подобрать разнообразные материалы для реализации целей и задач проекта. Планы проектов реализовывались в разных видах деятельности: игровой, познавательно-практической, общении, художественной, двигательной. В ходе реализации проектов педагоги стимулировали познавательную активность детей, создавали условия для самостоятельной деятельности детей, организовывали группы детей, распределяли роли, ответственных, оказывали помощь и поддержку в сборе необходимой информации, отвечали на вопросы, подсказывали, советовали, систематизировали полученные представления, при необходимости консультировала детей. Способы получения информации детьми были разнообразными: обращение к личному опыту, вопросы ко взрослым, просмотр видеоматериалов, рассматривание иллюстраций, картин, чтение художественной литературы, энциклопедий, экскурсии, использование Интернет-ресурсов. По мере продвижения в теме проектов вся собранная информация отражалась на «информационном поле»: рисунки детей, схемы, картины, иллюстрации, плакаты, что позволяло детям легко ориентироваться в теме проекта, уточнять и расширять свои представления.

По окончании работы над темами проектов педагоги вместе с детьми обобщали полученные результаты и подводили его итоги. После презентации результатов проектов, поощряли каждого участника, подобрав ему свою номинацию.

Таким образом, использование личностно ориентированных технологий в образовательном процессе способствовало развитию субъектной позиции наших воспитанников, они стали более раскрепощенными и самостоятельными, целеустремленными и уверенными в себе, общительными, способными к взаимопониманию и сотрудничеству. Все это, несомненно, создает предпосылки для их дальнейшего успешного развития в будущем.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бабаева, Т.И. Субъектная позиция ребенка в контексте подготовки к обучению в школе / Развитие научных идей педагогики детства в современном образовательном пространстве / Т.И.Бабаева // СПб. : СОЮЗ. – 2007. – с. 40.
2. Деркунская, В. А. Проектная деятельность дошкольников / В. А. Деркунская . – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Центр педагогического образования, 2016. – 208 с.
3. Лобынько, Л.В. Современные подходы к процессу образования старших дошкольников / Л.В.Лобынько, Т.Ю.Швецова. – Минск. – «ИВЦ Минфина». – 2010. – 220 с.
4. Михайлова, З.А. Современные технологии логико-математического развития и обучения детей дошкольного возраста / З.А.Михайлова, М.Н.Полякова //, Педагогика детства: Петербургская научная школа. СПб. – 2005. – с. 351.
5. Савенков, А. И. Путь к одаренности: исследовательское поведение дошкольников / А. И. Савенков. – СПб. : Питер. – 2004. – 272 с.

УДК 373.2:001.895 (082)

Шейченко М.В.,

Костянтинівський дошкільний навчальний заклад №6 «Червона шапочка»

КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА ОЗДОРОВЧИХ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА РОЗВИТОК І ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОЇ ДИТИНИ

„Якщо хочете виростити дитину щасливою, виростіть її здоровою”

Ж.Ж.Руссо

Здоров'я дітей – головна мета суспільства. Саме діти визначають майбутнє благополуччя країни, подальший економічний, духовний розвиток, рівень життя, культури, науки. Здоров'я дітей - найгостріша, найболючіша проблема.

Принципом сучасної системи дошкільної освіти, виокремлено принцип оздоровчої спрямованості навчально-виховного процесу, що є похідними від принципу гуманізації. Одне з головних завдань дошкільного закладу – така організація освітнього процесу, за якої не лише зберігатиметься високий рівень розумової працездатності вихованців, а й зміцнюватиметься їхнє здоров'я. Дошкільний вік – це важливий період, коли формується людська особистість та закладаються основи фізичного здоров'я.

Одне із основних завдань, визначених Законом України «Про дошкільну освіту» – збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини.

В останні десятиріччя спостерігається тенденція до погіршення здоров'я і фізичного розвитку дітей. Сьогодні дуже актуальна проблема здоров'я дітей: погіршення фізичного, психічного, морального, духовного стану особливо відчують ті, хто працює з ними. Але з іншого боку всі ми несемо відповідальність за здоров'я майбутніх поколінь і тільки всі разом можемо змінити ситуацію. За останній час у пресі з'явилося чимало цікавих методик і авторських розробок з оздоровлення дітей. Отже, педагоги, медики несуть правову та моральну відповідальність за здоров'я дітей. Тому педагогічний колектив нашого санаторного ДНЗ пріоритетним напрямком роботи обрав «Створення здоров'язбережувального освітнього простору». Обрана мною проблема: «Комплексна система оздоровчих заходів, спрямованих на розвиток і формування здорової дитини в умовах сучасного дошкільного закладу», тісно пов'язана з напрямком над яким працює наш заклад – Школа сприяння здоров'ю. У методичному посібнику пропонується характеристика різних видів оздоровчих заходів, які можна використовувати в умовах сучасного дошкільного закладу; даються рекомендації щодо проведення фізкультурних занять, використання різних оздоровчих технологій з метою комплексної системи впливу на дитину з погляду збереження її здоров'я. Оздоровлення дітей, які відвідують дошкільний заклад – одне з найголовніших завдань, яке ставиться перед медичними та педагогічними працівниками. З цією метою розроблено комплекс різноманітних медико-педагогічних заходів, спрямованих на створення належних умов для організації повноцінного відпочинку та оздоровлення дітей. В системі роботи висвітлюється використання як традиційних методів оздоровлення, так і нетрадиційних. Розроблено перспективний план оздоровлення дітей, що передбачає здійснення дітьми оздоровчих заходів. Визначено напрямки роботи із сім'єю, спрямовані на оздоровлення дітей. Поняття «оздоровчі технології» розглядається, як спосіб організації, модель навчально-виховного процесу, інструмент освітнього процесу, який повинен забезпечити ефективність і результативність навчання та виховання разом із збереженням здоров'я дітей.

Впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій пов'язано з використанням медичних (медико-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих, лікувально-оздоровчих), соціально-адаптованих, екологічних здоров'язбережувальних технологій та технологій забезпечення безпеки життєдіяльності.

Особливо ефективні оздоровчі технології терапевтичного спрямування :

арт-терапія, пісочна терапія, ігрова та казкотерапія, сміхотерапія, музична терапія, кольоротерапія.

Терапія означає «лікування». Але в умовах дитсадка впровадження таких технологій передбачає профілактику різних захворювань, поліпшення психоемоційного стану дошкільнят.

У повсякденному житті малят варто використовувати якнайбільше оздоровчих технологій, ажде вони переважно прості у використанні, дають вихованцям велике задоволення, а головне – мають ефективний комплексний вплив на формування їхнього здоров'я.

Оздоровчі заходи носять комплексний підхід і побудовані на трьох основних напрямках

- Створення оздоровчого середовища для профілактики в дітей різних відхилень у психофізичному розвитку (зір, плоскостопість, порушення постави, артикуляційний апарат, подих)
- Формування здорового способу життя дітей.

Розвиток фізичної культури.

А також будується на основних принципах:

комплексності; послідовності;

диференційованості;

аксіологічності.

Принципи впровадження оздоровчих технологій у роботі ДНЗ

Принцип комплексності полягає в створенні єдиної цілісної програми здоров'яформуючих основ у дітей дошкільного віку виховному процесі, в індивідуально-диференційованому підході до кожної дитини (даються завдання, враховується темперамент дітей, позитивні пари формуючого характеру).

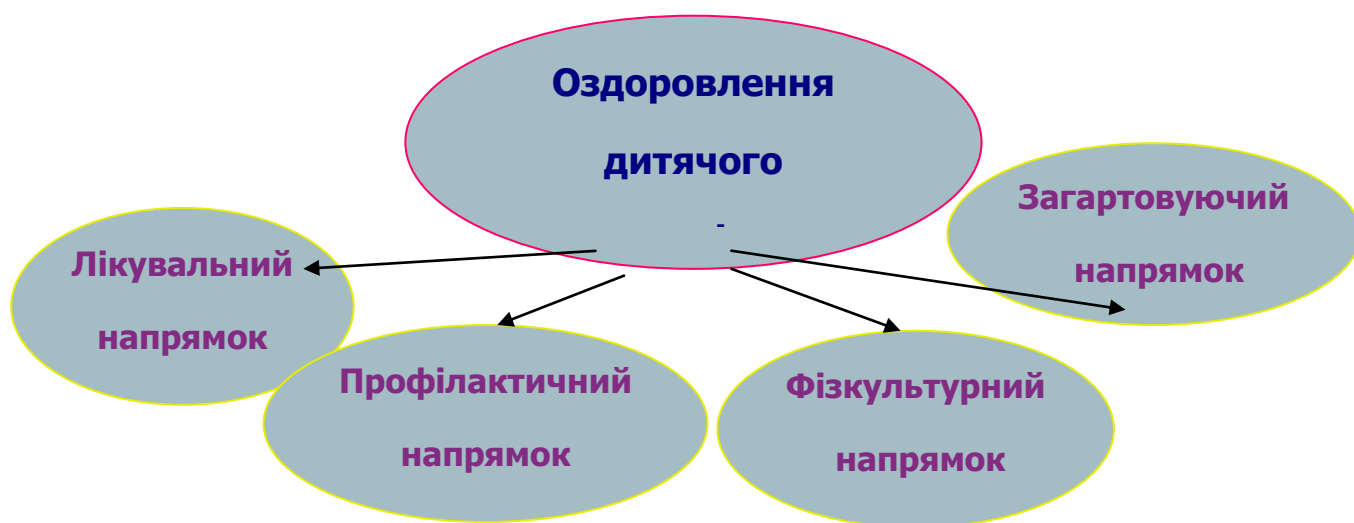
Принцип послідовності полягає в поступовому впровадженню оздоровчих заходів, їх різноманітності, викликаючи інтерес і позитивний емоційний відгук з боку дітей.

Принцип аксіологічності (ціннісна орієнтація) полягає у формуванні у дітей світоглядно-оздоровчої поведінки на основі реалізації принципів: пізнай себе, створи себе і допоможи собі сам.

Робота по зміцненню здоров'я дітей будується у послідовних **напрямках**:

- Створення умов для фізичного розвитку і зниження захворюваності;
- Комплексне рішення фізкультурно-оздоровчих задач разом з медичними працівниками;
- Виховання здорової дитини сумісними зусиллями дитячого садка і сім'ї;
- Підвищення компетенції працівників дошкільного закладу.

Провідні напрямки оздоровлення дошкільників

Заходи лікувального напрямку сприяють подальшому лікуванню і профілактики здоров'я дітей, що часто хворіють по призначенню лікарів – спеціалістів, за результатами поглибленого медогляду, який проводиться два рази на рік.

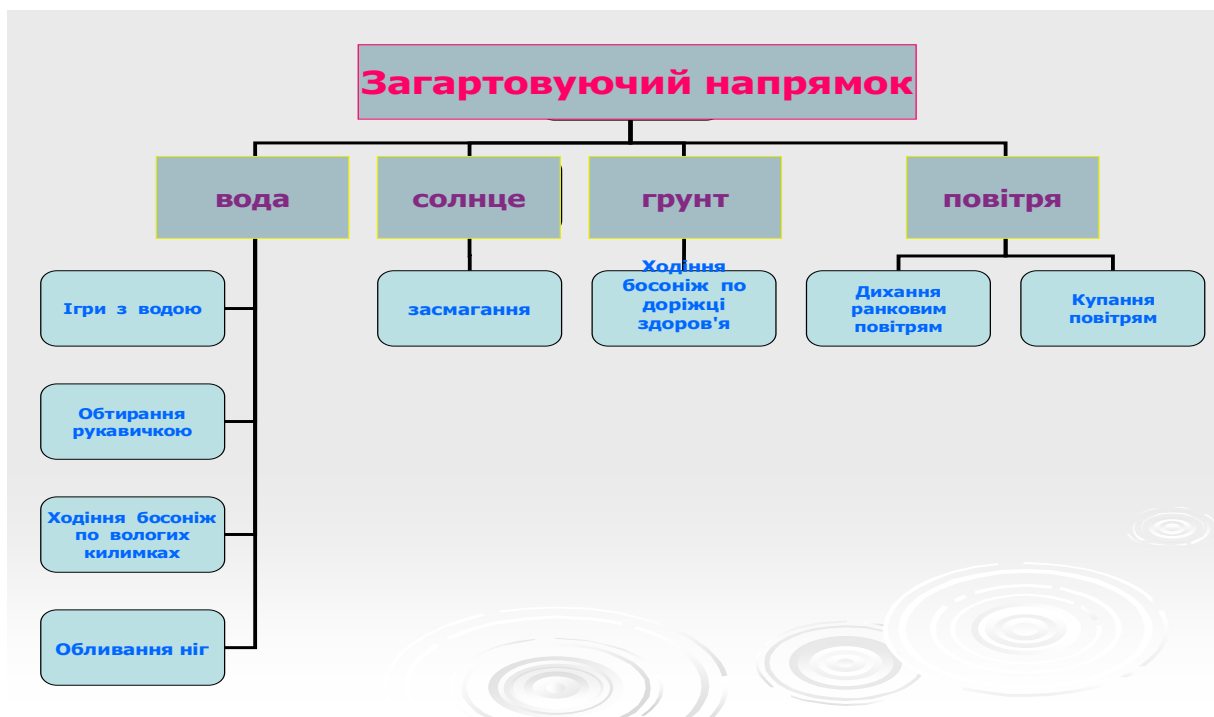

Важливе значення має **профілактика захворювань**, що є обов'язковою роботою педагогів та медиків в кожному дошкільному закладі.

Профілактична спрямованість передбачає корекційну і профілактичну роботу, а також використання у оздоровленні дітей гімнастики, стимулюючої функції дихання дитини.

Фізкультурний напрямок в оздоровленні дитячого організму передбачає використання фізкультурних заходів, направлених на профілактику захворювань, збереження і зміцнення здоров'я кожного дитяти.

Систематичне **загартування** сприяє формуванню в дитячого організму вміння безболісно переносити зміна навколишнього середовища. Загартування приводить до посилення обміну речовин, підвищує опірність організму до інфекційних захворювань, впливає благотворно на загальний психологічний стан і поведінка дитини.

Всі оздоровчі заходи розділені за напрямками умовно, пов'язані між собою та проводяться як окремо, так і у поєднанні одне з іншим.

Оздоровчі технології можна використовувати у різних організаційних видах роботи, у повсякденні, інтегруючи їх у різні види діяльності дітей.

Слід пам'ятати про те, що застосування різноманітних ефективних профілактичних, оздоровчих технологій та діагностичних методик у навчально-виховному процесі і постійне здійснення моніторингу стану здоров'я дітей є своєрідною запорукою створення здоров'язберігаючого середовища, тобто середовища, в якому дитині приємно і безпечно знаходитися, що стимулює її розвиток, забезпечує комфортні умови для формування здоров'я і є оптимальним для її зростання.

Результатом реалізації оздоровчих даних технологій, проведення корекційної роботи в загальній системі фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ - Школі сприяння здоров'ю, стала позитивна динаміка стану здоров'я дітей, з'явилась якість у техніці виконання рухів і виразність у моториці. За отриманими результатами діагностики видно, що стався якісний ріст за всіма показниками. Комплексне розв'язання фізкультурно-оздоровчих завдань, творчий підхід до справи дають хороші результати. Підвищився рівень загального фізичного розвитку дітей, знизилась захворюваність, підвищилися оптимальні показники фізичних якостей вихованців. На заключному етапі ми порівняли показники захворюваності дітей кожної вікової групи. Слід зазначити, що кількість захворювань зменшилась в кожній із груп. Найбільшу динаміку спостерігаємо у віковій групі від чотирьох до п'яти років - захворюваність зменшилась на 0,31 %. Водночас використання комплексу здоров'язбережувальних технологій та профілактичних заходів для зміцнення дихальної системи в нашому дошкільному навчальному закладі триває. Окрім того, за отриманими результатами ми розробили загальні рекомендації щодо зміцнення дихальної системи дітей у дошкільному навчальному закладі:

- реалізувати здоров'язбережувальні технології за всіма напрямками освітньої діяльності;
- упроваджувати індивідуальний підхід до кожної дитини;
- створити умови для задоволення потреби дітей у русі;
- застосувати новітні методики оздоровлення;
- реалізувати різні форми систематичної роботи з батьками задля формування у дітей навичок здорового способу життя.

Найцінніше те, що наші вихованці ідуть до школи загартованими, фізично розвиненими.

**ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В
УМОВАХ СІЛЬСЬКИХ НВК «ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД –
ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

У сучасній педагогічній науці все більше утверджується необхідність створення таких соціальних відносин, які були б здатні забезпечувати педагогічно виважену соціалізацію вихованців. З огляду на це особливої значущості набуває оптимізація діяльності сільських навчально-виховних комплексів “Загальноосвітній навчальний заклад – закладу дошкільної освіти” (цілісної, динамічної і відкритої педагогічної системи, яка об’єднує освітній процес закладу дошкільної освіти та школи), підвищення їхньої соціальної ролі у сільській місцевості.

Експериментальна модель формування соціальної компетентності вихованців навчально-виховного комплексу “Школа – дошкільний заклад” ґрунтується на соціолого-педагогічних теоріях становлення особистості, її розвитку та соціалізації. При розробці технологій також застосований важливий психологічний принцип: соціальне становлення особистості здійснюється в процесі спільної предметно-практичної діяльності та пов’язаного з нею спілкування дітей і дорослих.

Метою першого – когнітивно-емоційного етапу було формування соціально-емоційної сфери вихованців. Для реалізації поставлених завдань, дітей вчили: орієнтуватися в проявах різних емоцій та почуттів; відчувати почуття приналежності до певної соціальної групи, виявляти емоційно-почуттєву єдність з однолітками; розвивати почуття емпатії, співпереживання до інших.

Метою другого етапу – установчо-мотиваційного – було формування соціальних мотивів як джерела соціальної активності особистості та чинника, що спонукає і спрямовує її. Основна увага зверталася на формування супідрядності мотивів, усвідомлення дитиною нової позиції в соціумі та переорієнтацію цінностей. У процесі реалізації вищезначених завдань дітей вчили: розуміти соціальну позицію “Я” у соціумі; усвідомлювати соціальні мотиви поведінки та діяльності; розвивали ціннісні орієнтації.

Метою третього етапу – практично-діяльнісного – було навчити вихованців комплексу творчо і вибірково використовувати набутий соціальний досвід у різновіковій діяльності та спілкуванні.

Для реалізації поставлених завдань, дітей вчили: нормам і правилам поведінки в соціумі; усвідомлювати необхідність взаємодії та взаємодопомоги у спільній діяльності з іншими; розуміти необхідність керуватися загальноприйнятими нормами і правилами у власній поведінці.

Формування адекватного стилю поведінки в різновіковому колективі школи-комплексу здійснювалося у спільній дитячій діяльності різного змістового наповнення (режимні процеси, ігрова та трудова діяльність, спостереження, свята й розваги). При цьому особливої ваги набуває ампліфікація – збагачення дорослими змісту дитячої діяльності, що сприяє розвитку власної активності кожного вихованця – пізнавальної, ігрової, комунікативної тощо.

Для дітей як дошкільного, так і молодшого шкільного віку одним з чинників соціального розвитку є гра. Специфіка ігрових форм навчання вихованців комплексу у взаємодії один з одним полягала в тому, що вплив дорослого на дітей здійснювався через правила ігрової дії [2]. З цією метою використовували дидактичні ігри з правилами: інтелектуальні ігри-загадки, криптограми, кросворди, ребуси, правила організації яких містили і правила взаємодії між учасниками гри.

При організації творчих ігор був використаний комплексний підхід, розроблений Л.В.Артемовою [1, с. 65-87], сутність якого полягала в тому, що на першому етапі для виникнення творчої гри необхідно збагачувати враження дітей у процесі ознайомлення їх із суспільними явищами. На другому етапі доцільно за допомогою рольового спілкування вихователя з дітьми та правил колективної гри активізувати знання, моральні уявлення, самостійність та творчість вихованців.

В умовах діяльності навчально-виховного комплексу “Загальноосвітній навчальний заклад – закладу дошкільної освіти” значно зростає роль праці, яка є важливим засобом формування особистості дитини. У процесі співробітництва в різних видах трудової діяльності діти набували позитивного соціального досвіду. Механізмом засвоєння такого досвіду в комплексі є цілеспрямована організація спільної продуктивної трудової діяльності вихованців під керівництвом педагогів з урахуванням вікових можливостей та інтересів як молодших школярів, так і дітей старшого дошкільного віку.

Для засвоєння дітьми моделей соціальної поведінки у складній конфліктній, стресовій ситуації використовували ігрові завдання, що носять характер елементів психодрами [3]. Моделювання в театралізованій формі складних ситуацій з життя дітей дало можливість дітям зрозуміти почуття та емоції, пережиті ними та товаришами, знайти рішення або по-новому зрозуміти непорозуміння, що виникло і сприяло формуванню соціальних типів поведінки.

Як засвідчило наше дослідження, найефективнішими методами педагогічного впливу на дітей 5-7 років є ті, які впливають на емоційно-почуттєвий (етюди, ігрові вправи, "проживання" ситуацій, конкурси, колективні бесіди), мотиваційно-ціннісний (розвивальні ігри, ігрові вправи, методи організації діяльності, різні види ситуацій), діяльнісно-поведінковий (інтелектуальні і творчі ігри, організація дієвих контактів для накопичення морального досвіду, інтелектуальні ігри-загадки, елементи психодрами) компоненти соціальної компетентності.

Експериментальна перевірка ефективності розробної моделі формування соціальної компетентності дітей в умовах навчально-виховного комплексу "Загальноосвітній навчальний заклад – заклад дошкільної освіти" як інноваційної технології виявила її доступність, дієвість та необхідність щодо розвитку соціальної компетентності вихованців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Формирование общественной направленности ребенка-дошкольника в игре. – К.: Вища школа, 1988. – 160 с.
2. Бурова А., Долинна О. Сюжетно-рольова гра у розвитку творчих здібностей //Дошкільне виховання. – 2000. - № 1. – С. 14-15.
3. Лейтц Г. Психодрама: Теория и практика: Классическая психодрама /Я.Л.Морено. – М., 1994. – 352 с.

УДК 373.3.091

Янда Л.М.,

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник к.пед.н. Мільчевська Г.С.

ДО ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УКРАЇНІ

За останні 5 років гендерні дослідження стали невід'ємною частиною педагогічної науки, а гендерна проблематика відокремлюється в різних галузях педагогіки. Гендерне виховання особистості відбувається під впливом родини, освіти, засобів масової інформації, релігії, мистецтва, мови, правової і державної політики. Як провідні соціально-педагогічні чинники гендерної соціалізації дітей виокремлюються батьківська сім'я, педагоги, дитячі освітні установи. Саме тому нашу увагу привернула тема гендерного виховання дітей дошкільного віку, що останнім часом перебуває під пильною увагою українського суспільства.

Аналізуючи ключові поняття означеної проблематики зазначимо, що термін "гендер" був запропонований американським психоаналітиком Р. Столлером у праці "Стать і гендер: про розвиток мужності та жіночності" ще у 1968 році, а пізніше був упроваджений у науковий обіг феміністськими теоретиками (Г. Рабін, Р. Унгер, А. Річ та ін.). У загальному розумінні "гендер" означає соціальну стать (на відміну від біологічної, що визначається первинними та вторинними статевими ознаками) з притаманними їй особливостями поведінки, мислення, що в цілому визначають соціально-рольовий статус людини [2]. Підкреслимо, що саме з метою розмежування біологічного і соціального тлумачення рольових відносин чоловіків та жінок у соціумі вперше в науковій літературі американською дослідницею-педагогом Дж. В. Скотт був запропонований термін "гендер" (від англійського "gender" – "рід", "стать") [1, с.225]. Відтак, поняття "гендер" – це один із базових вимірів соціальної структури суспільства, що спільно з іншими соціально-демографічними та культурними характеристиками (раса, клас, вік тощо) організує соціальну систему. Соціальне відтворення гендерної свідомості на рівні індивідів підтримує соціально-рольовий статус особистості, який визначає соціальні можливості в освіті, професійній діяльності, суспільному виробництві.

Що стосується дошкільної освіти, то її значущість важко переоцінити. Разом з сім'єю саме дошкільна педагогіка є ключовим агентом соціалізації дитини у початковий період її життя, адже в цей період дитячого розвитку закладається базис особистості, проходять найважливіші етапи її становлення, формується психічний устрій. Отже, вважаємо, що аналіз змісту дошкільної освіти є першочерговим науковим завданням, адже він дає вичерпну інформацію про сутнісне наповнення освітнього процесу, особливості здобутих дитиною компетенцій, направленість її особистісного розвитку.

Гендерний дискурс дав змогу розглядати старший дошкільний вік як первинну ланку статевої соціалізації у контексті статевої диференційованості, особистісно орієнтованого та гендерного підходів. Корисними для нашого дослідження стали праці таких вчених, як В. Сремєєвої, В. Заїкіна, Т. Матвієнко, Т. Рєпіної, Т. Хрізман та ін. Ці вчені вивчали розбіжності у знаннях та поведінці дівчаток і хлопчиків, пов'язуючи це з їх біологічними та психологічними відмінностями.

Кожна дитина вже у 2-3 роки відчуває себе людиною певної статі. І остаточне закріплення гендерних ролей відбувається до семи років. Якщо в цей період дитина не буде отримувати правильного виховання, то в її свідомості відмінності між статями стираються.

В контексті дещо інноваційних кроків помилково розглядається пропозиція затвердження гендерної рівності у нашій країні. Ці ініціативи виконуються на реалізацію рекомендацій Ради Європи, а саме “Стандарти статевого виховання в Європі” 2010 р., де подано матриця ВООЗ щодо сексуального виховання дітей. Тут можна побачити рекомендації ВООЗ щодо необхідності надавати інформацію дітям віком 0-4 років про сексуальність, в т.ч. про мастурбацію, 4-6 років – про насолоду та задоволення від доторкання до тіла одне одного та мастурбацію тощо. Отже, ці погляди є хибними, адже з аналізу програм дошкільної освіти відомо, що вже у ранньому віці (2-3 роки) вихователь має прищепити дитині не тільки знання про власну статеву належність, а й перші стереотипні уявлення про “чоловічі” та “жіночі” кольори в одязі, про “статеву коректні” іграшки (ляльки – для дівчат, машинки – для хлопців).

У молодшому дошкільному віці (4-5 років) кожен вихованець, поміж іншого, має чітко орієнтуватися в стандартах жіночої та чоловічої поведінки, цікавитися „соціальними функціями чоловіків та жінок”.

Отже, у старшому дошкільному віці (6-7 років) вже відбувається максимальне насичення дитини знаннями про поширені у суспільстві статево-рольові стереотипи. Так, вихованці мають остаточно усвідомити, що, наприклад, мати повинна займатися господарськими справами та створювати затишок у родині, а батько – багато працювати й забезпечувати матеріальний добробут [3].

Отже, вважаємо, що саме в цьому випадку більш аргументованим та суспільно цінним є традиційна система дошкільного виховання, коли серед компетенцій випускника дитячого садка ми маємо відверто відстоювати наступну думку: “вчиняти відповідно до своєї статево-рольової позиції, стандартів “жіночності” та “маскулинності”. Перспективу подальших наукових пошуків вбачаємо у розробленні та впровадженні комплексу виховних вправ, що сприятимуть вихованню традиційних цінностей, жіночності та мужності у підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2002. – 320 с.
2. Гендерный подход в дошкольной педагогике: теория и практика: 2-х ч. / под ред. Л.В. Штылёвой. – Мурманск, 2001.– С. 7
3. Кікінежді О. Гендерний аналіз Базового компоненту дошкільної освіти / О. Кікінежді // <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15526-%D2%91endernij-analiz-bazovogo-komponentu-doshkilno%D1%97-osviti.html>

РОЗДІЛ IV

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МЕТОДИК ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2:001.895 (082)

Андреева Т.Т.,
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»;
Андреева А.П.,
Київський університет імені Бориса Грінченка

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СРЕДСТВАМИ СКАЗКИ

Актуальные потребности нашего времени на одно из первых мест выдвигают экологическое воспитание и образование, так как охрана природы приобретает фундаментальное значение как основа материальных и духовных благ для человека. История человечества неразрывно связана с историей природы. На современном этапе развития общества вопросы традиционного взаимодействия общества и природы перерасли в глобальную экологическую проблему и если человечество всей планеты в ближайшем будущем не научится бережно относиться к окружающей природе, последствия могут быть непредсказуемыми. Сейчас, как никогда ранее, проблема бережного отношения к природе стала особенно важной и обусловлена в первую очередь наличием мирового экологического кризиса, причина которого скрывается в практической деятельности человека, которая обусловлена его производственной деятельностью. Основы сознания, экологической культуры, отношение личности к миру природы закладываются в дошкольном детстве, что подтверждает важность использования этого сензитивного периода для воспитания экологической культуры и приобретения экологических знаний.

Возникновение педагогических технологий вызвано потребностями жизни. У истоков стоят такие педагоги как А. Дистервег, Й.Г. Песталоцци, Л. М. Толстой, А. С. Макаренко, В. А. Сухомлинский. В 1979 году Ассоциация педагогических коммуникаций и технологии США опубликовала «официальное» определение педагогической технологии: ***«Педагогическая технология есть комплексный, интегративный процесс, который охватывает людей, идеи, средства и способы организации деятельности для анализа проблем и планирования, обеспечения, оценивания и руководства решением проблем, которые касаются всех аспектов усвоения знаний»***(с.22)

В современных условиях можно с успехом использовать технологию экологического образования детей дошкольного возраста средствами сказок народов мира. Перед началом работы воспитатель знакомит детей с глобусом. Эксперимент с любым источником тепла (лампа, свеча) приводит детей к выводу – чем ближе к источнику тепла находится рука, тем теплее. Освещая глобус, воспитатель объясняет, где на нашей планете самые теплые места, а где холодные. На следующем занятии можно предложить детям «расселить» знакомых животных и птиц на глобусе в зависимости от их потребности в тепле, рассказать об особенностях их жизни в дикой природе..

Следующим этапом будет ознакомление со сказками и легендами разных народов. Перед этим воспитатель показывает на глобусе место, где проживает этот народ, предлагает подумать, каких животных и птиц можно встретить в сквзках этого народа. Это украинские сказки «Лисичка-сестричка и братец волк», «Журавль и лиса», «Котик и петушок», «Заяц и еж», белорусские сказки «Пшеничный колосок», «Заяц и лягушки», узбекская сказка «Черепаша и дикие утки», казахские сказки «Почему у ласточки хвост как рожки», «Лиса и тюлень», грузинская сказка «Как тигр кота защищал», азербайджанская сказка «Как лиса с ослом подружилась», чукотская сказка «Черная птица», аварская сказка «Лиса и змея», литовская сказка «Два цыплёнка», итальянская сказка «Три апельсина», миф папуасов «Морской орел и крокодил» и другие сказки о животных, как авторские, так и народные.

При ознакомлении со сказкой воспитатель использует иллюстрации, поощряет детей выражать свои эмоции и переживания. Можно предложить нарисовать героев сказки. Через несколько дней воспитатель снова рассказывает сказку, но вводит в нее новых героев. Например, в сказке «Колобок» главный герой встречается муравья, крокодила, пингвина, слона. Дети по-разному реагируют на смену главных героев, и с помощью проблемных вопросов воспитатель подводит детей к выводам – где происходят события, если колобок встретил слона, при каких условиях он может встретить слона в нас, могут ли в природе на одной территории встретиться пингвин и страус.

После серии таких занятий можно предложить детям самостоятельно сложить сказки «Как белочка и обезьянка подружились в зоопарке», «Путешествие мышонка на корабле в Африку», «Праздник в пустыне». Интересным видом работы будет проведение игр-драматизаций.

Привлечение родителей к данной работе усилит интерес детей. Домашние задания по поиску информации о экологии животных разных стран расширит кругозор детей, будет способствовать воспитанию бережного отношения к различным видам животных, населяющим нашу планету.

Таким образом, использование народных и авторских сказок о животных будет способствовать экологическому образованию детей дошкольного возраста в доступной и наглядной форме.

ЛИТЕРАТУРА

1. Освітні технології. Навч.-метод. Посібник // О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любатська та ін.. ; За ред. О. М. Пехоти. – К.: А. С. К., 2004. – 256 с.

УДК 373.29.015.31:37.016:81-028.31(043.2)

Атрощенко Т.О.,
Зеленчук С.І.,
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Затребуваність сучасним суспільством особистості, здатної до перетворення дійсності і до самовдосконалення, не може бути задоволена при нездатності людини повноцінніше вербалізувати свої думки. Мовленнєва діяльність повинна бути динамічною, оскільки життєві процеси нового сторіччя вимагають від людини прискорення темпу, стрімкості дій, здатності максимально швидко висловити суть своєї відповіді, судження, прохання. Мова повинна бути доказовою, переконливою, логічною і послідовною. Якісне засвоєння мовленнєвої діяльності здатне визначити самореалізацію особистості у різних видах діяльності. У силу свого емоційного впливу, мовленнєва діяльність здатна внести зміни в сферу свідомості і духовної життєдіяльності людини. Вона дає можливість стикнутися з Особистістю, торкнутися всіх основних сфер людської психіки, що дозволить вплинути на процеси виховання, навчання і розвитку дітей.

Завдання гуманізації виховання і навчання вимагають обов'язкового врахування особливостей кожної дитини, створення оптимальних умов для її повноцінного розвитку, особистісного становлення і формування індивідуальності. Це, в результаті, має бути спрямоване на забезпечення дітям старшого дошкільного віку успішної адаптації до шкільного навчання. Як відомо, що готовність до шкільного навчання не зводиться до наявності у дитини системи деяких вихідних знань, умінь, навичок, оскільки передбачає різнобічний розвиток особистості. Це цілий комплекс властивостей і характеристик, які описують найбільш значущі досягнення в розвитку дитини у дошкільний період.

Проблема дитячої творчості у її різних аспектах розкрита у працях А. Богуш, Н. Ветлугіної, Н. Водолаги, Н. Гавриш, Н. Маліновської, К. Крутій, Н. Луцан, Т. Піроженко, К. Тарасової та ін.

Відомо, що серед загальних навчальних знань, умінь та навичок окремо виділено знання, уміння, навички та способи діяльності, пов'язані з мовленнєвою та комунікативною діяльністю. Вони визначають здатність дитини вирішувати творчі завдання на рівні комбінацій, імпрровізацій; проявляти оригінальність при вирішенні творчих завдань, створювати творчі роботи (повідомлення, невеликі твори тощо), розігрувати уявні ситуації та ін. Для цього важливо розвивати у дітей інтуїцію та «чуття мови», виховувати позитивне ставлення до рідної мови, чуття участі у збереженні її унікальності та чистоти; пробуджувати пізнавальний інтерес до рідного слова, прагнення до вдосконалення своєї мови.

Знання, уміння, навички та способи діяльності, пов'язані з мовленнєвою і комунікативною діяльністю, виступають як засоби спілкування, пізнання та взаємовпливу, і є важливим умовою пізнавальної та соціальної активності особистості. Тому їхня сформованість - одна з умов розвитку у дитини такої інтегративної здатності, як здатність до навчання.

Період вікового розвитку дітей 5-7 років може розглядатися як вік, вирішальний в процесі утворення найважливіших базових основ психіки (А. Венгер, Л. Венгер, Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін та ін.). Відбувається становлення базису особистісної культури дитини, при формуванні якого народжуються і розвиваються такі основні складові творчості, як уява і засновані на ній перші прояви творчості, довільність у вигляді задуму і його реалізації, здатність активно діяти в світі. О. Матюшкін зазначає: «З 5-6 років основним компонентом творчого розвитку дитини стає проблемність, яка забезпечує постійну відкритість дитини новому, що виражається у пошуку невідповідностей і протиріч». «Розкрити» особистість дитини - означає направити її творчі зачатки, виховати почуття гумору, розвинути не тільки її мову, а й думки, розум, почуття [2].

Н. Гавришувела в науковий обіг поняття «мовленнєвотворча діяльність», яке вона розглядає як опосередкований мовою, оформлений у різних типах висловлювання процес оперування, комбінування

уявленнями. Процес мовленнєвої творчості, творчої побудови у мовленні посильний для більшості людей, які володіють певним лексичним запасом, а також мають життєвий, зокрема художній досвід і бажання, потребу сказати своє слово [1, с.26].

Специфіка творчої спрямованості особистості дітей старшого дошкільного віку є такою, що вона надає один із домінуючих впливів на особистість, а саме:

- творча спрямованість особистості виступає в якості результату певного етапу розвитку особистості і показника можливості виконання не тільки репродуктивної, а й перетворювальної діяльності. Вона є основою формування прагнення до пізнання навколишніх явищ і потребувати участь у їхньому перетворенні;

- творча спрямованість особистості дозволяє людині легко і природно приймати «на віру» приховані в ній моральні, естетичні, інтелектуальні ідеї, які підсилюють емоційне враження, що складається при сприйнятті явищ, предметів мистецтва та моральних вчинків оточуючих;

- творчий зачаток створює передумови для активної спрямованості особистості, спонукає дитину висловити свої враження в продуктивній діяльності, в творчості (казка, розповідь, танець, гра, малюнок та ін.);

- творча спрямованість особистості проявляється в будь-якій самостійній діяльності дитини, в реалізації задуму, цілісному осмисленні подій, вчинків, дій, їх мотивації, у прагненні до творення. Породжена діяльністю дитяча вигадка і фантазія стають потребою дитини і переносяться на будь-яку іншу діяльність.

Таким чином, можна виділити загальні характеристики поняття «творча спрямованість особистості»: інтегрована сутність, активність, діяльнісна підстава, мотивація.

Мовленнєва активність дітей формується як суб'єктивне переживання результатів сприймання. Вона проявляється у прагненні дитини до пізнання, способах вираження думки, спробах оцінки літературних творів, невимуженості при виконанні творчих завдань, мовленнєвому спілкуванні.

Мовленнєва діяльність дітей при виконанні творчих завдань носить явні ознаки творчої активності, яка передбачає єдність уяви, пізнання і практичних дій. Вона проявляється в самостійному перенесенні раніше засвоєного досвіду в нову ситуацію, в потребу співтворчості з однолітками і педагогом, в бажання опанувати нові знання, уміння, навички в області мовленнєвої діяльності для досягнення певного результату, що задовольняє дитину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н.В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці / Н.В.Гавриш. - Донецьк: ТОВ «Лебідь», 2001. – 218 с.
2. Матюшкин А.М. Концепция творческой одаренности /А.М.Матюшкин // Вопросы психологии. - М.: Педагогика, 1989. - № 6. - С. 29-33.

УДК 373.2:001.895 (082)

Ватутіна О. А.
ЗДО № 399 м. Київ

ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ НАД ОПИСОМ СЮЖЕТНИХ КАРТИН ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА ПОПЕРЕДЖЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ

Нова модель освіти в Україні покликана переорієнтувати навчально-виховний процес на становлення духовно-здорової творчої особистості, здатної продуктивно мислити, вирішувати проблеми сьогодення й майбутнього.

Розвиток зв'язного мовлення відіграє провідну роль у процесі розвитку дитини і займає центральне місце в загальній системі роботи з формування мови в дитячому садку. Зв'язкова мова вбирає в себе всі досягнення дитини в оволодінні рідною мовою, його звуковим ладом, словниковим складом, граматичним ладом. Володіння навичками зв'язного мовлення дозволяє дитині вступати у вільне спілкування з однолітками і дорослими, дає можливість отримати необхідну йому інформацію, а також передати накопичені знання та враження про навколишній світ.

Завдання розвитку зв'язного мовлення посідає головне місце в загальній системі роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти. Навчання зв'язного мовлення є водночас і метою, і засобом практичного опанування мовою. Зв'язне мовлення має надзвичайне значення для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, воно позитивно впливає на формування таких її важливих особистісних якостей, як комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність, компетентність. За допомогою добре розвинутого зв'язного мовлення дитина навчається чітко та ясно мислити, встановлювати контакт з тими, хто її оточує, ініціювати власні ідеї, брати участь у різних видах дитячої творчості.

Одним із основних завдань мовленнєвого розвитку випускника закладу дошкільної освіти є оволодіння літературними нормами української мови та формування початків мовної особистості вже на дошкільному етапі навчання.

Набуття навичок правильного змістовного мовлення дітей із мовленнєвими порушеннями сприяє складання розповіді за серіями сюжетних картинок. Такий вид розповіді дає можливість розвитку уміння вибудовувати сюжетну лінію висловлювання, формує і закріплює уявлення про його композицію, активізує пошук образних засобів вираження і способів внутрішньотекстового зв'язку. В процесі формування такої розповіді чітко виступає тісний взаємозв'язок мовленнєвого та мисленнєвого розвитку дитини.

Такі науковці, як В.П. Глухов, Т.Б. Філічева, Н.О. Чевелева, С.О. Миронова доводять, що діти дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями опановують навичками правильного, логічно-послідовного розповідання за серіями сюжетних картинок лише в умовах цілеспрямованого навчання.

На заняттях, де діти навчаються розповіді за серіями сюжетних картинок, розв'язують відразу декілька завдань:

- розумові – логічно-послідовне розкладання картинок;
- мовленнєво-естетичні – збагачення словника, складання речень різних типів, розвиток зв'язного образного мовлення;
- моральні – сам зміст картинок виховує у дітей співчуття, повагу, турботливість тощо;
- дошкільники привчаються до колективної діяльності – колективної розповіді.

Добираючи серію сюжетних картинок необхідно враховувати, що їх зміст повинен відповідати життєвому досвіду дітей, у сюжетах має чітко простежуватися послідовність, завершеність подій, а також вони повинні бути цікавими і за своїм моральним спрямуванням.

Методично правильний добір та оптимальна послідовність розташування сюжетних малюнків сприяє програмуванню чіткої логіки викладу думок.

Кожний малюнок – це своєрідний пункт плану. Динамічність кожного фрагменту сюжету і оповіді (або казки) в цілому має захоплювати, зацікавлювати дитину, що допомагає їй безпосередніше висловлюватися, активізує словниковий запас.

На заняттях, де навчають розповіді за сюжетними картинками для попередження мовленнєвих порушень зв'язного мовлення у дітей, доцільно використовувати такі види серій сюжетних картинок:

1) на початковому етапі навчання використовують серії послідовних картинок, які за своїм зображенням є предметно-дійовими і ґрунтуються на знайомому з життєвого досвіду дітей матеріалі (наприклад, „Купання ляльки”, „Катання на лижах” тощо). Вони є більш простими для встановлення правильної послідовності подій і допускають використання нерозгорнутих мовленнєвих висловлювань;

2) на наступному етапі навчання застосовують серії сюжетних картинок широкого сюжетного плану в зображенні кожної окремої картини серії, які є більш складними за своїм змістом, тому що для встановлення причинно-наслідкових відносин вимагають від дітей певного життєвого досвіду і знань про оточуючий світ, сезонні зміни в природі, про події, що відбуваються у зображеному на картинках часі (наприклад, „Годівниця для птахів”).

Найскладнішими для дітей є запитання, що ставляться вихователем для опису сюжетних картин, пов'язані з оцінкою емоційного стану, описом настрою, особистісних якостей тощо. Причиною цього може бути недостатня кількість потрібних для визначення емоційного стану слів та словосполучень. Стимулюючим моментом у цьому разі можуть бути пластичні етюди, пропозиції повторити рухи, міміку, позу героя сюжетної картини, спробувати ввійти в його стан і розповісти про це словами. Запитання про дії та характери персонажів полегшують дітям виконання завдань щодо виокремлення частин картини, сприяють вдумливому розгляданню їх. Ефективним прийомом, який допомагає уявно ввійти в ситуацію, зображену на картині, є творче завдання «віртуальні діалоги». Доречною може бути лексико-граматична вправа «Продовжте речення».

Ефективним доповненням до бесіди за змістом сюжетної картини може бути модифікована методика сприймання зображеного на картині різними органами чуттів, розроблена російським науковцем І. Мурашківською. Методику можна побудувати на принципах теорії розв'язання винахідницьких завдань і спрямувати на формування в дітей умінь сприймати зображення через уявні можливі відчуття від контакту з різними об'єктами, звукові уявлення, аромати і навчання передавати їх у зв'язному висловлюванні.

Для прикладу, створення образів через сприймання їх різними аналізаторами: «Діти, давайте уявимо, що наша картина незвичайна. Наприклад, до неї додаються спеціальні навушники і рукавички, за допомогою яких ви можете почути всі звуки, доторкнутися до будь-чого на картині. Уявіть, що ви одягли такі рукавички, навушники й уважно слухаєте. А тепер скажіть, які звуки, слова ви почули». Можна запропонувати дітям зосередитися на окремих об'єктах картини, знайти уявно звуки (аромати, відчуття тощо), зімітувати їх, позначити словом, скласти діалоги від імені персонажів. Заохочення дітей до виконання цих творчих завдань забезпечить високий рівень інтелектуальної, емоційної, мовленнєвої активності, дасть змогу зберегти протягом усього заняття гарний настрій та живий інтерес дітей до процесу сприйняття і, що особливо важливо, бажання висловити свої враження у власній розповіді, що сприяє попередженню мовленнєвих порушень зв'язного мовлення у дітей.

**МИСТЕЦТВО АВТОПОРТРЕТУ ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ ОБРАЗУ «Я» У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Особливістю гуманістичної концепції дошкільної освіти є спрямованість на особистісний розвиток дитини, пробудження її творчого потенціалу, мотивація до самопізнання, співробітництво педагога з дитиною у соціокультурному просторі (Л.Артемова, А.Богущ, Н.Гавриш, Л. Калмикова, О.Кононко, К. Крутий, В.Кудрявцев, В.Петровський, Р.Чумічева та ін.).

Старший дошкільний вік є надзвичайно важливим етапом у розвитку і становленні смислової єдності у сфері «Я», що сприяє розвитку загальної цілісності внутрішнього світу. Образ «Я», як складна система уявлень про себе, посідає центральне місце у психічному житті особистості і засвідчує цілісність її внутрішнього світу. Вивчення педагогом своєрідності образу «Я» дитини є важливою складовою професійної діяльності.

Становлення у дітей адекватного образу «Я» актуалізує проблему пошуку ефективних засобів, відповідного змісту та педагогічних технологій. Ми вивчали потенціал мистецтва автопортрету та дитячого малювання, як педагогічних засобів, які надають можливість проникнути у внутрішній світ дитини з метою його вивчення і досягання розвивального діалогу з нею на її шляху до розуміння себе.

У образотворчій діяльності дитини містяться унікальні можливості для психолого-педагогічної діагностики, корекції та розвитку особистості в період дошкільця, якщо вона розгортається у векторі мистецтва, активного самовираження і реалізує свою поліфункціональну природу. Продукт образотворчої діяльності (художній образ) презентує дитину в соціумі і є проекцією її образу «Я» (Р.Бернс, П.Гоулд, С.Кауфман, Л.Лебедева, К.Маховер, М.Мауро, В.Мухіна, Дж.Остер, Г.Шоттенлоер та ін.).

Сучасні діти малюють пейзажі, портрети, натюрморти, ілюструють літературні твори. Одним з найцікавіших та найінформативніших для педагогічного дослідження жанрів дитячого малюнка ми визначаємо автопортретування, малювання дитиною себе.

Основу роботи над автопортретом складає осмислення художником власного духовного складу, осягання свого характеру, схильностей, уподобань, достоїнств і вад, світогляду та розуміння людей, природи. Автопортрет є проекцією себе, образу власного «Я» на зображальну площину крізь самокритичність, а мить, коли художник приступає до створення автопортрету, є підсумком самопізнання, а не початком його.

Автопортрет вважається сповідальним жанром. Мотивами, які спонукають художника звертатися у творчості до свого образу можуть бути: амбіції, бажання увічнити власний, неповторний образ; відчуття, коли власний образ вважається найближчою, фактично існуючою реальністю, коли треба заповнити творчий вакуум; коли виникає бажання поділитися з оточуючими радістю свого буття або своїми проблемами, тощо.

Наша гіпотеза полягала у припущенні, що педагогічний потенціал мистецтва автопортрету полягає у надаванні дитині додаткових можливостей для роздумів про людину та про себе, самовивчення, самоаналізу, самооцінки, самопрезентації; мотивації до зображення себе; збагачуванні простору для творчого самовираження, імпровізування у зображенні себе, самореалізації як соціалізованої особистості. Спрямованість жанру «автопортрет» на особу художника створює сприятливі умови для розвитку у дитини образу «Я» на рівні самоідентифікації, адекватної художньої самопрезентації шляхом динамічного та діалектичного розвитку самовивчення, самооцінки, самоповаги (Я-фізичне, Я-духовне, Я-соціальне).

Аналіз типу зображення дозволив виявити уявлення дитини про себе, власну зовнішність, ставлення інших до себе. У зображенні дитиною 5-6 років себе присутні наступні типи: естетичне зображення, схематичне, реалістичне, метафоричне, інтер'єрно-атрибутивне, афективне, динамічне, інверсійно-анфасне.

Комплекс методик дозволив отримати достатньо повну картину рівнів образу «Я» у дітей та виявити його базові якості. Узагальнення останніх дозволило створити типологію індивідуальних особливостей образу «Я». Вона відображає модальність, інтенсивність і стабільність показників його розвитку та обумовлює специфіку засобів, шляхів і форм оптимізації процесу становлення образу «Я» у дітей 5-6 років засобами мистецтва автопортрету. Було виділено: якісно-стабільний, ситуативно-дифузний, аморфний типи образу «Я».

Програмно-методичний модуль для експериментальної роботи складався з програми «Дитина у світі автопортрету» та її методичного забезпечення. Структуру модуля визначили три взаємозалежні змістові блоки. Для кожного було розроблено зміст спілкування в системі «педагог-дитина» і відповідні форми та методи педагогічної роботи

Перший блок мистецтвознавчий: «Що таке автопортрет». Методичне забезпечення передбачало активне обговорення особливостей жанру «автопортрет», вільне та цілеспрямоване розглядання та аналіз автопортретів, зразок особистого розуміння педагогом автопортрету, мистецтвознавча розповідь педагога, «подорож у світ почуттів та емоцій художника», філософські бесіди («Про що розповідає колір, поза, аксесуари», «Як художник розповідає про себе»); описування дитиною зовнішності та особистості іншої людини та ін..

Другий блок дослідницький «Світ мого Я». Методичне забезпечення: творчі мовленнєві завдання «Словесний портрет»; гра-діалог із собою («Хто я? Який я? Що я люблю»), дзеркальне спостереження, (бачення

дитиною себе у різних ситуаціях); описування себе («Яким я бачу себе», «Яким мене бачать інші»), описування зовнішності, поведінки, звичок, інтересів дитини іншими; завдання з малювання («Моє обличчя», «Моє обличчя особливе», «Моє обличчя – мій настрій», «Намалюй свій настрій», «Я у маскарадному костюмі», «Ким я хочу бути», «Ким я себе уявляю»); «Я – хлопчик (дівчинка); етюди з психогімнастики («Знайомство», «Я та інші», «Мій портрет у променях сонця»); імпровізації з власною зовнішністю, тілом «перетворення-перевтілення» та ін..

Третій блок творча візуалізація «Я – автор власного портрету». Методичне забезпечення: творчі завдання: «Словесний автопортрет», «Предметний автопортрет», «Колірний автопортрет», «Я існую», «Автопортрет з другом», «Автопортрет у родинному колі», «Я у дзеркалі», «Давайте знайомитись»; обговорення малюнків (педагогічна бесіда, розвивальний діалог).

Реалізація програми розгорталася як розвивальний діалог дорослого з дитиною у інтерактивному ігровому інформаційно-предметно-діяльнісному просторі мистецтва автопортрету.

За нашою технологією художник своїм автопортретом ставав для дитини «квазі-суб'єктом», з яким можна спілкуватися через активне розглядання та «дешифрування» художніх символів та знаків (обличчя, міміка, поза, одяг, фон, додаткові деталі). Діти навчалися «зчитувати» з виразливих засобів образ «Я» художника, «примірювати» на себе різні соціальні ролі для самовивчення, самопізнання. Така форма спілкування з дорослим сприяє формуванню особистості, яка вже у дошкільному дитинстві здатна пізнавати і розуміти інших людей, а через них і себе.

В умовах експериментальної роботи образ «Я» набув якостей стійкого особистісного утворення. У кожної дитини це виявлялося особливо: у різній мірі реалістичних уявлень про себе; виникненням «рефлексивних рис» як прояву ціннісного ставлення до себе. За своїм змістом ці риси є внутрішніми вибірконими ставленнями, що набули суб'єктивного змісту і цінності. Саме ці усвідомлено узагальнені морально-духовні утворення, що набули статусу власної особистісної цінності складають зміст образу «Я» як регулятора поведінки та діяльності дитини.

Шлях дитини до себе зовсім нелегкий і допомогти знайти його та вдало подолати – обов'язок дорослих з найближчого оточення дитини, педагогів дошкільних закладів і батьків.

Образ себе – це те, як кожна дитина відноситься до себе, сума її думок і почуттів. Позитивні думки і почуття створюють самоповагу – почуття власної гідності, необхідної для успішної соціалізації.

Виразний та інформативний автопортретний малюнок дошкільника є результатом «живого» занурення дитини і дорослого у світ мистецтва автопортрету, виникнення бажання намалювати себе так, як це робить художник, мотивації до активного пізнання дитиною себе, власного «Я».

Автопортрет в художній творчості дитини відображає ситуацію розвитку її самосвідомості; створення автопортрету спонукає дитину до цілісного та ціннісного усвідомлення себе та свого місця серед людей, що може сприяти гармонійному розвитку усіх компонентів образу «Я»; портретування себе є важливим елементом педагогічної технології розкриття індивідуальності дитини; кожен вид та форма автопортретного малюнка оригінально уособлює диференціацію уявлень дитини про себе.

Ефективність педагогічної технології обумовлена: адекватним відбором змісту введення дитини у світ автопортрету (відбір творів автопортретного жанру, біографічного матеріалу тощо), розробкою програм-стратегії; побудовою процесу сприймання твору автопортретного жанру на емоційно-чуттєвому підґрунті; усвідомленням мотивів автопортретування, залученням різних зображальних матеріалів, художніх форм та технік автопортретування, використанням ігрових прийомів само вивчення та ін..

ЛІТЕРАТУРА

1. Дронова О.О. Психолого-педагогічні умови соціалізації особистості у старшому дошкільному віці засобами портретного живопису / О.О. Дронова // Наука і освіта. – 2003. – № 5-6. – С. 86-88
2. Дронова О.О. Діагностика та розвиток емоційно-оцінювального компоненту образу «Я» у дітей старшого дошкільного віку в процесі малювання О.О. Дронова // Наукова молодь: Збірник праць молодих учених. Матеріали І Регіональної науково-практичної конференції «Внесок молодих учених у розвиток науки регіону». – Луганськ: Знання, 2005. – Т. 1. – С. 136-144
3. Дронова О.О. Педагогічні умови розвитку образу «Я» у дітей дошкільного віку засобами мистецтва автопортрету / О.О. Дронова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць. – Випуск 1.37. – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2012. – С.97-102
4. Дронова О.О. Педагогічна стратегія сприяння художньому самовираженню дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності / О.О. Дронова // Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в освітньому просторі: проблеми та перспективи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (заочної), (27 травня 2015 р., м. Слов'янськ). – Слов'янськ : ДДПУ, 2015 – С. 19-22

ЛІТЕРАТУРНІ ПРОЕКТИ У СИСТЕМІ ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У РОБОТІ З ЛІТЕРАТУРНИМИ ТВОРАМИ

Сучасна дошкільна освіта визначає пріоритетність особистісного розвитку дитини, формування базових особистісних якостей дошкільника як основи його дошкільної зрілості. Одним із важливих засобів формування означених вище характеристик та цінностей, починаючи з наймолодшого віку, є дитяча література, художнє слово як надбання дорогоцінної скарбниці мудрості народу та джерело життєвих смислів.

Метою виступу є акцентування уваги на проблемі осучаснення змісту і способів роботи з книгою у системі освітньої роботи закладу дошкільної освіти шляхом реалізації літературних проектів як особливої форми планування та побудови освітньої діяльності. У цьому контексті буде представлено результати дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Формування світогляду дошкільників засобами художнього слова в інтегрованому освітньому просторі дошкільного навчального закладу», яка здійснювалась під науковим керівництвом Наталії Гавриш упродовж 2012-2017 років.

Літературний проект – особлива форма організації освітньої діяльності на основі одного або кількох літературних творів, у якій ключові смислові ідеї твору (творів) складають стрижень пізнавальної та продуктивної діяльності дітей. У більш загальному визначенні літературний проект – це одна з форм реалізації блочно-тематичного планування освітнього процесу на основі **принципів інтеграції та текстоцентричного підходу**.

Конкретизуємо їх взаємопов'язаність. Принцип текстоцентризму[1] передбачає «занурення» у зміст твору і пошук усіх його смислів, у ході опрацювання яких простежуємо взаємозв'язок із різними освітніми лініями БКДО. Таким чином ми досягаємо інтеграції змісту дошкільної освіти, реалізацію якого продумуємо через різні форми/методи/прийоми, у тому числі і такі, що передбачають інтеграцію різних видів діяльності дітей.

Конкретизуємо **алгоритм конструювання** літературного проекту:

- ✓ складання інтелектуальної карти на основі пошуку та визначення смислів твору, яка може відображати або лише його смислові вектори, або більш ґрунтовно виокремлювати і змістові аспекти, і засоби та методи реалізації навчально-розвивальних завдань (рис. 1);

- ✓ підбір форм і методів реалізації змісту проекту;

- ✓ розробка та підбір дидактичного матеріалу.

Суть конструювання літературного проекту полягає у комбінуванні на кожен день інтегрованих та міні-занять, полілогів, дидактичних та інтерактивних вправ і ігор, розвивальних завдань різної спрямованості, самостійної діяльності у центрах розвитку. Усі ці форми та методи роботи узгоджуються із багатовекторністю смислів твору, як це видно з інтелектуальної карти (рис. 1).

Зупинимось на видах літературних проектів, які визначаємо засобами їх конструювання.

1) Один твір – кілька ідей – кілька днів

Цей спосіб передбачає виділення кількох смислових напрямів на основі одного твору. Для прикладу наведемо літературний проект за віршованою казкою О.Кротюк «Найкраща земля»:

- **Батьківщина.** Найважливішу думку твору - «Хоч зблизька дивись, хоч дивися здала, найкраща у світі – рідна земля!» - висловлює Сова як ту мудрість, що має збагнути Ослик, прагнучи знайти і побачити найкраще місце на землі.

- **Навчання** – шлях до пізнання, шлях здійснення своєї мрії.

- **Бажання, мрія і можливості.** Пошук шляху здійснення своєї мрії пов'язано з ідеєю «Що я можу?», «Що я вмію» і озвучено словами мудрої Сови: «Копита – не крила, і ослик – не птах...».

- **Природничий напрям** твору зосереджено у двох аспектах: природа, яка нас оточує, та різноманітність птахів.

- **Подорожі.** Цей напрям стане поштовхом для віртуальних мандрівок різними місцями нашої країни та цікавими місцями нашої планети, для класифікації різних видів транспорту, для художньо-продуктивної діяльності і для обговорення цінності мандрівок у нашому житті.

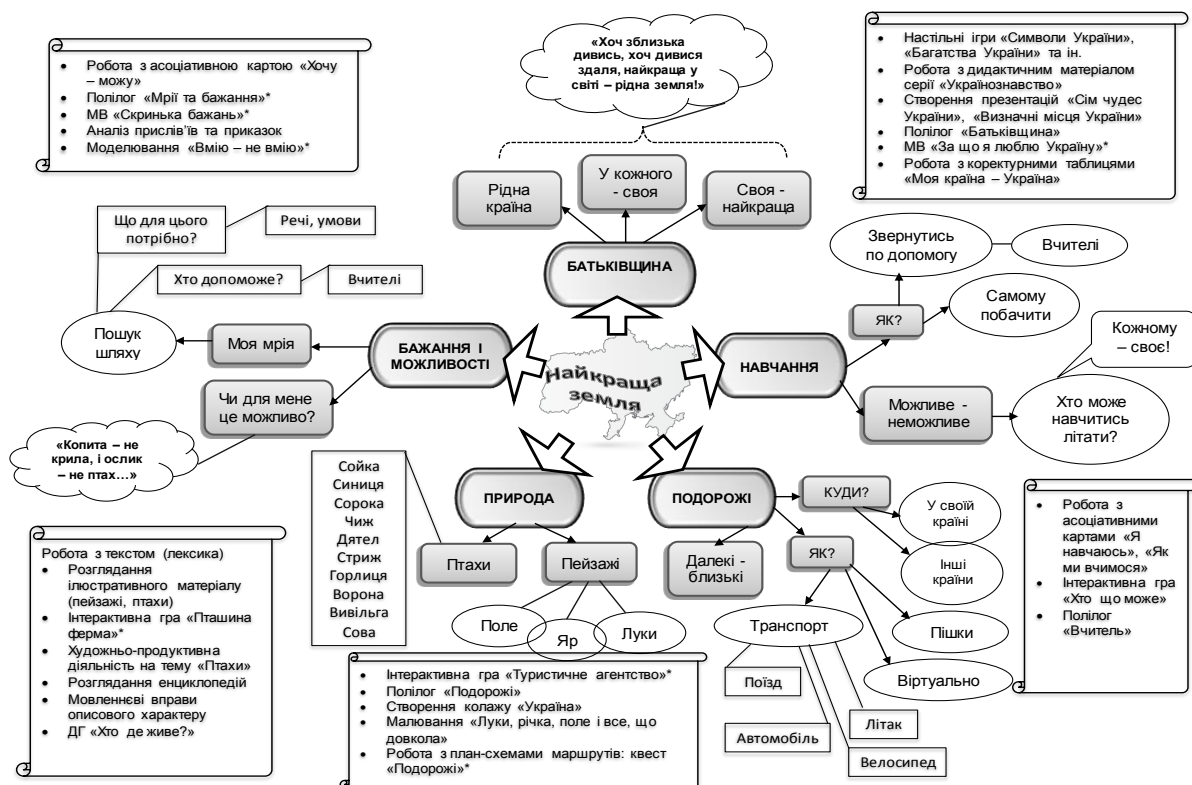

Рис. 1. Інтелектуальна карта до літературного проекту за казкою Оксани Кротюк «Найкраща земля»

2) Одна тема – кілька творів

У такому форматі ми на основі кількох творів опрацьовуємо різні смислові напрями однієї теми. Тривалість проекту – тиждень. За таким принципом побудовано літературні проекти «Все повертається тобі», «Кожен, хто поруч, - важливий», «Вони живуть поряд з нами», «Краса навкруги» та ін.

3) Один твір – тематичний день

На основі художнього твору плануємо різноманітну діяльність дітей, яку можна реалізувати упродовж одного дня.

4) Жанрова спрямованість проекту

Для прикладу: літературний проект «Раз – словечко, два – словечко...», у якому акцентуємо увагу на багатоманітності та різноспрямованості поетичного жанру – з орієнтацією при цьому на вікові можливості дітей.

Особливості такого літературного проекту:

- Акцент на способах роботи з літературними творами. Пропонуємо різноманітні *способи і методи роботи з творами* на основі інтеграції смислових, змістових та емоційних аспектів у різні види діяльності дітей: мисленнєву, мовленнєву, художньо-продуктивну, ігрову, театралізовану.

- Наявність *ключового питання*, яке об'єднує усі дні реалізації проекту. Так, ключове питання, яке винесено у цей проект, - «Що можна робити з віршами?» - розкривається в ідеї «Вірші бувають різними» (для розуму, для душі, для творчості і гри).

- Реалізація спільного *творчого продукту*. До літературного проекту «Раз – словечко, два – словечко...» пропонуємо простий і логічний варіант – книжка-саморобка, створена вихователями разом з дітьми.

- До літературного проекту пропонуємо дидактико-методичний супровід: практичні матеріали для роботи з дітьми у різних центрах розвивального середовища: математики, науки, слова, здоров'я, творчості, театру, гри. Ці матеріали можуть використовуватись і самостійно, а не лише під час реалізації проекту.

Підсумуємо. Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчують, що успішність використання художнього слова як засобу впливу на формування особистісних якостей дитини залежить від професійної компетентності педагогів щодо використання художнього слова, освоєння оновлених способів роботи з літературними текстами. Це потребує відповідно спрямованої роботи з вихователями як у кожному конкретному закладі, так і на рівні інститутів післядипломної освіти, а також у підготовці педагогів дошкільної ланки в системі вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н. В. Книжка – вихователь і учитель, або Як допомогти дитині відкрити важливі смисли за допомогою художнього твору // Н.В.Гавриш / Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. - №6. – с.4-10.
2. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Метод.пос. / Н. Гавриш, О. Брежнєва, І. Кіндрат, О. Рейпольська; За заг. ред. О. Брежнєвої. – К.: Вид. дім «Слово», 2015. – 176 с.
3. Кіндрат І.Р. Опановуємо технологію конструювання літературних проектів / І. Р. Кіндрат // Вихователь-методист дошкільного закладу. - 2016. – № 11. – С.12-19.

УДК 378.147.091.33:781

Ліхницька Л. М.,

Вічавська О. С.,

ВДПУ ім. М. Коцюбинського, м. Вінниця

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ МИСТЕЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Модернізація освітньої системи України зумовлена прогресивними тенденціями глобалізації європейського та світового освітнього простору, з урахуванням національних культурно-історичних традицій та етнопедагогіки. Головну роль у цих перетвореннях має здійснювати вища школа, яка має сформувати генерацію нових педагогічних кадрів, за рахунок впровадження в освітньо-інтеграційний процес європейських освітніх стандартів та підвищення інтелектуального, науково-освітнього рівня майбутніх випускників, забезпечення їх сучасними більш ефективними інноваційними та інформаційними технологіями навчання підростаючого покоління.

Основними пріоритетними напрямками державної політики, щодо розвитку вищої освіти є: "постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; розвиток освіти як державно-суспільної системи; піднесення вищої освіти України до рівня вищої освіти розвинутих країн світу та інтеграції у міжнародне науко-освітнє співтовариство" [6, с. 12].

Особлива культурологічна місія серед майбутніх вчителів належить учителям музики, як носіям і пропагандистам кращих зразків національної культурної спадщини, які покликані не тільки зберігати й примножувати освітньо-культурні традиції України, а й бути якісно озброєними у сфері музично-педагогічного новаторства та передового міжнародного досвіду.

Тому метою статті є висвітлення в науково-педагогічній літературі актуальної проблеми мистецької педагогіки - готовності майбутніх учителів музики до прогресивних методів навчання мистецької діяльності.

Розглядаючи мистецьку інноваційну діяльність, як найвищу ступінь педагогічної творчості майбутнього вчителя музики, яка забезпечує модернізацію різних ланок загальноосвітньої музичної освіти і сприяє розвитку сталого інтересу до опанування й впровадження в музично-педагогічну практику новітніх науковомістких й інформаційно-педагогічних технологій, ми звертаємо увагу на вагомість даної проблеми в системі сучасної фахової підготовки майбутнього вчителя музики. Оновлення національної традиційної системи музично-педагогічної освіти полягає перш за все у формуванні різнобічно розвиненої особистості майбутнього вчителя музики, здатного не тільки демонструвати свої педагогічні здібності, а й презентувати прогресивний стиль педагогічного керівництва найвищого рівня.

Ця думка підтверджується пакетом останніх освітніх документів, в яких зазначається, що життя в умовах сучасного стрімкого науково-технічного прогресу і масштабної інформативності вимагає радикальної модернізації освіти на всіх її щаблях. Зокрема в "Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті" зазначається, що: "Освіта і наука є найголовнішими умовами утвердження України на світовому ринку високих технологій", а система освіти має забезпечувати "формування у дітей і молоді цілісної наукової картини світу і сучасного світогляду, здібностей і навичок самостійного наукового пізнання" [4, с. 2-4].

Враховуючи гостру потребу суспільства у високоосвічених, науковоозброєних педагогічних кадрах, які здатні забезпечити прогресивне зростання освітньої галузі й виховання у молодого покоління активної життєтворчої мотивації навчання, а також відповідно до сучасних європейських вимог та на підставі результатів теоретичного аналізу літератури з проблеми дослідження, нами була визначена структура означеного феномена, що складається з таких компонентів: мотиваційного, когнітивного, операційного.

Взаємопов'язаний інтегрований комплекс вищезазначених структурних компонентів об'єднує в собі всі напрямки традиційних академічних знань підготовки майбутнього учителя музики до практичної діяльності, на основі яких базується розвиток оригінально-новаторських, творчо-імпроваizaційних здібностей та здійснюється формування учителів мистецьких дисциплін нової формації. Синтезуючою зв'язуючою комплексу структурних компонентів цього напрямку підготовки є стимуляція розвитку креативних здібностей студентів-музикантів, актуалізація їх новаторських ідей в галузі музичної педагогіки.

Діагностуючи триєдиний комплекс структурних компонентів (з критеріями і показниками) та існуючих рівнів готовності майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності було визначено, що мотиваційний компонент, в основі якого покладений орієнтаційно-фаховий критерій вимірювався такими показниками: 1. Наявністю пізнавального інтересу до інноваційно-педагогічних технологій в музичному мистецтві як засобу фахового самовдосконалення. 2. Мірою мотиваційної цілеспрямованості до впровадження в музично-педагогічну практику ефективних технологій мистецької інноваційної діяльності. 3. Ступенем прагнення студентів до інноваційного проектування музичної діяльності з метою стимуляції їх творчої активності.

Поняття мотивація розглядалось нами як сукупність стимулів (мотивів, потреб, ситуативних вчинків тощо), які, включаючи в роботу активність особистості, спонукають її до конкретних видів діяльності або поведінки. У психології інтерес до змісту й процесу діяльності певного суб'єкта навчання (відносно нашої проблеми - інтерес майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності) розглядається як притаманний їй пізнавальний мотив (стійке особистісне утворення, яке може проявляється у різних обставинах і відрізняється інтенсивністю або пасивністю). У різних видах музичної діяльності важливу роль відіграють ситуативні факторів (вплив різних людей: викладачів-музикантів різних професій; попередній фаховий досвід; специфіка самої діяльності майбутнього вчителя музики й різних ситуацій (навчальних, концертних, практичної роботи в школі); особливості ансамблевого виконання тощо). На думку С. Занюка рівень актуальності та інтенсивності мотивації залежить від ситуативних її детермінант, тобто визначальної причинності, що зумовлює стимуляцію певних дій особистості. "Отже, мотивація, продовжує автор, - це один із найважливіших факторів (поряд зі здібностями, знаннями, навичками), який забезпечує успіх у діяльності" [2, с. 9].

Важливими мотивами для студентів-музикантів педагогічного профілю є висока результативність мотивації, що розглядається як чинник професійного успіху, за рахунок модернізації навчального процесу, оновлення його високоефективними інноваційними технологіями. Загальновідомо, що високомотивовані студенти-музиканти досягають значно більших результатів у навчальній діяльності, оскільки їх спонукає прагнення самостверджуватись та бажання самореалізувати свої здібності. Такі студенти багато працюють, мобілізують свою енергію для досягнення найближчих і перспективних цілей.

Когнітивний компонент, в основі якого був покладений інноваційно-пізнавальний критерій, вимірювався такими показниками: 1. Рівень майбутнього учителя музики у сфері мистецьких інноваційних технологій. 2. Ступінь особистої потреби у систематичному опануванні мистецькими інноваційними методами і формами музичної освіти та орієнтації в актуальних наукових музично-педагогічних проблемах. 3. Міра використання набутого мистецько-інноваційного досвіду у різних формах музично-педагогічної діяльності.

Включаючи в структуру готовності майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності когнітивний компонент ми виходили з етимології самого поняття "когнітивний", що походить від лат. *cognitio* - знання, пізнання. Тобто нас цікавив рівень накопичених знань музично-педагогічного новаторства і передового досвіду студентів вузів музично-педагогічного профілю, обізнаність їх у сфері інноваційних форм і методів музичної освіти, інформованість і орієнтація у наукових проблемах даного напрямку, оволодіння знаннями психолого-педагогічних закономірностей індивідуального музично-творчого розвитку школярів, опанування теорією і практикою інноваційної педагогічної діяльності.

Як відомо поняття "когнітивний" тісно пов'язане з когнітивною психологією - науковою галуззю, що досліджує всі психічні процеси, які опосередковані пізнавальними (когнітивними) факторами. Дослідники когнітивної психології експериментували в різних напрямках: у рамках культурно-історичної концепції розвитку вищих психічних функцій Л. Виготський досліджував проблеми суспільно-історичної детермінації психіки людини; діяльнісному підходу дослідження свідомості й психіки присвячені роботи О. Леонт'єва, О. Лурія та інших; засновник Женевської школи генетичної психології швейцарський психолог Ж. Піаже, відкрив ряд особливостей дитячих уявлень про оточуючий світ, в основі якої лежить певна розумова позиція дитини (егоцентризм) та багато інших досліджень. Основним методом когнітивної психології був визначений інформаційний підхід, в рамках якого нами розроблялись моделі й мікроструктури: сприймання й розуміння змісту технологій, розпізнавання музичних образів, увага, пам'ять, уява, мова, психологія розвитку, мислення, інтелектуальні здібності [2].

Операційний компонент допомагав визначати процесуально-виконавський рівень умінь диференціації досвіду мистецько-педагогічних інновацій відповідно до можливостей контингенту певного класу з метою формування в учнів засобами музичного мистецтва ціннісних художніх орієнтацій. В основі цього компоненту був покладений мистецько-діяльнісний критерій, якій вимірювався такими показниками: 1. Наявність критичного ставлення до використання в практиці мистецько-педагогічних інновацій. 2. Здатність до творчої модифікації мистецько-педагогічного новаторства відповідно до контингенту школярів. 3. Схильність до творчо-імпровізаційних винаходів (завдань, ігор, виховних заходів) і впровадження власних новаторських засобів на уроках музики.

Операційний компонент включав також уміння музично-пізнавальної діяльності (перцептивного розрізнення музичних звучань як символів певних національних й історичних культур (О. Рудницька), аналізу та розуміння об'єктивного музичного тексту (В. Медушевський), його порівняння із різними явищами художньої культури та особистим досвідом студента, уміння оцінювати музичні твори з їх художньо-естетичної вартості; вміння використовувати набуті знання на практиці; здатність упроваджувати у власну педагогічну

діяльність новаторські засоби; схильність на новому рівні спілкуватися із школярами різного віку та розвивати їх комунікативно-мистецькі навички; оригінальність творчо-імпрровізаційної мистецької діяльності; здатність до новаторських пошуків у організації різних видів діяльності на уроках музики: співу, гри на дитячих шумових та музичних інструментах, музично-сценічній імпрровізації, дидактичних іграх, винаходів нових виховних і музично-творчих завдань тощо.

Аналіз літератури з проблеми дослідження дав змогу визначити, що в галузі мистецької освіти дана проблема ще недостатньо розроблена. Попереднє тестування студентів-музикантів та аналіз педагогічного досвіду даного напрямку виявив багато недоліків і труднощів різного характеру (неготовність студентів-музикантів до мистецької інноваційного навчання - наслідок різнорівневої базової освіти - музична студія, музична школа, педагогічне училище, музичне училище тощо); недосконалість існуючої системи інноваційної підготовки майбутніх учителів музики та застарілі методи передачі новаторського досвіду студентській молоді; певний контингент викладачів, що не готовий до такого типу сучасного використання новаторських технологій у навчально-виховному процесі тощо.

Результати діагностики існуючих рівнів готовності майбутніх вчителів музики до мистецької інноваційної діяльності за вищезазначеною компонентною структурою дав змогу визначити такі рівні готовності означеного феномену: I-й - інертно-перцептивний (низький); II-й - репродуктивно-діяльнісний (середній); III-й - творчо-раціоналізаторський (достатній); IV-й - інноваційно-фаховий (високий). У ході констатувального експерименту було з'ясоване таке відсоткове співвідношення вищезазначених рівнів готовності майбутніх учителів музики до мистецької інноваційної діяльності: I-й низький рівень мали 49,2% студенти-музиканти, II-й середній рівень - 26,6%, III-й достатній рівень - 13,1%, IV-й високий рівень всього 10,1% студентів.

Таким чином, можна зробити висновок, що стан готовності майбутніх вчителів музики до мистецької інноваційної діяльності має вкрай незадовільну картину, яка гальмує сприйняття й усвідомлення змісту великої насиченості інформаційних повідомлень різних джерел; не відповідає вимогам і стандартам європейського рівня освіти та виконанню вітчизняних нормативних документів. Це вимагає термінового реформування змісту загальної фахової підготовки майбутнього учителя музики щодо практичної роботи в загальноосвітній школі у відповідності з сучасними кваліфікаціями вищої педагогічної освіти мистецького напрямку і приведення її до належної якості.

Розробка варіативно-рухливої моделі мистецької інноваційної діяльності (ГМІД) майбутнього вчителя музики та її поетапної методики опанування в умовах вищих закладів освіти допоможе визначити основні методи й шляхи реалізації всього комплексу підготовки як академічних так і інноваційно-технологічних знань студента-музиканта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська / М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. - К.: Академвидав, 2004. - 352 с.
2. Заток С. С. Психологія мотивації: навч. посібник / Сергій Степанович Заток. - К.: Либідь, 2002.-304 с.
3. Інтерактивні технології навчання в початковій школі: навчальний посібник / О. А. Біда, О. В. Кравчук, Г. І. Коберник та ін. - Умань : РВЦ "Софія" - 2007. -212 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті //Газета "Освіта", 2001. - № 38-39.- С. 3-4.
5. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. - К.: Видавничий центр "Просвіта", "Книга Пам'яті України", 2000.-368 с.
6. Степко М. Ф. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес /М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков //Газета "Освіта", 25 серпня-1 вересня, 2004.-С. 12-17.

УДК 372.3

Мишакіська Л. О.,

Кременецький педагогічний коледж Кременецької
обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток діалогічного мовлення – одна з основних цілей мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Діалогічна компетенція дозволяє розширити та збагатити уявлення дошкільників про світ [1]. Упродовж багатьох років у методиці обговорювалося питання: навчати чи не навчати дітей діалогічного мовлення, адже за своєю природою воно входить у життя дитини з перших годин її життя. Спілкуючись з тими, хто його оточує, малюк мимоволі навчається слухати і розуміти звертання іншої людини, ставити запитання, підтримувати розмову. Сучасна методика розглядає поняття діалогічне мовлення не ізольовано, а в контексті поняття комунікація, яке містить не тільки мовленнєвий, а й психологічний, соціально-культурний аспекти.

Методику навчання діалогічного мовлення дітей досліджували такі педагоги як Г. Чулкова, Н. Луцан, В. Одоєвський, М. Попова, Т. Сламу-Казаку, С. Єрмоленко, Л. Якубинський, Є. Тихєєва, В. Скалкін та інші. У дослідженні Г. Чулкової розглядається послідовність формування навичок діалогічного мовлення, обґрунтовується засвоєння навичок у кожному віковому періоді дошкільного виховання. Методику розвитку діалогічного мовлення та збагачення словника дітей старшого дошкільного віку за текстами українських народних ігор досліджувала Н. Луцан. Провідним методом розвитку діалогічного мовлення В. Одоєвський вважає бесіду, мета якої – систематизувати набуті дитячі уявлення. Основою бесіди є чуттєвий досвід дитини [2; 3].

Мета: Проаналізувати розвиток діалогічного мовлення дітей дошкільного віку.

Зв'язне мовлення виконує низку важливих функцій, головною з яких є комунікативна, що реалізується у двох основних формах – діалозі та монологі. Кожна з цих форм має свої специфічні особливості, які зумовлюють зміст і характер методики їх формування. Лінгвістика протиставляє діалогічне та монологічне мовлення, виходячи з їх різної комунікативної спрямованості, лінгвістичної та психологічної природи. Діалог – форма мовної комунікації, учасники якої обмінюються репліками-висловлюваннями (С. Єрмоленко). Діалогом називають також слухання та промовляння здебільшого невеликих, неповних, еліптичних речень простої будови, якими обмінюються співрозмовники. Він відбувається у певній ситуації та супроводжується активною й виразною інтонацією, мімікою, жестами.

Вчені, підкреслюючи первинність діалогу, доводять, що монолог народжується в надрах діалогу (О. Ушакова). Водночас із монологічним розвивається й діалогічне мовлення. В подальшому ці форми співіснують та застосовуються залежно від умов спілкування. Діти чотирьох-п'яти років активно включаються у розмову, беруть участь у колективній бесіді, проте вони ще не вміють правильно формулювати запитання, доповнювати та виправляти відповіді товаришів.

Головною формою спілкування дітей четвертого року життя є діалогічне мовлення. Діти цього віку самостійно вступають у розмову з іншими дітьми, дорослими, підтримують діалог у межах ситуації, ведуть організований (стимульований) діалог на запропоновану тему, груповий діалог (бесіду).

На п'ятому році життя розширюється уявлення дитини про діяльність людей, довкілля. З'являються нові теми для спілкування з товаришами і дорослими, виникає потреба домовитися про гру, узгодити трудові дії. На основі цього розвивається діалогічне й монологічне мовлення, з'являються його нові форми: вказівка, пояснення, оцінювання.

Основним методом розвитку діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку на заняттях є бесіда. У роботі з дошкільниками бесіда може використовуватись як спеціальний словесний метод навчання, який визначає зміст заняття з дітьми, наприклад вступна бесіда, пояснювальна, узагальнювальна, бесіда-супровід будь-якої діяльності тощо. Бесіда як метод навчання потребує зосередження на певній темі розмови, передбачає достатній рівень знань про те, що має обговорюватися. Отже, бесіда використовується на занятті разом з іншими методами (розглядання картинки, художнє читання, розповідь), і вимагає ретельної підготовки як від дітей, так і від вихователя.

У дошкільній лінгводидактиці бесіди класифікують за таким принципом: за картиною чи змістом художнього твору, які використовують на занятті; залежно від мети і методу (вступна, супроводжувальна, заключна, узагальнювальна бесіди); відповідно до змісту (пізнавальна та етична бесіди).

Основною в дошкільному закладі є узагальнювальна бесіда, метою якої є систематизація, узагальнення, уточнення та розширення знань і досвіду дітей з певної теми. Бесіда здебільшого відбувається у формі чергування запитань і відповідей. Логічна структура бесіди залежить від теми, змісту, віку дитини і охоплює такі елементи, як початок, основ на та прикінцева частини.

Є. Тихєєва у праці «Розвиток мовлення дітей» визначила такі вимоги щодо керівництва розумовою й мовленнєвою активністю дітей під час бесіди: не зловживати запитаннями і не вимагати від них повних відповідей, вести бесіду природно, спонукати дітей до запитань, заохочувати до оцінки висловлюваних думок та їх словесного викладу всіма дітьми, не давати малюкам можливості відхилятися від основної теми бесіди, непомітно підводити їх до кінцевих висновків. Якби методи не застосовував педагог в основній частині бесіди, він має пам'ятати – бесіда в жодному разі не повинна переслідувати мету словесного нагромадження знань у дітей. Її головне завдання – систематизація, впорядкування знань, набутих дитиною раніше, розширення кола знань способом спільного обговорення.

Розвиток діалогічного мовлення в дошкільників важлива проблема сучасної методики. Це пов'язано з тим, що в діалозі розвивається діалогічна компетенція необхідна для повноцінного розвитку особистості. Найкраще діалог розвивається у бесіді. Використання різних видів бесід допомагає систематизувати та розширити знання дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4.
2. Богуш А. Дошкільна лінгводидактика / А. Богуш, Н. Гавриш. – К.: Вид-во «Слово», 2012. – 720 с.
3. Богуш А. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників / А. Богуш // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. – № 1-2. – 1998. – С. 16-20.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИРТУАЛЬНОЙ СРЕДЫ МУЗЕЕВ В РАБОТЕ ПЕДАГОГА УЧРЕЖДЕНИЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Музейная педагогика все чаще рассматривается не только как взаимодействие ребенка и музея, но и как инновационная технология духовно-художественного воспитания дошкольников в условиях учреждения дошкольного образования. Научный интерес к использованию ресурсов музеев в практике работы с детьми дошкольного возраста усилился в 1980-х годах. В докладах участников Всесоюзной межмузейной конференции «Музей и дети» (1982 г.) обращалось внимание на необходимость создания программ и экскурсий, ориентированных на детскую аудиторию. Было отмечено, что музейное искусство способствует социализации, развитию художественного восприятия, активизирует интерес к экспонатам, формирует музейную культуру детей. В работах Н.Л. Кульчинской, Э.И. Ларионовой, С.Г. Масловой, М.В. Мацкевич, А.Н. Морозовой, О.Л. Некрасовой-Каратеевой, Л.В. Пантелеевой, Н.Д. Сколовой, Б.А. Столярова, М.Ю. Юхневич и др. определена специфика музейной работы с воспитанниками детских садов, обусловленная их возрастными особенностями: доступность экспонатов для понимания ребенком; обеспечение возможности действовать с предметами (использование копий, дубликатов, моделей); использование музейных игр; организация диалога с детьми; реализация ситуаций «знание через руки» (работа в студии по созданию собственного творческого продукта детьми); проведение предварительной работы с детьми до посещения музея и творческих занятий, направленных на закрепление полученных впечатлений в собственной детской деятельности [2].

Музейно-педагогические программы для детей могут реализовываться через создание мини-музеев в учреждениях дошкольного образования, использование виртуальных средств и организацию занятий непосредственно в музейных залах. С нашей точки зрения для младшего дошкольного возраста наиболее оптимальной средой являются мини-музеи в детском саду. Они предоставляют возможность создать экспозицию, соответствующую возрасту, и обеспечивающую интерактивное взаимодействие ребенка с экспонатом. В среднем дошкольном возрасте к работе с дошкольниками в мини-музее можно добавить использование виртуальных сред. Проведение работы с детьми непосредственно в условиях музея оправданно в старшем дошкольном возрасте, когда у детей в рамках предыдущего опыта посещения мини-музеев, виртуальных экскурсий сформированы основы поведения в музейной среде.

Использование виртуальной среды музеев в работе с детьми дошкольного возраста с точки зрения музейной педагогики является вопросом спорным, так как одним из главных преимуществ ознакомления детей с музейной экспозицией является подлинность предметов, ее составляющих. Но в тех случаях, когда посещение музея затруднено (например, его удаленность от детского сада), информационные технологии предоставляют большие возможности для знакомства детей с музейной средой. Широкое использование информационных технологий во всех сферах жизни не обходит стороной и учреждения дошкольного образования. По мнению А.М. Вербенец, использование компьютерных технологий позволяет обогащать опыт (познавательный, эстетический, социальный), развивать познавательную деятельность и формировать «компьютерную культуру» ребенка-дошкольника [1].

Виртуальный музей представляет собой тип веб-сайта, оптимизированного для экспозиции музейных материалов. Он предоставляет возможность познакомиться с музеем и его коллекциями, онлайн-программами обучающего и развлекательного характера, специальными подготовительными материалами для посещения музея. Виртуальные музеи позволяют детально познакомиться экспонатами из фондов музея (отсутствующими в постоянной экспозиции реального музея), прочитать антикварные книги, прослушать уникальные пластинки, посмотреть фильмы из архивной фильмотеки, изучить изображения полотен, скульптур, хранящихся под стеклом или за ограждением, совершать виртуальные экскурсии.

Рассмотрим направления деятельности педагога, которые могут реализовываться с использованием виртуальной среды, на примере сайта Могилевского областного краеведческого музея имени Е.Р. Романова. Прежде всего, это самообразование педагога и ознакомление его с ресурсами музея в целях сотрудничества при создании музейно-педагогических программ. Так, на указанном сайте педагог может найти характеристику экспозиций музея «Природа края», «Земли родной круговорот» (<http://mogilewmuseum.by/ru/yekspozicii>), ознакомиться с содержанием коллекций («Городской быт», «Искусство», «Природа», «Твердая этнография», «Мягкая этнография» и др.), а также скачать изображения экспонатов и текстовые материалы (<http://mogilewmuseum.by/ru/kollekcii>). Полученная информация и материалы могут быть использованы при создании мини-музея в группе, в качестве наглядных пособий на занятиях по изобразительной деятельности и т.д. Сайт музея также содержит перечень музейных занятий, которые проводятся как в музее, так и на базе учреждений дошкольного образования, что позволяет осуществлять планирование работы по разным образовательным областям (<http://mogilewmuseum.by/ru/muzeinye-zanyatiya/doshkolnye-uchrezhdeniya>). Важным условием реализации музейно-педагогических программ является сотрудничество с семьями воспитанников. Для стимулирования родителей к участию в музейной жизни города, поддержанию интереса детей к

посещению музеев педагог учреждения дошкольного образования может информировать родителей о предстоящих выставках, интересных мероприятиях в стенах музея (<http://mogilewmuseum.by/ru/anons>). Интересной формой работы могут стать занятия в форме виртуальной экскурсии («Экскурсия в краеведческий музей», «Экскурсия в этнографический музей»). Педагогу необходимо отобрать экскурсионные объекты в соответствии с темой, целью занятия и возрастом детей, составить маршрут и текст экскурсии, подготовить мультимедийную презентацию, модели экспонатов, с которыми дети могут действовать, подобрать дидактическую игру.

Таким образом, использование медиаресурсов музеев содействует развитию устойчивого и углубленного интереса к общению с музейными предметами, формированию творческого отношения к действительности, развитию творческих способностей, формированию медиакомпетентности педагога учреждения дошкольного образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Вербенец, А. М. Использование современных информационных технологий в процессе художественно-эстетического развития дошкольников / А. М. Вербенец // Детский сад от А до Я. – 2009. – №4 (40). – С. 4-25.
2. Музейная педагогика : Из опыта методической работы / Под ред. А. Н. Морозовой, О. В. Мельниковой. – Москва : ТЦ Сфера, 2006. – 416 с.

УДК 378.147:373.2.016(043.2)

Пасічник С.О.,

Красноградський коледж КЗ «ХГПА» ХОР

ВИКОРИСТАННЯ СХЕМ-МОДЕЛЕЙ У МОВЛЕННЄВІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку залишається однією з найактуальніших проблем навчання й виховання в закладі дошкільної освіти.

Мовлення дитини є показником її мовної культури, розумового й особистісного розвитку. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, освітня лінія «Мовлення дитини» передбачає засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, елементарних правил користування мовою у різних життєвих ситуаціях.

Основною умовою розвитку мислення і мовлення є цілеспрямоване навчання. Л.А. Венгеру вдалося виявити специфічний засіб розвитку мовлення дошкільників – наочні моделі, в яких малюк відтворює структуру об'єктів і зв'язків між ними. Цей метод є одним із перспективних методів реалізації розумового виховання та розвитку мовлення дошкільників, так як мислення малюків вирізняється предметною образністю та наочною конкретністю.

А. Петровський, М. Ярошевський розглядають модель як систему об'єктів чи знаків, яка здатна відображати та відтворювати об'єкт (явище) дослідження, заміщувати його складові чи ознаки з метою отримання нової інформації про цей об'єкт чи явище. М. Львов називає модель засобом узагальнення вивченого матеріалу, схемою явища, яка відображає його структурні елементи та зв'язки. У роботі з розвитку зв'язного мовлення дошкільнят, на думку П. Гальперіна, В. Давидова, О. Ушакової, Н. Гавриш, К. Крутій, моделі необхідні для того, щоб надати загальним якостям мовних явищ матеріальної форми, яка полегшує дітям їх розуміння.

Моделювання – наочно-практичний метод навчання, в основі якого лежить принцип заміни реального предмета іншим або ж умовною позначкою. Основне значення моделей – полегшити дитині відтворити почуте, побачене, придумане. Головна вимога – подібність з предметом, що моделюється.

Метод наочного моделювання може використовуватися в роботі над всіма компонентами мовлення: лексико-граматичним, фонетико-фонематичним, зв'язним мовленням.

У навчанні дошкільників використовуються різні види моделей:

- предметні, в яких зберігаються конструктивні особливості, пропорції, взаємозв'язок частин, об'єктів-картинок;
- предметно-схематичні, де вагомі ознаки і зв'язки виражені за допомогою предметів-замінників, графічних знаків (план кімнати, схема описової розповіді, піктограми тощо).

Вчити дітей дошкільного віку складати описові розповіді – важливий аспект їхнього розвитку. Уміння дитини точно, лаконічно й образно описати предмет сприяє удосконаленню її монологічного мовлення, мислення, пам'яті, самодостатності дошкільників.

У розвитку навичок складання описових розповідей велику допомогу надає попереднє складання моделі опису. Основу розповіді складають конкретні уявлення, які накопичуються в процесі обстеження об'єкту опису.

Для роботи за цією методикою використовується аркуш картону 45х30 см, поділений на шість квадратів (за кількістю характерних ознак предмета або об'єктів, про які потрібно розповісти). Дітей навчають знаходити головні, суттєві ознаки предмета, відрізняти їх від другорядних. Діти вибудовують розповідь з дотриманням послідовності та параметрів, закладених у схемах: назва, колір, форма, величина, матеріал, частини, дії.

Елементами моделей можуть бути геометричні фігури, символічні зображення предметів (умовні позначки, силуети, контури, піктограми), плани та умовні позначки, контрастна рамка (прийом фрагментної розповіді).

Наочна модель висловлювання є планом, який забезпечує зв'язність і послідовність розповіді дитини.

У основу формування у дітей усвідомлених умінь і навичок побудови зв'язної описової розповіді мають бути покладені методи поступовості та послідовності. Навчання слід проводити в три етапи:

1. Демонстрування дітям схеми за певною лексичною темою, пояснення змісту умовних позначень.
2. Надання зразка описової розповіді з показом символів.
3. Самостійне складання дитиною описової розповіді за опорною схемою.

Для складання дітьми творчих розповідей використовують схеми-моделі різної складності. Основні етапи такої розповіді: формування уявлення про предмети за видимою ознакою; уявне конструювання цілісної ситуації та включення її у нескладний сюжет; складання розповіді за планом, зазначеним у схемі-моделі; складання дітьми розповідей за власним задумом.

Лексико-граматична робота направлена на активізацію словникового запасу дітей, формування навичок побудови звукових моделей слова; розвиток логічного мислення, пізнавальної сфери дошкільника.

Основна ідея пропонованої технології – формування діалогової компетенції дошкільників через активне застосування методу моделювання.

Схема ознайомлення дітей із предметами передбачає первинне ознайомлення з предметом і його назвою; дослідження властивостей предметів, співвідношення у просторі; групування, узагальнення і найпростішу класифікацію предметів.

Використання схем під час складання описових розповідей полегшують дітям оволодіння зв'язним мовленням. Крім того, наявність наочного плану робить такі розповіді чіткими, зв'язними, послідовними та поширеними. Схеми можна використовувати і для порівняльних описових розповідей, а також у повсякденному житті (календар природи, графічне зображення фізкультурних хвилин, дидактичні ігри ускладненого змісту).

Отже, застосування схем-моделей є одним з ефективних способів сприяння розвитку мовлення, словесно-логічного мислення, пам'яті у дітей дошкільного віку, оволодіння вміннями й навичками, якими повинні оволодіти дошкільники в процесі формування їх монологічної та діалогової компетенції. Цей вид роботи повністю відповідає особистісно орієнтованій моделі навчання, за якої враховуються індивідуальні особливості дитини, допомагає педагогові встановити з вихованцями оптимально-партнерські стосунки, створити атмосферу емоційної довіри та розкритості.

УДК 373.2:001.895 (082)

Рибалко В.О.,
Кіровська ЗОШ І-ІІІ ст.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема формування і розвитку логічного мислення молодших школярів в останній час є основним завданням школи і стає все більш актуальною. У молодшому шкільному віці діти мають значні резерви розвитку. З приходом дитини в школу під впливом навчання починається перебудова всіх її пізнавальних процесів. Саме молодший шкільний вік є продуктивним у розвитку логічного мислення. Це пов'язано з тим, що діти включаються в нові для них види діяльності і системи міжособистісних відносин, що вимагають від них наявності нових психологічних якостей.

Для розвитку у дітей логічне мислення проводяться ігри з предметами, з картинками і моделями, словесні. Організуючи ігрову діяльність дітей, треба керуватися словами відомого психолога О.В. Запорожця: «Нам необхідно добиватися того, щоб дидактична гра була не лише формою засвоєння окремих знань і умінь, а й сприяла б загальному розвитку дитини, служила формуванню її здібностей». Наведу зразки кількох розвиваючих ігор, які можна використовувати в роботі з дітьми дошкільного віку для підвищення рівня логічного мислення.

1. Технологія «Логічні блоки Дьєнеша»

Автор – З.Дьєнеш

Логічний матеріал являє собою набір з 48 логічних блоків, що розрізняються чотирма властивостями:

1. формою – круглі, квадратні, трикутні, прямокутні;

2. кольори – червоні, жовті, сині;
3. розміром – великі і маленькі;
4. товщиною – товсті і тонкі.

Використання логічних блоків в іграх з дошкільниками дозволяє моделювати важливі поняття не лише математики, але й інформатики: алгоритми, кодування інформації, логічні операції; будувати висловлювання зі сполучниками "і", "або", часткою "не" та ін. Подібні ігри сприяють прискоренню процесу розвитку у дошкільнят найпростіших логічних структур мислення і математичних уявлень. З допомогою цих ігор діти успішно оволодівають надалі основами математики та інформатики.

Основна мета: використання дидактичного матеріалу (по імені автора званого "блоки Дьенеша"): навчити дошкільнят розв'язувати логічні задачі на розбиття за властивостями.

Основне вміння, необхідне для вирішення логічних завдань - це вміння виявляти в об'єктах різноманітні властивості, називати їх, адекватно позначати словом їх відсутність, абстрагувати й утримувати в пам'яті одне, одночасно два або три властивості, узагальнювати об'єкти по одній, двом або трьом, властивостями з урахуванням наявності або відсутності кожного.

2. Технологія «Казкові лабіринти гри»

Автор – В.В.Воскобович

Технологія «Казкові лабіринти гри» (технологія інтенсивного розвитку інтелектуальних здібностей у дітей трьох-семи років) – система поетапного включення авторських розвиваючих ігор в діяльність дитини з поступовим ускладненням навчального матеріалу. Ігри, які розробив В.В.Воскобович, розвивають пам'ять, фантазію, сприйняття, логічне і творче мислення, мову. За допомогою цих ігор здійснюється інтелектуально-творчий розвиток дітей, психологічна, спеціальна підготовка до школи. Дана технологія – це використання авторських ігор в системі їх постійного та поступового ускладнення («по спіралі»). Включення ігор визначається віковими особливостями дитини.

Гра плюс казка

Першим принципом технології «Казкові лабіринти гри» є ігрове навчання дітей дошкільного віку. Ідея розвитку дітей в грі не нова. Нове тут те, що майже весь процес навчання дитини дошкільного віку реально вишиковується в грі. Технологія «Казкові лабіринти гри» – це ігрова форма взаємодії дорослого і дітей через реалізацію певного сюжету (ігри і казки).

При цьому освітні завдання включені в їх зміст. Розвиваючі ігри роблять навчання цікавим заняттям для малюка, знімають проблеми мотиваційного плану, народжують зацікавленість до набутих знань, вмінь, навиків. Використання розвиваючих ігор в педагогічному процесі дає змогу перебувати навчальну діяльність: перейти від звичних занять з дітьми до пізнавальної ігрової діяльності, організованої дорослими або самостійної. Забарвлене доброзичливими емоціями спілкування з дорослими в грі, виконання цікавих ігрових завдань, яскраве, різнобарвне оформлення ігрових посібників, робить перебування дитини в дошкільному закладі радісним. *Інтелект*

Другим принципом технології «Казкові лабіринти гри» є будівництво такої дитячої ігрової діяльності, в результаті якої розвиваються психічні процеси, увага, пам'ять, уява, мислення, мова. Постійне та поступове ускладнення ігор («по спіралі») дозволяє підтримувати діяльність дитини в зоні оптимальної складності.

Інтенсивному розвитку сприяє і продуктивна діяльність, яка створюється в «зоні найближчого розвитку». В кожній грі діти набувають якогось «предметного» результату.

3. Розвиваючі ігри Нікітіних: кубики, гра типа „Танграм”.

Автори - Борис Павлович і Олена Олексіївна Нікітіні, класики вітчизняної педагогіки та автори ряду розвиваючих ігор для дітей.

Суть технології. Методики раннього розвитку дітей, в першу чергу, базуються на відповідних дитячих іграх. За методикою Нікітіних вони повинні включати в себе спільну діяльність дитини і батьків. Вони мають великий потенціал, тому що їх можна підлаштувати під себе, під свій рівень розвитку, під свої інтереси. Кожна «Нікітінська» дитяча гра надає можливість подумати над тим, що до неї додати, як її поліпшити; така варіативність завдань заздалегідь продумана, адже вона спрямовує дитину до творчої роботи. В основному ці ігри мають форму головоломок, направлених на розпізнавання і побудови образів, інакше кажучи, на розвиток логічного і творчого мислення. Кожна гра по методиці Нікітіних є набором завдань, вирішення яких дитина шукає за допомогою кубиків (кубики Нікітіна), квадратів з картону, деталей з конструктора і т.д. Завдання, які ставляться перед дитиною, мають різну форму: у вигляді інструкції, креслення, моделі.

Таким чином дитина знайомиться з різними способами передачі інформації. Завдання задаються за принципом від простого до складного і мають дуже широкий діапазон.

4. Технологія розвитку творчої особистості. Теорія розв'язання винахідницьких завдань.

Автор – Альтишлер Г.

Суть технології. Основне завдання – навчати дитину розв'язувати проблеми різного рівня складності з використанням винахідницьких завдань. Основна ідея технології полягає у тому, щоб переводити завдання з нижчого рівня складності на вищий. Для її успішної реалізації потрібно навчити дитину виявляти проблеми, з'ясовувати, чому легкі завдання розв'язуються просто, а важкі – складно. У роботі з дітьми дошкільного віку використовують колективні ігри, ігри-заняття, під час яких діти вчаться спостерігати

навоколишню дійсність, виявляти суперечливі властивості предметів, явищ, шукати відповіді на поставлені питання. Педагог орієнтується на вільний та самостійний вибір дитини – предмета, матеріалу, виду діяльності.

Такі вправи не тільки розвивають мислення учнів, а й підсилюють упевненість, віру в свої здібності. Тільки використовуючи різноманітні завдання можна досягти високої якості кінцевих результатів, запобігти відставанню слабо встигаючих і забезпечити розвиток творчого мислення усіх учнів відповідно до їх навчальних можливостей.

УДК 373.2:001.895 (082)

Савченко Н.В.,
ЗДО № 15 «Колосок»

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ РОБОТИ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

З розвитком суспільства змінюються і пріоритети в освіті. Сьогодні основні методичні інновації пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання. В основі даних інтерактивних підходів лежить діалог. Принцип діалогічного навчання покладено в основу особистісно-орієнтованої моделі взаємодії педагогів і дітей, який є органічним і життєво-необхідною умовою.

На жаль, часто доводиться стикатися з тим, що навіть дітям, які добре говорять, часом буває важко підтримувати розмову у формі діалогу як з дорослими так із однолітками. У контактах з іншими дітьми дитині значно важливіше висловитися самому, ніж слухати.

Для активізації спілкування велике значення має:

- новизна і цікавість дидактичного матеріалу, форм роботи;
- зміна мовних партнерів;
- створення комунікативних ситуацій;

Інтерактивні методи дають змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно, а це надає змогу дітям розвивати світогляд, логічно мислити, висловлюватися, виявляти і реалізовувати індивідуальні можливості. При цьому навчально-виховний процес організовується так, що діти шукають зв'язок між новими та вже отриманими знаннями, приймають альтернативні рішення, формують свої власні ідеї та думки, навчаються співробітництву.

Актуальність інтерактивної освіти полягає в:

- швидкому залученню до активної діяльності;
- самостійному пошук рішення проблеми;
- безперервно діючими прямими та зворотними зв'язками між педагогом та дитиною;
- ефективністю досягнення мети навчання;
- педагога в ролі помічника, консультанта;
- виникнення міжособистісних відношень;
- спільній діяльності у режимі рівноправного спілкування.

Інтерактивне навчання спирається на наступні **принципи**:

Заняття – це спільна робота.

Немає місця критики особистості дитини.

Кожна дитина має право на власну думку.

Всі діти рівні, незалежно від фізіологічних особливостей, статусу, навичок.

Сутнісна **особливість** інтерактивних методів полягає в:

- перебуті дітей та дорослих в одному смисловому просторі;
- спільному зануренні в проблемне поле розв'язувального завдання;
- спільному входженні в близький емоційний стан, переживання співзвучних почуттів;
- узгодженості у виборі засобів і методів реалізації рішення задач.

Інтерактивні методи вирішують **завдання** :

1. Активне включення кожної дитини в процес засвоєння матеріалу.
2. Проявляти свою індивідуальність в навчальному процесі.
3. Виховання лідерських якостей, умінь працювати в команді.
4. Збагачувати соціальний досвід дітей шляхом переживання життєвих ситуацій.
5. Підвищення пізнавальної мотивації.
6. Комфортно почувати себе на заняттях.
7. Приймати на себе відповідальність за спільну і власну діяльність по досягненню результату.

Основними складовими інтерактивних занять є інтерактивні вправи та завдання. Важлива їх відмінність від звичайних в тому, що виконуючи їх діти не тільки і не стільки закріплюють вже вивчений матеріал, скільки вивчають новий.

В практичній роботі з дітьми можливо та необхідно реалізувати наступні **інтерактивні методи**:

Назва	Опис	Приклади ігор, вправ, завдань
1. Коло ідей	Метод роботи, в ході якого кожна дитина виконує одне завдання, вносячи пропозиції чи ідеї.	«Закінчить казку по-новому»; « Як це можна використати?» (книгу)
2. Асоціативна квітка	Метод роботи, в ході якого діти об'єднуються у кілька груп для розв'язання спільного завдання.	Кожна група добирає картинки-асоціації, які викладає навколо цього поняття.
3. Мікрофон	Метод роботи, в ході якого діти разом з педагогом утворюють коло та, передаючи один одному імітований мікрофон, висловлюють свої думки на задану тему.	« Що таке чесність?» «Чим тобі подобається весна ?» «Чому лев вважає себе самим гарним?»
4. Дебати	Метод роботи, в ході якого діти стоять у колі, висловлюють свої думки на задану тему, але висловлювання обговорюються.	«Як підняти настрій хлопчику?» «Як намалювати замок?»
5. Незакінчене речення	Метод роботи, в ході якого пропонується дітям поміркувати і висловити свої припущення.	- А що було б, коли б зникли всі дерева на Землі? - А що було б, якщо б огірки стали синіми?
6.Метод багатоканальної діяльності	Метод роботи з дітьми, в ході якого обов'язково задіюються різні аналізатори: зір, слух, дотик, смак, нюх. Використовується при розгляданні картин.	- «прослухати» звуки картини через «навушники» - вести віртуальні діалоги від імені зображених персонажів; - «вийти за межі зображеного».
7. Дискусія	Метод колективного обговорення якогось складного питання. Наприкінці дискусії формулюється єдине колективне рішення. Діти вчаться висловлювати власну думку.	- Я вважаю, що головна частина квітки – це корінь. - Сама гарна іграшка – це конструктор.
8. Реклама	Метод роботи, в ході якого дітям пропонується поділитися на дві команди, кожна з яких обирає будь-який предмет і намагається назвати всі його позитивні якості та функції.	Згідно теми, яка вивчається.
9. «За – проти» або «Добре – погано»	Метод роботи з дітьми, в ході якого дітям пропонується розв'язати проблему з двох сторін. Діти виявляють позитивні та негативні якості, функції будь-якого предмета, ситуації, поступка.	Чому «дощ» – це гарно? Коли буває так, що дощ – це погано? - Яка шкода від комах?
10. Дерево рішень	Метод роботи, який містить декілька етапів: обираючи проблеми, що не має однозначного розв'язання. Розглядання схеми, у якій прямокутник — це «стовбур» (це проблема), прямі лінії — «гілки» (шляхи розв'язання), а кружечки - «листочки» (рішення).	- Як дістати грушу з верхівки дерева? - Що потрібно, щоб стати королем?

Інтерактивні методи навчання краще активізують пізнавальну діяльність дітей, розвивають діалогічне мовлення, вміння творчо мислити. Спостерігається підвищення точності сприйняття, більш ефективно розвивається увага, діти навчаються жити.

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ МОРАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК ЗАСОБАМИ ВИКОРИСТАННЯ В РОБОТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ ТА КОРЕКТУРНИХ ТАБЛИЦЬ

Нормативні документи про необхідність формування духовно-моральної свідомості молоді в Україні.

На необхідності формування духовності в молодого покоління акцентується увага в державних нормативних документах, в законі України «Про освіту», «Національній програмі «Діти України», Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Метою національно-патріотичного виховання дітей в Україні є становлення громадянина-патріота, гуманіста і демократа готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і національно-культурних надбань українського народу. Історично український народ завжди відрізнявся релігійністю та високою духовністю. Виховання духовності започатковується з раннього і дошкільного віку в родині та в дошкільному закладі. Це виховання можливо проводити різними засобами та в різних напрямках. Бо поняття «духовність» є багатозначним та багато змістовним. Розвиток моральних якостей людини тісно пов'язаний із розвитком її духовності.

Духовний потенціал особистості проявляється через її духовні потреби та цінності (інтелектуальні, моральні, естетичні) емоційну культуру, моральні й естетичні ідеали, світогляд, здатність до творчості. Основні шляхи формування духовності в дошкільному дитинстві лежать у площині соціально-морального, емоційно-ціннісного, пізнавального, художньо-естетичного й етичного розвитку дитини.

Щодо психологічного змісту поняття духовності, то найбільш вдало його окреслює християнська психологія: здатність людини розрізняти й вибирати для себе істинні християнські цінності і керуватися ними в щоденному житті – в діяльності, поведінці, спілкуванні.

Дошкільне дитинство – це особливий вік, коли дитина відкриває для себе світ і відбуваються значні зміни у всіх сферах її психіки. У цей період важливо вчити дитину самостійно орієнтуватися в інформації, успішно її використовувати. Для цього необхідно формувати здатність творчо, нешаблонно мислити, самостійно поповнювати свої знання. Орієнтація на виховання мудрої й духовної людини стає можливою лише в особливим чином організованому освітньому процесі, в якому створюється, за висловом В.О.Сухомлинського, культурно-пізнавальне середовище, мету якого учений вбачав в інтелектуально-творчому й фізичному розвитку дітей. Засвоєння ними культурно-сенсорних еталонів, а також культури відчуттів, сприймань, мислення, почуттів, волі, тобто психологічної та фізичної культури. « Як важливо, - наголошував Василь Олександрович, - щоб перші наукові істини дитина пізнавала в навколишньому світі, щоб джерелом її думки була краса й невичерпна складність природних явищ, щоб дитину поступово вводили у світ суспільних стосунків і праці. Особливого значення набувають встановлені вченим відповідні принципи організації навчально-пізнавальної діяльності:

- принцип стимулювання потреби в культурно-ціннісному пізнанні й перетворенні світу;
- принцип радісного навчання;
- принцип спільних проєктів;
- принцип партнерства.

Його суть можна сформулювати так: «не над, а разом». Основне завдання вихователя в роботі з дітьми полягає не в тому, щоб дати, готові знання. Навчання має бути діалогічним, а вихователь і діти у пізнавальній діяльності виступати партнерами. Тоді роль вихователя полягатиме в тому, щоб допомогти дітям самим опанувати способи інтелектуальних та решти дій. Якщо діти відчують у вихователі партнера, вони заряджаються енергією пошуку, активніше, продуктивніше беруть участь у різних видах діяльності.

- принцип активної участі кожного в загальній справі.

Ефективною варто вважати таку організацію, за якої кожній дитині в загальній справі, знайдеться завдання за її можливостями, коли від внеску кожного залежатиме загальний успіх.

- принцип активного включення сім'ї в освітній процес.

Ми вважаємо одним з найважливіших. Сучасна педагогічна культура батьків перебуває на дуже низькому рівні. Часто батьки не знають, про що можна поговорити зі своїм малюком, а не те, щоб цілеспрямовано навчати і виховувати його. Активне включення батьків у спільне проживання теми, яке полягає в пропозиції обговорити зі своєю дитиною важливі питання, взяти участь в конкурсі, виставці, розвазі, регулярне наочне інформування про її постійне просування вперед, про успіхи і досягнення, — все це позитивно впливає на стосунки батьків і дітей, батьків і педагогів.

Нині одним із найважливіших завдань дошкільної освіти, як зазначено в Базовому компоненті, є «надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості, формування у дітей умінь узгоджувати особисті інтереси з колективними». Моральне виховання червоною ниткою проходить в усіх освітніх лініях інваріантної складової:

- «Особистість дитини» – розвиток моральних почуттів і емоцій, самостановлення і самосвідомості, що сприяють формуванню адекватної особистісно-оцінної компетенції;
- «Дитина в соціумі» – забезпечення морального (доброзичливого) ставлення до дітей і дорослих, що створює умови успішної соціально-комунікативної компетенції;
- «Дитина в природному довкіллі» – формування ціннісного ставлення до природи (мораль екології), що сприяє розвитку природничо-екологічної компетенції;
- «Дитина в світі культури» – привчання до бережного поводження з предметним і художнім світом, що формує предметно-практичну і художньо-продуктивну компетенцію. Як підкреслював Ж.-Ж. Руссо: «Дитину виховують люди, природа, речі»;
- «Гра дитини» – як провідний вид діяльності, під час якого «відпрацьовуються» уявлення про моральні норми, через ігровий персонаж передається ставлення, що фіксується діями і вчинками;
- «Мовлення дитини» – «мораль у словах», що сприяє формуванню комунікативної компетенції.

Для розвитку пізнавальної активності велике значення має розвиток психічних процесів – пам'яті, уваги, уваги. Саме ці якості, за даними психологів, основа для розвитку продуктивного мислення і творчих здібностей дітей. Видатний педагог В.Сухомлинський вважав, що навчання повинно розвивати могутню радість пізнання. Ефективне навчання неможливе без пошуків шляхів активізації пізнавальної діяльності дітей, адже дошкільнята повинні не просто засвоїти певні знання, а й навчитися спостерігати, порівнювати, виявляти взаємозв'язок між поняттями, міркувати. Спілкуванню педагога і вихованця, за переконаннями В. Сухомлинського, має бути притаманна духовна єдність, без якої виховання нагадує блукання в темряві. Азбука моралі засвоюється у дитинстві разом з пізнанням світу, тому зробити її життєвою є найважливішим завданням педагога. Застереігаючи від формалізації процесу виховання, В.Сухомлинський наголошував на важливості активізації почуттів дітей, оскільки кожна людина у дошкільному дитинстві повинна пройти «емоційну школу», «школу виховання добрих почуттів». Практичний його досвід гармонійно поєднує переконливе слово, читання художніх творів для дітей, пояснення суті норм загальнолюдської моралі, етичні бесіди, створення моральних ситуацій. Важливим компонентом у моральному вихованні є розвиток емоцій та моральних почуттів дошкільника. Вони розвиваються і формуються завдяки тим рушійним силам, що, зокрема, є:

- під час спілкування дитини з дорослими і ровесниками;
- під час спеціально організованої дитячої діяльності (читання творів художньої літератури тощо);
- під час ігрової діяльності, наповненої переживаннями;
- під час виконання спільних дій, доручень, занять, що формують емоційну єдність дітей усієї групи.

Завдання формування у дошкільників основ моральності.

Наша робота щодо формування у дошкільників основ моральності спрямована на виконання наступних навчальних, виховних, розвивальних завдань:

1. Навчальні завдання:

- ознайомлювати з основними духовно – моральними цінностями на основі зразків української культури, поняттями чеснот, добра і зла;
- ознайомлювати з правилами етики спілкування та стосунків між людьми на основі літературних творів;
- сприяти формуванню у дошкільників психологічної готовності до навчання в школі, до подолання адаптаційних труднощів, засвоєння навичок організації здорової моральної атмосфери в дитячому колективі, сім'ї, серед близького оточення;
- вчити дітей аналізувати свої дії, вчинки, мотиви та співвідносити їх із загальнолюдськими цінностями; сприяти розумінню того, яке велике значення має дотримання моральних правил;
- проводити навчально – виховні бесіди для підвищення дитячої готовності до вирішення різних життєвих ситуацій, в які може потрапити дитина; учити розрізняти позитивні й негативні вчинки, давати їм оцінку.

2. Виховні завдання:

- допомагати дітям пізнавати та сприймати морально – етичні цінності й застосовувати їх у своїй поведінці;
- виховувати в дітях моральні риси – любов до людей, Батьківщини, пошану до батьків і старших, працьовитість, здатність долати труднощі, схильність безкорисливо чинити добро;
- виховувати духовно – моральні почуття; виховувати у дітей стійку потребу в постійному регулюванні своєї поведінки за свідомо засвоєними морально – етичними нормами; запобігати виникненню негативних емоцій: заздрощів, ревності, злості;

3. Розвивальні завдання:

- розвивати емоційно – волюву та когнітивну сфери дітей задля найкращого відображення їхніх думок; підтримувати дітей в самовдосконаленні через розвиток їх духовно – моральних цінностей;
- заохочувати дітей до роботи над собою (через ігрову діяльність, художню творчість, спільну діяльність);
- розвивати емпатію та бажання бути потрібним людям, вміння радіти з успіхів інших, співчувати невдачам; розвивати моральну свідомість, вміння осмислювати моральні цінності українського народу.

З метою формування у дітей моральних соціально-комунікативних вмінь та навичок, ми в роботі з коректурними таблицями та інтелектуальними картами використовували завдання які спонукали дітей до емоційного відгуку на ситуацію, розвивали вміння бачити моральний бік тієї або іншої проблеми або вчинку.

Є певні труднощі у визначенні належності методу застосування інтелектуальних карт до відомих класифікацій методів навчання. Адже сама карта є наочним засобом, оскільки наявно показує дітям взаємозв'язки понять теми, основні логічні блоки містить малюнки, картинки, а спосіб застосування такого засобу можна класифікувати як наочний метод. Проте складання карти відбувається у процесі обговорення, полілогу, в якому діти як співрозмовники обмінюються думками, міркуваннями, висловлюють пропозиції, варіанти відповідей. Під час колективного обговорення карти діти залучаються до різних видів діяльності (малювання, розігрування ситуацій, виконання завдань за предметними картинками, створення рухливих образів тощо). Отже, метод інтелектуальних карт можна зарахувати до класу комбінованих методів навчання.

Технологія використання коректурних таблиць на інтегрованих заняттях.

Коректурні таблиці можуть бути продуктивно використані на протязі всього заняття, у різних його структурних частинах, зважаючи на тематичний зміст та розвивальні задачі, які ставить педагог.

На початку заняття, як мотиваційна інформаційно - мовленнєва гра, з метою «включення» дітей у заняття. Гарно допоможе коректурна таблиця у закріпленні й уточненні знань дітей через включення у конкретну проблемну ситуацію.

В основній частині заняття коректурна таблиця часто стає відправним пунктом для виконання мовленнєвотворчого завдання. За допомогою коректурної таблиці завдання може вирішуватися командно, коли відбувається змагання на краще виконання завдання. При цьому заціновується пояснення представників кожної команди своєї відповіді погляду на проблему.

У заключній частині заняття можна швидко згадати основні поняття, систематизувати нову інформацію у ході підсумкового полілогу, під час якого доцільно звернутися до коректурної таблиці.

Розглянемо змістові та структурні характеристики тематичного планування. Вісімнадцять тем, кожна з яких взаємопов'язана з кожною з чотирьох сфер життєдіяльності, означених у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, розраховані на тридцять шість навчальних тижнів навчального року, кожна з яких визначає загальне спрямування змісту роботи на найближчі два тижні, має загальну мету. Назва кожного дня розкриває ключові поняття загального понятійного поля. Зміст, спрямованість і форми життєдіяльності об'єднуються загальною темою і темою дня, яка є своєрідним девізом освітньої роботи. Тема кожного дня відповідає загальній темі, загальній ідеї. Робота, розпочата будь-якого дня, не обмежується одним днем, а може тривати до закінчення теми. Тобто відбувається поступове накопичення та розширення пізнавального простору у міру проживання теми.

Методи формування у дошкільників основ моральності, що застосовувались в роботі.

Орієнтовна тематика блоків, та інтелектуальних карт, що доцільно використовувати в роботі.

До компонентів духовної культури особистості відносять:

- Інтелектуальну культуру (знання, мислення);
- Моральну культуру (честь, гідність, культура почуттів, статева культура);
- Культуру спілкування (комунікативні здібності, духовні запити, культура мовлення)
- Національну культуру та національну свідомість;
- Художньо-естетичну культуру;
- Родинно-побутову культуру.

Відштовхуючись від цього, визначалися теми, в процесі проживання яких у дітей формувалася здатність виражати свої почуття, оцінювати їх, розвивалася здатність до співпереживання і співчуття, дуже важлива в моральному вихованні дитини.

Перелік тематичних блоків, циклів та інтелектуальних карт, що доцільно використовувати в роботі.

	Тематичний блок «Я і мій світ»
Назва циклу	Знайомство
	Світ навколо мене
	Таємниці книжкового дивосвіту
	Запалюємо зірки. Наші таланти.

Мета освітньої роботи: уточнити уявлення дітей про дитячий садок як місце дружнього проживання, спільної гри і пізнання дітей та дорослих, допомогти засвоїти правила взаємодії та спілкування. Формувати вміння ділити радість із друзями, співпереживати. Підтримувати в кожній дитині уявлення про власну неповторність, бажання виявляти свої здібності; формувати повагу до чужої неповторності, вміння жити у згоді з іншими.

	Тематичний блок «Світ стосунків»
Назва циклу	Сім'я
	Світ – це ми. Закони взаємин
	Наші друзі
	Дорога добра
	Рятівники, вперед!

Мета освітньої роботи: формувати уявлення про зв'язки і залежності, що існують між людьми у світі, по необхідності дотримуватися спільних соціальних правил. Виховувати шанобливе ставлення до родинних традицій, турботливе та бережне ставлення до рідних і близьких. Допомогти дітям утвердитися в думці, що спільна діяльність може бути цікавішою, веселішою, ніж робота на самоті: людині іноді потрібна допомога.

	Тематичний блок «Правила, права та обов'язки»
Назва циклу	Правила для всіх: свої й чужі
	Можна і не можна
	Сильний - слабкий
	Моє – твоє - наше
	Чистота – краса. Порядок.

Мета освітньої роботи: продовжувати формувати уявлення про правила взаємин з іншими, дій у різних життєвих ситуаціях. Виховувати повагу до іншого, вміння рахуватися з іншими людьми. Розвивати волю в керуванні своїми бажаннями. Допомогти дітям усвідомити різницю в поняттях «сильний» - «слабкий», «добре» - «погано», знаходити особливості прояву сили і слабкості у природі, соціумі, предметному світі. Виховувати прагнення піклуватися про слабких та беззахисних.

	Тематичний блок «Ми зростаємо»
Назва циклу	Я для себе і для інших
	Скоро до школи
	Що ми любимо
	Характер
	Я радію

Мета освітньої роботи: допомогти дітям оцінити себе й оточуючих із погляду особистісних якостей, проявів настрою й характеру, стану; опанувати вміння «читати» настрій, характер особливості людини. Підтримувати позитивний емоційний настрій, бажання поділитися своїм гарним настроєм з усіма. Допомогти дітям відчувати сонечко в собі, як джерело радощів і зрозуміти, що радість починається в самій людині. Вчити дітей виявляти турботу, бережне ставлення до батьків, дякувати за добро. Спонукає до добрих вчинків для себе та для інших.

Активно включитись у проживання теми разом із дітьми нам допомагав журнал «Методична скарбничка вихователя», де пропонуються тематичні напрямки за якими буде цікаво рухатись в роботі та окреслено основні її аспекти. Змістовне наповнення теми за напрямками подано у вигляді інтелектуальної карти.

Методика роботи з картою розумових дій.

Розглянемо детальніше методику роботи з картою розумових дій на занятті, яку пропонує Н.В.Гавриш. Сутність запропонованого підходу полягає в тому, що ми, обираючи тему-образ заняття, спочатку сприймаємо обрану тему як багатозначне, багатоаспектне поняття (явище). На етапі підготовки до заняття ми складаємо

концептуальну карту, вирішуємо, які елементи становитимуть інтелектуальну карту, що буде складатися на занятті. Робимо заготовки, готуємо демонстраційний та роздатковий матеріал. Про ключове слово повідомляємо дітям на початку заняття, коли пропонуємо подумати, знайоме це слово дітям чи ні, як діти його розуміють, з якими словами це слово «дружить». На аркуші (ватман, старі шпалери) посередині друкуємо ключове слово, від якого проводимо лінії-стежинки в різні сторони. Діти можуть допомагати вихователю написати слово, сприймають його цілісний образ, що сприяє легкому, невимушеному його запам'ятовуванню. Кожна стежинка закінчується словом, логічно пов'язаним із ключовим. До кожного цього слова діти можуть намалювати картинку-ілюстрацію чи інший смисловий образ. Відтак схема стає живою, наочною, а сам процес її складання надає жвавості заняттю динамічного та діалогічного характеру. Зміст роботи на кожному етапі визначається інтересами дітей (саме вони вирішують, якою стежинкою на карті-схемі можна рухатися далі), можливостями конкретної групи та тим робочим змістом, яким насичує заняття вихователю. На першому етапі зосереджуємо увагу дітей на ключовому слові, робимо його об'єктом роздумів та спостережень, разом з дітьми формуємо понятійне поле, насичене численними словами, що утворюють різні смисли ключового поняття. Впродовж заняття схема може доповнюватися і збільшуватись у процесі роботи та обговорення з дітьми. 3-поміж способів роботи на першому етапі — бесіда, полілог, гра «запитання-відповіді», малювання символічних зображень названих слів, застосування інших способів їх втілення (наприклад, показати пальчиками, зобразити в русі, жестах, знайти з-поміж інших відповідну картинку тощо). Діти можуть малювати по черзі на самій карті або на невеличких аркушиках, а потім приклеювати свої малюнки. Другий крок — художньо-лексичний. Мета другого етапу полягає в уточненні значень слів-понять, у вправленні дітей у складанні словосполучень, фраз, пошуку відповідних смислів у художніх, зокрема літературних та фольклорних, творах. Тут ми застосовуємо такі методи та прийоми: читання та розповідання, хорове промовляння чистомовок, коротких віршів, текстів, що супроводжуються пальчиковими рухами, загадування загадок, лексико-граматичні вправи. Важливо розгорнути смислове поле на якомога ширшому матеріалі — про природу, світ людських стосунків; намагатися задіяти художні уявлення, сенсорні відчуття дітей. Третій крок — тілесно-орієнтований, або руховий, бо на занятті він може знайти місце в кожній його частині, коли вихователю відчуває потребу задіяти рух для збереження загального ритму, темпу заняття. Останній крок в роботі над інтелектуальною картою має бути орієнтованим на створення спільного кінцевого продукту, тому він може бути названий продуктивний. Мета цього етапу — об'єднати дітей спільною діяльністю, збагатити досвід активної участі у взаємодії з ровесниками та дорослими, вправлятися в ініціюванні власних ідей, дій, навчитися домовлятися, діяти разом. Спільний результат, разом створений продукт викликають радість і залишаються у пам'яті дитини. Це може бути невеличка інсценівка, виготовлення колажу, газети, заповнення групового часопису, соціально-ігрове проектування тощо.

Концептуальна карта за темою «Моя країна – Україна»

Одним із напрямків духовно-морального виховання є формування громадянської самосвідомості, любові до Батьківщини і українського народу,

Проілюструємо етапи роботи на прикладі теми «Моя країна – Україна».

Визначені тематичні напрямки:

- Я і Україна.
- Усе, чим пишаюся – народна творчість.
- Народні ігри та іграшки.
- Віночок українських свят.
- Державні і народні символи.

Форми роботи з дітьми, за тематичними напрямками:

Я і Україна:

- виготовлення альбому-презентації про видатних українців
- розглядання репродукцій картин українських художників
- виставка творчих робіт
- театралізація українських народних казок
- мовна гра «Перекладачі»
- робота з коректурними таблицями.

Державні і народні символи:

- читання і розповідання історій, легенд
- ознайомлення із зображенням і значенням символів
- читання віршів, художніх творів
- художньо-продуктивна діяльність
- робота з коректурними таблицями.

Віночок українських свят:

- бесіда про атрибути українських народних свят
- прикрашання групового приміщення до свята
- проведення літературно - музичних розваг
- розучування віршів та хороводів
- виготовлення подарунків
- підготовка інсценівок.

Усе, чим пишаюся, - народна творчість:

- виставка предметів із сімейних колекцій та творчих робіт
- художньо-продуктивна діяльність
- Зустрічі з майстрами народних ремесел
- вивчення віршів, складання та відгадування загадок
- читання та розповідання українських казок та оповідань українських авторів.

Народні ігри та іграшки:

- полілог «Яка іграшка краще?»
- виставка іграшок
- виготовлення іграшок з різних матеріалів
- розігрування діалогів, епізодів казок з виготовленими іграшками
- колективне сюжетоскладання на тему іграшок
- гра-стратегія «Магазин іграшок»
- конкурс сімейних іграшкових виробів.

Використання в роботі з дітьми асоціативних карт із серією завдань допомагає дітям краще запам'ятати та усвідомити окремі поняття.

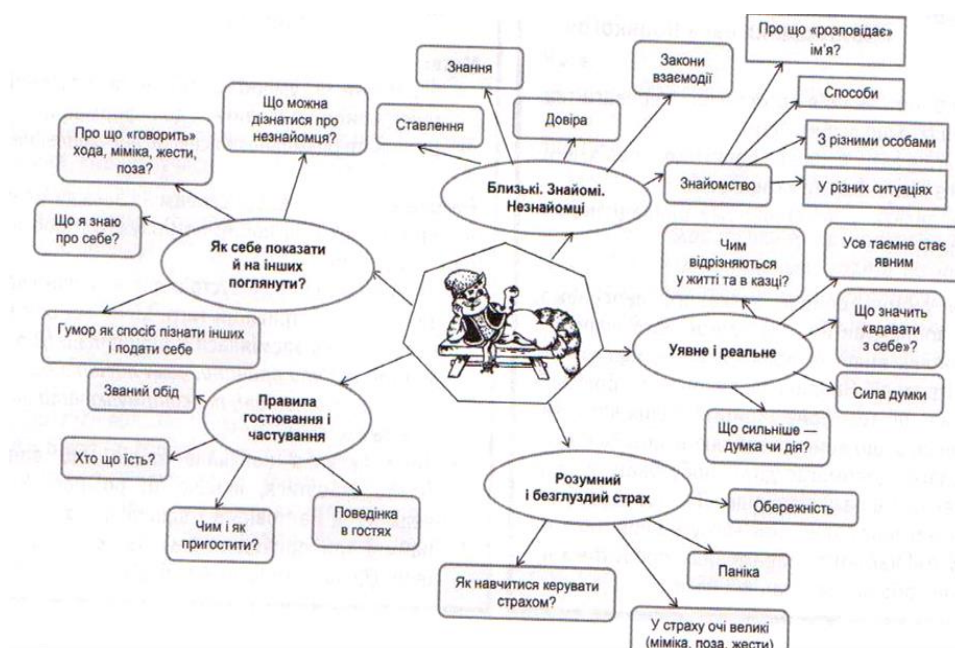
2.3 Використання літературних творів з метою становлення моральних уявлень у дошкільнят.

Одним з головних завдань в роботі було забезпечення умов для саме емоційного проживання теми. Важлива роль у цьому належить роботі над літературними текстами основних жанрових груп: оповіданням, казкою, поетичними творами. Ми широко використовували малі фольклорні та літературні жанри, до яких належать загадки, прислів'я, приказки, скоромовки, лічилки, загадки. Поняття про мораль, норми правила

поведінки, закладені в яскравих образах казки, сприяють становленню моральних уявлень. У процесі роботи з казкою діти осягають ази духовної культури свого народу. На кожному віковому етапі засвоюються більш складні моральні поняття. Вплив літературних творів на розумовий, моральний та естетичний розвиток дитини залежить від добору відповідних творів, розуміння їх дітьми, уміння вихователя керувати процесом сприймання. Тому ми створили так звані «Літературні полицки», де дбайливо було зібрано тексти літературних творів за освітніми темами з урахуванням вікових особливостей дітей. Ці тексти використовувались кожного дня впродовж всього часу роботи над темою, бо книга вчить спостерігати, мислити, збагачує почуття дитини, сприяє формуванню її характеру, закладає фундамент майбутнього світогляду. Кращі твори художньої літератури допомагають формувати в дітей моральні риси майбутнього громадянина. Слухаючи оповідання, дитина живе життям героїв, стає учасником подій, співчуває позитивному героєві, засуджує зло. Літературні твори допомагають виробити відповідне ставлення до явищ довкілля, вчинків людей. Тому в рамках роботи над будь-якою темою буде доцільною є реалізація літературних проєктів. В ході роботи над темою «Моя країна - Україна», ми реалізували літературний проєкт за українською народною казкою «Пан Коцький». Працюючи над казкою, дітьми створюється ігрове «казкове поле». Така форма роботи сприятиме перетворенню процесу осмислення твору на цікаву, емоційно насичену гру.

Можливі напрямки та зміст роботи вихователя за літературним проєктом представлено у вигляді інтелектуальної карти:

На духовно-моральне виховання молодших дошкільнят, в першу чергу надає вплив сім'я. Норми та принципи поведінки всередині неї, вбираються дитиною і сприймаються як загальноприйнятий еталон. На

основі прикладів батьків, дитини складає своє уявлення про те, що добре, а що погано. Тому залучення батьків до проживання теми та участі у проектах групи.

Це завжди є однією з умов успішності у будь-якому процесі виховання та навчання. За результатами анкетування батьків виявилось, що невелика кількість батьків вихованців переконані у важливості книги для розвитку дітей, підтримують зусилля педагогів до залучення дітей до книги як засобу формування світогляду, проте традиції книгочитання підтримуються лише у 45 – 50% сімей, решта віддає перевагу комп'ютерному читанню, інтернету як джерелу інформації про світ, 80% батьків не працюють систематично над вихованням у дітей інтересу, бажання, звички до слухання/читання, не обговорюють прочитане з дітьми, не мають чітко визначених літературних уподобань і не знають про читацькі інтереси власних дітей. Тому нами були передбачені такі форми роботи: консультації (групові, індивідуальні), відкриті заняття для батьків, психологічні семінари-практикуми, конкурси, виставки творчих продуктів дітей за темами, що проживалися дошкільнятами, бесіди, інформаційні матеріали про використання коректурних таблиць. Найбільш активні батьки, що постійно зацікавлені новими підходами у вихованні та розвитку у дітей інтелектуальних умінь та навичок, приймали активну участь у підборі необхідного матеріалу за певними темами (інформаційні матеріали, картинки для створення інтелектуальних таблиць, дитячі презентації, загадки, прислів'я, прикмети). Виготовлені разом з вихователем дитячі газети, колажі, що являються кінцевим результатом роботи над різними темами завжди приваблюють увагу батьків. Діти самостійно, із задоволенням, презентують рідним свої роботи, обов'язково супроводжуючи розповідь цікавими фактами з життя рослин, тварин, про те, що особливо вразило та запам'яталось. Між окремими батьками налагоджено постійний зв'язок, з пошуку та обміну цікавими літературними творами, для читання дітям, сучасних українських авторів та відомих письменників інших країн. На психологічних практикумах, вихователі знайомили батьків з особливостями сприймання літературних творів дітьми, батьки виокремили для себе правила читання дітям, презентували свої домашні куточки-полички для читання, познайомились з правилами підбору літературних творів для малят. На батьківських зборах, батьки перевіряючись в дітей, працювали за коректурною таблицею, спробували виконати серію інтелектуально-мовленнєвих завдань, в результаті визначили, які ігри вони будуть використовувати під час занять з дітьми вдома. Зазначили, що системне використання коректурних таблиць сприятиме формуванню в дошкільному дитинстві первинного дитячого світогляду як важливого життєвого орієнтиру. По закінченні роботи над темою ми підготовуємо невеличкий звіт про цікаві моменти в роботі з дітьми у вигляді ширми, розмішуючи її у батьківському куточку, що на нашу думку заохочує не дуже активних батьків до співпраці.

Моя країна – Україна.

Вчили вірш про Україну, переглянули презентацію, що підготували вихователі, яка знайомила нас з нашою країною. З її природою, з народними (калина, верба, барвінок, віночок, рушник, вишиванка) та державними символами (прапор, герб, гімн)

Складали колективні розповіді за інтелектуальною картою: про народні свята, український костюм, народні іграшки (ляльки-мотанки, дерев'яні іграшки, свистунці, керамічний посуд), види народного мистецтва (витинанка, вишивка, гончарство, лозоплетіння).

Розглядали віночок. Закріпили назви квітів, які в нього впліталися, назви кольорів стрічечок (який колір, що означає).

Виконували завдання за коректурною таблицею «Моя країна Україна».

На заняттях з аплікації виготовляли «Соняшники» та «Весняні квіти» (вчилися розташовувати елементи аплікації по колу, правильно користуватись пензликом, акуратно працювати з клеєм, планувати свої дії).

Виготовляли за допомогою батьків макети для режисерських ігор.

У результаті системної роботи з використання карт розумових дій, коректурних таблиць як методу формування у дошкільнят духовно-моральних цінностей, стимулювання інтелектуального мовленнєвого розвитку дошкільників відбулися позитивні зрушення у формуванні та усвідомленні цілісних знань та уявлень дітей з різних сфер життя:

- діти краще розуміють особливості та можливості самого себе та своє місце у сім'ї, групі однолітків, серед оточуючих людей та природи;
- орієнтуються у своїх чеснотах та вадах, відрізняють позитивні та негативні риси характеру людей, намагаються регулювати свою поведінку та вчинки;
- дошкільнята знають та намагаються дотримуватися морально-етичних норм у спілкуванні з людьми, проявляють дружбу, доброзичливість, співчуття;
- краще орієнтуються у предметному середовищі, користуються побутовими предметами за призначенням, виявляють інтерес до професій дорослих;
- підвищилася якість експресивної та імпресивної мови, а саме, покращилося зв'язне мовлення дітей, значно збільшився лексичний запас, діти більш упевнено ведуть діалог, доводять свої думки;

У дітей значно збільшився інтерес до книги та дитячої літератури, підвищилася літературна обізнаність дітей. Свої враження від змісту літературного твору, пережиті почуття та емоції при засвоєнні пізнавальної теми діти проявляють у мовленнєвій творчості та відображають у рукописних книжечках, де друкують свої казки, загадки, небилиці, віршики.

Отже, народна традиція в наш час повинні зайняти головне місце у формуванні високоморальної, культурно освіченої особистості. Завдяки їм в доступних формах, на близькому і зрозумілому матеріалі діти засвоюють звичаї українського народу - весь комплекс духовних цінностей. Залучення дітей до традиційних цінностей народної культури - це радість, це праця, що приносить безцінні плоди.

УДК 373.2:001.895 (082)

Фененко А.В.,

ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне
училище імені А.С. Макаренка»

ІНФОРМАЦІЙНО – КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ

Сучасній Україні потрібні фахівці дошкільного профілю нової формації з конкурентно придатним європейським рівнем кваліфікації.

Підготовка педагога дошкільного фаху в першу чергу повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості і вихованості підростаючого покоління. Майбутній вихователь повинен бути професійно творчою особистістю, фахівцем інноваційного типу, який готовий до інноваційної діяльності.

Інноваційна педагогічна діяльність – це особливий вид творчої діяльності, який спрямований на оновлення системи освіти, на створення нових, оригінальних методів роботи.

Студенти дошкільного відділу Лебединського педагогічного училища детально вивчають теорію і методику логопедичної роботи. Значна частина практики, як пробної, так і переддипломної, присвячена саме корекційним логопедичним заняттям.

Інноваційні технології не оминули роботу логопеда. Тому майбутні фахівці повинні бути інформовані про них, знати новаторські методики роботи, усвідомлювати потребу запроваджувати інновації у власній педагогічній практиці і бути готовими до подолання труднощів.

Все частіше логопеди при проведенні корекційної роботи використовують досвід фахівців інших спеціальностей і запозичують прийоми та методики, які допомагають їм будувати свою роботу, виходячи з потреб кожної дитини.

Мовлення, як вища психічна функція, дуже часто порушується вкупі з іншими функціями. Це може бути затримка психічного розвитку, недоліки сенсорної та моторної сфери, несформованість емоційно-вольового регулювання. Тому можемо говорити про те, що корекційно - логопедична робота є складною комплексною педагогічною проблемою і буде успішною коли:

- проводиться в режимі інноваційної діяльності з постійним пошуком нових форм і методів роботи;
- базується на творчих, нестандартних рішеннях [1].

Ми згодні з думкою, що однією з найкращих і найбільш успішних інноваційних логопедичних технологій є ІКТ– інформаційно – комунікаційні технології. Це комп'ютерні технології, які належать до числа ефективних засобів навчання і все частіше застосовуються в спеціальній педагогіці.

Вікіпедія дає чітке визначення терміну ІКТ - це технології доступу до різних інформаційних джерел, спрямовані на отримання конкретного результату.

Інформаційно-комунікаційні технології цінні тим, що:

- підвищують мотивацію дітей до важких для них видів діяльності;
- сприяють корекції звуковимови та автоматизації мовних навичок;
- усувають тривожні стани та логоневротичні прояви;
- розвивають кругозір та пізнавальні інтереси дошкільнят;
- підвищують ефективність засвоєння матеріалу дітьми (за рахунок образного типу інформації, зрозумілого та доступного дітям);
- підвищують швидкість запам'ятовування матеріалу, бо в роботу включаються три види пам'яті дітей: зорова, слухова, моторна;
- активізують та розвивають вищі психічні функції та дрібну моторику рук;
- підвищують рівень реалізації принципу науковості (намальовані картинки замінюються фотографіями та відеороликами, що дозволяють демонструвати реальні об'єкти, явища, які не можна побачити в повсякденному житті);
- готують дітей до світу цифрових технологій [4].

Використання комп'ютерних технологій робить заняття цікавішим, допомагає дитині краще засвоїти матеріал. Комп'ютер полегшує роботу логопеда. Це доступний і зручний спосіб швидкого добору та оформлення наочного, мовного, літературного матеріалу.

Існують спеціальні комп'ютерні програми для дітей з різними мовними вадами. Наприклад, логопедична програма «Ігри для Тигри» призначена для корекції загального недорозвинення мови дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Програма дозволяє ефективно працювати над подоланням порушень мови при дизартрії, дислалії, ринолалії, заїканні. Яскраві малюнки, об'ємне зображення, звуковий супровід дій, пізнавальні вправи і найвеселіший ведучий Тигреня - все це робить програму привабливою для дітей. У програмі понад 50 вправ, об'єднаних в чотири тематичні блоки, що представляють основні напрямки корекційної роботи: фонетику, просодіку, лексику і звуковимову [2].

Дуже зручною в роботі логопеда є програма Power Point. На її основі можливе створення різноманітних ігор, анімованих презентацій і просто слайдів для постановки, автоматизації та диференціації звуків, для збагачення словникового запасу та удосконалення граматичної будови мовлення. При бажанні та вмінні можна додавати музичний і голосовий супровід до демонстрації слайдів.

Дуже зручно за допомогою комп'ютерних презентацій вивчати лексичні теми, пов'язані з природними явищами, тваринами, рослинами, птахами, транспортом тощо.

Комп'ютерні ігри можуть використовуватися як самостійно, так і в поєднанні з традиційним навчанням, не замінюючи звичайні мовні ігри та заняття, а доповнюючи їх, збагачуючи педагогічний процес новими можливостями.

Можна виділити і інші напрямки використання комп'ютера в роботі логопеда:

- ведення логопедичної документації в електронному вигляді, що дає змогу оперативно вносити зміни, скорочує час заповнення, полегшує зберігання (діагностичний матеріал, мовні картки, плани роботи тощо);
- робота з батьками (створення відповідних блогів, власних сайтів з корисною інформацією для батьків);
- використання Інтернету для самоосвіти.

Педагогічні дискусії про впровадження ІКТ в освітньо-виховний процес ведуться досить давно. Тільки доповнюючи один одного, педагог і техніка можуть домогтися високих результатів в оптимальні терміни. Нові технології роблять корекційну роботу більш цікавою для дошкільнят та більш радісною для педагогів. При цьому ефективність роботи висока в тому випадку, якщо ІКТ не сприймаються як «панацея», не замінюють повністю логопеда, а є основною частиною продуманої, заздалегідь спланованої системи роботи з корекції і попередження мовних дефектів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия). // Москва – Воронеж, Изд-во Моск. псих.-пед. ин-та. Изд-во: НПО «Модэк», 2002.
2. Вренева Е.П. Ресурсы информационно-компьютерных технологий в обучении дошкольников с нарушениями речи. // Логопед. – 2010. – №5.
3. Нові інформаційні технології в логопедичній роботі / Гаркуша Ю. Ф., Маніна Є.В., Черліна Н.А. // Логопед. – 2004. – № 2.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ТРВЗ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ТРВЗ – теорія розв’язання винахідницьких завдань, автором якої є винахідник, письменник-фантаст – Генріх Саулович Альтшуллер. Сьогодні ТРВЗ включають не тільки в шкільний компонент навчальних планів багатьох ліцеїв і гімназій, але і використовують як метод навчання у закладах дошкільної освіти. Така популярність ТРВЗ – педагогіки обумовлена необхідністю становлення нового типу особистості, який би відповідав сучасній інформаційній ері, чого не може забезпечити класична система освіти, сформована на зорі індустріальної епохи [1].

ТРВЗ – це технологія, яка навчає новим прийомам винахідництва; технологія, якій можна і потрібно навчатися.

Головні принципи ТРВЗ: розв’язання суперечностей, системний підхід (вміння бачити навколишній світ у взаємозв’язку всіх його елементів), вміння віднайти необхідний у даній ситуації резерв.

В. Сухомлинський зазначав: «Духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, музики, фантазії, творчості. Ми повинні вчити і виховувати так, щоб дитина почувала себе шукачем і відкривачем знань...» [3]. Це спонукало розглянути ТРВЗ на предмет використання в дошкільних закладах та школах. На основі ТРВЗ розроблено методи, завдяки яким педагог разом з дітьми може знаходити логічний вихід з будь-якої ситуації, а вихованець – грамотно вирішувати свої проблеми.

Розглянемо методи ТРВЗ:

Прийоми фантазування - цей метод добре використовувати при навчанні дітей творчому розповіданню. Придумувати, фантазувати краще не наосліп, а з використанням конкретних прийомів:

- винахідницька задача;
- зменшення - збільшення об’єкта;
- навпаки (добрий Вовк і зла Червона Шапочка);
- дроблення - об’єднання (вигадування нової іграшки з частин старих іграшок або неймовірної тварини, окремі частини якої є частинами інших тварин);
- оператор часу (уповільнення - прискорення часу: намалюй себе через багато років, намалюй свою майбутню або якою була твоя мама в дитинстві);
- динаміка - статика (оживлення неживих об’єктів і навпаки: Буратіно - живе дерево; Снігуронька - живий сніг; Колобок - живе тісто і т.д.). Діти самі можуть вибрати об’єкт, а потім оживити його, придумати назву.

Метод – оператор РЧВ (розмір, час, вартість) - метод допомагає сформувати цілісну картину світу, розвиває мислення, так як вчить бачити взаємодію об’єктів в єдності і протистоянні, усвідомлювати рух часу, а також розуміти і оцінювати роль і місце кожного об’єкта. Значення системного аналізу: допомагає розібратися, з яких частин складається (підсистема) і елементом якого цілого (надсистема) є об’єкт (система); знайомить з діями і функціональними властивостями окремих частин, дозволяє зрозуміти, в які підсистеми і системи ці частини об’єднуються, яку вертикаль (від низу до верху) утворюють.

Біном фантазії

Слово, пов’язане з темою + стороннє слово = об’єднати їх за допомогою різних граматичних зв’язок:

Слон + парасолька = парасолька над слоном, парасолька у слоні, слон перед парасолькою, під парасолькою тощо. Коли так буває?

Метод мозкового штурму. Це оперативний метод вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, при якому учасникам обговорення пропонують висловити якомога більшу кількість варіантів рішень, в тому числі самих фантастичних. Потім із загального числа висловлених ідей відбирають найбільш вдалі, які можуть бути використані на практиці.

Оксюмарон

Слово – тема, добираються спочатку прикметники, потім до них – антоніми, складаються різні словосполучення та пояснюються. Вибираються найбільш цікаві словосполучення, складається творча розповідь.

Метод фокальних об’єктів – є, по суті, модифікованим прийомом винесення (внесення). Вибираємо якийсь об’єкт, називаємо його фокальним, і на цей об’єкт, як в фокус збиральної лінзи, проектуємо властивості декількох інших об’єктів або явищ, підібраних довільним чином.

Метод морфологічного аналізу. У роботі з дошкільнятами цей метод дуже ефективний для розвитку творчої уяви, фантазії, подолання стереотипів. Суть його полягає в комбінуванні різних варіантів характеристик певного об’єкта при створенні нового образу цього об’єкта.

«Добре – погано» - вчить в будь-якому об’єкті, явищі, якості бачити обидві сторони: позитивну і негативну.

ПТАХ

Добре – знищує шкідливих комах;

Погано – знищує врожай;

Добре – радує співом;

Погано – заважає спати;

Добре – можна тримати вдома і дружити з ним;

Погано – дорого коштує.

«Так – ні» - цей метод дає можливість навчити дітей знаходити суттєву ознаку в предметі, класифікувати предмети і явища за загальними ознаками, слухати та чути відповіді інших, будувати на їх основі свої питання, точно формулювати свої думки.

«Емпатія» - поставити себе на місце іншого, передати його думки, почуття.

ПТАХ:

- Де тобі краще за все жити?

- З ким би ти хотів дружити?

- В що одягаєшся?

- Про що мрієш?

- Навіщо багато літаєш?

- Де відпочиваєш?

- Хто твої друзі?

- Хто вороги?

- Що любиш найбільше?

Символічна синектика – використання невербальних знаків: жестів, рухів, геометричних фігур, умовних позначок.

Метод асоціацій чи каталогу – метод дозволяє більшою мірою вирішити проблему навчання дошкільнят творчого розповідання. Не секрет, що творче розповідання дається дошкільнятам важко в силу невеликого досвіду монологічного мовлення і бідності активного словника.

Для роботи знадобиться будь-яка дитяча книга з мінімальною кількістю ілюстрацій. Бажано, щоб текст був прозаїчним. Дорослий ставить дітям запитання, на основі яких буде будуватися сюжет, а відповідь діти шукають в книзі, довільно вказуючи пальці в будь-яке місце на сторінці. Слова трапляються найрізноманітніші, ніяк не пов'язані між собою. Вибрані методом «тику» слова зв'язуються в історію, казку. Вихователь може перетворювати одні частини мови в інші. Заняття проводиться в швидкому темпі, використовуються різні емоційні реакції на кожне нове словосполучення.

Метод моделювання маленькими чоловічками – обраний об'єкт (в ТРВЗ це об'єкт завдання) представляється у вигляді натовпу маленьких чоловічків. Жорсткий і важко піддається зміні образ об'єкта замінюється при цьому чином, більш гнучким, легко мінливим - адже чоловічків, з яких тепер складається об'єкт, можна міняти місцями, їх можна організовувати в групи, змусити рухатися по команді або, навпаки, завмерти та інше. Іншими словами, технічна задача спочатку формулюється за допомогою прийомів зменшення і дроблення, а потім для її вирішення використовується прийом динамізації [1].

Технологія ТРВЗ для дошкільників є технологією колективних ігор і занять з детальними методичними рекомендаціями. Основу технології становлять ігри-заняття, під час яких діти знайомляться з навколишнім світом, вчаться виявляти суперечливі властивості предметів, явищ і розв'язувати ці суперечності, і які передбачають самостійний вибір дитиною теми, матеріалу та виду діяльності. Вихователь завжди має керуватися інтересами дитини, враховуючи особливості її різнобічного, повноцінного розвитку. В організованій пізнавальній діяльності діти не повинні бути пасивними спостерігачами. Вихователь повинен створити умови для розвитку творчості дітей, їх талантів та здібностей. Краще це відбувається під час гри, при знайомстві з предметами і способами їх виготовлення [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтшуллер Г.С., Вёрткин И.М., Как стать гением. Жизненная стратегия творческой личности, Минск, «Беларусь», 1994. 152 с.
2. Гин А.А. О творческих учебных задачах. Педагогика + ТРИЗ. Выпуск 1. Гомель: ИПП «Сож», 1996.
3. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. К. : Радянська школа, 1984. 288 с.

РОЗДІЛ V

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ЗМІНИ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ ЗВО

УДК 373.2:001.895 (082)

Божок Н. В.,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ДІАГНОСТИКА СТІЙКОГО ІНТЕРЕСУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах інноваційних змін змісту освіти важливого значення набуває якісна професійна підготовка майбутніх педагогів. А тому виникає необхідність у вивченні методів діагностування стійкого інтересу до педагогічної діяльності.

Проблему діагностики розглядали як українські, так і зарубіжні науковці, серед яких варто відмітити: В.С.Аванесова, І.Є.Булах, А.І.Буравлева, К.Г.Вайса, Д.Гопкінза, В.Н.Дружиніна, К.Інгенкампа, Т.О.Лукіну, Є.А.Михалічова, В.В.Никандрова, І.П.Підласого, Л.М.Сергеєву, Є.І.Суїменко та ін.

Діагностику І.П.Підласий розглядає як контроль, перевірку й нагромадження статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, тенденцій і прогнозування подальшого розвитку подій. Науковець звертає увагу на те, що необхідно визначати рівні сформованості інтересу до майбутньої професійної діяльності та сприяти розширенню інтересу до обраного фаху. [2,156]

Досліджувати розвиток педагогічного інтересу варто за умов, коли особистість на базовому рівні прихильна до певної професійної діяльності. На нашу думку, для аналізу професійних здібностей доречно використовувати тестові діагностики Є.А.Клімова «Визначення майбутньої професії», визначення соціотипу за методикою Д.Кейрсі та окремо розглядати результати тесту на визначення типу темпераменту. Професію вчителя Є.А.Клімов відносить до типу професій «людина-людина». Соціотипи, які придатні до роботи вчителя ЗОШ – це: ISFJ, ISFG, ESTJ, ESFJ, ESFP, ESFJ, ISFJ та ESFJ (як найбільш придатний). Оптимальним типом темпераменту для працівника в закладі освіти є сангвінік, який характеризується жвавістю, рухливістю, лабільністю та здатністю до відповідальності [1].

Психологічне діагностування має важливе значення в системі розпізнавання особливостей професійного становлення студентів педагогічних факультетів та визначення їх стану в певні періоди навчально-пізнавальної діяльності. Таке діагностування має включати такі моменти як оцінювання та моніторинг. Оцінювання – це процес виявлення того, наскільки сформовано інтерес до професійної діяльності студентів та визначення їхньої професійної обізнаності. [3]

Освітній моніторинг майбутніх педагогів також має свою особливість, а саме: його функцією є не тільки надання інформації про отримані результати, але й визначення механізмів поточного регулювання, заохочення, мотивування тощо. При цьому має відстежуватися динаміка змін, що відбувається у професійному становленні студентів педагогічних факультетів та підтримуватися розвиток цих процесів у межах поставлених завдань професійної освіти. А також впродовж моніторингу професійного становлення має враховуватися можливість виникнення ситуацій-відхилень від поставленої мети. [4]

Ми вважаємо, що діагностика стійкого інтересу до педагогічної діяльності має бути комплексною та включати в себе оцінювання різносторонніх характеристик, що впливають на становлення професійного мислення. До них ми відносимо визначення типу темпераменту, соціотипу, професійних інтересів, базових педагогічних знань та особливостей організації навчально-виховного середовища. Окрім того виникає необхідність у спостереженні за якісними змінами, які відбуваються в суб'єкті діагностики під час здійснення навчально-пізнавальної діяльності майбутніх педагогів. Важливого значення набуває аналіз зібраної інформації з метою прогнозування успіху чи неуспіху в розвитку, визначення професійної позиції студента тощо. Ми пропонуємо під час вивчення професійних якостей студентів педагогічних факультетів активно використовувати спостереження та експеримент із поєднанням бесіди, анкетних методів, аналізу процесів та продуктів діяльності, а також тестування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во Рута, 2016. – 400 с.
2. Лозовецька В.Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах : монографія / В.Т. Лозовецька. – Київ : ІПТО НАПН України, 2015. – 279 с.
3. Гальперин П.Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий // Исследование мышления в советской психологии / Ред. Е.В. Широковой. - М.: Наука, 1966. - С.295-296.

4. Будак В. Д. Якість педагогічної освіти – майбутнє України / В. Д. Будак // Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку : збірник статей до традиційної IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА, 2002. – С. 3–6

УДК 378. 147: 371

Данильченко І. Г.,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГО-ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Глобального значення на сьогодні набуває екологічна освіта, спрямована на формування в людей різного віку екологічного світогляду, що відображає соціальний досвід взаємодії з довкіллям на принципах гуманізації і гармонізації. Визначальну роль у розвитку екологічного світобачення людини відіграє період дошкільного дитинства.

Закласти засади екологічної культури в дітей дошкільного віку може вихователь, який володіє екологічною компетентністю, складовою якої є еколого-літературна.

Теоретичні та методичні аспекти природознавчої та екологічної підготовки майбутніх педагогів знайшли своє відображення в сучасних працях Т. Анісімової, О. Біди, В. Бобрицької, В. Вербицького, О. Вашак, Л. Загородньої, Н. Лисенко, Г. Пустовіт. У вітчизняній науці нові підходи в екологічному вихованні дітей дошкільного віку розкриваються в дослідженнях Н. Лисенко, В. Маршицької, З. Плохій, Н. Рижової, С. Ніколаєвої, Н. Яришевої та ін.

Професійна діяльність майбутнього вихователя висуває високі вимоги до освітньої роботи з екологічної освіти дошкільників засобом художньої літератури. Високий особистий рівень екологічної культури, екологічної свідомості, обізнаність з художніми творами природознавчого змісту, ставлення до природи як до цінності, особистісно-індивідуальний підхід до виховання дітей дошкільного віку – це лише деякі умови успішної роботи педагога.

Одним із найперспективніших напрямів розвитку творчих здібностей особистості, необхідних сучасному фахівцеві, є проблемне навчання. Зокрема ми проводили проблемні лекції: лекція удвох з теми «Методи ознайомлення дітей з природою», лекція з використанням інтерактивних прийомів «мозковий штурм», «незакінчені речення», «мікрофон», лекція з наперед запланованими помилками.

Основна мета лекції удвох полягала в тому, щоб якомога повніше розкрити всі аспекти обговорюваної проблеми. Основну частину роботи брав на себе викладач дисципліни «Основи природознавства з методикою», який готував план, сценарій проведення лекції та основний виклад матеріалу. Викладач дисципліни «Дитяча література» презентував художні твори природничого змісту, які можна використати в процесі екологічної освіти дошкільнят під час проведення занять, екскурсій, прогулянок, розваг. Студенти теж заздалегідь готували коротку анотацію творів природничого змісту, які можна використати з дітьми дошкільного віку.

Під час міні-лекції-брейнстормінгу умовно заняття ділили на дві частини: перша – лекція, друга – брейнстормінг, що дало змогу залучати всіх студентів до розв'язання висунутої проблеми. Під час лекційної частини заняття з теми «Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки» викладач ознайомлювала студентів з життєвим і творчим шляхом письменниць, їх внеском у розвиток дитячої літератури; жанровою і тематичною різноманітністю їхніх творів. А два питання, що мали методичний характер, засвоювали студенти під час брейнстормінгу. Зокрема: викладач оголошувала завдання: запропонувати твори Лесі Українки, Олени Пчілки, які можна використати в роботі з дітьми різних вікових груп під час вирішення завдань екологічної освіти дошкільнят. Коли брейнстормінг закінчувався, викладач давав оцінку проведеної роботи, оцінку знань студентів.

У ході лекції з наперед запланованими помилками викладач на початку заняття повідомила, що в процесі читання лекції вона буде зумисно робити помилки різного характеру: спотворювати назви творів, приписувати авторство не тому письменнику тощо. Завдання студентів – уважно слухати лекцію і знайти всі помилки. В кінці заняття викладач проаналізувала матеріал лекції, озвучила навмисне зроблені помилки.

На практичних заняттях з курсу «Дитяча література» студенти вдосконалювали вміння інтегрувати екологічні та літературознавчі знання в освітньому процесі дошкільного закладу, вчилися діагностувати власний рівень сформованості еколого-літературної компетентності. Заняття з теми «Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки» ми провели з використанням технології «акваріум». Для обговорення питань теми група об'єднувалася в дві підгрупи. Перша – займала місце в «акваріумі», де відбувалося активне обговорення якогось питання плану. Друга – знаходилася за межами акваріуму, уважно слухала й аналізувала хід обговорення, яке відбувалося в акваріумі. Студенти цієї підгрупи задавали запитання представникам першої

підгрупи і оцінювали їхні відповіді. Для обговорення наступного питання підгрупи мінялися місцями. Викладач уважно стежила за ходом обговорення питань, а в кінці заняття аналізувала роботу кожного студента та оцінювала.

Практичне заняття з теми «Українська дитяча література кінця XIX – початку XX століття» було побудовано з використанням технологій «продовж речення», «займи позицію».

З метою пригадування основних віх життя і творчості, жанрового і тематичного розмаїття творів І. Франка, М. Коцюбинського, Б. Грінченка, О. Олеся викладач використала технологію «продовж речення»: вона починала речення, а студент повинен був його продовжити. Наприклад, І. Франко народився... (27 серпня 1856 р. в селі Нагуєвичі Львівської області).

З метою вдосконалення вмінь студентів аналізувати твори і методично грамотно їх використовувати в процесі екологічної освіти дошкільників викладач використала технологію «займи позицію». Студент, обравши художній твір, мав довести доцільність його використання вихователем у процесі ознайомлення з природою. Інший студент мав погодитися з позицією одногрупника або ж зайняти діаметрально протилежну, аргументувавши свій вибір. Оцінюючи відповіді студентів викладач урахував знання методики екологічної освіти, дитячої літератури і вміння добирати твори і доцільно використовувати їх у процесі роботи з дітьми дошкільного віку.

Усі форми роботи студентів на заняттях давали змогу виявити їх знання з дисциплін «Основи природознавства з методикою», «Дитяча література», їх підготовленість до самостійної роботи та їхнє ставлення до реалізації завдань екологічної освіти під час майбутньої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загородня Л. П. Формування екологічної компетентності в майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / Л. П. Загородня // Комплексний підхід до формування професійної компетентності майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: монографія під заг. ред. О.І. Курка. – Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2015. – 232 с.
2. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи : навчально-методичний посібник / Н. В. Лисенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 352 с.
3. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників : методичний посібник / З. П. Плохій. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. – 173 с.

УДК 373.2:001.895 (082)

Дем'яненко С. Д.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ДО ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Однією з важливих сучасних тенденцій підготовки фахівців дошкільної освіти є впровадження дистанційних технологій навчання, яке здійснюється вищими навчальними закладами відповідно Наказу МОН України (2013), Законів України «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту» та Положення, що визначає основні засади організації та запровадження дистанційного навчання. Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [5].

Високі вимоги сьогодні до фахівця дошкільної освіти – висококваліфікована особистість, яка вільно володіє світовими інформаційними технологіями, постійно підвищує і вдосконалює свій професійний рівень. Сучасний ринок праці, в умовах освітньої конкуренції потребує від вихователя дітей дошкільного віку, особливо високо рівня підготовки, де основне значення мають знання, навички та досвід. Оволодіння новітніми знаннями і навичками, які є корисними і застосовуваними у роботі в епоху інформаційного суспільства значно розширює можливості самореалізації фахівця дошкільної освіти і сприяє кар'єрному росту. Однак, на шляху до здобуття освіти часто виникають перешкоди, які заважають навчанню (стан здоров'я, віддаленість навчального закладу, сімейні обставини, зайнятість у професійній діяльності та ін.). У такому випадку, вирішити проблему може дистанційне навчання.

Серед форм дистанційного навчання підготовки фахівців-дошкільників, наш погляд, доцільно використовувати такий вид навчальних занять як відеолекція. Як зазначає В.Н. Серов, її перевагами є: можливість прослухати навчальну інформацію в будь-який зручний час, повторно звертаючись до «проблемних місць»; ілюстративний матеріал, представлений кінофрагментами, наочністю, таблицями допомагає краще запам'ятати зміст лекцій; у студента з'являється можливість ознайомитися з досвідом роботи провідних

науковців, вчителів, практиків і зберегти його; «прозорість» діяльності викладача стимулює необхідність постійного вдосконалення своїх знань; усуваються психологічні бар'єри в навчанні за рахунок створення ефекту індивідуального контакту викладача з студентом; з'являється можливість для студента працювати вдома [6: 146].

В основі структури відеолекції можуть бути такі види як проблемна лекція, лекція-візуалізація, кіно(відео)лекція. Спільним для цих видів лекцій є те, що вони активізують пізнавальну активність студентів, забезпечують перетворення усної інформації у візуальну форму технічними засобами навчання – в основу покладено принципи наочності, науковості, доступності. Таке викладання поглиблює розуміння проблеми, теми, привчає студентів користуватися різними знаковими системами. Як зазначає Г.Бушак, відеолекція дає можливість активно використовувати крім слухового аналізатора ще й зоровий, спиратися на образно-просторове мислення, в результаті чого засвоюється до 55-65% інформації [3].

Перегляд відеолекції дає можливість студенту не витрачати багато часу на пошук необхідної інформації для розкриття питання навчальної дисципліни. Однак, при цьому студенту необхідно уміти виділяти потрібні відомості та аналізувати їх. У дистанційному навчанні важливо використовувати такі методи та технології, які б дозволили активізувати самостійну роботу того, хто навчається. При цьому роль викладача зводиться, в основному, до управління навчальним процесом. Крім того, відеолекція, як автоматизована навчальна система, не забезпечує зворотного зв'язку між педагогом і студентом. Викладач не може побачити емоційну реакцію студентів у залежності від ступеня складності матеріалу. Використання відеосюжетів у навчальному відеоматеріалі дозволяють акцентувати увагу слухачів на важливі питання теми, які розкривають, ілюструють та конкретизують основні положення лекції. Практика використання мультимедійних технологій виявила деякі проблеми в створенні відеонавчання. Дослідження показали, що кожна відеолекція повинна тривати не більше 30 хвилин, в іншому випадку спостерігається процес відволікання уваги у зв'язку з втомою.

Отже, відеолекція як одна із форм дистанційного навчання студентів дошкільного фаху повинна мати пізнавальну цінність, тематичне розмаїття, дозовану кількість інформації для сприймання, доказаність проблеми, яка розкривається, а також чіткість артикуляції мови лектора, належний діапазон голосу, енергійність викладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахромушкин Е. А. Интерактивные видеолекции с синхронными слайдами в системе дистанционного обучения / Е. А. Ахромушкин // Образовательная среда – 2005 : тез. докл. Все- росс. конф. – М. : ВВЦ, 2005. – С. 93-95.
2. Белоножкин Ю. Практические основы создания видеолекций https://www.youtube.com/watch?v=JsudL_OZ_u8 3.
3. Бушак Г. Відеолекція в навчальному процесі: психолого-педагогічні особливості підготовки: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/38193/1/35_178_184.pdf
4. Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання при підготовці до професійної діяльності // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України. – 2009. – №5. – С. 77-81.
5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
6. Серов В. Н. Основные концепции создания видеолекций для электронного учебника / В. Н. Серов // Дистанционные образовательные технологии. Пути реализации. – Вып. 1: сб. науч. трудов. – М., 2004. – Вып. 1. – С. 145-149

УДК378.372.2.

Загородня Л. П.,

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ РОЛЬОВОЇ ГРИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДИРЕКТОРІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО

Зміна державної освітньої політики в Україні, зокрема орієнтація на євроінтеграцію, зумовлює реформування в усіх ланках освіти. Метою реформування передусім є покращення якості освіти, надання пріоритету педагогічній інновації. Якість підготовки майбутніх менеджерів дошкільної освіти значною мірою визначає рівень їхньої готовності до забезпечення якості освітнього процесу в дошкільних установах.

Проблемі якісної підготовки фахівців для закладів дошкільної освіти як вагомому чиннику забезпечення якості освітнього процесу в установі присвятили свої наукові пошуки Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, Н. Гавриш, І. Дичківська, Л. Зданевич, О. Кононко, К. Крутий, І. Кіндрат, Н. Лисенко, Л. Лохвицька, Т. Поніманська, Т. Пономаренко, Т. Степанова, Р. Шаповал, О. Янко та інші).

Так, І. Дичківська особливу увагу в професійній підготовці і діяльності фахівців дошкільної освіти надає застосуванню інноваційних педагогічних технологій. При цьому вчена наголошує, що професіоналізація педагога і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграє його налаштованість на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток, без чого неможливе забезпечення якості освіти [1, с. 11].

Покращенню фахової підготовки менеджерів дошкільної освіти в нашому університеті слугує навчальний курс «Методика забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти». Його мета – сформувати готовність майбутніх директорів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Викладання дисципліни побудовано на технології інтерактивного навчання.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність [2, с. 167].

Коротко зупинимось на характеристиці однієї з форм інтерактивного навчання, а саме: технології ситуативного моделювання, зокрема такому її різновиді як рольова гра [2, с. 173-174].

Рольова гра «Тренінг для директорів ЗДО з теми: «Забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО» покликана узагальнити знання магістрів із тем навчального курсу.

Для участі в грі магістрам необхідно було: 1) повторити матеріал з таких тем дисципліни: Якість освіти в дошкільному закладі як актуальна проблема педагогічної науки і практики; Професійна компетентність педагогічних працівників як провідний чинник забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО; Середовище ЗДО як важлива умова забезпечення якості освітнього процесу; Життєва компетентність дитини дошкільного віку як результат якісного освітнього процесу в ЗДО; Характеристика складників зовнішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО; Якість управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти; 2) розробити програму забезпечення якості освіти в ЗДО.

Під час гри магістрам пропонували уявити себе в ролі директорів ЗДО і виконати п'ять завдань, які вимагали володіння матеріалом усіх вище названих тем.

Завдання № 1. Розминка. Магістрам необхідно було відповісти на такі запитання: 1. В яких законодавчих документах ідеться про надання особистості доступу до дошкільної освіти і забезпечення її якості? 2. Які є різновиди професійної компетентності вихователя ЗДО? 3. Як називається форма виявлення рівня професійної компетентності вихователя ЗДО? 4. Хто є автором кваліметричної моделі оцінки розвитку дитини старшого дошкільного віку? За якими факторами він визначається? 5. Які критерії якості дошкільної освіти виділяє К.Крутії? 6. Чим відрізняється сертифікація педагогічних працівників від атестації? 7. Які функції освітнього менеджменту вам відомі? 8. Які складники управлінської компетентності керівника ЗДО виокремлюють науковці? 9. Як часто проводиться атестація директорів ЗДО? 10. Які рішення за результатами атестації директорів ЗДО ухвалюють комісії? 11. Які є складники внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО? 12. Які є складники зовнішньої системи забезпечення якості освіти в ЗДО?

Завдання № 2. Назвати показники різних видів компетентності вихователя, а саме: комунікативної, мовної, мовленнєвої, інформаційної, правової, екологічної, математичної, англійської, фізкультурно-оздоровчої, художньо-естетичної, музично-естетичної, технологічної, ІКТ-компетентності і створити їх образну модель. Для виконання завдання група об'єднувалася в дві підгрупи.

Завдання № 3. Розробити рекомендації для організації різних видів середовищ: соціального, ігрового, сенсорного, інформаційно-комунікаційного, екологічного, інклюзивного. Для виконання завдання група об'єднувалася в трійки.

Завдання № 4. Назвати компоненти різних видів компетенцій дитини дошкільного віку і запропонувати мультфільми, в яких ідеться про їх формування. Магістрам пропонувалися такі види компетенцій дитини дошкільного віку: здоров'язбережувальна, особистісно-оцінна, родинно-побутова, соціально-комунікативна, природничо-екологічна, предметно-практична, художньо-продуктивна, ігрова, сенсорно-пізнавальна, математична, мовленнєва, комунікативна. Завдання виконувалося в парах.

Завдання № 5. Представити програму забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО. Завдання виконувалося в трійках.

У підсумку гри магістри аналізували власну активність і ґрунтовність знань, а викладач під час аналізу вказував на сильні і слабкі сторони теоретичного складника готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО.

На проведення розминки відводилося біля 10 хвилин, на виконання завдань і їх короткий аналіз – 60 хвилин і на самооцінку й оцінку знань магістрів викладачем – 10 хвилин.

Отже, застосування технології ситуативного моделювання у формі рольової гри дозволило кожному магістру в умовах квазідіяльності систематизувати знання з навчального курсу, виявити їх ґрунтовність чи недостатність, а також здатність використовувати їх для виконання практичних завдань, спрямованих на забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І. Дичківська. – 3-тє вид., випр. – К. : Академвидав, 2015. – 304 с.

2. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навчальний посібник / Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко – Суми : Університетська книга, 2010. – 319 с.

УДК 377.091.33:373.2.011.3-51

Концеренко В. А.,
КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний
коледж імені І.С. Нечуя-Левицького»

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ

Головним аспектом модернізації дошкільної освіти в Україні є зміна її цілей. Визначаючи провідну роль педагога в розвитку освітньої галузі, державною політикою визначено підтримку й розвиток його інноваційної діяльності. Тому під час підготовки майбутніх вихователів надзвичайно важливо сформувати в них інноваційні компетенції. Під інноваційними компетенціями ми розуміємо такий рівень професійності, який виявляється у здатності об'єктивно оцінювати нові ідеї та готовності творчо освоювати і використовувати в своїй роботі все нове, прогресивне [2.24].

Інноваційні компетенції презентують такі особистісні характеристики, як креативність, відкритість до пошуку й експерименту, прагнення до постійного самовдосконалення, активність, ініціативність та компетентність [1.11].

Формування інноваційних компетенцій майбутніх вихователів починається вже на першому курсі. В процесі вивчення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» знайомимо студентів з інтерактивними технологіями, а на практичних заняттях застосовуємо такі інтерактивні методи, як мозковий штурм, диспут, розв'язування проблемних ситуацій. Це сприяє формуванню інтересу до інновацій.

Під час вивчення педагогіки на другому курсі опрацьовуємо тему «Сучасні інноваційні технології в дошкільній освіті» (лекція і семінарське заняття).

На лекції оглядово знайомимо студентів з класифікацією педагогічних технологій, характеризуємо найпоширеніші з них. Готуючись до семінару, студенти виконують завдання аналітичного характеру: працюють із фаховими журналами «Дошкільне виховання», «Палітра педагога», «Дошкільний навчальний заклад», «Вихователь-методист дошкільного закладу» (осмислюють, систематизують текстовий матеріал). Вони порівнюють технології, готують тези повідомлень, готують мультимедійні презентації.

При вивченні окремих розділів і тем педагогіки ми намагаємось сформувати в студентів уявлення про інновації в даній галузі.

Зокрема, в темі «Фізичне виховання дітей дошкільного віку» знайомимо з авторською методикою М. Єфименка; в темі «Розумове виховання. Навчання в ДНЗ» – даємо поняття про інтерактивні методи навчання; в темі «Моральне виховання» – знайомимо з мультисенсорною технологією розвитку етичних уявлень дошкільнят; в темі «Естетичне виховання» – вивчаємо методику ТРВЗ; в темі «Робота ДНЗ з батьками» - вивчаємо тренінгові методики роботи з сім'єю; в темі «Гра» - вивчаємо інформаційно – комунікаційні технології.

Перш, ніж дати завдання студентам, ми систематично аналізуємо досвід роботи вихователів та публікації науковців з проблеми впровадження інноваційних технологій, рекомендуємо студентам ознайомитися з ними.

Наприклад, нас зацікавила публікація К. Крутій та Л. Зданевич «Сторітелінг: мистецтво розповідання, або Як зацікавити і мотивувати дітей» [2.2-6]. Разом зі студентами третього курсу обговорили дану технологію. З'ясували, що сторітелінг - це мистецтво складання і розповідання захопливих історій, а з дітьми дошкільного віку його можна використовувати як мотиваційний комунікаційний засіб. Спільно визначили перелік прийомів, які доцільно застосовувати на мотиваційному етапі заняття для збудження інтересу дітей до теми, розглянули використання сторітелінгу як сюрпризного моменту. Ми також з'ясували основні структурні компоненти сторітелінгу (прив'язка до місця події; особливі обставини: хтось зник, щось зіпсувалось, комусь потрібна допомога; пригоди персонажа, який покидає домівку; перемога та щасливе повернення персонажа; мораль історії). Під час практичного заняття «Складання планів-конспектів з сенсорного виховання для дітей третього року життя» студенти мали змогу застосувати дану технологію.

Щоб майбутні вихователі краще усвідомили суть технологій, намагаємось застосувати їх під час проведення практичних і семінарських занять. Зокрема, такі заняття-тренінги проведені за темами: «Гуманно-особистісний підхід до дитини в досвіді Ш. Амонашвілі»; «STREAM-освіта для дошкільнят»; «Конкурс педагогічної майстерності»; проект «Трудове виховання дітей дошкільного віку»; ділова гра «Батьківські збори в ДНЗ».

На четвертому курсі викладається навчальна дисципліна «Інноваційні технології в дошкільній освіті». З метою сприяння ефективному вивченню інноваційних технологій нами розроблено навчально-методичний посібник «Інноваційні технології в дошкільній освіті: короткий курс лекцій з практикумом», у якому крім теоретичного матеріалу вміщено інструкції до практичних занять, тестові завдання для самоконтролю, а в додатках — зразки планів-конспектів занять за інноваційними технологіями. В процесі вивчення навчальної

дисципліни застосовуємо репродуктивні та творчі завдання студентам. Наприклад, завдання для команд «Скринька запитань» змінює пасивне засвоєння теоретичного матеріалу на свідоме, зацікавлене. Пропонуємо опрацювати в посібнику тексти з описом та характеристикою інноваційної технології (один текст на 3-4 слухачів). Залежно від загальної кількості студентів виходить шість або дев'ять малих груп. Розподіляємо між ними три групи завдань. Кожна група має ознайомитися з матеріалом, підготувати для двох інших певну кількість запитань (від 5 до 7) і відповідно підготуватися до відповіді на запитання інших підгруп. Перша команда готує проблемні запитання, що уточнюють суть інновації. Друга — запитання, відповіді на які для неї становлять труднощі. Третя — запитання, що виявляють ставлення до певних суджень за текстом. Командам дається 20-30 хвилин на підготовку, а потім вони обмінюються запитаннями. Для підготовки відповіді команди можуть використовувати записи, конспекти, підручники.

Практикуємо ділову гру «Перехрестя», яка сприяє розвитку вміння сприймати педагогічну інновацію як складне полікомпонентне утворення, визначити її позитивні аспекти, уявляти різні точки зору на проблему (вихователя, батьків, дитини, науковців) [1.12]. Пропонуємо студентам уявити технологію на перехресті різних точок зору, різних підходів. Розподіливши ролі, учасники гри за допомогою записів, підручника готуються обстоювати свою позицію. Обговорення відбувається в діловій формі: запитання-судження – відповідь-репліка.

Творче завдання «Схема – модель» спрямоване на усвідомлення суті інноваційної технології, систематизацію ДНЗбутих знань. Після лекції або під час практичного заняття пропонуємо студентам створити схему - модель інноваційної технології. Завдання виконується індивідуально або в парах, а потім обговорюється колективно і допрацьовується. У процесі виконання завдання уточнюються зв'язки між окремими елементами системи, визначається їх ієрархія. Це сприяє свідомішому сприйняттю теоретичних основ інновацій.

Досить ефективними є і завдання репродуктивного характеру, які формують інноваційні компетенції майбутнього педагога на рівні практичного засвоєння. Адже студенти мають опанувати ключові поняття, категорії, апробувати форми практичного втілення нововведення, причому спочатку відтворюючи нові методи і прийоми роботи, поступово модифікуючи їх до власних можливостей.

До завдань цієї групи належать: термінологічна гра «Кросворди — ребуси»; розгорнутий аналіз планів конспектів, надрукованих у журналах; перегляд і аналіз відеофрагментів занять.

Термінологічною грою «Кросворд», яка сприяє активному і свідомому засвоєнню основних понять та ідей технологій, ми закінчуємо вивчення теми. Розподіливши групу на пари-трійки, пропонуємо кожній команді за визначений час скласти кросворд чи ребус для інших команд. Зміст кросвордів, ребусів становлять основні поняття й терміни теми, що вивчається.

Наступна група завдань для формування інноваційних компетенцій майбутніх вихователів має творчий характер. Вона спрямована на творче опанування новітніх технологій: складання за аналогією планів-конспектів, добір та виготовлення дидактичного матеріалу, моделювання фрагментів ігор, занять.

В процесі підготовки до екзамену з навчальної дисципліни студенти готують портфоліо, до якого входять плани-конспекти занять, розробки ігор, дидактичний матеріал, підібраний в інтернеті та виготовлений власноруч.

Ефективною формою підготовки студентів до використання інноваційних технологій є постійно діючий семінар-практикум для студентів та вихователів на базі дошкільних закладів освіти № 4, 5 міста Богуслава, під час якого проводяться тренінги, відкриті заняття, демонстрування мультимедійних презентацій. Тематика засідань семінару найрізноманітніша: «ТРВЗ — наука навчання творчості»; «Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в практику роботи ДНЗ»; «Презентація програми НАПН» «Дошкільнятам — освіту для сталого розвитку» та інші. Під час занять семінару-практикуму студентами випускного курсу проводяться заняття згідно інноваційних технологій: заняття з математики за методикою М. Монтессорі (Заєць В.); заняття з використанням ІКТ (Івашко В.), а вихователь-методист Підопригора І. А. провела заняття за Програмою «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку».

І, нарешті, студенти випускних курсів виконують курсові роботи з педагогіки, присвячені вивченню інноваційних технологій: «Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку шляхом застосування методів ТРВЗ»; «Впровадження STREAM – освіти в практику роботи ДНЗ»; «Впровадження в освітній процес ДНЗ освіти для сталого розвитку» та ін.

Таким чином, у даній статті ми коротко висвітлили деякі способи практичного розв'язання актуальної проблеми формування інноваційних компетенцій майбутніх вихователів в межах вивчення дисциплін професійного циклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аматыєва О. Формування інноваційної культури педагога / О.Аматыєва, Н.Гавриш // Дошкільне виховання. – 2002. -№10. – С.11-13.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] /І.М. Дичківська. – Київ: Академвидав, 2012. – 352 с.
3. Крутій К. Сторітелінг: мистецтво розповідання або Як зацікавити й мотивувати дітей / К.Крутій, Л.Зданевич // Дошкільне виховання. – 2017. -№7. – С.2-6.

ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема фахової підготовки конкурентоспроможного вихователя закладу дошкільної освіти, актуалізується в період реформування системи вищої освіти, запровадження Базового компоненту дошкільної освіти України, впровадженням нового Державного стандарту початкової освіти. Ключовим стратегічним завданням вищої освіти, згідно з Програмою розвитку освіти в Україні на XXI століття, є досягнення якісно нового рівня мобільності та професійно-практичної підготовки фахівців. Враховуючи сучасні законодавчі тенденції, змінюється вектор змістовно-технологічної підготовки майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти.

Потреба в модернізації освіти акумулювала збільшення, у геометричній прогресії, нових підходів до процесу організації навчально-виховного процесу, засобів та технологій навчання й виховання. Як наслідок, актуалізується коло наукових інтересів, щодо дослідження інноваційно-освітніх технологій в аспекті підготовки майбутнього вихователя.

Наукові розвідки вітчизняних та зарубіжних дослідників досліджують дискусійне питання – інноваційної стратегії сучасної освіти: П. Атутова, С. Гончаренка, І. Дичківська, І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Паламарчук, І. Підласий, J. Gardner, H. Klages, E. Petlak, A. Sowiński, P. Whitefield. Через призму психологічних теорій досліджують підготовку майбутніх педагогів: П. Анохін, І. Бех, Л. Виготський, В. Давидов, П. Гальперін, Г. Костюк, Л. Рубінштейн. В аспекті педагогічного дискурсу питання професійної підготовки майбутніх вихователів висвітлювалися у роботах: Г. Беленької, А. Богуш, О. Кононко, К. Крутій, Т. Поніманська, А. Харківської; у дисертаційних дослідженнях: Т. Жаровцевої, О. Пехоти, Т. Танько, Г. Троцько. Коло наукових інтересів в аспекті розробки та впровадження інноваційно-освітніх технологій навчання відображено у доробках І. Вачкова, С. Крамаренко, А. Мартинець, О. Пометун, Т. Яценко. Проектними технологіями займалися Дж. Дьюї, З. Таран, та інші. Використання інформаційних та мультимедійних технологій в сучасному світі займається цілий ряд вітчизняних та зарубіжних науковців: І. Беліцин, Ю. Єгорова, М. Жалдак, О. Чубукова.

Зупинимось детальніше на обґрунтування ролі інноваційно-освітніх технологій в процесі фахової підготовки конкурентоспроможних педагогів дошкільної галузі.

Поняття «інновація» в перекладі з латинської мови означає: оновлення, зміну, запровадження чогось нового. В площині педагогічної інтерпретації «інновація» характеризується як новаторство, нововведення, що поліпшує хід і результати освітнього процесу. У сучасному науковому просторі дослідники питання «інноватики» в освіті прагнуть доцільно поєднати традиційні освітні технології з інноваційними, орієнтовані на якісне надання освітніх послуг, з урахуванням вимог сьогодення.

Важливі акценти під час дослідження новацій у педагогіці робить В. Загвязинський, науковець зауважує, «...нове в освітній галузі – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивний початок, який дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти» [2, с. 23]. Семантичні особливості поняття «новація» вказує на новий підхід, нововведення, засіб за допомогою якого впроваджено нововведення, представлена у вигляді технології, програми, методики, методу; а інновація – процес його освоєння. Наразі, відсутність спільного знаменника у тлумаченні поняття «інновація» спричинили різноплановість наукових підходів до дослідження наукового осередку, а також радикальності нововведень.

Ми поділяємо думку І. Дичківської, яка вважає, що інноваційне навчання зорієнтовано на динамічні зміни в навколишньому світі, навчальну діяльність, що ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально адаптаційних можливостей особистості. Наразі, дослідниця розрізняє поняття «новація» («новий засіб») як певний засіб (нові ідеї, методи, методики, технології, програми тощо) та «інновації», яке ширше за змістом, оскільки означає процес, предметом якого є новації [1, с. 339].

Під поняттям «інноваційно-освітня технологія» ми розуміємо – результативні загально дидактичні, психолого-педагогічні методи, форми, засоби, що ґрунтуються на культурно-освітній парадигмі, яка поєднує традиційні освітні здобутки, що інноваційно-мобільно модернізуються під впливом сучасних освітніх тенденцій, психологічних особливостей особистості та профілю освітнього закладу й реалізуються в освітньому процесі закладу вищої освіти з метою формування конкурентоспроможного фахівця.

Основоположними домінантами вибору інноваційно-освітніх технологій є: актуальність, гуманістичність, демократичність, доцільність, інтегративність, креативність, скерованість, економічність, ефективність, мобільність, креативність, перспективність, пошуковість, реалістичність, результативність, системність, цілісність.

На думку Г. Коберника «...формування у студентів готовності до інноваційної діяльності передбачає, перш за все, глибоке вивчення теоретичних питань удосконалення навчально-виховного процесу, позитивних сторін педагогічних теорій, ідей та технологій, які вже досліджувалися і упроваджувалися у педагогічну практику. Тільки на основі ґрунтовної роботи щодо вивчення фундаментальних педагогічних теорій і технологій, осмислення механізму їх упровадження є можливість підвищити рівень підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності у сфері навчання й виховання» [3].

Ключовим завданням підготовки конкурентоспроможного фахівця дошкільної галузі є запровадження інноваційно-освітніх технологій: диференційованого навчання; гуманістичного навчання; групового навчання; індивідуалізації процесу навчання; критичного мислення; навчання як дослідження; модульно-розвиваючого навчання; розвивального навчання; технологія особистісно-орієнтованого навчання; проектування; тренінгового навчання; інтегральної педагогічної. Саме у процесі запровадження інноваційно-освітніх технологій навчання, студенти активно взаємодіють як з викладачем, так і з одногрупниками: обмінюються думками, дискутують, опрацьовують новий матеріал, презентують власні стратегії вирішення педагогічних задач, виступають у ролі навчаючого, активно залучаються до пізнання нового матеріалу, здійснюють моніторингові дослідження сучасних статистичних даних; рефлексують, вчаться конструктивно взаємодіяти в команді, вирішувати конфлікти несиловим шляхом, тощо. Наразі, запровадження інноваційно-освітніх технологій, під час фахової підготовки майбутніх педагогів створює унікальну можливість для розвитку у них навичок: спілкування, критичного мислення, рефлексії, прогнозування, планування, тощо. Крім того, важливим аспектом ефективного запровадження інноваційно-освітніх технологій є їхня візуалізація, а саме: запровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Таким чином, зміна освітніх стандартів сприяла модернізації змістовно-технологічного забезпечення навчального процесу, запровадження інноваційно-освітніх технологій, які змінили вектор у підготовці конкурентоспроможного фахівця дошкільної галузі. Доведено, що основоположними спрямуваннями у процесі розвитку та застосуванні інноваційно-освітніх технологій є: розробка та впровадження інтерактивних методів навчання; змістовно-технологічного та науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу; системи модульного навчання; комплексні діагностичні методики, стандартизовані діагностики щодо професійної орієнтації, соціально-психологічної оцінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация: [Учеб. пос.] / Загвязинский В. И. – М.: Изд. центр «Академия», 2001. – 192 с.
3. Коберник О. М. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / О. М. Коберник, Г. І. Коберник. – Режим доступу . – <http://eprints.zu.edu.ua/804/2/57239C87.pdf>

УДК 001.895:372

Легін В. Б.,

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

ГОТОВНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ДНЗ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні освіта постала перед альтернативою: або зробити відчайдушний, рішучий стрибок на підніжку останнього вагона потягу, що швидко прямує в новий світ високих технологій та інноваційного розвитку, або залишитися на пероні науково-технологічної відсталості.

До стратегічних цілей освітньої політики в Україні зараховують розвиток наукової та інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на інноваційній основі. Це передбачає зосередження зусиль на створенні ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводу модернізації освіти, прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку з використанням результатів моніторингових досліджень; генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження; формуванні відкритої інформаційно-аналітичної бази новачків у всіх підсистемах освіти [2, с.3].

Поняттям «інновація» позначають нововведення, новизну, зміну, введення чогось нового. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів [1, с.13].

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Головною рушійною силою інноваційної діяльності є вчитель, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час впровадження і поширення нововведень.

Педагог-новатор є носієм конкретних нововведень, їх творцем, модифікатором. Він має широкі можливості і необмежене поле діяльності, оскільки на практиці переконається в ефективності наявних методик навчання і може коригувати їх, проводити докладну структуризацію досліджень навчально-виховного процесу, створювати нові методики. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога.

За допомогою введення інновацій навчальний заклад здатен конкурувати на ринку освітніх послуг. Втілення інноваційних ідей у практику роботи залежить не тільки від ресурсних, а насамперед від інноваційних можливостей педагогів. Отже, розвиток навчального закладу визначається сукупною здатністю та готовністю педагогів до створення та впровадження новацій з метою підвищення якості освітніх послуг.

Професійна готовність вихователя закладу дошкільної освіти до інноваційної діяльності є закономірним результатом спеціальної підготовки, зокрема у ДНЗ; самонавчання й самоосвіти, виховання й самовиховання; постійного залучення до інноваційних процесів на робочому місці. Значну роль у формуванні готовності вихователя до інноваційної діяльності відіграє керівник закладу дошкільної освіти, який створює сприятливі для цього умови [2].

Інноваційна діяльність у дошкільній освіті, як і будь-які інші нововведення, породжує певні проблеми: поєднання інноваційних програм з існуючими державними програмами виховання і навчання в ДНЗ і початковій школі, співіснування різних педагогічних концепцій, невідповідність нових типів навчально-виховних закладів вимогам батьків, потребу в нових методичних розробках тощо. З іншого боку, існує проблема пристосування нововведення до нових умов, яка пов'язана з тим, що в діяльності педагога нерідко виникає необхідність перенесення раніше розроблених педагогічних технологій, змісту навчання й виховання з інших галузей або концепцій. Механічне їх перенесення призводить до втрати смислу інновації в умовах ігнорування специфіки системи освіти, її історії та традицій.

Багато проблем, що постають перед педагогами в умовах інноваційного режиму, пов'язано з недостатнім рівнем їх готовності до інноваційної діяльності.

Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [1, с. 277].

Мотиваційний, когнітивний, креативний і рефлексивний компоненти в сукупності репрезентують структуру готовності педагога до інноваційної діяльності. Ця готовність є особистісним утворенням, яке опосередковує залежність між ефективністю діяльності педагога і його прагненням вдосконалювати свій професійний рівень.

Готовність розглядається як внутрішня сила, яка формує інноваційну позицію педагога. Це складне інтегративне утворення, що поєднує мотиваційний, емоційно-вольовий, пізнавальний компоненти. Кожний компонент готовності до інноваційної діяльності характеризується певними особливостями, які виявляються на стадії підготовки, налаштування педагога на перетворювальну діяльність. Особливу роль у цьому відіграє позитивна мотивація до інноваційної діяльності, яка виявляється через задоволення особистісних і професійних потреб педагога.

Сучасні дослідники визначають такі види готовності до інноваційної педагогічної діяльності [2]: *ситуативну* (передбачає уміння оперативно і доцільно розв'язувати нестандартні завдання, що виникають у виховному процесі з ініціативи не педагога, а інших його учасників – дітей, батьків, колег, керівництва), *творчу* (формування творчої готовності до інновацій є професійно-гуманістичний розвиток педагога, який передбачає позитивні зміни суб'єктивних образів «я – вихователь, яким я хотів би бути») й *авторську* (ґрунтується на особливостях індивідуальності педагога, його здатності до створення нового).

У контексті вимог особистісно-орієнтованого підходу до виховання і навчання дітей дозволяє визначити такі показники готовності педагога до інноваційної діяльності:

- 1) усвідомлена потреба введення педагогічних інновацій на рівні власної педагогічної практики;
- 2) інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи;
- 3) бажання створювати власні творчі завдання, методики, здійснювати експериментально-пошукову роботу;
- 4) готовність до подолання як змістовних, так і організаційних труднощів;
- 5) наявність практичних умінь з опанування педагогічних інновацій та створення нових.

Педагог інноваційної орієнтації – це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін. Це найбільш перспективний соціальний тип педагога. Як педагог-дослідник, він спрямований на науково-обґрунтовану організацію навчально-виховного процесу прогностичного напрямку, має адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну самосвідомість, готовність до сприйняття нової інформації, високий рівень самоактуалізації, володіє мистецтвом рефлексії.

Творчість педагога-новатора виявляється в:

- ефективному використанні вже набутого досвіду в нових умовах, удосконаленні відомого відповідно до нових завдань, в опануванні наукових розробок та їх розвитку;
- гнучкості при використанні запланованого в нестандартних ситуаціях;

- влучній імпровізації як на основі точних знань і компетентного розрахунку, так і на високорозвинутій інтуїції;
- умінні обґрунтувати як завчасно підготовлені, так і інтуїтивні рішення, в умінні фантазувати: бачити ближню, середню та віддалену перспективи;
- умінні продукувати ідею, реалізувати її в конкретних умовах, бачити всі варіанти розв'язання однієї й тієї ж проблеми, використовувати досвід інших.

Механізм виникнення готовності вихователя до інноваційної діяльності та умови, за яких цей механізм може функціонувати, неможливо уявити собі без осмислення психологічних бар'єрів, що неминуче виникають тоді, коли потрібно вийти за межі «своєї системи» координат, звичних способів розв'язання професійного завдання, свого уявлення про способи виконання діяльності. В основі багатьох причин неприйняття педагогічних інновацій лежить одна – опір особистості педагога знеціненню власної «Я»-концепції.

Ця причина пояснює антиінноваційну поведінку педагога, яка виявляється в чутливості до критики, страху перед невизначеністю, небажанні витрачати сили на нові способи педагогічної діяльності, неприйнятті всього нового, що може порушити баланс внутрішньої душевної рівноваги, цілковитій задоволеності статусом. Позбутися таких антиінноваційних бар'єрів можна шляхом організації творчих груп педагогів, де для кожного вихователя має бути створена ситуація успіху, терпимості до невдач (якщо педагог небайдужий до результатів своєї праці). Групові дискусії, рефлексивна інверсія, активне обговорення проблемних питань зменшують опір новому, орієнтують на досягнення успіху, а не на уникання невдач.

Отже, готовність до інноваційно-педагогічної діяльності – це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Сиротенко Г. О. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху. Інформаційно-методичний збірник / Г. О. Сиротенко. – Полтава : ПОІППО, 2006. – 126 с.

УДК 378:373.2.091.12.011.3-051:796

Осін Н. Б.,

Тернопільський національний педагогічний університет
імені В. Гнатюка

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА-ДОШКІЛЬНИКА ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Сучасний розвиток суспільства вимагає кардинальних змін у сфері підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. З кожним роком підвищуються вимоги до вихователя. На даний час від того, які професійні знання, уміння, навички отримає майбутній педагог-дошкільник в університеті, залежатиме доля майбутнього України. У нормативних документах (Закони «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», «Про охорону дитинства»; Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття); Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Концепція педагогічної освіти; Указ Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки»; Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.) означено напрями та шляхи підготовки педагогічних кадрів дошкільного профілю. Їх спрямовано на підвищення престижу та соціального статусу, забезпечення умов для професійного і культурного зростання вихователів дошкільних навчальних закладів.

Одним із шляхів реалізації поставленого завдання є запровадження сучасних інноваційних технологій, що позитивно позначаються формуванні конкурентоспроможності й високої фахової компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Аналіз літературних джерел (П. Автономов, В. Ашанін, А. Белкін, А. Вербицький, В. Гайсина, О. Дубасенюк, О. Падалка, О. Пометун, Г. Селевко, С. Сисоєва, О. Сухомлинський С. Стрілець та ін.) показав, що результат педагогічних нововведень залежить не тільки від їх внутрішнього потенціалу, але значною мірою визначається особистісними якостями фахівця, його педагогічною майстерністю, іншими словами підготовленістю вихователя до інноваційної діяльності. Тому потрібно поширювати процес використання інноваційних технологій у систему фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Основною ознакою інновації у фізичному вихованні дітей є позитивні зміни, що відбуваються у процесі роботи освітніх установ. Впровадження інноваційної технології змінює результати освітнього процесу, створюючи при цьому вдосконалені чи нові: освітні, дидактичні, виховні системи; зміст освіти; методи, форми,

засоби розвитку особистості, організації навчання й виховання; технології управління навчальними закладами, системою [1].

Метою нашого дослідження є вивчення можливостей використання інноваційних технологій у процес підготовки педагогів-дошкільників до фізичного виховання дітей.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, синтез та узагальнення даних науково-методичної літератури з проблем педагогіки, психології, фізичного виховання.

Поняття «інновація» має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу [2].

Дефініція «технологія» в педагогіку прийшло з виробництва, де визначається як сукупність різних елементів, зокрема прийомів, операцій, дій, процесів та їхню послідовність, тобто це своєрідна майстерність людини. Таким чином «технологія» виступає як алгоритм, за допомогою якого отримується запланований результат [3].

Питанням використання у вищих навчальних закладах сучасних технологій навчання присвячені праці С. Гончаренка, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, В. Радкевич, Е. Полат, М. Бухаркіної, А. Хуторського, Н. Ерганової, В. Скакуна, А. Новікова, Ю. Якуби.

«Інноваційні технології» – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної та виховної діяльності, що охоплює весь процес навчання й виховання від визначення мети до одержання результатів. Сучасні інноваційні технології – це ті, що в десятки разів випереджають розвиток інших сфер наукового знання [4].

Ми поділяємо думку науковців С. Гаркуша та І. Шаповаленко [5], які пропонують наступні варіанти впровадження інноваційних технологій на заняттях фізичного виховання:

- кооперативного навчання (групового), до яких відносяться «робота в парах, трійках», «робота в малих групах»;

- колективно-групового навчання – «обговорення проблеми в загальному колі», «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм», метод «навчаючи – навчаюсь», «дерево рішень»;

- технологія ситуативного моделювання, до якої відносяться імітаційні та рольові ігри;

- технології опрацювання дискусійних питань – методи «Займи позицію» та «Зміни позицію», «Дискусія»

- застосування мультимедійних технологій, тобто сукупність прийомів, методів, способів продукування, обробки, зберігання й передавання аудіовізуальної інформації, заснованої на використанні компакт-дисків або Інтернет джерел, електронних бібліотек та навчальних платформ Moodle.

Висновок. Аналіз науково-методичної літератури показує, що проблемі впровадження інноваційних технологій в освіті присвятило ряд науковців, які у своїх дослідженнях розкривають підготовку педагогічних кадрів до застосування нововведень. Саме інноваційна освіта спонукає суб'єктів навчання до активності, творчості, застосування знань, отриманих під час навчання. Необхідність модернізації сучасних занять з фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах шляхом застосовування в навчальному процесі різноманітних інноваційних технологій, сприятиме покращенню як стану здоров'я дошкільників, так і підвищенню рівня фізичного розвитку й рухової підготовленості підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко Л. І. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти / Л. І. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2003. – № 3. – С. 70–74.
3. Коберник О. М. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / О. М. Коберник, Г. І. Коберник. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua>.
4. Кушнір В. Інноваційність освіти як дидактичний принцип / В. Кушнір, Г. Кушнір, Н. Рожкова // Рідна школа. – 2012. – № 6. – С. 3–8.
5. Педагогічна майстерність : підручник / за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с
6. Шаповаленко В. І. Інтеграція інноваційних елементів та інтерактивних технологій в освітній процес фізичного виховання / В. І. Шаповаленко, С. В. Гаркуша // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка. – 2013. – Вип. 112. – Том 2. – С. 304–308.

УДК 373.2:001.895 (082)

Пастушенко Н.Б.,

Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ СУЧАСНОГО ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК СУБ'ЄКТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Головною метою сьогоднішніх перетворень в освіті є її модернізація, створення якісної моделі раннього дитинства. Тому закономірним є перехід освіти до особистісно – орієнтованої моделі виховання та навчання,

коли основою якістю розвитку особистості стала б обов'язкова реалізація свого потенціалу (фізичного, естетичного, творчого).

На думку О. Кононко виховувати компетентну людину слід починати з дитинства [3].

В тлумачному словнику компетентна людина визначається як така, що має достатні знання з будь-якої галузі, добре обізнана з певним предметом, тямуща, кваліфікована і має певні повноваження, права і владу.

Розвиток життєвої компетентності дитини (за О. Кононко) полягає у:

- збагаченні досвіду дитини; озброєнні її навичками практичного життя;
- вдосконаленні комунікативних умінь; розвитку асоціативних зв'язків;

- навчанні експериментувати й адекватно поводитися у незвичайних життєвих обставинах. Тобто, бути відповідним вимогам життя [3].

Реалізація поставлених завдань потребує оновлення та реформування дошкільної освіти, відповідного кадрового забезпечення, тобто, педагогів – професіоналів, людей високої культури праці.

Соціальне замовлення впливає і на формулювання завдань навчання і виховання, на зміст педагогічного процесу, на вибір адекватних йому методів і засобів підготовки висококваліфікованих фахівців.

Тому перед викладачами стоїть завдання не лише дати базові знання студентам, їх діяльність повинна бути спрямована на виховання компетентної особистості майбутнього вихователя.

Зарубіжні вчені В. Долл, Дж. Куллахан, Б. Рей, Г. Халаш характеризують компетентність, як здібності, уміння, навички які пов'язані між собою і виступають відображенням потреб суспільства та використовуються у різних ситуаціях.

А. Маркова у структурі професійної компетентності визначає наступні компоненти: мотиваційний компонент, що виражається в поступовому розвитку спрямованості навчально-професійної діяльності студента, побудованої на пріоритеті цілей розвитку особистості дітей дошкільного віку; особистісний компонент, що включає (якості, педагогічні та соціальні здібності); змістовий компонент (оволодіння змістом навчання, уміннями, навичками); професійно - діяльнісний компонент, що вміщує у собі систему навчально-професійних дій.

Сучасні вчені, що досліджують проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти, продовжують виділяти часткові види та підвиди професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу. Це його здатність виконувати професійні задачі на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких провідними є любов до дітей, що поєднується з вимогливістю, емпатія та комунікативність.

Професійні компетенції майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу визначені Галузевим стандартом вищої освіти. До таких компетенцій належать: оздоровчо-профілактична, діагностико-прогностична, плануюча, навчально-розвивальна, виховна, комунікативна, просвітницька, організаційно-педагогічна, контролююча і самовдосконалення.

Формування професійної компетентності починається в період професійної підготовки і триває протягом усього професійного життя. Однак, якщо в період навчання формування професійної компетентності відбувається як командна діяльність (викладач-консультант, студентська група-команда), то в період професійної діяльності, як процес саморозвитку і самовдосконалення.

Сучасні вимоги щодо оновлення професійної підготовки вихователя передбачають формування компетентності спеціаліста, його професійно - особистісних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі, що заключається в прийнятті і розумінні нового, оволодінні інноваційною ситуацією.

Онушкін В. Г., Огарьов Є. І. визначають інновацію як процес часткових змін, що ведуть до модифікації окремо взятих цілей освіти або засобів і способів їх досягнення [4].

Паламарчук В. Ф. характеризує педагогічні інновації як результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем [5].

Отже, інноваційна педагогічна діяльність – це заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально - виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Показники готовності педагога до інноваційної діяльності визначили: Абдуліна О. А., Бондаревський Є. В., Краєвський В. В. Це усвідомлена потреба введення педагогічних інновацій на рівень власної педагогічної практики; інформованість про новітність педагогічних технологій, знання новаторських методик роботи; бажання створювати власні творчі завдання, методики, проводити експериментальну роботу; готовність до подолання труднощів як змістовного, так і організаційного плану; наявність практичних умінь щодо освоєння педагогічних інновацій та створення нових.

Т. Поніманська охарактеризувала види готовності до інноваційної діяльності, які слід формувати у студентів у період навчання. Вона умовно їх назвала: ситуативною, творчою та авторською.

Ситуативна готовність передбачає вміння оперативно і доцільно розв'язувати нестандартні завдання, що виникають у виховному процесі, з ініціативи його учасників (батьків, дітей, колег, керівництва) за умови, що педагог є суб'єктом інновації.

Творча інноваційна готовність є основою педагогічного процесу, що базується на передових ідеях та новітніх методиках. Педагогічні вміння та навички, які формуються під час навчання, обов'язково повинні передбачити творчий рівень їх засвоєння.

Готовність до авторських інновацій, які є суто індивідуальними, потребує педагогічного мислення, спрямованого на знаходження, продукування і розробку нових педагогічних проблем, завдань та технологій.

Зрозуміло, що підготовка педагога нового типу, здатного до здійснення і самостійної постановки завдань інноваційного навчання, повинна розпочинатись якомога раніше. В ідеалі необхідно було б перевіряти креативні здібності абітурієнтів під часу вступу до навчальних закладів і здійснювати профвідбір. Однак, враховуючи, по-перше, що професія педагога – масова, по-друге, що в умовах сучасної системи навчальних закладів освіти різного підпорядкування та рівня підготовки фахівців, реалізувати загальні вимоги до відбору майбутніх студентів нелегко, головний зміст роботи щодо підготовки здатних до інновацій педагогів має виконувати навчальний заклад.

Використання інноваційних технологій в навчальному процесі дозволяє здійснювати інтегрування змісту навчання, використовувати індивідуально-орієнтований підхід до навчально-пізнавальної діяльності студентів, забезпечувати гнучкість навчання, в основі якого лежить застосування системно - діяльнісного підходу, який сприяє переходу від пасивних методів навчання до творчих, активних; врахування психолого-педагогічних основ навчання.

Тому формуючи готовність до інноваційної діяльності у студентів ми передбачили організацію оптимального інноваційного середовища та спрямували педагогічну діяльність на інноваційність, що включає наступні етапи: ознайомлення студентів із сучасними освітніми технологіями їх характеристикою, особливостями, методикою використання; виконання практичних завдань, спрямованих на формування індивідуального стилю професійної діяльності, розвиток здатності до інтерпретації різноманітних педагогічних концепцій, а також відпрацювання «моделі варіативної професійної поведінки».

В процесі викладання дисциплін психолого – педагогічного циклу формуємо у студентів пізнавальний інтерес до інноваційних педагогічних технологій та особистісно – значущий смисл їх застосування. Пізнавальні інтереси концентруємо навколо формування потреби у науковому розумінні різноманітних аспектів особистісної орієнтації освіти, на осмисленні власного досвіду, формуванні своєї позиції щодо змін у системі освіти. Важливу роль приділяємо створенню творчої обстановки в процесі навчання, що передбачає відсутність внутрішніх перепон творчим виявам; допомогти студентам набутти впевненість у стосунках з однокурсниками, викладачами; утриманні від різкої критики в оцінюванні, що сприяє розширенню потоку ідей, зосередженню над осмисленням проблеми.

Навчальний процес передбачає вільне спілкування, обмін думками, ідеями, а найголовніше – особистісну включеність майбутніх педагогів у творчість.

Реалізація поставленої проблеми потребує використання різноманітних форм організації навчальної діяльності, методів і прийомів. Зокрема, використання ігрового моделювання розкриває простір для пошуку самостійного розв'язання професійного завдання, корекції цього процесу. Моделювання педагогічної діяльності, соціально - психологічні тренінги, психодрами, вирішення педагогічних ситуацій, дидактичні спектаклі формують і водночас реалізують творчі можливості студента. Під час ігрового моделювання передбачається перехід навчальної діяльності в навчально – творчу, оскільки створюються сприятливі умови уникнення педагогічних шаблонів, стереотипів.

Рівень поінформованості студентів про інноваційні технології визначаємо за обсягом їх знань під час семінарських, лабораторних занять, участі в дискусіях в ході засідань тематичних круглих столів, моделювання фрагментів навчально – виховної роботи в дошкільному закладі, виконанні курсових робіт, педагогічної практики, участі в теоретико – практичних конференціях.

Отже, становлення професійної компетентності майбутнього спеціаліста дошкільної освіти не можливий без формування знань про інноваційні технології та умінь використовувати їх в практичній діяльності. А це значить, щов процесі навчання студентів повинен здійснюватись перенос акцентів з навчаючої діяльності на перетворюючу, на реалізацію інноваційності, що і визначатиме процес професійного становлення майбутнього вихователя як суб'єкта інноваційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Підручник / І. М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К., 2012. – 447 с.
2. Дичківська І. М. Основи педагогічної іноватики / І. М. Дичківська. – Рівне, 2001. – с. 43 - 62
3. Кононко О. Л. Стратегічна мета виховання – життєва компетентність дитини / О. Л. Кононко // Дошкільне виховання. - 1999. - № 5. – с. 3 – 6
4. Онушкин В. Г., Огарев Е. И. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев. – СПб.; Воронеж, 1995. – с. 65
5. Паламарчук В. Ф. Інноваційні процеси в педагогіці / В. Ф. Паламарчук // Педагогічні інновації в сучасній школі. – К., 1994. – с.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Соціально-економічні та політичні проблеми сучасного українського суспільства, зумовили зростання кількості неблагополучних сімей, значне збільшення різноманітних відхилень у поведінці дітей та молоді. Оскільки, відповідно до механізму формування девіацій, поведінкові відхилення зароджуються ще в дошкільному віці в якості негативної поведінки, підготовка фахівців дошкільної освіти до запобігання таких проявів є головною складовою комплексної системи профілактики девіантної поведінки дітей та молоді. Це не лише доводить складність, глибину, полімотивованість цієї проблеми, а й підтверджує недостатність професійної підготовки фахівців дошкільної освіти до реалізації превентивної діяльності в ДНЗ. Розробка моделі підготовки майбутніх вихователів до профілактики негативної поведінки у дітей вимагала аналізу та узагальнення її основних складових аспектів:

1. *Професійної підготовки фахівців з дошкільної освіти у контексті реалізації парадигми професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів взагалі, на основі оновлення як вищої педагогічної і професійної освіти, так і цілісного навчально-виховного процесу вузу шляхом його удосконалення. В межах реалізації завдань реформування вищої педагогічної освіти, особливої ваги набувають процеси гуманізації, інформатизації, інноватизації, оскільки сприяють забезпеченню підготовки професійно-мобільних фахівців, здатних до швидкої адаптації в умовах переходу до ринкових відносин, оновлення науки, техніки, технології, удосконалення системи.*[1]

2. *Фахової підготовки майбутніх вихователів до профілактики негативних проявів у поведінці дошкільників.* Окреслення змістових аспектів такої підготовки має ґрунтуватись на висновках науковців, щодо розуміння суті негативізмів та негативних проявів у поведінці дошкільників, механізмів формування відхилень у поведінці дитини, що базуються на розумінні суті психологічних та фізіологічних законів поведінки дітей, їх використанні для обґрунтування педагогічно недоцільних позицій дорослих у вихованні, як можливих чинників формування у майбутньому девіантної поведінки. [2]

3. *Використанні інтерактивного навчання як технології професійної підготовки фахівців дошкільної освіти.* Досвід традиційної професійної підготовки педагогів засвідчив суттєві обмеження щодо можливостей формування у студентів позиції активного учасника навчального процесу, оскільки останній постійно виконує соціально-педагогічну роль того, кого навчають. [3; 5] Змінити таку ситуацію можна за рахунок урізноманітнення форм організації навчального процесу, шляхом використання інтерактивних технологій, застосування яких, за даними наукових досліджень, сприятиме підвищенню пізнавальної активності студентів, зростанню їх внутрішньої професійної мотивації, розвитку творчого потенціалу, формуванню у них відповідної креативно-діяльній позиції, як мотивуючої основи для пошуку шляхів вдосконалення власної професійно-профілактичної компетентності; сприятиме створенню умов для формування у майбутніх фахівців таких професійно значущих якостей, які б забезпечували практичну реалізацію заходів первинної, вторинної і третинної профілактики негативних проявів у поведінці дітей; об'єктивно створюватиме умови, які попереджатимуть стомлюваність студентів на заняттях, сприятимуть комфортному навчально-виховному середовищу тощо. [5]

На що ж має зорієнтовуватись підготовка майбутніх фахівців – суб'єктів психолого-педагогічної профілактики негативної поведінки у дітей? У тезах *представлений* досвід такої підготовки у НДУ імені Миколи Гоголя.

Професійна підготовка майбутніх фахівців до профілактичної діяльності є комплексною діяльністю, результати якої зумовлені змістом такої підготовки та відповідним навчально-методичним її забезпеченням. Серед різноманітних дисциплін блоку професійної підготовки, вивчення яких забезпечує її зміст, базовою є *«Профілактика негативних проявів у поведінці дітей»*.

Ми вважали за доцільне включення до змісту курсу *„Профілактика негативних проявів у поведінці дітей”* таких тем, які б значно розширили знання майбутніх фахівців про природу негативної поведінки у дітей; особливостей їх профілактики, заґрунтованих на результатах сучасних досліджень різних галузей знань, що забезпечить її полі професійність.

Перелік тем з навчальної дисципліни об'єднаний у чотири змістові модулі. Модуль 1 – *«Комплексна психолого-педагогічна профілактика негативізмів та негативних проявів у поведінці дошкільників»*, націлений на з'ясування суті, рівнів, напрямків профілактики, особливостей організації профілактичної роботи з дошкільниками, їх сім'ями, технології розробки програм профілактики найбільш поширених негативних проявів у поведінці дошкільників. Модуль 2 – *«Попередження та подолання негативних проявів у поведінці дошкільників, що зумовлені кризами їх психо-вікового розвитку»*, передбачає розуміння суті криз психовікового розвитку, як чинників негативних проявів. Модуль 3 – *«Попередження та подолання негативних проявів у поведінці дошкільників, що зумовлені дефіцитом уваги та неправильним виховання у сім'ї»*, спрямований на формування у майбутніх фахівців готовності до системної інтерпретації негативних проявів у поведінці дітей дошкільного віку на основі розуміння суті психологічних законів поведінки людини. Модуль 4 – *«Попередження та подолання негативних проявів у поведінці дошкільників, що зумовлені несприятливою*

адаптацією до закладу дошкільної освіти», націлює на розуміння суті адаптації, її типів, фаз, негативних наслідків та їх ролі у виникненні негативних проявів у поведінці дошкільників [2].

Розгляд тем виділених змістових модулів, здійснювався під кутом зору *методичної адаптації їх змісту*. З цією метою передбачалось використання широкого спектру різних форм роботи: оволодіння елементами проведення тренінгу, лекційної роботи, індивідуальних та дискусійних форм взаємодії; виконання студентами відповідних форм індивідуальної та самостійної роботи: написання рефератів, складання бібліографічних показників, збір діагностичного інструментарію та власного банку корекційно-реабілітаційних технік. Найбільш вагомою у межах перерахованого є розробка, презентація і захист студентами програм профілактики, передбачених у змісті дисципліни в якості індивідуального творчого завдання для студентів (ІНДЗ). Робочою програмою навчальної дисципліни передбачена така індивідуальна робота студентів - розробка програм профілактики чотирьох найбільш поширених груп негативних проявів у поведінці дошкільників, зумовлених кризами їх психо-вікового розвитку, дефіцитом уваги, неправильним виховання у сім'ї, несприятливою адаптацією до закладу дошкільної освіти.

Ґрунтуючись на нових акцентах ролей викладача (викладач – не той, хто навчає, а той, у кого навчаються) і студента (студент – не той кого навчають, а той, хто навчається), тривалий час апробовувалися та засвідчили свою ефективність різноманітні комбінації інтерактивних технологій та технологій зворотнього зв'язку на основі попереднього опрацювання студентами текстів лекцій до курсу (*лекції з презентаціями, лекції в парі, лекції з помилками з елементами бесіди та дискусії, складання опорних схем*) [1; 3].

Лекції в парі – читання лекцій двома викладачами (доцентом і асистентом, викладачем і добре підготовленим студентом, двома добре підготовленими студентами). Високу результативність мали лекції в парі з тем «Актуальність та особливості педагогічної профілактики негативних проявів у поведінці дошкільників», «Організація і технологія профілактики негативних проявів у поведінці дитини», «Профілактика негативних проявів поведінки дитини в історії вітчизняної педагогіки та у зарубіжному досвіді» - тем, в межах яких питання, що розглядалися, вимагали використання інформації суміжних галузей знань, зокрема, психології та мали неоднозначне трактування суті означених проблем: різновидів негативних проявів у поведінці, що зумовлені різними групами чинників, особливостей їх діагностики, шляхів попередження та подолання тощо.

Лекція з помилками читалась на основі тексту лекції без помилок. Помилки свідомо допускались під час усного коментування тексту лекції з метою активізації уваги студентів та більш глибокого засвоєння важливого у професійному відношенні матеріалу. Така форма читання лекції була найбільш доцільною в межах тем, які об'єднували значну кількість інформації. Так опрацювання стратегій і технік формування особистісної значущості дитини, стратегій і технік оперативного втручання, якщо мотивами порушень її поведінки є влада, помста, уникнення невдач, привернення уваги вимагало від студентів знання психологічних законів поведінки людини, які ґрунтували розуміння суті відповідних стратегій і технік, сприяли їх запам'ятовуванню [1; 3; 5].

Складання опорних схем до питань лекцій, на основі попереднього опрацювання текстів лекцій, використовувалось в якості індивідуального творчого домашнього завдання. Його результати складали відповідну змістовно-логічну основу готовності студентів до обговорення проблемних питань на лекції в діяльності малих груп, під керівництвом викладача.

Засвідчило високу ефективність використання технології зворотнього зв'язку - клікер-технології на основі використання мультимедійної системи та відповідної програми Turning Point. Технологія з широкими можливостями взаємонавчання студентів та керівництва цим процесом викладачем в умовах груп різної наповнюваності (від 15 до 200 осіб). Забезпечувала розв'язання багатьох навчально-методичних завдань, а саме: оперативну і ефективну організацію спілкування та взаємодії студентів і викладача на різних рівнях організації навчального процесу; оперативну оцінку підготовленості студентів до заняття; діагностику готовності студентів до сприйняття матеріалу; первинну перевірку розуміння матеріалу; організації фронтального опитування студентів у формі тестів, вікторин; формування загального рейтингу в умовах кредитно-модульної системи; організації взаємонавчання студентів в малих групах (4-6 осіб); раціонального використання навчального часу на занятті; перевірки відвідування занять.

Цінним у логіко-змістовому відношенні, що розглядалось нами як умова ефективного розв'язання окреслених в межах семінарських занять практичних завдань, є використання інтерактивних технік (акваріум, паралель, консультаційна група тощо) у обговоренні спірних проблем, ситуацій, що не мають однозначної оцінки.

Практичним завданням, виконання якого вимагало від студентів узагальнення і систематизації отриманих знань та практичного їх використання у роботі з профілактики негативних проявів у поведінці дітей є розробка програм профілактики такої поведінки, яка зумовлена кризами їх психо-вікового розвитку, дефіцитом уваги, неправильним виховання у сім'ї, несприятливою адаптацією дитини до ЗДО. Така робота є групою творчої діяльності, що здійснюється в межах годин індивідуальної роботи студентів.

Таким чином, сказане вище дозволяє зробити *висновки* про цікавий та ефективний досвід використання інтерактивного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти до профілактики негативної поведінки у дошкільників на основі вивчення навчальної дисципліни «Профілактика негативних проявів у поведінці дошкільників» та відповідної змістової й організаційно-методичної адаптації інших фахових дисциплін; змістово-методичного забезпечення їх вивчення шляхом інформатизації, інноватизації, інтенсифікації навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мухина С.А., Соловьєва А.А. Современные инновационные технологии обучения. / С.А. Мухина, А.А. Соловьєва –М.:ГЭОТАР-Медиа, 2008. -360с.
2. Пихтіна Н.П. Профілактика негативних проявів у поведінці дітей: навч. посібник / Н. П. Пихтіна. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 20012. - 376 с.
3. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. [Науково-методичний посібник.] / О.Пометун, Л.Пироженко –К.,2004. – 192 с.
4. Словник основних термінів з превентивного виховання / За заг. ред. доктора пед. наук, професора Оржеховської В.М. - Тернопіль: Терно-граф, 2007. - 198 с.
5. Трайнев В.А., Трайнев И.В. Интенсивные педагогические игровые технологии в гуманитарном образовании (Методология и практика)/ В.А. Трайнев –М.: «Дашков и К», 2007. -282с.

УДК 378.091.321

Рида Н.В.,

Харківський національний педагогічний університету імені Г.С. Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ НА ЗАСАДАХ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВНОСТІ

На сучасному етапі розбудови національної системи освіти, в основі якої закладено гуманістичний підхід до організації педагогічного процесу, однією з актуальних є проблема забезпечення наступності та перспективності в навчанні. Дослідники зазначають, що перспективна система освіти повинна бути здатна не тільки озброювати людину знаннями, а й унаслідок постійного і швидкого оновлення знань формувати у неї потребу в неперервному самостійному оволодінні ними. Гуманна система освіти також передбачає самостійний і творчий підхід до знань протягом усього активного життя людини. Освіта повинна стати таким соціальним інститутом, який був би здатний надавати людині різноманітні освітні послуги, що дають змогу вчитися безперервно, забезпечувати населенню можливість отримання післядипломної та додаткової освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема наступності та перспективності в системі освіти є актуальною. Про необхідність послідовного викладу матеріалу (йти до складного від простого, до невідомого від відомого, до далекого від близького) зазначали ще видатні філософи та дидакти минулого: Аристотель, І. Гербарт, А. Дистервег, І. Песталоцці, Я. Коменський та ін. Подальшу розробку питання реалізації принципу наступності та перспективності в навчально-виховному процесі отримало в працях педагогів, психологів та психолінгвістів ХІХ–ХХ ст. Л. Виготського, Д. Ельконіна, Л. Занкова, Г. Костюка, А. Макаренка, І. Синиці, В. Сухомлинського, К. Ушинського та С. Чавдарова та ін.

Проблема наступності постійно перебуває в полі зору українських науковців (А. Богуш, Н. Гавриш, І. Лапшина, О. Савченко, Г. Тарасенко, Т. Фадєєва та ін.).

Мета статті. Охарактеризувати принцип наступності та перспективності, обґрунтувати важливість його дотримання в процесі підготовки майбутніх викладачів до розробки навчальних курсів.

У термінологічних словниках поняття «наступність» трактується як зв'язок між явищами в процесі розвитку в природі, суспільстві й пізнанні, «коли нове, змінюючи старе, зберігає в собі деякі його елементи»; об'єктивний, необхідний «зв'язок між різними етапами чи ступенями розвитку, сутність якого полягає у збереженні тих чи інших елементів цілого чи окремих його характеристик при переході до нового стану» [5, с.527].

Багатоаспектність проблеми наступності завжди була об'єктом філософських, психолого-педагогічних, науково-методологічних досліджень. Науковці демонструють різні позиції щодо його тлумачення:

Наступність і перспективність вважають двома самостійними рівнозначними принципами, не виключаючи зв'язку (М. Вашуленко, Л. Виноградова, К. Плиско, Т. Рамазаєва О. Текучов та ін.). Чітко виокремлюють лише принцип наступності М. Бублєєв, О. Курбатова, М. Наумчук та ін., наголошуючи, що він «полягає у послідовності, систематичності розміщення матеріалу, з урахуванням вже вивченого, у перспективності вивчення матеріалу в узгодженні рівнів та етапів навчально-виховної роботи». При цьому в перспективності вбачають лише елемент систематичності та послідовності в підготовці учнів до засвоєння матеріалу, який буде вивчатися пізніше. З'ясовують переважно роль перспективності Г. Блинов, Н. Желуденко, Н. Макарова. В. Масальський дотримується думки, що наступність та перспективність обов'язково виявляються в результаті реалізації іншого принципу – науковості й систематичності, тому виокремлювати їх як самостійні дидактичні принципи недоцільно. С. Васильєва, Є. Голобородько, Г. Лідман-Орлова, М. Львов, Л. Мамчур, М. Пентиліук, О. Савченко обґрунтовують необхідність сприймати наступність та перспективність як один принцип. Погоджуємося з останнім поглядом: це єдиний дидактичний принцип із двома невід'ємними, взаємозумовленими складовими – наступністю та перспективністю.

Таким чином в процесі підготовки майбутніх викладачів до розробки навчальних курсів, зазначені принципи вважаємо фундаментальним, оскільки без опори на раніше засвоєний матеріал, на вже сформовані вміння та без їх проєкції в майбутнє недоцільно вводити нові поняття, підвищувати рівень професійної компетенції.

Принцип перспективності та наступності дозволяє організувати весь навчальний процес від його цілей до аналізу результатів, тому відіграє провідну роль у процесі підготовки майбутніх викладачів до розробки навчальних курсів. У свою чергу принцип перспективності та наступності відіграє ще одну важливу роль у сучасному освітньому просторі, спрямованому на глобалізацію навчального процесу, оскільки дозволяє поетапно вводити в навчальний процес наукові поняття, пов'язані з поступовим засвоєнням нових знань.

У процесі аналізу науково – педагогічної літератури нами з'ясовано, що при підготовці до розробки навчальних курсів можна виділити такі етапи: вибір підручника, навчальних посібників та інших навчальних матеріалів; відбір змісту курсу; розробка робочої програми курсу; підготовка тематичного плану занять, самостійної роботи студентів; розробка системи критеріїв оцінки знань та умінь з курсу; планування окремих навчальних занять і складання конспектів; розробка опитувальника для оцінки результативності студентів з курсу.

Критеріями вибору навчального посібника для навчального курсу є систематизований виклад відповідної навчальної дисципліни або предметної області; доступне для відповідної категорії студентів виклад навчального матеріалу; наявність методичного апарату, який повинен сприяти кращому засвоєнню навчального матеріалу; широке використання прикладів, наочності та ілюстрацій. Зміст курсу визначається його назвою та роллю в навчальному плані. Він має відповідати вимогам, які містяться в освітньому стандарті з дисципліни (якщо він є). Крім цього викладач може включати в курс зміст, який відображує його авторське бачення курсу, його творчий підхід і цілі, які він ставить в процесі навчання.

Робоча програма розробляється на основі державного освітнього стандарту та навчального плану освітньої програми і є єдиною для всіх форм навчання, що здійснюються в навчальному закладі. Попередні начерти робочої програми робляться під час планування курсу, але остаточний варіант оформляється перед початком занять.

Тематичний план будується на основі навчальної програми і являє собою конкретизацію форм навчальної діяльності студентів, спрямованої на освоєння предмета: розробка тематичних планів аудиторних занять, розподіл тем і матеріалу, які будуть вивчатися на лекціях, семінарських або практичних заняттях, планування завдань студентам для самостійного читання.

Розробка контрольних завдань, залікових і екзаменаційних питань, завдань для тестування - важлива частина роботи викладача по розробці навчального курсу. Зміст і характер цих завдань визначаються програмою навчального курсу, цілями і завданнями, які ставить викладач.

Наступним завданням викладача є підготовка навчальних занять - лекцій, семінарів, практичних занять, а також розробка завдань для самостійної роботи. Методика проведення кожного з перерахованих видів занять має свою специфіку, що, природно, відбивається і на підготовці до них.

Викладачеві корисно розробити опитувальний лист для оцінки курсу студентами. Головним завданням таких опитувань є отримання зворотного зв'язку від студентів щодо того, наскільки вони задоволені змістом і методикою проведення курсу, які зауваження та побажання вони мають. Регулярна практика оцінювання курсу студентами допоможе викладачеві вдосконалювати методичні аспекти викладання.

Під час підготовки майбутніх викладачів до розробки навчальних курсів принцип наступності та перспективності лишається одним із провідних, він вимагає від педагога виваженого підходу й методично грамотного узгодження не лише змісту навчального матеріалу, а й мети, дидактичних методів, прийомів, засобів, форм навчання.

Перспективи подальшого дослідження полягають у створенні методичних рекомендацій для викладачів щодо розробки навчальних курсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашуленко О. Питання наступності в педагогічній теорії //Педагогіка і психологія. – 2005. –№4 – С.49–59.
2. Калмикова Л.О. Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх вираження / Зб.: Дитинство: наступність і перспективність. – Переяслав– Хмельницький, 2000.
3. Ковшар О. Значення процесу наступності для розвитку освіти / О. Ковшар // Формування особистості дошкільника засобами освітніх технологій: Всеукр. наук.- практ. конф. (м. Кривий Ріг, 11–12 жовтня 2012 р.) : матер. конф. – Кривий Ріг, 2012. – С. 15–20.
4. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. / З.І. Слєпкань – К.: Вища школа, 2005. – 239 с.
5. Ильичев Л. Ф. Философский энциклопедический словарь / Л. Ф. Ильичев. – Москва: Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

**ПІДГОТОВКА ІНСТРУКТОРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНОГО ПРОФІЛЮ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИКУ РОБОТИ ЗДО**

Пріоритетним завданням сучасної системи освіти є виховання дитини в душі відповідального ставлення до власного здоров'я, а також, здоров'я оточуючих, як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності. А впровадити в життя і виконати ці завдання зможуть тільки люди нової формації з особистісно-орієнтованим підходом до повноцінного зростання малюка, плекаючи маленьку душу і гартуючи тіло. Тому, на сучасному етапі, особлива увага приділяється пошуку шляхів і засобів, які б стимулювали творчий потенціал особистості спеціаліста для вирішення поставлених завдань у сфері його професійної діяльності, що є пріоритетним завданням вищої освіти в підготовці фахівців нового рівня якості, які б відповідали сучасним вимогам суспільства, були спроможними адаптуватися до змін у професійній діяльності, володіючи уміннями впродовж всього життя самостійно поповнювати професійні знання та збагачувати власний професійний досвід. Формування професійної готовності майбутніх вихователів, інструкторів з фізичної культури до здійснення фізичного виховання дошкільників має здійснюватися на засадах впровадження оздоровчих інноваційних технологій в практику роботи ЗДО. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності передбачає включення педагога в процес створення, освоєння та використання педагогічних нововведень в практиці навчання і виховання, створення в дошкільних закладах інноваційного середовища.

Тому важливим завданням є підготовка майбутнього фахівця дошкільної освіти компетентного у питаннях інноваційних форм, методів та технологій дошкільної освіти, зокрема оздоровчих технологій фізичного виховання та розвитку дітей дошкільного віку. Підготовка таких фахівців дошкільного профілю в нашому гуманітарному коледжі здійснюється за допомогою вивчення курсу „Методика фізичного виховання в дошкільних закладах“, курсу «Теорія і методика навчання гімнастиці», зокрема його розділу «Інноваційні підходи до проведення роботи з фізичного виховання в ДНЗ» та «Теорія і методика навчання спортивних ігор та вправ», які відповідають навчальній програмі курсу для педагогічних коледжів, для ВНЗ I-II рівнів акредитації, напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта для спеціальності 012 «Дошкільна освіта» з додатковою кваліфікацією «Інструктор з фізичної культури». Готуючи студентів до професійної діяльності під час навчальних занять акцентується увага на розвитку ініціативи студента, на формуванні особистісного стилю навчальної діяльності з урахуванням індивідуальності студента та рівня його підготовки, на виконанні самостійної роботи, на дослідницькій діяльності.

З метою ознайомлення студентів з інноваційними підходами до проведення роботи з фізичного виховання в ЗДО, лекційний матеріал запроваджую у вигляді інтерактивної лекції, що дозволяє поєднати керуючу роль викладача з високою активністю студентів на основі використання сучасних інтерактивних технологій. Ця робота починається з роботи в office 365 в програмі OneDrive, де я, як викладач, у групі спільного доступу даю можливість студентам самостійно готуватися до лекцій, а саме: знайомлю з темою, планом, електронною версією конспекту лекції, темою рефератів, повідомлень, презентацій щодо вивчення оздоровчих інноваційних технологій. Студенти мають можливість самостійно складати блок-схеми до статей періодичної преси - журналів «Дошкільне виховання», «Палітра педагога», «Дошкільний навчальний заклад» та інш.; знайомитися з передовим педагогічним досвідом, з методичними рекомендаціями інструктора з фізичної культури, практичним матеріалом щодо організації і проведення різних форм фізкультурно-оздоровчих заходів у дошкільному навчальному закладі, упровадження новітніх технологій оздоровлення дітей дошкільного віку. Інтерактивні лекції дають можливість опрацювати велику кількість інформації, налагодити оперативний зворотній зв'язок зі студентами, реалізувати інтерактивні методи навчання та досягти високих результатів у навчальній діяльності.

Завдяки використанню можливостей мультимедійних технологій здійснюється високе унаочнення лекції, створюється науково-дослідницьке середовище, яке сприяє розвитку творчих індивідуальних і колективних здібностей студентів. Так при підготовці до семінарського заняття «Інноваційні підходи до проведення різних видів гімнастики» студенти керуються інтернет джерелами та електронним варіантом методичного посібника: «Практикум з теорії і методики навчання гімнастиці: матеріали для практичних занять з навчальної дисципліни» для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» з додатковою кваліфікацією «Інструктор з фізичної культури» » [Укладач Л.В. Тернова] – Богуслав, 2016. – 61 с. де є інструкції до практичних занять з тем розділу, комплекси фітбол-гімнастики, степ-гімнастики, ігрового стретчингу, методичні рекомендації до їх проведення, завдання для самоконтролю студентів.

Практикум з розділу «Інноваційні підходи до проведення роботи з фізичного виховання в ДНЗ» виступає показником засвоєння студентами теоретичних знань з дисципліни спеціалізації, а також показником оволодіння практичними уміннями і навичками роботи з фізичного виховання з дошкільниками в ЗДО під час проведення практичних занять в коледжі, пробних занять з додатковою кваліфікацією на базі дошкільних закладів

міста, запроваджуючи сучасні інноваційні технології розвитку і оздоровлення дошкільнят, авторські методики в організації різних форм фізкультурно-оздоровчої роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку. Студенти проводять нетрадиційну ранкову гімнастику (фітбол, степ гімнастику), ігровий стретчинг «Подорож каченяти Кряк», гімнастику пробудження за авторською методикою М. Єфименка, пальчикову гімнастику «Мудри» гімнастику для зору, квест-подорожі, майстер-класи з використання нетрадиційного спортивного обладнання, фізкультурні розваги, нетрадиційні види масажу. Нетрадиційно було проведено практичне заняття «Використання ігор спортивного характеру у фізкультурно-оздоровчій роботі ЗДО», приурочене до Дня дошкільця, звикористання SKRUM – технології. Ігри спортивного характеру («Городки», елементи гри «Футбол», «Хокей», «Флорбол», ігри з малим м'ячем, зіскакалкою) презентували разом зі студентами запрошені спеціалісти-педагоги Богуславського КЗДО (Центр розвитку дитини) №1 «Малютко» у формі квест-гри. Провели ігри з малим та великим м'ячем (гра «Боча») для дітей з особливими освітніми потребами, з метою підвищення рівня професійної компетенції майбутніх інструкторів з фізичної культури, розвитку вміння налагодження контакту з різними спеціалістами ЗДО, злагодженості у роботі парами та в команді за допомогою інноваційних технологій.

Отже, інноваційні технології підготовки педагогічних фахівців дошкільного профілю, впровадження інноваційних підходів в систему дошкільної освіти оздоровчої парадигми, **без шкоди для здоров'я дітей, можна розглядати як одні з найбільш перспективних систем 21-го століття.**

Шалва Амонашвілі говорить: «Дитина – вище творіння Природи і Космосу, несе в собі їх риси – могутність і безмежність, а ти, Вихователю, ведеш цю Могутність і Безмежність за руку, плекаєш у своїх долонях щоденно...». Плекаймо паростки завтрашнього життя... Паросток, який стане міцним коренем, цвітом і здоровим колосом життя. Паросток, який дасть якісний і цінний урожай, заколоситься полем, збереже і примножить традиції роду людського.

УДК 37 (477) (092):373.2.011.3-051

Федорович А.В.,
Дрогобицький державний
педагогічний університет імені Івана Франка

ІДЕЇ СОФІЇ РУСОВОЇ ЩОДО ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасне життя ставить нові вимоги до підготовки вихователів дітей дошкільного віку, змінюється її зміст, форми, методи, впроваджуються інноваційні технології. Активно здійснюються пошуки шляхів удосконалення системи знань, практичних умінь і навичок, необхідних педагогу для виконання професійних функцій. Розв'язання проблеми пов'язане з дослідженням періоду початку ХХ ст., коли в Україні відбувалося становлення підготовки фахівців дошкільної освіти. Безпосереднє відношення до цього процесу мала Софія Русова. Будучи педагогом-практиком, вона вивчала стан дошкільної освіти, порівнювала її в різних країнах, аналізувала погляди відомих науковців світу, розробила Концепцію дошкільного виховання та вимоги до вихователів (садівниць).

Центральною постаттю в дитячому садку Русова вважає педагога. У своїх працях аналізує його соціально-економічний, правовий, загальнокультурний і професійний рівень. На її думку, вихователь повинен бути здоровим, урівноваженим, веселим, мати загальну і психолого-педагогічну освіту, знати методику виховання та навчання. «Щоб утворилася така корисна керівниця дошкільного виховання потрібні такі умови: 1) особа садівниці, її індивідуальність; 2) її наукова освіта, широта її світогляду і 3) її фахова підготовка» [1, с. 156]. Першочерговими для вихователя є «знання з психології і фізіології душі і тіла дитини». Тому підготовка в педагогічному закладі «має дати садівниці широкі керівничі принципи, знання дитячої природи, які допоможуть їй оцінювати засоби виховання, підібрати малечі відповідну роботу, розуміти вдачу дітей» [1, с. 157].

Професійна освіта вихователя, відзначає С. Русова, мусить мати наукову основу. «Педагогіка не є наука тільки біоантропологічна, а ще більш гуманно-соціальна й потребує філософського ґрунту задля своїх висновків» [1, с. 42]. Педагогу необхідно знати філософію, соціологію, етику, психологію, анатомію, фізіологію, антропологію. Ця ідея актуальна й сьогодні адже названі науки мають важливе значення для формування компетентності фахівця дошкільної освіти, сприяють засвоєнню знань про дитину.

Відзначимо, що дитиноцентричний підхід до організації дошкільної освіти, який пропагує Софія Русова під впливом тодішнього реформаторського руху, є провідним та інноваційним. Її ідеї природовідповідного виховання, коли дитина є в центрі уваги, а педагог допомагає, скеровує її діяльність, набувають сьогодні значного розвитку. Вихователь має спостерігати, досліджувати особливості, інтереси, прагнення кожного вихованця, враховувати середовище його життя, створюючи умови для природного росту і розвитку, самонавчання і самовиховання. Задля визначення міри допомоги та індивідуалізації необхідним є ретельне вивчення дитини. Тому педагогіку С. Русова пов'язує насамперед з психологією, практикою і методикою, які

постійно розвиваються, змінюються, а вихователь мусить враховувати ці зміни, знайомлячись з усевітніми дослідженнями і досягненнями. Вчена глибоко аналізує вікові періоди дитинства, особливості розвитку свідомості, інтересів, мови, мислення на різних вікових етапах. Зазначає, що виховання мусить перетворитися у самовиховання, а єдиний метод для цього – психологічний. Русова наводить методики, які можна використати у вивченні, обстеженні дітей різного віку. Великого значення надає вихованню (моральному, трудовому, естетичному), розвитку (психологічному, фізичному, інтелектуальному (мовленнєвому, математичному) та навчанню дитини (ознайомлення з довкіллям, природою), зосереджує увагу на значенні гри, праці, пропонує рекомендації щодо методів роботи.

У праці «Дошкільне виховання» знаходимо також поради щодо харчування дитини, режиму дня, фізичних навантажень сну, гігієни. У цьому контексті Софія Русова поєднує знання з фізіології, біології, гігієни, медицини, які важливі для підготовки вихователя. Враховуючи рівень розвитку тогочасних наук, вказує, що «З погляду біології дитина є звірятко, яке своїми рухами й вимогами дуже нагадує мавпу: так само тягне її лазити по деревах, по драбинах, переймати усякі рухи... Крім того, дитина виявляє себе і з антропологічного боку, виявляє чимало рухів, нахилів, змагань, які властиві були людям на протязі перших часів їхньої культурної свідомості... багато дечого близького межи дитинством людности й окремою дитиною можна бачити» [1, с. 44 – 45].

Вагомими у підготовці дошкільних педагогів є знання філософії. «Тим то і потрібно справжньому вихователю мати свій філософський світогляд», власне розуміння «завдань життя взагалі і свого часу». Він мусить свідомо ставитися до реального життя, «до того громадянства, з якого приходять до нього діти». Освіта має розвинути соціальну свідомість вихователя, адже дитячий садок – це «початок соціального життя». Філософія Софії Русової глибоко національна. Вона виокремлює такі важливі риси українців: праця (особливо хліборобська, селянська), духовність (естетичність, творчість, пісня, орнамент, архітектура, музикування, забави), вдача (географічне розташування, клімат, природа, історія), релігійність (звичаї, свята). Уточнює, що кожна дитина «складається з різних соціально-етнографічних ознак і психічних рис» [1, с. 43]. Тому виховувати слід, ґрунтуючись на світогляді народу, психології нації, з яких походить дитина.

Загалом, С. Русова визначає три групи вимог до особистості дошкільного педагога: особистісні якості; наукова і світоглядна підготовка; фахова підготовка. Її ідеї щодо знань, якими мають володіти вихователі набувають особливого значення сьогодні, адже поєднання здобутків різних наук (психології, педагогіки, філософії, соціології, фізіології і т.д.) може становити ідеальний варіант відомостей про дитину, необхідних фахівцю дошкільної освіти. Вважаємо, що варто скоригувати програми підготовки майбутніх вихователів у напрямі інтеграції сучасних наук про дитину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Русова С. Вибрані педагогічні твори. – К.: Освіта, 1996. – 304 с.

УДК 378.011.3-051:373.2]:004

Франчук Н. П.,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА КУРСУ «КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ»

Основи комп'ютерної грамотності та знайомства з навколишнім світом за допомогою комп'ютера входить до циклу природничо-наукової підготовки фахівців. Студенти, які навчаються за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальністю 012 Дошкільна освіта освітньо-кваліфікаційного ступеня «Бакалавр», повинні бути готовими до використання комп'ютерних технологій в роботі з дітьми.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес формування у майбутніх вихователів основних етапів організації навчального процесу з використанням комп'ютерних технологій. На вивчення дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС (120 годин). Одним із важливих компонентів програми є міждисциплінарне узгодження. Цей курс викладається студентам з використанням системи управління навчальними курсами MOODLE (Рис. 1) після того, як вони опанували дисципліни: «Нові інформаційні технології», «Дитяча психологія», «Дошкільна педагогіка» та засвоїли характеристики найважливіших технічних і програмних засобів.

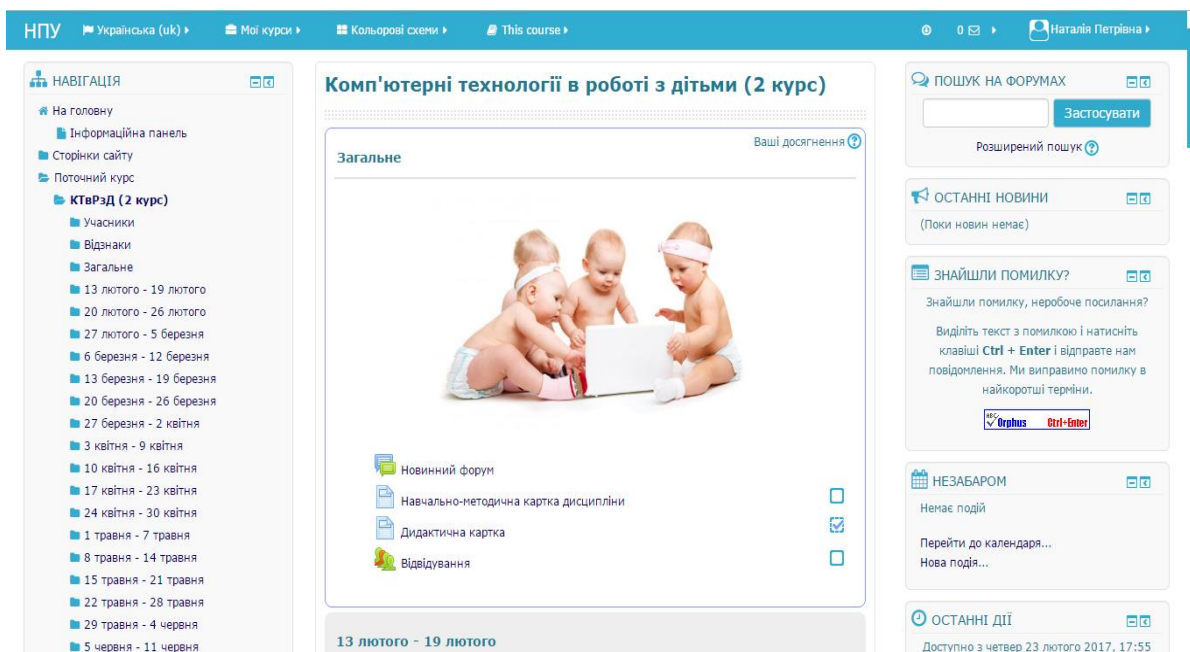

Рис. 1

Метою викладання дисципліни «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми» є підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в роботі з дітьми. Головний акцент зроблений на особливостях використання технічних характеристик комп'ютера як нового специфічного засобу діяльності дитини та використанні під час роботи з дітьми програмних засобів навчального призначення (дидактичні ігри, розвивальні програми, навчально-ігрові комплекси тощо); формування у студентів компетентностей щодо ефективного використання існуючих інформаційних технологій організації навчально-виховного процесу для розв'язування різноманітних навчально-виховних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми» є:

- ✓ розкрити теоретичні та методичні основи роботи з дітьми в дошкільному навчальному закладі під час використання комп'ютерних технологій – системи умов, що дозволить поєднувати ігри й заняття на комп'ютерах із різноманітними традиційними іграми та заняттями;
- ✓ ознайомити студентів із сучасними науковими дослідженнями та доробками практичних працівників закладів дошкільної освіти в галузі розвитку особистості дитини шляхом використання в навчально-виховному процесі розвиваючих і навчальних комп'ютерних програм для дітей;
- ✓ з'ясувати психолого-педагогічні аспекти засвоєння предмету, взаємозв'язки даного курсу з іншими навчальними предметами;
- ✓ показати доцільність використання програм-додатків і прикладних програмних засобів для підготовки якісних дидактичних матеріалів;
- ✓ визначити оптимальний зміст комп'ютерних програм, що відповідають можливостям та інтересам дітей;
- ✓ з'ясувати аспекти застосування комп'ютерно-орієнтованих систем у процесі підготовки майбутніх вихователів;
- ✓ показати практичну значимість застосування комп'ютерно-орієнтованих систем, їх застосовність до розв'язування найрізноманітніших проблем прикладного характеру, реалізації можливостей, які відкриває ефективне використання комп'ютерно-орієнтованих систем у різних сферах діяльності людей;
- ✓ сформувати у студентів достатні компетентності, необхідні для проведення навчально-виховної роботи під час використання комп'ютерних технологій в закладі дошкільної освіти та щодо широкого використання комп'ютерно-орієнтованих систем в їхній майбутній професійній діяльності;
- ✓ розвинути у студентів загальні уявлення про перспективи використання комп'ютерних технологій;
- ✓ виховувати у майбутніх вихователів творчий підхід до розв'язування проблем роботи з дітьми в дошкільному навчальному закладі під час використання комп'ютерних технологій;
- ✓ сформувати у студентів компетентності, необхідні для самостійного аналізу навчально-виховного процесу, розвинути здатність і відчуття необхідності постійного самовдосконалення і самоосвіти, формування інформаційної і загальної культури, активізації пізнавальної діяльності, творчої активності, надання навчальній діяльності дослідницького, творчого характеру, самостійного пошуку нових знань.

Побудова програми за блочно-модульною схемою спрямована на максимальну індивідуалізацію процесу навчання. Структура програми дібрана так, щоб надати студентам можливість навчатись в індивідуальному темпі та орієнтуватись на певні рівні вимог щодо засвоєння навчального матеріалу.

Робота в семестрі поділяється на два змістові модулі: **I. Психолого-педагогічні особливості застосування комп'ютерних технологій в роботі з дітьми у ЗДО;** **II. Методика проведення інтегрованих занять з використанням ІКТ та формування комп'ютерної грамотності** (Рис. 2).

12 лютого - 18 лютого	
<i>Змістовий модуль 1. Психолого-педагогічні особливості застосування комп'ютерних технологій в роботі з дітьми у ЗДО.</i>	
Вступна лекція №1	☐
Додаткові ресурси:	
ЗАКОН УКРАЇНИ "Про дошкільну освіту"	☒
Нормативно-правова база дошкільної освіти	☒
19 лютого - 25 лютого	
Лекція №2_Науково-педагогічні дослідження	☐
Практична робота №1	☐
Додаткові ресурси:	
Використання ІКТ у навчально-виховному процесі	☒
26 лютого - 4 березня	
16 квітня - 22 квітня	
<i>Змістовий модуль 2. Методика проведення інтегрованих занять з використанням ІКТ та формування комп'ютерної грамотності</i>	
Лекція №8_Специфіка комп'ютерних ігор	☐
Додаткові ресурси:	
Використання комп'ютерних ігор у навчально-виховній роботі із старшими дошкільниками	☐
Лекція №9_Планування роботи	☐
Додаткові ресурси:	
ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	☐
Практична робота №5	☐
Додаткові ресурси:	
Усі ваші дизайни- Canva	☐

Рис. 2

Основними формами навчальної роботи зі студентами є лекційні, лабораторні, практичні заняття; індивідуальна та самостійна робота. Завдання самостійної роботи студентів спрямовані на розвиток їхніх аналітичних умінь у процесі роботи із спеціальною літературою, уміння здійснювати творчий пошук форм і методів взаємодії з дітьми, вдосконалення професійної майстерності.

Підготовку до лабораторних та практичних занять студенти здійснюють самостійно (опрацювання теоретичного матеріалу та виконання завдань). Звіт до роботи, студенти можуть надіслати в будь-який зручний для них час. Безпосередньо на занятті студенти складають викладачеві роботу. Викладач разом із студентом, який складає роботу, перевіряє, чи відповідає робота вимогам до оформлення. Якщо так, то викладач ставить контрольні запитання студентів, щоб перевірити знання теоретичного матеріалу з даної теми. Далі викладач перевіряє практичні вміння студента під час роботи з програмними засобами, що використовуються під час виконання завдань. Підсумкова оцінка складається з врахуванням: «оформлення роботи» + «відповідей на контрольні запитання» + «відповідей на практичні запитання».

Видом контролю навчальних досягнень студентів після вивчення курсу є залік. За результатами роботи на лабораторних заняттях, виконання завдань для самостійного опрацювання, підготовка та виступи з доповідями на заняттях, складання модульних тестів, студенти накопичують певну кількість балів, відповідно до якої відбувається оцінювання їхніх навчальних досягнень.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

За експертними оцінками самими затребуваними компетентностями до 2020 року будуть вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в полікультурному середовищі, розвивати емоційний інтелект. Необхідність модернізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю пояснюється потребою цілісного оновлення і приведення його у відповідність до тих змін, які відбуваються в соціальному, політичному, економічному, культурному просторі України, ураховуючи загальносвітові тенденції, а також упровадженням стратегії випереджувального розвитку особистості. Нове розуміння ролі вихователя (професіонал, який орієнтується в наукових досягненнях, в інноваціях психолого-педагогічної науки, володіє різними інноваційними технологіями навчання, виховання і розвитку дітей, здатний до саморозвитку, самовдосконалення, самомоделювання та самопроектування в різних сферах життєдіяльності) зумовлює потреби конкретизувати модернізацію професійної підготовки майбутнього фахівця.

Формула модернізації підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю полягає в наступному:

- модернізація змісту підготовки майбутніх вихователів ґрунтується на взаємодії основних загальнонаукових (системного, акмеологічного, аксіологічного, синергетичного) й конкретнаукових (компетентнісного, особистісно зорієнтованого, суб'єктно-діяльнісного, герменевтичного) підходів на засадах системно-структурного аналізу; на формуванні компетентностей необхідних для успішної професійної самореалізації;

- стимулювання професійного самовдосконалення, духовного збагачення викладачів вищої школи, (які забезпечують якісну підготовку майбутніх фахівців в галузі дошкільної освіти) як процесу свідомої роботи над собою, досягнення педагогічних професійних вершин на усвідомленій аксіологічній основі, що відображає постійне зростання компетентностей педагога (використання в професійній діяльності теорії про природу успіху, оволодіння методами фасилітації (К. Роджерс), прийомами досягнення успіху (тренінги особистісного зростання); організація креативної, спрямованої на саморозвиток діяльності викладача вищої школи (міжкафедральні семінари, семінари для завідувачів кафедр); педагогічний самоаналіз, діагностика успіхів, недоліків (аналітично-рефлексивні вправи, імітаційні ігри, рефлексивно-аналітичні бесіди), рейтинг викладачів).

- мотивація викладача вищої школи до розвитку здібностей до виховання студентів, викладача який *визначається здатністю до опанування і створення суспільних, культурних, історичних, особистісних цінностей і забезпечує підготовку та виховання фахівців вищої кваліфікації на основі гуманітарного пізнання* володіння діалогом як міжсуб'єктним процесом, є представником і носієм української елітарності, який забезпечує створення оптимальних умов для всебічного гармонійного розвитку студентської молоді та виконання нею певних соціальних ролей (проведення відкритих лекційних, семінарських занять, створення методичних рекомендацій, скарбничок педагогічного досвіду саморозвитку, саморозкриття та презентація питань індивідуального стилю роботи викладача, складання портфоліо, університетський конкурс педагогічної майстерності);

- наскрізний процес виховання в якому ціннісно збагачуються суб'єкти виховного впливу, активізується життєва позиція, відбувається формування ціннісного світосприйняття в умовах аксіологічно насиченої життєдіяльності, в студентській молоді формується аксіологічна картина світу;

- організація системного управління якістю підготовки майбутніх вихователів, яке ґрунтується на *дієвому педагогічному гуманізмі* (приєднання до емоційного стану студентів, співпереживання і надання допомоги в подоланні негативних емоцій і суб'єктивних труднощів); розвитку *соціального та емоційного інтелекту* (здатність, що визначає продуктивність взаємодії зі студентами, а також регулює пізнавальні процеси, пов'язані з віддзеркаленням соціально-психологічних відносин); *наднормативній професійно-педагогічній активності* (потреба в інноваційній діяльності, прояв творчої ініціативи, перевищення нормативних професійних функцій і посадових обов'язків); *соціально-психологічній толерантності* (терпимість до молодіжного способу життя й поведінки, етнічних особливостей; емоційна стійкість і самовладання); *педагогічній рефлексії; організованості; соціальній відповідальності*;

- формування інноваційного потенціалу через створення креативно-розвивального освітнього простору університету, основними рисами якого є: *постійний розвиток у суб'єктів професійної компетентності*, (інтеграцію навчання з виконанням професійних завдань, саморозвиток як обов'язок кожного суб'єкта, трансформацію нових знань в необхідні вміння та навички щодо вирішення конкретних професійних завдань); *підвищення у кожного суб'єкта задоволеності діяльністю* (задоволеність особистості власною діяльністю багато в чому залежить від здатності людини вибрати заняття, що цілком відповідає її потребам, інтересам, прагненням, а також фізичним можливостям, що розкриваються у професійній сфері); *надання*

суб'єкту максимальних можливостей для поліпшення його статусу (розвиток кар'єри); реконструкція самого процесу професійної підготовки у напрямі розширення обов'язків студентів, переосмислення ролі викладача ВНЗ; розвиток „командного духу” шляхом переходу від індивідуальної відповідальності до відповідальності групи в цілому за всі завдання, шляхом використання суб'єктів (однокурсників) освітнього середовища, як ресурсу для розвитку один одного, залучення їх в управління процесом професійної підготовки.

Отже, модернізована система підготовки фахівців дошкільного профілю передбачає переорієнтацію всього науково-педагогічного складу на духовну взаємодію зі студентом, через створення позитивної корпоративної культури, засобами тренінгових технологій, насичення змісту дисциплін концепціями саморозвитку, що формує новий зміст системи професійної підготовки в цілому.

Результатом модернізованої системи підготовки є професійна компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, що характеризується здатністю, готовністю, спроможністю до педагогічної діяльності; високим рівнем підготовленості майбутнього спеціаліста, дозволяє прогнозувати, планувати, проектувати професійне самовизначення і самозбагачення; допомагає знаходити шляхи вдосконалення в особистому житті і професійній діяльності, прагнути до більш високих щаблів професіоналізму, володінням спеціальними знаннями про власні можливості й можливості дітей дошкільного віку, позитивним впливом на довколишню дійсність (через своїх вихованців, їхніх батьків, оточуючих) творче перетворення дійсності в процесі навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку.

УДК 378.011.3-051

Химич Н. С.,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ВИХОВАННЯ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

Необхідність виховання духовного світу майбутніх педагогів продиктована часом. Однак це справа нелегка, оскільки є внутрішньою, невидимою роботою, яка не дає миттєвого результату. Справжній педагог має бути еталоном людяності для своїх вихованців та їхніх батьків, отож володіти високим духовним потенціалом. Адже в його руках – становлення маленької людини, де він відіграє вирішальну роль.

Високий духовний потенціал, за визначенням М. Савчина, – це той ідеал людини, до якого треба прагнути. Починати необхідно з прийняття та усвідомлення цього ідеалу. Найпершим і найважливішим завданням людини щодо самої себе, на думку автора, є плекання в собі духовної особистості [1, с. 10]. Саме вона здатна володіти високо розвинутим духовним потенціалом, який формується духовною реальністю, що має свою онтологію і трансцендентне походження. Вчений виділив інтегральні показники духовного потенціалу людини:

- 1) віра у Вищі сили, переживання вищих духовних станів: трансцендентної любові, свободи й відповідальності, безумовності та безпристрасності;
- 2) відсутність гордині, що є матір'ю усіх нечеснот;
- 3) дотримування у своєму житті харизм християнської аскези;
- 4) відстоювання позиції Добра (творіння добрих справ, уникання гріховності, зла); випромінення любові, відкритість іншим людям;
- 5) досягнення внутрішньої гармонії (життя в мирі із собою та світом, відчуття душевного спокою, відсутність занадто сильних як негативних, так і позитивних переживань);
- 6) відсутність негативізму, невротизму, психопатії, акцентуації;
- 7) конструктивізм у діяльності, продуктивність та творчість;
- 8) прояв не лише розуму, але й мудрості, орієнтація у вічних цінностях; перебування свідомості під впливом «просвітленого розуму»; наявність єдності живого і предметного знання;
- 9) відсутність гріховних дій, натомість перебування у постійних станах каяття та смирення [1, с.288].

Як бачимо, духовний потенціал особистості – явище багатоаспектне. Тому відповідно треба підходити й до його формування, орієнтуючись на духовну довершеність з метою наближення до обраного ідеалу, в якому гармонійно поєднуються високі людські чесноти.

Важливим аспектом діяльності у цьому напрямку є викладання курсів духовно-морального спрямування. В. Жуковський зазначає, що курси духовно-морального спрямування мають великий вплив на виховання характеру й поведінки дітей та молоді сьогодні. Попри всі застереження «ці курси функціонують і дають результат, оздоровлюючи дух і душі молодого покоління, з чого тільки й може початися оздоровлення нації» [2, с. 200].

З метою повноцінного виховання духовного потенціалу студентів спеціальності «Дошкільна освіта» на факультеті педагогіки і психології Переяслав-Хмельницького педагогічного університету розроблено два

спецкурси: «Виховання особистості на засадах християнської моралі» (для бакалаврів) та «Духовно-моральне виховання майбутніх педагогів у галузі дошкільної освіти» (для магістрів). Перший спецкурс розкриває переважно особливості виховання основ духовності у дітей дошкільного віку в умовах сімейного виховання, другий – специфіку духовно-морального виховання дошкільників в системі освітньо-виховної роботи сучасного закладу дошкільної освіти, а також особливості професійного становлення майбутнього вихователя в процесі підготовки до духовно-морального виховання дітей.

Ці курси покликані озброїти студентів знаннями, необхідними для здійснення професійної діяльності, орієнтуючись на вищі цінності людського буття, сприяють усвідомленню необхідності виховання високоморальної та високодуховної людини, здатної жити за законами Добра, у гармонії з собою та навколишнім світом.

Практичний досвід свідчить, що викладання курсів духовно-морального спрямування благотворно впливає на виховання духовного потенціалу студентів. Специфіка роботи у даному напрямку полягає в поєднанні теоретичних здобутків з практичною реалізацією їх у різних формах: проведення диспутів, семінарів, семінарів-практикумів, тренінгів, зустрічей з цікавими людьми, благодійних акцій, екскурсій до духовних святинь українського народу тощо. Це надихає на роздуми, вчить вести самостійний пошук відповідей на безліч нових запитань, доходить до суті явищ, зіставляти різні, інколи навіть суперечливі твердження, обґрунтовано доводити власні судження в діалозі, полілозі, спонукає до професійного самовдосконалення, самоконтролю власних досягнень, здобуття внутрішньої гармонії.

Однак останнім часом кафедральне керівництво намагається всіляко позбавити можливості викладати ці дисципліни, замінивши їх предметами, зручними для себе та свого оточення, не даючи можливості іншим викладачам презентувати власні наукові доробки. Йому більше болять, аби свої люди були забезпечені роботою. Такий примітивний підхід до підбору дисциплін не сприяє майбутньому професійному зростанню наших випускників, натомість гальмує їхній розвиток і звужує коло інтересів, професійних запитів та можливостей. Окрім того ми перебуваємо в нерівних умовах. За начебто самостійності вузів процвітає свояцтво, антидемократизм та інші пережитки минулої, віджилої освітньої системи. Чи прийдемо ми таким чином до європейського рівня освіти? Як швидко? І чи прийдемо взагалі?

ЛІТЕРАТУРА

1. Духовний потенціал людини: монографія / М. В. Савчин. – 2-е вид., перероблене і доп. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 508 с.
2. Теоретико-методичні засади створення й використання робочих зошитів з друкованою основою з християнської етики для 7 класу ЗОШ / В. М. Жуковський // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». – Острог: Вид-во Національний університет «Острозька академія» – 2012. – Вип. 21. – С. 200.

УДК 373.2:001.895 (082)

Шелковнікова В.В.,
ДНЗ №780

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний освітній процес неможливий без інноваційного оновлення, залучення нових технологій, їх апробації та адаптації до сучасних вимог нового змісту.

Професіоналізація педагога і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграють інноваційні педагогічні технології.

Тому з педагогічним колективом закладу дошкільної освіти необхідно активно вивчати інноваційні педагогічні технології, апробувати та впроваджувати їх в освітню діяльність, поширювати здобуті знання, досвід під час проведення відкритих заходів, майстер-класів, педагогічних фестивалів тощо.

Технологічна майстерність педагога, його професійний рівень є основними чинниками в реалізації тих вимог, які висуває суспільство до освіти. Тому не дивно, що в системі методичної роботи сучасних закладів дошкільної освіти самореалізації особистості педагогів відведено провідну роль. А основним напрямом організації методичної роботи є використання інтерактивних форм роботи як засобу активізації творчого потенціалу та росту педагогічної майстерності кожного педагога.

Сучасний вихователь ЗДО має володіти творчим мисленням, креативними навичками, вмінням експериментувати, щоб працювати в нових умовах, які вимагають винахідництва і раціоналізаторства. Особливістю творчого педагога є те, що він реалізує свої особистісні й професійні творчі потенції засобами натхненної педагогічної діяльності та активної взаємодії між педагогом і дитиною. Все це переконує передусім

у необхідності створення відповідного мікросередовища в колективі дитячого садка, щоб стимулювати творчі пошуки вихователів.

Інтерактивне навчання це спеціальна форма організації тієї чи іншої діяльності. Вона має достатньо конкретну та прогнозовану мету та організацію комфортних умов навчання, при яких педагог відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним та ефективним весь навчальний процес. Процес взаємодії організований таким чином, що практично всі учасники втягнуті в процес пізнання, обговорення. Вони мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають, розуміють, про що думають. Спільна діяльність в даному процесі означає, що кожен учасник вносить свій особистий індивідуальний внесок, має можливість обмінюватися знаннями, особистими ідеями, засобами діяльності, почути думку колег.

Інтерактивна діяльність передбачає організацію та розвиток діалогового спілкування, яке веде до взаємодії, взаєморозумінню та спільному рішення та прийняття найбільш загальних, але значимих для кожного учасника задач. Під час інтерактивної взаємодії відбувається не тільки накопичення знань, а також формується механізм самореалізації вихователя.

Саме активні та інтерактивні форми методичної роботи полегшують процес набуття педагогами нового досвіду, сприяють засвоєнню нових знань, розвитку активності, ініціативності, творчості кожного вихователя, поліпшують емоційний фон спілкування.

В інтерактивному навчанні під час дискусій, виконання творчих завдань у малій групі, проектній діяльності, тренінгів, ділових та рольових ігор створюються реальні можливості для самовираження кожного, оптимальної об'єктивації педагогами власного досвіду, аргументації своєї позиції, її співставлення з точками зору інших, відчуття атмосфери взаємної поваги, групової підтримки, соціальної відповідальності.

А головне, використання інтерактивних методів та форм сприяють професійному зростанню педагогів, розвитку їх творчого потенціалу, удосконаленню комунікативної компетентності, систематизації та конкретизації професійних знань, практичному відпрацюванню певних умінь та навичок педагогів, активному використанню інтерактивних методів у роботі з дітьми.

Саме інтерактивна взаємодія дає можливість: створити умови для активної пізнавальної діяльності кожного педагога; підвищити рівень мотивації, активності й творчості; сприяти встановленню відносин співробітництва між колегами; формувати організаторські здібності та навички спілкування; виробляти вміння приймати нестандартні рішення; аналізувати й оцінювати свої дії, рівень власної компетентності; набагато краще запам'ятовувати матеріал.

Таким чином, на сучасному етапі використання лише традиційних форм організації методичної роботи не є достатньо ефективним, не має високої результативності. Тому виникає нагальна потреба у практиці інтерактивних методів як засобів оптимізації роботи вихователя-методиста з педагогічним колективом.

Використання інтерактивних форм у навчанні вихователів сприяє активізації педагогів. Вони вносять в освітній процес свіжі думки, нові ідеї, сприяють згуртуванню колективу, мають значні переваги перед традиційними формами роботи.

РОЗДІЛ VI

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 373.2.011.3-051:001.895(043)

Городиська В.В.,
Дрогобицький державний
педагогічний університет імені Івана Франка

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА-ДОШКІЛЬНИКА

Сучасна система XXI ст. у підвищенні кваліфікації працівників дошкільної освіти пропонує активно впроваджувати до освітнього процесу численні інноваційні технології. Безумовно, педагоги покликані своєчасно реагувати на новітні досягнення у галузі дошкільної освіти, сприяти їх включенню в освітній процес, прагнути до соціокультурного розвитку, і не тільки мати основні уявлення про новітні освітні технології, а й гарантувати постійну релевантність рівня освіти вимогам науково-технічного прогресу.

Сучасний педагог у своїй професійній діяльності опирається на низку наукових підходів, основними з яких є особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, технологічний, дослідницький, альтернативний та інтегрований.

Особистісно орієнтований підхід передбачає пріоритет суб'єкта навчання, необхідність “відійти від навчально-дисциплінарної моделі і переорієнтувати педагогічний процес на головне – особистість” (О.Я. Савченко). *Компетентнісний підхід* у професійній діяльності педагога передбачає зміщення акцентів з пасивного засвоєння готових теоретичних знань на практичне набуття умінь і необхідних навичок, формування здатності творчо і прагматично діяти, приймати дивергентне рішення. *Діяльнісний підхід* ґрунтується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою гармонійного розвитку особистості, що обумовлює необхідність його реалізації в педагогічній практиці. До речі, діяльнісний підхід тісно пов'язаний з особистісним. *Технологічний підхід* орієнтує широко застосовувати інноваційні інформаційно-комунікаційні технології (електронного, дистанційного, мобільного, динамічного навчання), а також здійснювати неперервну самоосвіту.

Важливим на сьогодні є *дослідницький підхід* у педагогічній професії, пошук нетрадиційних форм, методів та засобів діяльності педагога, наприклад, метод спостереження за діяльністю та поведінкою дитини; пошукова діяльність, яка передбачає пошук конструктивних рішень, спонукає розмірковувати, робити висновки.

Інноваційним вважаємо *альтернативний підхід* до розвитку активної розумової діяльності дітей дошкільного віку, котрий передбачає орієнтацію педагогів на використання новітніх технологій, наукових досліджень та методичних розробок, сучасних засобів впливу на розвиток дитини.

Останнім часом, науковці дошкільної освіти Н. Гавриш, К. Крутій, І. Кіндрат та ін. пропонують сучасним педагогам застосовувати новий *інтегрований підхід* до розвитку, навчання і виховання дітей. Його сутність полягає в тому, що у змісті освіти більш ефективно відбуваються взаємопроникнення й систематизація знань дітей, становлення в них цілісної та багатомірної картини світу, розвиток пізнавальних здібностей, гнучкого мислення (симультанного, критичного, діалектичного), умінь і навичок тощо [1, с. 62].

Сутність нового підходу до інтегрованої (міждисциплінарної) освіти дошкільників полягає у проведенні занять не за предметним або лексико-граматичним спрямуванням, а за “темами”; розвитку навичок продуктивного та критичного мислення і вирішення проблем; підвищенні впевненості дитини у своїх можливостях; активній комунікації і командній роботі дошкільників; креативних та інноваційних підходах до проектної та дизайн-діяльності; підготовці дітей до технологічних інновацій життя; STREAM-освіті як доповнення до будь-якої освітньої комплексної програми [Там само, с. 62].

Власне, STREAM-освіта (Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, Arts and Mathematics) – і є інтегрованим підходом до освіти, який передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання та письма (опрацювання змісту тексту, його розуміння, підготовка руки до письма), інженерії, мистецтва, математики; акцентує увагу на вивченні точних наук, виховує культуру інженерного мислення [2, с. 3].

Очевидно, що у закладах дошкільної освіти втілення зазначених наукових підходів до професійної діяльності педагога-дошкільника потребує сьогодні активізації комплексного *системного підходу* у їхньому застосуванні. Хоча важливо врахувати саме сутність *наукового підходу* у педагогічній діяльності педагога, який полягає у досконалому вивченні конкретної інновації, уміння її особисто приймати, вміло нею користуватися і надавати знання іншим; зважити на доцільність використання її елементів у роботі з дітьми; подбати про створення розвивального середовища (матеріальні умови, дидактичні засоби) тощо.

Отже, сучасний педагог закладу дошкільної освіти має досконало володіти цілісними науковими підходами і найновішими інформаційно-комунікаційними та інноваційними технологіями, досконало їх вивчати та апробувати у власній професійній діяльності. Такі вимоги зумовлені тим, що на розвиток фахових якостей сучасного педагога в умовах ХХІ ст. значною мірою впливає глобальний процес інформатизації системи освіти та запровадження нових інноваційних технологій у його професійну практику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крутій К. STREAM – освіта для дошкільників або “Стежинки у Всесвіт” / Катерина Крутій, Ірина Стеценко, Таїсія Грицишина // STEM-освіта : стан впровадження та перспективи розвитку : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, 9 – 10 листопада 2017 року. – К. : ДНУ “Інститут модернізації змісту освіти”, 2017 – С. 60 – 64.
2. Крутій К. STREAM-освіта дошкільнят : виховуємо культуру інженерного мислення / Катерина Крутій, Таїсія Грицишина // Дошкільне виховання. – 2016. – № 1. – С. 3 – 6.

УДК 373.2.12-336

Данильчик М. В.,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуалізація проблеми. Сюжетно-рольова гра – провідна діяльність дошкільників, яка задовольняє вікові потреби дітей та допомагає оволодіти знаннями і вміннями. У грі починається моральний та розумовий розвиток дитини, а головне – становлення особистості[1]. Відомі два джерела, які живлять дитячі задуми, спонукають реалізувати їх у грі: перше – явища і події навколишньої дійсності, які випадково спостерігають діти і які викликають у них інтерес; друге – продумана, послідовна організація дорослими доступних, цікавих вражень, що можуть збагачувати зміст гри.

Зазначене вказує на необхідності визначення методичних аспектах, зокрема особливостей психолого-педагогічного супроводу сюжетно-рольової гри, що становить *мету* даної *статті*.

Насамперед, зазначимо, що супровід – це система професійної діяльності психолога, яка забезпечує створення соціально-психологічних умов для успішного навчання і психічного розвитку дитини в ситуаціях дошкільної взаємодії [2,с.514]. У сучасній психолого-педагогічній науковій літературі концепт “педагогічний супровід” висвітлюється не надто активно, однак варто зазначити деякі аспекти його трактування. Так, цікавим є визначення педагогічного супроводу М.І.Рожковим (науковець використовує термін “соціально-педагогічний супровід людини”) як процес, що містить комплекс цілеспрямованих послідовних педагогічних дій. Результатом цих дій стає допомога людині в розумінні життєвої ситуації, що виникла, і забезпечення її саморозвитку на основі рефлексії [3,с. 15]. На думку Є.І. Казакової, педагогічний супровід – це метод, що забезпечує створення умов прийняття суб’єктом оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору. При цьому суб’єкт визначається і як людина, що розвивається, і як система, котра розвивається [4, с. 78].

За М.В. Шакурової, педагогічний супровід є одним із “механізмів тривалої двосторонньої педагогічної взаємодії”. Автором висвітлено такі характеристики, що належать цій взаємодії: суб’єктна позиція всіх учасників процесу; спільність і взаємореферентність, яка приймається та підтримується суб’єктами взаємодії; багатопроектність; схожість інтерпретацій; адаптивність; переважне використання “м’яких” методів педагогічної взаємодії [5, с. 90].

З точки зору методології (Є.В. Руденський, Л.Г. Субботіна, С.М. Чистякова, Т.М. Чурекова) основою формування теоретичних положень педагогічного супроводу є особистісно орієнтований, антропологічний і гуманістичний підходи, в яких людина та її розвиток розуміються як ключові цінності в системі освіти[6, с.23]

Педагогічний супровід визначаємо як цілісну, системно організовану педагогом діяльність студента, у процесі якої створюються соціально-психологічні та педагогічні умови успішного навчання і розвитку кожного студента в освітньому середовищі ВНЗ, прийняття суб’єктом розвитку оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору [6,с. 346]

Важливим у контексті визначення особливостей педагогічного супроводу сюжетно-рольової гри дітей старшого дошкільного віку є педагогічна підтримка. Педагогічна підтримка - це спільне з вихованцем визначення його інтересів, цілей, можливостей та шляхів подолання перепон (проблем), які заважають йому зберігати людську гідність, досягати позитивних результатів у навчанні, праці, спілкуванні, способі життя.

Сюжетно-рольова гра розглядається як основний вид гри дошкільника (Л.С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, Д. Б. Ельконін). Основа сюжетно-рольової гри - уявна ситуація, в ній найбільш явно виражено поділ дійсності на реальну і символічну. Уявна ситуація включає в себе **сюжет, роль і пов’язані з нею дії**.

Сюжет - та сторона дійсності, яка знаходить відображення у грі. У сюжеті виражено ставлення дитини до світу. Сюжети ігор старіють і відмирають, втрачаючи свою актуальність і привабливість. Оскільки сюжетні

ігри копіюють життя, діти, у них грають, накопичують досвід соціальних відносин людей, досвід соціальних переживань. З точки зору змісту найбільш поширеними сюжетами є (С. А. Шмаков): професійні; воєнізовані («стрілялки», «догонялки», за мотивами мультфільмів); творчі (будівництво); пошуку і відкриття (подорожі, «космос»); пов'язані з мистецтвом («цирк», «театр»); казкові; фантастичні; етнографічні («індіанців»).

Роль - спосіб, який дитина приймає на себе добровільно або за домовленістю з іншими гравцями. Вибір ролі в грі - це вибір мотиву поведінки. Ролі можуть бути найрізноманітнішими (С. А. Шмаков): роль конкретного дорослої людини або персонажа фільму, мультфільму, книги; роль-професія узагальненого типу (вчитель, лікар); сімейна роль (мама, тато, дочка, син); етнографічні ролі (індіанець); казкові, карнавальні ролі (Дід мороз, Фея, Пірат, Баба Яга); роль тварини.

Істотна **особливість гри і її змісту** - відносини між людьми, які є об'єктом моделювання та експериментування у грі. Змістом гри стають ситуації. В яких дитина активно діє нарівні з дорослими (сам їсть, одягається), де він виступає як об'єкт дії дорослого (його лікує лікар, стриже перукар), де дитина залучений до співпереживання в процесі сприйняття мистецтва (ігри за змістом мультфільмів і казок).

Життя сучасної дитини заповнена телебаченням, комп'ютерними іграми, спілкуванням з дорослими, гуртками та секціями. На гру у дитини залишається дуже мало часу і вдома, і в дитячому садку. Між тим діти хочуть грати, вважають гру найулюбленішим видом діяльності. Існують ігри, які залишаються в ігровому репертуарі багато десятиліть «Лікарня», «Магазин», «Сім'я», «Гості». У дошкільнят XXI століття з'явилися нові ігрові ролі: банкір, агент, клієнт, візажист, майстер манікюру, дизайнер і тд.) і нові ігрові сюжети «Салон стільникового зв'язку», «Агентство нерухомості», «Банк», «Макдональдс» і тд. Діти старшого дошкільного віку грають у військових і рятувальників, в шоу «Танці з зірками» і «Танці на льоду». Ігри дітей відображають орієнтацію на нові цінності, а також і на матеріальне благополуччя сім'ї і людини, нові соціальні ролі дорослих («Бізнесмен», «Телезірка», «Модель»).

Існує неоднозначне ставлення дорослих до ігор сучасних дошкільнят, що проявляється у забороні педагогами деяких ігрових тем, іграшок, що робить гру дитини більш закритою від дорослих, ніж це було раніше. Характерною рисою субкультури сучасного дитинства відбувається під формуючим впливом засобів масової інформації. Телебачення надає найбільший вплив на уяву дошкільнят, що призводить до стереотипизацію образів. (Людина-павук, Барбі і Кен, Бетмен, телеведуча і тд.) На вибір ролей та ігрових сюжетів робить вплив, що відбувається в навколишній дійсності.

Парадокс полягає в тому, що часто діти не знають, як грати, як розвивати ігровий сюжет. Така ситуація багато в чому обумовлена тим, що в дитячому саду дитина знаходиться у товаристві однолітків - дітей, що грають також, як і він сам. Спілкування з дітьми у дворі обмежена в силу необхідності забезпечити безпеку дитини на вулиці. Ігровий досвід не передається від старших дітей до молодших, діти не встигають повною мірою проникнути «духом гри». Сучасній дитині ніде навчитися грати. У такій ситуації ігровий досвід дитини повинен передавати вихователь дошкільного навчального закладу, але як вже встановлено, в тому, що діти не вміють правильно грати, виною стає сам вихователь, тобто його низька ігрова грамотність, ігрова культура.

Відтак, важливим є навчання грі, яке включає безпосередню взаємодію вихователя з дітьми в грі, спостереження за грою дітей, вивчення дитячих можливостей та перспектив розвитку гри. Вихователю необхідно стати привабливим для дитини ігровим партнером, який приносить в дитячу гру новий зміст і нові вміння.

Організовуючи сюжетно-рольові ігри з дітьми старшого дошкільного віку вихователю необхідно враховувати такі принципи: грати разом з дітьми; грати з дітьми протягом усього дошкільного дитинства, на кожному його етапі слід розгортати гру таким чином, щоб діти відразу «відкривали» і засвоювали новий, більш складний спосіб її побудови; починаючи з раннього віку і далі на кожному етапі дошкільного дитинства необхідно при формуванні ігрових умінь одночасно орієнтувати дитину на здійснення ігрової дії, так і на пояснення його змісту партнерам - дорослого або однолітка.

Педагоги звикли до того, що дітей потрібно весь час виховувати і розвивати. А ось граючи з дітьми, спеціально розвивати і виховувати неможливо. Як тільки з'являється елемент виховання», позиція педагога відразу перестає бути партнерською і стає «виховує» або «навчальною». Природність гри при цьому порушується. Педагогу необхідно розвивати вміння бути гравцем, партнером дитини в грі.

На основі здійсненого аналізу, підсумовуємо, що педагогічний супровід сюжетно-рольових ігор передбачає: організацію спільної діяльності та співтворчості вихователя і дітей по підготовці до гри (накопичення вмісту для ігор, моделювання можливих ігрових ситуацій, творче створення обстановки для ігор); організацію спільних ігор вихователя і дітей, в яких відбувається освоєння нових ігрових умінь і нового змісту та створення умов для самостійної, ініціативної і творчої ігрової діяльності дітей.

Висновки. Отже, особливості організації сюжетно-рольових ігор передбачає два основних етапи: виникнення гри на основі вражень дітей у процесі ознайомлення із суспільними явищами, поглиблення і розвитку її за допомогою іграшок та заміників; активізація педагогічно доцільного змісту ігор - знань, моральних уявлень, творчості, самостійності - за допомогою рольового спілкування вихователя з дітьми, введення правил колективної гри.

Забезпечення правильного психолого-педагогічного супроводу сюжетно-рольової гри передбачає: чіткість та послідовність планування навчально-виховної роботи з керівництва творчими іграми; зв'язок між навчанням на заняттях, творчими іграми та працею, спрямованими на задоволення потреби

гри; складання перспективного планування підготовки сюжетно-рольових ігор на рік; конкретизація ігрової ситуації, безпосередньо вихователем у період гри, спираючись на знання та вікові особливості дітей, конкретну ситуацію, досвід, такт, педагогічну майстерність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Половіна О. А. Психолого-педагогічний супровід ігрової діяльності п'ятирічних дітей / О. Половіна // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика, 2011. - elibrary.kubg.edu.ua/5692/1/Polovina_OP_PI.pdf
2. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Пед. думка, 2001. – 514 с.
3. Новоселова Л.А. Психолого-педагогическое сопровождение становления будущего педагога профессионального обучения: дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / Л.А. Новоселова. – Екатеринбург, 2007. – 15 с.
4. Казакова Е.И. Комплексное сопровождение развития учеников в образовательном процессе: аналитические материалы / Е.И. Казакова. – СПб., 1998, – 78 с.
5. Трофимова О.А. Педагогическое сопровождение формирования мотивационной готовности к обучению у старших дошкольников : дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / О.А. Трофимова. – Екатеринбург, 2007. – 90 с.
6. Маркова С.А. О вопросах про профессионализм педагога / С.А. Маркова // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития: методический и практический журнал. – М. : Школьная пресса, 2002. – 23с.

УДК 373.2.011.3.-51(075.9)

Кожа О.П.,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО

Професія вихователя дітей дошкільного віку завжди була однією із найпочесніших у нашій країні. Вона наповнена великим ідейним змістом, тісно пов'язана із розв'язанням головних соціальних завдань суспільства. Аналіз світових тенденцій у галузі професійно-педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до підвищення рівня компетентності й розвитку особистих якостей вихователів ЗДО. [3].

Підвищенню фахової підготовки педагогічних кадрів ДНЗ сприяє методична робота, яка збагачує їх педагогічними знахідками, дає змогу вихователям оволодівати педагогічною майстерністю, підтримує в педагогічному колективі дух творчості, прагнення до пошуку[2].

Виходячи з цього, зміст методичної роботи має бути соціально-цінним, визначатися як загальними цілями, так і конкретними завданнями розбудови національного закладу дошкільної освіти ґрунтуватися на показниках діагностики, диференціації та індивідуального підходу до кожного педагога.

Цільне місце у змісті методичної роботи посідають питання впровадження інноваційних технологій дошкільній освіті. Методична робота з педагогічними працівниками реалізується в основному через традиційні колективні (масові, групові) та індивідуальні форми її організації.

У процесі методичної роботи можуть використовуватися як традиційні, так і нетрадиційні форми і методи: засідання, ділові педагогічні ігри, лекції, лекції-консультації, доповіді, практичні заняття, мозкові штурми, фокус-групи, тренінги, диспути, огляд та обговорення навчально-методичної літератури, участь педагогів у підготовці і проведенні масових заходів (педагогічних читань, науково-практичних конференцій, семінарів-практикумів, виставок, конкурсів тощо), робота над науково-методичною темою (проблемою) тощо.

Індивідуальні форми методичної роботи включають стажування, консультування, відвідування занять і різних виховних заходів, дистанційне навчання, самоосвіту тощо. Означені форми спрямовані на методичне самовдосконалення і відіграють важливу роль у підвищенні освітньо-професійного рівня вихователя.

Масові форми методичної роботи мають сприяти виробленню єдиної педагогічної позиції і підходів до важливих педагогічних проблем. До масових форм належать: педагогічні ради, творчі майстерні педагогів, постійно діючі проблемні семінари, педагогічні читання, науково-практичні конференції, педагогічні виставки, конкурси, консультації тощо.

Групові форми роботи об'єднують педагогів за інтересами, однією мікро проблемою чи окремим напрямом. Вони максимально враховують потреби, інтереси, компетентність і рівень фахової підготовки з проблем дошкільної освіти. Основною організаційною формою групової методичної роботи в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів залишаються методичні об'єднання, головною функцією яких є ознайомлення педагогів із сучасним станом і перспективами розвитку дошкільної освіти, досягненнями вітчизняної та зарубіжної педагогічної і психологічної науки, перспективним педагогічним досвідом, оновлення

і поглиблення знань педагогічних працівників зі спеціальності, постійне підвищення їхнього загальнокультурного рівня[2].

Останнім часом поширення набули нетрадиційні форми організації методичної роботи, в тому числі авторські школи, творчі студії, методичні фестивалі, круглі столи, аукціони педагогічних ідей, а також аналоги популярних сучасних радіо - і телепередач, які, значною мірою, урізноманітнюють співпрацю методистів і педагогічних працівників у справі підвищення їхньої кваліфікації та педагогічної майстерності.

В усій різноманітності форм організації методичної роботи розв'язати багатопланові завдання підвищення кваліфікації педагогічних кадрів можна лише шляхом створення оптимальної системи методичних заходів та надання педагогам права вільного вибору тих форм, які максимально враховують їх потреби, запити та інтереси.

Разом з тим, всі ці заходи не можуть повністю вирішити усіх проблем підвищення кваліфікації педагогічних кадрів без належно організованої самоосвіти. Необхідно, щоб керівники закладів дошкільної освіти активно сприяли цьому процесу, надавали вихователям постійну допомогу, створювали необхідні умови щодо вдосконалення їхньої педагогічної майстерності.

Однією із форм підвищення кваліфікації вихователів є атестація педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Основною метою атестації є активізація творчої професійної діяльності педагогів, стимулювання безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення відповідальності за результати навчання і виховання, дітей дошкільного віку.

В умовах реформування дошкільної освіти, посилення творчої діяльності вихователя, індивідуалізації освітнього процесу важливим є започаткування проведення виставок-ярмарків авторських навчальних програм тощо. Вони покликані стати однією з форм презентації і популяризації новітніх технологій навчання переможців конкурсу «Вихователь року» та поширення передового педагогічного досвіду.

Отже, педагог який водночас є джерелом знань і компетенції, носієм культури поведінки та навіть батьківських функцій, має бути визнаним і оціненим адекватно його внеску у розвиток суспільства. Підвищення рівня професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти — одне з чільних завдань сьогоденної дошкільної освіти, реалізація цього сприятиме ефективності системи дошкільної освіти в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барбина Е. Формирование педагогического мастерства учителя в системе непрерывного педагогического образования. -К.: Высшая школа, 1997.- 153с.
2. Кан-Калик В.А., Никандров А. С. Педагогическое творчество.- Москва: Педагогика, 1993.-329с.
3. Крупецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников.- М: Педагогика, 1976.-249с.

УДК 373.2.091.12-336.2-043.83

Мельник Н.І.,

Педагогічний інститут,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуалізація проблеми. В умовах інтенсифікації інтеграційних процесів усіх сфер суспільного життя важливим аспектом модернізації сучасної вітчизняної системи професійної підготовки працівників закладів дошкільної освіти є підвищення їхньої кваліфікації через систему післядипломної освіти, яка, як і інші структурні елементи цілісної системи професійної підготовки, перебуває у постійній динаміці.

Актуальність організації якісної післядипломної освіти педагогів дошкільного профілю визначена у працях провідних науковців: Ш. Амонашвілі, Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, Д. Ельконіна, С. Козлова, В. Логінової, Т. Поніманської та інших[1]. В Україні на законодавчому рівні прийнято важливі документи щодо професіоналізації працівників освіти. Так, відповідно до положень Білої книги української освіти за 2009 рік пріоритетом визначено модернізацію змісту психолого-педагогічної, методичної, практичної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, а також стратегічною метою системи фахового зростання педагогічних працівників є забезпечення умов для їхнього безперервного професійного розвитку і саморозвитку, формування відповідних потреб [2, с. 4]. Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 48 від 24.01.2013 систему післядипломної освіти в Україні на сучасному етапі складає мережа вищих навчальних закладів, відповідних наукових, освітньо-наукових установ та організацій, які забезпечують професійний розвиток як в Україні, так і за її межами [4].

Актуальність підвищення кваліфікації працівників дошкільної галузі окреслена також і сучасними тенденціями розвитку вітчизняної педагогічної освіти, яка визначається євроінтеграційними процесами та входженням у світовий освітній вимір. Відтак, важливим аспектом професійної підготовки педагогів

дошкільної освіти в Україні є врахування досвіду європейських країн з питань підвищення кваліфікації працівників дошкільної освіти.

Мета дослідження. В центрі наукового інтересу знаходиться, насамперед досвід країн Західної Європи, зокрема Франції, Німеччини та Великої Британії, як країн, які зберігаючи традиції педагогічної освіти зуміли комплексно інтегруватись та імплементувати найкращі європейські практики у систему освіти педагогічних кадрів дошкільної галузі, що потребує висвітлення на теренах вітчизняного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що важливим аспектом цілісної та якісної професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи є безперервний професійний розвиток, що забезпечується системою післядипломної освіти педагогічних кадрів. Зазначимо, що за висновками Комітету Міністерства освіти Європи (1987) щодо педагогічної освіти, а саме післядипломної освіти педагогів, державам-членам Європейського Союзу було запропоновано розробити чіткі цілі такої освіти, забезпечити взаємозв'язок між програмами післядипломної освіти та програмами професійного розвитку, збільшити можливості здобуття післядипломної освіти, забезпечити безперервність між базовою та післядипломною педагогічною освітою [5].

У країнах Західної Європи існують різні форми професійного розвитку та підвищення кваліфікації дошкільних педагогів. Різноманітність та багатоаспектність системи післядипломної підготовки створюють широкі можливості для професійної реалізації та вдосконалення. Слід зазначити, що попередньо європейськими та американськими дослідниками пріоритет надавався формальному професійному розвитку, проте останні дослідження у галузі професійної підготовки дошкільних педагогів засвідчують, що програми неформальної та інформальної освіти становлять високу конкуренцію формальним [3, с. 254]. За визначеннями європейських дослідників М. Зеслоу (M. Zaslow), І. Мартінц-Бека (I. Martinez-Beck) у європейській практиці педагогічної освіти склалось в цілому п'ять форм професійного розвитку: (1) формальна освіта; (2) атестація; (3) спеціалізоване навчання на робочому місці; (4) тренінги або консультативні форми взаємодії; (5) об'єднання практиків або колегіальні професійні групи [6]. Ці форми професійної післядипломної освіти впроваджуються як в умовах формальних закладів освіти (в більшості випадках – інститути, університети), так і в умовах неформальної освіти. Охарактеризуємо окремі з них:

Спеціалізоване або безпосереднє професійне навчання (Specialized training) - навчання дошкільних педагогів у цьому випадку передбачає професійну сертифікацію без відриву від виробництва. Така форма професійного розвитку організовується поза межами формальної освіти і передбачає комплекс заходів, які забезпечують навчання за конкретним спрямуванням та змістом, виконання інструкцій тренера (trainer) або коуча (coucher) з метою закріплення та вдосконалення професійних навичок безпосередньо на робочому місці. Навчальні заходи можуть бути такими, як семінари, конференції, презентації практичного та передового педагогічного досвіду або веб-лекції дискусії, відео-демонстрації, тренування і вправлення в конкретних практичних діях, застосування навчальних посібників, підручників, синхронних і асинхронних, що забезпечують передачу знань та інформації, з метою позитивного впливу на професійну діяльність та подальший розвиток професійної компетентності. Проте, варто зауважити, за дослідженнями Р. Пянта (R. C. Pianta), подібні форми навчання використовуються і в програмах підготовки як формальної допрофесійної освіти, так і в умовах здобуття подальшої професійної освіти на робочому місці, без відриву від роботи. Причому тривалість професійних курсів у контексті формальної освіти – 10–12 тижнів, тоді як у неформальній – до 3-х днів. В умовах формальної освіти у слухачів курсів менша можливість безпосереднього спілкування з викладачем чи тренером для уточнення інформації. Програми курсів неформальної освіти більш практико-орієнтовані, тоді як в умовах формальної зміст курсів дещо пролонгований у часі і може не відповідати нагальним потребам слухача, а орієнтуватись на перспективу та розширення інформативного кругозору осіб, які залучені до післядипломної освіти. Тренери у таких формах професійного розвитку часто розглядаються як експерти, особи, які мають позитивний ефективний практичний досвід. Формат тренування, як правило, забезпечує короткотривалу взаємодію між викладачем та слухачем чи студентом, а потік інформації найчастіше є однонаправленим. Тренером озвучуються та аналізуються гіпотетичні випадки чи конкретні педагогічні ситуації, шаблон розв'язання яких може бути використаним у процесі подальшої професійної діяльності слухачів. Формат такої форми післядипломної освіти передбачає також взаємодію за принципом «наведення прикладу педагогічної ситуації – презентація практичного розв'язання».

Коучинг (coaching) - коучинг для професійного розвитку дошкільних педагогів є «добровільним, неупередженим, і спільним з тренером-коучером співробітництвом, яке відбувається за ініціатииви особи, що виявила бажання та намір опанувати нові знання і навички від іншої, більш досвідченої та успішнішої в професійній діяльності особи». Мета коучингу, як правило, зосереджена на безпосередніх зусиллях окремого педагога для поліпшення своїх професійних навичок і вивчення ефективних засобів організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку. Основне спрямування коучингу на початкових етапах професійного розвитку дошкільних педагогів – удосконалення наявних професійних знань, умінь та навичок, а в подальшому – вивчення та набуття якісно нових знань, практичних вмінь та навичок. Б. Хафт (B. Hanft) характеризує коучинг як форму післядипломної освіти варто зазначили, що він передбачає об'єктивні зауваження, інструктаж, демонстрацію, практику у виконанні дій, саморефлексію, відгуки і оцінку результатів процесу тренувань та результатів професійної діяльності.

Консультації (consultation) - консультації покликані зорієнтувати педагога, який проходить підвищення

кваліфікації чи здобуває післядипломну освіту. Мета цієї форми професійного розвитку – консультування та допомога педагога-стажера з метою надання практичних рекомендацій, навчання педагога орієнтуванню та гнучкості мислення для розв'язання педагогічної ситуації. Залежно від ситуації, консультант може сприйматися як керівник-лідер професійного розвитку, який передає свій досвід, але також як консультант, який надає короткі рекомендації, що можуть використовуватися в професійних ситуаціях. Особливість консультацій полягає в тому, що, якщо на початковому етапі взаємодія консультанта з педагогом-слухачем чи студентом є частою, то згодом потреба консультації у студента зникає. В переважній більшості консультації проводяться індивідуально.

Спільнота або об'єднання практиків (communities of practice) - навчання та коучинг є відносно короткостроковими і невеликими за кількістю формами професійного розвитку. Об'єднання практиків є однією з форм безперервного професійного розвитку, яка стає все більш широко відомою в галузі професійної освіти дошкільних педагогів. Спільноти практиків (COP) визначаються як групи осіб, які об'єдналися на основі спільних професійних інтересів і бажання поліпшити свою практику в тій чи іншій галузі через взаємобмін своїми знаннями, думками, і спостереженнями. Це професійне навчання, яке відбувається на основі певної моделі, що містить комплекс складних соціальних відносин, за допомогою яких фахівці передають знання недосвідченим практиками дошкільної освіти. Формат проведення такого навчання – робота з аудиторією, обговорення, робота у форматі «питання-відповідь» тощо. Ключовою відмінністю у цьому аспекті є те, що взаємини між учасниками є двобічними. Учасники груп мають можливість кооперуватись та спілкуватись через електронну пошту, дистанційно, через соціальні мережі та мережі електронного відеозв'язку тощо. Метою функціонування таких об'єднань є скорочення розриву між наукою та практикою, а також створення незалежної спільноти зацікавлених сторін, професіоналів.

Висновки. Узагальнюючий аналіз окремих форм післядипломної професійної підготовки педагогів дошкільної освіти у західноєвропейських країнах свідчить про те, що основна функція її полягає у забезпеченні безперервної професійної освіти та реалізації загальноприйнятої концепції «освіти впродовж життя». Змістом такої освіти в узагальненому вигляді є професійне вдосконалення фахівців дошкільної освіти та вивчення інноваційних підходів до навчання, нових форм, методів, засобів тощо, що становить перспективу для подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Ганна Володимирівна Беленька ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Пед. ін-т. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 320 с.
2. Біла книга [Електронний ресурс] : сили змін та вектори руху до нової освіти України / Міжнар. благод. фонд «Україна –3000»; [упоряд. Віктор Громовий]. – Київ, 2009. – 156 с. – Проект (вноситься на обговорення Міжнародного освітнього Форуму «Артеківські діалоги» – 2009). – Режим доступу: <http://www.ukraine3000.org.ua/img/forall/Ped.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 06.03.2018.
3. Мельник Н. І. Професійна підготовка дошкільних педагогів у країнах Західної Європи: теорія і практика: монографія / Н. І. Мельник. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – 392 с.
4. Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 24.01.2013 р. № 48 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Текст. дані. – Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0488-13>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 14.02.2018.
5. **Resolution concerning consumer price indices, adopted by the 14th International Conference of Labour Statisticians** [Electronic resource]. Geneva, October-November 1987. – Geneva : s. n., 1987. – 38 p. – Retrieved from: <http://www.ilo.org/stat/lang-en/index.htm>. – Title from the screen. – Date of retrieving: 07.02.2018.
6. Zaslow M. Critical issues in early childhood professional development / Martha Zaslow, Ivelisse Martinez-Beck. – Baltimore : Paul H. Brookes, 2006. – 652 p.

УДК 378.37:004

Олійник Л. М.,
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ МИКОЛАЇВЩИНИ

Широкомасштабна освітня реформа в Україні під брендом «Нова українська школа» розрахована на роки тастосується всіх освітніх ланок. Сьогодні її поступ найбільш вагомо відчувається в початковій освіті. Тому питанням дошкільної освіти, яка є невід'ємним складником системи освіти в Україні та передую початковій

освіті, слід приділяти пильну увагу й ретельно врахувати освітні зміни. Адже саме випускники закладів дошкільної освіти з 1 вересня 2018 року по всій країні підуть у перші класи Нової української школи.

Зважаючи на це, на кафедрі теорії й методики дошкільної та початкової освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти спланована проводиться робота із підвищення кваліфікації керівників дошкілля області із застосуванням новітніх технологій.

Досвід застосовування базових сервісів Google у змішаному навчанні на курсах підвищення кваліфікації у Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти з метою підвищення ІКТ-компетентності педагогів та розгляд перспектив його впровадження для системи післядипломної освіти, надихнув мене на подальше використання хмарних технологій у роботі з керівниками дошкілля Миколаївщини із окресленого вище освітнього питання. Так, 27 вересня 2017 року у МОППО відбувся обласний семінар «Підвищення професійної компетентності керівників закладів дошкільної освіти засобами інтернет-технологій» з метою: набуття нових професійних компетентностей фахівцями дошкільної освіти Миколаївської області; науково-методичної підтримки в упровадженні інтернет-технологій у роботу закладів дошкільної освіти; методологічного забезпечення професійної підтримки керівних кадрів дошкільної освіти Миколаївщини. Із 36 осіб, які взяли участь у заході, 12 керівників дошкілля Миколаївської області виявили бажання працювати у мережевому проекті «Підготовка випускників ЗДО до Нової української школи» (далі Проект) у межах міжрегіонального інтернет-марафону, що був ініційований Рівненським ОППО «Поліські мережеві проекти».

До роботи над Проектом долучилися керівники дошкілля Миколаївщини, які уміли працювати із законодавчою, науковою, методичною літературою за фахом; мали навички користування комп'ютерною технікою, інтернетом та сервісами Google на рівні користувача. У них була самомотивація, уміння самоорганізуватися та розподіляти власний час на виконання запланованого обсягу роботи самостійно та у підгрупах.

У Законі України «Про освіту» визначено: «Особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Держава визнає ці види освіти, створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають відповідні освітні послуги, а також заохочує до здобуття освіти всіх видів». Отже, сьогодні види післядипломної освіти мають обиратися з урахуванням зручності для педагогічного працівника та закладу, у якому він працює. Наявність широких пропозицій на ринку освітніх послуг дозволяє педагогу обирати зручні та ефективні способи підвищення кваліфікації. Участь у Проекті із застосуванням хмарних технологій, як засіб підвищення кваліфікації керівників закладів дошкільної освіти, – є продуктивним доповненням до очної формальної освіти. У такий спосіб кожний керівник має можливість зростати як професіонал без відриву від основної роботи. Долучатися до роботи над Проектом він може з будь-якого пристрою, що має вихід в інтернет, з будь-якого географічно розташованого місця, у зручний для себе час табути на постійному зв'язку з тьютором Проекту й працювати з колегами у документах зі спільним доступом у режимі онлайн та офлайн.

Метою Проекту було дослідження умов, що забезпечують неперервність двох перших освітнянських ланок (дошкільної та початкової освіти) та сприятимуть безкризовому переходу вихованців закладів дошкільної освіти до шкільного навчання. Взаємодія учасників Проекту відбувалася у закритій дослідницькій групі команди на Facebook Готуємо до школи. Мережевий проект. На підтримку роботи команди було створено сайт Готуємо до школи.

5 грудня 2017 з метою висвітлення просування команди керівників закладів дошкільної освіти Миколаївщини в інтернет-марафоні «Поліські мережеві проекти» та обговорення результатів роботи підготовчого етапу Проекту відбувся тренінг регіонального рівня з використання ІКТ у конкурсах професійної майстерності. Також було сплановано командну роботу над GoogleДокументом «Концепція формування компетентного випускника закладу дошкільної освіти, готового навчатися у Новій українській школі».

Робоча онлайн зустріч команди керівників дошкілля Миколаївщини з приводу завершення роботи над основним етапом Проекту відбулася у форматі вебінару 01 березня 2018 з прямою трансляцією на YouTube. У заході взяли участь 13 науково-педагогічних працівників Миколаївського та Рівненського обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, керівники дошкілля Миколаївщини.

До 1 червня 2018 року триватиме заключний етап роботи над Проектом. Всі його матеріали розміщено на оновленому Сайті Google Готуємо до школи. Попереду важлива робота над Проектом – його апробація. До неї плануємо долучити близько 100 керівників закладів дошкільної освіти Миколаївщини, педагогічні й батьківські колективи цих закладів. Сподіваємося, що наш Проект буде корисним для всіх дорослих, яких хвилюють питання безкризового переходу дитини від дошкільного дитинства до навчання у Новій українській школі.

Огляд веб-ресурсів, застосованих у роботі над проектом, та результативність висвітлення проектних питань дають підстави для ствердження, що всі керівники дошкілля Миколаївщини, які взяли участь у роботі над Проектом, значно підвищили професійну кваліфікацію не тільки з актуальних питань дошкільної освіти, а й покращили власну інформаційно-комунікаційну компетентність, без якої професійна діяльність сучасного керівника закладу дошкільної освіти значно ускладнюється.

МАЙСТЕР-КЛАСИ, ТВОРЧІ МАЙСТЕРНІ ЯК ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ З ПЕДАГОГАМИ

Свого часу К.Д.Ушинський писав: «...у вихованні все повинно ґрунтуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. Ніякі статuti і програми, ніякий штучний організм закладу, як би хитро він не був придуманий, не може замінити особистості в справі виховання». Ці слова дуже актуальні, оскільки вихід закладу на рівень нових вимог та задач багато в чому залежить від розвитку творчого потенціалу педагогів закладу, їх професіоналізму, глибини соціальних знань, загальної культури. У зв'язку з цим виникла потреба в ефективній організації методичної роботи з педагогами, а саме у проведенні майстер-класів, творчих майстерень.

Майстер-клас – це поняття не нове і зустрічається в багатьох сферах людської діяльності: у сфері декоративно-прикладного мистецтва, харчової промисловості, економіки, бізнесу, тощо. Сьогодні про майстер-клас все частіше ми чуємо в освіті. Педагогам необхідно постійно вчитись, вчитись один у одного, тому доречним є обмін професійним досвідом, взаємо навчання, взаємо вдосконалення педагогічної діяльності. Фактор «взаємо» особливо важливий, адже на сучасному етапі механічне повторення професійних досягнень безперспективне, і більш притаманне авторитарній педагогіці. Перехід до впровадження гуманної педагогіки в освітній процес спонукає до пошуку нових шляхів, форм та методів роботи, а також до обміну досвідом у процесі проведення майстер-класів та організації творчих майстерень. Ці форми є інноваційними, адже на сучасному етапі розвитку освіти актуальним є виявлення, узагальнення і поширення сучасного педагогічного досвіду. Широке коло завдань методичної діяльності, характер її постійно оновлюваного змісту, а також рівень компетентності педагогічних кадрів, який також зазнає змін, потребують різноманітних форм роботи. Саме тому метою статті є висвітлення сучасних інноваційних методів роботи з педагогами та доведення необхідності їх використання в освітньому процесі.

Майстер-клас є ефективною формою професійного навчання педагогічних кадрів, підвищення їх фахової майстерності на основі освоєння перспективного педагогічного досвіду. Творчі майстерні мають на меті залучити педагогів до роботи для підвищення мотивації, обміну досвідом, розгляду освітніх проблем та вироблення стратегій подальшого їх вирішення.

Зазначені форми методичної роботи є ефективними прийомами передачі досвіду навчання і виховання, тому що центральною ланкою є демонстрація оригінальних методів освоєння певного змісту за активної ролі всіх учасників. Використовуючи дані форми роботи з педагогами ми кидаємо виклик традиційній педагогіці, демонструємо особистість педагога з новим мисленням, спрямовуємо на не пасивне набуття нових знань, а даємо спосіб самостійної їх побудови за допомогою всіх учасників заняття; форми, методи, технології роботи пропонуються, а не нав'язуються учасникам, створюємо умови для включення всіх в активну діяльність. Майстер-класи, творчі майстерні у сьогоденні є пріоритетними, перспективними, оригінальними способами передачі знань. Учасники стають експертами, вчаться аналізувати і співставляти свої можливості. Одночасно вчиться і педагог-майстер. При підготовці і проведенні майстер – класів, творчих майстерень педагог набуває навичок роботи з аудиторією, вчиться рефлексії власних дій. Правильно організовані ці форми роботи спонукають до генерування ідей всіма учасниками.

Організація майстер-класів у ВКНЗ СОР «Лебединському педагогічному училищі» здійснюється на основі «Положення про майстер-клас», розроблене методичним кабінетом закладу. Педагог-майстер обирається на засіданні методичної ради. Педагог-майстер - це перш за все консультант і радник, який допомагає організувати навчальну роботу, осмислити способи діяльності.

Плануючи проведення майстер-класу перш за все формулюється тема. Майстер-класи, які організовуються у ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне училище» орієнтуються на тему педагогічних читань, яку щорічно оголошує академік, керівник Міжнародного Центру Гуманної Педагогіки, доктор психології Ш.О. Амонашвілі. Потім визначається мета, яка реалізовується у ході проведення та ставляться конкретні завдання. Чіткої структури проведення не існує, хоча слід дотримуватись логіки процесу пізнання: повідомлення нових знань, засвоєння знань та рефлексія.

Основними формами проведення майстер-класу можуть бути: лекції керівника, семінарські заняття, практичний показ в дії сучасних форм і методів навчання і виховання, тренінги, практикуми, моделювання, консультації, самостійна робота слухачів щодо опрацювання рекомендованої літератури, застосування в навчально-виховному процесі окремих методів, прийомів, засобів навчання, елементів інноваційних технологій.

Учитель-майстер має можливість самостійно обирати різні форми організації та проведення майстер-класів. Зокрема, форма заняття з дітьми (студентами), коли демонструється фрагмент заняття з використанням технології, методики, яка презентується. Тривалість такого заняття визначається індивідуально, під час проведення учитель-майстер не звертає уваги на слухачів майстер-класу. Після проведення коротко пояснює зміст методу, потім учасники долучаються до обговорення і озвучується кінцевий результат. Має місце форма заняття з імітаційною аудиторією, де в якості учнів (студентів) виступають слухачі майстер-класу. При цьому вступна частина залишається традиційною, а основна імітує заняття, хоча до дорослих не звертаються як до

дітей, пояснень в ході не дають, лише по завершенню цього етапу пропонують учасникам висловити своє бачення, пояснити що вони зрозуміли, відчули, побачили. Після обговорення учитель-майстер пояснює, яку технологію чи методику він пропонує до використання. У заключній частині проходить обговорення та рефлексія.

Широко використовується форма майстер-класу з використанням відео фрагментів занять, виховних заходів, тощо. При використанні даної форми пропонується учителю-майстру спершу пояснити учасникам на що слід звернути увагу. Після перегляду слід зробити узагальнення, за необхідності, певні уточнення, висловити власне бачення даної проблеми. Наступним етапом стає залучення учасників до обговорення.

Під час майстер-класу рекомендується використовувати різні методи роботи, а саме:

- представлення системи роботи відповідно до плану;
- робота з дорослими;
- вивчення результатів діяльності;
- самостійна розробка власної моделі навчання;
- спільне моделювання проблеми;
- відвідування й аналіз методичних практикумів;
- «круглі столи»;
- дискусія за результатами занять тощо.

У сучасних умовах проводити майстер-клас можна з використанням технології вебінару. Вебінар - це технологія, яка дозволяє в повній мірі відтворити умови спільної форми організації навчання, а саме семінарського, лабораторного занять, уроку, використовуючи засоби аудіо-, -відео обміну даними та спільної роботи з різноманітними об'єктами, незважаючи на те, що його учасники можуть фізично знаходитися в різних місцях. Таким чином, створюється віртуальна «аудиторія», що об'єднує всіх учасників вебінару.

Вебінар - це «віртуальний» on-line семінар (нарада, лекція, презентація, конференція, круглий стіл, публічний захист роботи, тренінг, опитування), організований за допомогою Internet-технологій відповідними програмними засобами, який надає можливість ведучому (модератору, тренеру, консультанту, професіоналу, педагогу, тьютору) передавати інформацію (досвід, знання, вміння, завдання), а учасникам отримувати інформацію і навчатися за допомогою віртуального зв'язку, в якому є можливість чути і бачити один одного де б вони не знаходились.

Вебінару властива головна ознака семінару - інтерактивність. Вебінар повністю відтворює атмосферу звичайної навчальної лекції. Вчителі-слухачі можуть бачити і слухати вчителя-майстра, відправляти йому запитання з аудиторії або давати стислі відповіді на поставлене всій аудиторії питання. При цьому вчитель-майстер бачить і чує кожного із своїх слухачів. Такий вид спілкування дозволяє перейти на принципово новий рівень спілкування вчителів. Крім того, можливість слідкувати за жестами і мімікою співбесідника підвищує ККД сприйняття інформації до 60%.

Серед основних можливостей вебінарів - демонстрація документів, презентацій та відеофрагментів, перехоплення екрану, передача прав керівника іншому учаснику, використання текстового чату. Вчитель-майстер при дистанційній формі навчання виступає більш у ролі помічника, наставника, радника, саме тому за кордоном він називається тьютор (tutor).

Для його організації необхідно (як для вчителя-майстра, так і вчителів-слухачів) мати:

1. Комп'ютер з налаштованим аудіо або відеообладнанням (колонки або навушники, мікрофон та web-камера);
2. Встановлений і правильно налаштований браузер;
3. Встановлений Flash-програвач;
4. Встановлена програма скайп (Skype).
5. Встановлений контакт з опорним навчальним закладом з питань упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у програмі скайп.

Алгоритм підготовки вебінару такий:

- Модератор планує вебінар, визначає його тематику та хід.
- Обирає зручний час для вебінару
- Виробляє показники для оцінки ефективності вебінару
- Проводить тестовий запуск вебінару (Незважаючи на легкість в організації вебінару і документацію, яка висвітлює всі можливі питання, потрібно запустити тестовий «прогін» вебінару для перевірки звуку, можливості задавати питання і т.ін. Часу це займе не багато і ви мінімізуєте ризики технічних «накладок» під час офіційного виступу).
- Якщо у вебінарі передбачено перегляд відеозаписів то вчитель-майстер залучає аудиторію слухачів до обміну думками, знаннями, ведення діалогу.
- Публікує оголошення про вебінар на форумі сайту.
- Розсилає запрошення. Запрошення краще розсилати за 1 тиждень, з нагадуванням за 3 і 1 день до обговорення. Цей термін може бути збільшений до 3-4 тижнів.
- Формується група вчителів-слухачів та подається заявка на участь у вебінарі на електронну адресу модератора.
- Модератор на сайті розміщує адресу посилання, де розміщений відеозапис майстер-класу з певного

навчального предмета.

- Педагоги мають можливість переглянути відеозапис майстер-класу до початку вебінару та спланувати запитання
- За цими посиланнями слухачі беруть участь у вебінарі
- Педагог-майстер веде майстер-клас, презентує досвід, залучає до обговорення.
- Рефлексія. Дискусія за результатами спільної діяльності вчителя-майстра і вчителів-слухачів
- Заключне слово вчителя-Майстра (відповіді на зауваження і пропозиції).

Творчі майстерні організовуються згідно до «Положення про творчу майстерню педагога» та базуються на технології творчих майстерень.

Технологія – це сукупність прийомів, які використовуються у певній сфері. В окремих джерелах ми зустрічаємо, що технологія – це мистецтво, майстерність, уміння.

Технологія – майстерність, техніка, передача способів (набір і послідовність операцій, їх режими).

Проведення творчих майстерень є однією із перспективних технологій, які удосконалюють систему педагогічної освіти, розширюють форми роботи з педагогами. Творча майстерня педагогів – добровільне об'єднання педагогів з високою творчою активністю, діяльність якого передбачає систематизацію та популяризацію педагогічного досвіду, розв'язання конкретних освітніх проблем. Педагогічна майстерня – це така форма навчання учнів, студентів, дорослих, яка створює умови для сходження кожного учасника до пізнання до нового досвіду шляхом самостійного чи колективного відкриття. Основою відкриття в майстерні є творча діяльність кожного і розуміння закономірностей цієї діяльності. Структуру майстерні можна презентувати так: творчий процес - творчий продукт - розуміння його закономірностей -співвіднесення отриманого з існуючими досягненнями в освіті,культурі -корекція своєї діяльності - новий продукт [5]

Майстерні (за Мухіною І.А.) класифікуються в залежності від:

- складу учасників; (поділяються на заняття для учнів, студентів, для педагогів)
- мети і способів діяльності;
- тривалості

Організаційно-методичними формами діяльності творчої майстерні вчителів є: круглі столи, семінари-практикуми, тренінги, методичні студії, презентації, педагогічні виставки, педагогічні вітальні, самостійна робота слухачів, дослідження проблеми, моделювання, проекти тощо. Робота в майстернях здебільшого організовується в малих підгрупах (8-15 чол.) Факт групової роботи сприяє розвитку комунікативних, соціальних компетентностей, привчає слухати, аргументувати, доводити.

В освітньому процесі ВНЗ використовуються творчі майстерні, як підсумкові, семінарські заняття для студентів, це дає змогу активно сприймати матеріал, творчо його осмислювати, правильно працювати з інформацією, і, в той же час, це сприяє саморозвитку студента, підвищує інтерес до навчальної діяльності, розвиває креативність, формує професійні компетентності. Викладач на таких заняттях створює спеціальні умови, продумує такі завдання, які спонукають до роздумів і не мають конкретної відповіді чітко за підручником. Викладач виступає консультантом, помічником, сприяє пізнанню. Принцип роботи творчих майстерень розкриває німецьке прислів'я: «Не даруй голодному рибу, а подаруй вудочку».

З діючих педагогічних методів роботи майстерні найбільш наближені до дослідницьких і проблемних методів навчання.

Принципи та правила, яких слід дотримуватись при проведенні майстерні:

1. Рівність всіх учасників, включаючи майстра
2. Право кожного на помилку
3. Безоціночна діяльність: відсутність критичних зауважень на адресу учасників майстерні, що сприяє створенню умов емоційного комфорту і творчої свободи, реалізує принципи «педагогіки успіху». Оцінка замінюється самооцінкою і самокорекцією.
4. Творча свобода
5. Значний елемент невизначеності, незрозумілості і навіть загадковості у завданнях, що стимулює творчий процес
6. Діалог як головний принцип взаємодії, співпраці, співтворчості.
7. Організація і перебудова розвивального середовища майстерні. Це може бути коло всіх учасників, окремі місця для індивідуальної роботи, можливість для швидкої презентації продукту, простір для імпровізації.[5]

Результат роботи творчої майстерні: науково-методичні матеріали (навчально-методичний посібник, методичні рекомендації тощо).

Останній етап – це рефлексія. У психології розрізняють два типи рефлексійних процесів авторефлексію, коли йде пізнання власних думок, почуттів, вчинків і рефлексію як відображення того про що думає інша людина чи група людей.

Відвідування майстер-класів, робота у творчих майстернях спонукає педагогів до роботи над підвищенням свого фахового рівня, сприяє збагаченню педагогічного колективу педагогічними знахідками, допомагає молодим викладачам, вчителям переймати майстерність у більш досвідчених колег.

Майстер-класи, творчі майстерні покликані розвинути творчу уяву, сформувати стійку систему знань, що розкривають суть, структуру і види інноваційної педагогічної діяльності, уміння цілеспрямовано генерувати нові нестандартні ідеї з використанням інтелектуальних інструментів і механізмів самореалізації; психолого-

педагогічні знання про освоєння і впровадження інноваційних процесів у систему освіти; спеціальні психолого-педагогічні методи, прийоми і засоби, використання яких дає змогу активно прилучатися до інноваційної педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віртуальна школа професійного становлення молодого педагога - Інтернет заходи. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: oirop@ukr.net
2. Дистанційні курси НТУ «ХП» Що таке вебінар? [Електронний ресурс].
3. Майстер-клас як форма діяльності віртуальної школи професійного становлення молодого педагога: методичні рекомендації / [автор Н.В. Розіна].- Видавництво. - Черкаси: ЧОПОПП, 2013.- 20с.
4. Методичні особливості вебінарів, як інноваційної технології навчання / Н.В. Морзе, О.В. Ігнатенко // Інформаційні технології в освіті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/itvo/2010_5Z4.pdf
5. Мухина И.А. Что такое педагогическая мастерская? [Електронний ресурс].

РОЗДІЛ VII

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЗАРУБІЖЖЯ

УДК 373.2:001.895 (082)

Прудник В.В.,
ВКНЗ СОР «Лебединське
педагогічне училище імені А.С. Макаренка»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

На сучасному етапі реформування вітчизняної системи освіти перед українськими дошкільними навчальними закладами постали нові завдання, зумовлені входженням нашої держави до міжнародного освітнього простору та переходом суспільства на якісно новий рівень. За таких умов особливо важливо окреслити перспективну лінію розвитку особистості дитини, починаючи з дошкільного віку. Актуальності набули проблеми впровадження інноваційних технологій у вітчизняній системі дошкільної освіти, на основі адаптації кращих надбань розвинених країн світу. До таких здобутків зокрема, належить досвід дошкільних навчальних закладів Великої Британії щодо поширення комп'ютерної грамотності.

Використанню інноваційних технологій комп'ютерної грамотності у дошкільній освіті присвячені наукові розвідки вітчизняних педагогів Ю. Горвиць, Т. Давидова, Т. Денисова, Н. Єльмеева, О. Єресько, Л. Зімнухова, А. Іванов, О. Кореганова, Г. Лаврентьева, Л. Марголіс, І. Новик, Є. Потурнак, О. Петрова, С. Семак та ін. Серед британських учених, що займалися дослідженням пропонованої проблеми у системі дошкільного виховання, слід назвати Л. Буркет, С. Дауні, П. Каріюкі, А. Морган, О. Нір-Гал, Л. Кеннінгтон, П. Клейн, Л. Плаумен, Г. Прайс, Д. Сайм, Дж. Сирай-Блетчфорд, І. Сирай-Блетчфорд, К. Стівен та ін.

Інноваційні технології дають можливість дитині розширити доступ до знань, адже численні навчальні ситуації, створені за допомогою новітніх засобів є невичерпним ресурсом для потенційних «інформаційних магістралей». Комп'ютери слід розглядати як гнучкий і потужний інструмент для поліпшення виховного процесу та задоволення індивідуальних потреб дітей у більш привабливому та цікавому ключі. Вони заохочують незалежність і забезпечують доступ до широкого діапазону інформації, заохочуючи дітей досліджувати і створювати. Нові методи організації виховного процесу за допомогою комп'ютерної техніки спонукають дитину відкривати нові ігри та інші цікаві заходи, навчають її самостійності.

Вартим уваги є досвід найбільшої в світі франчайзингової мережі, частиною якої є програма «Комп'ютерні дослідники» (ComputerXplorers), що забезпечує веселу та цікаву якісну освіту у галузі комп'ютерних технологій для дітей у віці від 3 до 13 років (EYFS, KS1, KS2, KS3). Кожен заклад, що працює за програмою «Комп'ютерні дослідники» по всій території Великої Британії є незалежним та унікальним, оскільки самостійно розробляє та апробує власні навчальні програми для дітей кожного вікового етапу [3].

Головна ідея подібних закладів полягає у тому, що вони пропонують інноваційні різновікові веселі щотижневі заняття для дітей дошкільного віку. Комплексний пакет послуг включає в себе власного спеціально підготовленого репетитора з комп'ютерних технологій. Крім того, до нього також входить регулярно оновлюване програмне забезпечення, апаратне забезпечення (компанії партнери займаються випуском власних ноутбуків, айпадів та планшетів), інноваційні периферійні пристрої, такі як програмовані іграшки та, звичайно ж, власні унікальні плани уроків [3].

Підхід «Комп'ютерні дослідники» до вивчення технологій для дошкільного віку побудований на пізнавальній активності, прагненні дитини пізнати оточуючий світ і спрямований на підготовку дітей до майбутнього.

Навчальна програма складена таким чином, щоб дитина дошкільного віку гармонійно розвивалася, зокрема у сфері науки, музики, грамотності, математики, і звичайно, технології.

Поряд із тим, діяльність «Комп'ютерних дослідників» має низку переваг, у першу чергу, для найважливіших сфер особистості дитини. До них належать:

- розвиток навичок комунікації та мови (робота в малих групах дає велику кількість можливостей для розмов та слухань, уміння задавати запитання, використання невербальних засобів комунікації та самореалізації);
- покращення фізичного розвитку (покращуються координація, контроль та рухова активність, оскільки діти маніпулюють мишею і працюють з різними периферійними пристроями);
- особистісний, соціальний та емоційний розвиток (розвиваються нові соціальні навички у малих групах, зростає концентрація уваги, віра дітей у власні здібності);

- розвиток грамотності (широкий спектр обчислювальних заходів заохочує дітей поєднувати звуки, встановлювати логічні зв'язки, розвивати попередньо набуті навички. Діти активно займаються веселою, освітньою діяльністю);
- розвиток компетентностей (вдосконалення навичок підрахунку, а також робота з формами, простором та часом);
- сприяння розумінню світу (використання цілого ряду обчислювальних методів та технологій для вивчення «реальних» тем, включаючи «будова тіла людини», «я та моя родина», «природа та навколишнє середовище» і т. д.);
- самовираження через мистецтво та дизайн (забезпечення ідеального середовища для дітей дошкільного віку для самовираження через широкий спектр графічних програм, створення музики або фільмів [1].

Крім того, щотижневі оновлення навчальних досягнень їх дітей надсилаються на електронну адресу батьків, а також пропонуються додаткові види діяльності для дітей вдома.

Таким чином, проаналізувавши британський досвід упровадження дошкільними навчальними закладами комп'ютерних технологій, можна відзначити наступні позитивні результати для дітей:

- набуття навичок роботи з комп'ютером;
- покращення академічних навичок (лічба / грамотність);
- підвищення самооцінки та впевненості у своїх силах;
- підвищення соціальних навичок;
- використання високотехнологічних навчальних інструментів (програмовані роботи, цифрові мікроскопи, фотоапарати, айпади);
- робота у невеликих групах 3-4 дитини із спеціальною підтримкою підготовленого фахівця [2].

Отже, враховуючи прогресивність зазначеної проблеми та окреслені позитивні зміни для розвитку дітей дошкільного віку, перспективним вважаємо використання британського досвіду раннього навчання комп'ютерної грамотності у освітньому просторі вітчизняних дошкільних навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Information for pre-schools. – [Electronic resource]. – Available at : <https://computerexplorers.co.uk/what-we-do-for/Nurseries>
2. Pre-schools (EYFS) computing classes. – [Electronic resource]. – Available at : <https://computerexplorers.co.uk/what-we-do/pre-schools-technology-and-computing#eyfs2>
3. The ComputerXplorers approach to technology education – so much more than a computer club. – [Electronic resource]. – Available at : <https://computerexplorers.co.uk/>

УДК 373.2:001.895 (082)

Роменкова В.А.,

Ризька академія педагогіки і управління освіти

ПРОБЛЕМЫ ИННОВАЦИЙ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Исследование посвящено оценке внедрения инноваций в сфере дошкольного образования. Актуальность темы обусловлена целым рядом проблем, связанных с реформированием системы дошкольного образования в республике. Потребность в инновациях (новшествах) обычно возникает вследствие неудовлетворенности прежней системой образования и ее результатами. Инициаторами реформ как правило выступают государственные и негосударственные институты, а проводниками и распространителями являются педагоги. Между тем, практики довольно слабо заинтересованы в существенных изменениях системы образования. По нашим данным 88% воспитателей считает, что кардинальные изменения в системе образования не нужны. В работе В.С. Лазарева приводятся результаты опроса среди директоров школ. Только 17% из них считают необходимыми изменения в современной системе образования, 77% признают необходимыми частичные новшества, а 6% и вовсе отрицают их необходимость [1].

По нашему мнению, это связано с неочевидными целями инноваций, с отсутствием научных данных подтверждающих в будущем лучшие, чем в настоящем, результаты педагогического труда. К тому же, педагогическая система, сама по себе консервативная, предполагает культурную адаптации новшеств, заимствованных из другой социальной и культурной среды.

С начала 90-х годов система дошкольного образования Латвии, унаследовавшая как преимущества, так и недостатки советской системы, прошла долгий путь, позволивший оценить достоинства и проблемы, связанные с инновационной деятельностью в данной сфере.

В первое время перемены в подходах коснулись как государственных институтов, так и практики дошкольного образования. Была отменена обязательная программа дошкольного воспитания, как и сами понятия «воспитание» и «обучение». Это было связано с принятием новой парадигмы в отношениях

дошкольного педагога и ребенка («субъект-субъектные» отношения). Справедливости ради следует отметить, что данный подход разрабатывали и осуществляли и ранее (В.В.Давыдов, Ш.Амонашвили и др.).

Первые годы ознаменовались открытостью к новым системам работы в сфере дошкольного образования, изучением многообразных подходов в дошкольной педагогике, свободой выбора форм и методов работы. Большинство инноваций шли снизу, от практиков. Были открыты и работали детские сады по системе М. Монтессори, Р.Штайнера, детские сады со смешанными по возрасту группами, «Креакид», сады, осуществляющие программу фонда Дж. Сороса «Шаг за шагом». Последние, помимо государственной поддержки, финансировались из средств фонда, а их работа строго контролировалась. В них были отменены занятия по предметам, а критериями успешности работы педагога стали определенные качества детей: физическая развитость, любознательность, активность, интерес к новому, эмоциональная отзывчивость и т.п.

Большинство массовых дошкольных учреждений осуществляло комплексно-тематическую модель образования и модель развития предметной среды. Занятия стали интегративными по содержанию, включающие знания по многим направлениям (математика, речь, литература и т.п) и протекающими в виде игры. В практику вошло понятие «игровое занятие».

Педагогическая наука, в отличие от советского периода, лишь опосредствовано могла повлиять на содержание и формы работы дошкольных учреждений. С течением времени, в 2012 году, все-таки были разработаны ведущие линии развития ребенка в системе дошкольного образования, почти дословно повторяющие критерии развития из программы «Шаг за шагом»: физическое совершенство, любознательность, положительное отношение к себе и другим и др.

Такой подход не предусматривал овладения ребенком конкретными знаниями и умениями. Предполагалось, что он имплицитно их получает при определенном опыте, условия которого обеспечивает педагог. Это сказалось на уровне подготовки к школе и качестве школьного образования. Он резко упал. Большинство альтернативных систем образования не прижились, т.к. выпускники не смогли учиться в обычных школах. Кроме того, в связи с ликвидацией предприятий и колхозов почти наполовину снизилось количество дошкольных учреждений. В связи с этим с 5 лет было решено готовить детей к школе отдельно, почти как в прежнем детском саду попредметно, и с конкретными требованиями к содержанию.

В настоящее время в рамках министерства образования утверждаются критерии, предусматривающие осуществление гуманистических принципов развития ребенка: свободы отдельного человека, автономности и самостоятельности личности, независимости, неконформности, противлению стереотипам, права на индивидуальность и др. Однако, не воплощенные в конкретное содержание образования, данные требования остаются абстрактным пожеланием, которое педагог воспринимает в зависимости от опыта, образования и пр.

Положительными результатами внедрения всех инноваций явились открытость новому опыту в области дошкольных педагогических технологий со стороны руководителей ДДУ, желание изучать технологии в педагогических системах других стран. Негативным приобретением является чрезмерная детоцентричность педагогического процесса, утрата авторитета и статуса педагогами, приобретения ими роли поставщика услуг посещающим сад детям и их родителям. Это сказывается на отношении детей к взрослым в целом.

ЛИТЕРАТУРА

1. Лазарев, В.С.(2010) О национальной инновационной системе в образовании и задачах научного обеспечения ее развития//Проблемы современного образования, 2010, №5. – С.3-12

УДК 378.

Фунтікова О.О.,

Класичний приватний університет

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В АВСТРІЇ ТА ФАКТОРИ СТРИМАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Дошкільна освіта має свою історію становлення та розвитку, зокрема в Австрії, що є найбільшою гірською країною Європи, має спільний кордон з Німеччиною, Чехією, Швейцарією, Ліхтенштейном, Словаччиною, Угорщиною, Словенією, Італією. У ній мешкають представники великих європейських етнічних сімейств.

У федеральних землях є різні типи дошкільних закладів, що становлять елементарний освітній рівень – ISCED 0. Загалом дитячі садки в Австрії можна поділити на категорії: державні, приватні, дошкільні заклади, які підпорядковані церквам. Існують дошкільні заклади, зокрема вальдорфські, дитячі садки Монтессорі, які працюють з дітьми за своїми програмами та дуже відрізняються між собою за освітнім змістом та результатом. Приватні дитячі садки надають більше послуг, їх вибір може залежати від вимог батьків щодо мови навчання й спілкування дітей, часу обслуговування або додаткової вартості освітніх послуг. Порівняно з дошкільними закладами в інших європейських країнах, державні дитячі садки Австрії є дешевшими. Це пов'язано з тим, що держава додатково надає субсидію батькам малюків. Діти дошкільного віку можуть перебувати в таких

зкладах неповний робочий день або повний, якщо батьки мають велику зайнятість та працюють щодня. Більшість дітей в Австрії відвідують дитячий садок за бажанням батьків, але це не юридична вимога держави. Формальна освіта в Австрії починається у віці шести років, хоча деякі міжнародні школи мають класи раннього навчання дітей молодшого віку.

Метою дитячого садка є спілкування дітей, підготовка їх до школи. Перед початковою освітою дитина обов'язково повинна відвідувати дошкільний заклад впродовж року, зауважимо, що це безкоштовно для батьків.

В Австрії існує декілька видів догляду за дитиною до трьох років: няня (Tagesmutter), приватна особа, яка може одночасно працювати з п'ятьма дітьми на своїй приватній території (удома), ясла (Krabbelstube/Krippe). Наповнюваність груп та кількість педагогів орієнтована на задоволення потреб маленьких дітей. Особливий акцент роблять на відчутті безпеки, задоволенні потреби у фізичній активності. Leih-Oma (rent-a-granny) – жінка похилого віку (бабуся), яка може доглядати дитину дошкільного віку та піклуватися про неї, коли батьки працюють. Зазвичай вона не має сертифіката, але широко ознайомена з практичними правилами догляду за дитиною відповідного віку. Au Pair – молода людина, яка приїхала із-за кордону, мешкає поряд з батьками дитини на їх території, виховує дитину трьох років і старше. За окремою угодою може надавати батькам додаткові послуги, наприклад, готувати їжу.

Державні дитячі садки призначені для дітей у віці 3–6 років. Деякі з них мають групи до 24 дітей з 1 вихователем і 1 асистентом на одну вікову групу. Режим роботи: 07:00–18:00. На рік це може становити 51 тиждень. Вихователь з асистентом організовують екскурсії, культурні й спортивні заходи. У державних яслах є команда із 4 осіб (2 вихователі та 2 помічники), максимальний розмір групи – 15 осіб.

Приватні дитячі сади (німецькомовні та двомовні – німецька та англійська мови; англійська мова як перша іноземна мова) пропонують групи для догляду за дітьми віком 3–6 років. У групі може бути 7 дітей, з якими працює 1 вихователь і 1 асистент. Мають гнучкий графік роботи.

Є окремі дитячі ігрові групи з 15 дітьми. Батьки повинні активно допомагати групі, розподіляючи між собою обов'язки: приготування їжі, прибирання кімнати, дрібний ремонт речей. Їх можна обирати на адміністративні посади, такі як голова, бухгалтер тощо.

У Загальнонаціональній основній навчальній програмі (Nationwide Framework Curriculum) подано перелік компетенцій/компетентностей дитини дошкільного віку, що визначаються як сукупність знань, умінь і навичок, стратегій та процедур, які націлені на виконання дій дитиною в різних життєвих ситуаціях.

Діти повинні набути компетентностей у різних освітніх сферах, які пов'язані одна з одною: емоції та соціальні відносини; етика й суспільство; мова та спілкування; рухові навички, здоров'я й благополуччя; естетика та творчість; природа й технології; переходи та дороги.

Існують державні вимоги щодо освіти вихователів. Вони мають пройти підготовку в спеціальних коледжах на базі середньої освіти впродовж двох років.

На наш погляд, широкому впровадженню інноваційних технологій у дошкільній освіті високорозвиненої Австрії заважають такі фактори, як: відсутність єдиного державного управління дошкільною освітою; недостатня кількість фундаментальних експериментально-дослідних робіт у галузі дошкільної освіти, які б враховували взаємозв'язок між розвитком, навчанням і вихованням дитини дошкільного віку в контексті використання сучасних освітніх технологій; недостатній рівень наукової підготовки майбутніх вихователів на підставі останніх досліджень у галузі дошкільної педагогіки, вікової психології та освітніх технологій; брак академічних дисциплін у навчальних планах коледжів, які б забезпечували формування наукового світогляду майбутнього фахівця та сприяли опануванню інноваційної діяльності в дошкільній освіті.

373.2:001.895 (082)

Шапарєва Г.П.,
ДНЗ ясла-садок № 39 «Кульбабка»
Бахмутської міської ради

ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ «СИТУАЦІЯ» Л.Г. ПЕТЕРСОН

Марина Цветаєва зауважила, людину потрібно шукати в дитинстві - там коріння. Дитинство - це той унікальний період, коли закладаються риси характеру, формуються основні моделі поведінки, ставлення до себе і навколишнього світу. Ми повинні виростити дітей самостійними, які прагнуть до самореалізації і досягнення успіху.

Технологія «Ситуація», про яку піде мова, представляє собою адаптований варіант «технології діяльнісного методу» розробленого Людмилою Георгіївною Петерсон. Технологія пройшла практичну апробацію і довела свою результативність. Даний підхід дозволяє педагогу системно і надійно формувати готовність до саморозвитку, тобто практично реалізувати ті завдання, які ставить перед освітою сучасне суспільство.

При систематичному моделюванні педагогом ситуацій труднощів і грамотної організації виходу з них діти вчаться конструктивно ставитися до невдач, перекладати проблеми в задачі, вони набувають досвіду успішного подолання труднощів, розвивають позитивну самооцінку, починають розуміти причини своїх труднощів, вибирати оптимальні способи їх подолання.

Суть технології полягає в організації розвиваючих ситуацій з дітьми на основі використання загальнокультурних знань про закони ефективної діяльності з урахуванням вікових особливостей дошкільнят. Звідси і назва технології - «Ситуація», бо в її основі лежать різні ситуації, з якими стикаються діти протягом дня.

Слід зазначити, що ситуації можуть відрізнятися за формою організації (заняття, екскурсії, свята, ігрові ситуації), а також по локалізації в часі (заняття, тематичні проекти). Незважаючи на всі відмінності, вони мають схожу структуру - шість послідовних етапів.

1. Вступ в ситуацію.

На цьому етапі створюються умови для виникнення у дітей внутрішньої потреби (мотивації) включення в діяльність. Діти фіксують, що вони хочуть зробити (так звана «дитяча» мета, заснована на ключових потребах і інтересах дітей).

Для цього вихователь включає дітей в особистісно-значущу бесіду, пов'язану з їх життєвим досвідом. Джерелами формування ситуації можуть стати реальні події, що відбуваються в нашому житті (природні явища, свята, випадки з життя дітей, події з життя групи, уявні події). Емоційне включення дітей в бесіду дозволяє педагогу перейти до сюжету, з яким будуть пов'язані подальші етапи.

Ключовими фразами завершення етапу є питання: «Хочете?», «Чи зможете?». Важливо розуміти, що «дитяча» мета не має нічого спільного з програмними завданнями навчання, виховання, розвитку. Ставлячи питання в такій послідовності («Хочете?» → «Чи зможете?»), вихователь цілеспрямовано формує у дітей віру у власні сили. Голосом, поглядом, жестом дорослий дає зрозуміти, що він вірить в них. Дитина отримує важливу життєву установку: «Якщо я чогось сильно захочу, то обов'язково зможу».

Отже, на першому етапі повноцінно включається методологічно обґрунтований механізм мотивації («треба» - «хочу» - «можу»).

2. Актуалізація знань і умінь.

В ході спільної діяльності з дітьми, побудованої в рамках реалізації «дитячої» мети, вихователь організовує діяльність, в якій актуалізуються розумові операції, а також знання і досвід дітей, необхідні для побудови нового знання. Діти знаходяться в якомусь своєму смисловому просторі (ігровому сюжеті), рухаючись до своєї «дитячої» мети і навіть не здогадуються, що педагог веде їх до нових «відкриттів».

3. Утруднення в ситуації.

Етап є ключовим, тому що містить основні компоненти структури рефлексивної самоорганізації.

В рамках сюжету моделюється ситуація, в якій діти стикаються з труднощами в діяльності: для досягнення своєї «дитячої» мети дитині потрібно виконати якусь дію, назовемо її «пробною дією». Але виконання дії пов'язано з новим знанням (поняттям або способом дії), яке дитині належить тільки «відкрити» і яке на даний момент у неї поки що немає. Виникає утруднення. Вихователь за допомогою системи питань («Змогли?» - «Чому не змогли?») допомагає набутти досвіду фіксації труднощі і виявлення причини. Виробляється така важлива якість, як вміння бачити свої помилки, визнавати те, що «я чогось поки не знаю (не вмію)».

Утруднення є особистісно-значущим для кожної дитини, тому у дитини виникає потреба в його подоланні, тобто тепер уже мета, пов'язана з пізнанням (навчальне завдання). Так створюються умови для розвитку у дітей пізнавального інтересу.

У молодшому дошкільному віці на завершенні даного етапу вихователь озвучує «Молодці, вірно здогадалися! Значить, нам треба дізнатися...». В старших групах з'являється важливе з точки зору формування передумов універсальних навчальних дій питання: «Що зараз вам треба дізнатися?». Таким чином, чітко дотримуючись етапів технології, вихователь підводить дітей до того, що вони самі хочуть дізнатися «щось». Причому це «щось» є абсолютно конкретним і зрозумілим дітям, так як вони самі (під ненав'язливим керівництвом дорослого) назвали причину утруднення.

4. «Відкриття» нового знання.

Вихователь, залучає дітей до самостійного пошуку і «відкриття» нових знань, вирішення питань проблемного характеру. За допомогою різних питань («Що потрібно робити, якщо чогось не знаєш, але дуже хочеш дізнатися?», «Як ми це зможемо дізнатися?») вихователь спонукає дітей вибрати спосіб подолання труднощів.

У молодшому дошкільному віці основними способами подолання труднощів є способи «спробувати здогадатися», «придумати» і «запитати у того, хто знає». Дорослий спонукає дітей ставити питання, вчить грамотно формулювати їх. У старшому дошкільному віці додається ще один спосіб - «придумаю сам, а потім перевірю себе за зразком». Використовуючи різні форми організації дитячих видів діяльності, педагог допомагає дітям «відкрити» нове знання, яке фіксується ними в мові і знаками.

Даний етап може бути реалізований як в рамках одного розвиваючого заняття, так і протягом дня або навіть тижня.

5. Включення нового знання в систему знань.

Вихователь створює ситуації, пропонує різні види діяльності, в яких нове знання (новий спосіб) використовується в змінених умовах спільно з освоєним раніше. Педагог звертає увагу на вміння дітей слухати, розуміти і повторювати інструкцію дорослого, планувати свою діяльність (в старшому дошкільному віці використовуються питання: «Що ви зараз будете робити? Як будете виконувати завдання? З чого почнете? Як дізнаєтеся, що виконали завдання правильно?»).

Діти набувають досвіду виконання контролю за способом виконання своїх дій і дій однолітків. Використання різних форм організації діяльності, коли діти працюють в парах або малих групах на загальний результат, дозволяє формувати навички культурного спілкування, комунікативні вміння дошкільнят.

Даний етап може бути реалізований в рамках одного розвиваючого заняття, так і розподілений в часі.

6. Осмислення.

Це необхідний елемент в структурі рефлексивної самоорганізації, бо дозволяє набути досвіду виконання важливих універсальних дій: фіксування досягнення мети, визначення умов, які дозволили досягти цієї мети.

За допомогою запитань: «Де були?», «Чим займалися?», «Кому допомогли?» - вихователь допомагає дітям осмислити їх діяльність, зафіксувати досягнення «дитячої» мети. А за допомогою питань: «Як вам це вдалося?», «Що ви робили, щоб досягти мети?», «Які знання, вміння, особистісні якості вам знадобилися?» - підводить дітей до усвідомлення, що вони щось дізналися, чомусь навчилися, проявили себе, тобто зводить воедино «дитячу» і «дорослу» цілі.

Особливо слід приділити увагу емоційній складовій взаємодії дорослого і дітей: радості, задоволення від добре зробленої справи, досконалого відкриття, спільної роботи. Таким чином, реалізується потреба в самоствердженні, визнанні та повазі дитини дорослими і однолітками, а це підвищує рівень самооцінки і сприяє формуванню почуття власної гідності, образу «Я» («Я можу», «Я вмію!», «Я хороший!», «Я потрібен!»).

Використання даної технології в роботі з дошкільнятами дозволить забезпечити спадкоємність з початковою загальною освітою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петерсон Л.Г., Абдулліна Л.Е Технологія «Ситуація» як інструмент формування у дошкільнят універсальних передумов навчальної діяльності. // Зб. «Актуальні проблеми дошкільної освіти: становлення, розвиток, перспектива» // Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми дошкільної освіти: становлення, розвиток, перспектива», Челябінськ: Рекпол, 2012 - 416 стор.
2. www.sch2000.ru

РОЗДІЛ VIII

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

УДК 373.2:001.895 (082)

Редзюк Т.О.,
Салата Н.І.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ХХІ СТОЛІТТЯ

Глобальна інформатизація світового співтовариства і активні трансформаційні процеси, які руйнують заскорузлі моделі побудови суспільного ладу, вимагають інноваційних підходів до виховання та навчання нових поколінь. Адже ні для кого не є секретом, що саме нове покоління є важелем позитивних суспільних перетворень та маховиком прогресу у кожній державі.

Завдяки професійній діяльності вихователів (педагогів) в ДНЗ, діти отримують фундаментальні основи комунікації, психологічного та фізичного розвитку, які сприяють їхній подальшій соціалізації та адаптації. Інноваційні технології розвитку, виховання і навчання в системі дошкільної освіти в контексті сучасних суспільних трансформацій стають прогресивними ключами перебудови системи виховання в Україні. Водночас відбувається еволюція змісту вже існуючих форм і методів навчання, що однозначно лишає позитивний слід в педагогічній науці. Завдяки передовим здобуткам та потужній педагогічній спадщині нині ми можемо говорити про продуктивний симбіоз інновацій та досвіду.

Впровадження у виховний процес інноваційних технологій – це явище трудомістке та покрокове. Для того щоб ці кроки були результативними та продуктивними маємо зазначити, що основне завдання педагогів дошкільного закладу це вибір форми організації роботи з дітьми та інноваційних педагогічних технологій, які оптимально відповідають поставленій меті розвитку особистості дитини. Безумовно важливим лишається той факт, що сучасні педагогічні технології в дошкільній освіті мають відповідати державним стандартам дошкільної освіти, останні ж в свою чергу також не мають стояти на місті і відповідати вимогам часу.

Під час підбору педагогічних технологій однозначно слід врахувати позицію дитини. Увесь виховний процес містить ключову мету – це становлення дитини як особистості, розвиток її пізнавальної якості, життєвої компетентності у різних життєвих інституціях.

Інноваційна педагогічна технологія – це ніщо інше як сукупність прийомів, психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і комбонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів. Сьогодні налічується понад сотня освітніх технологій. Лишається питання, яку технологію застосувати у виховному процесі, щоб досягти найоптимальнішого результату?

На це питання не можна дати однозначної відповіді. Кожен педагог-новатор впроваджуючи ту чи іншу технологію у педагогічний виховний процес насамперед керується рядом критеріїв, яким має відповідати будь-яка педагогічна технологія (системність, концептуальність, ефективність, керованість, відтворюваність тощо).

До прогресивних інноваційних технологій в дошкільній педагогіці на наше глибоке переконання варто віднести насамперед здоров'язберігаючі технології, технології дослідницької діяльності, технології проектної діяльності, ігрові технології, інформаційно-комунікативні технології, особистісно-орієнтовані технології тощо. Саме останні активно прогресують і інтерпретуються відповідно до еволюції суспільства.

Педагог-новатор, який активно поринає в педагогічну діяльність і слідує за педагогічними «трендами», залучаючи останні до виховного процесу стоїть в авангарді позитивних зрушень в системі виховання як процесу так і педагогіки як науки.

Кожен педагог – це творець інноваційної педагогічної технології, не залежно від того запозичив він її, створив чи інтерпретував. Саме особисті професійні якості разом із творчістю, знаннями, навичками та бажанням допомагають педагогу виконати власне соціальне покликання – виховати нове, здорове, прогресивне, розвинуте покоління.

**РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ:
ШЛЯХ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Кардинальні зміни в освіті, що відбуваються останнім часом, спонукають науковців до розгляду питань, пов'язаних з підготовкою майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення професійно-педагогічної діяльності, яка є основою для виховання і розвитку нового покоління дітей з креативним мисленням, творчим підходом та мотивацією до будь-яких конструктивних дій. Важливою передумовою у розв'язанні означеної проблеми може слугувати педагогічна аксіома сьогодення: щоб успішно розвивати креативність дітей, сучасний вихователь сам повинен бути креативною особистістю, прагнути до подолання в собі сили шаблону, формальності у професійно-педагогічній діяльності.

Термін «креативність» у психолого-педагогічній науці набув поширення у 60-70-ті роки ХХ століття. За сучасних умов він активно використовується в дослідженнях вітчизняних (Т. Андреева, Д. Богоявленська, І. Зимня, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, К. Кузь, Н. Лавриченко, Н. Побірченко, Я. Пономарьов, Г. Семенова, С. Сисоева та ін.) та зарубіжних (Ч. Банах, Дж. Гілфорд, П. Торренс, Д. Треффінджер, Д. Халперн, Х. Хамер та ін.) вчених. Сучасні теорії креативності виходять з того, що це феномен багатоаспектний. Так, «креативність» визначається як «творча, новаторська діяльність», «здатність породжувати надзвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації (електронна енциклопедія). За визначенням В. Дружиніна «креативність» – це загальна здатність до творчості, яка характеризує особистість в цілому, проявляється у різноманітних сферах активності, розглядається як незалежний фактор обдарованості» [1, с. 68].

У своєму виступі Президент Американської психологічної асоціації Дж. Гілфорд, використав поняття «креативність» для позначення здатності індивіда до творчості, проте і сьогодні немає єдиної думки щодо визначення цього поняття. Він виокремив такі параметри креативності:

- здатність до знаходження і постановки проблеми;
- здатність до генерування великої кількості ідей;
- гнучкість – здатність до продумування різноманітних ідей;
- оригінальність – здатність відповідати на стимули нестандартно;
- здатність удосконалювати об'єкт, додаючи деталі;
- здатність розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу та синтезу [4, с. 10].

Особистість вихователя є провідною в організації розвитку, виховання і навчання дитини-дошкільника, набуття ним життєво важливих компетенцій, оновлення функцій, які здійснює фахівець, серед яких варто виділити швидкість, гнучкість і оригінальність мислення; удосконалення специфічних особистісних якостей – допитливість, самостійність, цілеспрямованість, готовність до педагогічного ризику та ін. Важливим чинником у напрямі розвитку креативності вихователя є індивідуалізація навчання в контексті підготовки майбутніх фахівців до творчого виконання професійних обов'язків у закладах дошкільної освіти. Саме вихователь є референтним носієм загальнолюдських цінностей, який свідомо й несвідомо транслює їх словами, діями, вчинками дітям як найбільш чутливим суб'єктам сприйняття зовнішнього соціального впливу.

У своїй праці «Педагогічні пошуки в педагогічній науці», видатний український вчений, академік Н. Ничкало наголошує на необхідності продовження дослідження і обґрунтування на загальноосвітньому рівні інноваційних стратегій у підготовці педагога, його неперервному професійному зростанні, вдосконаленні і саморозвитку. Науковець звертає увагу на виданні фундаментальної міжнародної книги, присвяченої 90-ій річниці від дня народження Святого Отця Яна Павла II – Великого вихователя і вчителя народів. «Semper in altum. Zawsze wzwyż» («Завжди гору»). Вже сама назва цього видання відображає ключову ідею видатного мислителя – людина, дитина, вчитель, батько й мати, уся педагогічна спільнота покликані активно діяти, розвиватися інноваційно, завжди йти вперед – «вгору». Без цього цивілізаційний розвиток буде неможливим [3, с. 21].

З урахуванням зазначеного вище, дотримуючись європейського вектора у підготовці «фахівців майбутнього» в умовах вітчизняного закладу вищої педагогічної освіти, як необхідне, визначається завдання подальшого активного розвитку особистості вихователя, висококваліфікованого креативного педагога, здатного створювати нове, виходити за межі наявних знань, поглядів, думок, виробляти вміння і бажання самостійно працювати над розвитком власної індивідуальності та ціннісно-сислової спрямованості, які необхідні для самореалізації у професії майбутнього фахівця дошкільної галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 1999. – 356 с.
2. Карпова Е.Е. Развитие творческой активности будущих педагогов: теория и практика: монография / Е.Е. Карпова, В.В. Нестеренко, О.А. Листопад, Н.В. Кононенко, Т. И. Койчева. – Одеса, 2005. – 306 с.

3. Ничкало Н.Г. Педевтологічні пошуки в педагогічній науці / Н.Г. Ничкало // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 1.33. – С. 16-21
4. Рындак В.Г. Педагогика креативности: монография / В.Г. Рындак. – М.: Универ. книга, 2012. – С. 18, 24-25.
5. Myśl pedeutologiczna i działanie nauczyciela; red. A. Kotusiewicz. – Białystok, 2000. – Т. II. – S. 337-347.

УДК: 372

Фасолько Т.С.,
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасному суспільстві, яке орієнтоване на пошук нових тенденцій в освіті, актуальними є проблеми виховання творчої особистості, здатної знаходити оптимальний вихід із складної ситуації, продукувати нові оригінальні ідеї, нестандартно мислити. Підтвердження цьому знаходимо у сучасних нормативних документах у сфері дошкільної освіти. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, Програми розвитку дітей дошкільного віку однозначно визначають пріоритет розвитку творчого потенціалу дитини у різних її виявах.

Такий підхід визначає необхідною умовою не тільки внесення нового у методику навчання та виховання, забезпечення більш високого рівня самостійності дошкільників для реалізації ними творчих задумів, а також підготовку вихователя нового типу. Саме він формуватиме базис особистісної культури та компетенції сучасної дитини.

За твердженням психологів дошкільний вік є сенситивним періодом розвитку особистості, яка яскраво виявляє ознаки творчої дії. В подальші вікові періоди в результаті організованого навчання дитина поступово втрачає цю унікальну здатність, її мислення та інші психічні процеси стають все більш конкретними, консервативними, орієнтованими на норми та шаблони, не завжди об'єктивну оцінку результату творчих зусиль дорослими та інші фактори.

Розвиток системи освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження нових методів навчання і виховання дітей. Інноваційність є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства в сучасних умовах. З урахуванням цього нова освітня парадигма вибудовується на засадах збереження і розвитку творчої потенції людини, її спрямованості на самовизначення, стабільно активної життєдіяльності у змінних соціальних умовах, готовності до сприймання і розв'язання нових завдань. Тому серед проблем сучасної педагогічної науки пріоритетними є проблеми педагогічної інноватики як складової загальної інноватики, спеціальної наукової дисципліни, що розкриває загальні засади теорії педагогічних інноваційних процесів.

На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна школа, яка орієнтована на передачу знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх зростання. Сучасна школа недостатньо розвиває здібності, необхідні для самостійного самовизначення у дорослому світі, приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього, бути активними і мобільними суб'єктами на ринку праці. Головними недоліками традиційної системи освіти є несформованість ціннісного ставлення дитини до власного розвитку та освіти.

Подолання кризи сучасної освіти можливе завдяки реформуванню її відповідно до вимог часу, впровадження ефективних педагогічних технологій. Найзначущішою особливістю сучасної системи освіти, як зазначають науковці, є співіснування двох стратегій організації навчання — традиційної та інноваційної. Інноваційне навчання орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях.

Співзвучною цим положенням є думка українського вченого Івана Зязюна, який стверджує, що смислом і метою сучасної освіти повинна стати «людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з собою та іншими людьми, зі світом. ...Система освіти створюється для людини, функціонує і розвивається в її інтересах, слугує повноцінному розвитку особистості і в ідеалі її призначення — щастя людини».

Докорінна зміна традиційного способу життя породжує нові вимоги, які спонукають людину краще розуміти інших і світ загалом. З урахуванням цього пріоритетними завданнями сучасної освіти є навчання вчитися, навчання працювати, навчання співіснувати, навчання жити.

Найголовнішою умовою навчально-виховного процесу є його особистісна зорієнтованість. Саме в цьому і полягає гуманістична спрямованість освітнього процесу, центром і метою якого є особистість вихованця.

Необхідність гуманістичної спрямованості освіти, суттю якої є дбайливе ставлення, повага до особистісного «Я» кожного вихованця, обґрунтував один із лідерів гуманістичного напрямку, американський психолог Карл Роджерс (1902—1987). На його думку, основою змін у поведінці людини є її спроможність рости, розвиватися і навчатися, спираючись на власний досвід.

Орієнтація на особистісну сутність людини, прагнення звільнити її від одноманітності в суспільному бутті й особистісному розвитку домінують у сучасній теорії і практиці виховання та навчання.

Гуманістична педагогіка дає широкий простір для реалізації позиції дитини у процесі навчання й виховання. Сучасні дослідники системи освіти особистісно-орієнтовану педагогіку називають інноваційною, однак зазначають про певний дисонанс із рівнем розвитку системи дошкільної освіти за кордоном.

З огляду на актуальність означеної проблеми, важливим є особистісний чинник інноваційної педагогічної діяльності вихователя в сучасних умовах. Важливими характеристиками майбутнього вихователя є актуальні знання, гнучкість і критичність мислення, творча ініціатива, високі адаптаційні можливості. Важливими є і такі якості, як висока моральність, особистісна відповідальність, внутрішня свобода, налаштованість на максимальну самореалізацію, самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток, без чого неможливе забезпечення нової якості освіти.

Інноваційність як принцип сучасної педагогіки забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, особистісну ініціативу, свободу саморозвитку.

Світовий досвід організації ефективної дошкільної освіти є надзвичайно багатим. Окремі з створених та випробуваних у різних країнах світу педагогічних методик вже активно впроваджуються у практику вітчизняної дошкільної освіти. Однак, безперечно, потребує більш активного вивчення і використання позитивний світовий педагогічний досвід та його впровадження у заклади дошкільної освіти України.

УДК 378.663

Якушко К.Г.,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

На даний час актуалізується проблема реалізації інноваційних технологій в умовах інтеграції України в європейський освітній простір.

Нашою метою є створення попереднього реєстру критеріїв успішності здійснення педагогічних інновацій для можливості їх поступової реалізації як на теренах дошкільної, так і шкільної або вищої освіти.

Проаналізувавши доробок Л. Калмикової ([3]), П. Лузана ([4]), О. Герцен ([1]), Т. Захарчук ([2]), К.Якушко ([5]), нами виділено наступні чотирнадцять критеріїв можливого успішного здійснення педагогічних інновацій:

1) віднесеність педагогічних інновацій до особистісно-розвивальних педагогічних технологій, технологій проблемно-розвивального навчання, технологій навчального проектування або технологій застосування навчальних кейсів з розкриттям інноваційно-творчого потенціалу здобувачів освіти на всіх її рівнях;

2) забезпечення взаємозв'язку соціально орієнтованого спілкування суб'єктів навчальної діяльності з його усіма іншими видами під час здійснення певної конкретної новітньої педагогічної технології для «вирішення різних ситуацій спілкування з метою посилення ідентифікації соціальних ролей та активізації колективної соціальної діяльності ([5])»;

3) забезпечення онтогенезу дискурсивно-педагогічних умінь і навичок і організаторів навчального процесу як розвивального комфортного середовища для створення ситуації успіху оволодіння різними практичними навичками;

4) забезпечення повсякчасного оцінювання складності навчальних дій та валідного тестового контролю як успішності навчання суб'єктів навчальної діяльності, так і їх мотивованості до здійснення навчальної та позакласної діяльності, і рівня саморозвитку, і рівня розвитку творчих, соціальних та комунікативних вмінь;

5) забезпечення логіки всіх застосованих інноваційних технологій, їх взаємозв'язку та цілісності;

6) забезпечення можливості планування, проектування та корекції результатів задіяних інноваційних технологій;

7) забезпечення ефективності результатів та гарантії досягнення певного стандарту освіти всіх задіяних у певному конкретному випадку інноваційних технологій;

8) забезпечення можливості інноваційних технологій бути масово відтвореними в інших подібних освітніх закладах, з іншою групою суб'єктів освітньої діяльності;

9) забезпечення аудіовізуалізації, елементів дистанційного навчання, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників, які розкриватимуть особливості реалізації певної задіяної інноваційної технології;

10) забезпечення абсолютного або локально-абсолютного рівня новизни (оригінальності) запропонованого досвіду;

11) забезпечення досягнення високих результатів за найменших витрат часу фізичних і розумових сил учасників педагогічного процесу;

12) забезпечення певної стійкості позитивних результатів у діяльності організатора навчального процесу;

13) забезпечення можливості творчого продовження експериментів на основі отриманих результатів;

14) забезпечення логіки інноваційності через дотримання алгоритму: а) теоретична розробка нововведення та організація інформаційно-роз'яснювальної роботи; б) апробація нововведення у одному або декількох навчальних закладах та діагностика результатів; в) упровадження інновації в масову педагогічну практику за умови досягнення позитивних результатів; г) перетворення інновації у звичайну норму; д) перетворення інновації у підґрунтя для створення нових інновацій-нововведень.

Отже, успішність здійснення педагогічних інновацій ґрунтується на дотриманні певних засад-різноманітних критеріїв у їх цілісній поліваріативності. Перспективою подальших досліджень є опис конкретних прикладів здійснених педагогічних інновацій українськими педагогами-новаторами відповідно до зазначених критеріїв з проекцією на загальноєвропейську освітню площину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герцен О. Поняття педагогічної інновації [Електронний ресурс] / О. Герцен. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/10470406/pedagogika/innovatsiyi_tehnologiyi_metodi_navc
2. Захарчук Т. В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі [Електронний ресурс] / Т. В. Захарчук. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/263>
3. Калмикова Л. О. Психологія розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку/ автореф. дис.. на здобу н. ст. доктора пс. наук 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – К: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 51 с.
1. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія / [Лузан П. Г., Манько В. М., Нестерова Л. В., Романова Г. М.]; за заг. ред. Г. М. Романової. – К. : ТОВ«НВППоліграфсервіс», 2014. – 216 с.
2. Якушко К. Г. Реалізація ролі теорії соціалізації при формуванні іншомовного спілкування техніків-аграріїв/ К. Г. Якушко // Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень –2017: Тези І міжнародної науково-практичної конференції (21 березня 2017 року, м.Переяслав-Хмельницький) / Відп. ред. О. В. Дробот; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – м. Переяслав-Хмельницький, 2017. – С.151 – 153.

РОЗДІЛ IX

ІННОВАЦІЙНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

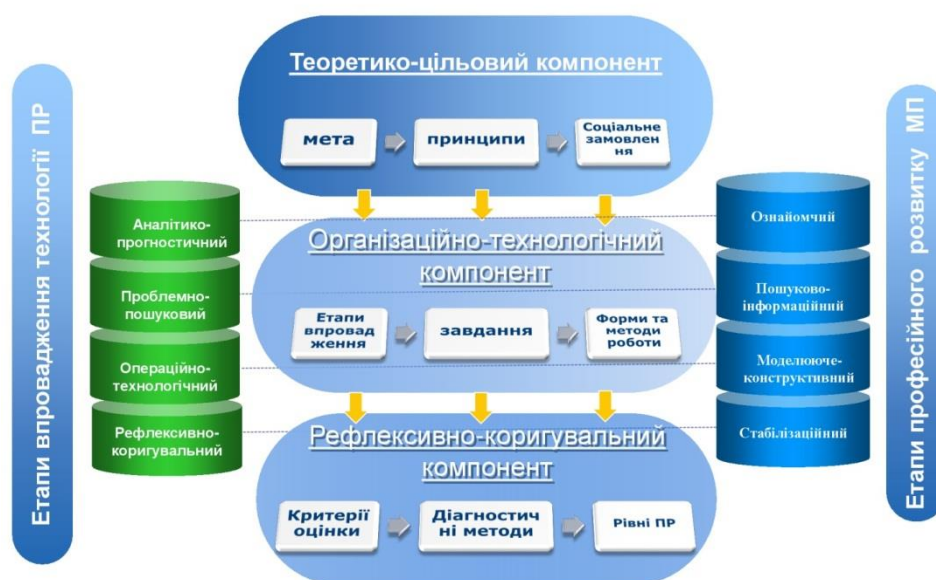
УДК 378.011 .3-051:373.2

Безсонова О.К.,
Інститут проблем виховання НАПН України

ЗМІСТОВНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕХНОЛОГІЇ НАСТАВНИЦТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ У ЗДО

Для розробки технології було використано метод моделювання, результатом якого стала технологічна модель як унаочнений образ системної роботи в ЗДО, спрямованої на професійний розвиток молодих педагогів на основі наставництва (див. рис. 1.).

Рисунок 1. Модель впровадження технології професійного розвитку на основі наставництва

До компонентів технологічної моделі було віднесено: *теоретично-цільовий* як наукове обґрунтування на підставі парадигмальних, концептуальних ідей, підходів, принципів; *організаційно-технологічний* як спеціально організована технологія взаємодії; як сукупність компонентів професійного розвитку, які реалізувалися на відповідних процесуальних етапах упровадження педагогічних умов професійного розвитку молодих педагогів; оптимальну партнерську взаємодію у системі «наставник - молодий педагог»; *рефлексивно-коригувальний* як комплекс діагностувальних методик, критеріїв, рівнів і результату професійного розвитку молодих педагогів. Прокоментуємо їх.

Отже, *теоретично-цільовий компонент* моделі представлено метою, соціальним замовленням та принципами, на яких базується наше дослідження професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО на основі наставництва. Соціальне замовлення визначається якісним здійсненням професійної діяльності молодими педагогами. Метою технології професійного розвитку на основі наставництва є стійкий професійний розвиток молодого педагога в умовах ЗДО, що відповідає нормативно-правовим та суспільним вимогам та їх власним потребам, орієнтований на безперервність удосконалення протягом життя.

Суб'єктами реалізації технології професійного розвитку молодих педагогів на основі наставництва виступають: молоді та досвідчені педагоги.

Під *принципами* ми розуміємо певні вихідні, нормативні вимоги до організації діяльності технології професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО на основі наставництва, які забезпечують її

ефективність та результативність. Принципи професійного розвитку – взаємопов'язані та зумовлюють один одного.

Як вже зазначалося вище, до основних принципів управління професійним розвитком ми віднесли такі принципи: педагогічної підтримки розвитку; проектування індивідуальної програми розвитку; суб'єкт-суб'єктної взаємодії; не лінійності розвитку; комунікативного партнерства і співпраці; рефлексивної спрямованості; технологічності; інноваційності; фахової спрямованості.

Зазначені принципи розкривають засадничі ідеї професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО.

Організаційно-технологічний компонент моделі технології професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО на основі наставництва містить чітку компонентну структуру технології та етапи її впровадження.

Цей компонент представлено завданнями професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО: формування мотивації професійного розвитку у творчому освітньому середовищі; розширення професійної компетентності молодих педагогів; формування професійно-значущих якостей педагогів; розвиток рефлексивної культури педагогів. Розглянемо їх конкретніше.

Рефлексивно - коригувальний компонент визначає оцінно-критеріальні засади досліджуваного феномену, що включають: критерії, показники та рівні сформованості професійного розвитку молодого педагога, діагностичну методику, систему показників рейтингової оцінки результативності професійної діяльності, які безпосередньо стосуються кінцевих результатів процесу професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО.

Як вже зазначалося попередньо, управління професійним розвитком молодого педагога в умовах ЗДО має кілька рівнів: адміністративний рівень, командний або колегіальний, наставницький та оперативний або особистісний стосовно молодого педагога. Відповідно до визначених рівнів суб'єктами управління виступають: адміністрація, колеги або команда, наставник та сам педагог особисто. Об'єктом управління є процес професійного розвитку молодого педагога.

На *адміністративному рівні* управління професійним розвитком молодих педагогів в умовах ЗДО завідувач та вихователь-методист здійснюють управління (планування, корекцію і контроль) реалізацією індивідуальної програми молодим педагогом та загального плану роботи колективу з професійного розвитку молодих педагогів в цілому. Головним напрямком програми є забезпечення стійкого професійного розвитку молодих та досвідчених педагогів.

На *колегіальному (або командному) рівні* управління професійним розвитком молодих педагогів в умовах ЗДО члени педагогічного колективу активно залучаються до процесу управління професійним розвитком молодих педагогів через участь у динамічних, творчих чи проблемних групах, які організовуються для розробки певного питання, над яким працює колектив.

На *наставницькому рівні* управління професійним розвитком молодих педагогів в умовах ЗДО педагог-наставник забезпечує практичне втілення програми професійного розвитку молодого педагога через тісну міжособистісну взаємодію зі своїм подопічним (як це видно з моделі, - характер і зміст цієї взаємодії поступово змінюється).

На *оперативному рівні* управління професійним розвитком молодих педагогів в умовах ЗДО молоді педагоги приймають самостійні рішення стосовно власного професійного розвитку і мають виявляти проактивну позицію щодо реалізації індивідуальної програми розвитку.

Виокремлено чотири послідовних етапи впровадження технології професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО на основі наставництва: *аналітико-прогностичний, проблемно-пошуковий, операційно-технологічний, рефлексивно-коригувальний*.

Основним критерієм ефективності функціонування технології вважаємо позитивну динаміку рівнів професійного розвитку молодих педагогів: від критичного, стабілізаційного до нормативного і досконалого.

Виділено такі критерії професійного розвитку молодих педагогів (особистісний, компетентнісний, рефлексивний), рівні професійного розвитку (критичний, стабілізаційний, нормативний, досконалий) та кінцевий результат (позитивна динаміка професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО).

Запропонована модель дозволяє прогнозувати і здійснювати адекватні управлінські впливи в соціально-педагогічному середовищі; оцінювати ефективність технології управління професійним розвитком молодих педагогів на основі наставництва, здійснювати перспективне і поточне уточнення напрямку професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО.

УДК 373.2:001.895 (082)

Закаблучна В.Ю.,
ЗДО № 15 «Колосок»

ІННОВАЦІЙНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЦЕ І ПРАКТИКА (можливо оволодіти),
І НАУКА (можливо навчитись), І МИСТЕЦТВО (можливо творити, додаючи нове, особисте)

Проблема модернізації управління навчальним закладом не нова. Фактично за усіх часів існування закладів освіти до її керівництва висувались нові завдання, що зумовлювались різними факторами зовнішнього та внутрішнього середовища і вимагали оновлення діяльності. Базовими критеріями сучасної освіти стали доступність та якість, наближення до європейських та світових стандартів, відкритість освітніх систем, нові підходи до розвитку національної освіти, формування педагогіки партнерства та співробітництва. Відповідно до цього зміни в управлінні навчальними закладами мають носити системний та цілеспрямований характер.

Проблеми управління навчальним закладом — це невідповідність між вимогами до якості результатів управління та реальним його станом. Знання, усвідомлення цих проблем являють собою потенціал для удосконалення управління. Інноваційні технології в управлінській діяльності керівника навчального закладу в таких умовах впливають на якість освіти та забезпечують позитивні зміни в сучасній дошкільній освіті. Створення цілісної системи управління освітою в Україні, якій були б притаманні гнучкість, мобільність, демократизм, здатність до самоорганізації, значною мірою залежить від рівня управлінської компетентності керівника навчального закладу.

Однією із основних функцій керівника навчального закладу стає управління розвитком освітнього закладу, використання нових функцій таких, як: прогностична, консультативна, представницька, менеджерська та політико-дипломатична. У цей час набувають поширення тенденції щодо психологізації управлінської діяльності.

Завдання « Нової моделі управління»:

✧ Створення гнучкої, динамічної, демократичної систем управління, яка використовує варіативні управлінські рішення;

✧ Вміння прогнозувати кінцеві результати діяльності;

✧ Включення економічних механізмів діяльності, пов'язаних з необхідністю посилення фінансової самостійності ЗДО;

✧ Забезпечення оптимального поєднання адміністративного, колективного управління й самоврядування тощо;

Успішність розвитку як переходу до нової якості обов'язково вимагає розуміння:

досягнутого рівня ;

образу майбутньої моделі управління;

шляхів та засобів переходу від першого до другого.

Основні напрямки інноваційної управлінської діяльності:

- концептуальність в управлінні закладом;

- цільовий підхід до управління;

- психологізація управління;

- моделювання структури управління, створення швидкодіючих технологій та механізмів управлінської діяльності;

- побудова рухливої структури горизонтальних зв'язків;

- приведення функцій управління у відповідність до завдань освітнього закладу;

- рефлексивність діяльності керівника;

- управління якістю освіти і вироблення нових підходів до визначення ефективності педагогічного процесу;

- комп'ютеризація, технологізація управління;

- адаптація досягнень науки менеджменту в соціальній та виробничій сферах до управління закладом освіти.

Будь-яке управлінське нововведення має два аспекти: змістовний та організаційний. Змістовний пов'язаний із сутністю змін, які несе в собі нововведення. Організаційний аспект передбачає технологію, стадії, стани, методи засвоєння нового. Нововведення мають своє призначення, конкретні функції та завдання. Стосовно системи управління нововведення покликані сприяти підвищенню успішності, результативності, дієвості, якості та ефективності її функціонування.

Організаційна структура управління програмою розвитку може складатись із декількох модулів:

1. Модуль діагностико - прогностичної діяльності.

2. Модуль проектний.

3. Модуль забезпечування.

4. Модуль експертний.

5. Модуль моніторингу.

6. Модуль психологічного супроводу.

7. Модуль загального керівництва.

Аналіз у режимі управління розвитком орієнтований на діагностико - прогностичні завдання, тобто реальний стан справ важливий тільки як віха для аналізу тенденцій розвитку. Для цього необхідна чітка система інформаційного забезпечення та система ефективних технологій аналізу.

Якісну зміну системи управління можливо здійснити декількома шляхами. Один з більш продуктивних шляхів - проектування, яке передбачає усвідомлені, системні та радикальні зміни. На перше місце виходять дії керівника, спрямовані на проектування, моделювання.

Адаптація елементів методології індикативного планування до системи планування дошкільного закладу - це шлях до ефективного керівництва в умовах швидких змін у житті суспільства і реформування освіти. Індикативне планування є тим засобом, що забезпечує можливість організації підвищити свої шанси на успіх, ідентифікувати напрям розвитку, зобов'язати керівника стратегічно мислити і постійно цього вчитися.

Для успішної управлінської діяльності важливо дотримувати системного принципу зворотного зв'язку інформаційних потоків, тобто взаємозалежності між отриманим ефектом та управлінським впливом. Зворотний зв'язок у системі відносин управління "суб'єкт — об'єкт" забезпечує функція контролю. На сьогоднішній механізмом своєчасного зворотного зв'язку є моніторинг як модернізований контроль, як різновид управлінської функції контролю на підставі кваліметричного підходу. Застосування саме кваліметрії дає змогу формалізувати якісні характеристики відповідних явищ і процесів.

Сукупність різних управлінських нововведень формує інноваційний процес в управлінні навчальним закладом. Нововведення покликані сприяти підвищенню успішності, результативності, дієвості, якості та ефективності функціонування закладу дошкільної освіти.

УДК 373.2:001.895 (082)

Косенко Н.М.,
ДНЗ №8 «Світлячок»

НАПРЯМИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДОШКІЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

У сучасних умовах відбувається зміна парадигми дошкільної освіти, тобто перехід від навчально – дисциплінарної до особистісно – орієнтованої моделі виховання, орієнтація на освітні запити дітей та їх батьків, формування життєвих компетенцій дошкільників на принципах гуманізму та дитиноцентризму. Зі зміною загальної парадигми дошкільної освіти повинен змінюватися й тип керівника та стиль керівництва дошкільним закладом. Від авторитарного управління йде поступовий перехід до людиноцентристського, демократичного управління.

Зазначимо, що поняття «демократизація управління дошкільним закладом» не має жодного політичного забарвлення, а є, на наш погляд, сформованою системою цінностей колективу, стилем керівництва та зміною життєвого світогляду керівника та підлеглих.

Існують різні напрями демократизації управління дошкільним закладом. Однак загальноприйнятий і найважливіший серед них — можливість працівників, батьків, громади брати реальну участь в управлінні дошкільним закладом.

Особистісною основою демократизації управління дошкільним закладом є *перехід керівника на демократичний стиль керівництва, який будується на особистому й діловому авторитеті*. Такий стиль передбачає використання своєї влади без апеляції до неї. Демократичний керівник, на відміну від автократа, прагне надати підлеглим самостійності відповідно до їх кваліфікації і функцій, які вони виконують, залучає їх до таких видів діяльності як визначення цілей, оцінка роботи, підготовка та прийняття рішень, створює необхідні для виконання роботи передумови і справедливо оцінює зусилля, з повагою ставиться до людей і турбується про них.

Керівник демократичного типу особисто займається тільки найскладнішими та найважливішими питаннями, надаючи право підлеглим вирішувати усі інші. Він намагається радитися з ними і прислуховується до думки колег, не підкреслює свої переваги і розумно реагує на критику, не уникає відповідальності ні за власні помилки, ні за помилки виконавців. Керівник демократичного типу вважає своїм обов'язком постійно і ґрунтовно, з повною відвертістю інформувати підлеглих про стан справ і перспективи розвитку колективу. При такій системі спілкування набагато легше мобілізувати підлеглих на реалізацію поставлених перед ними завдань, виховувати в них почуття справжніх господарів.

Керівник - прибічник демократичного стилю управління, розуміє значення колегіальних органів і активно допомагає в їх становленні, зміцнює їх авторитет, він терплячий до критики, вміло веде діалог, створює умови для розвитку творчого потенціалу працівників, не протиставляє себе колективу, гласність - дисципліні, демократію - порядку.[2]

Демократизація управління дошкільним закладом *передбачає делегування повноважень керівників окремим співробітникам і колегіальним органам, що дає можливість задіяти механізми самоорганізації*. Вивчення практики роботи дошкільних закладів свідчить про те, що зазвичай делегування повноважень здійснюється в ході вирішення питань планування роботи, заохочення співробітників, розподілу навантаження викладачів, підготовці питань для обговорення на засіданнях управлінських органів, проведенні атестації співробітників, організації контролю за діяльністю членів колективу, розподілі громадських доручень. Значно

рідше делегування повноважень використовують під час розподілу позабюджетних коштів, коли рекомендують співробітників на більш високу посаду.

Одним із напрямів демократизації управління є *розвиток колегіальних основ діяльності керівника, відмова від култарності прийняття управлінських рішень*. Чим ширше коло людей зачіпає те чи інше рішення, тим більша необхідність розширення кола учасників підготовки цього рішення.

З колегіальністю тісно пов'язана *гласність* рішень, які приймаються. Вона особливо необхідна у великих за чисельністю співробітників ДНЗ, де практично неможливо залучити всіх співробітників до прийняття рішення. В такій ситуації гласність полягає в повідомленні всім зацікавленим про майбутнє обговорення того чи іншого питання, у створенні умов для участі в його обговоренні бажаючих і для вільного ознайомлення всіх співробітників із прийнятим рішенням.

Оскільки одним з основних напрямів демократизації управління є *делегування повноважень*, що веде до виконання функцій, які не входять до посадових обов'язків співробітників, актуальною стає проблема особистої відповідальності працівників. Умовою її формування й розвитку є моральна готовність працівника до виконання нових функцій, ставлення до них як до основних, важливих, а не периферійних. Така особливість зумовлює важливість вирішення керівником завдання мотивації співробітників на виконання управлінських функцій. І тут необхідний не стільки контроль, скільки формування традицій, громадської думки, що стимулюють активну участь в управлінській діяльності.

Мотивацію співробітників можна розглядати не лише як засіб активізації участі в управлінні, а й як один з основних напрямів демократизації управління дошкільним закладом. Недостатньо мотивовані співробітники зазвичай неефективно виконують свої функції, і виникає велика ймовірність використання авторитарних методів їх активізації.

Для стимулювання й активізації участі членів колективу в управлінській діяльності керівник може використовувати:

- формування почуття відповідальності у співробітників;
- роз'яснення необхідності й значення майбутньої діяльності;
- опертя на позитивні якості, достоїнства співробітників;
- поєднання контролю і самоконтролю в управлінні;
- вимоги, заохочення, громадська думка;
- розподіл управлінських функцій з урахуванням індивідуальних особливостей співробітників;
- облік і аналіз результатів управлінської діяльності;
- організацію методичної роботи з питань управлінської діяльності;
- створення ситуації успіху в управлінській діяльності;
- залучення співробітників до прийняття управлінських рішень.[5]

Ключову роль у процесі демократизації управління відіграє демократизація контролю педагогів.

Сучасні умови розвитку системи дошкільної освіти потребують гуманітарних підходів до контролю. Науковці визначають такі шляхи демократизації контролю:

- адміністративний контроль на діагностичних засадах із метою допомоги, а саме – зріз знань, умінь і навичок у дітей;
- самоконтроль і самокорегування діяльності вихователів, керівника дошкільного закладу;
- діагностика, регулювання, корегування;
- колективний контроль і корегування діяльності на всіх рівнях.[1]

Система демократичного контролю в дошкільному закладі передбачає:

1. визначення основних, кардинальних напрямків діяльності підсистеми, що в першу чергу зазнає контролю;

2. розробку й використання чітких критеріїв оцінки результатів діяльності педагога;

3. поєднання зусиль педагогічного та батьківського колективу в здійсненні внутрішнього контролю за умови пріоритетного права керівника закладу на координацію цього контролю;

4. встановлення між суб'єктом і об'єктом стосунків, які ґрунтуються на взаєморозумінні та співробітництві;

5. необхідність обов'язкового врахування своєрідності кожної творчої особистості з метою створення під час діяльності можливостей для самовиявлення цієї особистості;

6. припускає взаємозв'язок рівня контролю з результатами роботи всього педагогічного колективу та окремих його груп, що різняться за рівнем професійної кваліфікації.

Треба відзначити, що за умов демократизації управління навчальним закладом реалізація шостого пункту повинна сприяти переходу педагогів, які досягають стабільно високих результатів, до вищої форми контролю – самоконтролю, тобто до роботи, заснованої на довірі.[3]

Визначення посадових обов'язків, повноважень працівників - це засіб зменшення різноманітності змісту й способів їхньої діяльності, введення певного стандарту, норми їх виробничої поведінки. Без такої регламентації управління стає неможливим. Але прагнення регламентувати всю службову поведінку людини призводить до пригнічення ініціативи, самостійності, свободи вибору працівника, суперечить демократичним принципам управління. Тому встановлення оптимальної міри регламентації— це одна з умов демократичного управління.

Якщо систематизувати напрями демократизації управління дошкільним закладом, то їх викласти можна наступним чином:

- надання більшої влади працівникам;
- надання більшої влади батькам;
- децентралізація управління, підвищення ролі колегіальних органів;
- демократизація стилю управління;
- формування демократичних цінностей усіх членів колективу.

Наведені напрями складають цілісну систему, вилучення будь-якого з них руйнує весь процес демократизації управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко Г.Ю. Контроль та діяльність дошкільного закладу. Керівникам і методистам/Г.Ю. Кравченко, Н.Ф. Кугуєнко. – Х.: Вид-во «Ранок», 2016. – 272с.
2. Освітній менеджмент : навч. Посіб. / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Шкільн. Світ, 2003. – 400 с.
3. Система контролю в ДНЗ/Упорядник Чала Т.Т. – Х.: ВГ «Основа», 2009. – 160с.
4. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навч. посібник. Ч.1 /Є.М.Хриков. – Х.: Компанія СМІТ, 2016. – 354 с.
5. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навч. посібник. Ч.2 /Є.М.Хриков. – Х.: Компанія СМІТ, 2016. – 338 с.

УДК 373.2.091.6(094)-047.58

Низковська О. В.,
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»

МОДЕЛЮВАННЯ ПРЕДМЕТНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: НОРМАТИВНЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ

Створення інтегрованого розвивального освітнього простору/середовища в закладах дошкільної освіти – важлива умова модернізації вітчизняної системи освіти та її змісту. Від нього значною мірою залежить якість освіти. Рационально організований освітній простір дозволяє дитині усвідомити власні можливості, виявити ініціативу і всебічно реалізувати себе, а відтак його моделювання і оснащення виступають одним із ключових чинників успішної реалізації вимог Базового компонента дошкільної освіти щодо формування у дітей основних життєвих компетенцій.

Під розвивальним освітнім простором/середовищем зазвичай розуміють спеціально змодельовані умови, що забезпечують різноманітні варіанти вибору шляху розвитку і дорослішання дитячої особистості, вдосконалення батьківської компетентності й фахової майстерності педагогів. Отже, це є система розвивальних можливостей для кожного суб'єкта освітнього процесу.

Сучасна педагогічна наука виокремлює такі компоненти освітнього простору закладу дошкільної освіти: взаємодія з різними освітніми інститутами, соціальними партнерами й учасниками педагогічного процесу; предметне розвивальне середовище, зокрема, ігрове, художньо-мистецьке, дидактичне тощо; освоєння змісту дошкільної освіти. Саме предметне розвивальне середовище і буде основним об'єктом уваги даного виступу. Оскільки для успішного вирішення завдань формування дошкільної зрілості дитини перед її вступом до школи важливо грамотно оснастити освітній процес, рационально спроектувати предметне розвивальне середовище, у сучасному дошкільному закладі мають бути всі основні засоби навчання, здатні забезпечити можливість педагогу розвивати дитину відповідно до вікових норм та індивідуальної траєкторії розвитку, а дитині – саморозвиватися і реалізовуватися за усіма освітніми лініями у різних видах діяльності. Проектування, моделювання освітнього простору – складний багаторівневий процес, що охоплює всі складові освітнього простору, зокрема, і предметне середовище як його важливий компонент. Цей процес здійснюється на основі низки принципів, зокрема:

- розвиток дошкільника в контексті особистісноорієнтованого підходу з урахуванням сензитивних періодів, провідних видів діяльності, а також творчого розвитку дитини як суб'єкта своєї життєдіяльності;
- урахування соціокультурного контексту проектування, його культуровідповідності та діалогічності;
- ампліфікація (збагачення) умов розвитку від мономоделі середовища до середовища відкритого типу;
- інтеграція спілкування, пізнавальної, перетворювальної, оцінно-контрольної та інших видів діяльності дитини;

- взаємодія соціокультурного досвіду, професійного, особистісного досвіду педагога й особистісного досвіду дитини;
- співтворчість і співпраця всіх суб'єктів освітнього простору;
- динамічність, змінюваність предметного наповнення засобами навчання та обладнанням, планування та дизайну.

Розвивальне предметне середовище закладу дошкільної освіти моделюється так, аби повноцінна освітня робота з вихованцями могла тривати упродовж усього періоду перебування дітей в закладі під час різних режимних процесів, у різних видах діяльності як у приміщеннях, так і на майданчиках, інших ділянках території закладу, передбачених для освітньої роботи (ігрові, фізкультурні майданчики, відкритий басейн, квітники, сад, город, доріжки тощо). У цьому розвивальному просторі мають облаштуватися різноманітні осередки для організованої і самостійної діяльності дітей за вибором. Ідея облаштування подібних осередків для залучення дітей до різних видів діяльності, динамічної зміни видів діяльності в інтегрованому освітньому процесі взята «на озброєння» початковою освітою як ефективна умова реалізації Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету міністрів України від 14.12.2016 № 988-р.

У моделюванні та оснащенні розвивального предметного середовища заклади дошкільної освіти покеровуються Примірним переліком ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти (далі – Примірний перелік/Перелік). Чинний Перелік розроблений у 2017 році на виконання плану роботи Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) відділом засобів навчання та обладнання Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» на заміну відповідного документа від 2002 року. Він затверджений наказом МОН від 19.12.2017 №1633.

Перелік підготовлений відповідно до пункту 4 розділу XII Закону України «Про освіту» (2017 рік), пункту 1 статті 19 Закону України «Про дошкільну освіту» (зі змінами від 2017 року):

«Стаття 19. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в системі дошкільної освіти»

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти:

...розробляє та затверджує примірні переліки матеріально-технічного оснащення закладів дошкільної освіти, ігрового, навчально-дидактичного обладнання...».

Зміст документа відповідає вимогам Базового компонента дошкільної освіти рекомендованих МОН чинних комплексних програм розвитку, навчання і виховання дітей віком від народження до 6-7 років щодо формування життєво важливих компетенцій перед вступом дітей до школи: за інваріантною частиною – ігрової, здоров'язбережувальної, особистісно-оцінної, родинно-побутової, соціально-комунікативної, природничо-екологічної, предметно-практичної, художньо-продуктивної, сенсорно-пізнавальної, математичної, мовної, мовленнєвої, комунікативної; за варіативною частиною – інформатичної, хореографічної, іншомовної комунікативно-мовленнєвої.

Зміст документа обговорено та узгоджено з фахівцями відділів наукового і навчально-методичного забезпечення змісту дошкільної та початкової освіти у Новій українській школі, наукового та навчально-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Державного музею іграшки, науковцями Інституту психології імені Г. С. Костюка та Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Інституту громадського здоров'я імені О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України, місцевих осередків Всеукраїнського громадського об'єднання «Асоціація працівників дошкільної освіти», закладів післядипломної педагогічної освіти із різних регіонів України, департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН. Його було презентовано учасникам Всеукраїнського науково-практичного семінару «Іграшки та ігрові посібники в системі засобів формування життєвої компетентності дітей дошкільного віку» (м. Харків, 01-02.11.2017) та широкому педагогічному і батьківському загалу читачів всеукраїнського науково-методичного журналу «Дошкільне виховання».

Матеріали Переліку упорядковані з опорою на розроблені вітчизняними дослідниками (Гуржій А.М., Волинський В.П., Орлова І.В., Шут М.І., Самсонов В.В. та ін.) теоретико-методологічні основи обладнання закладів освіти, зокрема, на такі принципи впровадження засобів навчання в освітній процес:

- гуманізація та гуманітаризація освіти;
- відповідність змісту інформаційних функцій засобів навчання вимогам освітнього стандарту і освітніх програм;
- орієнтація на розвивальну функцію освіти;
- урізноманітнення видів діяльності дітей/учнів/студентів за рахунок різнопланового застосування засобів навчання;
- відповідність засобів віковим можливостям і особливостям психофізичного розвитку дітей, наочності та емоційності форм і методів розвитку, виховання і навчання;
- комплексність, багатофункціональність, універсальність та інтегрованість засобів навчання з метою вирішення завдань розвитку, виховання і навчання дітей;
- оперативність і мобільність застосування в умовах освітнього процесу закладу;

- безпечність застосування в умовах закладу освіти;
- відповідність технічних характеристик засобів навчання сучасному рівню науки і техніки.

Перелік сформовано з орієнтацією на систему нормативних вимог до засобів навчання закладів дошкільної освіти. Зазначену систему складає сукупність сучасних стандартних, санітарно-гігієнічних, психолого-педагогічних, естетичних, техніко-ергономічних вимог і вимог техніки безпеки.

Розвивальне предметне середовище закладу дошкільної освіти має бути спроектоване і змодельоване з урахуванням сучасних наукових підходів до класифікації обладнання закладів освіти, оскільки в його оснащенні важливо з максимальною повнотою і доцільністю застосувати різні види обладнання – сукупність навчальних матеріальних засобів, що формують навчальне середовище (стосовно дошкільного закладу точнішим буде говорити про розвивальне предметне середовище) та сприяють організації освітнього процесу. Освітній предметний простір дитячого садка неможливий без обладнання загального призначення (дитячі меблі, меблі для педагогів, обладнання для медичного кабінету, кухні, пральні тощо). Воно хоч і не застосовується як джерело знань, але також забезпечує освітнє середовище умовами для життєдіяльності дітей, організації діяльності всіх служб дошкільного закладу (адміністративно-господарської, методичної, педагогічної, психологічної, медичної тощо).

Зазначений вище Примірний перелік не подасобладнання загального призначення, але рекомендує засоби навчання (ігрове і навчально-дидактичне обладнання), що використовуються як джерело формування знань та уявлень, умінь і навичок, сприяють освітньому впливу на дітей, організації різних видів дитячої діяльності. Спираючись на цей документ, можна оснастити різноманітні осередки у приміщеннях і на території дошкільного закладу такими видами навчального обладнання:

- натуральні об'єкти (іграшки, предмети матеріальної культури),
- прилади (контрольно-вимірювальні, оптичні та ін.),
- інструменти (в т. ч. музичні, художні),
- приладдя (пристрої і пристосування, інвентар тощо),
- матеріали (для образотворчої діяльності, художньої праці та ін.),
- моделі (об'ємні, площинні, макети),
- друковані (таблиці, плакати, картини, картки, дидактичні ігри тощо),
- екранно-звукові (наприклад, звуко- і відеозаписи на різних носіях),
- технічні засоби (мультимедійний комп'ютерний комплекс для педагога та додаткове обладнання і матеріали до нього),
- спеціалізоване обладнання (зокрема, фізкультурне).

Така група друкованих засобів навчання, як навчальна література (програми, навчально-методичні, методичні, навчальні посібники, енциклопедії, хрестоматії, альбоми та інші види видань), рекомендована МОН України для закладів дошкільної освіти, зазначається в окремих переліках, що готуються Міністерством до початку кожного навчального року відповідно до наданих грифів і схвалень.

Відповідно до змісту чинних програм розвивальне предметне середовище обладнується за даним Переліком з урахуванням закріпленої у новій редакції Закону України «Про дошкільну освіту» (2017 рік) вікової періодизації дошкільного дитинства: окремо для груп дітей віку немовляти (1-ий рік життя), раннього віку (2-3-й роки життя), молодшого (4-ий рік життя), середнього (5-ий рік життя) і старшого (6-7-ий роки життя) дошкільного віку. Ці ж рекомендації дозволяють облаштувати освітній простір і для різновікових груп. Вони є актуальними не лише для дошкільних закладів різних типів і форм власності, а й для умов родинного виховання.

Розподіл засобів навчання за основними видами дитячої діяльності (ігрова, рухова, художня, мовленнєво-пізнавальна, трудова) допомагає створити інтегрований розвивальний освітній простір. Водночас він є умовним з огляду на можливість застосування багатьох його позицій в різних видах діяльності дітей, формах роботи.

Проектуючи і моделюючи предметне середовище для вихованців певної вікової (або різновікової) категорії на основі Переліку, слід обирати засоби і обладнання потрібних розмірів, допустимих матеріалів, оптимальних конструкцій, визначати варіанти їх заміни, зручні місця розташування і зберігання (за браком місця у групових приміщеннях зберігати потрібне обладнання можна частково у підсобних приміщеннях груп, методичному кабінеті, музичній залі, дещо постійно розмішувати лише у музичній, фізкультурній залі, кабінеті психолога, на фізкультурному чи ігрових майданчиках тощо). Вказівки щодо цього містяться у самому Переліку.

Закуповуючи меблі для розміщення і зберігання іграшок, інших засобів навчання, варто віддавати перевагу мобільним і трансформерним конструкціям, за допомогою яких простіше підлаштувати ігровий простір до особливостей планування, робочих площ приміщень і періодично вносити елемент новизни в розвивальне середовище, спонукати дітей у такий спосіб до прояву ініціативи, активності, реалізації їхнього права вибору. При цьому важливо, щоби секції, відведені для зберігання тимчасово не виставлених, не задіяних іграшок і посібників, були доступні дітям, забезпечували їм можливість самостійно прибирати чи виймати іграшки за потребою.

Кількість та асортимент засобів навчання буде варіюватися для кожного окремого дошкільного закладу залежно від його типу, профільності (наприклад, він буде різнитися у вальдорфському дитячому садку, у

закладі художньо-естетичного чи оздоровчого профілю, у закладі з наявними умовами для навчання ходьби на лижах і без них тощо), кількості дітей, наявних приміщень і ділянок території, їхніх площ, доступних джерел фінансування, динамічного осучаснення цього асортименту тощо. Крім того, необхідно постійно пам'ятати про важливість змінюваності розвивального предметного середовища у закладі дошкільної освіти, а відтак – про періодичне оновлення предметного середовища шляхом унесення до нього нових (чи вже дещо призабутих дітьми) засобів навчання або аналогів до тих, які добре знайомі дітям. Тут педагогам слід орієнтуватися не лише на вік вихованців, ускладнення програмових вимог, а й на дитячі інтереси, конкретні педагогічні ситуації та цілі. Потреба у змінюваності розвивального предметного середовища в дошкільному закладі постійною, але частотність, якісні та кількісні параметри цих змін визначають педагоги, виходячи з міркувань психолого-педагогічної доцільності.

Придбання ігрового обладнання, рекомендованого цим Примірним переліком, здійснюється за рахунок визначених чинним законодавством закупівельних процедур і джерел фінансування закладів освіти. Обираючи необхідне обладнання для дитячого садка, керівники і педагоги закладу освіти разом з представниками батьківської громадськості мають пересвідчитися у наявності підтверджень відповідності обраних засобів навчання санітарно-гігієнічним, психолого-педагогічним, техніко-ергономічним вимогам, що визначені відповідними нормативними документами. Найбільш важливими серед таких документів є Технічний регламент безпечності іграшок (постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 № 515), Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів (наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 234, реєстрація в Міністерстві юстиції України 14.04.2016 за № 563/28693), ДСанПіН 5.5.6.012-98 «Державні санітарні правила і норми безпеки іграшок та ігор для здоров'я дітей» (постанова Головного державного санітарного лікаря України 30.12.1998 № 12), ДСанПіН 5.5.6-138-2007 «Державні санітарні норми і правила. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей» (наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.01.2007 № 13, реєстрація в Міністерстві юстиції України 30.01.2007 за № 77/13344), Зміни до Порядку впровадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів (постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 136 к частині продажу товарів, які імітують продовольчі товари, мають їхню форму, запах, колір, вигляд, оформлення, маркування, об'єм або розмір і ставлять під загрозу безпеку або здоров'я споживачів, зокрема, дітей).

РОЗДІЛ X

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕРСПЕКТИВНОСТІ І НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

УДК 37.011

Авраменко К.Б.,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ЛАНКАМИ ОСВІТИ

В умовах сьогодення інноваційність визначається одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, а тому постає питання про підвищення рівня підготовки майбутніх педагогів взагалі, для початкової та дошкільної ланки освіти – зокрема. Фундаментом професійної підготовки таких спеціалістів виступає система вищої освіти.

Інноваційність як складова професійної підготовки педагогів завжди є віддзеркаленням основних змін у тенденціях і закономірностях сучасної освіти в Україні й світі. При цьому найвищий рівень масштабних змін передбачає апробацію інновацій та експериментальну перевірку продуктивності і можливості їх застосування у системі вітчизняної вищої освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Важливою є спільність науковців (К. Ангеловські, В. Беспалько, І. Богданова, Л. Даниленко, І. Гавриш, І. Дичківська, О. Козлова, М. Кларин, О. Пометун, В. Сластьонін, О. Хомерікі, А. Хуторської, Н. Юсуфбекова та ін.) у тому, що інноваційний пошук у вищих навчальних закладах розпочинається з обґрунтування наукової концепції, змін освітніх парадигм, а тому запровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки має спиратися на розроблені теоретичні та технологічні засади, які відповідають викликам часу.

Ми маємо на увазі увесь арсенал інновацій, які дозволяють не тільки підвищити якість освітнього процесу у сучасному ВНЗ, а й дозволяють привчити майбутніх педагогів до творчого розв'язання навчально-педагогічних завдань. Назвемо лише їх частково: банки візуального супроводження освітнього процесу, ділові та комп'ютерні ігри, «кейс-стаді», чиста сторінка, бінарні заняття, дебати, метод «ХОБО» професійні та відео тренінги, ігрові методи, проектування, мікрОВикладання, уроки-шоппи, тьютерське навчання та інші.

Урок-шоп – спільна розробка освітніх проектів у невеликих групах під керівництвом викладача.

Кейс-стаді – розбір ситуацій, що виникають у професійній діяльності.

МікрОВикладання – серія мікроуроків для індивідуальних та групових занять студентів, на яких відтворюють мініатюрні ситуації та відпрацьовують алгоритми формування методичних умінь (послідовність запитань при проведенні розбору задачі, чергування форм організації та контроль за навчальною діяльністю «дітей»).

Ділові та комп'ютерні ігри – передбачають відпрацювання типових та альтернативних рішень в ігровій формі, що спрямована на розвиток творчих здібностей студентів та дітей.

Метод ХОБО (запропонований М. Бораком, Словачія) – передбачає постановку перед студентами декількох методичних проблем, студент після консультації з викладачем обирає проблему, ознайомлюється з літературою, вивчає дану проблему на практиці, її «розв'язання» оформлює письмово на декількох сторінках у двох примірниках та один з них подає у визначений термін викладачеві, який готує запитання для групової дискусії.

Професійні та відеотренінги – відпрацювання навчальних ситуацій, що передбачає банк професійно-орієнтованих проблем, ситуацій або тренінгів, їх відпрацювання та оцінка.

Таким чином, у процесі професійної підготовки фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах сьогодення варто формувати не тільки інноваційну компетентність як складову його професійної майстерності, але зовсім нову компетентність, яка формуватиме образ педагога майбутнього.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ЗАКЛАДАМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ В МЕЖАХ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Актуальність досвіду. Реалізація принципу неперервності між усіма ланками єдиної системи освіти починається, насамперед, з забезпечення наступності між першими її сходинками - дошкільною і початковою ланками. Закон України «Про освіту» [5], «Державна цільова соціальна програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року» [4], Державні стандарти дошкільної та початкової загальної освіти [1; 3], підкреслюючи важливість реалізації особистісно - орієнтованої моделі освіти на основі дитиноцентризму, створення умов для розвитку й саморозвитку дитини з урахуванням її психофізіологічних та індивідуальних особливостей; підготовки до органічного входження в соціум; одним із найважливіших завдань визначають досягнення цілісності й реальної наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Пошук нових освітніх технологій щодо реалізації наступності, розробка педагогічних умов для кращої підготовки старшого дошкільника до навчання у школі, психолого-педагогічна підтримка сім'ї є на сьогодні особливо актуальними для сучасної психолого-педагогічної науки і практики. Проблему наступності досліджували О. Запорожець, Г. Люблінська, С. Русова, В. Сухомлинський, Є. Тіхєєва, К. Ушинський; сучасні дослідники Ш. Амонашвілі, А. Богуш, Т. Гущина, Н. Кирдяєва, О. Коваленко, А. Курлат, В. Маркова, Н. Пономарьова, Л. Шинкарьова та інші. У педагогічній науці «наступність» і «перспективність» розглядаються як дві складові одного і того ж педагогічного явища. *Перспективність* — це визначення і реалізація пріоритетних ліній підготовки дитини до школи з урахуванням вимог початкової освіти, а *наступність* — урахування при побудові шкільного педагогічного процесу того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи [2; 7; 8; 11; 12]. Реалізація перспективності дошкільної освіти передбачає формування в дитини готовності до оволодіння новою навчальною діяльністю, розвитку творчого мислення і здатності до нестандартних рішень, вільного прояву психічних новоутворень, соціальної компетентності з подальшим соціальним розвитком у новій для неї соціальній ролі учня тощо. Наступність з боку початкової школи передбачає опору на рівень сформованості життєвої компетентності, з яким дитина прийшла до школи, що забезпечує органічне, природне продовження розвитку, навчання і виховання, започаткованих у дошкільному віці.

Проте сучасні науковці (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутий, О. Савченко та ін.) і педагоги-практики звертають увагу на деяку неузгодженість у методах керівництва та формах організації педагогічного процесу в дошкільних закладах і початковій школі. Як наслідок, у першомукласі не повністю реалізується набутий дитиною в дитячому садку досвід, що призводить до зниження пізнавального інтересу першокласників і ускладнює адаптацію до умов школи. С. Савельєва, Л. Калмикова наголошують на недостатньому формуванні особистісних якостей майбутніх першокласників на основі індивідуального освітнього маршруту кожної дитини [6]. Розв'язання зазначених суперечностей можливе за умови забезпечення дієвої наступності в роботі дошкільних навчальних закладів і початкової школи.

Ми вважаємо, що найбільш широко й ефективно таку наступність дозволяє забезпечити освітній округ, робота якого спрямована на створення єдиного освітнього простору в межах адміністративно-територіальної одиниці. Саме тому темою нашого досвіду є **«Забезпечення наступності між дошкільними навчальними закладами і початковою школою в межах освітнього округу»**.

Провідна ідея досвіду: забезпечення наступності між дошкільною, початковою та позашкільною ланками освіти в межах освітнього округу сприяє підвищенню якості підготовки дітей до школи й полегшенню адаптації першокласників до умов школи. Така системна робота сприяє також удосконаленню фахової майстерності педагогів, налагодженню дружніх та ділових стосунків між колективами дитячих садків, шкіл та позашкільних закладів.

Технології реалізації провідної педагогічної ідеї та її компонентів.

Відповідно до «Положення про освітній округ» [10] управлінням освіти Костянтинівської міської ради Донецької області було ініційовано створення в місті чотирьох освітніх округів. До складу освітнього округу №2 з питань гармонійного розвитку дитини увійшли одинадцять освітніх закладів різних типів: дошкільний навчальний заклад комбінованого типу №4, дошкільні навчальні заклади №7 «Ромашка» і №10 «Золота рибка»; загальноосвітня школа I-III ступенів №9, спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів №13 з поглибленим вивченням іноземної мови і школа-гімназія; позашкільні навчальні заклади: Школа мистецтв, Центр дитячої та юнацької творчості, Дитяча юнацька спортивна школа, Будинок культури та дозвілля, Центральна міська публічна бібліотека ім. М. Горького. Основними векторами діяльності освітнього округу стали гармонійний розвиток компетентної особистості на етапах дошкільної та початкової шкільної освіти, ефективне використання творчого потенціалу педагогічних працівників навчальних закладів шляхом надання педагогічному процесу цілісного, послідовного й перспективного характеру, раціональне використання навчально-методичної бази і створення єдиного освітнього простору в межах адміністративно-територіального округу.

Одним із векторів визначено забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланками освіти в межах освітнього округу. Для реалізації цього вектора розроблено модель діяльності освітнього округу (Додаток 1), що здійснюється в тісній співпраці педагогів дошкільних закладів, початкової ланки загальноосвітніх шкіл, позашкільних закладів з дітьми та їх батьками. В основі моделі – дані електронного банку округу щодо охоплення дітей 5-річного віку суспільною дошкільною освітою та відповідних запитів батьків. Основними компонентами роботи зі здійснення наступності, відповідно до моделі, є такі.

Найбільш важливою ознакою змін щодо реалізації **наступності в роботі педагогічних колективів** дошкільних навчальних закладів і початкової ланки загальноосвітніх шкіл округу (Додаток 2) стали управлінські, науково-методичні й організаційні рішення відповідно до вимог Державних освітніх стандартів. Взаємодія управлінського складу ДНЗ і ЗОШ полягала в розробці планів, спільних заходів, визначенні перспектив розвитку тощо. Взаємодія педагогічних колективів здійснювалась за інформаційно-просвітницьким, психологічним, методичним, практичним аспектами. Зазначене сприяло взаємодії дитячих колективів (як дошкільників ДНЗ, мікрорайону, так і учнів початкової школи): організація та участь у дитячих святах, розвагах, гуртковій роботі тощо.

Зокрема, з реалізації **інформаційно-просвітницького аспекту** на спільних педагогічних читаннях, конференціях («Розвиток дошкільняти як гармонійної, різнобічної, життєво компетентної особистості»), круглих столах («Інтеграційний курс реалізації Базового компонента дошкільної освіти та Державного стандарту початкової загальної освіти») та ін. було вивчено й проаналізовано програми навчання і виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку; визначено сучасні напрямки розвитку обох ланок освіти, новітні освітні технології. Ураховуючи корекційний (логопедичний) напрямок роботи ДНЗ №4 вчителями-логопедами презентувалися педагогам шкіл відповідні програмно-методичні комплекси: Л.І. Трофименко «Корекційне навчання з розвитку мовлення для дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ», Ю.В. Рібцун «Корекційна робота з розвитку мовлення дітей 5-го року життя із фонетико-фонематичним розвитком мовлення», шляхи підготовки дітей (охоплених та неохоплених дошкільною освітою) округу з вадами мови до навчання в загальноосвітніх школах: перспективним план роботи, конспектами індивідуально-корекційних занять, інформаційними вісниками щодо проведення артикуляційної та дихальної гімнастики, крупної та дрібної моторики.

Методичний аспект співпраці реалізувався на семінарах-практикумах, у ділових іграх («Цілісно-інтегрований підхід до розвитку особистості дитини»), взаємовідвідуванні занять та уроків, взаємоконсультуванні, обміні передовим педагогічним досвідом, фестивалях педагогічних ідей («Інноватика в закладах освіти»), виставках і спрямовувався на ознайомлення з методами і формами освітньої роботи в старших групах ДНЗ та в 1-му класі ЗОШ. В реалізації подібних заходів ми зіткнулися з проблемою територіальної віддаленості навчальних закладів у межах освітнього округу. Це обумовило переведення певної частини роботи у веб - режим: вебінари, перегляд онлайн - занять з дошкільниками та онлайн - уроків з першокласниками з подальшим обговоренням у веб - режимі тощо.

Оскільки не в кожному навчальному закладі округу є штатний практичний психолог, то **психологічний аспект** забезпечувався шляхом взаємодії психологічної служби ДНЗ та школи: узгодження критеріїв та діагностика сформованості психологічної готовності до школи, дошкільної зрілості вихованців ДНЗ та дітей мікрорайону, які не відвідують дошкільні заклади, рівня адаптації та шкільної мотивації учнів 1-х класів; обговорення підсумків досліджень, консультування педагогів та батьків; психологічний супровід адаптаційного періоду.

Практичний аспект наступності здійснювали шляхом організації безпосередньої співпраці педагогів з дітьми: попереднє знайомство вчителів зі своїми майбутніми учнями та їхніми батьками як педагогічними партерами; спостереження за дітьми в освітньому процесі та повсякденні; кураторство вихователями своїх колишніх вихованців; обговорення результатів навчальної та виховної роботи на спільних педагогічних заходах ДНЗ і школи.

Відповідно до даних електронного банку округу щодо охоплення дітей 5-річного віку суспільною дошкільною освітою та відповідних запитів батьків, організовано **соціально-педагогічний патронат** дітей, не відвідуючих ДНЗ. Зокрема, в освітньому окрузі функціонує п'ять варіативних форм роботи з дітьми щодо підготовки їх до школи. У **групах короткотривалого перебування** діти беруть участь в освітньому процесі на заняттях та прогулянках, а перед обідом батьки забирають їх до дому. У **сесійних групах** здійснюється інтенсивна підготовка дітей до школи протягом 3-6 місяців. Робота **прогулянкових груп** спрямована на формування соціальної компетентності вихованців (під час ігрової діяльності, прогулянок на свіжому повітрі тощо – без організації навчальної діяльності). У **консультативних групах** робота здійснюється вузькими спеціалістами: логопедом, психологом, інструктором з фізичної культури, вчителем іноземної мови та іншими фахівцями – залежно від потреб. **Групи для дітей з особливими освітніми потребами** працюють за індивідуальними освітніми траєкторіями кожного вихованця.

Ураховуючи напрямки поглибленої роботи окремих навчальних закладів освітнього округу (Додаток 3), ще одним компонентом здійснення наступності є впровадження **концепції здоров'язбереження дітей**, інтегрованого підходу до збереження й поліпшення здоров'я дітей. Методичний супровід даного компонента спрямовано на розробку мети, методів, форм і засобів наступності в оздоровчій функції навчання й виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Супровід здійснювався за двома взаємопов'язаними

аспектами: анатомо-фізіологічним (вивчення й аналіз анатомо-фізіологічних особливостей дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку) та психолого-педагогічним (вивчення закономірностей психічного розвитку дитини на перехідному етапі від дошкілля до школярства). Творчою групою педагогів розроблено й проведено моніторинг стану здоров'я та динаміки фізичного розвитку дітей в ДНЗ і початковій школі. Відповідно до отриманих даних сплановано впровадження необхідних здоров'язберігаючих технологій, а також здійснення індивідуального й диференційованого підходу до фізичного розвитку кожної дитини в процесі навчання, у т.ч. – дітей різних груп здоров'я. Адміністрацією та педагогами школи, ДНЗ, дитячою юнацькою спортивною школою надавалася консультативна допомога щодо розвитку фізичної готовності дитини до школи: «Правильна організація режиму дня – запорука фізичного та психічного здоров'я дітей», «Здоров'язберігаючі технології в умовах організованого дитинства», «Нові підходи до використання здоров'язберігаючих технологій», «Маленький будинок великого здоров'я». На базі ДЮСШ сумісно з закладами округу проводилися спортивні свята «День здоров'я», «Маленькі олімпійські ігри», «Як гарно бути здоровим», розваги «Мойдодир на гостина», «Подорож до спортландії», змагання «Тато, мамо, я – спортивна сім'я», «Олімпійці серед нас!», «Веселі старты». Узгодженість дій учасників освітнього простору округу створюють умови для розвитку емоційно – психологічного благополуччя дитини, духовного настрою, виховання характеру, сили волі та направлені на те щоб дитина ширше пізнавала навколишній світ, вчилася орієнтуватися, цілеспрямовано діяти в ньому.

Особливістю ЗОШ №13 є **поглиблене вивчення іноземної мови** в базовій школі (Додаток 3). Тому серед компонентів здійснення наступності було визначено форми роботи в дошкільних закладах округу щодо вивчення іноземної мови. Розроблено наскрізні програми, що дозволяють збалансувати навчально-виховний процес з дітьми та гнучко поєднати традиційні, варіативні й інтерактивні форми та методи роботи з дошкільниками і школярами. До методичної роботи за даним компонентом долучені ДНЗ і ПЗО: вебінари («Формування комунікативної компетентності педагогів»), онлайн-конференції, майстер-класи («Англійська мова з пелюшок»), тренінги, віртуальні екскурсії, літературні вечори, виставки, видавничий клуб. Розробляється навчально-методичне забезпечення, оновлюється предметно-розвивальне середовище щодо формування комунікативної компетентності особистості. Фахівці ЗОШ №13 здійснюють необхідну роботу з батьками: консультування педагогами і психологами, адміністрацією школи, ПЗО; організація спільних заходів: літературні вечори, виставки, видавничий клуб.

Реалізуючи зазначені компоненти, ми постійно маємо справу з батьками нової формації, які володіють комп'ютерами, обізнані з Інтернет-ресурсами, цікавляться життям дітей в дошкільному закладі та початковій школі, тому старі форми роботи з ними не задовольняють їх потреби. Отже, **робота з батьками** (Додаток 4) посідає чільне місце в реалізації питань наступності. Зміна, оновлення форм роботи з батьками стала важливим кроком нашої сумісної роботи в межах усього освітнього округу. Відбувається залучення батьків до педагогічного процесу, підвищення якості взаємодії педагогів і батьків щодо формування готовності старших дошкільників до навчання у школі.

Для більш якісного інформування батьків, отримання зворотного зв'язку в роботі з батьками :

- працюють Інтернет-сайти загальноосвітніх закладів округу;
- працює електронна скринька «Довіра».
- із жовтня по травень функціонує консультативний пункт для батьків з питань підготовки дітей до школи «Скоро до школи».

Діяльність освітнього округу з **позашкільними закладами освіти**, являє собою не лише систему надання освітніх та консультативних послуг, а націлена на **єдину лінію розвитку дитини** з урахуванням її індивідуальних особливостей. Під час сумісної діяльності на базі ПЗО (гурткової роботи, свят, розваг, екскурсій та ін.) досягаються взаємні угоди щодо найбільш ефективнішого використання форм та методів роботи з дітьми, які спрямовані на формування емоційного благополуччя дитини, позитивного світосприйняття, творчого самовираження, комунікативної обізнаності, розвиток компетентності у сфері відносин до світу, людей, себе. Дані форми роботи дозволяють дітям вільно спілкуватися, розважатися, почуватися незалежними, виявляти інтерес, ініціативу, активність, креативність, творчість, самостійність. (Додаток 5).

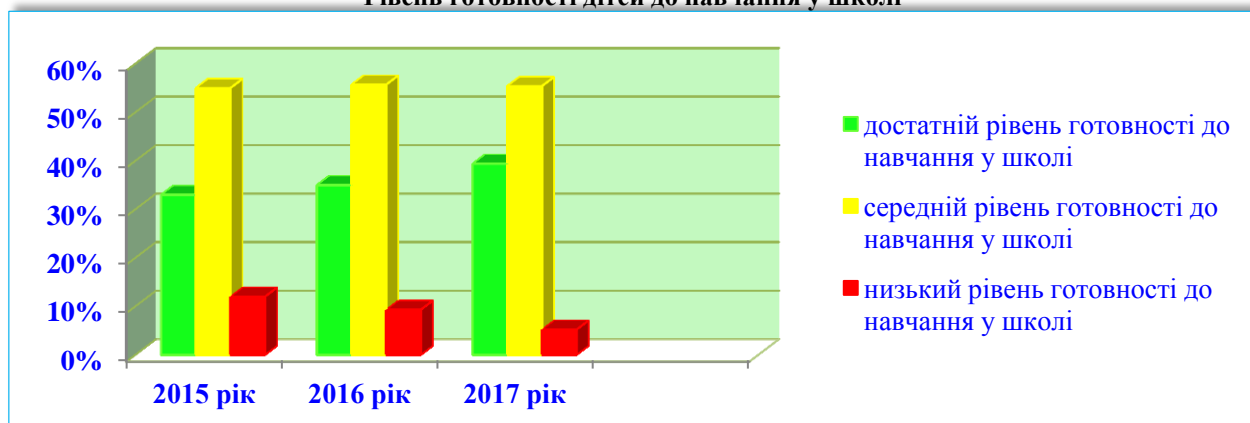
Віддаленість освітніх закладів округу один від одного обумовила організацію **мережевої взаємодії** учасників освітнього процесу округу (через Інтернет-сайти з відповідними сторінками «Великий світ маленької дитини», «Школа професійної майстерності»; блогами «Кабінет психологічної допомоги», «Логопед _і_Я»; чатами і зворотнім зв'язком), спрямовану на підвищення фахової компетентності педагогів, використання інноваційного підходу до роботи з дітьми, формування інформаційної культури всіх учасників освітнього процесу. Система роботи освітнього округу №2 м.Костянтинівки Донецької області пропагується місцевими засобами масової інформації: телебаченням, газетами, журналами через постійно діючі рубрики «Логопедочка», «Психолог _і_Я», «Сімейне вогнище», «Наші досягнення», в яких висвітлюється інформація щодо збереження та зміцнення соціального, духовного та психічного здоров'я дітей, формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дошкільників, підвищення освітньої культури батьків з питань виховання та розвитку дітей.

Результативність роботи освітнього округу.

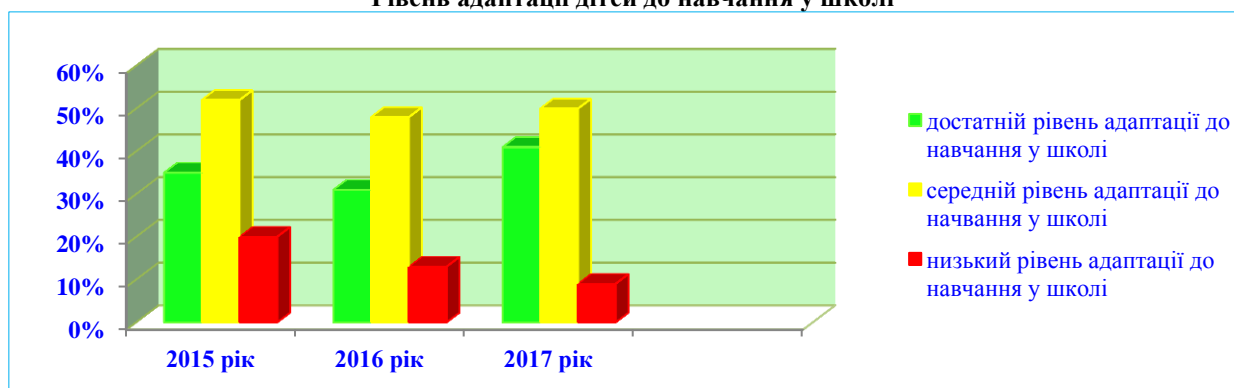
Вищезазначена робота дала позитивні результати в діяльності округу щодо забезпечення наступності між дошкільними навчальними закладами і початковою школою в межах освітнього округу. Зокрема, кількість

дітей, які мають високий і середній рівень готовності до школи, збільшився в порівнянні з 2015 роком на 12%; кількість дітей, які йдуть до школи невідповідними, зменшився на 7% і складає в 2017 році 4%; значно зменшилася кількість учнів 1-го класу з проявами дезадаптації до умов школи. Значним результатом роботи освітнього округу стало підвищення фахової компетентності педагогів закладів освіти, які забезпечили оновлення та вдосконалення методичного супроводу освітнього процесу.

Рівень готовності дітей до навчання у школі

Рівень адаптації дітей до навчання у школі

Для роботи з дітьми розроблено практичні посібники:

- робочі зошити: «Я-українка, Я-українець», «Мовленнєві сходинки» (для роботи з дітьми, які мають вади мовлення), «Природа навколо нас», «Математична веселка»,
- зошит для практичних занять з психологом «До школи з радістю»,
- компонована корекційно-розвиваюча програма «Доброго дня, школа!»,
- програма «Знайка» для дітей старшого дошкільного віку, які не відвідують дошкільні заклади.

Для роботи педагогів розроблено методичні посібники за напрямками:

- серія тематичних посібників: «Державні символи України», «Віночок - знахар душі», «Українські вишиванки», «Моя маленька Батьківщина», «Календарні свята, обряди та традиції українського народу», «Як на тім рушнику», «Український національний одяг»;
- методичні вісники: «Артикуляційна гімнастика», «Дихальна гімнастика», «Вправні рученята»;
- психологічні вісники «Психолого-педагогічний супровід дітей дошкільного віку та початкових класів відповідно до Базового компонента дошкільної освіти в Україні, Державного стандарту початкової загальної освіти, програм «Дитина», «Впевнений старт».
- авторські розробки майстер-класів з питань формування компетентної особистості дитини;
- програма «Школа для батьків майбутніх першокласників».
- програма «Знайка» для роботи з дітьми, які не відвідують дошкільний заклад (затверджена педагогічною радою ДНЗ № 4, протокол №4 від 05.09.2010 року).

Для організації роботи з батьками розроблено посібники з питань підготовки дітей до школи:

- інформаційні посібники для батьків: «Ігри та вправи для психокорекційної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з загальним недорозвиненням мови», «Розвиток психічних процесів дітей дошкільного віку»;
- інформаційний дайджест: «Важкі діти», «Скоро до школи», «Обдарована дитина, яка вона?», де надаються рекомендації щодо проблем, які виникають у вихованні дітей; формуванні дошкільної зрілості у дітей п'ятирічного віку та розкривають шляхи вирішення проблем у роботі із здібною дитиною.

Батьки стали більш обізнаними з питань виховання та розвитку дітей, активніше долучаються до освітньо - виховному процесу, що сприяло створенню єдиного освітнього простору «Дошкільний заклад - сім'я - школа».

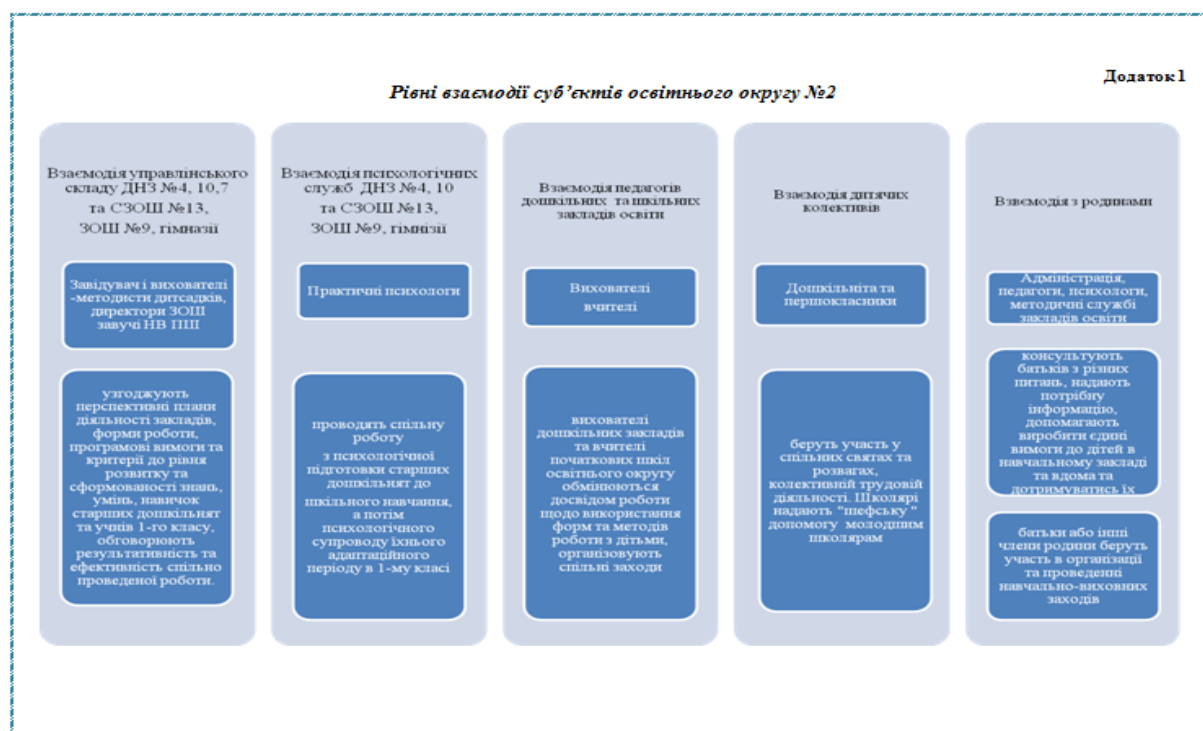
Досвід роботи округу №2 з питань наступності між дошкільними навчальними закладами та початковою школою впроваджується в усіх освітніх округах міста.

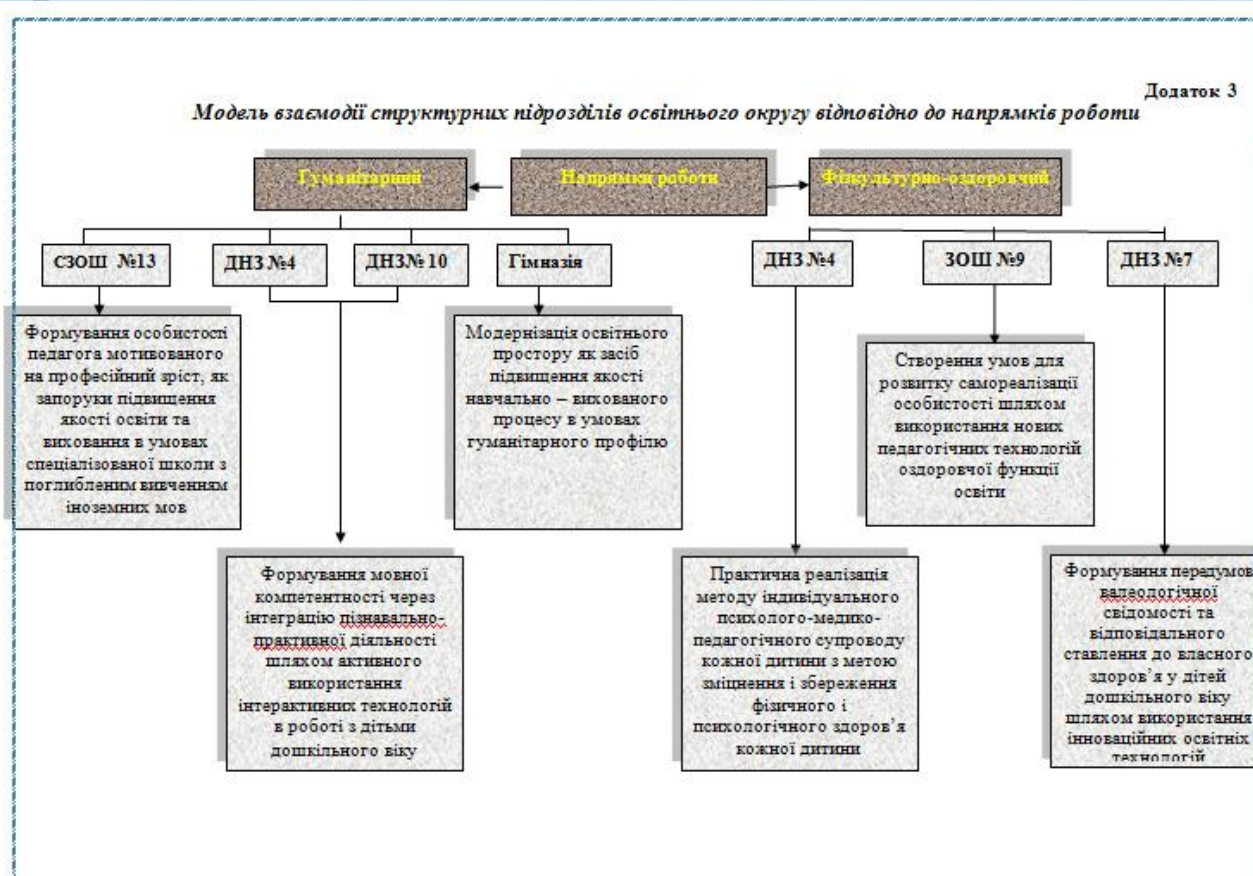
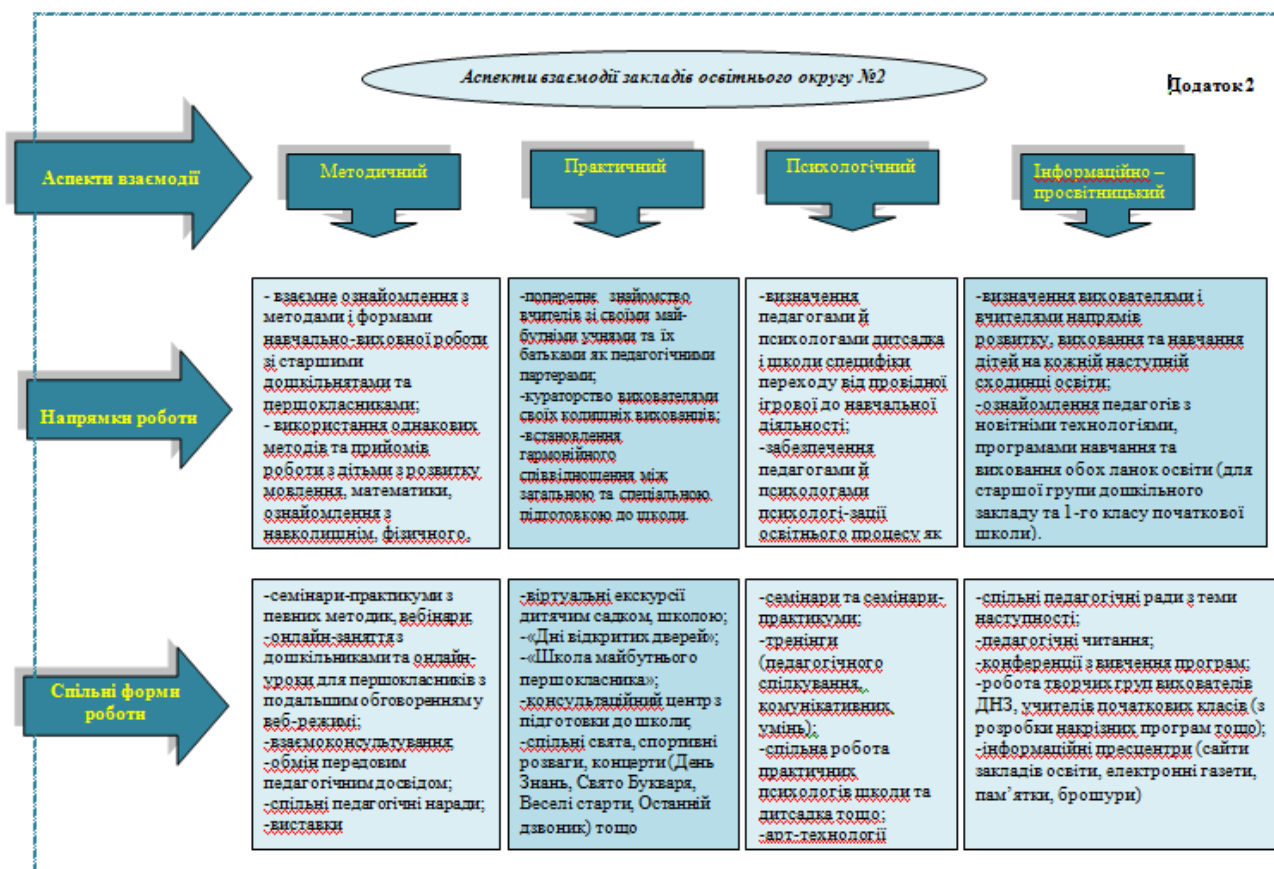
Отже, створення оптимальних умов для забезпечення наступності в роботі освітнього округу між дошкільною, початковою та позашкільною ланками освіти дає змогу організувати простір для реалізації в навчально-виховному процесі єдиної, динамічної та перспективної системи виховання і навчання. Завдяки цьому перехід до нових умов шкільного навчання здійснюється з найменшими для дітей психологічними труднощами. При цьому забезпечується природне і комфортне їх входження в нові умови, що сприяє підвищенню ефективності виховання і навчання учнів з перших днів перебування в школі.

При реалізації основних компонентів наступності підвищується якість підготовки дітей до школи й полегшується адаптація першокласників до умов навчання. Удосконалюється фахова майстерність педагогів, налагоджуються дружні та ділові стосунки між колективами дитячих садків, шкіл та позашкільних закладів. Тобто, формування компетентної особистості дитини залежить від тісної взаємодії між собою суб'єктів адміністративно – територіальної одиниці.

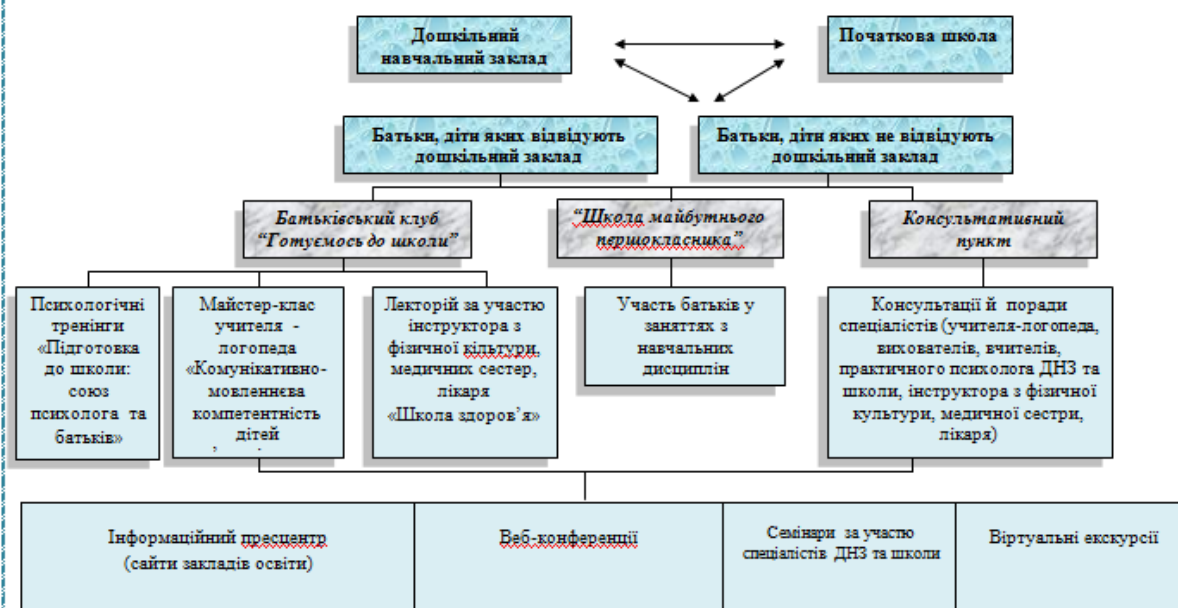
ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Вихователь-методист дошкільного закладу (спецвипуск). – К.: 2012. – С. 3-30.
2. Богуш А. Перспективність, наступність, неперервність освіти // Дошкільне виховання. – 2001. - №11. - С.11-12.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. // Початкова школа. – 2011.- №7. – С. 1-18.
4. Державна цільова соціальна програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
5. Закон України «Про освіту» // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
6. Калмикова Л. Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх вирішення // Наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Матеріали конференції. – Переяслав-Хмельницький, 2000. – С. 10-15.
7. Крутий К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу. – З.: 2009. - С. 319
8. Курчатова А., Медведєва С. Скоро до школи./ Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою // Дошкільне виховання. -2012. -№8. – С.23-24
9. Нові форми здобуття дошкільної освіти / Авт.-упор: Л.А. Грицюк,
10. М.І. Каратаєва. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – С.256 .
11. Положення про освітній округ // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
12. Савченко О. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти // Дошкільне виховання. - 2000. -№11. - С.4-5.
13. Чала Т.Т. Забезпечення наступності у навчально-виховній роботі ДНЗ і школи. – Х.: Основа, 2011. – С. 239.

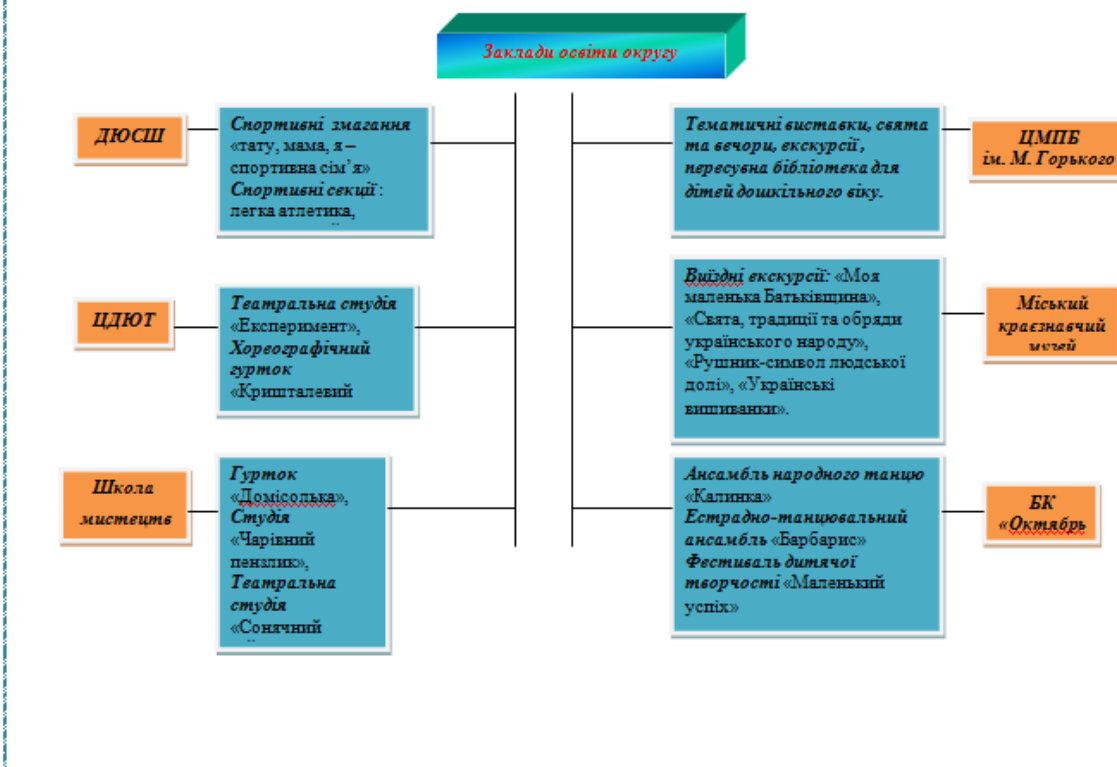

Форми роботи з батьками в межах освітнього округу

Взаємодія закладів освіти округу з позашкільними навчальними закладами

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ТА НАСТУПНІСТЬ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ І ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

Проблема наступності між початковою школою та старшою групою дитячого садка завжди була актуальною і належить до числа найважливіших. Одним із факторів, які забезпечують ефективність освіти, є неперервність і наступність у навчанні.

Дуже важливим етапом в житті дитини є перехід її з дитячого садка до школи. В цей час у дитини змінюється середовище, вона зіштовхується з новими проблемами, відкриває в собі нові можливості. Одним дітям це подобається, надає упевненості, інші нудьгують за старим життям, іноді виникає стрес. Тому вкрай важливо створити умови для якомога безболісного переходу дитини від однієї вікової сходинки до іншої.

В.О.Сухомлинський писав, що «школа не має вносити різкий перелом у життя дітей. Нехай, ставши учнем, дитина продовжує сьогодні робити те, що вона робила вчора. Нехай вона з'являється в її житті поступово і не приголомшує зливою вражень»

Співпраця вихователів і педагогів початкової школи створює передумови для виявлення індивідуальності кожного малюка. Під час такої спільної роботи будуються плани роботи, проводяться педагогічні та психологічні консилиуми, відкриті покази освітньої діяльності тощо. Підсумком такої роботи є педагогічні ради, де аналізуються результати підготовки до школи, допущені помилки, прогнозується подальша співпраця.

Успішна організація навчального закладу в умовах сьогодення неможлива без застосування інноваційних процесів. Для забезпечення наступності між дитячим садком і початковою школою необхідні інноваційні підходи у роботі з батьками, організації навчання дітей. Велика увага приділяється грі, як основному виду дитячої діяльності. Використання гри дає змогу сконцентрувати увагу та організувати творчу діяльність дітей. Це сприяє кращому засвоєнню знань та навичок з різних тем. Найкраще підготовлена до школи дитина та, що уміє гратися і спілкуватися, з однолітками та дорослими.

Важлива в реалізації наступності робота з дітьми це і екскурсії до школи, і спільні свята та спортивні змагання між дошкільцями та першокласниками, участь у театралізованій діяльності тощо. Спілкування дошкільників з учнями позитивно впливає на дітей. Між ними виникають товариські стосунки, що формують дисциплінованість, почуття обов'язку та інших якостей, потрібних майбутнім школярам.

Робота з батьками також передбачає низку заходів: дні відкритих дверей, де батьки знайомляться з класами та іншими приміщеннями школи, спільні батьківські збори з вихователями та педагогами школи, на яких обговорюються питання психологічної готовності дітей до школи, моделі виховання; тестування та анкетування батьків; консультації з вихователем; зустрічі батьків з майбутнім вчителем; робота психолога з батьками.

Отже педагоги і батьки повинні допомогти дитині усвідомити, що все що чекає дитину у школі, це продовження того чим займалася вона раніше. Щоб забезпечити реальну наступність у роботі дошкільного закладу та школи, важливо пам'ятати, що співробітництво між ними має бути довготривалим і нерозривним, а робота – системною та плановою, завдання – комплексними й інтегрованими.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПЕРСПЕКТИВНОСТІ І НАСТУПНОСТІ МІЖ БАЗОВИМ КОМПОНЕНТОМ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І ДЕРЖАВНИМ СТАНДАРТОМ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Однією з провідних умов успішності трансформаційних змін є забезпечення перспективності і наступності освітнього процесу в закладах дошкільної і загальної середньої освіти. У лютому 2018 р. затверджено Державний стандарт початкової освіти [2], який відповідає закону України «Про освіту» [4], Національній рамці кваліфікацій [5], сучасним європейським документам, зокрема Рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя», й має сприяти реалізації реформи «Нова українська школа». З появою нового Державного стандарту початкової освіти, який на рівні змісту й результатів освітньої роботи має враховувати Базовий компонент – Державний стандарт дошкільної освіти [1], піднімається питання про способи забезпечення принципу перспективності і наступності на процесуальному рівні.

Зазначимо, що дошкільна освіта згідно Закону України «Про дошкільну освіту», є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні [3], і відповідає окремому (нульовому) рівню Національної рамки кваліфікацій [5]. Згідно Закону України «Про освіту», початкова освіта як структурний складник, розглядається у складі повної загальної середньої освіти [4], і відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій [5].

Отже, дошкільній освіті відведена особлива, не прирівнювана до наступних освітніх рівнів, роль щодо становлення особистості дитини на базових етапах, яка полягає у формуванні життєвої компетентності дошкільника. Так, у законі України «Про дошкільну освіту», дошкільна освіта розкривається як цілісний процес, спрямований на забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду [3]. Тому формування особистості дитини, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля, набуття нею соціального досвіду, розвиток її творчих здібностей є основними завданнями дошкільної освіти. Важливим завданням є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів [3].

Сучасність Базового компонента дошкільної освіти визначається його відповідністю чинному законодавству, європейським документам, новітньому рівню теорії, методик і технологій дошкільної освіти, практиці роботи закладів дошкільної освіти. Базовий компонент як Державний стандарт дошкільної освіти, забезпечує орієнтацію на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства [1, с.4]. Так, засадами Базового компонента дошкільної освіти є: визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості; збереження дитячої субкультури; створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей; пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя; повага до дитини, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника; компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини; надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості, формування у дітей уміння узгоджувати особисті інтереси з колективними; формування у дітей цілісної, реалістичної картини світу, основ світогляду [1, с.4].

Як бачимо, у теоретичних засадах зосереджено увагу на цінності розвитку особистості в період дошкільного дитинства, акцентовано увагу на врахуванні індивідуального досвіду, здібностей дитини. Базовий компонент визначає результати соціально-особистісного розвитку дітей з урахуванням всіх освітніх ліній. Так, на кінець дошкільного періоду життя в дитини мають бути сформовані базові якості особистості: довільність, самостійність і відповідальність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і безпечність, самосвідомість, самоставлення, самооцінка [1].

Як і попередня, нинішня редакція Базового компонента (2012 р.) ґрунтується на компетентнісному підході. В інваріантній складовій виділено 17 компетенцій, які відповідають закономірностям розвитку дітей дошкільного віку. Ці компетенції забезпечують здатність дитини адекватно діяти у відомих простих ситуаціях під безпосереднім контролем та готовність дитини до систематичного навчання, що відповідає Національній рамці кваліфікацій [5].

У результатах освітньої роботи за БКДО закладено перспективність, а саме: досягнення результатів, необхідних для успішного навчання і розвитку на наступній ланці освіти – початковій. Наприклад, за освітньою лінією «Мовлення дитини» результатами освітньої діяльності є сформованість таких компетенцій, як: фонетична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна, мовленнєва, комунікативна, українська мова як державна [1]. Щоб визначитися, чи є її зміст проєкцією на майбутнє, розглянемо вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти. Так, результатами навчання за цією галуззю є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, розвиток мовленнєво-творчих здібностей тощо [2].

Такі компетенції, як: фонетична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна, мовленнєва відповідають закономірностям становлення і розвитку мовлення, мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку. Водночас визначена комунікативна компетенція дошкільника, що відповідає європейським рекомендаціям щодо мовної освіти й сучасним науково-методичним вимогам вітчизняної дошкільної лінгводидактики щодо комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Її формування технологічно забезпечується чинними програмами та сучасним навчально-методичним забезпеченням.

Порівняння співвіднесеності засад Базового компонента дошкільної освіти і концептуальних засад нової української школи, а саме ключових компонентів формули нової української школи: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; наскрізний процес виховання, який формує цінності; педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками; орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм [6], засвідчує закладену в стандартах перспективність – розвиток особистості дитини [1, с.4] і наступність. Мета нової української школи: цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення [6, с.6].

Отже, Державний стандарт дошкільної освіти і Державний стандарт початкової освіти перебувають у змістовно не суперечливих взаємозв'язках, які найбільш повно можуть бути реалізовані інноваційними технологіями реалізації принципу перспективності і наступності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
2. Державний стандарт початкової освіти /[https://](https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti) [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti
3. Закон України «Про дошкільну освіту» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
4. Закон України «Про освіту»// [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Національна рамка кваліфікацій // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12>
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. — 33 с. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>

УДК: 372.461

Полевикова О.Б.,
Херсонский государственный университет

СЛОВОЦЕНТРИЗМ КАК ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКАЯ ИННОВАЦИЯ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ МЕЖДУ ДОШКОЛЬНЫМ И НАЧАЛЬНЫМ ОБРАЗОВАНИЕМ

Новые Законы Украины «О высшем образовании», «Об образовании» актуализируют научные поиски в плоскости традиций и инноваций по обеспечению преемственности образования.

Инновации возникают и в методике обучения родному языку детей дошкольного и младшего школьного возраста, в частности — в разработке и внедрении новых подходов к языковому образованию с целью реализации преемственности в обучении детей 5-7 лет.

Многие традиционные и инновационные подходы к обучению языку детей от рождения до 10 лет содержатся в ряде диссертационных исследований представителей научных школ таких мощных ученых как А.М.Богуш, Н.С.Вашуленко, О.Н.Хорошковая.

В современной лингводидактике компетентностный подход реализуется через систему определенных позиций и принципов в целях воспитания языковой личности, то есть формирования личности, которая адекватно, уместно, свободно и творчески использует язык в различных ситуациях бытия для реализации собственных речевых задач [1, с.168].

Недавно лингводидактика актуализировала необходимость поиска методов и приемов обучения языку словом с целью реализации задач языкового образования и речевого развития детей (А.Богуш, Н.Вашуленко, Н.Гавриш, А.Дейкина, Л.Логвинова, Н.Луцан, Л.Федоренко). Многоаспектный характер слова как учебной единицы требует рассматривать его с точки зрения звукового и графического строения (орфоэпических, орфографических и акцентологических особенностей), морфемной и словообразовательной структуры, семантической и синтаксической сочетаемости, различных грамматических признаков, в частности в роли члена предложения.

Поставлена задача преодолеть односторонний подход к изучению слова и в начальной школе, расширив круг лексико-грамматических и чисто лексических признаков, которые бы помогли школьникам воспринять слово в единстве его значений, во взаимосвязях с другими словами в словосочетании, предложении, микротексте [5].

Это, по нашему мнению, возможно при условии внедрения в образовательный процесс словоцентричного подхода, разработкой которого мы занимаемся в настоящее время [2-5].

Суть нашего научного поиска на данном этапе можно сформулировать в рабочем определении основной дефиниции таким образом: «Словоцентричный подход к языковому образованию и речевому развитию детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста — это многокомпонентное лингводидактическое понятие, определяющее принципы, формы, методы, приёмы, средства формирования языковой и речевой компетенций детей 5-7 лет на словесной основе».

Поскольку, в рамках словоцентризма, ученые (А.Загнитко, И.Зайцев, Л.Мацько, Н.Михальченко, В.Теркулов) обосновывают свои исследования на констатации того, что центром номинации признается слово, все остальные номинативные единицы (словосочетание, фразеологизм, предложение, текст) определяются через слово.

Ведь слово не только выражает, но и формирует мировоззрение, дает человеку, народу, человечеству важнейшие нравственные ориентиры. Слово организует, упорядочивает и объясняет нашу жизнь на всех ее уровнях и во всех проявлениях. Не случайно в современных гуманитарных науках наблюдается возрастающий и все более пристальный интерес к слову – причем не только со стороны филологов, но также философов, историков, богословов, психологов, этнологов, генетиков, математиков, специалистов в области электронных технологий. Слово в наши дни особенно плодотворно изучается на стыке наук, в том числе, например, лингвистики и математики, генетики и этнопсихологии.

Именно слово сочетает в себе постоянство потенциала и смысловую свободу при абсолютной неизменности формы, оно может развиваться бесконечно и продуцировать различные смыслы на протяжении длительного временного отрезка.

В этой связи слово можно рассматривать как идеальную модель, как свернутую форму всего языкового опыта и средоточие всей его структуры. При этом не вызывает никакого сомнения факт того, что все указанные потенциалы проявляются в составе единиц более высокого уровня, идущих от предложения к тексту. Фактически предложение выступает как сфера, среда проявления слова, но оно не обладает тем постоянством, которое заложено в форме слова и которое, как ни странно, присуще тексту.

У детей сознательное отношение к языку начинается с проникновения в его лексическое богатство. Поскольку слово – активная единица речи, то изучению лексемы следует уделять должное внимание на всех образовательных уровнях. Достаточный лексический запас и сознательное его понимание – одно из условий свободного владения устной и письменной речью, что является фундаментальной основой развития учебно-познавательной активности детей.

Итак, словоцентричное направление лингводидактического исследования позволит обновить подходы к языковому образованию и речевому развитию детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста, когда слово будет усваиваться как функциональная единица; обеспечит условия, с помощью которых задачи формирования языковой и речевой компетенций детей будут успешно реализованы.

ЛИТЕРАТУРА

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : [підручник] / За ред. А. М. Богуш. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
2. Полеви́кова О.Б. Методологическая сущность словоцентризма в контексте синергетики Павла Флоренского/ Полеви́кова О.Б. // Transformacja środowiskamiędzynarodowego i jego wielowymiarowość, Tom 5, R. Kor-donski, A. Kordonska, D. Kamilewicz-Rucińska (red.), Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, Lwów-Olsztyn 2017, 426 с., авт.: s.407-418.
3. Полеви́кова О.Б. Проблемы реализации принципов обучения языку на основе словоцентризма / Полеви́кова О.Б. // Children&Schools. Issue 4 (2), (October), Volume 39. Oxford University Press, 2017. – P.1245-1250.
4. Полеви́кова О.Б. Психологические основы языкового образования и речевого развития детей на основе словоцентризма/Полеви́кова О.Б. //Науковаскарбни́ця осві́ти Доне́ччини // За ред. Вакуленка В.М. – Сло́в'я́нськ: Дон.обл.ППО, ДонНУ, 2017. - № 2. – С.75-78.
5. Полеви́кова О.Б. Роль слова в языке и речи ребёнка / Полеви́кова О.Б. // Osobowość, społeczeństwo, polityka: Mater. VI Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / Pod red. J. Kota. – Część 1. – Lublin: WSEI, 2017. – S.149-152.

УДК 373.2.016:81-028.31

Поря́дченко Л.А.,
Педагогічний інститут
Київського університету імені Бориса Грінченка

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ В НАВЧАННІ ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ БУДУВАТИ СВОЇ ВИСЛОВЛЮВАННЯ У ФОРМІ ОПИСУ

Вміння чітко, логічно і грамотно описати об'єкт або подію, донести до співрозмовника певну думку - це справжнє мистецтво, яким володіє далеко не кожен з нас. У чому ж причина? А причина в тому, що починаючи з раннього дитинства, нас не вчили мистецтву живого слова, не заклали тієї мовної бази, якою ми могли б вміло користуватися в процесі вираження своєї думки.

Сенситивним періодом у становленні промови людини, у формуванні вмінь правильно і чітко висловлювати свою думку, використовуючи для цього різноманіття засобів рідної мови, є період дошкільного дитинства і початковий етап навчання в школі.

Велике значення в розвитку мови і мислення дитини має робота над описом, як одним з видів монологу, безпосередньо на уроках.

Проблематика навчання опису була предметом дослідження як у дошкільній (В.В.Гербова, О.Я.Зрожевська, С.В.Ласунова), так і в шкільній лінгвометодиці (О.П.Глазова, З.О.Доморацька, Л.М. Міненко, Г.І.Сорокіна, В.А.Собко). Вченими описано варіативні методики навчання описового мовлення дітей дошкільного (М.М.Алексеева, А.М.Богуш, А.М.Бородич, Л.В.Ворошиніна, Н.В.Гавриш, Е.П.Короткова, Г.М. Ляміна, Е.І.Тихеева, О.С.Ушакова, В.І.Яшина та ін.) та молодшого шкільного віку (Н.О.Будна, Н.А.Головань, Л.О.Верзацька, М.С.Вашуленко, Т.О.Ладиженська, Н.І.Лепська, М.Р.Львов, М.М.Наумчук, К.С.Прищепа, Н.Ф.Скрипченко, Г.А.Фомічова та ін.).

Але, як показує практичний досвід, не завжди вчителі та вихователі мають достатні знання про опис, що допомогло б їм у їхній подальшій практичній, безперервній, послідовній роботі з дітьми в процесі засвоєння цього типу мовлення.

Тому, метою нашої статті є представлення методичних особливостей навчання опису дітей 6-и років у першому класі з урахуванням вимог наступності, в основі яких лежить *формування умінь висловлюватись у формі опису*.

Насамперед зазначимо, що для здійснення процесу розвитку мовлення дітей на основі опису, що спрямований на реалізацію наступності, необхідним є вирішення таких **завдань**: удосконалення й подальший розвиток навичок будувати описи, здобути в дошкільному віці; формування в дітей початкових умінь будувати висловлювання – описи.

Для реалізації визначених завдань у реальному процесі навчання опису дітей 6-річного віку нами розроблено зміст згідно з принципом наступності. Він формується за такими блоками: *комунікативний* – мовний зміст для формування в дітей навичок і умінь будувати висловлювання-описи в усній формі; *лінгвістичний* – зміст для здійснення метамовної роботи щодо опису (як необхідна умова для об'єктивації опису як одиниці мови і подальшого формування мовленнєвих умінь); *рефлексивний* – зміст для первинного формування умінь будувати описи.

Методика введення в мовлення дітей специфічно-описового мовного матеріалу передбачає й відповідне специфіці кожного змістового блоку застосування **методів** навчання опису. Із практичних (дотеоретичних) методів використовуються бесіди, перекази, загадки, мовні дидактичні ігри, лексичні вправи, вправи на побудову описів та ін. Із практично-теоретичних методів застосовуються такі: спостереження над реченнями, словосполученнями, що здатні утворити описи, над структурою опису, мовний аналіз, синтез, моделювання структури опису, порівняння різних типів висловлення, співставлення, абстрагування, класифікація мовних одиниць, виокремлення суттєвих ознак тощо. Крім лінгвометодичних методів, необхідно використовувати й загально-дидактичні методи: інформаційно-рецептивні: пояснення педагога, читання творів з аналізом їх змісту, структури, бесіди узагальнювального характеру, репродуктивні: вправи, дидактичні ігри, евристичні бесіди, запитання, частково-пошукові методи, дослідницькі методи. Отже, наступність у використанні методів навчання опису полягає в тому, що вони підібрані з урахуванням комунікативного й лінгвістичного досвіду дітей, специфіки імпліцитного й експліцитного характеру їхніх знань про мову, емпіричного й наукового шляхів засвоєння мови та особливостей удосконалення мовленнєвих навичок і початкового формування мовленнєвих умінь.

Реалізація наступності в **організаційних формах** навчання опису проявляється у використанні їх з поступовим ускладненням. Серед організаційних форм, що використовуються в навчанні, є такі: *групові* (уроки, спостереження, дидактичні ігри, екскурсії тощо), *тематичні, інтегровані, комплексні*. Під час навчання шестиліток опису на уроках, заняттях, у процесі ігор, екскурсій, спостережень необхідно використовувати такі форми роботи: *фронтальні, індивідуальні, індивідуально-групові* і т. ін.

Під час упровадження методики навчання опису дітей 6-річного віку доречним є використання лінгвістичних **засобів** навчання, які забезпечують ефективність розвитку мовлення дітей – мовний матеріал: словосполучення, речення, тексти; дидактичний матеріал: загадки, прислів'я, казки, приказки; наочний матеріал: підручники, книги для позакласного читання, предметні та сюжетні картинки, предмети, іграшки, об'єкти навколишньої природи; технічні засоби навчання: комп'ютерні програми, діапроектори (слайди), відеоманітофон, телевізор, магнітофон.

Навчання шестирічок здійснюється у три **етапи**. Відповідно до *комунікативно-збагачувального етапу* формування мовленнєвих навичок дітей відбувається з урахуванням видів опису, обсягу, кількості мікротем та ступеня їх розгорнутості, інформативності опису, синтаксису зв'язного цілого і граматичних способів міжфразового зв'язку, синтаксичних особливостей описів. *Когнітивно-збагачувальний етап* навчання дітей передбачає усвідомлення змісту поняття "опис" як тексту, висловлення, тобто здобуття експліцитних знань. На *мовленнєво-творчо-рефлексивному етапі* навчання дітей здійснюється згідно з формуванням умінь рефлексувати опис як особливу одиницю мовлення, вмінь контролювати й оцінювати власне мовлення й мовлення товаришів.

Отже, методика розвитку мовленнєвих умінь дитини в галузі опису – це не звичайне емпіричне засвоєння дітьми 6-річного віку словосполучень та речень, які можна використовувати при створенні описів різних видів, а багатогранний процес осмислення значення та необхідності добору його змісту, доречного відбору мовних засобів у мовленнєвій діяльності та рефлексія як над утворенням власного мовлення, так і контроль за мовленням однолітків.

УДК 373.2:373.3

Фещенко О.В.,
Черкаський колегіум «Берегиня»

ДОШКІЛЛЯ Й ПОЧАТКОВА ШКОЛА: НАСТУПНІСТЬ, ТЕХНОЛОГІЇ, ДЕРЖАВНА ПІДСУМКОВА АТЕСТАЦІЯ

Актуальним було, є й буде питання наступності між дошкільною та початковою, базовою та загальною середньою ланками освіти. Цей принцип, на наше переконання, покликаний налагодити взаємодію між педагогами кожної із названих ланок, а насамперед це стосується педагогів дошкільних закладів та початкової школи. Вони приречені бути партнерами, оскільки мають забезпечити «рух» кожної дитини та її батьків від першого освітнього осередку до наступних. При цьому не варто забувати, що батьки починають ставити високі вимоги до педагогів дошкільного навчального закладу, створюючи тим самим «нервову» ситуацію переведення життя групи «на рейки одноколійки» з надписом «Підготовка до школи» і девізом «Спочатку підготуємося – потім заживемо». Цілеспрямоване формування «шкільних умінь» у п'яти-шестирічок в індивідуальному порядку хоч і дає ліпший результат, проте здебільшого «відбиває» в дітей інтерес до занять, адже мотиви для такого навчання мають лише їхні батьки. А діти, які недогралися, недобігали, недовабалися, продовжують прагнути цього понад усе й у своєму шкільному житті [1].

Дитина опиняється на першому перехресті свого життя: старший дошкільник – на «порозі» ШКОЛИ. Перехід із дитячого садка до школи може бути для дитини доволі болісним процесом, а іноді навіть негативно позначитися на її фізичному та психічному здоров'ї. А може, навпаки, відбутися майже непомітно, якщо дитина соціально адаптована, пристосована до вимог навчального закладу. У такому разі навчання в школі, цілком імовірно, принесе дитині задоволення і сприятиме її особистісному розвитку, розкриттю природного потенціалу [2].

Переконані, що кожна освітня ланка покликана виконувати насамперед ті завдання, які перед нею поставлені: у дошкільній установі вихователь має формувати в дітей базові особистісні і якості, розвивати психічні процеси, батьки повинні формувати самостійність у своїй дитини, розвивати вміння й навички, збагачувати життєвий досвід. Одночасно слід зауважити, що в цьому віці має починатися підготовка дітей до школи, яка зазвичай носить ігровий характер. Щоб полегшити перехідний період, дитина має оволодіти навичками читання. Як свідчить практика, не всі майбутні першокласники мають бажання вчитися читати, писати в дошкільному віці. Хтось із дітей за останній рік перебування в дитячому садку навчився читати, рахувати, писати. Комусь це не вдалося, що викликало занепокоєння у батьків, бо, на їхню думку, перший крок до школи має бути сходинкою до успіху. Та насправді показники готовності дитини до шкільного навчання відрізняються від батьківських уявлень. Головними показниками готовності дитини до школи батьки вважають сформовані вміння читати та рахувати. Вони, так би мовити, відпрацьовують у дітей саме ці вміння, відвідуючи з ними всілякі центри розвитку, сповнюючи вільний час дитини спілкуванням з учителем-репетитором. Та насправді в перші дні, тижні перебування дитини у школі важливими є зовсім інші речі – чи дитина сама: одягнеться, застібнеться, не згубить свої речі у великому приміщенні школи, сходить у туалет, візьме собі поїсти в їдальню. У дитячому садку ці моменти відстежував вихователь та завжди надавав допомогу, а в школі дитині доводиться покладатися лише на свої сили. Часто виникають проблеми й у дітей, які не відвідували дошкільний навчальний заклад. Перед ними постає додаткове завдання – навчитися спілкуватися та знаходити спільну мову з дорослими та однолітками [3].

Інноваційні педагогічні технології в сучасній дошкільній освіті, розвиток ІКТ-технологій сприяв появі нових форм навчальної комунікації, новітнім методам розв'язання освітніх завдань. З огляду на це роль вихователя набула нового змісту. Він розвиває пізнавальні якості дошкільника, його життєву компетентність у різних соціальних інституціях. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових освітніх технологій. Досвід показує, що все нове з часом стає традицією і що традиції утворюють соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформаторського типу. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нагромадження. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології, які пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття.

Інноваційні педагогічні технології розглядає монетількякна лаштованістьна сприйняття нового, на насамперед як відкритість, продукування й застосування нового. Переконалися, що вони є специфічними й досить складними, потребують особливих знань, навичок, здібностей. Такі технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр, багатоваріантність педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх класифікації. Найдосконалішою серед багатьох вважають класифікацію, за якою педагогічні технології згруповано за різноманітними системними та інструментально значущими ознаками. Відповідно в сукупності педагогічних технологій виокремлено: за рівнем застосування, за провідним чинником психічного розвитку, за філософською основою, за науковою концепцією засвоєння досвіду, за ставленням до дитини, за орієнтацією на особистісні структури, за типом організації та управління пізнавальною діяльністю.

Дослідження показало, що в дошкільній важливими є ігрові технології (ігрова форма взаємодії педагога і дітей, яка сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету). Восвітньому процесі використовують театралізовані, ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування. Кожна гра представлена в порядку наростання складності, введено широкий діапазон перешкод від доступних дітям 2-3 років до завдань для молодших школярів. Таке поступове наростання складності заохочує дитину до постійного вдосконалення, викликає інтерес протягом багатьох років, дозволяє дитині саморозвиватися в різних напрямках.

Перехід дошкільника до школи – важливий етап, відповідальний, але щоб він залишився і цікавим для дитини, і успішно адаптованим, то методи роботи з дітьми маємо у 1-2 класах продовжити, наступність у цьому періоді має обов'язково реалізуватися. Бо цей перехід може бути для дитини доволі болісним процесом, а іноді навіть негативно позначитися на її фізичному та психічному здоров'ї. Вивчення цього питання показало, що якщо дитина соціально адаптована, то цей процес відбувається успішно. У школі навчання приносить дитині задоволення, сприяє її особистісному розвитку, розкриттю природного потенціалу. Варто наголосити на тому, що на такий результат впливає довірча взаємодія між колективами батьків і працівників дошкільного закладу та початкової школи.

Із кожним навчальним роком розширюються й поглиблюються вимоги до знань, умінь та навичок учнів початкових класів. Відповідальним етапом для учнів, їхніх батьків та вчителів є державна підсумкова атестація, яка проводиться після завершення першого етапу навчання. Відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти та листа МОН «Про проведення державної підсумкової атестації у загальноосвітніх навчальних закладах» атестація проводиться з предметів: української мови та літературного читання, математики. Завдання для проведення атестації укладають учителі навчального закладу, відповідно до затверджених міністерством орієнтовних вимог до змісту атестаційних завдань, і затверджує керівник навчального закладу. Завдання мають відповідати державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, визначеним навчальними програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України. Атестація з кожного предмета проводиться письмово у формі підсумкових контрольних робіт, на проведення яких відводиться 1 академічна година (один урок): 5 хв – на пояснення змісту роботи та інструкції щодо її виконання і 35 хв – на її виконання; тексти вчитель записує до початку уроку на дошці або заздалегідь друкує на окремих аркушах і перед уроком роздає кожному учневі. Оцінювання підсумкових контрольних робіт здійснюється відповідно до «Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки від 13.04.2011 № 329, наказ Міністерства освіти і науки України від 19.08.2016 р. № 1009 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222»). Завдання для підсумкових контрольних робіт розробляються методичним об'єднанням учителів (кафедрою) початкових класів загальноосвітнього навчального закладу (вчителем початкових класів у школах з малою наповнюваністю учнів) відповідно до розділу II («Особливості конструювання змісту підсумкових контрольних робіт з навчальних предметів, з яких проводять атестацію») Орієнтовних вимог до змісту атестаційних завдань для проведення ДПА у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів і затверджуються адміністрацією навчального закладу. Разом із тим, у початковій школі (за вибіркою) у квітні 2018 року буде проводитися національне моніторингове дослідження – перший цикл дослідження стану сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи, який дасть інформацію про те, чи потрібно вносити зміни в обидві ланки освіти, як найкраще скоригувати освітній процес у початковій школі для забезпечення якості освіти та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барна Х. Дошкільна освіта VS. Початкова освіта [Електронний ресурс] / О. Барна. Режим доступу : <https://www.pedrada.com.ua/article/1262-qqq-17-m4-07-04-2017-pershe-perehrestya-ditina-mj-ditsadkom-shkoloyu>
2. Гавриш Н. Кому потрібна наступність [Електронний ресурс] / Н. Гавриш // Професійний розвиток в ДНЗ / Педрада: портал освітянської України. Режим доступу: https://www.pedrada.com.ua/article/1262-qqq-17-m4-07-04-2017-pershe-perehrestya-ditina-mj-ditsadkom-shkoloyu?utm_source=letter&utm_medium=letternews&utm_campaign=letternews_rnvp_/150318&ustp=F

3. Безсонова О. Готовність до шкільного життя – це забезпечення наступності [Електронний ресурс] / О. Безсонова. Режим доступу :<https://www.pedrada.com.ua/article/1262-qqq-17-m4-07-04-2017-pershe-perehrestya-ditina-mj-ditsadkom-shkolyu>
4. Інноваційні технології в дошкільній освіті[Електронний ресурс] // Методична скарбничка / Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №228 «Срібне копитце» Запорізької міської ради Запорізької області. Режим доступу:http://www.dnz228.edukit.zp.ua/metodichna_skarbnichka/vikoristannya_innovacijnih_tehnologij_v_robotu/.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.12.2014 № 1547 «Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти» [Електронний ресурс] // Середня освіта / Законодавство. Режим доступу:http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/46106/.
6. Концепція «Нова українська школа»[Електронний ресурс] // Загальна середня освіта / Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>.

АВТОРСЬКА ДОВІДКА

Авраменко Квітослава Богданівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Андреева Тамара Титовна – кандидат философских наук, доцент кафедры психологии и педагогики дошкольного образования ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды».

Андреева Анна Петровна – студентка Киевского университета имени Бориса Гринченка.

Андрющенко Тетяна Костянтинівна – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Аніщук Антоніна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Антоненко Юлія Григорівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Атпрощенко Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Мукачівського державного університету.

Баль Олена Вікторівна – практичний психолог, викладач психології ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне училище імені А. С. Макаренка».

Барна Христина Василівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач Мукачівського державного університету.

Башаркина Елена Александровна – кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики, заместитель декана по научной работе факультета педагогики и психологии детства Учреждение образования «Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова».

Безсонова Ольга Костянтинівна – науковий кореспондент лабораторії дошкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України.

Бобирєва Олена Сергіївна – студентка Мукачівського державного університету.

Божок Наталія Віталіївна – студентка Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Бурчик Вікторія Олександрівна – студентка 4 курсу сп. «Дошкільна освіта» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Вакуленко Аліна Валентинівна – вихователь ЗДО № 15 «Колосок» Костянтинівської ради.

Василенко Наталія Миколаївна – музичний керівник Костянтинівського дошкільного навчального закладу № 6 «Червона шапочка» Костянтинівської міської ради Донецької області.

Ватутіна Олена Анатоліївна – студентка магістратури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Вічавська Олена Сергіївна – провідний концертмейстер кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

Гавриш Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Гагаріна Наталія Павлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

Голінська Ольга Григорівна – викладач КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І. С. Нечуя-Левицького».

Горела Ірина Михайлівна – вихователь ДНЗ № 12 «Катруся».

Городиська Віолета Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Греба Ілдіко Золтанівна – викладач Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Гребенюк Інна Іванівна – вихователь Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 2 «Оленка» Слов'янської міської ради Донецької області».

Гусева Наталія Геннадіївна – вихователь дошкільного навчального закладу № 34 «Вуглик» відділу освіти Добропільської міської ради.

Данильченко Ірина Григорівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Данильчик Маргарита Валеріївна – магістрантка 6-го курсу Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Дармостук Євгенія Юріївна – магістр дошкільної освіти, вихователь-методист Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 6 комбінованого типу» Криворізької міської ради.

Дем'яненко Світлана Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки

дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Демченко Віта Анатоліївна – студентка відділення дошкільної освіти Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І. Я. Франка.

Дронова Ольга Олегівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Дюміна Ірина Веніамінівна – вихователь-методист ЗДО № 4 «Попелюшка» комбінованого типу управління освіти міської ради м. Костянтинівки Донецької області.

Ежкова Ніна Сергеевна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки ФГБОУ ВО Тульського державного педагогічного університету ім. Л. Н. Толстого.

Епереші Олесь Валерійович – студентка Мукачівського державного університету.

Загородня Людмила Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Закаблучна Валентина Юріївна – вихователь-методист ЗДО № 15 «Колосок» Костянтинівської ради.

Зданевич Лариса Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Зеленчук Світлана Іванівна – студентка магістратури спеціальності 012 «Дошкільна освіта» Мукачівського державного університету.

Зубова Катерина Петрівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького».

Ільїна Дар'я Володимирівна – магістрантка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Калмикова Лариса Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Карпенко Юлія Миколаївна – вихователь ЗДО № 530 м. Київ; студентка магістратури Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Карпук Оксана Борисівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Кіндрат Інна Ростиславівна – кандидат педагогічних наук, вихователь-методист, старший викладач кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти Рівненського НВК № 1 Рівненського ОІППО.

Кляп Євгенія Іванівна – студентка Мукачівського державного університету.

Кожма Олена Павлівна – магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта», групи 11 ПМ ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Козелецька Юлія Григорівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Концеренко Валентина Іванівна – викладач КВНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І.С. Нечуя-Левицького».

Косенко Наталія Миколаївна – вихователь-методист дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 8 «Світлячок» м. Лисичанськ Луганської області.

Косенчук Ольга Геннадіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Крутий Катерина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор Тернопільського національного педагогічного університету.

Кузьменко Віра Ульянівна – доктор психологічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи та міжнародного співробітництва факультету психології НПУ імені М. П. Драгоманова.

Курінна Світлана Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор завідувач кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

Курінний Ян Віталійович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

Ласло Ніколетта Чобівна – студентка 4 курсу, спеціальності «Дошкільна освіта» Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II;

Ласточкина Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Легін Вікторія Борисівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної та початкової Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Литвишко Олена Миколаївна (Lytwyschko Olena Mykolajivna) – викладач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Ліхичка Лариса Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського;

Лохвицька Любов Василівна (Lokhvytska Liubov Vasylivna) – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, заступник декана факультету педагогіки і психології з наукової роботи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Луценко Ірина Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методик та технологій дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Луцик Людмила Михайлівна – вихователь ЗДО № 8 «Пролісок», студентка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Люріна Татіана Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Люта Марина Сергіївна – вихователь ЗДО № 15 «Колосок» Костянтинівської ради.

Мартинюк Людмила Володимирівна – старший науковий співробітник Державного музею іграшки.

Маршицька Вікторія В'ячеславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України.

Матвієнко Світлана Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Мельник Наталія Іванівна – доктор педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Мирончук Олена Юріївна – студентка 4 курсу сп. «Дошкільна освіта» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Мисан Інна Володимирівна – кандидат педагогічних наук доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Михайленко Оксана Василівна – вихователь-методист ЗДО № 7 «Берізка» м. Переяслава-Хмельницького Київської області.

Мишаківська Людмила Олександрівна – викладач Кременецького педагогічного коледжу Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Мойзрист Олена Михайлівна – молодший науковий співробітник Лабораторії психології навчання імені І. О. Синиці.

Музиченко Євгенія Ігорівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Мурашко Елена Анатольевна – старший преподаватель кафедры педагогики детства и семьи Могилевского государственного университета имени А. А. Кулешова.

Назаренко Галина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, проректор з науково-методичної роботи Комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

Низковська Олена Вікторівна – науковий співробітник відділу засобів навчання та обладнання Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Олійник Лія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Осіп Наталія Богданівна – магістр з фізичного виховання і спорту, аспірант кафедри фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Остапук Юлія Володимирівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Остряньська Олена Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України.

Панасюк Вікторія Вікторівна – вихователь-методист Костянтинівського дошкільного навчального закладу № 6 «Червона шапочка» Костянтинівської міської ради Донецької області.

Пасічник Світлана Олексіївна – викладач методики розвитку мовлення і навчання елементів грамоти Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Пастушенко Валентина Василівна – вихователь, спеціаліст I категорії ДНЗ (ясла-садок) «Ромашка» с. Мокра Калегірка Катеринопільський р-н, Черкаської обл.

Пихтіна Ніна Порфиріївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Пісоцька Людмила Миколаївна – викладач кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Побірченко Неоніла Антонівна – доктор психологічних наук, професор ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Поворознюк Світлана Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри методик та технологій дошкільної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Полевікова Ольга Борисівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Порва Марія Іванівна – магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта», групи 11 ПМ ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Поряженко Леся Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Приходько Оксана Володимирівна – вихователь Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 2 «Оленка» відділу освіти Слов'янської міської ради».

Прокоф'єва Ольга Олегівна – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки дитинства і семи Учреждение образования «Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова».

Прудник Вікторія Вікторівна – кандидат педагогічних наук, викладач ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне училище імені А. С. Макаренка».

Пушкіна Мирослава Миколаївна – вихователь-методист Костянтинівського дошкільного навчального закладу № 6 «Червона шапочка» Костянтинівської міської ради Донецької області.

Редзюк Тетяна Олександрівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;

Рибалко Вікторія Олегівна – вчитель початкових класів Кіровської ЗОШ І-ІІІ ст. МДУ ім. В. О. Сухомлинського.

Рида Наталія Вікторівна – магістрантка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Роменкова Валентина (Valentina Romenkova) – Doctor of Psychology, University of Latvia, Faculty of Education, Psychology and Art.

Рудківська Наталія Леонідівна – викладач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Рула Тетяна Олегівна – студентка відділення дошкільної освіти Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І. Я. Франка.

Руріч Людмила Олексіївна – вихователь-методист ЗДО № 34 «Вуглик» відділу освіти Добропільської міської ради.

Савченко Наталія Вікторівна – вчитель-дефектолог ЗДО № 15 «Колосок» Костянтинівської ради.

Сакир Світлана Вікторівна – студентка магістратури сп. 012 Дошкільна освіта ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Салата Надія Іванівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Сапранкова Ірина Геннадіївна – вчитель-логопед Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 2 «Оленка» Слов'янської міської ради Донецької області».

Севернєва Людмила Владимировна – заступник завідувача по основній діяльності Государственного учреждения образования «Дошкольный центр развития ребенка №1 г.Могилева».

Секацкая Алина Олегівна – студентка II ступені вищого образования факультета педагогіки і психології дитинства Учреждение образования «Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова».

Смирнова Олена Олександрівна – студентка 4 курсу сп. «Дошкільна освіта» ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Сон Світлана Іванівна – вихователь комунального дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 47 «Берізка» компенсуючого типу для дітей з порушенням зору Управління освіти Краматорської міської ради.

Соцька Олена Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Таран Вікторія Олексіївна – викладач ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне училище імені А. С. Макаренка».

Терещенко Людмила Анатоліївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Лабораторії психології навчання імені І. О. Синиці;

Тернова Любов Володимирівна – викладач ВКНЗ КОР «Богуславський гуманітарний коледж імені І.С. Нечуя-Левицького».

Тимофійчук Тамара Іванівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Ткаченко Лідія Микитівна – викладач педагогіки (дошкільної) Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Товкач Ірина Євгенівна – кандидат психологічних наук, ст. викладач кафедри дошкільної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Фасолько Тетяна Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Федорович Анна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Фененко Алла Володимирівна – викладач основ логопедії ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне училище імені А.С.Макаренка».

Фещенко Олена Василівна – учитель колегіуму «Берегиня» м. Черкаси.

Форноляк Інна Володимирівна – кандидат психологічних наук, заступник директора з науково-методичної роботи, практичний психолог навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 -ліцей» Обухівської міської ради Київської області.

Франчук Наталія Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Фунтікова Ольга Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету.

Харченко Наталія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, завідувач лабораторії «Психолінгвістика розвитку ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Химич Нінель Євгеніївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Цветкова Ганна Георгіївна – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Чернова Анжела Василівна – вихователь Костянтинівського дошкільного навчального закладу № 6 «Червона шапочка» Костянтинівської міської ради Донецької області.

Чігірін Олена Іванівна – вихователь ДНЗ № 609 м. Києва, студентка Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Шапарєва Ганна Петрівна – вихователь дошкільного навчального закладу ясла-садок № 39 «Кульбабка» Бахмутської міської ради.

Швецова Татьяна Юрьевна – заведующая Государственным учреждением образования «Дошкольный центр развития ребенка № 1 г. Могилева».

Швидка Ірина Анатоліївна – студентка-магістрантка Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Шейченко Марина Вікторівна – завідувач Костянтинівського дошкільного навчального закладу №6 «Червона шапочка» Костянтинівської міської ради Донецької області.

Шелипанская Эллада Владимировна – кандидат педагогических наук, доцент Тульского государственного педагогического университета им. Л. Н. Толстого.

Шелковнікова Вікторія Вікторівна – вихователь ДНЗ № 780 м. Києва.

Шишук Наталія Василівна – магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта», групи 11 ПМ ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Шулигіна Раїса Андріївна – кандидат педагогічних наук, доцент Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Щербак Марина Олегівна – студентка сп. «Дошкільна освіта», ОР «Магістр» Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Якушко Катерина Григорівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Янда Лідія Михайлівна – здобувач вищої освіти, другого рівня (магістерського) Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукове видання

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ
Збірник абстрактів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
м. Переяслав-Хмельницький, 28-29 березня 2018 р.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION
Book Abstracts of International Scientific and Practical Internet Conference
Pereiaslav-Khmelnytskyi, March 28-29, 2018

Друкується в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

На світлинні обкладинки вихованці закладу дошкільної освіти № 7 «Берізка» м. Переяслава-Хмельницького Київської обл.